

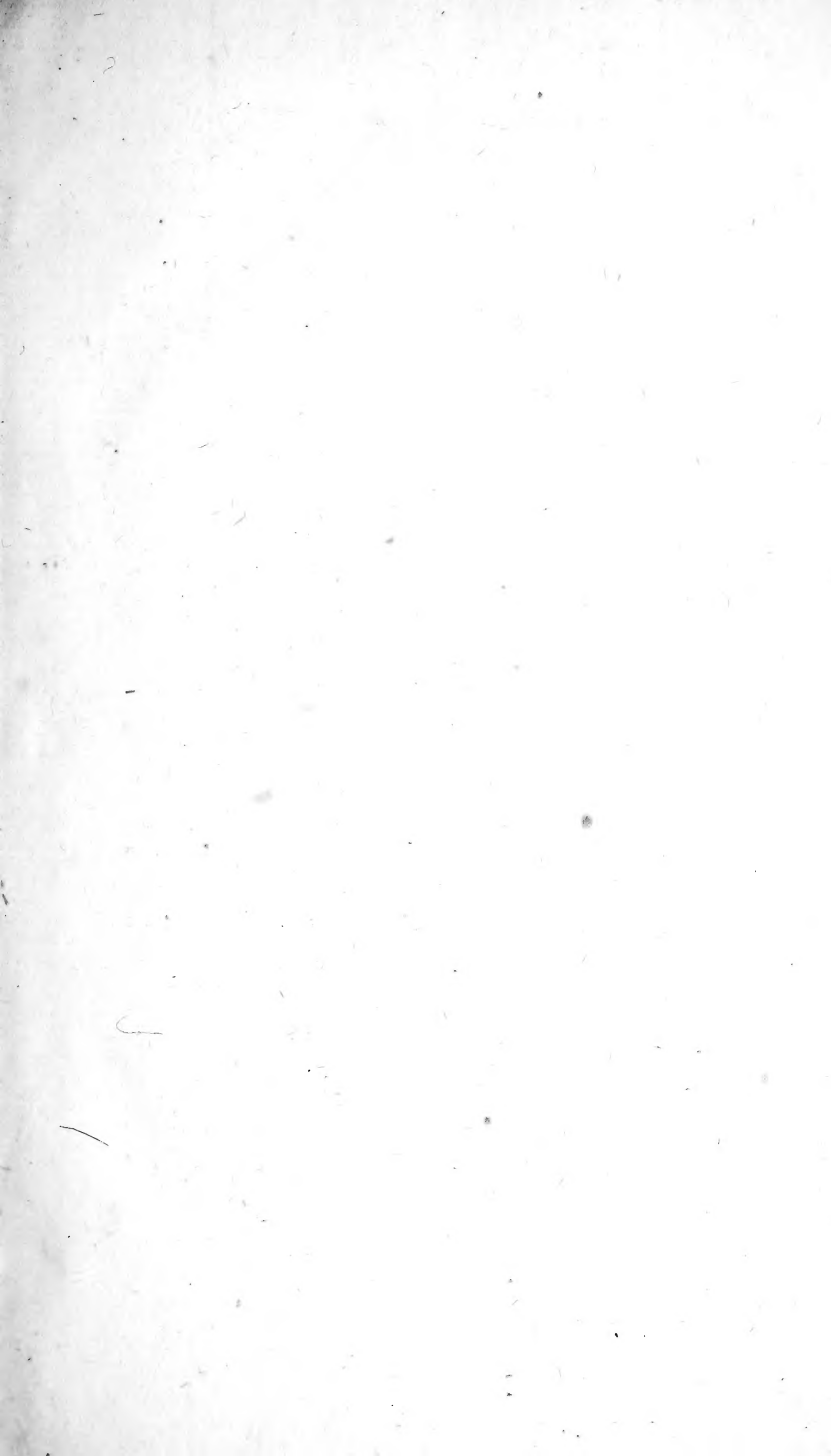
Smithsonian
Institution
Libraries

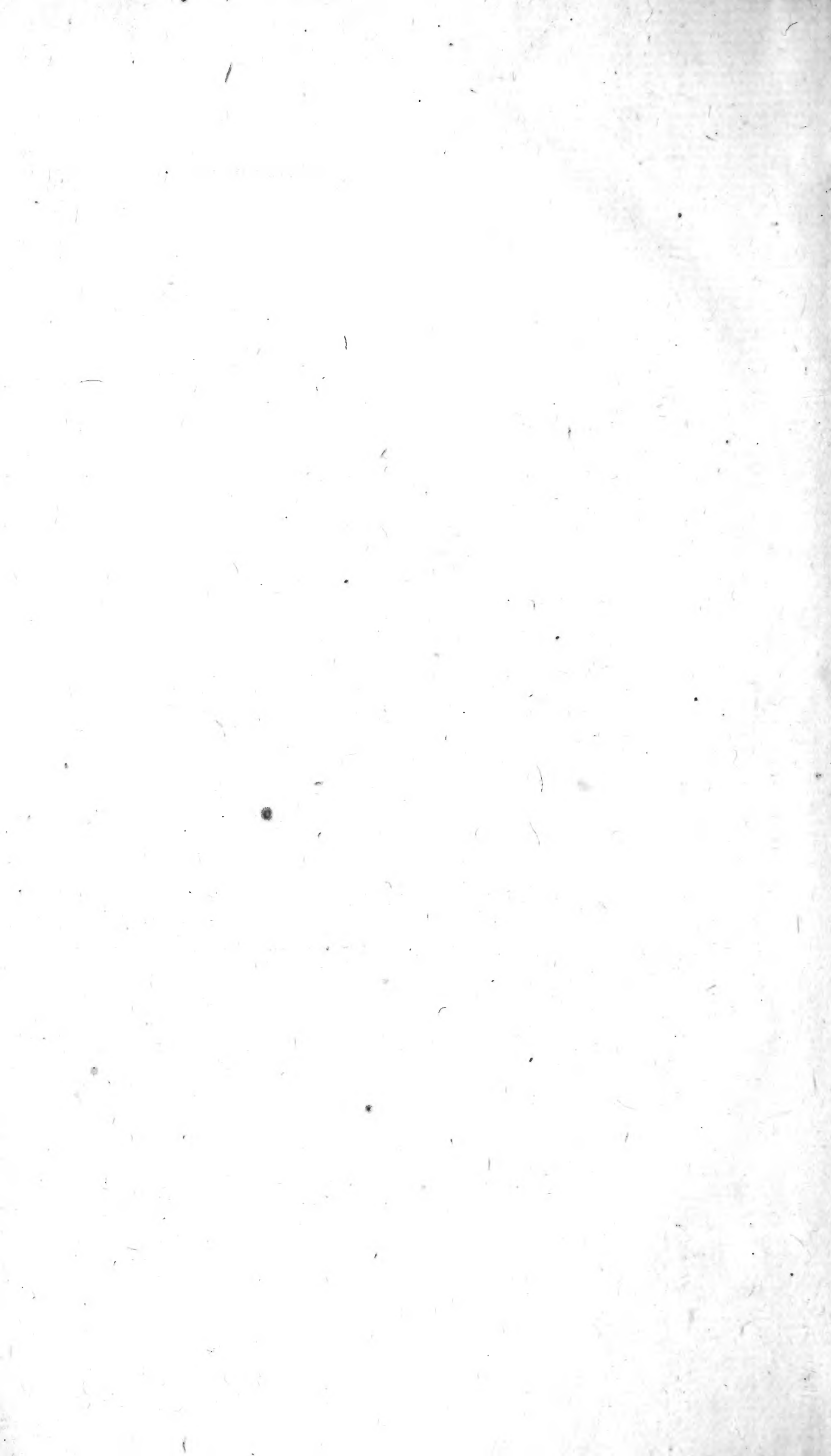
Gift of

FREDERICK M. BAYER

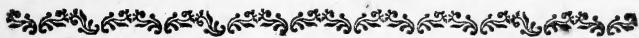

NATUURLYKE HISTORIE
O F
UITVOERIGE BESCHRYVING
D E R
DIEREN, PLANTEN
E N
MINERAALEN,

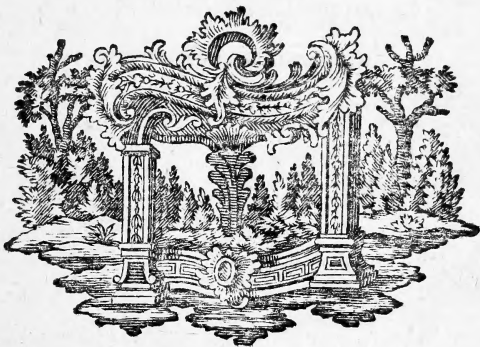
Volgens het SAMENSTEL van den Heer

L I N N E U S.

Met naauwkeurige Afbeeldingen.

TWEEDEDEELS, TIENDE STUK.
D E K R U I D E N.

T E A M S T E R D A M ,
By de ERVEN VAN *F. HOUTTUN.*
M D C C L X X I X ,

NATIONAL
UNITED STATES
DEPARTMENT OF AGRICULTURE
WASHINGTON, D. C.

MINERAL
WATER

FOR THE
THERAPEUTIC
TREATMENT OF
RHEUMATISM

PREPARED BY
THE NATIONAL BUREAU OF
MINERAL WATERS
WASHINGTON, D. C.

QH
83
H68
1761
d. 2 stuk 16
score

INHOUD VAN DIT STUK.

VIERDE AFDEELING,

DE KRUIDEN.

XVII. HOOFDST. *Beschryving der ENKEL-*

BROEDERIGE KRUIDEN (MO-

nadelphia), *wier Meeldraadjes tot*

een zelfde Voetstuk samengevoegd

zyn, 't welk plaats heeft in de Ge-

raniums, Malva's, enz.

Bladz. 1

XVIII. HOOFDST. *Beschryving der DUB-*

BELBROEDERIGE KRUIDEN

(Diadelphia;) *onder welke de Vlin-*

derbloemige (Papilionaceæ) meest-

endeels begreepen zyn: zo dat daar

in onder anderen voorkomen de Ge-

slagten van Erwtten, Boonen, en

dergelyke eetbaare Vruchten, als ook

van Vitsen, Cicers, Lupinen, La-

thyrus; het Stalkruid, Klaver, en

meer andere zo Veld- als Bloemplanten. — 74

**XIX. HOOFDST. Beschryving der VEEL-
BROEDERIGE KRUIDEN (Po-
lyadelphia), dus genaamd om dat de
Meeldraadjes tot verscheide Voet-
stukken zyn vereenigd; gelyk in 't
St. Jans Kruid enz. plaats heeft. Bladz. 330**

**XX. HOOFDST. Beschryving der SAMEN-
TEELIGE KRUIDEN (Synge-
nesia), bevattende de Straal-, Ster-
re- of Zonnebloemige enz: gelyk
de Salade, Endivie, Cicorey, Ar-
tichokken, Scorzoneeren en andere
eetbaare; de Paardebloemen, Klis-
sen, 't Reinevaren, Duizendblad,
Mater, Alfem, Byvoet, Kamille
en andere Geneeskragtige; de Afters,
Koorn- en Zonnebloemen, Gulde
Roede, Chryzanten en andere sier-
lyks; de Doornen, Distels en ande-
re schadelyke Planten of Onkruiden. — 343**

AANWYZING DER PLAATEN

en der Bladzyden,

alwaar de Figuuren aangehaald of beschreeven worden.

PLAAT LXI. Afbeelding van ENKEL- BROEDERIGE KRUIDEN. tegenover Bladz. 7

- Fig. 1.** Het Kaapfe Oijevaarsbek, dat ik Speenbladig noem (*Geranium Chelidonium.*) Zie bl. 8.
— **2.** Het Oostindifche Abutilon of Hoorn-Heemst (*Sida Indica*), met zyne Bloem en Zaadhuisje. bl. 44.
By Letter B de Vrugt van het gemeene *Abutilon*.

PLAAT LXII. Afbeelding van DUB- BELBROEDERIGE KRUIDEN. ——— ——— 89

- Fig. 1.** Het Japanfche Kruisbloem (*Polygala Japonica*). bl. 89.
A. Deszelfs Bloem vergroot, waar in *a* de twee groote Kelkblaadjes, *b* de kleinen en *c* de Bovenlip der Bloem aanwyzen.
B. De Styl zeer sterk vergroot.
— **2.** De doorboorde Rammelaar, (*Crotalaria perforata*) van de Kaap der Goede Hope. bl. 97.
— **3.** Het Degenbladige Wondkruid (*Anthyllis Ensisfolia*) ook van de Kaap afkomstig. bl. 120.
C. Deszelfs Bloem vergroot, waar in *a* het gebaarde Steeltje, *b* de Vlag, *c* de Vleugels en *d* den Kiel aanduiden.
D. De Kelk met zyne ruige punten.
E. Het Zaad en **F** de driepuntige Blikjes.

**PLAAT LXIII. Afbeelding van DUB-
BELBROEDERIGE KRUIDEN. tegenover Bladz. 139**

- Fig. 1.* De Halfmaanswyze Klimboon
(*Phaseolus Lunatus*), van Java uit
Oostindie. *bl. 135.*
Fig. 2. De Smalbladige (*Lathyroides*),
uit Japan. *bl. 141.*

**PLAAT LXIV. Afbeelding van DUB-
BELBROEDERIGE KRUIDEN. ——— ——— 153**

- Fig. 1.* De Driekwabbe Slingerboon
(*Dolichos trilobus*). *bl. 153.*
— *2.* De Veelbloemige (*polystachyos*). *bl. 156.*

Deeze beiden zyn uit Japan en van de laatste is by A de Bloem geopend voorgesteld, waar in *a* de Vlag, *b* de Vleugels, *c* den Kiel en *d* den Styl, benevens de Meeldraadjes aanwyzyn. De Eeltige punten, door welken de Kiel samengedrukt wordt, vertoonen zig aan den voet der vergroote Vlag B, en zyn aangestipt met Letter *e*.

**PLAAT LXV. Afbeelding van DUB-
BELBROEDERIGE KRUIDEN. ——— ——— 197**

- Fig. 1.* Een Japansch Gewas, dat naar den *Lathyrus Pisiformis* gelykt. *bl. 197.*
— *2.* Het Tweebladig Haanekop (*Hedysarum diphyllum*), van de Kaap. *bl. 234.*
— *3.* Een Gehoornde Rolklover, (*Lotus suffruticosus*) van de Kaap. *bl. 311.*
— *4.* Een Eenbladige (*Lotus monophyllus*), gemeenlyk voor *Hedysarum* gehouden, uit Oostindie. *bl. 314.*

PLAAT LXVI. Afbeelding van SA-
 MENTEELIGE KRUIDEN. tegenover Bladz. 381

- Fig. 1. Het Gefnipperde Knikbloem (*Prenanthes Laciniata*) waar van *a*
 den Kelk aanwyst. bl. 382.
- 2. Het Lancetvormige (*Prenanthes
 Lanceolata*). bl. 383.
- 3. Het Lierbladige (*Prenanthes Lyrata*;) waar van het Zaad met zyn
 Pluis by *b*. bl. 384.
- 4. Het Tandbladige (*Prenanthes
 Denticulata*.) bl. 385.
- Van dit laatste is de Kelk by *c* ,
 een Blommetje by *d* en een Zaad-
 je by *e* , vergroot voorgesteld.
- Alle deeze vier Planten zyn door
 den Heer THUNBERG in Japan ver-
 zameld.

PLAAT LXVII. Afbeelding van SA-
 MENTEELIGE KRUIDEN. ————— 517

- Fig. 1. Het Smalbladig Straalkop (*Atractylis angustifolia*) van de Kaap. bl. 518.
- Hier van wyst Letter *a* een Straal-
 blommetje , of Tongblommetje
 van den Omtrek , aan : *b* een
 Trechterblommetje van de Schyf,
 die Meelknopjes (*Antheræ*) en een
 Stamper (*Pistillum*) met een vol-
 maakt *Stigma* hebben , en derhal-
 ve Tweeflagtig zyn. Zie bl. 520.
- 2. Het Gepluimde Blootzaad (*Ethulia paniculata*) uit Oostindie, van
 Java. bl. 551.
- 3. Het Goudkleurig Droogbloem
 (*Gnaphalium Aureum*) van de
 Kaap. bl. 590.
- Een Blommetje van den Omtrek
 is by *c* en het Zaadpluis by *d* , met
 ongemeen sterke Vergrooting voor-
 gesteld.

PLAAT LXVIII. Afbeelding van SA-
MENTEELIGE KRUIDEN. tegenover Bladz. 593

- Fig. 1. Het Zandig Droogbloem (*Gnaphalium Arenarium*) uit Japan. bl. 593.
 — 2. Het Japansche Hoefblad (*Tusfilago Japonica*) met zyn Bloemsteng. bl. 634.
 — 3. Het Vindeelige Valkruid (*Arnica Gerbera*) of dergelyke, ook uit Japan. bl. 714.

Hier van zyn de Rand- of Tongblommetjes by *a* en de Trechterblommetjes by *b*, met ongemeene Vergrooting voorgesteld, om het Verschil der Theedeelen aan te toonen.

PLAAT LXIX. Afbeelding van SA-
MENTEELIGE KRUIDEN. ————— 617

- Fig. 1. Zeer klein Tonderkruid (*Conyza pusilla*). bl. 618.
 — 2. Kaapfch Fynstraal (*Erigeron Capense*). bl. 629.
 — 3. Zwartkelkige Chrysanth (*Chrysanthemum atratum*). bl. 740.
 — 4. Zeer kleine Koedille (*Cotula pumila*) bl. 772.

Deeze vier zyn my van de Kaap der Goede Hope toegezonden en aldaar verzameld.

BESCHRYVING
D E R
P L A N T E N.

~~~~~  
VIERDE AFDEELING  
D E K R U I D E N.

~~~~~  
XVII. HOOFDSTUK.

Beschryving der ENKELBROEDERIGE KRUIDEN (Monadelphia), wier Meeldraadjes tot een zelfde Voetstuk samengevoegd zyn, 't welk plaats heeft in de Geraniums, Malva's, enz.

Naar het Getal der Meeldraadjes zyn de Planten in deeze Klasse onderscheiden. Van die met vyf heb ik alle de Geslagten reeds onder de Heesters beschreeven, en van de genen, welken 'ertien hebben, blyven alleen nog maar de Kruidigen over, in 't Geslagt van

GERANIUM. Oijevaarsbek.

Ik heb reeds opgemerkt, dat de Soorten hier in Onderdeelingen gebragt zyn, naar dat onder de Meeldraadjes meer of minder voorkomen,

A die
II. DEEL. X. STUK.

IV. die Meelknopjes hebben*. De Heefsterigen van den eersten Rang, reeds beschreeven, hebben 'er zeven, de Bladen overhoeks en veelbloemige Steeltjes. Zie hier die van den tweeden, ook altermaal Afrikaanfche of Kaapfche Planten.

* Zie II.
D. V. ST.
bladz. 368.

B. Met zeven geknopte Draadjes en gepaarde Bladen: Kruidige.

XIX.
Geranium
Alchimil-
loides.
Byvoetach-
tig.

(19) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken, Schyfronde, Handpalmswys' ingefneedene, Haairige Bladen en een leggende Kruidige Steng.

Dit Kruidje heeft Stengen van twee Ellen lang, op den Grond leggende, die aan de Knoopjes Wortel schieten. De Bladen zyn rondachtig, fomtyds in drieën, fomtyds in vyven gedeeld, en aan den rand nog verder ingefneeden. Het draagt Kroontjes van vier of vyf onregelmaatige witachtige vyfbladige Bloemen, op zeer lange Bloemsteeltjes.

XX.
Flavum.
Geelbloemig.

(20) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken; de Bladen drievoudig overhoeks gevind; de Blaadjes vindeelig; de Bloemstengen ruig.

Zulk

- (19) *Geranium* Cal. monoph. Fol. orbicul. palmatis &c. *H. Ups.* 197. *R. Lugdb.* 354. N. 30. *BURM. Ger.* N. 55. *H. Cliff.* 345. *GOUAN Monsp.* 340. *Ger. Afr.* *Alchimillz hirsuto folio.* *HEBM. Lugdb.* 282. T. 283. *STISS. Bot.* T. p. 107.
(20) *Geranium* Caul. monoph. Fol. trifariam alternatim pinnatis, Fol. pinnatifidis, Scapis hirtis. *BURM. Prodr.* 19. *Mant.* 257.

Zulk eene Soort, de Bladen als die van het Wortelkruid veeldeelig hebbende, met eenen Bolachtigen Wortel, heeft in den jaare 1760 op de Buitenplaats van den Hoogleeraar J. BURMANNUS gebloeid. Zy droeg talryke Kroontjes van geele Bloemen, hebbende eene Vlinderachtige figuur.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Decandria,

(21) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken, een zeer korte Vleezige Steng, lange Kruidige Takken en Hartvormige zeer zagte Bladen.

XXI.
Geranium
odoratis-
simum
Zeer sterk
ruikend.

Dit is een laag Plantje, byna zonder Steng, met lange, hurkende Takjes en dikke Wollige Bladen, de Steelen doorgaans vyfbloemig hebbende en de Bloemen zodanig, dat twee Bloemblaadjes, samengevoegd en opstaande, als ééne Bovenlip schynen uit te maaken, de drie anderen, neerhangende, de Onderlip, gelyk in de meeste Afrikaansche. Voor en na 't bloeijen hangen de Bloemsteeltjes, doch regten zig weder op by de aanryping van het Zaad, dat ruige Staartjes heeft. De sterke en niet onaangename Reuk, naar dien van het Citroen-Balsemkruid (*) gelykende, doet eene Hartsterkende kragt onderstellen in deeze Soort (†). (22)

(21) *Geranium* Cal. monoph. Caule Carnoso, brevisimo &c. H. Cliff. 345. R. Lugdb. 354. N. 29. BURM. Ger. N. 45. Ger. Afr. humile, Folio fragrantissimo molli. DILL. *Elzb.* 157. T. 131. f. 138.

(*) *Ocimum Citratum*. Zie 't voorg. IX. STUK, bladz. 422.

(†) BURM. de *Geraniis*. p. 37.

A 2

II. DEEL. X. STUK.

4 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN:

IV.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.

XXII.
Geranium
Alceoides.
Gouwachtig.

XXIII.
Grosularioides.
Kruisbesachtig.

XXIV.
Althæoides.
Heemstachtig.

(22) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken; drie-
voudige, driedeelige, gefnipperde Bladen
en een Kruidige stekelige Steng.

(23) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken;
Hartvormig rondachtige gestreepte, inge-
sneedene gekartelde Bladen en een Kruidi-
ge Steng.

(24) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken; Ey-
ronde geplooide uitgehoekte Wollige gekar-
telde Bladen en eene leggende Steng die
Kruidig is.

Deeze drie Afrikaansche Soorten zyn inzon-
derheid door haar Loof onderscheiden, 't welk
naar dat der aangehaalde Kruiden gelykt. De
eerste heeft de gestalte van de tweede, doch is
viermaal zo groot en niet gladbladig, maar
Haairig, met Bladen als van de gefnipperde
Stinkende Gouwe, zo de Ridder aanmerkt. De
Bloemen zyn in deeze paarfschachtig en klein,
gelyk in die, welke Bladen als der Kruisbes-
fen

(22) *Geranium* Cal. monoph. Fol. ternatis trifidis laciniatis &c. BURM. *Ger.* N. 36. *Ger. Fol.* Alceæ tenuiter laciniato. MART. *Cent.* 16. T. 16.

(23) *Geranium* Cal. monoph. Fol. Cordatis subrotundis &c. BURM. *Ger.* N. 53. *Ger. Ped.* bifloris &c. R. *Lugdb.* 351. N. 13. *Ger. Afr.* Uvæ crispæ folio. HERM. *Lugdb.* 287. T. 289.

(24) *Geranium* Cal. monoph. Fol. Ovatis plicatis sinuatis &c. H. *Cliff.* 345. R. *Lugdb.* 354. N. 31. BURM. *Ger.* N. 54. *Ger. Fol.* Althææ Afr. odore Melissæ. BOERH. *Lugdb.* I. p. 263.

fen heeft en zo wel leggende Stengen als de Heemstachtige, dus genaamd, om dat het Loof naar Heemstbladen gelykt, zynde de Plant over 't geheel Wollig. Deeze heeft vyf of zes Bloemsteeltjes in een Kroontje; doch de middelste heeft maar twee Bloempjes by elkander; zo de Hoogleeraar A. VAN ROYEN waarneemt (*). Hier zyn de Bloemblaadjes ook niet langer dan de Kelk en dus de Bloempjes mede klein en roodachtig of bleek paarsch. De Gouwachtige heeft maar vyf Meeldraadjes: de Kruisbesachtige vier Meelknopjes en in de Heemstachtige zyn de Bloemblaadjes zwart gevlakt (†): of liever van buiten donker paarsch, met een witten rand: van binnen roodachtig; de twee bovensten aan den voet met gestipte Bloedkleurige streepjes (‡). Allen zyn het kleine Plantjes, doch de middelste komt somtyds opgeregt voor, als de eerste, en de laatste heeft den Geur van Melisse, zo BOERHAAVE aanmerkt.

IV.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD-
STUK.
Decandria

(25) Oijjevaarsbek met eenbladige Kelken, dub- XXV.

Geranium
beld *Coriandri-*
folium.
Koriander-
bladig.

(*) In *Prodr. Floræ Leidenfis*, loc. cit. De beroemde HERMANNUS hadt 'er één, twee, drie of vierbloemige Steeltjes aan toegeschreeven en de Heer N. L. BURMANNUS zegt, *Flosculi pusilli rubelli gemini vel plures*. De Geraniis. p. 41.

(†) *Syst. Nat. Veg.* XIII. p. 512.

(‡) *Mant. alt.* p. 433.

(25) *Geranium* Cal. monoph. Fol. bipinnatis Linearibus

A 3

quar-

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

beld gevinde, Liniiale, rappige Bladen en een Kruidige Steng, die byna glad is.

XXVI.
Geranium
Myrrhifo-
lium
Kervelbla-
dig

(26) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken en dubbeld gevinde Bladen; de ondersten Hartvormig gekwabd: de Steng Kruidig; de Kelken Striemig.

XXVII
Prolificum.
Kinderend.

(27) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken, Bloemstengen uit den Wortel en samengestelde Klootronde Kroontjes.

XXVIII.
Aurium.
Geoord.

(28) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken, Bloemstengen uit den Wortel, ovaale, meest enkele Bladen en samengestelde verdeelde Kroontjes.

Dus

Squarrosis &c. Ger. Fol. Coriandri. RIV. Pent. T. 166. Ger. Afr. Coriandri folio, Fl. incarnatis, minus. HERM. Lugdb. 279. T. 280.

(26) Geranium Cal. monoph. Fol. bipinn. inf. Cord. lobatis &c. BURM. Ger. N. 59. BERG. Cap. 178. Ger. Afr. Betonica folio laciniato et maculato. HERM. Lugdb. 279. T. 28 β. Ger. Afr. tuber. Anemones folio. HERM. Par. 179. T. 178. Geran. Æthiop. Myrrhidis folio. BREYN. Cent. 129. T. 59.

(27) Geranium Cal. monoph. Scapis Radicalibus, Umbella composita globosa. Ger. Afr. Myrrh. folio, Radice Rapacea. COMM. Hort. II. p. 125. T. 63 β. Ger. Proliferum. BURM. Ger. N. 70. Tab. 2. 2. Ger. Pinnatum. BURM. Ger. N. 66 Ger. Afr. Astrigali folio. COMM. Pral. 53. T. 3.

(28) Geranium Cal. monoph. Scap. Rad. Umb. comp. divisa &c. Mant. 437. Ger. Cap. hirsutum Radice Rapæ. SEN. Mus. I. p. 28. T. 18. f. 4. β. Ger. Aurium. BURM. Ger. N. 61. Ger. Afr. Fol. plerumque Auritis. COMM. Hort.

II.

Fig. 1.

Fig. 2.

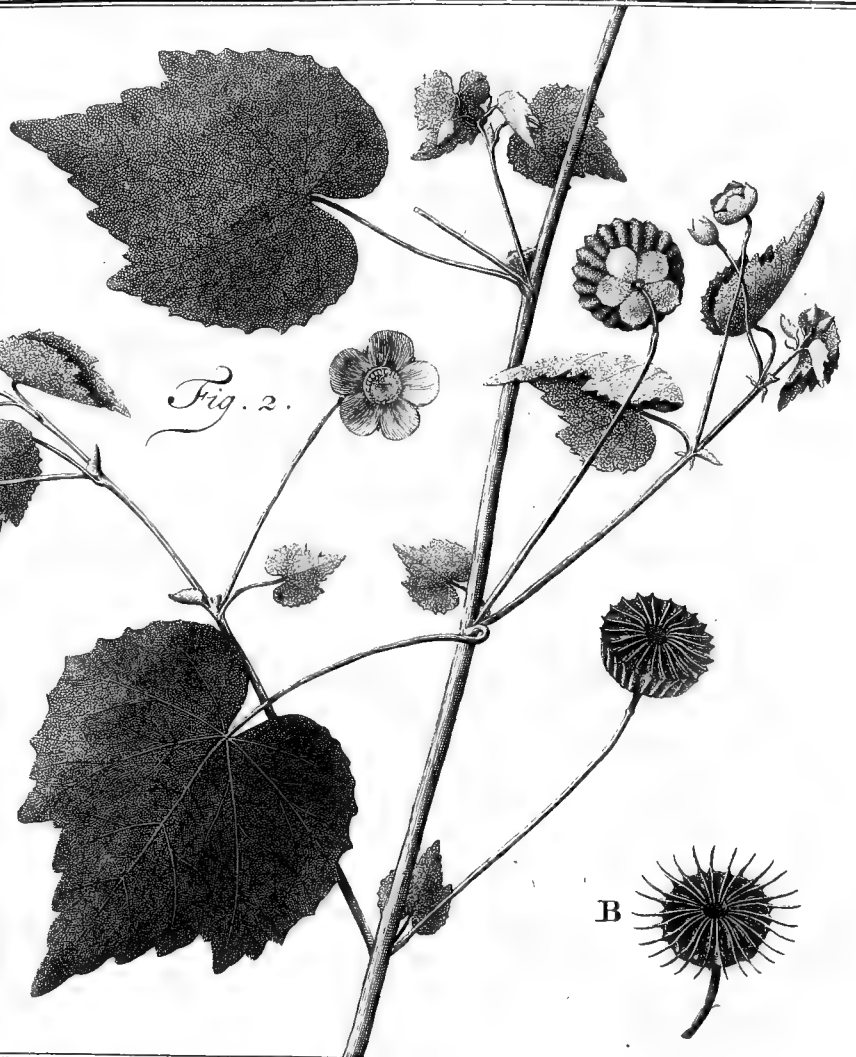

Fig. 1.

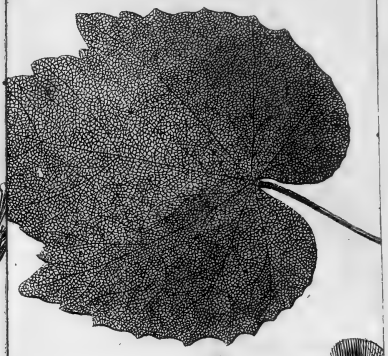

Fig. 2.

A

Dus onderscheidt thans de Heer LINNÆUS ^{IV.} deze Soorten van Kaapsche Geraniums, of lie- ^{AFDEEL.} ver brengt de genen, die te vooren onderschei- ^{XVII.} den waren, tot deeze vier Hoofdsoorten. Het ^{HOOFD-} Loof ondertusfchen is zo verschillende in by- ^{STUK.} zondere Planten, dat men die naauwlyks voor ^{Decandria.} Verscheidenheden zou durven aanzien, indien het niet uit de Afbeelding van SEBA bleek, dat een zelfde Wortel, van dit slag van Kruid, volkomen onverdeelde, ovaale en daar tusfchen georde en fyn gefnipperde of gevinde Bladen uitgaf. De veranderingen ondertusfchen, in de gezegde Planten voorkomende, welke 's Winters overblyven, houden stand. De meesten hebben een Wortel die dik en knobbelig is en van figuur als een Raap, fomtyds een Vuist groot, welke, gebraden zynde, van de Hottentotten by gebrek van ander Voedzel wordt gegeten. Het Korianderbladige is Jaarig en heeft zodanigen Wortel niet. Het Kervelbladige wordt gezegd maar vier Bloemblaadjes te hebben en vyf Meeldraadjes, beurtlings onvrugtbaar of zonder Meelknopjes en de Oppervlakte der Bladen bruinachtig: de Kinderende heeft dikwils dubbelde Kroontjes, de Bloemen zwart of donkerpaarsch, zo wel als de laatste, die fomtyds zeer klein valt, geen Handbreed hoog en zuurachtig is of zeer wrang van Smaak. De
twee

II. p. 121. T. 61. 8. Ger. longifolium. BURM. Ger. N. 67.
Tab. 2. 7. Ger. Oxaloides. *Id. ibid.* N. 71. Tab. 2.

Λ 4

II. DEEL. X. STUK.

IV. twee laatste Soorten hebben ook maar vyf Meel-
 AfDEEL. draadjes.
 XVII.

HOOFD- Dat Kaapfe' Oijevaarsbek, waar van ik hier
 STUK. in *Fig. I*, op PLAAT LXI, de Afbeelding
Geranium mededeel, heeft volstrekt de hoedanigheid van
Cbelido- het *Kinderende*, als 't welke dus genoemd wordt,
num. zo RAY aanmerkt, „ om dat de Steng zig
 Speenbla- „ Kroontjeswyze in Stengetjes verdeeld, die
 dig. „ ieder een Kroontje van Bloemsteeltjes draa-
 Pl LXI. „ gen.” Het Loof niettemin, van die Soort,
 Fig. I. „ hoewel grootelyks, gelyk ik gemeld heb, ver-
 schillende, komt geenszins zodanig voor, als in
 deze van myne Verzameling, hoedanige ik onder
 alle de afgebeelde Afrikaansche *Geraniums* geene
 vind: des ik dezelve, om dat de Bladen veel
 naar die van het Speenkruid gelyken, *Speenbla-*
dig noemen zal. Zy zyn breeder dan lang, en
 niet glad, maar ruuw, gelyk in sommigen der
 aangehaalden op de laatste Soort; maar zy zyn
 geenszins Ge-oord, noch ook niet Gekwabd,
 gelyk in de volgende: des deeze myne hier als
 een middelflag van die beiden, of als een nieu-
 we Soort, verschynt. De Kroontjes zyn ieder
 door een Kransje van Stoppeltjes of Blikjes,
 zo menze noemen wil, geschoord of hebben een
 Omwindzel, gelyk in de Kroontjes-Kruiden.
 Het bovenste Kroontje was zeven-, de ondersten
 of laagsten vyfbloemig: de Kelk vyfbladig of
 diep in vyven gedeeld, met vyf bleek paarsche,
 donker gestippelde Bloemblaadjes: 't getal der
 Meeldraadjes vyf, ieder met een Knopje voor-
 zien,

zien, en de Styl enkeld, doch aan 't end in IV.
 vyf Stempels verdeeld, gelyk in de anderen. **AFDEEL.**
 Zie by Letter A denzelven in de Kelk ver- **XVII.**
 toond. **HOOFD-**
STUK.

(29) Oijevaarsbek met eenbladige Kelken, een **XXIX.**
 geknotte Steng, de Bloemstengen byna uit *Geranium*
 den Wortel en het Kroontje samengesteld. *lobatum.* **Gekwabd.**

De gekwabde Bladen onderscheiden inzonder-
 heid deeze Soort, die dezelve naar Wyngaard-
 bladen gelykende heeft, in de by nacht of buiten
 Zonneschyn ruikende, door den vermaarden
COMMELYN uit den Amsterdamschen Kruid-
 tuin afgebeeld. De Ridder voegt hier als Ver-
 scheidenheden twee anderen by, door den Heer
N. L. BURMANNUS in Plaat gebragt; waar
 van de eene zeer ruig is en daar van den by-
 naam heeft: de andere daar van byna alleen
 verschilt door Vindeelige Bladen. Een knobbe-
 lige Wortel is aan alle deeze drie eigen. 't Zyn
 laage Plantjes.

(30) Oijevaarsbek met eenbladige ongesteelde **XXX.**
 Kel- *Triste.*
Droevig.

(29) *Geranium* Cal. monoph. Caule truncato &c. R. *Lugdb.*
 352. N. 18. **BURM.** *Ger.* N. 58. *Ger. Afr.* Noctu olens tu-
 berosum Vitis foliis hirsutis. **COMM.** *Hort.* II. p. 123. T.
 62. 6. *Ger.* hirsutum. **BURM.** *Ger.* N. 68. T. 2. 7. Pin-
 natifidum. *Id. ibid.* N. 69. T. 2.

(30) *Geranium* Cal. monoph. sesilibus &c. R. *Lugdb.*
 352. N. 17. **BURM.** *Ger.* N. 57. *H. Cliff.* 344. *Ger.* triste.

A 5

CORN.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

*Kelken en tweedeelige eenbladige Bloem-
stengen.*

Tot besluit der Afrikaansche of Kaapse Oijevaarsbekken dient deeze zeer bekende Soort, die van het niet ruiken dan by nagt of in den donker haaren bynaam heeft, of ook van de onbevallige Kleur der Bloemen. Men vindtze fraay in Afbeelding gebragt door den vermaarden BREYN, die aanmerkt, dat het breed-en smalbladig voorkomt, doch anders weinig verschillende. Beiden hebben zy een grooten dikken knobbel-Wortel, vuil paarsch van Kleur, en het Kruid, een Voet of anderhalf hoog groeiende, is veelvoudig Vinswyze verdeeld, gelykende naar het Loof der Karooten. Men ziet het somwylen zo breed als dat der Pinkster-nakelen, somwylen fynder dan dat der Wilde Kervel gesnipperd. Volgens den Ridder heeft het de Bloemstengen tweedeelig eenbladig. Dit wil zeggen, dat aan ieder Knietje der Bloemstengen, behalve het Stoppel-Kransje, een Blad groeit, 't welk aan de bovenste Knietjes grooter is dan aan de ondersten: want de Steng heeft 'er drie of vier, ver van elkander, volgens BREIN, doch zes of zeven, volgens den Heer N. L. BURMANNUS. „ Aan den oir- „ sprong der Bladen, zegt deeze, komen zeer „ lange

CORN. *Canad.* 109. T. 110. Ger. *Noctu olens Æthiopicum*, Rad. *tuberosa* &c. BREYN, *Cent.* 126. T. 53.

„ lange enkele Bloemsteeltjes, die Kroontjes- IV.
 „ wyze, in een Omwindzel, van langwerpig AFDEEL
 „ Eyronde uitgerande Blikjes gemaakt, gesteel- XVII.
 „ de Bloempjes als uit een middelpunt spre- HOOFD-
 „ dende ophouden." 't Getal dier Bloempjes STUK.
Decandria;
 bepaalt BREYN op negen of tien in een Kroont-
 tje. Hoe dan de pypachtige Kelken ongesteeld
 kunnen zyn, gelyk LINNÆUS zegt, begryp
 ik niet. De Bloemen hebben hier die ongelyk-
 heid niet, welke in de andere Afrikaansche Ge-
 raniums heerscht, zynde van Kleur uit zwart-
 achtig paarsch, bruin en geel gemengeld, zegt
 gedagte Heer BURMANNUS, die aangaande
 de byzondere Eigenschappen van dit Droevige
 het volgende meldt.

„ De Bloem heeft by nacht een verkwikkend
 „ Balsamieken (*), doch over dag in 't geheel
 „ geenen Geur: duurende dezelve tot den Da-
 „ geraad toe, maar by de minste Zonneschyn
 „ verdwynende. Het Loof is aangenaam van
 „ Smaak en kan, als een verkoelend Voedzel,
 „ onder de Moeskruiden geteld worden. Vol-
 „ gens HERMANNUS bevat de Wortel een
 „ vlug

(*) Hoe kon dan de Ridder daar van zeggen: *Corolla
 Colore et Odore tristes*? Een Balsamieke Geur, als van Mos-
 keljaat met Wierook gemengd, en een *verkwikkende aan-
 genaamheid*, immers kan niet *droevig* genoemd worden,
 noch in hoedanigheid, noch in uitwerking: dewyl dezelve
 yeeleer het Hart verheugt. Wil men zeggen, hy heeft dar
 niet gemeend; dan is evenwel de uitdrukking zeer oneigen
 en onverstaanbaar.

12 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN.

- IV. „ vlug Zout met zoetheid gemengd , en wordt
 AFDEEL. „ by de Wilden , even als by ons de Aardappe-
 XVII. „ len, Aardnooten en dergelyken , voor een
 HOOFD- „ lekkere Spyze gehouden.”
 STUK.
 Tienman-
 nige.

C. *Myrrhina*. Kervelbladige.

Met vyf Knopdraagende Meeldraadjes, vyf-
 bladige Kelken en neergeboogene Vruchten:
 meest jaarlykse Kruiden.

XXXI. (31) Oijevaarsbek met veelbloemige Steeltjes,
Geranium vyfmannige Bloemen, gevinde ingesneedene
Romanum. Bladen en Bloemstengen uit den Wortel.
 Roomsch.

XXXII. (32) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes, vyf-
Cicuta- Bloemen, gevinde ingesneedene stompe Bla-
rium. den en Takkige Stengen.
 Fynbladig.

XXXIII. (33) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes, vyf-
Mofcha- Bloemen, gevinde ingesneedene Bladen, de
zum. Spruitblaadjes Vindeelig.
 Welrie-
 kend.

Bui-

(31) *Geranium* Ped. multifloris, Floribus pentandris &c.
 BURM. Ger. N. 30. Ger. Myrrhinum tenuifolium, Fl. am-
 plo purpureo. BARR. Rar. 568. T. 1245. Confer. *Geranium*
Petræum. MAGN. Monsp. 109. Geran. foetidum. LOB. *Illustr.*
 134. MORIS. *Hist.* II. p. 516. S. 5. T. 14. f. 27.

(32) *Geranium* Ped. multifi. Flor. pentandr. &c. *Mae. Med.*
 337. GORT. Belg. 198. HALL. *Helv.* 369. KRAM. *Austr.* 202.
Fl. Succ. 579, 625. GOUAN Monsp. 340. H. *Cliff.* 314.
 R. *Lugd.* 352. BURM. Ger. N. 33. Ger. *Cicutæ folio*
minus et supinum. C. B. Pin. 319. Ger. *Supinum.* DOD.
Pempt. 63. LOB. *Ic.* 658.

(33) *Geranium* Ped. multifi. Fl. pent. Fol. pinn. incisif,
 Cotyledonibus pinnatifidis. JACQ. *Hort.* 55. BURM. Ger. N.

Buiten het gemelde komen deeze drie Soorten, in gestalte en in het Loof, dat naar de Wilde of gewoone Land - Dolle - Kervel gelykt, overeen. Het eerste, dat te Romem op de Straaten groeit, verschilt van het tweede, door geen Stengen te hebben, die getakt zyn, maar Bloemstengetjes uit den Wortel of Stael. Dit *Fynbladige* is een Onkruid in veele deelen van Europa, komende aan den Duinkant in onze Provincie, als ook in Zandige Bouwlanden en aan de Wegen, overvloedig voor. Gemeenlyk zyn de Bloempjes bleekrood, doch men vindt het, in de Haarlemmer - Hout, met witte Bloemen. Hier van komt eene Verscheidenheid voor, die grooter is, hebbende de leggende Stengen wel een Elle lang; doch gemeenlyk valt het zeer klein en laag, zynde onder den naam van *Oijevaars - Bek* of *Kraanhals* bekend; dewyl de Zaadhuisjes daar van de figuur zeer wel uitdrukken. De Bloemen zyn in sommig gestippeld, in ander niet. Voorts is, ten opzigt van de verdeling der Vinblaadjes, een aanmerkelyk verschil met het *Welriekende*, dat zyne Natuurlyke Groeiplaats in de Levant zou hebben; ten minste Uitheemsch geoordeeld wordt door den Heer HALLER; hoewel men het op sommige plaatsen in Duitschland en zelfs, volgens den Hoog-

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Decandria.

29. Geranium Cicutæ folio Moschatum. C. B. *Pin.* 319.
LOB. *16.* 659.

H. DEEL. X. STUK.

14 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN.

IV. Hoogleer D. DE GORTER, in ons Neder-
 AFDEEL land agter den Kranenborg, aan de Wallen der
 XVII. Bouwlanden vindt. Het heeft de Vinblaadjes,
 HOOFD- die in het gemeene doorgaans ook gevind zyn,
 STUK. alleenlyk Vinswyze ingefneeden, of aan den
 rand slegts gekarteld, en altoos breeder, volgens
 HALLER, die tien Meeldraadjes in deszelfs
 Bloemen, en zo wel tien als vyf in die van het
 Fynbladige of gewoone, gevonden hadt (*).

Terwyl het Fynbladige weinig of byna geen
 Geur heeft, is dit laatste begaafd met een ster-
 ken aangenaamen Moskeljaat-Reuk, en daarom
 komt het in de Apotheeken voor, by den naam
 van *Geranium Moschatum*. Niettemin hangen
 de hoedanigheden, om welken men het tot een
 Geneesmiddel gebruikt heeft, meest af van
 een zuurachtige samentrekking, welke 'er in
 heerscht, en deswegen is het voor een uitmün-
 tend Wondmiddel gehouden geweest. Sommi-
 gen hebben 'er, bovendien, eene byzondere
 kracht tot uitdryving, in uitslaande Ziekten, aan
 toegeschreeven.

XXXIV. (34) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes; vyfsm.
Geranium Bloemen en Hartvormig ingefneeden Bla-
Chium den; de bovensten Lierachtig Vinswyze
 Grieksch. verdeeld.

(35)

(*) *Hist. Stirp. Helv. inchoata*. Bernæ 1768. Tom. I. p.
 407.

(34) *Geranium* Ped. multifl. Fl. pent. &c. BURM. *Ger. N.*
 50. *Ger. Chium vernum Caryophyllatæ folio*. TOURNEF. *Cor.*
 20. MART. *Cens.* 4. T. 4.

- (35) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes , vyfm. Bloemen en Hartvormige eenigermaate gekwabde Bladen. IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
- (36) Oijevaarsbek met byna driegl. Steeltjes , vyfm. Bloemen , Hartvormige gekartelde , ingesneedene , ruuwe Bladen en neergedrukte Stengen. XXXV.
Geranium
Malacoides.
Malu-
wantig.
- (37) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes , vyfm. Bloemen , en Eyronde Zaagtandige Lini- aale gryze Bladen. XXXVI.
Mariti-
mum.
Zeekants.
XXXVII.
Glaucophyllum.
Zeegroen.
- (38) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes , vyfm. Bloemen en Hartvormige vyfkwabbige Bladen ; de Bloemstengen uit den Wortel. XXXVIII.
Arduinum.
Vyfkwab-
big.

De meeste byzonderheden , waar in deeze vyf Soorten verschillen , zyn hier aangetekend.

Zy

(35) *Geranium* Ped. multifl. Fl. pent. &c. *H. Cliff.* 344. *R. Lugdb.* 352. *BURM. Ger.* N. 34. *Ger. Fol.* *Althææ.* C. *B. Pin.* 318. *Ger. Malacoides.* *LOB. Ic.* 662.

(36) *Ger.* Ped. subtrifl. Fl. pentandris &c. *Ger. Pedunc. bifloris* &c. *R. Lugdb.* 351. N. 12. *Ger. minimum procumbens Folio Betonicæ.* *MOR. Hist.* II. p. 512. S. 5. T. 35. f. 10. *Ger. pusill. maritimum* *Alth. f. Betonicæ folio.* *PLUK. Phys.* 31. f. 4.

(37) *Ger.* Ped. multifl. Fl. pent. &c. *Ger. Ægypt. glaucophyllum.* *DILL. Elsb.* 150. T. 124. f. 150. *Ger. pus. Argenteum, Heliotropii min. folio.* *SHAW. Afr.* 260. T. 260 β. *Geranium glaucum.* *BURM. Ger.* N. 62. T. 1.

(38) *Ger.* Ped. multifl. Fl. pent. *Fol. Cord. quinque-lobis, Scapis Radicalibus.*

IV. Zy komen alle meer of min overeen in de fi-
 AFDEEL. guur der Bladen, geheel anders dan in de voor-
 XVII. gaanden en Hartvormig of Eyronnd. Zy vallen
 HOOFD- niet groot van Gewas. Het Zeegroene, inzon-
 STUK. derheid, is, zo wel als het Zeekants en Vyf-
 Tienman- kwabbige, zeer klein. Het eerste is door TOUR-
 nige. NEFORT op 't Eiland Chio of Skio, in de
 Griekfche Archipel, gevonden. Het Maluw-
 achtige groeit aan de Kusten der Middelland-
 fche Zee, in Italie en Vrankryk, als ook, zo
 wel als 't volgende, aan die van Engeland. Het
 Zeegroene in Egypte, en het Vyfkwabbige aan
 de Kaap: zynde dit laafte door den Heer BUR-
 MANNUS aan den Ridder medegedeeld (*).
 Hetzelve heeft de Bladen vyfkwabbig, Hart-
 vormig, ftomp, gekarteld, van onderen ruuw
 en Bloemfteelen uit den Wortel, zonder Sten-
 gen.

XXXIX. (39) Oijevaarsbek met byna veelbl. Steeltjes,
 Geranium vyfjn. Bloemen en drievoudige gekwabde
 Grainum. Bladen.
 Kraanbek-
 kig.

XL. (40) Oijevaarsbek met veelbl. Steeltjes, vyf-
 Ciconium. man-
 Langbek-
 kig.

(*) Waarfchynlyk na de Uitgaave der Difertatie van zyn
 Ed. de Geraniis; dewyl men daar in van 't zelve geen ge-
 wag gemaakt vindt.

(39) *Geranium* Ped. submultifl. Fl. pent. &c. GOUAN
 Monsp. 341. BURM. *Ger.* N. 32. *H. Cliff.* 493. *γ.* *Ger.*
 Ped. bifloris pentandris &c. R. *Lugdb.* 352. N. 14. *Ger. lati-*
folium Acu longissimâ, C. B. *Pin.* 319.

(40) *Ger.* Ped. multifl. Fl. pent. &c. *Am. Ac.* 4. p. 282.
 BURM.

mannige Bloemen en gevinde Vindeelige
stompe Bladen.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze beiden, die door de langbekkigheid der Zaadhuisjes uitmunten, groeijen in de Zuidelyke deelen van Europa. De eerste valt inzonderheid op 't Eiland Kandia of Creta. In Languedok en Provence is de andere, op dorre, drooge Velden, gemeen. In Switserland heeft HALLER ze vergeeffsch gezogt: hoewel C. BAUHINUS de Groeiplaats ook in Walliserland aantekent. De langte van de Naalden stelt hy op vyf Duimen, COLUMNNA op drie, 't welk nader met de bepaaling van J. BAUHINUS, op ruim een Handbreed, strookt. 't Is zeker, dat dezelve by uitstek lang zyn in beide deeze Soorten wordende deswegen in 't Fransch genoemd *Bec de Grue*; in 't Spaansch *Agujetas*, dat is Naaldekruid. De Ridder onderscheidt de laatste van de andere niet alleen door de Vindeeligheid der Bladen, welke in de eerste gekwabd zyn, maar ook door de leggende Stengen, die overendstaan in het Kraanbekkige. C. BAUHINUS maaktze, in het Langbekkige, met fyn verdeelde Bladen, twee Ellen lang. De Bloemen zyn blaauw of blaauwachtig paarsch in beide deeze Soorten en de
Zaad-

BURM. Ger. N. 28. JACQ. Hort. 18. GER. Prov. 432. Ger. Cicutæ folio Acu longissimâ. C. B. Pin. 139. Prodr. 138. Ger. Apulum Coriandrifolium. COL. Ecpbr. I. p. 136. T. 135.

B

II. DEEL. X. STUK.

IV. Zaadjes, welken 'er, als gewoonlyk in dit Ge-
 AFDEEL. flagt, vyf zyn, hebben geflingerde Staarten (*).
 XVII. Hoewel maar vyf geknopte Meeldraadjes in
 HOOFD- de Soorten van deezen Rang voorkomen, heb-
 STUK. ben de meeften nog vyf daar buiten, die plat,
 Tienman- Vliezig en onvrugtbaar zyn. Zy ftemmen in de
 sigt. *Veelbloemigheid* der Steeltjes overeen, en dit
 onderscheidtze van de volgende Soorten. Vyf
 zulke Veelbloemigen heeft FORSKAÖHL in
 Egypte gevonden, onder welken ook het Ma-
 luwachtige en Langbekkige was. De overigen
 noemt hy *Ruig*, *Dikbladig* en *Driehoekig*, naar
 de gefteeldheid van het Loof. Alle deeze, zegt
 hy, hadden vyf vrugtbaare, geknopte Meel-
 draadjes (†).

D. *Batrachia* Ranonkelachtige. Met tien
 geknopte Meeldraadjes en tweebloemige
 Steeltjes : overblyvende Kruiden.

XLI.
Geranium
Tuberosum.
 Knobbelig.

(41) Oijevaarsbek met tweebel. Steeltjes en veel-
 deelige Bladen: de Slippen Liniaal, onder-
 deelig, ftomp.

(42)

(*) De Naald of het Zaadhuisje, naamelyk, der Oijevaarsbekken, beftaat uit de famengevoegde Staarten der Zaaden; gelyk *TOURNEFORT* zeer fraay, op Plaat 142, verftoond heeft; alwaar zig tevens, by A, de Koker der Meeldraadjes, het Kenmerk van deeze Klasfe, openbaart.

(†) *Flor. Ægypt. Arab.* p. 123.

(41) *Geranium* Ped. bifloris, Fol. multipartitis, Laciniis Linearibus &c. *GOUAN Monsp.* 341. *H. Cliff.* 343. *R. Lugdb.* 350. *BURM. Ger. N.* 9. *Ger. Tuberosum majus.* C. *B. Pin.* 313. *Ger. Bulbosum.* *LOB. Ic.* 661.

- (42) Oijevaardsbek met tweehl. Steeltjes, gezwollen Kelken en geheele Bloemblaadjes: den Stamper zeer lang; de Bloemsteng gaffeld.

IV.
AFDEEL.
XVI. I.
HOOFD-
STUK.

XLII.
*Geranium
macrorbi-
zum.*
Grootwort-
telig.

De eerste van deeze twee, die den Wortel Bolachtig heeft, groeit in Engeland, zo wel als in Italie, daar de andere, die ook een dikken knobbeligen Wortel heeft, haare Groeiplaats heeft. De Steng van deeze wordt somtyds een Elle hoog; de Bladen zyn rondachtig gehoekt en diep ingefneeden, doch niet zo fyn verdeeld als die der andere. Zy heeft sierlyke paarsche welriekende Bloemen.

- (43) Oijevaardsbek met eenzaame Bloemsteeltjes tegen de Bladen over; de Kelken eenigermate gebaard; de Steng opstaande; de Bloemblaadjes gegolfd.

XLIII.
Phaeum.
Donker.

- (44) Oijevaardsbek met tweehl. Steeltjes, dubbeld, tegen de Bladen over; de Steng uitgebreid; de Bloemblaadjes onverdeeld.

XLIV.
Fuscum.
Bruin.

(45)

(42) *Geranium* Ped. bif. Cal. inflatis, Petalis integris, Stylo longissimo &c. *H. Cliff.* R. *Lugdb.* BURM. *Ger.* N. 10. *Geranium* Batrachoides odoratum. C. B. *Pin.* 318. MORIS. *Hisp.* II. p. 514. S. 4. T. 16. f. 15. *Ger.* Barr. long. rad. odoratum. J. B. *Hisp.* III. p. 477.

(43) *Ger.* Pedunc. folit. oppositifoliis &c. IACQ. *Vind.* 122. GOUAN *Monsp.* 341. R. *Lugdb.* 350. N. 5. BURM. *Ger.* N. 11. *Batrachoides* hirsutum Fl. atro-rubente, C. B. *Pin.* 318.

(44) *Ger.* Ped. bifloris oppositifoliis geminis &c. MILL

- IV.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.
XLV.
Geranium
reflexum.
Omgeboogen.
- (45) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes en Bladen overhoeks; de Bloemblaadjes omgeboogen, gesnipperd, zo lang als de stompe Kelk.
- XLVI.
Nodosum.
Knoopig.
- (46) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes, uitgerande Bloemblaadjes, en de Stengbladen driekwabbig, onverdeeld, Zaagtandig, van onderen glinsterende.
- XLVII.
Striatum.
Gestrept.
- (47) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes en vyfkwabbige Bladen; de Kwabben in 't midden uitgebreid: de Bloemblaadjes twee kwabbig en Netswyze gaderd.

De Bynaamen wyzen de voornaamste byzonderheden deezer Soorten aan, door welken zy meest uitmunten. De twee eersten hebben de Bloemen donker paarsch of bruin, de volgende sterk omgeboogen (*): de vierde Knoopige Stengen;

Dist. N. 7. *Ger. phæum* five *fuscum Petalis reflexis.* TOURNF. *Inst.* 267. *Ger. Mont. fuscum.* C. B. *Pin.* 318. *Ger. fuscum.* LOB. *Ic.* 663.

(45) *Geranium* Ped. bifl. Foliisque alternis &c. *Ger. Fl. purpureo reflexo Italicum.* BARR. *Ic.* 39.

(46) *Ger.* Ped. bifl. *Petalis emarginatis &c.* GOUAN *Monsp.* 341. *H. Cliff.* 343. *R. Lugdb.* 350. N. 2. BURM. *Ger. N.* 7. *Ger. Nodosum.* C. B. *Pin.* 318. *Ger. magn. Folio trifido.* J. B. *Hist.* III. p. 478. *Ger. 5, 6. Plateau.* CLUS. *Hist.* II. p. 101.

(47) *Ger.* Ped. bifloris Foliis quinquelobis &c. BURM. *Ger. N.* 6. *Ger. Romanum vericolor f. striatum.* MORIS. *Hist.* II. p. 516. S. 5. T. 1°. f. 24.

(*) De Verscheidenheid van vlakke of omgeboogene Bloemen

gen; de vyfde geftrepte Bloemblaadjes. Het ^{IV.} geen Omgeboogen heet, komt in gefalte zeer ^{AFDEEL.} overeen met die bekende Tuinplant, met don- ^{XVII.} kerpaarfche Bloemen, natuurlyk groeiende op ^{HOOFD-} de Ooftenrykfe en Switferfche Gebergten. De ^{STUK.} andere Soorten groeijen in de Zuidelyke deelen ^{Decandria.} van Europa. Het Knoopige is in Provence en Languedok gevonden. Dit heeft de Bladen drie- deelig, terwyl die der anderen vyf of zes- kwabbig en als gepalmd zyn. Het Geftrepte, dat in Italie huisvest, heeft een bruine Vlak aan ieder hoek van 't Blad, op de bovenzyde.

(48) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes, by- ^{XLVIII.} na Schildvormige vyfkwabbige, infneedig ^{Geranium} Zaagtandige Bladen: de Steng opgeregt; ^{Sylvaticum.} de Bloemblaadjes uitgerand. ^{Bofchig.}

(49) Oijevaarsbek met tweebl. zeer lange neer- ^{XLIX.} geboogene Steeltjes, geheele Bloemblaadjes ^{Palustre.} en vyfkwabbige ingefneedene Bladen. ^{Moerasfig.}

(50)

men hangt hier van den Ouderdom af, zegt HALLER, *Hift. Stirp. Helv. inchoata.* p. 404.

(48) *Geranium* Ped. bifl. fol. subpeltatis, quinquelobis &c. *Fl. Lapp.* 266. *Succ.* 572. *OED. Dan.* 124. *H. Cliff.* 344. *R. Lugdb.* 351. *GOUAN Monsp.* 342. *BURM. Ger. N.* 12. *Ger. Batrachioides Folio Aconiti.* C. B. *Pin.* 317. *TOURNEF. Inst.* 266.

(49) *Ger.* Ped. bifl. longistimis declinatis &c. *Am. Acad.* IV. p. 323. *BURM. Ger. N.* 13. *Ger. Sanguineum majus.* *BFL. Eyst. Vern. I. T.* 9. f. 2. *Ger. Batrachioides Palustre Fl. Sanguineo.* *DILL. App.* 55. *Elzb.* 160. *T.* 134. f. 161. *HALL. Opusc.* 109.

B 3

IV. (50) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes, byna
 AFDEEL. Schildvormige veeldeelige rimpelige spitse
 XVII. Schildvormige veeldeelige rimpelige spitse
 HOOFD- Bladen en geheele Bloemblaadjes.
 STUK.

L. Deze drie Soorten behooren tot het Kruid,
Geranium dat men *Ger. Batrachioides* noemt, als veel naar
Praenfe. de Ranonkels of naar de Aconiet gelykende
 Veldig. de Ranonkels of naar de Aconiet gelykende
 door het Loof, welks figuur en verdeling het
 grootste onderscheid maakt. In onze Provinciën
 schynt 'er geene te groeijen, maar in de mid-
 delste en Noordelyke deelen van Europa, en in
 Switserland, komen zy allen voor. Op Ysland
 zelf valt de eerste en derde: wordende van het
 Volk aldaar met de eerste Violetkleur geverwd (†).
 De middelste is zo gemeen niet in Europa: men
 vindtze echter ook in Duitschland, en in Rus-
 land nam de Heer D. DE GORTER dezelve in
 vogtige Boschen en aan Oevers der Rivieren,
 overvloedig waar. De Bloemen zyn bleekrood,
 paarschachtig of Bloedkleurig, dat is donker
 rood. Een aanzienlyken Tak daar van heb ik
 uit Japan bekomen, welke met de Afbeelding
 van DILLENIUS volkomen strookt.

Deeze Soorten zyn naar de Groeiplaats ge-
 by-

(50) *Ger. Ped. bif. Fol. subpeltatis &c. Fl. Suec. 573.*
HALL. Helv. 567. KRAM Austr. 203. GOUAN Monsp. 342. H.
Cliff. R. Lugdb 350. BURM. Ger. N. 16. Batrachioides Gratia
Dei Germanorum. C. B. Pin. 313. Ger. 3. Batrachioides
majus. CLUS. Hist. II. p. 100. DOD. Pempt. 63. LOB. Ic.
659.

(†) *HALL. Helv. inchoata. p. 403.*

bynaamd. Zy groeijen met Kruidige Stengen , ^{IV.}
 in Takken verdeeld , omtrent een Elle en som- ^{AFDEEL.}
 tyds hooger , ten minste de eerste , die men ^{XVII.}
 meest in Boschen aantreft. Deeze komt somwy- ^{HOOFD-}
 len met witte Bloemen voor ; de laatste , die de ^{STUK.}
 gemeenste is , en ook wild groeit op de Berg- ^{Decandria.}
 velden in Languedok en Provence , heeft blaau-
 we Bloemen , en deeze is oudtyds als een voor-
 naam Middel tot Geneezing van Kankers , Knoest-
 gezwellen ; Wonden en Zweeren , gebruikt ; waar-
 om zy den naam heeft van *Gratia Dei* , dat is
 Godsgenade , *der Duitscheren*. Zulks werdt aan
 een Balsamieke hoedanigheid , daar in huisves-
 tende , toegeschreeven.

(51) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes , uit- ^{LI.}
 gerande Bloemblaadjes en eenigermaate ^{Geranium}
 Schildvormige Bladen , die in zeven drie- ^{Argentum.}
 deelige Kwabben gedeeld , en met een Flu- ^{Verzilverd.}
 weelachtige Wolligheid bekleed zyn.

Op de toppen van den Baldus-Berg , in 't
 Veroneefche , groeit dit *Verzilverde Oijevaars-*
bek , dat een overblyvend Plantje is , gelyk de
 voorgaanden , maar klein en teder , byna onge-
 freeld , hebbende paarfche Bloemen.

(52)

(52) *Geranium* Ped. bifl. Petalis emarginatis &c. *Am. Acad.*
 IV. p. 324. BURM. *Ger.* N. 8. *Ger. Argentum* Alpinum. C.
 B. *Pin.* 318. PLUK. *Phyt.* 186. N. 3. longius Radicatum.
 PON. *Bald.* 341. T. 342. SEG. *Ver.* 1. p. 471. T. 10. *Ger.*
Arg. Montis Baldi. J. B. *Hist.* III. p. 474.

B 4

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(52) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes, een gegaffelde opstaande Steng, vyfdeelige ingesneedene Bladen, de bovensten ongesteeld.

LII.
Geranium
Macula-
rum.
Gevlakt.

In Virginie en Karolina groeit deeze, die de Stengen twee Voeten hoog, een dikken knobbeligen Wortel en paarschachtig blaauwe Bloemen heeft.

LIII.
Pyrenai-
cum.
Pyre-
neesch.

(53) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes; de onderste Bladen in vyf veeldeelige Kwabben gedeeld en byna rond; de bovensten driekwabbig; de Steng opstaande.

Dit Pyreneefche Oijevaarsbek heeft lange, verspreide, leggende Stengen en Bladen als gemeld is, rood gerand. De Kelkblaadjes zyn aan de tippen rood geklierd: de Bloemblaadjes eens zo lang als de Kelk, paarschachtig: de vyf buitenste Meeldraadjes korter met misdragtige Meelknopjes: de Zaadjes langwerpig met een lang Snuitje, zo Dokter GERARD op de Bergvelden in Provence heeft waargenomen.

Arabicum.
Arabisch.

Of men deeze Soort in de nieuwe beschryving van Ysland met *Geranium Montanum*, dat ik

ON-

(52) *Geranium* Ped. bif. Caule dichotomo erecto &c. GRON. *Virg.* 101. BURM. *Ger.* N. 17. *Ger.* Batrachioides Amer. maculatum &c. DILL. *Elub.* 158. T. 132. f. 159.

(53) *Ger.* Ped. bif. Fol. inferioribus quinque-partito multifidis rotundatis &c. HUDS. *Angl.* 265. *Geranium* Columbinum Pyr. perenne maximum. TOURNE. *Inst.* 268. *Ger.* Ped. bifloris Fol. multifidis, Lacinjis obtusis inaequalibus, Petalis bifidis. BURM. *Ger.* N. 25. GER. *Prov.* p. 484. T. 16. f. 2.

onder de opgegevene Soorten van LINNÆUS IV. niet vind, bedoele (*), blykt my niet; doch AFDEEL. XVII. het zou kunnen zyn; alzo meer Planten der HOOFD. koude Bergtoppen in het Zuiden, met die van STUK. 't Noorden gemeenzyn. De Heer FORSKAÖL Decandria. vindt in Yemen een *Geranium*, dat hy *Arabicum* tytelt, met tien vrugtbaare Meeldraadjes, twee Bloemsteeltjes en ronde ingesneedene Bladen, draagende witte of roode Bloemen. Hy zegt niet, of het een overblyvend dan jaarlyks Kruid ware. Men wiesch, met deszelfs Afkookzel in Water, het Hoofd, tegen Hoofdpyn, onder de Arabieren (†).

E. Annuæ. Jaarlykfe. Met tien geknopte Meeldraadjes en tweebloemige Steeltjes.

(54) Oijevaarsbek met tweebel. Steeltjes, uitgerande Bloemblaadjes, stekelige Zaaddopjes en driedeelige Spruitblaadjes, in 't midden geknot.

LIV.
Geranium
Bohemium.
Bo-
heemfch.

Bovendien heeft deeze Soort, die uit Boheme, zo men wil, afkomstig is, nog deeze byzonderheid, dat de Kelken gebaard zyn, volgens den Ridder, met drie of vyf Ribben. Het is

(*) OLOFSEN. *Befchr. von Tsland.* 1775. p. 237.

(†) *Flor. Ægypt. Arab.* p. 124.

(54) *Geranium* Ped. bif. Pet. emarg. *Arillis hirtis* &c. *Am. Ac.* IV. p. 323. BURM. *Ger.* N. 34. *Ger. Batrachoides Bohemicum.* DILL. *Elth.* 159. T. 133. f. 160. *Ger. Barr. minus annuum.* MORIS, *Hift.* II. p. 511. S. 5. T. 15. f. 1.

IV. is een Lymerig ruig Plantje, dat Stengetjes schiet
 AFDEEL. van één of anderhalven Voet hoog en blaauwe
 XVII. Bloemen heeft. Na 't bloeijen worden de Steel-
 HOOFD- tjes en Kelken rood, de Zaaddopjes zwart. De
 STUK. Spruitblaadjes hebben de figuur der Bladen van
 den Tulpeboom.

LV. (55) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes, en
 Geranium
 Robertia-
 num.
 Robberts-
 kruid. *Haairige tienhoekige Kelken.*

Niet alleen op de Rotfen der Noordelyke
 deelen van Europa, gelyk LINNÆUS zegt,
 maar ook op die der middelste en Zuidelykste
 deelen, en bovendien op Muuren, Steenachtige
 Gronden, in ruigte en Wildernissen, komt
 deeze Soort, in onze Nederlanden en elders voor.
 Men noemtze 'er *Robbertskruid*, naar den La-
 tynschen naam, in 't Fransch *Herbe a Robert*,
 in 't Engelsch *Hierb Robert*, in 't Hoogduitsch
Ruprechts - Kraut, of ook *Schartenkraut* en
 Klein *Scholwurtz*. Het heeft die benaaming niet
 van den vermaarden Franschen ROBERTUS,
 door wien hetzelfde, benevens veele andere Krui-
 den, zo door hem als anderen getekend, in
 Plaat gebragt is (*): maar van eenen St. *Ro-
 bert* of *Rupertus*, wegens de uitnemende krag-
 ten

(55) *Geranium* Ped. bisf. Calycibus Pilosis decem - angula-
 tis. *Mat. Med.* 336. GORT. *Belg.* 199. KRAM. *Austr.* 203.
Fl. Suec. 578, 619. GOUAN *Monsp.* 342. H. *Cliff.* 344. R.
Lugd. 351. *Geranium* Robert. primum. C. B. *Pin.* 319.
 Ger. Robertianum. DGD. *Pempt.* 62. LOB. *Ic.* 657.

(*) ROBERTI *Icon. Flor.* in Quarto. Paris.

ten daar aan toegeschreeven. Ondertusfchen **IV.**
 komt al die Roem byna daar op uit, dat het **AFDEEL.**
 een goed Middel is voor in en uitwendige Kwet- **XVII.**
 zuuren, inzonderheid in Pappen of Stoovingen **HOOFD-**
 opgelegd zynde, als wanneer het ook dient om **STUK.**
 het Water af te dryven, Gezwellen te doen **Decandria.**
 verflaan en tegen de Roos of 't St. Anthoni's
 Vuur. Het Afkookzel in Water of Aftrekzel in
 Wyn geneest de Barften in Lippen en Tepels,
 en dient tot Bloedftemping. Sommigen hebben
 het ook tegen 't Scheurbuik en de Kanker aan-
 gepreezen. Het is fterk en Bokkig van Reuk,
 overtreffende in hoedanigheden de andere Soor-
 ten.

Het is een laag Kruid, hebbende de Bladen
 Vinswyze, doorgaans in drieën en dan verder
 in vyven ongelyk verdeeld, glad of ruig, fom-
 tyds roodachtig, de Bloemen paarfch of wit.
 De Kelk is Haairig, en van de vyf Blaadjes,
 waar dezelve uit beftaat, zyn twee met drie
 Kielen, één met twee en twee met ééne Kiel;
 dat denzelven tienhoekig maakt. Het groeit ook
 in gelukkig Arabie, zegt LINNÆUS.

(56) Oijevaarsbek met tweebel. Steeltjes, Pie- **LVI.**
 ra- *Geranium*
ra- *lucidum.*
 Glanzig.

(56) *Geranium* Ped. bif. Cal. pyramidatis angulatis &c.
It. Gotbl. 228. *Fl. Succ.* 574. *OED. Dan.* 213. *KRAM. Austr.*
 203. *GOUAN Monsp.* 342. *BURM. Ger.* N. 19. *Ger. lucidum*
Saxatile. C. B. Pin. 318. *Ger. Saxatile. THAL. Herc.* 44. *T.*
 5. *Ger. rotundifol. Saxatile montanum. COL. Ecchtr.* I. p.
 138. *T.* 137.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD^e
STUK.

Tienma-
nige.

*ramidaale hoekige , verheven - rimpelige
Kelken en vyfkwabbige ronde Bladen.*

Op Steenige plaatfen en Gebergten groeit
deze , die van de Glanzigheid der Bladen haa-
ren bynaam heeft , door geheel Europa. Zy heeft
kleine paarfche Bloempjes , wier Blaadjes , zo
wel als in de voorgaande onverdeeld zyn.

LVII.
*Geranium
molle.
Zagtbla-
dig.*

(57) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes en
Blaadjes overhoeks , by de Bloemen ; wier
Blaadjes tweedeelig zyn : de Kelken ftomp :
de Steng byna regtopftaande.

LVIII.
*Carolinia-
num.
Karoli-
nifch.*

(58) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes ge-
baarde Kelken , tweedeelige Bladen , ruige
Zaaddopjes en uitgerande Bloemblaadjes.

LIX.
*Columbi-
nam.
Duiven-
Voet.*

(59) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes , die
langer dan het Blad zyn , vyfdeelig veel-
deelige Bladen , gladde Zaaddopjes en ge-
baarde Kelken.

Dee-

(57) *Geranium* Ped. bifl. Foliisque Floralibus alternis &c. GOUAN *Monsp.* 342. *Fl. Succ.* 577. GORT. *Belg.* 199. BURM. *Ger.* N. 21. Ger. 21. Ger. Ped. bifloris, Fol. sparsis Reniformibus &c. HALL. *Helv.* 366. Ger. Columbinum villosum, Petalis bifidis purpureis. VAILL. *Paris* 79. T. 15. f. 3.

(58) *Ger.* Ped. bifl. Calycibus Aristatis &c. BURM. *Ger.* N. 24. GRON. *Virg.* 100. R. *Lugdb.* 351. Ger. Columbinum Carolinum &c. DILL. *Elb.* f. 162.

(59) *Ger.* Ped. bifl. Folio longioribus &c. GORT. *Belg.* 199. GOUAN *Monsp.* 343. KRAM. *Austr.* 204. *Fl. Succ.* 576. GER. *Prov.* 434. HALL. *Helv.* 367. VAILL. *Paris*, 79. T. 15. f. 4.

Deeze drie Soorten behooren tot het Kruid, ^{IV.}
 dat men *Duivepoot*, of *Duiven - Voet* noemt, ^{AFDEEL. XVII.}
 wegens de figuur der Bladen, die byna rond ^{HOOFD.}
 van Omtrek maar ingesneeden zyn. De eerste ^{STUK.}
 en laatste groeijen alom in Europa, en komen ^{Decandria.}
 ook in onze Nederlanden wild voor: de mid-
 delste groeit natuurlyk in Karolina en Virginie.
 De eerste, die eene opgeregte Steng heeft, munt
 uit door de zagtheid haarer Bladen, de gezwol-
 len Kelken en dat de Stoppeltjes tweedeelig zyn:
 de tweede heeft de Kelken ruig gebaard en ry-
 zynde rood; met zwarte Zaaddopjes daar in:
 de derde heeft zeer lange Bloemsteeltjes en de
 Kelken grootelyks gebaard en groot. Allen zyn
 het laage Kruidjes, met de Stengen veelal langs
 den Grond verspreid.

(60) Oijevaarsbek met tweebl. Steeltjes, ge- ^{LX.}
 baarde Kelken, geheele Bloemblaadjes, ^{Geranium}
 ruige Zaaddopjes en byna gevingerde Vin- ^{incanum.}
 deelige Bladen. ^{Grys.}

Dit Kaapsche heeft Draadachtige Stengen,
 aan de Knoopen met Borstelige Stoppeltjes be-
 zet. In sommige Monsters komen de Steeltjes
 vierbloemig voor, gelyk men dezelve by den
 Heer

(60) *Geranium* Ped. bifloris, Cal. Aristatis &c. *Am. Acad.*
 VI. Afr. 26. Ger. Ped. bifl. Fol. multipartitis. R. *Lugdb.* 351.
 N. 11. BURM. *Ger.* N. 26. Tab. 1. Ger. Afr. tenuifolium.
 FLUK. *Phyt.* 186. f. 4. Ger. Afr. Fol. Puffatillæ infra Argen-
 teo, Fl. albo. BOERH. *Lugdb.* I. p. 264.

IV. Heer BURMANNUS afgebeeld vindt. De Bladen hebben van onderen eene Zilverachtige
 AFDEEL. XVII. Wolligheid.
 HOOFD-
 STUK.

Behalve het Duiven-Voet en het Zagtbladige Oijevaarsbek, valt ook het Maluwachtige, het Zeekants- en Zeegroene; onder de Kaapsche Planten.

LXI. (61) Oijevaarsbek met tweembl. Steeltjes; de
Geranium dissectum.
 Verdeeld. Bladen eerst in vyven, dan in drieën gedeeld; de Bloemblaadjes uitgerand en niet langer dan de Kelk; de Zaaddopjes ruig.

LXII. (62) Oijevaarsbek met tweembl. Steeltjes; de
Rotundifolium.
 Rondbladig. Bloemblaadjes byna geheel, niet langer dan de Kelk; een liggende Steng en Nier-
 vormige ingefneedene Bladen.

LXIII. (63) Oijevaarsbek met tweembl. Steeltjes; uit-
Pusillum.
 Zeer klein. gerande Bloemblaadjes, neergedrukte Steng en Nier-
 vormige gepalmdede Liniaale spitse Bladen.

Dee-

(61) *Ger. Ped. bifloris* Fol. quinquepartito-trifidis &c. GOUAN *Monsp.* 343. *Fl. Suec.* II. N. 622. *Ger. majus* Fol. imis longis ad Pediculum divisis. MOR. S. 5. T. 3. f. 3. VAILL. *Par.* T. 15. f. 2.

(62) *Ger. Ped. bifl. Pet. subintegris longit. Calycis* &c. GORT. *Belg.* 200. GOUAN *Monsp.* 343. KRAM. *Austr.* 204. H. *Cliff.* 344. *Fl. Suec.* 575. R. *Lugdab.* 351. N. 9. *Ger. Fol. Malvæ rotundo.* C. B. *Pin.* 318. *Ger. Columbinum* VAILL. *Paris.* 79. T. 15. f. 1. *Pes Columbinus.* DOD. *Pempt.* 61. LOB. *lc.* 658.

(63) *Ger. Ped. bifl. Pet. emarginatis* &c. BURM. *Ger. N.* 23. *Columbinum humile* &c. RAJ. *Angl.* III. p. 359. T. 16. f. 2. *Ger. Col. tenuis laciniatum.* C. B. *Pin.* 318. *Prodr.* 138.

Deeze drie komen of overal of in fommige deelen van Europa voor. De Rondbladige ook in ons Nederland, aan de Wegen op Zandige plaatsen. Deeze is het eigentlyke *Duiven-Voet*, in 't Fransch *Pied de Pigeon*, in 't Engelsch *Dovesfoot*, in 't Hoogduitsch ook *Schartenkraut* genoemd wordende. Niets gemeener dan 't zelve aan de Wegen in Switserland, zo HALLER schryft. Elders komt het op Bouwlanden voor. Hier onder vallen Plantjes zo klein, dat menze byna voor de laafte Soort, die in Engelanden Vrankryk waargenomen is, zou houden. Alle deze hebben zeer kleine Bloempjes en dus weinig aanzien. De Zaaddopjes van het Kleine krullen met hunne Staartjes aan de Punt van den Styl om, gelyk in eenige andere Soorten. De Stengen van het Rondbladige of Groote Duiven-Voet zyn fomtyds een Elle lang.

F. *Uniflora*. Eenbloemige.

Met tien geknopte Meeldraadjes.

- (64) Oijevaarsbek met meest eenbl. Steeltjes, de Bladen spits vyfdeelig; de Blaadjes Vinswyze verdeeld.

LXIV.
Geranium
Sibiricum,
Siberisch.

In Siberie is de Groeiplaats van deeze Soort, die verspreide Stengen van een Voet, met Bladen als gezegd is, heeft, geevende de Stengen uit

(64) *Geranium* Ped. subunifloris, Fol. quinque-partitis acutis, Foliolis pinnatifidis. BURM. Ger. N. 5. JACQ. Hort. T. 19.

IV. uit ieder Mikje een lang Bloemsteeltje met witte paarfch geftreepde Bloemen in vyfbladige gebaarde Kelken.

AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

LXV.
Geranium
Sanguineum.
Bloed-
kleurig.

(65) Oijevaarsbek met eenbl. Steeltjes; de Bladen eerst in vyven, dan in drieën gedeeld, van omtrek rond.

Op drooge belommerde Velden in Europa, meest in de Zuidelyke en Bergachtige deelen, komt deeze voor, die het *Bloedkleurig Oijevaarsbek* is van CLUSIUS, groeiende, volgens hem, in alle Hakbosfchen van Opper- en Neder-Ooftenryk, als ook op hooge Grasvelden. Het heeft de Stengen, zegt hy, zeer Takkig en Knoopig, ruig en van boven, aan de Zonzyde, rood of paarfchachtig: de Bladen als gezegd is; vyfdeelig, met de Slippen meest in drieën, doch ook fomtyds enkeld of in tweeën gedeeld; ruig, van boven groen, van onderen witachtig: de Bloem zeer groot, byna als een Veldroosje, rood van Kleur: de Zaaddopjes krullen zig om. Het heeft een dikken roodachtigen Wortel en is ook van eene famentrekende hoedanigheid.

(66)

(65) *Geranium* Ped. unifloris Fol. quinque-partitis trifidis &c. BURM. *Ger.* N. 3. *Ger.* Ped. simpl. unifloris. HALL. *Helv.* 365. *Fl. Suec.* 571. KRAM. *Austr.* 204. R. *Lugdb.* 350. GOUAN *Monsp* 343. GER. *Prov.* 435. *Ger. Sanguineum maximo* Flore. C. B. *Pin.* 318. *Ger.* 7. *Hæmatodes.* CLUS. *Hist.* II. p. 202. β . *Ger. Hæmat. Lancastrienfe.* DILL. *Elth.* f. 163.

(66) Oijevaarsbek met eenbl. Steeltjes ; de Steng Vleezig met Knöopjes en eenzaam gestrekte Doornen. IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Een zonderling gedoornd Knobbelgewas, dat niettemin een weezentlyke Soort van dit Geslacht is, maakt deeze Kaapsche uit, welke de Ridder beschryft als Heesterig en Sappig, met een Houtige Doorn uit ieder Knobbel; de Bladen ovaalachtig, met Klierige Stippen: de Kelk vyfbladig en onder de toppen gebaard als in de Europischen, naar welken dit Geranium ook in Vrugtmaakende deelen gelykt. LXVI.
Geranium
Spin-
sum.
Gedoornd.

Dit heeft de Ridder derhalve geoordeeld, zyne plaats te moeten behouden, niettegenstaande de Heer N. L. BURMANNUS hetzelfde achtte tot een ander Geslacht betrekkelyk te zyn, zo wel als het Grootbloemige (*), thans door LINNÆUS uitgemonsterd. Dit, naamelyk, verschilt van de overigen, door een eenbladigen uitgebreiden, aan den Voet niet Pypachtigen Kelk, gelyke Meeldraadjes en vyf onderscheiden Stampers, niet tot een Snuit samengegroeid. Ook heb-

(66) *Geranium* Ped. unifl. Caule Carnoso noduloso, Spinis solitariis strictis. *Mant.* 98. Ger. Spin. & Nodosum, Fol. reflexis. BURM. *Afr.* 81. T. 31. Ger. Ped. simpl. unifl. &c. BURM. *Ger.* N. 2.

(*) Ger. Grandiflorum. *Sp. Plant.* II. N. 57. Ger. Frut. incanum, Flore magno luteo dentato. BURM. *Afr.* 83. T. 34. f. 1. BURM. *Ger.* N. 1.

C

IV. hebben de Elsvormige Vrugtbeginzels naauwlyks een blyk van Styl en ieders Stempel is Wratachtig (†).

AFDEEL. XVII.
HOOFD. STUK.

Twaalfmannige.

PENTAPETES.

* II. D.
III. ST. bl.
133.

Tot de Twaalfmannigen is dit Geslagt betrokken, waar van de twee laatste Soorten reeds onder de Boomen beschreeven hebbende*, my thans de eerste nog staat te beschryven, als

I.
*Pentapetes
phoenicea.*
Roodbloemige.

(I) *Pentapetes met Pieks wys' Lancetvormige Zaagtandige Bladen.*

Naar 't Mottekruid zweemt deeze taamelyk, wat de Gestalte aangaat, doch de Bloem en Vrugtmaaking doetze nader komen aan de Heemst. Het is een sierlyk Kruid, met groote hoogroode Bloemen, dat hier in de Hortus, omtrent honderd Jaar geleeden, is geteeld geweest en naar die Plant in Plaat vertoond door den beroemden COMMELYN. De vermaarde TREW bragt het ook in 't Koper. 't Kruid dat by RUMPHIUS, onder den naam van *Godlooze Bloem*, is afgebeeld, (dus genaamd zynde, om dat de Bloem,

(†) BURM. *Fl. Cap. Prodr.* p. 19.

(I) *Pentapetes* Fol. Hastato-Lanceolatis ferratis. MILL. *Di&*. T. 201. *Alcea Indica* lucido hastato folio. PLUK *Phys.* T. 255. f. 3. *Blattaria Zeylanica* Flore amplo coccineo COMM. *Hort.* I. p. 11. T. 6. *Flos impius.* RUMPH. *Amb.* V. p. 238. T. 100. f. 1. *Sjasmin.* *Hort. Mal.* X. p. 1. T. 1. TREW. *Rar.* 7. T. 50. BURM. *Fl. Ind.* 144.

Bloem, als den Hemel niet durvende aanschouwen, steeds nederhangt of zyde-^{IV.}waards gestrekt ^{ARDEEL} is,) schynt my hier van grootelyks te verschillen. ^{XVII.} Dat in de Malabaarse Kruidhof voorkomt, ge-^{HOOFD-}naamd *Sjasmin* of Oostindisch Mottekruid, ^{STUK.} hadt breede Hartvormige Bladen, als die der ^{Dodecan-}Brandenetelen, zeer Haairig op lange Steelen, ^{dria.} en eene groote Meniekleurige Bloem.

Thans komen wy tot de Veelmannigen, dat is die twintig en meer Meeldraadjes hebben, onder de Enkelbroederige Kruiden, en daar in allereerst tot het Geslagt van

S I D A. Hoorn-Heemst.

Hetzelve bevat verscheide uitheemsche Planten, die wegens de Bloem naar de Heemst of Maluwe gelyken, doch wier Vrugt doorgaans met Hoorntjes is bezet, bestaande uit verscheide samengevoegde Scheedjes, die ieder een enkel Zaad bevatten. De Kelk is enkeld en gehoekt, de Styl veeldeelig. Een- en twintig Soorten komen in 't zelve voor, zynde meestal Jaarlykfe of Zaay - Gewasfen, naame-lyk.

(I) Hoorn-Heemst met langwerpig Hartvormi-

I.
Sida
Spinosa.
Gedoorn-
de.

(1) *Sida* Fol. Cordato - oblongis ferratis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 837. *Veg.* XIII. p. 517. *H Ups.* 199. *Fl. Zeyl.* 254. *R. Luzdb.* 349. *H. Cliff.* 346. *BURM. Fl. Ind.* 145. &c. *Alcea Carpini folio*, Amer. *Frutescens* &c. *COMM. Hort.* I. p.

C 2

36 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Sida alba.
Witte.

mige Zaagtandige Bladen, Borstelige Stoppelijes en byna gedoornde Oxelen.

- (2) Hoorn-Heemst met rondachtig Hartvormige Bladen, Borstelige Stoppeltjes en byna driedoornige Oxelen.

*II. D.
v. STUK,
bl. 320.

De eerste van deeze twee schynt nader de *Smalbladige Silaguri* van RUMPHIUS te zyn, dan dat dit Kruid behooren zou tot het Geitenkruid der Westindiën, welk men aldaar voor Thee gebruikt *. Immers het heeft een Pylaartje, dat de Meeldraadjes draagt, in 't midden van zyne geele vyfbladige Bloempjes. Het is een Heestertje van eenige Voeten hoog; de andere een Jaarlykſch Kruid, dat van de Wollige witheid der Bladen zynen naam heeft, die aan 't end niet spits maar rond zyn, de Bloemen wit met paarsche Stempels en de enden der Bladsteelten paarschachtig.

III.
Rhombifolia.
Ruitbladige.

- (3) Hoorn-Heemst met Ruitachtig Lancetvormige Zaagtandige Bladen, de Oxelen eenigermate tweedoornig. (4)

3. T. 2. *Althæa Virg. bidens* &c. PLUK. *Alm.* 25. T. 9. f. 6. *Malva Ulmifolia* semine duplici Rostro. TOURNEF. *Inst.* 96. *Silagurium.* RUMPH. *Amb.* VI. T. 18. f. 2.

(2) *Sida* Fol. *Cordatis subrotundis* &c. *Malva bicornis* *Sanguiforbæ folio villosa & glabra.* DILL. *Elb.* f. 210. *Althæa Rostriata* *Cormandelienfis* &c. PLUK. *Alm.* 26. T. 9. f. 3.

(3) *Sida* Fol. *Lanceolato-Rhomboidibus serratis* &c. *H. Cliff.* 346. *R. Lugdb.* 349. *Fl. Zeyl.* 252. GRON. *Virg.* 101. *Malvinda unicornis*, *Folio Rhomboide*, *perennis.* DILL. *Elb.* 216. T. 172. f. 212. T. 18. f. 2.

- (4) Hoorn-Heemst met rondachtige, geplooi- IV.
de, Zaagtandige Bladen. AFDEEL.
XVII.
- (5) Hoorn-Heemst met Wigvormige stompe, HOOFD-
Zaagtandige, van onderen Wollige Bladen. STUK.
IV.

De figuur der Bladen onderscheidt deeze, al- Sida Alni-
temaal, gelyk de twee voorigen, Oostindische folia.
Planten, hoewel men de Gedoornde ook aan de Elsbladige.
Kaap en in Noord-Amerika, de Ruitbladige in V.
de beide Indiën aantreft. Deeze is Heesterig Retusa.
en overblyvende, zo wel als de Elsbladige, die Stompbla-
zeer naby komt aan de volgende, welke tot het dige.
Silagoeri van RUMPHIUS behoort. Zyn twee-
de Soort schynt het Ruitbladige te zyn, welks
Bladen eenigszins scheef voorkomen; hoewel de
Heer N. L. BURMANNUS die betreft tot een
Spitsbladige *Sida*: want RUMPHIUS zegt zelf,
dat de Bladen stomp zyn. De Afbeelding, be-
ken ik, vertoontze wel degelyk spits: doch het
schynt my toe, dat zo wel in eene zelfde Plant,
als in byzondere, aanmerkelyke Verscheidenhe-
den voorkomen. De Bladen, immers, aan de Tak-
ken en Plantjes, my onder den naam van Ruit-
bladige toegezonden, vertoonen weinig Ruit-
ach-

(4) *Sida* Fol. Orbiculatis plicatis ferratis &c. *H. Cliff.* 346.
Fl. Zeyl. 253. *R. Lugdb.* 349. *Malvinda Stellata Alnifolia.*
DILL. Elib. f. 211.

(5) *Sida* Fol. Cuneif. retusis &c. *Althza Indica latiore fo-*
lio Cordiformi. *PLUK. Alm.* 26. *T.* 9. *f.* 2. *Silagarium.*
RUMPH. Amb. VI. p. 44. *T.* 19.

C 3

IV. achtigs en zyn byna Lancetvormig, diep gekarteld, aan 't end eenigszins rondachtig; dus
 AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK. veel naar die van de Thee gelykende, zo RUMPHIUS te regt aanmerkt. De Stompbladige heeft
Veelmannige. dezelve aan 't end zeer breed en uitgehoekt; tusfchen welken de Elsbladige als een middel-
 slag uitmaakt. Deeze Planten worden gezegd van eene verzagende en rypmaakende natuur te zyn, gelyk de Heemst.

VI. *Sida Ciliaris.* Kanthairige. (6) Hoorn-Heemst met ovaale Zaagtandige stompe Bladen, kanthairige Liniaale Stoppeltjes en gedoornde Zaaden.

VII. *Triquetra.* Driekantige. (7) Hoorn-Heemst met Hartvormige, Zaagtandige, eenigermaate Wollige Bladen en driekantige Takken.

VIII. *Jamaicensis.* Jamaikaifche. (8) Hoorn-Heemst met Eyronde Zaagtandige Wollige Bladen, naauwlyks gesteelde Oxelbloemen en vyf tweehoornige Zaaden.

IX. *Viscosa.* Lymrige. (9) Hoorn-Heemst met Hartvormige gekartel-

(6) *Sida* Fol. ovalibus retusis ferratis &c. *Am. Acad.* v. p. 201. *Malva minima supina* Fol. oblongis ferratis &c. BROWN. *Jam.* 282. *Malva minor Betonica* folio &c. SLOAN. *Jam.* 96. *Hift.* I. p. 217. T. 137. f. 2.

(7) *Sida* Fol. Cord. ferr. subtomentosis. *Sida trifurcata.* JACQ. *Amer.* 26. *Hift.* 195.

(8) *Sida* Fol. Ovatis ferratis tomentosis &c. *Am. Acad.* V. p. 401. *Sida humilior* Fol. ovatis ferratis. BROWN. *Jam.* 280.

(9) *Sida* Fol. Cord. crenatis tomentosis &c. *Am. Acad.*

zeld *Wollige Bladen* ; de *Bloemen meest* IV.
eenzaam ; de *Zaadhuisjes zevenhokkig rond* AFDEEL.
en plat. XVII.

HOOFD-
 STUK.

In de Westindiën en op 't Eiland Jamaika *Polyan-*
 in 't byzonder , is de Groeiplaats van deeze *dria.*
 Soorten , uitgenomen de Driekantige , welke
 de Heer JACQUIN op 't Eiland St. Domingo
 gevonden heeft. In de Keizerlyke Broeihuizen
 te Weenen is deeze eens Mans langte hoog
 opgeschooten ; de anderen zyn kleine of laage
 Kruiden naar de Heemst gelykende ; weshalve
 SLOANE de laatste noemt *Alcea* met *Pope-*
lierbladen , die ruig en flaauw *Zaagtandig* zyn.

(10) *Hoorn-Heemst met Hartvormige , iets* X.
gehoekte , Zaagtandige , Pluizige Bladen. *Sida Cor-*
datisfolia.
Hartbladi-
ge.

Deeze Soort , die in Oostindie en aan de Kaap
 valt , heeft weezenlyk *Hartvormige Bladen* ,
 met veële fyne *Haairtjes* , als *Pluis* , bezet.
 Het is een *Jaarlykch Kruid* , dat *DILLE-*
NIUS afbeeldt , onder den naam van *Tweehoor-*
nige Maluwe met *zagte Bladen* , welke byna
 rond zyn , en zodanig komt ook de *Afbeelding*
 voor ,

V. p. 402. *Sida viscosa & villosa* &c. BROWN. *Jam.* 280.
Alcea Populi Folio villoso leviter serrato. SLOAN. *Jam.* 98.
Hist. I. p. 222. T. 139. f. 4.

(10) *Sida* Fol. *Cordatis subangulatis , ferratis villosis.* Mal-
va bicornis *Ballotes folio molli.* DILL. *Erb.* f. 209. *Althæa*
Maderaspatana , subrotundo Folio molli & hirsuto , multipli-
lis. PLUK. *Alm.* 25. T. 131. f. 2. BURM. *Fl. Ind.* p. 147.

C 4

H. DEEL. X. STUK.

IV. voor, welke PLUKENET gegeven heeft van
 AFDEEL zekere Heemst van Madrasf met zachte ruige
 XVII. fterk gehaarde Bladen; doch waar van aan-
 HOOFD- merkelyk verschilt de *Heemst met Moerbefte-*
 STUK. *Bladen* van PLUKENET (*), met veel langer
Veelman- *dunner Bloemsteeltjes in de Oxelen, en dunner*
nige. *Stengetjes, minder ruig, met ruuwe, niet zag-*
te Bladen, hoedanige ik, onder den naam van
Hartbladige, van Java heb ontvangen. Doch
volgens de aanhaalingen zyn 'er meer Verschei-
denheden van deeze Soort. De Katou-Uren
van Malabar wordt in Afkookzel Pisdryven-
de gezegd te zyn.

XI. (11) Hoorn-Heemst met Hartvormige eeni-
Sida am- *germaate Hoekige Wollige Bladen, Kroon-*
bellata. *germaate Hoekige Wollige Bladen, Kroon-*
 Krootjes- *tjesbloemen en tweesnuitige Zaadhokjes.*
 draagende.

XII. (12) Hoorn-Heemst met langwerpige Hartvor-
Panicula- *mige gefpitste, Zaagtandige, van onderen.*
za. *Wollige Bladen, en Haairdunne zeer lan-*
 Gepluim- *ge Bloemsteeltjes.*
 de.

XIII. (13) Hoorn-Heemst met Lancetswys' Hart-
Periploci- *vor-*
folia.
 Effenan- *dige.*
 dige.

(* Althæa Morifolia Ind. Or. ad. Foliorum finus Capitu-
 lis singularibus parvis. PLUK. *Alm.* T. 132, f. 1.

(11) *Sida* Fol. Cord. subangulatis tomentosis &c *Sida* major
 asurgens subfruticosa et subvillosa. BROWN. *Jam.* 281?

(12) *Sida* Fol. Cordato-oblongis acuminatis &c. *Am. Acad.*
 V. p. 401. *Sida* humilior Ramosa teres &c. BROWN. *Jam.*
 280.

(13) *Sida* Fol. Cordato-Lanceolatis integerrimis &c. *Fl.*
Zeyl.

vormige effenrandige Bladen en eene gepluimde Steng. IV.
AFDEEL.
XVII.

(14) Hoorn-Heemst met Hartvormige Zaag-
tandige, stekelige Bladen en veelbloemige
gekropte Bloemsteeltjes aan 't end der Stengen. HOOFD-
STUK.
XIV.
Sida
Urens.
Brandende.

De vier Soorten zyn op het Eiland Jamaika, in de Westindiën, waargenomen, hoewel de derde ook voorkomt, zo 't schynt, in Zuid-Amerika en op Ceilon in Oostindie. De eerste is vry groot, de tweede klein van Gewas; de derde heeft geheel (Effenrandige Bladen, veel naar die van 't Scammoneum gelykende, als blykt uit de Afbeelding van DILLENIUS, die dezelve uit Ceylonsch Zaad geteeld hadt. Hier komt by een Soort met zeer groote Bladen en Haarige Stengen, van PLUMIER gevonden, hebbende insgelyks gesternde Vruchten. De vierde, die de Bloemen bykans in ronde Hoofdjes vergaard heeft, is wegens de stekelgheid der Bladen gebynaamd. Behalve de Ge-

Zeyl. 251. LOEFL. It. 237. R. Lugdb. 349. N. 2. Sida erecta glabra &c. BROWN. Jan. 280. Abutilon Periplocæ acutioris folio, Fructu stellato. DILL. Elth. 4. T. 3. f. 3. Alcea Orientalis Scammonei folio &c. PLUK. Alm. 17. T. 74. f. 7. β. Sida Fol. subrot. cord. &c. R. Lugdb. 350. N. 10. Abutilon amplissimo folio Caule villosa. PLUM. Sp. 2. Ic. 3.

(14) Sida Fol. Cord. ferratis hispidis &c. Am. Acad. V. p. 402. Sida Urticata. BROWN. Jan. 280. MURR. Comm. Gott. nov. T. III. p. 75. T. 5.

C 5

II. DEEL. X, STUK.

IV. Gepluimde kwam ook de Hartbladige en een
 AFDEEL XVII. Eyronde, den Heer FORSKAOHL in Arabie
 HOOFD- voor.

STUK.

XV.
Sida Occi-
dentalis.
 Westindi-
 sche.

(15) Hoorn-Heemst met Hartvormige eeni-
 germaate gekwabde Bladen, uitgebreide
 Stoppeltjes, de Bloemsteelen korter dan de
 Bladsteelen en veelhokkige Zaadhuisjes.

XVI.
America-
na.
 Ameri-
 kaansche.

(16) Hoorn-Heemst met Hartvormige lang-
 werpige onverdeelde Bladen, veelhokkige
 Zaadhuisjes, van langte als de Kelk, en
 Lancetvormige Hokjes.

Vreemd is 't, dat de Ridder de eerste, die
 in Amerika groeit, *Westindische*, de andere,
 die op Jamaika valt, *Amerikaansche* gebynaamd
 heeft. De Bladen van deeze zyn tweemaal zo
 lang als breed, Zaagtandig: de Vruchten maaken
 Blaasachtige Wollige Zaadhuisjes uit, bestaan-
 de uit twaalf Hokjes die opwaards Lancetvor-
 mig zyn, vervat in een Wollige Kelk.

XVII.
Abutilon.
 Indische.

(17) Hoorn-Heemst met rondachtig Hart-
 vor-

(15) *Sida* Fol. Cordatis sublobatis &c. *Am. Acad.* IV. p.
 325. *Abutilon* Veficarium, Fl. Fructuque majore non crispo.
 DILL. *Elth.* 7. p. 6. T. 6.

(16) *Sida* Fol. Cordatis oblongis indivisis &c. *Abutilon*
Veficarium Flore luteo majus. PLUM. *lc.* 1. T. 2, mala.

(17) *Sida* Fol. subrotundo-Cordatis indivisis &c. GRON.
Virg. 78. GOUAN *Monsp.* 344. R. *Lugd.* 349. H. *Cliff.*
 346. *Aithza* Theophrasti Flore luteo. C. B. *Pin.* 316. *Al-*
thza altera f. *Abutilon.* CAM. *Epit.* 668. *Abutilon.* DON.
Pempt. 656. *Aithza* luteis Floribus. LEB. *lc.* 655.

vormige ~~op~~verdeelde Bladen, de Bloemstee-
 len korter dan het Blad, de Zaadhuisjes
 veelhokkig met tweedeelige Hoorntjes.

IV.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze Soort wordt gehouden voor het *Abu-*^{Polyan-}
tilon van AVICENNA, en naar dezelve zyn al-
 le die Heemstachtige Planten, welke een der-
 gelyke Blaasachtige Vrucht, uit veele Hokjes
 bestaande, hebben, door TOURNEFORT tot
 een Geslacht van deezen naam betrokken. Het
 heeft de gestalte van de Heemst, en groeit byna
 tot de zelfde hoogte als die, wordende door de
 geele Bloemen inzonderheid daar van onder-
 scheiden; als ook doordien de Bladen niet over-
 langs maar als hoekig en Schildachtig aan de
 Steelen, die vry lang zyn, zitten. Men geeft
 'er, in de Zuidelyke Landen, den naam aan
 van *Basterd-Heemst*. Zy groeit in de beide
 Indiën.

(18) Hoorn-Heemst met Hartvormige onver-
 deelde Bladen, omgeboogene Stoppeltjes,
 lange Bloemsteelen, en veelhokkige ruige
 Zaadhuisjes, korter dan de Kelk zynde.

XVIII.
Sida
Afiatica.
 Afiatische.

Deeze groeit in Oostindie ook tot eene aan-
 mer-

(18) *Sida* Fol. *Cordatis indivisis*, *Stipulis reflexis* &c.
Am. Acad. IV. p. 324. *Abutilon* Ind. *f. luteo minore*. *Fl.*
Zeyl. 520. *Alceæ affinis Abutilon dicta*. *PLUK. Phyc.* 126.
f. 5. Abutilon hirsutum. *RUMPH. Amb.* IV. p. 29. T. 30. *Be-*
locroe. Hort. Mal. VI. p. 3. T. 4.

II. DEEL. X. STUK.

IV. merkelyke hoogte. De gestalte is byna als der
 AFDEEL. XVII. voorgaande en de Vruchten of Zaadhuisjes wor-
 HOOFD- den by de Kroon van een Trepaan, of Pan-
 STUK. hoor, zynde een Heelmeefters Werktuig, ver-
Veelman- geleeken: doch op Malabar noemt men 't Ge-
nige. was deswegen, in 't Nederduitsch, *Lobhalsen*,
 dat zeggen zal willen Halslobben, als eeniger-
 maate naar een ouderwetse Halskraag gelyken-
 de. Voorts heeft zy met de volgende veel
 overeenkomst, dat uit de bepalingen blykt.

XIX.
Sida Indi-
ca.
 Oostindi-
 sche.

PL. LXI.
 Fig. 2.

(19) Hoorn-Heemst met Hartvormige eeni-
 germaate gekwabde Bladen, omgeboogene
 Stoppeltjes; de Bloemsteelen langer dan de
 Bladsteelen en veelhokkige ruuwe Zaadhuis-
 jes, langer dan de Kelk.

Van dit Oostindische Abutilon is de eerste
 Afbeelding gegeven door CAMERARIUS,
 welke vervolgens door BAUHINUS, en nader-
 hand door MORISON, schynt gekopieerd te
 zyn. De laatste heeft voorzigtig het Zaadhuisje
 of de Vrugt, door den eersten daar nevens ge-
 voegd, als geheel ondeugend afgebeeld zynde,
 weg gelaten. Terwyl op de Afbeelding van de
 Bloem, en van 't geheele Gewas, by die Au-
 theuren, ook niet te roemen viel, en my geen
 betere daar van was voorgekomen, heb ik een
 ge-

(19) *Sida* Fol. Cordatis sublobatis &c. CAM. Hort. 3. T.
 1. J. B. Hist. II. p. 659. MOR. Hist. II. p. 531. S. 5. T.
 19. f. 4. Althææ Theophrasti similis. C. B. Pin. 316.

gedeelte van een schoonen Tak daar van, my uit Java toegezonden, daar toe gebruikt. Zie ^{IV.} PL. LXI. Fig. 2. 't Blykt uit denzelven, hoe ^{AFDEEL} de Vruchten samengefteld zyn uit veele gehoorn- ^{XVII.} de Scheedjes, digt te famen gevoegd en dus ^{HOOFD-} ^{STUK.} plat van boven. De Hoorntjes, veel korter dan in 't gemeene, fpreiden zig aan den om- trek uit. Derzelve Steeltjes, als ook die der Bloemen, zyn doorgaans langer dan de Blad- steelen, en de Bladen eenigermate gekwabd. De Steng, Steelen, Bladen, Kelken en Zaad- huisjes bekleedt een zagte Wolligheid. De Zaadhuisjes van het gemeene Abutilon zyn veel langer, fpitfer en dubbeld gepunt, gelyk uit de Afbeelding van een rype Vrucht van 't zelve, by B, blykbaar is. Dezelve heeft zes- entwintig Punten en dus dertien Hokjes of Haauwtjes: ik heb 'er met dertig Punten.

De Heer N. L. BURMANNUS geeft, on- ^{Racemosa.} ^{Getrofte.} der den naam van *Getrofte*, een nieuwe Oost- indifche Soort op, met Hartvormige gekartel- de Pluizige Bladen en veelbloemige Steeltjes in de Oxelen (*). Deeze fchynt overeen te komen met die, welke, in het Werk van EHRET door TREW, is afgebeeld en omftandig befchree- ven (†). Het eenigfte is, dat de hokjes van de

(* Sida Fol. Cord. crenatis villosis, Racemis Axillaribus multifloris. Fl. Ind. p. 148.

(† Sida Fol. subrotundo - Cordatis sublobatis, Pedunc. umbellatis, Capsulis multilocularibus. p. 49. T. 89.

46 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN

IV. de Vrucht of Zaadhuisjes hier veelzaadig zyn, t.
 AFDEEL. XVII. welk strydt tegen de Geslachtsbepaaling.

HOOFD-
 STUK.

XX.
Sida
crispa.
 Gekruide.

(20) Hoorn-Heemst met Hartvormige eeni-
 germaate gekwabde, gekart. Wollige Bla-
 den en knikkende opgeblazene veelhokkige
 gekartelde uitgegulpte Zaadhuisjes.

Deeze die in Karolina, als ook op een der
 Bahama's Eilanden is waargenomen, en uit Zaad
 in de Elthamse Tuin geteeld, heeft kleine
 Bloempjes en een kleine Vrucht, die uit zodani-
 ge Zaadhuisjes bestaat, als gezegd is, welke
 ieder ook twee of drie Nierachtige Zaadjes be-
 vatten. Zy heeft de Steeltjes, waar aan de
 Vruchten hangen, dun en geknakt, met opstaan-
 de Bloempjes.

XXI.
Cristata,
 Gekamde.

(21) Hoorn-Heemst met Hoekige Bladen, de
 ondersten Hartvormig, de bovensten Viool-
 achtig; de Zaadhuisjes veelhokkig.

Uit de aanhaalingen blykt, dat hier de *Per-*
si-

(20) *Sida* Fol. Cord. sublobatis, crenatis tomentosif &c.
 LOEFL. It. 240. Abutilon Veficarium crispum. DILL. *Elib.*
 6. T. 5. f. 5. Abutilon Americanum &c. MART. Cent. 29.
 T. 29. Abutilon aliud Veficarium. PLUM. Ic. 15. T. 25.

(21) *Sida* Fol. angulatis, infer. Cordatis, super. Panduræ
 formibus. &c. GOUAN *Monfp.* 344. *Sida* Fol. crenatis, infer.
 Cord. obtufis, fuperioribus acuminatis. R. *Lugdb.* 349. N.
 4. *Sida* Fol. Cord. obfolete ferratis. H. *Cliff.* 346. Abutilon
 Lavateræ folio, Fructu cristato. DILL. *Elib.* f. 2. β. *Sida*
 Fol. infer. Cordato-angulatis, fuper. Haftatis, Petalis in-
 tergerimis. R. *Lugdb.* 349. N. 3. H. *Ups.* 199.

fische Sida, waar van de Heer BURMANNUS, ^{IV.} uit het Kruidboek van GARZIN, een byzon- ^{AFDEEL} dere Soort gemaakt heeft (*), ook t'huis be- ^{XVII.} hooren kan. Men vindt in het Loof een aan- ^{HOOFD-} merkelyke Verscheidenheid, zo dat zelfs de on- ^{STUK.} der - Bladen, gelyk de Heer GOUAN aanmerkt, ^{Polyan-} dikwils Handpalmswyze in vyven gedeeld, ten ^{dria.} minsté vyfhoekig, voorkomen, zynde aan den rand niet gekarteld en donkerrood; de Bloemsteelen eens zo lang als de Bladen; de Bloemen eens zo groot als de Kelken en bleek blaauw. Ook heeft het de bovenste Bladen, zegt hy, fomtyds Lancetvormig, fomtyds Piekachtig. By DILLENIUS waren de onderste Bladen Hartvormig; de bovensten smaller en wat hoekig, even als in de gedagte Perfische, die de bovensten ook niet volkomen ongesteeld heeft. Men vindtze fomtyds in 't midden smaller, en dus eenigszins naar een Viool gelykende. De geheele Plant is ruig, of met Wolligheid bekleed en heeft, om dat de Zaadhuisjes als gekamd zyn, dien bynaam.

Twee andere Soorten van Sida, onder de bynaamen van Getroppte en Gestraalde, bevoorens door LINNÆUS opgegeven, maaken thans het Geslagt van *Malachra* uit, dat door my reeds onder de Heesters is te boek gesteld (†).

A L-

(*) *Sida (Perfica)* Fol. inferioribus petiolatis Cordatis acuminatis, superioribus sessilibus Lanceolatis dentatis, Pedunculis solitariis unifloris. *Fl. Ind.* p. 148. T. 47. f. 1.

(†) Zie het II. DEELS. V. STUK, deezer *Nat. Historie*, bl. 378.

IV.

AFDEEL.
XVII.HOOFD-
STUK.Veelman-
nige.

ALTHÆA. Heemst.

Een dubbelde Kelk, waar van de buitenste in negenen gedeeld, en verscheide eenzaadige Zaaddopjes, maaken de Kenmerken uit van dit Geslagt, waar in maar vier Soorten begreepen zyn.

I.

Althæa
Officinalis.
Gemeene.

(1) Heemst met enkele Wollige Bladen.

Deeze Soort is de Gemeene Heemst, die in veele deelen van Europa aan Beeken en by ons, inzonderheid in Noordholland, aan de kanten van Slooten, Vaarten en andere Wateren groeit. Men noemtze in 't Latyn *Althæa* of *Ibiscus*, waar van 't woord *Ibisch* by de Duitschers afgeleid is; in 't Franfch *Guimauve*, in 't Engelsch *Mars-Mallows*, als Moeras-Maluwe; gelyk zy, in ons Land, ook *Witte Maluwe* genoemd wordt, wegens de witheid van het Loof, doch gemeenlyk *Heemst* of witte Heemst.

Met stevige Stengen, van twee Ellen en hooger, schiet dit Kruid op en pronkt met zyne witachtige Bladen, waar van de ondersten kwabbig, Lancetvormig, Zaagtandig; de bovensten hoe-
kig

(1) *Althæa* Fol. simplicibus tomentosis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 839. p. 459. *Veg.* XIII. 518. *Mat. Med.* 338. GORT. Belg. 200. OED. Dan. 530. KRAM. *Austr.* 205. GER, *Prov.* 478. GOUAN *Monsp.* 345. *H. Cliff.* 348. R. *Luzdb.* 357. *Althæa* Dioscoridis & Plinii. C. B. *Pin.* 315. *Althæa* Ibiscus. DOD. *Pempt.* 655. LOB. *Ic.* 655. *Althæa*. CAM. *Epit.* 667. β . *Althæa* laciniato folio. C. B. *Pin.* 316.

kig, zyn. In de Oxelen draagt het, op korte
 Steeltjes, groote Klokvormige Bloemen, met
 uitgerande Bloemblaadjes, wit of bleekrood van
 Kleur, in 't midden een Stander hebbende, met
 Meelknopjes beladen. De Vrugt komt nagenoeg
 overeen met die der Kaasjesbladen..

IV.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
Polyan-
dria.

Van ongemeen gebruik zyn de Wortels van
 dit Kruid, die men Heemstwortels noemt, als
 bekend is, in Borstkwaalen; als ook tegen de
 Pynen van het Zydewee en Graveel; wordende
 hetzelfde of in Afkookzel, of in Syroop, of de
 Koekjes daar van gemaakt, 't zy op zig zelf,
 of met andere dergelyke Middelen ingegeven.
 Het Slym, naamelyk, derzelve is by uitstek
 verzagtende, zo in- als uitwendig. Dus komen
 de Bladen ook, onder den naam van *Bismalva*,
 als de dubbelde kragten der Kaasjesbladen heb-
 bende, in rypmaakende Pappen en de Konferf
 der Bloemen is van de zelfde natuur.

(2) Heemst met de onderste Bladen Palmswy-
 ze verdeeld, de bovensten Vingerachtig.

II.
Althaa
Cannabina.
 Gevinger.

De verdeeling der Bladen onderscheidt deeze, de.
 die in Hongarie en de Zuidelyke deelen van Eu-
 ropa natuurlyk is, groeiende meer dan Mans
 lang-

(2) *Althaa* Fol. inferioribus palmatis, superioribus digi-
 tatis. GER. *Pröv.* 478. GOUAN *Monsp.* 346. JACQ. *Vind.*
 324. H. *Ups.* 205. Alth. Fol. compositis scabris. R. *Lugd.*
 357. *Alcea Cannabina.* C. B. *Pin.* 316. *Alcea Fruticosa*
Cannabino folio. CLUS. *Hj?* II. p. 25.

D

50 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN.

IV. Afdeel XVII. Hoofdstuk. *Veelman nige.* langte hoog. De Steng heeft zy donker rood of groen: de Slippen der Bladen zyn Tandswyze gekarteld: de Bloemsteeltjes enkeld en langer dan de Bladen, die hier niet zagt maar ruuw zyn. De gewoone Heemst komt ook voor met gefnipperde Bladen.

III. *Althaea hirsuta.* Ruige. (3) Heemst met driedeelige stekelig gehaairde Bladen, van boven glad; de Bloemsteeltjes enkeld eenbloemig.

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk, in Spanje, Italie en Oostenryk, als ook in Switserland komt deeze in de Heggen en elders voor. Zy heeft Stengetjes, naauwlyks een Handpalm hoog, Takkig verspreid, Bladsteeltjes langer dan de Bladen, waar van de ondersten Hartvormig, Eyrond of Nierachtig zyn, de bovensten driedeelig en de binnenste Kelken zeer groot, gespitst, met Stekeltjes.

IV. *Ludwigii.* Siciliaansche. (4) Heemst met gekwabde wederzyds kaale Bladen en getropte eenbloemige Steeltjes.

Op 't Eiland Sicilie groeit, volgens den Heer SCHRE-

(3) *Althaea* Fol. trifidis Piloso - hispida &c. GOUAN *Monsp.* 346. JACQ. *Vind.* 125. DALIB. *Par.* 210. R. *Lugd.* 357. *Alcea* hirsuta. C. B. *Pin.* 317. *Alcea* hirsuta minima, Fl. czio, Hispanica. BARR. *Ic.* 1169. *Alcea* villosa. DALECH. *Hist.* 594.

(4) *Althaea* Fol. lobatis utrinque nudis &c. *Mant.* 98. MURR. *Gott.* 169. *Alcea* minor Sicula Flore minore. RAJ. *Hist.* 605?

SCHREBER, deeze, die ongemeen naar de gemeene *Alcea* gelykt, maar door het gemelde verschilt, en nader tot dit Geslagt behoort. De binnenste Kelk is Wollig, vyfdeelig; de buitenste agtbladig. Of het de aangehaalde van RAY zy, is twyfelachtig.

IV.
ARDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
*Polyan-
dria.*

A L C E A. Stokroos.

Van het voorgaande en volgende verschilt dit Geslagt alleen, doordien de buitenste Kelk zesdeelig is, en dus zyn 'er niet de gewoone Kruiden, *Alcea* genaamd, maar alleen de zogenaamde Stokroozen in begreepen, als

(1) Stokroos met hoekig uitgesneden Bladen.

I.
*Alcea
Rosea.*
Gewoone.

(2) Stokroos met Vingerswys gepalmdde Bladen.

II.
Ficifolia.
vygblad-
ge.

De laatste, die men gemeenlyk *Vygbladig* noemt, is mooglyk maar eene Verscheidenheid van de andere. Immers aan de Gewoone *Stokroozen* komen dikwils verdeelde Bladen voor. Men noemtze in 't Franfch *Mauve Rose* of *Pasferose*, in 't Engelsch *Hollyhocks*, in 't Hoogduitsch

(1) *Alcea* Fol. Sinuato-angulosis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 340. p. 459. *Veg.* XIII. p. 519. *Mat. Med.* 340. GOUAN *Monsp.* 316. *H. Cliff.* 348. *R. Lugdb.* 357. *Malva Rosea* Folio subrotundo. C. B. *Pin.* 515. *Malva Hortensis.* DOD. *Tempt.* 652. *Malva Rosea.* LOB. *lc.* 652.

(2) *Alcea* Fol. palmatis. *H. Cliff.* 348. *R. Lugdb.* 357. *Malva Rosea* Folio Ficus. C. B. *Pin.* 315. *Malva Rosea simplex peregrina.* TAB. *Hist.* 315. MORIS. S. 5. T. 17. f. 22.

D 2

IV. duitſch *Herbſtrozen*. De Roosachtigheid der Bloemen en de Stevigheid van dit Kruid, dat als
 AFDEEL. XVII. met Staaken groeit, geeft 'er zeer eigen den
 HOOFD- naam van Stokkroozen aan. De oifſprong ſchynt
 STUK. uit de Levant te zyn. 't Is een Gewas, dat zig
Veelman- door Zaad gemakkelyk laat voortteelen, en dan
nige. uit Planten, die 's Winters overgehouden zyn, het volgende Jaar eene groote verſcheidenheid van enkele dubbelde, witte, geele, roode, paarfche, zwarte en gemengelde Kleuren in de Bloemen vertoont. Dus ſtrekt het, in de Herſt, tot groot ſieraad der Tuinen en Buitenplaatſen. **TOURNEFORT** hadt die met Vygebladen reeds tot zyn Geſlagt van *Alcea* betrokken en daar van agt Verſcheidenheden, ten opzigt van de Kleur der Bloemen, opgeteld (*).

De hoogte, van tien of twaalf Voeten en meer, welke dit Kruid ſomtyds bereikt, heeft het ook wel doen noemen *Boomachtige Maluwe*; in 't Franſch, wegens de afkomst, *Mauve d'Oustrermer* of *tremier*, zo **TOURNEFORT** zegt. Het heeft volſtrekt de gedaante der Maluwe, wat het Loof belangt, en komt zo met dezelve als met de Heemst in verzagtede hoedanigheden overeen: wordende dezelfs Bloemen en Zaad, in 't byzonder, tegen Keel-Ontſteekingen gebruikt.

MAL-

(*) Vid. *Inf. Bot.* p. 98. LINNÆUS hadt verkeerdelyk, in *Horto Cliffortiano*, MALVA ROSEA Hortensis maxima FOLIO FICUS, op dezelfs Naam aangehaald: 't moest ALGÆA zyn.

M A L V A . Maluwe.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD.
STUK.

De Bloem en Vrucht is , in dit Geslacht , wederom , gelyk in de Heemst , en de Kelk dubbeld , maar het heeft den buitensten driebladig , en daar door wordt het zo van het voorige als van het volgende onderscheiden.

Polyandra.

Het behelst twee - en - twintig , meest uitheemsche Soorten , waar van de vyf eersten onverdeelde , de overigen gehoekte Bladen hebben , als volgt.

(1) Maluwe met Hartvormige gekartelde Wollige Bladen en langwerpige ruige Aairen.

I.
Malva Spicata.
Geaairde.

(2) Maluwe met Hartvormige gekartelde Wollige Bladen , en getroppte zydelingse Bloemen ; de Steng Heesterig.

II.
Tomentosa.
Wollige.

De eerste van deeze twee groeit op Jamaika , heeft Ryzige Stengen en lange Aairen van ongesteelde Bloemen : de andere is uit Oostindie overgebracht in onze Akademie - Tuinen ; zynde een zeer Wollig , Heesterig Gewas , met rond-

ach-

(1) *Malva* Fol. Cord. crenatis tomentosis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 841. p. 459. *Veg.* XIII. p. 519. *Am. Acad.* V. p. 401. *Althæa Spicata* *Betonica* folio villosissimo. SLOAN. *Jam.* 97. *Hist.* I. p. 218. T. 138. f. 1. *Malva asurgens* subvillosa &c. BROWN. *Jam.* 282.

(2) *Malva* Fol. Cord. cren. tom. Fl. lateralibus congestis &c. *Fl. Zeyl.* 255. *H. Cliff.* 347. *R. Lugdb.* 357. N. 8. *Althæa Orientalis* *bidens* &c. PLUK. *Amaltb.* II. T. 356. f. 1 & BURM. *Fl. Ind.* p. 148.

D 3

II. DEEL. X. STUK.

- IV. achtige Bladen , welks Vrugt zig eenigermaate
 AFDEEL. XVII. puntig gehoekt vertoont.
- HOOFD-
 STUK. (3) Maluwe met langwerpig Eyronde spitse
 Bladen , gekropte Bloemen en tien driepun-
 tige Zaaddopjes.
- III. *Malva Co-*
romande-
liana
 Koroman-
 delse. (4) Maluwe met Hartvormige stompe ruuwe
 Bladen , ongesteelde gekropte Bloemen en
 tien stompe gekartelde Zaaddopjes.
- IV. *Gangetica.*
 Bengaalse. (5) Maluwe met Hartvormige gekartelde Bla-
 den , zydelingse eenzaame Bloemen , aan de
 enden Aairswyze.
- V. *Americana.*
 Ameri-
 kaanse.

Deeze drie zyn Jaarlykse of Zaay - Gewasfen , allen van eene Kruidige natuur. De eerste, hoe- wel *Koromandelse* gebynaamd, schynt tot Ame- rika te behooren. De tweede groeit in Indie , aan de Ganges en dus in Bengale. Zy gelykt naar de voorgaande zeer , maar is steviger. De derde, eindelyk , ook naar haar Vaderland by- genaamd , heeft de Steng maar een Voet hoog , gestrekt , rond , Takkig en in de Bloem tien Haairige Stylen , langer dan de Meeldraadjes.

Van

(3) *Malva* Fol. Ovato-oblongis acutis &c. *H. Cliff. Ups.*
 GOUAN *Monsp.* 347. *Althæa Coromandeliana* &c. FLUK.
Mant. 10.

(4) *Malva* Fol. Cordatis obtusis scabris &c. *Malva Indica*
Abutili fabrotundo folio &c. FLUK. *Phys.* 74. f. 6. BURM.
Fl. Ind. 149.

(5) *Malva* Fol. Cord. crenatis , Flor. lateral. foliatis ,
 term. Spicatis. R. *Lugd.* 359. *Althæa Amer. pumila* , Flore
 luteo Spicato. BREYN *Cent.* 124. T. 57.

Van alle deeze Soorten fchynt de Vrugt veel naar die der Hoorn-Heemst te gelyken.

(6) Maluwe met een opgeregte Kruidige Steng, gepalmde Bladen, eenzydige Oxel-Aairen en getande Zaaden.	<p>IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
VI.
<i>Malva Peruviana.</i>
Peruaan-
fche.</p>
(7) Maluwe met een opgeregte Kruidige Steng, gekwabde Bladen, eenzydige Oxel-Aairen en effene Zaaden.	<p>VII.
<i>Limensis.</i>
Limaïche.</p>

Zeer weinig verschillen deeze beiden, in Peru waargenomen, gelyk uit de bepaalingen blykt. De laatste, die by de Hoofdstad Lima groeit, heeft de Bloemen blaauw, de andere paarsch en van deeze is de Steng drie Voeten hoog. Tien Zaadjes, van boven met Tandjes, maaken een dergelyke Vrugt, doch in de Limaïsche is dezelve ongetand.

(8) Maluwe met een Heesterige Wollige Steng, gepalmde ruuwe Bladen (†) en veelbloemige Bloemsteeltjes.	<p>VIII.
<i>Bryonifolia.</i>
Gepalmde.</p> |
|---|--|

In Spanje is de Groeiplaats van deeze, volgens den Ridder, hoewel BAUHINUS de Heemst met

- (6) *Malva* Caule erecto Herbaceo, &c. GOUAN *Monsp.* 347.
 (7) *Malva* Caule erecto Herbaceo, &c. *Am. Acad.* IV. p. 325.
 (8) *Malva* Caule Frut. tomentoso &c. *Malva* Fol. palmatis scabris. R. *Lugdb.* 356. *Althæa* Frut. *Bryonia* folio. C. B. *Pin.* 316. *Prodr.* 138. *Althæa* profunde serrato s. dentato folio. J. B. *Hist.* II. p. 955. HALL. *Emend.* 15.

(*) In *Syst. Nat. Veg.* XIII. staat wel *Fol. pinnatis scabris*, doch dit zal, denk ik, een Drukfeil zyn.

IV. met Wilde Wyngaardbladen uit Oostenryk af-
 AFDEEL. komstig schynt te rekenen. De Plant is fraay
 XVII. gedoornd over de vlakke der Bladen, zegt LIN-
 HOOFD- STUK. NÆUS.

IX. (9) Maluwe met Hartvormige vyfkwabbige
 Malva Bladen en eene Boomachtige Steng.
 Capensis.
 Kaapfc.

Tot eens Mans langte hoog groeit in de Eu-
 ropifche Tuinen dit Kaapfche Gewas, waar van
 het Loof meer of min gelykt naar dat der Kruis-
 beziën. Het heeft Eyronde, Hartvormige of
 Lancetswyze, doorgaans gekwabde Bladen, groo-
 ter of kleiner, ruig of glad. De Steng is altoos
 Heefterig en Houtig. Als eene Verfcheidenheid
 wordt daar toe betrokken eene *Ruuwbladige* met
 enkele Hairen, niet famengefteld, gelyk in
 anderen, en de Bloemen niet knikkende, maar
 opgeregt. De Bloemen zyn rood of roodachtig,
 met roode Stippen en de Bloemblaadjes Hartvor-
 mig. Somtyds zyn de Bladen vyfkwabbig tot
 boven toe, doch ik hebze van de Kaap beko-
 men met driekwabbige en enkele Bladen, zeer
 met die van PLUKENET overeenkomftig.

(10)

(9) *Malva* Fol. Cord. quinquelobis, Caule Arborescente.
 GOUAN *Monsp.* 347. *H. Cliff.* 349. *Ups.* 201. *R. Lugdb.*
 356. N. 3. *Malva* Afr. Frut. Folio Grosfulariz. BÖERH.
Lugdb. I. p. 271. *Malva* Cap. Frut. Grosf. folio minore gla-
 bro, item majore hirsuto. DILL. *Estb.* T. 169. f. 206, 207.
 2. *Malva* Caule Frut. Pilis simplicibus. *Am. Acad.* IV. p.
 325. *Malv.* Afr. Frut. fl. rubro. COMM. *Hort.* II. p. 171.
 T. 86. PLUK. *Amaltb.* 140. T. 431. f. 5.

(10) Maluwe met een kruipende Steng en veel- IV.
 deelige Bladen. AFDEEL.

Deeze Karolinische heeft, in tegendeel, krui- XVII.
 pende Stengen, welke hier en daar Wortel schie- HOOFD-
 ten en Bladen naar die der gemeene Alcea ge- STUK.
 lykende. De Bloemen zyn klein, Wynrood van X.
 kleur, met hoogroode Nagelen. De Vrugt heeft Malva
 de figuur van een Trepaan, zynde van boven Carolinia-
 geknobbeld en in de omtrek gekroond met twee na.
 Baardjes uit ieder Zaaddopje: dus wederom veel Karolini-
 naar die der Hoorn-Heemst gelykende. sche.

(11) Maluwe met een uitgebreide Steng, hoe- XI.
 kige Bladen, ongesteelde gekropte Oxel- Parviflora.
 bloemen en gladde gaapende Kelken. Klein-
bloemige.

Deeze wordt aangemerkt de kleinste Bloemen
 te hebben van alle Malvaas en daar van heeft
 zy den bynaam. De Groeiplaats is aan de Bar-
 barysche Kust. Zy verschilt van de volgende
 door de Steng driemaal zo hoog te hebben, de
 Bladen spitser, de Kelken glad, de Bloemen

ON-

(10) *Malva* Caule repente, Fol. multifidis. GOUAN *Monsp.*
 347. *H. Cliff.* 347. *Ups.* 201. *R. Lugdb.* 356. *N.* 2. Abu-
 tilon repens. *Alcea* foliis, flore helvulo. DILL. *Elsh.* 5. T.
 4. f. 4. Abut. Car. repens, *Alcea* fol. gilvo flore. MART.
Cent. T. p. 34.

(11) *Malva* Caule patulo, Fol. angulatis &c. *Am. Acad.*
 III. p. 416. *Malva* annua rotundifolia. MORIS. *Hist.* II. p.
 521. *Malva* Tingitana Flore coeruleo, parva. PLUK. *Phyt.*
 44. f. 2. JACQ. *Hort.* T. 39.

D 5

58 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN.

IV. ongesteeld, de Zaaddopjes van boven rimpelig
 AFDEEL. en op zyde getand.
 XV. I.
 HOOFD. In Arabie vondt de Heer FORSKA OHL eene
 STUK. Soort, die hy *Berg-Maluwe* noemt, met eene
 Arabische. leggende Steng, vyfkwabbige, Zaagtandige,
 Pluizige, zachte Bladen, en geknopte ruige Kel-
 ken in de Oxelen.

XII. (12) *Maluwe met een hurkende Steng, Hart-*
Malva ro- *vormig ronde flaauw vyfkwabbige Bladen*
sundifoia. *en de vrugtdraagende Bloemsteeltjes neer-*
 Rondbla- *geboogen.*
 dige.

XIII. (13) *Maluwe met een opgeregte Kruidige Steng;*
Sylvestris. *zevenkwabbige Bladen; Haairige Bloem- en*
 Wilde. *Bladsteelen.*

Deeze twee maaken de Gemeene Maluwe of
 Kaasjes-Bladen uit, die in onze Nederlanden,
 zo wel als door geheel Europa, t'over bekend
 zyn. Men onderscheidtze in Kleine en Grootte,
 die in de zelfde Grond haare verschillendheid
 behouden, niettegenstaande de Kleine meer voor-
 komt

(12) *Malva Caule prostrato, Fol. Cordato-orbiculatis*
 &c. *Mat. Med.* 339. GORT. *Belg.* 200. GOUAN *Monsp.* 347.
 H. *Cliff.* 347. R. *Jugdb.* 356. HALL. *Helv.* 363. GRON.
Virg. 79. *Malva sylv. Folio subrotundo.* C. B. *Pin.* 314.
Malva sylv. pumila. DOD. *Pempt.* 653. *Repens pumila.* LOB.
It. 652.

(13) *Malva Caule erecto Herbaceo* &c. GORT, *Belg.* 201.
 GOUAN *Monsp.* 348. &c. *Malva sylv. procerior.* DOD. *Pempt.*
 653. *M. sylv. procer. vulgaris.* LOB. *It.* 650.

komt op dorre drooge Steenachtige plaatsfen ,
 en de Grootte meer in Boschen en Velden, in
 het Gras. Het onderscheid is boven aangewe-
 zen. Meest openbaart zig zulks aan de rondheid
 der Bladen in de Kleine, die de Bloemen klei-
 ner en bleeker heeft. Deeze groeit insgelyks in
 Noord-Amerika. Van de Grootte heb ik een
 Monster uit Japan bekomen, aan de hoekigheid
 der Bladen, die echter meest vyfkwabbig zyn,
 en aan de ruigte der Stengen en Bladsteelē ken-
 baar. Zelden vindt menze zo diep verdeeld, als
 ADMIRAAL die afbeeldt (*). De figuur der Zaad-
 huisjes, om welke men het *Kaasjeskruid* noemt,
 is zelfs den Kinderen bekend. In 't Fransch
 wordt het *Mauve*, in 't Engelsch *Mallows*, in
 *t Hoogduitsch *Pappeln* geheten.

De Ouden hebben eenige Soorten van dit Kruid
 tot Moes gebruikt, gelyk nog tegenwoordig
 plaats heeft onder de Oosterfche Volkeren. Het
 is 'er niet onbekwaam toe, doch wat laf van
 Smaak, als vervuld zynde met een Slymerig
 Sap, 't welk de Maluwe tot de zelfde oogmer-
 ken als de Heemst dienstig maakt. Het Afkook-
 zel der Bladen verzagt alle Scherpheden, zo op
 de Borst als in de Waterwegen en in het Ge-
 darmte. Derhalve worden de Bladen dikwils
 in Klysteeren gebruikt en de Konferf der Bloe-
 men is ook niet te veragten. In Pappen worden
 de Bladen tot verzagting en rypmaking opge-
 legd. Men neemt daar toe gemeenlyk de Rond-
 bla.

(*). *Verandering. der Insekten.* Amst. 1774. Pl. IV.

60 ENKELBROEDERIGE KRUIDEN.

IV. bladige of Kleine; doch de Groote is ruim
AFDEEL. zo kragtig en komt in deezen byna met de
XVII. Heemst overeen (*).
HOOFD-
STUK,

XIV. (14) *Maluwe met een opgeregte Kruidige Steng,*
vyfkwabbige stompe Bladen; de Bloem- en
Bladsteelen gladchtig.
Malva
Mauritia
na.
 Barbari-
 sche.

Deeze, die in Italie, Portugal, Spanje voor-
 komt, zynde gelyk de voorgigen een Zaay-Ge-
 was, gelykt maar de voorgaande, doch heeft
 vyfribbige Bladen en de buiten-Kelk Lancet-
 vormige Blaadjes; de Bloemen zyn donker
 rood.

XV. (15) *Maluwe met een opgeregte Steng, half-*
ronde gekartelde Bladen en de buiten-Kelk
tweebladig.
Hispanica.
 Spaanfche.

In Spanje groeit deeze Soort, die verspreide
 ruige Stengen heeft en nauwlyks gekwabde
 gladde Bladen; de Bloemsteeltjes eenzaam een-
 bloemig; draagende groote Vleeschkleurige
 Bloemen.

(16)

(*) RUTTY *Mat. Med.* p. 302

(14) *Malva* Caule erecto Herbaceo &c. *Malva* Hederaceo
 folio. C. B. *Pin.* 315. *H. Ups.* 200. *Malva* major tertia.
 DALECH *Hist.* 586. β . *Malva* Folio Ficus altera. C. B. *Pin.*
 315. *Prodr.* 137.

(15) *Malva* Caule erecto, Fol. semi-orbiculatis &c.
 LOEFL. *It.* 157. *Malva* rotundifolia glabra ex Hispania. FLUK.
Sim. 238. T. 44. f. 3.

- (16) Maluwe met een opgeregte Steng, hoe- IV.
kige Bladen, gekropte ongesteelde Oxelbloe- AFDEEL.
men en ruuwe Kelken. XVII.
HOOFD-
STUK.

De Heer JACQUIN heeft de Afbeelding ge- XVI.
geven van deeze, die zig in de Europische Kruid- *Malva*
hoven als een Zaay - Plant bevindt, haar af- *Verticilla-*
komst uit China hebbende en ook groeiende *ta.*
aan de Kaap der Goede Hope. Door de gekran- Gekranste.
ste Bloemen, die ongemeen klein en wit van
Kleur zyn, wordt dezelve onderscheiden.

- (17) Maluwe met een opgeregte Steng, hoe- XVII.
kige gekrulde Bladen en gekropte Oxel- *Crispa.*
bloemen. Gekrulde.

Deeze Gekrulde, gekronkelde of kroeze Ma-
luwe, is in de Tuinen niet onbekend en strekt
tot een groot sieraad wegens de hoogte van haar
Gewas, dat meer dan eens Mans langte bereikt.
LOBEL zegt van vier, vyf, zes en fomtyds
tien Ellen hoogte, doch dit is ongeloofbaar. De
Bloe-

(16) *Malva* Caule erecto, Fol. angulatis, Flor. Axillari-
bus glomer. sessilibus, Calycibus scabris. *H. Cliff. Ups. R.*
Lugdb. 356. N. 4. *Malva annua rotundifolia* Flosc. omnium
minimis. MORIS. *Hist.* II. p. 521. *Malva Sinensis erecta,*
Flosculis alb. minimis. BOERH. *Lugdb.* I. p. 263. BURM. *Fl.*
Ind. p. 149. *Fl. Cap. Prodr.* p. 20. JACQ. *Hort.* T. 40.

(17) *Malva* Caule erecto, Fol. angulatis crispis &c. *Mal-*
va Fol. angulatis crispis &c. *Malva* Fol. angulatis crispis &c.
H. Cliff. 347. *Ups.* 200. *Malva* Fol. crispis. C. B. *Pin.* 315.
Malva crispa. DON. *Pempt.* 653. LOB. *16.* 651.

IV. Bloemen zyn niet grooter dan van de gewoone
 AFDEEL. Kaasjesbladen en van dergelyke Kleur. De af-
 XVII. HOOFD- komt is uit Syrie.

STUK.

XV III.

Malva

Alcea.

Alcea.

IX.

Moschata.

Ruikende.

(18) Maluwe met een opgeregte Steng en veel-
 deelige ruuwachtige Bladen.

(19) Maluwe met een opgeregte Steng, de
 Wortelbladen Niervormig ingesneeden; de
 Stengbladen in vyven en verder Vinswyze
 gesmaldeeld.

Dat dit Kruid, 't welk men gemeenlyk *Alcea*
 noemt, geenszins van de Maluwe afgezonderd
 behoorde te worden, wyst de Gestalte aan.
 Het verschilt 'er alleen van door de veeldee-
 ligheid der Bladen, die plaats heeft in deeze
 beide Soorten, ruikende de Bloemen der laatste
 naar Moskeljaat. De Kleur is somtyds wit, ge-
 lyk in de groote en kleine Kaasjesbladen; ou-
 der welken het wild voorkomt in de Zuidelyke
 deelen van Europa, zelfs ook in Vrankryk,
 Duitschland en Groot Brittannie. In een be-
 smettelyke Bloedloop zou dit Kruid met voor-
 deel zyn gebruikt. (20)

(18) *Malva* Caule erecto, Fol. multipartitis scabriusculis.
 HALL. *Helv.* 363. DALIB. *Par.* 209. GOUAN *Monsp.* 348.
 GER. *Prov.* 476. KRAM. *Austr.* 206. R. *Lugd.* 356. *Al-*
cea vulgaris major. C. B. *Pin.* 310. *Alcea vulgaris.* DOD.
Pempt. 656. LOB. *lc.* 655.

(19) *Malva* Caule erecto Fol. Rad. Reniformibus &c.
 H. *Ups.* 202. GOUAN *Monsp.* 348. *Fl. Succ.* 11. N. 629.
Malva montana. f. *Alcea rotundifolia laciniata.* COL. *Ecphr.*
 I. p. 148. T. 147. *Alcea vulgaris minor.* C. B. *Pin.* 316.

- (20) Maluwe met een opgeregte Steng, Palms-
 wyze getande Bladen, de Bloemen kleiner
 dan de Kelk.

IV.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze Egyptische valt teerder, met Draad-
 achtige, flappe Stengen en heeft de onderste
 Bladen vyfkwabbig, de bovenste driedeelig, met
 smalle Slippen. De Bloempjes, die op lange
 Steeltjes, eenzaam, in de Oxels groeijen, zyn
 blaauwachtig.

XX.
Malva
Egyptia.
 Egypti-
 sche.

- (21) Maluwe met een liggende Steng, vyf-
 deelige driekwabbege Liniaale Wortelbla-
 den; de Bloemsteelen langer dan de Steng-
 bladen.

XXI.
Tournefor-
tiana.
 Tourne-
 fortie.

Aan de Kusten van de Middellandsche Zee
 zou volgens den Ridder deeze groeijen, die de
 Bloemen veel grooter dan de voorgaande, de
 Bladen stomper en de Steng van onderen bezet
 heeft met veele eerst liggende dan opstygende
 Takken. Zy voert den bynaam naar den beroem-
 den **TOURNEFORT**, die in zyn Vaderland,
 aan de Zeekust, deeze Maluwe met Oijevaars-
 bek-Bladen hadt gevonden; doch Doktor **GE-**

RARD

(20) *Malva* Caule erecto, Fol. palmatis dentatis &c. **JACQ.**
Herz. T. 65. Alcea *Egyptia* *Geranii folio.* **LIPP. Ms.**

(21) *Malva* Caule decumbente Fol. Radicalibus quinque-
 partitis &c. *Am. Acad. IV. p. 283. Malva* *maritima* *Gallo-*
Provincialis, Geranii folio. **TOURNE. Inst. 98. Alcea *minor.*
**HERM. Parad. 9. T. 9. Alcea *tenuifolia humilis* *Gallopro-*
vincialis &c. **PLUK. Alm. 13. T. 44. f. 4. GER. Prov. 477.******

II. DEEL, X. STUK.

IV. RARD merkt aan, aldaar geen andere ontdekt te hebben dan de Ruikende Alcea, voor beschreeven; zo dat hy twyfelt, of zy wel daar van verschille.

XXII. (22) Maluwe met hurkende Stengen, Schyfronde geplooidde Wollige gekartelde Bladen, en eenzaame eenbloemige gekromde Bloemsteeltjes.

Malva
Sherardiana.
Sherardse.

In de Velden van Bithynie is deeze zeer kleine Soort van Maluwe door den vermaarden SHERARD gevonden, zo TILLIUS bericht, en daar van voert zy den bynaam. Zy heeft Draadachtige leggende Stengen, van twee Voeten lang, zegt de Ridder, zeer kort getakt, met rondachtige Blaadjes en roode Bloempjes, maar de Vrucht is, naar evenredigheid, vry groot.

LAVATERA.

De gedagte Kruidkenner, TOURNEFORT, hadt deezen Geslagtnaam naar de Zurichse Geneesheeren LAVATER ontworpen (*). Ik heb te vooren reeds, toen ik de Heesterige Soorten beschreef, het verschil met de Maluwe en Heemst, in de driedeelige buiten-Kelk bestaande, aangetekend (†). Thans blyven nog daar

(22) *Malva* Caul. prostratis, Fol. orbiculatis plicatis &c. *Sp. Plant.* 1674. *Malva Cretica minor hirsuta.* BUXB. *Cent. App.* 46. *Malva humifusa minima.* TILL. *Pis.* 108. T. 35. f. 2.

(*) *Mem. de l'Acad. des Sciences.* 1706. p. 107.

(†) Zie II. D. V. STUK, bladz. 380.

daar van de drie volgende Soorten te beschryven over.

IV.
AFDEELING
XVII.
HOOFD-
STUK.

(7) *Lavatera met een Kruidige Steng, ontbloo- te Vruchten en ingefneeden Kelken.*

VII.
Lavatera
Thuringia
ca.
Thuringia

Nictegenstaande de Kruidige Steng, groeit nogthans deeze Plant Heesterachtig, somtyds twee Ellen hoog en blyft over. Zy valt in Thuringen, daar zy den naam van heeft, als ook in Oostenryk, Tartarie en zelfs in Sweeden, volgens LINNÆUS. CAMERARIUS heeft dezelve eerst in Afbeelding gebragt en merkt aan, dat zy de Bladen harder heeft dan in de gewoone Heemst en een groote Bloem van Alcea. De Bloemblaadjes zyn diep en rappig ingefneeden, 't welk DILLENIUS tot een Kenmerk der Alceas stelt, niet de verdeeling der Bladen van dit Kruid, die om laag byna rond, aan de Steng vyfhoekig en om hoog driedeelig zyn. De geheele Plant is bekleed met eene ruige Wolligheid. Het Zaadhuisje komt met dat der Kaasjesbladen overeen.

(8) *Lavatera met een opgeregte Steng, de on-*

VIII.
Cretica
der-
Kandia-
sche.

(7) *Lavatera* Caule Herbaceo, Fructibus denudatis, Calycibus incis. *H. Ups.* 203. *R. Lugdb.* 355. N. 6. *Althæa Thuringiaca.* CAM. *Hort.* 12. T. 6. *Alcea Thur. grandiflora.* DIEL. *Elth.* 9. T. 8. f. 8. *Alth. Flore majore.* C. B. *Pin.* 316.

(8) *Lavatera* Caule erecto, Ramis inferioribus diffusis &c. *H. Ups.* 202. JACQ. *Hort.* T. 41. *Malva Cretica annua altissima* &c. TOURNEF. *Cor.* 2. *Malva annua hirsuta.* MORIS. *Hist.* II. p. 521. S. 5. T. 17. f. 5. E

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

*Veelman-
nige.*

derfte Takken verspreid, getropte eenbloemige Bloemsteeltjes, en gekwabde Bladen, waar van de bovensten spits gepunt.

Dit is een Jaarig Kruid, op Kandia door TOURNEFORT waargenomen, met Bladen zo hoekig als die van de Klyf en kleine Bloempjes Kroontjeswyze om de Stengen. Het is zeer ruig, groeit zeer hoog en heeft de Bloemblaadjes zo wel ingefneeden, als het voorgaande.

IX.
*Lavatera
trimestris.*
Driemaan-
dig.

(9) *Lavatera met een ruuwe Kruidige Steng, Lancetvormige Bladen, eenbloemige Bloemsteelen en de Vrugten met een Schyffe gedekt.*

Zonderling is dit Kruid, in Spanje door CLUSIUS waargenomen en federt in de Kruidhoven van Europa verspreid: in de eerste plaats, doordien het niet meer dan drie of vier Maanden in wezen blyft: ten anderen, doordien het zo verschillende Bladen heeft. In 't algemeen zyn dezelve bleek groen, van onderen witachtig, dik en een weinig Wollig; maar, aan een zelfde Takje, sommigen hoekig als van de Klyf, sommigen gespist met twee Vleugels, sommi-
gen

(9) *Lavatera* Caule scabro Herbaceo, Fol. Lanceolatis &c. *H. Ups.* 203. *JACQ. Hort.* T. 72. *H. Cliff.* 348. *GOUAN Monsp.* 249. *R. Lugdb.* 355. N. 4. *Malva folio vario.* C. B. *Pin.* 315. *Prodr.* p. T. 137. β . *Lavatera* Fol. subcordatis &c. *R. Lugdb.* N. 5. *Lavatera* Alth. folio et facie, Flore rubro. *TOURNE. Mem.* de 1706.

gen rondachtig , kleiner dan een Nagel , doch allen in de omtrek Zaagtandig , zegt BAUHINUS. Het draagt paarsachtige Bloemen op lange Steeltjes en het Zaad rypt in Blaazige hokjes aan , zynde met een rond Schyfje gedekt , waar door het verschilt van andere Maluwachtige Planten.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Polygonaria.

M A L O P E .

Dit Geslacht wordt met een byna gelyken naam , als de *Malacoides* van TOURNEFORT , onderscheiden , om dat het volstrekt naar de Malva gelykt , hebbende ook een dubbelen Kelk , den buitensten driebladig , maar de Vrucht is als een drooge Braamboos , uit verscheide ronde eenzaadige Zaaddopjes samengehoopt .

De eenigste Soort (1) is het gedagte Kruid , dat *Maluwe met Betonie-Bladen* door de Auteurs genoemd was en Alcea by BARRELIER , die aanmerkt , dat het de Heemst , by sommigen Sida genaamd , zy van J. BAUHINUS. Derhalve is het dan ook de Moeras-Heemst met

I.
Malope
Malacoides.
Europi-
sche.

(1) *Malope* Fol. ovatis , crenatis , supra glabris. *Syst. Nat.* XII. Gen. 843. p. 462. *Veg.* XIII. p. 521. *H. Cliff.* 347. *Ups.* 206. GOUAN *Monsp.* 350. R. *Lugdb.* 357. *Malacoides.* TOURNE. *Inst.* 98. T. 25. *Malva Betonicae folio.* MORIS. *Hist.* II. p. 522. S. 5. T. 17. f. 11. BOCC. *Sic.* 15. T. 8. f. 2. *Alcea Betonicae folio* , Fl. purp. violaceo. BARR. *Ic.* 1189. *Althæa palustris Cytini Floræ* , *Aristolochia utriculis.* LOB. *Ic.* 654.

IV. met *Cytinus*-Bloem en Blaasjes van Holwortel,
 AFDEEL. door LOBEL afgebeeld. Wilde Maluwe met
 XVII.
 HOOFD. Betonie-Bladen heet het by den vermaarden
 STUK. Italiaan BOCCONE, door wien het omfrees
Veelman-
nige. Pifa ontdekt werd.

Het is een laag Kruidje, maar een Stengetje hebbende van één of twee Handpalmen, langs den Grond of hurkende, met Bladen op lange Steeltjes, zeer naar die der Betonie gelykende, rondom gekarteld, uit wier Oxelen een lang Bloemsteeltje voortkomt, met één of twee Bloempjes als der gemeene Kaasjesbladen. Van de Vrucht is reeds gesproken (*).

De Geslagten van *Urena* en *Gosypium* zyn onder de Heesters geboeckstaafd: des nu alleen nog de zes laatste Soorten overblyven van 't Geslagt van

H I B I S C U S.

Het welk ook een dubbelen Kelk, maar den buitensten veelbladig en een vyfhokkige veelzaadige Vrucht heeft, gelyk boven breeder is gemeld, alwaar ik de twintig eerste Soorten heb beschreeven (†): zo dat hier volgt.

(21)

(*) De *Sida* van THEOPHRASTUS draagt Bollen die van de Heul gelyk en is een Waterplant zegt LOBEL, die dit Plantje daar voor houdt. 't Schynt dat het Zaadhoofdjeerst vervat zy in de geslooten Kelk, en dus zig als een Bolletje vertoone. Immers anders kan ik het een en andere niet overeen brengen.

(†) Zie H. D. V. STUK, bladz. 395, enz. Onder deeze komt

- (21) *Hibiscus met vyfhoekige spitse Zaaftandige Bladen, een ongedoornde Steng en knikkende Bloemen.* IV.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.

Een groote neerhangende geele Bloem heeft deeze Soort, die uit Ceylonsch Zaad in de Leidse Akademie - Tuin was geteeld, met Houtige Stengen van twee Ellen hoogte, niettemin een Jaarlyks Gewas, met Loof als Wyngaardbladen. De Bloemen zitten in een Kelkje, uit welks midden een lang Styltje opschiet, met Oranjekleurige Nopjes fierlyk gepluimd. Op de Bloemen volgen Vrugten, die als uit vyf famengevoegde Scheeden bestaan en gevleugeld, in de Holligheden veele Zaadjes bevattende.

- (22) *Hibiscus met Piekswys' Hartvormige Bladen* XXII.
Zeylanicus.
Ceylon-
sche.

komt de *Hibiscus Sabdariffa*, of Zuurbladige, die niet alleen in de beiden Indiën valt, maar ook in Japan, gelyk my uit de daar van overgezondene blykt. De Heer JACQUIN geeft daar geene Afbeelding van, gelyk verkeerdelyk in *Syst. Nat. Veg.* XIII. p. 523, is aangetekend; maar alleen de beschryving, door my overgenomen en geboekt, bladz. 410.

(21) *Hibiscus* Fol. quinquangularibus acutis ferratis &c. *Fl. Zeyl.* 265. *Althæa Indica* Vitis folio &c. HERM. *Lugd.* 26. T. 28. Katou - Beloeren. *Hort. Mal.* VI. p. 79. T. 46. BURM. *Fl. Ind.* p. 153.

(22) *Hibiscus* Fol. Cordato - hastatis, Pedunculis alternis &c. *Fl. Zeyl.* 266. *Ketmia Zeylanica* urens pilosa annua. SEB. *Kab.* I. T. 18. f. 3. BURM. *Zeyl.* 137. *Alcea pentacoccus*, *Ranunculi Auricomis* folio & facie. PLUK. *Alm.* T. 125. f. 3. BURM. *Fl. Ind.* 153. T. 48. f. 3.

E 3

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

*Veelwy-
vige.*

*den en overhoekse eenbloemige geknikte
Bloemsteeltjes.*

Onder de Ceylonfche Planten is deeze by den naam van *Ketmia* voorgesteld door den Hoog- leeraar J. BURMANNUS, die het Kruid echter *virens* noemt in plaats van *urens* (brandende) zo als men het by SEBA, doch niet in 't Tweede, gelyk de aanhaaling van den jongen Heer, en in navolging van dien ook by den Ridder luidt, maar in het Eerste Deel zyner Kabinetten, te regt getyteld vindt, en omftandig beschreeven. Aanmerkelyk fchynen daar van de andere Af- beeldingen te verfchillen. Het Kruid zegt SE- BA hadt Wyngaardbladen en over 't geheel een ruige brandende Haairigheid. Volgens LINNÆUS is de Bloem plat; de Vrucht beftaat uit vyf Zaadhokjes en het heeft tien Meeldraadjes, waar van de vyf buitenften dikwils onderscheiden zyn. De Bloem is Zwavelgeel met eenen donker- paarfchen Navel.

XXIII.
*Hibiscus
Virginicus.
Virgini-
fche.*

(23) *Hibiscus met de onderfte Bladen Hart-
vormig gefpitst, Zaagtandig; de boven-
ften Piekswyze.*

In Zoutige Moerasfen van Virginie groeit dee- ze Soort, welke een opgeregte groene gladde
Steng

(23) *Hibiscus* Fol. inferioribus Cordatis acuminatis &c.
GRON. *Virg.* 102. *Alcea* f. *Bamia Americana* parvo Flore.
FLUK. *Phyz.* 6. f. 4.

Steng heeft en roode Bloemen, meest op een-
 zaame Oxelsteeltjes; de Vruchten uit vyf en-
 kelde Zaadhuisjes bestaande die de figuur heb-
 ben van een Kromhals der Chymisten, zo
 CLAYTON heeft opgemerkt.

IV.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
*Polyan-
 dria.*

Wegens de Zaadhuisjes behoefde derhalve
 van dit Geslagt dat Heesterig Waterkruid niet
 uitgemonsterd te worden, 't welk de vervolger
 van TREW, door EHRET afgebeeld zynde,
 voorstelt onder den naam van *Malache* (*). Op
 Jamaika vindt SLOANE het overvloedig aan
 de Oevers van sommige Rivieren. Hoewel
 de Zaadhokjes van hetzelfde, volgens de Afbeel-
 ding, weinig naar een Retort gelyken, en het
 geele Bloemen heeft, schynt het nogthans vry
 naby te komen aan deeze Soort.

Die zelfde Konstenaar EHRET heeft een
 Virginisch Gewas afgetekend, welk ook veel
 gelykt naar dit slag van Planten. Het was door
 hem *Abutilon* genoemd en de Ridder hadt daar
 van, onder den naam *Napaea*, een Geslagt ge-
 maakt in deeze Klasse (†); doch het is met
 reden thans, dewyl 'er Mannetje en Wyfje van
 zyn, door zyn Ed. tot de Tweehuizigen be-
 trokken.

(24)

(* *Malache scabra*. TREW *Ehret*. T. 90. *Abutilon* Frut. Aq.
 Folio Cordato, Flore pallide luteo. HORST. *Aicea* Fruticosa Aq.
 Fol. Cordato scabro, Fl. pallide luteo. SLOANE. *Amer.* 97. *Hist.*
 I. p. 221. T. 139. f. 2.

(†) *Syst. Nat.* XII. Tom. II. p. 459. *Spec. Plant.* p. 965.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(24) *Hibiscus met de onderste Bladen gehoekt Hartvormig, de bovensten eenigermate Piekswyze, de Bloemen byna knikkende en den Styl neergeboogen.*

XXIV.
Hibiscus pentacarpos
Vyfvrugti-
ge.

Dit Kruid in de Moerassen van het Venetiaansche Gebied voorkomende, gelykt zo zeer naar de voorgaande Soort, dat het wel daar uit kon gesprooten zyn, zo de Ridder oordeelt. Het heeft de Steng drie Voeten hoog; aan den top Bloemen op eenzaame Oxelsteeltjes. De buitenste Kelk is uitgebreid met Elsvormige Straalen; de Bloem bleekrood met geele Meeldraadjes; de Styl wit met vyf geknopte roode Stempels.

XXV.
Æthiopi-
ca.
Afrikaanse.

(25) *Hibiscus met de Bladen eenigermate Wigvormig en byna drietandig, de bovensten gepaard; de Bloemen aan 't end.*

Aan de Kaap valt deeze, die een klein Heestertje is, met zeer kort gesteelde Bladen, meest drie, doch ook somtyds vyftandig aan 't end der Takken, alwaar de Bloemen voortkomen, op zeer korte Steeltjes. 't Gewas ruikt naar Moskeljaat.

(26)

(24) *Hibiscus* Fol. inferioribus Cordatis angulatis &c. *H. Cliff.* 350. *R. Lugdb.* 359. *Ketmia palustris* &c. *MICH. Flor.* 54. *TOZZET. It.* 2. p. 309. *Ketmia pal. minor folio angustato.* *ZANNICH. Venet.* 155. T. 51.

(25) *Hibiscus* Fol. subcuneatis subtridentatis &c. *Mant.* 258. *Alcea Vesicatoria similis Æthiopica Moschum redolens.* *FLUK. Alm.* 13. T. 254. f. 21

(26) *Hibiscus met driedeelige ingesneeden Bladen en opgeblazen Kelken.*

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Onder den naam van *Trionum*, by welken het de Ridder tot een byzonder Geslagt gesteld hadt, vindt men deeze Plant, die een Jaarlyks sieraad der Bloemperken uitmaakt, in de Planten-Lyft van den Leidschen Akademie-Tuin geboekt. Zy heet *Venetiaansche Alcea* by de oude Autheuren, of *Blaazige*, wegens de Vrugt. **TOURNEFORT** hadtze betrokken in 't Geslagt van *Ketmia*. De Bloemen gaan niet dan tegen den Middag open; twee Uuren daar na zynze wederom geslooten en verwelken, zo dat men 'er eigentlyk niet veel aan heeft, hoewel dezelve schoon rood zyn. De Steng is anderhalf Voet hoog; verspreid en ruig, zo wel als de Zaadhuisjes, die aartig zyn wegens de Klootronde figuur en 't maakzel.

XXVI.
Hibiscus
trionum.
Blaazige.

De Kaapfe, hier als eene Verscheidenheid te berde gebragt, heeft, volgens **LINNÆUS**, de Steng regter en eenvoudiger; de Bladen enkel of half driedeelig en de bovensten vyfkwabbig: de Bloemsteeltjes langer dan de Bladsteel

(26) *Hibiscus* Fol. tripartitis incisus, Calycibus inflatis. **GOUAN** *Monsp.* 351. *H. Ups.* 206. *Trionum. H. Cliff.* 369. *R. Lugdb.* 358. *Alcea Vesicaria. C. B. Pin.* 317. *Alcea peregrina Solisequa. LOB. Ic.* 656. β . *Ketmia Vesicaria Africana. TOURNEF. Inst.* 101. *Alcea Vesicaria Cap. Bonz Spei. MORIS. Pral.* 227. *Hist. II. p.* 533.

E 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. AFDEEL XVII. HOOFDSTUK. len. Deeze schynt , zo zyn Ed. oordeelt , uit het Trionum door de Ruuwbladige Kaapse Maluwe bezwangerd, te zyn gesprooten (*).

De overige Geslagten deezer Klasse, *Stewartia*, *Camellia*, *Mesua*, *Morisonia*, reeds onder de Boomen, en *Gordonia* onder de Heesters beschreeven zynde, gaa ik thans tot de volgende over.

Veelmannige.

XVIII. HOOFDSTUK.

Beschryving der DUBBELBROEDERIGE KRUIDEN (Diadelphia;) onder welken de Vlinderbloemige (Papilionaceæ) meestendeels begreepen zyn : zo dat daar in onder anderen voorkomen de Geslagten van Erwten , Boonen , en dergelyke eetbaare Vruchten , als ook van Viusen , Cicers , Lupinen , Lathyris ; het Stalkruid , Klaver , en meer andere zo Veld- als Bloemplanten.

Tot de Vyfmannigen , dat is die vyf Meeldraadjes hebben , in deeze Klasse , behoort het Geslacht van

M O N N I E R I A .

Een vyfdeelige Kelk met de bovenste Slip lang ; een Smoelachtige Bloem : twee Meeldraad-

(*) *Filia Trionii e Malva Capensi scabrosâ Patre. Syst. Nat. Veg. XIII.*

draadjes, het bovenste met twee, het onderste met drie Meelknopjes, en vyf eenzaadige Zaa-
 hokjes, maaken de Kenmerken uit.

IV.
 AFDEEL
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

De schrandere L O E F L I N G heeft de eenig-
 ste Soort, door hem *Driebladig* bygenaamd (1),
 in Zuid-Amerika ontdekt. De Steng van dit
 Kruid was een Voet hoog: de Bloemen kwamen

I.
Monnieria
trifolia.
 Driebladi-
 ge.

Aairswyze voort, zynde wit van Kleur, met
 den Mond van 't Pypje in vyven gedeeld, maa-
 kende een enkele Bovenlip en een vierdeelige
 Onderlip. Het Vrugtbeginzel was rondachtig
 met een enkelden Styl en platrondachtigen Stem-
 pel. Dit Gewas valt ook aan de Kaap, doch
 aldaar heeft het de Steng overal bezet met klei-
 ne Doortjes (*).

Onder de Zesmannigen komt voor, het Ge-
 slagt van

F U M A R I A. Duivekervel.

Een tweedeelige Kelk, een Smoelachtige
 Bloem: twee Vliezige Meeldraadjes, ieder met
 drie Meelknopjes; maaken de Kenmerken van
 dit Geslacht uit, dat veelal Kervelachtig verdeel-
 de Bladen en daar van den naam heeft.

Het bevat dertien Soorten, waar van de twee
 eersten de Bloemen met twee, de overigen met
 ééne Spoor hebben, als volgt.

(1)

(1) Monnieria, *Syst. Nat.* XII. Gen. 850. p. 469. *Veg.*
 XIII. p. 529. L O E F L. *Hisp.* 197.

(*) BURM. *Fl. Cap. Prodr.* p. 20.

IV. (1) Duivekervel met een naakte Bloemsteng.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

1.

Fumaria
Cucullaria.
Gekapte.

Dit Virginische Kruid heeft een knobbeligen Wortel, die uit Vleezige Bolletjes Schubswyze is samengesteld, met lang gesteelde driedeelige en verder Vindeelige Bladen, waar tusfchen een Stengetje uitspruit met zeer mismaakte Bloemen. Het groeit ook in Kanada.

II.

Spekabilis.
Aanzien-
lyke.

(2) Duivekervel met een gebladerde Steng, de Bloemen van agteren tweekwabbig.

In Siberie komt deeze voor, een Plant met zeer fchoone Bloemen, veel gelykende naar de Bolwortelige, maar in alle opzigten grooter. De Bloemen zyn van grootte als een Duimlid en loopen van agteren in twee gelyke ronde Kwabben uit. Het Kruid heeft een opgeregte Steng en de Bloemtros zonder Blikjes.

III.

Nobilis.
Edele.

(3) Duivekervel met enkelde Stengen, de Blikjes korter dan de Bloem en onverdeeld.

Dee-

(1) *Fumaria Scapo nuda*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 849. p. 469. *Veg.* XIII. p. 529. *H. Cliff.* 351. R. *Lugdb.* 393. GRON. *Virg.* 103. *Fumaria Siliquosa*, Radice gumofa. PLUK. *Aim.* 162. T. 190. f. 3. *Capnorchis Americana*. BOERH. *Lugdb.* I. p. 309. *Bicucullata Canadensis*, Rad. tuberosa Squamata. *Mem. Par.* 1733.

(2) *Fumaria Flor. postice bilobis*, Caule foliofo. *Am. Acad.* VII. T. 7.

(3) *Fumaria Caul. simplicibus*, Bracteis Flore brevioribus indivisis. GMEL. *Sib.* IV. p. 66. T. 34. JACQ. *Hort.* T. 116.

Deeze , van den zelfden Landaart , is van dergelyke Gestalte , hebbende de Steng één of anderhalf Voet hoog en Wortelbladen byna als die der Akeleijen , een Span groot. De Bloemstros , over ééne zyde , is voorzien met Lancetvormige Blikjes. De Bloemen , eens zo groot als in de volgende , zyn wit , met geele randjes en hebben den Reuk van Primula Veris , maar de Lippen zyn niet uitgerand noch Zaagtandig : de Keel is zwart getipt ; de Kelk klein , met Tandjes.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Hexan-
aria.

(4) Duivekervel met een enkele Steng, de Blikjes van langte als de Bloemen.

IV.
Fumaria
Bulbosa.
Bolwor-
telige.

Onder den naam van *Boontjes Holwortel* zyn de Kruiden in de Geneeskunde bekend , welken de Ridder betrokken heeft tot deeze Soort. Zyn Ed. acht dezelve overeenkomstig wegens den Vleezigen Wortel , die echter in de eene hol is , in de andere niet ; verschillende dezelve ook in de Gestalte aanmerkelyk , des de Heer HALLER dezelve Soortelyk onderscheidt. Deeze acht het ook niet waarschylyk , dat zy bei-

(4) *Fumaria* Caule simplici , Bracteis longitudine Florum. *Mat. Med.* 344. GORT. *Belg.* 202. GOUAN *Monsp.* 353. *H Cliff.* 351. R. *Lugd.* 394. *Fl. Suec.* KRAM. *Austr. &c.* a. *Fum. Bulb. Rad. Cava major.* C. B. *Pin.* 143. *Radix cava.* DOD. *Pempt.* 327. *Rad. cava Herbariorum.* LOB. *lc.* 759. β, γ. *Radice non cava major & minor.* C. B. *Pin.* 143. *Rad. cava minor.* DOD. *Pempt.* 327. *Fabaceâ Radice Capnos altera.* LOB. *lc.* 759. *Radix cava viridi flore.* *lb.* p. 760.

II. DEEL. X. STUK.

IV. beiden uit ééne Plant zouden gesprooten zyn; gelyk LINNÆUS geopperd hadt. Die met den **AFDEEL.** XVIII. hollen Wortel, merkt hy aan, heeft de Steng **HOOFD-** tweebladig, en Lancetvormig Eyronde Blikjes; **STUK.** die met den digten Wortel veelbladig en de *Zesman-* Blikjes gevingerd. De Kleinere, welke LOBEL *nige.* afbeeldt, en Holwortel noemt met groene Bloemen, zou een jongere Plant zyn. De Wortel van de eerste, ondertusfchen, is ook fomtyds niet hol maar digt, en de Bladen, zo wel als de Bloemen, zyn gemeenlyk paarschachtig, fomtyds wit; van hetzelfde maakzel in beiden (†).

Van veelen wordt dit Kruid, als ik gemeld heb*, onder de Osterlucie geteld, wat de

* **II D.** Wortelen aangaat, en men vindt 'er dergelyke **VI. STUK,** kragten aan toegeschreeven †. Het Extrakt, **bl. 210.**

† **1b. bl.** dat men 'er met Wynggeest van maakt, is zeer **214.** bitter, iets Zoutig met een langduurige scherpte; dat met Water is niet minder bitter, beiden zonder Reuk (‡). Het dient tegen Afloopende Koortfen, gelyk andere bittere zaaken. Uitwendig frekt het Poeijer tot zuivering van Wonden of Zweeren en belet de opgroeiing van 't weelig Vleesch.

V.
Fumaria
sempervirens.
Altyd
groene.

(5) Duivekervel met *Liniaale Haauwen*, tot een *Pluim vergaard en een opstaande Steng.*

We.

(†) HALL. *Hist. Stirp. Helv. inchoata.* 1768. p. 150.

(‡) CARTH. *Fund. Med. nov.* Ed. p. 516.

(5) *Fumaria Siliquis Linearibus paniculatis*, *Caule erecto.* *H. Ups. Cuss. R., Lugdb.* 394. *Fumaria Siliquosa sempervirens.* *CORN. Canad.* 57. *T. 57.* *MORIS. S. 3. T. 12. f. 1.* *Capnoi-*
des. TOURNEF. Inst. 423. *MILL. Dict. T. 78.*

Wegens de lange smalle ronde Haauwen **IV.**
 hadt **TOURNEFORT** dit Kanadasche Kruid, **AFDEEL.**
 in de Tuinen van Europa niet onbekend, tot **XVIII.**
 een byzonder Geslagt, onder den naam van **HOOFD-**
Capnoides, opgeworpen. Het verschil der Vrug- **STUK.**
 ten maakt, by **LINNÆUS**, hier geen onder- **Hexan-**
 scheidung. *Kapnos* de Grieksche naam van de **dria.**
 Duivekervel zynde, was dit een Kruid, dat 'er
 in Gestalte naar geleeek. Het groeit omtrent een
 Voet hoog, heeft blaauwachtig of Zeegroene
 Bladen, en getroste Bloemen, die Vleeschkleu-
 rig maar aan den Mond Goudgeel zyn.

(6) Duivekervel met Spilronde Haauwen en **VI.**
 verspreide Stengen, stamp gehoekt. **Fumaria**
lutea.
Geele.

In Barbarie is de Groeiplaats van deeze, die
 naar de volgende zeer gelykt, doch een over-
 blyvende Plant is, hebbende de Spoor der
 Bloemen rond, half zo lang als het Pypje en
 de Trosfen zonder Blikjes. Men vindtze wel
 doorgaans met geele, doch ook somtyds met
 witte Bloemen. Sommigen gaven 'er den naam
 van *Split* aan.

(7) Duivekervel met Liniaale vierhoekige **VII.**
 Haauwen en verspreide spitshoekige Sten- **Capnoides.**
 gen. **Vierhoe-**
Dee- **kige.**

(6) *Fumaria Siliquis teretibus &c. Mant. 258. MILL.*
Dist. 4. Fumaria lutea. C. B. Pin. 143. Fumaria lutea
montana. DAL. Hist. 194. LOB. Ic. 758. Fum. Tingitana
&c. PLUK Alm. 262. T. 90 f. 2.

(7) *Fumaria Sil. Linearibus tetragonis &c. Fum. Caule*
Ra.
II. DEEL. X. STUK.

IV. Deze, die in de Zuidelyke deelen van Europa groeit, is ook in het Over-Alpifch Swit-
 AFDEEL. XVIII. zerland waargenomen, volgens den beroemden
 HOOFD- STUK. HALLER. Zy verschilt van de voorgaanden
Zesman-
nige. aanmerkelyk, niet alleen door de vierhoekige
 Haauwtjes, die bovendien omgekruld zyn, maar
 ook door het Loof, dat dubbeld gevind is en de
 uiterfte Vinblaadjes Eyronnd gekwabd heeft. De
 Steng is uitermaate Takkig.

VIII. (8) Duivekervel met dubbeld drievoudige Bla-
Fumaria
ennea-
phylla.
 Negenbla-
 dige. den en Hartvormige Blaadjes.

Van deeze, die in de kloven der Steenrot-
 fen in Spanje en op Sicilie groeit, verschilt
 het Loof aanmerkelyk van dat der voorgaanden.
 Het bestaat, naamelyk, uit byna ronde Blaad-
 jes, welke drie aan drie op Steeltjes zitten, waar
 van drie, zeer lugtig, een Blad famenstellen, dat
 dus uit negen zulke Blaadjes bestaat.

IX. (9) Duivekervel met eenzaadige getroste Zaad-
Officinalis.
 Gemeene. huisjes en een verspreide Steng.

Al.

Ramoso diffuso &c. *H. Cliff. R. Lugdb.* 394. *GOUAN Monsp.*
 353. *Fum. sempervirens et florens Flore albo. HERM. Bar.*
Fum. Fol. pinnatis, Pinnis pinnatis, Pinnulis lobatis, ova-
tis, Sil. brevibus incrispatis. HALL. Helv. ineb. p. 150.

(8) *Fumaria Fol. triternatis, Foliolis Cordatis. Fum. Hisp.*
Saxatilis, Fel. ampl. Cordiformibus &c. TOURNE. Inst. 422.
Fum. enneaphylos Hisp. Saxatilis. BOCC. Mus. II. p. 83.
T. 73. BARR. Ic. 42.

(9) *Fumaria Pericarp. monospermis Racemosis, Caule*
diffuso. Mar. Med. 343. GORT. Belg. 202. Fl. Succ. 584,

Alom op Akkers, in Zaaylanden en Moeshoven, door geheel Europa, komt als een Onkruid deeze voor, welke men in 't Fransch *Fumeterre* noemt, in 't Engelsch *Fumitory*, met den Latynschen naam *Fumaria* overeenkomstig, die wederom met den Griekschcn naam *Kapnos* strookt. In 't Hoogduitsch geeft men 'er den naam aan van *Erdrauch*, *Taubenkropf* en *Katzen-Kerbel*; gelyk wy ze ook *Aardrook*, *Duivekervel* en *Grysekom* heeten; zonder dat van alle die benaamingen de oorsprong zeer blykbaar is. De laatste zou afkomstig kunnen zyn van de gryze kleur van 't Loof. **PLINIUS** leidt den eersten daar van af, dat het Sap tot opheldering van 't Gezigt zou dienen als de Rook; 't welk tegenstrydig schynt.

Het is een Kruidje met fyn verdeelde Bladen, als van de gewoone Kervel, doch Zee-groen van Kleur en als berookt, groeiende naauwlyks een Voet hoog en zig wyd uitspreiende. Het heeft gesteeke Bloem-Aairen, die Roozekleurig zyn, van een byzondere onregelmaatige figuur, door **TOURNEFORT** zeer fraay in Plaat verтоond. Indien men de Bloemen 's morgens opent, dan verspreiden zy ongelooflyk veel Stuifmeel. Het Zaadhuisje is rond, van groot-

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Hexan-
dria.*

639. **KRAM.** *Austr.* 207. **HALL.** *Helv.* 605. **GORT.** *Ingr.* 111. **GOUAN** *Monsp.* 353. *Fumaria Officinatum et Dioscoridis.* C. B. *Pin.* 143. *Fumaria.* **DOD.** *Pempt.* 59. *Capnos.* **LOB.** *lc.* 756. **TOURNEF.** *Inst.* Tab. 287.

F

IV. grootte als een Peperkorrel, en bevat een enkel Zaadje.

AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

*Zesman-
ige.*

Dit Kruid, van ouds als een Geneesmiddel bekend, is inzonderheid in heete Landen dienstig, wegens den overvloed van zyn verkoelend Sap, dat tevens de Maag versterkt door zyne bitterheid en den Afgang bevordert. Hier in komt het met de Suikereyachtige Kruiden, gelijk de Paardebloemen en anderen, overeen. 't Is een uitmuntend Bloedzuiverend Middel, tegen Vuurig Uitslag, Jeukt en andere Huidkwaalen, als ook tegen 't Scheurbuik dienstig. Men gebruikt daar van het uitgeperste Sap of Afkookzel, of tot Pillen verdikte Extrakt. Veel wordt het in Meydranken voorgeschreeven. Door KrySTALLIZATIE komen uit het Sap Salpeterige figuren, even als de Boontjes Holwortel, voorgemeld, die van gemeen Zout uitlevert. Deeze zal het mischien zyn, die men *Hol-aardkruid* noemt, zo BOERHAAVE meldde (*).

X.
*Fumaria
Capreolata.
sa.
Haakige.*

(10) Duivekervel met eenzaadige getroste Zaadhuisjes en klimmende eenigszins Haakige Bladen.

Voor eene Verscheidenheid van de Gemeene

(*). *Leçt. spur. de Plant.* p. 389.

(10) *Fumaria Peric. monosperm. Racem. Fol. scand. sub-cirrhosis. OED. Dan. 340. C. B. Pin. 143. Fumaria majos scandens Fl. pallidiorç. RAJ. Hist. 405.*

ne Duivekervel wordt deeze, die met haare Klaau-
 wiertjes by de Planten opklimt, door Doktor
 GERARD gehouden. Hy acht dezelve uit de
 Gemeene te zyn gesprooten, wanneer deeze
 gelegenheid had, zig elders aan vast te maaken;
 doch waarom, mag men vraagen, komt dan
 niet alom die Haakige Duivekervel voor. De
 andere zelfs hecht zig door verwarring dikwils
 aan de bystaande Kruiden.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Hexan-
 dria.

(II) Duivekervel met eenzaadige geaairde
 Zaadhuisjes, een opgeregte Steng en Draad-
 achtige Blaadjes.

XI.
 Fumaria
 Spicata.
 Geaairde,

In Spanje, Provence en Italie, groeit deeze
 Dunbladige Duivekervel, die veel digter Aair
 dan de Gemeene heeft, met hooger Kleurige
 Bloempjes; hoewel menze, zo wel als die,
 ook met witte Bloemen aantreft. Zy schynt
 mede een Verscheidenheid of daar uit te zyn
 gesprooten.

(12) Duivekervel met Liniaale Haauwtjes en
 geklaauwierde Bladen.

XII.
 Clavicula-
 ra.
 Geklaau-
 wierde

De

(11) *Fumaria Feric. monosp. Spicatis* &c. GOUAN *Monsp.*
 254. *Fum. minor tenuifolia.* C. B. *Pin.* 143. *SEG. Ver.* II,
 p. 111. *BARR. Ic.* 41. *Fum. min. ten. præcox* SEM. *Lini.*
MORIS. Hist. II. p. 262. *S.* 3. *T.* 12. f. 13. *GER. Prov.*
 294.

(12) *Fumaria Siliquis Linearibus, Fol. Cirrhiferis.* *H. Cliff.*

B.

F 2

IV. De Zaadhuisjes onderscheiden deeze, die
 AFDEEL. anders veel overeenkomst hebben zou met de
 XVIII. voorgaande Haakige Soort. Hier loopen de Bla-
 HOOFD- den, bestendig, aan 't end in Klaauwieren
 STUK. uit. Zy komt niet alleen in Engeland op vogti-
 zesman- nige. ge Steenige plaatfen, maar ook in ons Neder-
 land hier en daar, ja zelfs in de Zuidelyke deel-
 len van Europa, onder de anderen, voor.

XIII. (13) Duivekervel met Klootronde spitse opge-
 Fumaria blazene Haauwtjes en geklaauwierde Bla-
 vesicaria. den.
 Blaazige.

Een zeer zonderling Afrikaansch of Kaaps
 Zaayplantje maakt deeze uit, veel naar de
 laatstgemelde gelykende, doch daar in verschil-
 lende, dat het Blaazige Vrugten heeft, byna
 als de Krieken over Zee, zogenaamd, in wel-
 ker midden het driekleppig Zaadpeultje zit,
 veele kleine ronde Zaadjes bevattende. Die
 Vrugten hangen aan zeer dunne Draadjes. Men
 vindtze door BOERHAAVE zeer fraay afge-
 beeld. Volgens den Heer N. L. BURMAN-

NUS

R. Lugdb. GOUAN *Monsp.* &c. GORT. *Belg.* 203. *Fumaria*
Clavicularis donata. C. B. *Pin.* 143. MORIS. *Hist.* II, p. 266.
 S. 3. T. 12. f. 3. *Fumaria alba latifolia.* RAJ. *Angl.* III.
 p. 335.

(13) *Fumaria* Siliq. *Globosis acutis inflatis* &c. *H. Ups.*
Cliff. R. *Lugdb.* 394. N. 4. *Fumaria alba vesicaria* &c.
 PLUK. *Alm.* 400. T. 335. f. 3. *Cysticapnos Africana* scan-
 dens. BOERH. *Lugdb.* I. p. 310. Tab.

NUS groeit de Gemeene of Winkel-Duiveker-
 vel ook aan de Kaap der Goede Hope.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.

Onder de *Agtmannigen* deezer Kiasfe komt
 eerst voor, het Geslagt van

HOOFD-
 STUK.

Oelandria.

P O L Y G A L A. Kruisbloem.

Van dit Geslagt heb ik de Kenmerken opge-
 geven, toen ik de Heesterigen in hetzelfde be-
 schreef *: thans volgen hier de overige Soorten.

* II. D.
 V. STUK,
 bl. 422.
 1.

- (1) Kruisbloem met gekamde geaairde Bloemen, een Kruidige Takkige opstaande Steng en overhoekse Elsvormige Bladen.

Polygala incarnata.
 Lyfkleu-
 rig.

In Virginie en Kanada groeit deeze, die de Steng een Span of een Voet hoog en dun heeft, doorgaans met drie Takken van boven en zeer spitse Elsvormige Bladen, wyd van elkander. De Aairen hebben een zeer hooge incarnaate of paarsche Kleur. De Bloemen zyn met een veeldeelig Kwastje voorzien.

- (2) Kruisbloem met gekamde Hoofdjes-Bloemen, zeer enkelde Stengen en verspreide Borstelige Bladen.

II.
Aspalathia.
 Wit.

(3)

(1) *Polygala* Flor. Cristatis Spicatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 851. p. 470. *Veg.* XIII. p. 530. Pol. Mariana angustiori folio. *PLUK. Mant.* 153. T. 438. f. 5. *Polygala* Marylandica &c. *RAJ. Suppl.* 639.

(2) *Polygala* Flor. Cristatis Capitatis &c. *Mant.* 99.

F 3

II. DEEL. I. STUK.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

III.
Polygala
Brasiliens-
is.
Brasili-
aanfch.

IV.
Tricho-
foerma.
Haairzaa-
dig.

V.
Vulgaris.
Gemeen.

(3) Kruisbloem met gekamde byna ge-aairde Bloemen, zeer enkelde Stengen en verspreide Lancetvormige Bladen.

(4) Kruisbloem met gekamde geaairde Bloemen, Roedachtige gestreepte Stengen en Liniaale Bladen.

Weinig verschillen deeze, gelyk uit de be- paalingen blykt. De twee eersten zyn in Brasil waargenomen en hebben witte Bloemen. De laatste, die in 't Ryk van Nieuw Granada valt, is door den schranderen Heer JACQUIN afge- beeld. Hy noemtze Haairzaadige, om dat het Zaad met lange Haairige Baardjes is gekroond.

(5) Kruisbloem met gekamde getroste Bloemen, Kruidige enkelde liggende Stengen en Li- niaal-Lancetvormige Bladen.

Dit Kruidje, dat overvloedig voorkomt in de Duinvalleijen van Holland, als ook op Akkers en

(3) *Polygala* Flor. Crist. subspicatis &c.

(4) *Polygala* Flor. Crist. Spicaris, Caulibus virgatis &c. *Syst. Nat.* Ed. XII. App. p. 232. *Mant.* 259. *Polygala* Flor. subcristatis Spicatis &c. *JACQ. Obs.* III. p. 16. T. 67.

(5) *Polygala* Flor. Crist. Racemosis, Caul. Herb. simpl. procumbentibus &c. *GOUAN Monsp.* 354. *Polygala* Fol. Lin. Lanceolatis &c. *Vir. Cliff.* 70. *Hort. Cliff.* 352. *Fl. Succ.* 586. *GORT. Belg.* 203. R. *Lugd.* 393. *Polygala* vulgaris major. *CLUS. Hist.* 1. p. 324. *VAILL. Paris.* 161. T. 32. f. 1. β . *Polygala* vulgaris. C. B. *Pin.* 215. *Polygala* recen- tiorum. *LOB. Ic.* 416. *Flos Ambarvalis.* *DOD, Pempt.* 253.

en Velden in andere Provinciën en door geheel Europa, wordt *Flos Ambarvalis* genoemd, om dat het voornaamelyk bloeit in de Kruisdagen der Roomschegezinden, overeenkomstig met de *Ambarvalia* der Romeinen, een Feest bestemd tot inwyding der Akkeren (*). Men noemt het deswegen ook *Kruisbloemen*, maar in 't Engelsch *Milkwort*, overeenkomstig met den Griekschen naam; om dat het overvloed van Melk zou geeven; in 't Hoogduitsch *Ramsel*.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Ozandria.

Het bereikt naauwlyks een half Voet hoogte en verschilt niet alleen door de Kleur der Bloemen, blaauw, paarsch, roodachtig of wit zynde, maar ook daar in, dat het in vogtige Velden en Valeijen grooter, op opene Bergvelden kleiner en spitsbladiger; daar 't uitermaate droog is met zeer smalle Blaadjes voorkomt. Hier heeft BAUHINUS Verscheidenheden van gemaakt, daar in overeenkomende, dat de onderste Blaadjes merkelyk breeder dan de bovensten, doch altoos Lancetvormig zyn. Het verschilt ook in bitterheid, welke zeer uitmunt in de gene, die daar van den bynaam draagt, hier volgende.

(6) Kruisbloem met gekamde getroste Bloemen, *Polygala amara*.
VI.
Polygala amara.
Bitter.

(*) Hierom wordt by die Religie, in die Dagen, ook des Hemels Zegen over 't Gewas des Aardryks opentlyk afgesmeekt.

(6) *Polygala* Flor. Crist. Racemosis &c. Polyg. vulg. Foi. circa Rad. rotundioribus &c. C. B. *Pin.* 215. *Polygala Luxi minoris folio*. VAILL. *Par.* 161. T. 32. f. 1.

F 4

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Argemone.

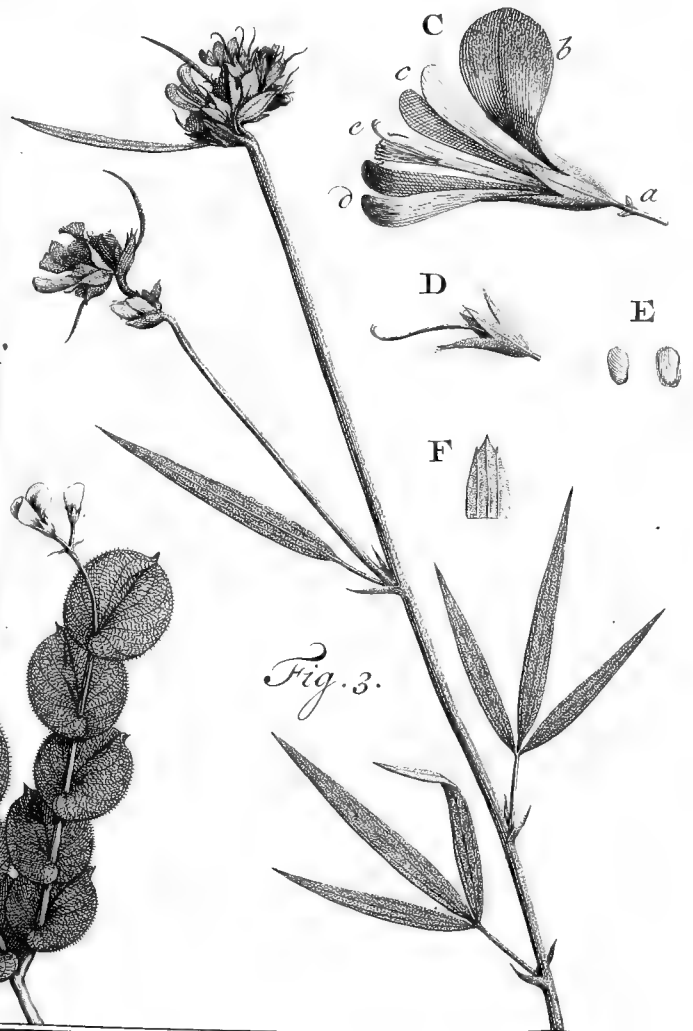
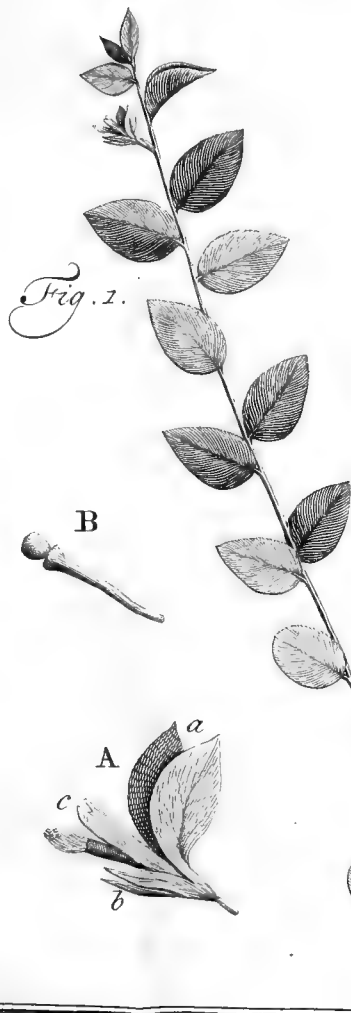
uen, byna regtopstaande Stengetjes, de
 Wortelbladen stomp Eyrond en grooter.

De vermaarde VAILLANT geeft hier Blaadjes aan, als van laage Palm, en het is zeker dat de onderste Blaadjes rondachtig zyn, de bovensten Liniaal, doch op de Alpen van Switserland komen zy allen Lancetvormig Eyrond voor, en de Bloesem is doorgaans blaauw, zo de beroemde HALLER opmerkt, die aangaande dit Kruidje, dat Doktor HILL bevonden heeft door kweeking niet in het Gemeene Kruisbloem te veranderen, het volgende schryft (*).

„ In deeze is een langduurige sterke bitterheid. Zy purgeert zonder last. Terwyl het
 „ Virginische Kruisbloem, door de Proeven van
 „ TENNENT, tegen de Borstziekte, het Zyde-
 „ dewee en Voeteuvel bevonden was van dienst
 „ te zyn, zo hebben de vermaarde Mannen,
 „ BOUVART en DU HAMEL, dit ook in
 „ gebruik gebragt. In het Zydewee, dan, bevordert het de uitwerping van Fluimen; in
 „ kleiner Gifte vermindert het de Koorts: by
 „ een Lepel vol ingegeven, verzagt het de
 „ Toevallen en maakt de Borst ruimer; tevens
 „ Afgang, Wateren en Braaking verwekkende;
 „ doch wordt nog in kragten van het Virgini-
 „ sche overtroffen. Voorts is in Waterzugt het
 „ Afkookzel van dit bittere Kruisbloem met
 „ goede uitwerking en rykelyke Pisloozing ge-
 „ ge-

(*) *Hist. Stirp. Helv. inchoat.* p. 143.

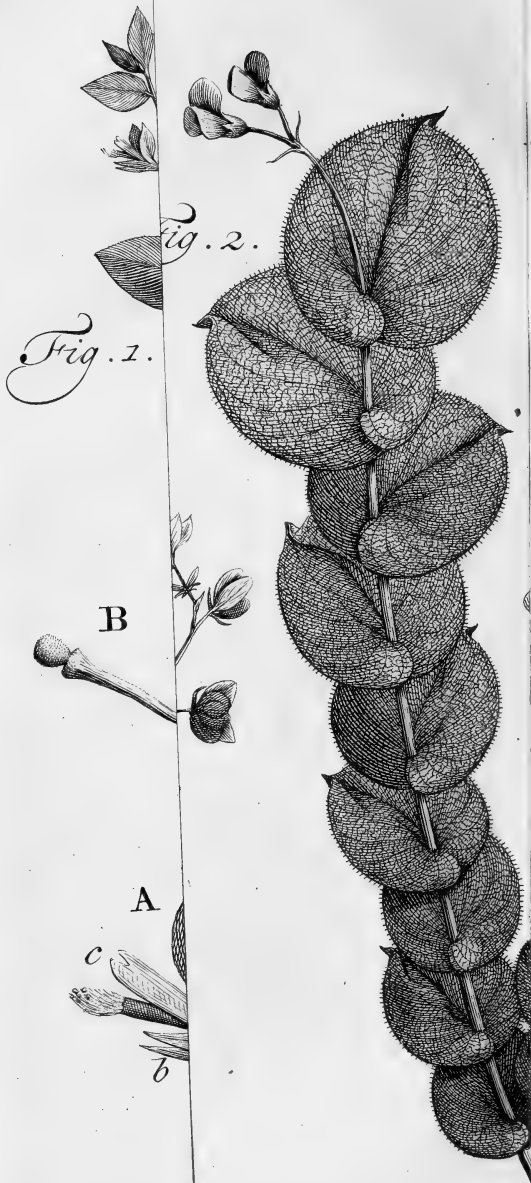

Fig. 2.

Fig. 1.

B

A

c

b

„ geven. In een Pint Water deelt men, ten **IV.**
 „ dien einde, een Once van dit Kruid tot de **AFDEEL.**
 „ helft verkookten en gaf daar van drie Lepels **XVIII.**
 „ in 't Uur. Niet zonder vrugt zou het, volgens **HOOFD-**
 „ **CRANTZ**, in de Teering gebruikt zyn.” **STUK.**
Oxandria.

(7) *Kruisbloem met gekamde getroste Bloemen,* **VII.**
opgeregte Stengetjes en Lancetvormig Li- *Polygala*
maale spitse Bladen. *Monspeliaca.*
Montpel-
liers.

Door de smalheid en spitsheid der Bladen zou
 deeze, die by Montpellier op drooge dorre
 Heuvelen groeit, onderscheiden zyn, doch de
 schrandere Doktor GERARD, in Provence
 ook deeze waarneemende, merkt dezelve slegts
 als eene Verscheidenheid van het Gemeene
 Kruisbloem aan.

Het *Japansche Kruisbloem*, hier door my in *Japonica*
Fig. 1, op **PLAAT LXII**, vertoond, zou met *Japansch.*
 meer regt een byzondere Soort kunnen uitmaa- *PL. LXII.*
 ken. Het heeft, naamelyk, de onderste Blaad- *Fig. 1.*
 jes byna volkomen rond en de bovensten Ey-
 rondachtig, 't welk ik niet opgemerkt vind in
 eenig Europisch. Ook komen hier de Bloemen
 niet Aairswyze aan den Top vergaard voor,
 maar op zyde is een Tros van Zaadhuisjes in de
 Kel-

(7) *Polygala Flor. Crift. Racemosis &c. GOUAN Monsp.*
 355. *Polygala acurioribus Foliis Monspeliaca. C. B. Pin.*
 207. *Polyg. vulg. col. obfoleti, Fol. angustissimis. J. B.*
Hist. 111. p. 338.

F 5

IV. **AFDEEL.** Kelken. Ik heb de samenstelling der Bloemen **XVIII.** van dit Kruid elders uitvoerig voorgesteld, toen **HOOFD-** ik een Kaapſe Heeſterige in Plaat vertoonde **en** **STUK.** ik een Kaapſe Heeſterige in Plaat vertoonde **en** beſchreef (†). Hier hebben zy de Meelknopjes aan 't end van een gevouwen Vliesje, waar uit *Agtman-* **HALLER** oordeelt, dat het Kruisbloem niet *nigt.* tot de dubbelbroederigen behoore. De Styl ſcheen my dubbeld geknopt te zyn of twee Stempels te hebben. Voorts is hier de vergrootte Bloem by A verſtoond: alwaar *a* de twee groote Kelkblaadjes (†), *b* twee van de drie kleine en *c* de Bovenlip der Bloem, die de Meeldraadjes inſluit, aanwyzen. De Styl met zyne twee Stempels is in 't byzonder, door zeer ſterke vergrooting, by B, en het Stengetje, voor 't overige, ten natuurlykſte afgebeeld.

VIII.
Polygala
Panicula-
ta.
Westin-
dich.

(8) Kruisbloem met gekamde Bloemen in naakte Trosjes vergaard, Kruidige opgeregte van boven Takkige Stengetjes en Liniaale Bladen.

(9)

(†) II. D. V. STUK deezer *Nat. Hiſtorie*, bladz. 433. Pl. XXV. Fig. 1.

(†) Volgens LINN. *Gen. Plant.* zouden deeze de Vleugels van de Bloem zyn, waar door zyn Ed. die Vlinderachtig maakt; doch het is eigener dezelve, gelyk hy in *Syſt. Nat.* Ed. XII, XIII. beiden doet, voor Kelkblaadjes te houden, niettegenſtaande zy gekleurd zyn: alzo zy buiten zitten en overblyvende het Zaadhuiſje inſluiten.

(8) *Polygala Flor. Criſt. Racemis nudis &c. Am. Acad. V. p. 402. Polygala Herbacea minor erecta &c. BROWN. 287.*

- (9) Kruisbloem met gekamde Bloemen, een IV.
 naakt zydelings Trosje, Kruidige Sten- AFDEEL.
 getjes en Lancetvormige Bladen. XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze beiden, waar van de eerste in de IX.
 Westindiën, op Jamaika, de andere in Siberie *Polygala*
 groeit, gelyken zeer naar malkander en de laat- *Sibirica.*
 ste inzonderheid naar de gemelde Japanfche *Siberifch.*
 Soort; te meer, om dat de onderste Bladen rond-
 achtig worden gezegd te zyn. Men vindt aldaar,
 behalve het Gemeene Kruisbloem, dat ook over-
 vloedig in Rusland, en zelfs op Ysland groeit,
 nog meer Verscheidenheden, die meer of min
 daar van afwyken in Gestalte en in het Loof.

De veertien volgende Soorten, meest Kaap-
 fe, Oost- en Westindifche Heeftertjes, reeds
 beschreeven zynde, als gemeld is, kome ik tot
 de Kruidige, die ongebaard zyn, dat is zodanige
 Kammetjes niet aan de Bloemen hebben; als

- (24) Kruisbloem met ongebaarde Bloemen, die, XXIV.
 geaard zyn, een opgeregte Kruidige zeer *Senega.*
 enkele Steng en breed Lancetvormige Bla- *Tegengif-*
 den. *tig.*

In

(9) *Polygala* Flor. Crist. Racemo laterali nudo &c. *Po-*
lygala multicaulis. AMM. *Ruth.* N. 43, 44, 45.

(24) *Polygala* Flor. imberbibus Sp catis &c. *Am. Acad.*
 II. p. 139. T. 2. MILL. *Dict.* T. 5. GRON. *Virg.* I. p. 80.
 II. p. 103. *Mat. Med.* 345. *Plantula Marilandica* &c. RAJ.
Suppl. 640. KIERNANDER *Rad. Senega. Monogr. Am.*
Acad. uts.

IV. In Virginie Maryland en Pensylvanie, groeit dit Kruid, welks Tegengiftige hoedanigheid, in 't jaar 1736, door de Indiaanen aan de Ingezetenen van Pensylvanie bekend gemaakt en sedert door Europa verbreid werd. Zy noemden het *Sennagar*, en het wordt, in navolging van dien, *Radix Senega* of *Seneka* geheten, hoewel de Engelschen hetzelfde *Rattle-Snake Root*, dat is Ratelslang-Wortel, tytelen.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Agiman-
nige.*

Uit een Houtig, Vezelig Worteltje geeft het enkele ongetakte Stengetjes, die rond, glad, naauwlyks een Voet lang en zwak zyn, onregelmatig bezet met Eyronde-Lancetvormige, naauwlyks gesteelde, gladde Bladen, opwaards grooter dan beneden. De Steng loopt in een los Aartje van ongesteelde witte Bloemen uit.

De Indiaanen hadden veele Jaaren reeds dezen Wortel aan de Europeaanen in Pensylvanie verkogt; als een Geheim tegen den Beet der Ratelslangen; 't welk van goede uitwerking bevonden werd. Men gebruikte ruim een half Drachme van het Poejjer, inwendig; doch de Indiaanen kaauwden den Wortel, slokten het Sap in, en leiden het gekaauwde op de Wond. DAKTOR TENNET nam in het gezegde Jaar verscheide Proeven, en bevondt de Tinctuur met Wyngest geel en brandend scherp en een Braakmiddel; het Aftrekzel met Water witachtig en ook, om dat het een geweldigen Hoest verwekte, niet gebruikbaar; maar op ouden Spaanschen Wyn gezet, of in Water gekookt ,
gaf

gaf hy van het Vogt, om de drie Uuren, drie IV.
 Lepels in en hieldt daar mede aan, tot dat de AFDEEL.
 Toevallen bedaard waren. HOOFD.
 XVIII.

Dat, naamelyk, deeze Wortel eene zo ster- STUK.
 ke uitdryvende kragt heeft, deedt hem derzel- OZandria.
 ver nuttigheid in het Zydewee, Borst- en Hoofd-
 kwaalen, als ook in de Jicht en andere Ziek-
 ten, uit Verkoudheid spruitende, onderzoeken,
 en de uitkomst was in deezen hem zo gunstig,
 dat aan zyn Ed. door de Algemeene Vergadering
 te Philadelphia deswegen een Geschenk, van 75
 Ponden Sterlings, gedaan werdt. Inderdaad men
 verhaalde, dat sedert het gebruik van dit Ge-
 neesmiddel naauwlyks een tiende deel der Men-
 schen, als anders, aan dergelyke Kwaalen ge-
 storven waren. Die van Parys hebben sedert
 het Bittere Kruisbloem ook tegen dergelyke
 Kwaalen gebruikt, als boven is ge neld *. * Bladz.
 88.

(25) Kruisbloem met ongebaarde Bloemen in XXV.
 langwerpige Hoofdjes; een opgeregte Krui- Polygala
 dige zeer enkelde Steng; en Lancetvormi- lutea.
 ge spitse Bladen. Geel,

(26) Kruisbloem met ongebaarde Bloemen in XXVI.
 ron- Virides-

(25) *Polygala* Flor. imberbibus oblongo-Capitatis &c. Groen-
 Am. Acad. II. p. 140. Polyg. Florid. lutea. PLUK. *Amalth.* achtig.
 175. T. 438. f. 6. Pol. Virg niana Flore luteo Capitato. PER.
Sicc. 58. *Polygala* Fol. oblongis Flor. speciosis Aureis. GRON.
Virg. 104.

(26) *Polygala* Flor. imberbibus globoso-Capitatis &c.
 Am.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*ronde Hoofdjes ; een opgeregte Kruidige
zeer enkele Steng , en Lancetvormige
stompachtige Bladen.*

*Agtman-
nig.*

Deeze beiden vallen in Virginie en andere deelen van Noord-Amerika. De laatste heeft de Bloemen bleek groen met eenige roodachtigheid in de grootste Blaadjes ; weshalve anderen dezelve Rood noemen. De hoogte is wat meer dan van het gewoone Europische Kruisbloem.

XXVII.
*Polygala
triflora.*
Driebloe-
mig.

(27) Kruisbloem met ongeb. Bloemen , byna drie op een Steeltje ; een Kruidige opgeregte Steng en Liniaale Bladen overhoeks.

XXVIII.
Glaucoides.
Melkkruid-
dig.

(28) Kruisbloem met ongeb. Bloemen ; veelbloemige Steeltjes zydelings ; verspreide Kruidige Stengen en spitse Bladen.

Deeze twee , waar van het eerste , gelyk de voorigen , een Jaarlyks Kruidje is , het andere overblyft , komen op Ceylon voor. De laatste

II. D. heeft het Loof naar dat van Zee-Melkkruid
VII. STUK,
bl. 718. gelykende , waar van de bynaam.

(29)

Am. Acad. II. p. 104. Polygala rubra Virg. Spicâ parvâ compactâ. PLUK. Alm. 300.

(27) *Polygala* Flor. imb. Ped. subtrifloris &c. *Fl. Zeyl.* 269. *Linaria minima Zeylanica. BURM. Zeyl.* 143.

(28) *Polygala* Flor. imb. Ped. multifloris lateralibus &c. *Fl. Zeyl.* 270. *Alfine Glaucis marinæ folio. BURM. Zeyl.* 13. *BURM. Fl. Ind.* 154.

- (29) Kruisbloem met ongeeb. Bloemen, de Zaadhuisjes kanthaafrig getand; de Steng Kruidig en opstaande. IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Deeze valt ook in Oostindie en heeft het Stengetje maar een Vinger hoog, Takkig, zynde mede een Zaaplantje. Het Zaadhuisje is aan den rand overal gehaaid. XXIX.
Polygala
Ciliata.
Kanthaai-
rig.

- (30) Kruisbloem met ongeeb. Bloemen; rappige Bloemsteeltjes; eene Kruidige Takkige opgeregte Steng. XXX.
Sanguinea.
Bloedkleu-
rig.

- (31) Kruisbloem met ongeeb. Bloemen van elkander afstaande; Liniaale gekranste Bladen; een Kruidige Takkige Steng. XXXI.
*Verticilla-
ta.*
Gekranst.

- (32) Kruisbloem met ongeeb. Bloemen; de Bladen in 't kruis geplaatst. XXXII.
Cruciata.
Gekruist.

Deeze drie behooren tot de Verscheidenheden van het Kruisbloem, in Noord-Amerika voor-
ko-

(29) *Polygala* Flor. imb. Caps. ciliato-dentatis &c. *Fl. Zeyl.* 268. BURM. *Fl. Ind.* 104.

(30) *Polygala* Flor. imb. Polyg. Mariana angustiore folio, Flore purpureo. PLUK. *Mant.* 153. T. 438. f. 5.

(31) *Polygala* Flor. imb. spatio remotis &c. Polyg. Caul. Filiformibus &c. GRON. *Virg.* 103. Polyg. Mariana quadrifolia minor &c. PLUK. *Mant.* 153. T. 438. f. 4.

(32) *Polygala* Flor. imb. Fol. quaternis. *Am. Acad.* II. p. 138. GRON. *Virg.* 103. Pol. quadrifolia f. *Cruciata.* PLUK. *Alm.* 301. RAJ. *Suppl.* 639.

IV. komende en verschillen aanmerkelyk van elkan-
 AFDEEL. der niet alleen, maar ook van de voorigen, ge-
 XVIII. lyk zelfs de Bynaamen aanduiden. De eerste
 HOOFD- heeft de Bloemen paarsch of donker rood, de
 STUK. tweede wit, de derde uit den groenen roodach-
 Agtman-
 nige. tig en tot een rond Hoofdje vergaard, gelyk dit
 plaats heeft in andere Soorten.

De Geslagten van *Securidaca*, *Nisfolia*, *Abrus*, *Pterocarpus*, *Erythrina*, *Piscidia*, *Borbonia*, *Spartium*, *Genista*, *Aspalathus*, *Ulex*, *Amorpha*, reeds onder de Boomen en Heesters beschreeven zynde, komen wy thans, onder de *Tienmannigen*, tot het Geslacht van

CROTALARIA. Rammelaar.

Dus wegens het rammelende Zaad in de Haauwen genaamd, waar van de Kenmerken, behalve die der Vlinderbloemen, zyn, een gezwollen Haauw, welke gesteld is, en samen-gegroeide Meeldraadjes, met een Spleet van boven.

't Geslacht bevat agttien uitheemsche Soorten, van welken de twaalf eersten enkelde, de zes overigen samengestelde Bladen hebben, als volgt.

I. (1) Rammelaar met doorgroeide Hartvormige
 Crotalaria getande Bladen.
 perforata.
 Doorboor-
 de. Dec-

(1) *Crotalaria* Fol. pefoliatis Corollatis denticulatis. *Sylv. Nat.* XII. Gen. 362. p. 477. *Veg.* XIII. p. 540. *Mans.* 439. *Crot.* Fol. pet. ovatis margine scabris. *Am. Acad.* VI. Afr. 38.

Deeze Kaapfche is een Boompje, dat aan 't ^{IV.}
 end der Takken geel Bloemen, Kroontjeswy- ^{AFDEEL}
 ze heeft, met de Vlag van buiten grysach- ^{XVIII.}
 tig ruig. De Bladen zyn oogfchynlyk doorboord, ^{HOOFD-}
 alzo de onderfte Kwabben over elkander heen ^{STUK.}
 leggen; gelyk my uit een Tak daar van, die ik ^{Decan-}
 van de Kaap ontvangen heb, en waar van een ^{dria.}
 gedeelte hier in *Fig. 2*, op *Plaat LXII*, af-
 gebeeld is, blykt. Zy zyn ftyf, glad, fraay
 geaderd, van Hartvormige figuur, op de kan-
 ten met fcherpe Doornachtige Tandjes. De
 Bloemen komen twee op een Steeltje aan den top
 voort, en zyn niet groot. Het Zaadpeultje wordt
 gezegd, famengedrukt, glad, niet gefteeld en
 fpits te zyn (*).

(2) Rammelaar met doorboorde, Hartvormige ^{II.}
 Eyronde Bladen. ^{Crotalaria}
^{perfoliata.}
^{Doorbladi-}

In Karolina is de Groeiplaats van deeze, welke ^{ge.}
 de Bladen weezentlyk, gelyk die van het Door-
 was, doorboord en aan den omtrek niet getand
 heeft: waar door zy aanmerkelyk van de voor-
 gaande en volgende verfchilt.

(3) Rammelaar met Hartvormige, omvatten- ^{III.}
 de ^{Amplexi-}
^{caulis.}
 Omvat-
 tende.

(*) *Am. Acad.* VI. p. 94. uts.

(2) *Crotalaria* Fol. perforatis Cordato-ovatis, *Crotalaria*
Perfoliata folio. *DILL. Eth.* 122. T. 102. f. 122.

(3) *Crotalaria* Fol. Caul. amplexicaulibus Cord. alternis,
 Fleralibus oppositis &c. *Am. Acad.* VI. Afr. 39. *Genista*
perfoliata orbiculatis foliis. *SEB. Thes.* I. T. 24. f. 5.

G

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

de , overhoekse Stengbladen ; die by de
Bloemen gepaard Niervormig, gekleurd ;
de Bloemen eenzaam.

Uit de Afbeelding by SEBA ziet men klaar,
dat deeze, schoon ook doorbladig genoemd wor-
dende , alleenlyk ten deele omvattende Hart-
vormige en geenszins ronde Bladen heeft, gelyk
hy zegt: dan aan de Bloendraagende Takjes,
volgens LINNÆUS. Het is een Heester, aan
de Kaap groeiende, die uit de mikjes der Tak-
ken eenzaame, gesteelde, geele Bloemen voort-
brengt.

IV.
Crotalaria
Sagittalis.
Pylvormi-
ge.

(4) Rammelaar met enkele Lancetvormige Bla-
den , de Stoppeltjes langs de Steng afloo-
pende ; eenzaam , tweetandig.

Dit Amerikaansch Kruidje, naauwlyks meer
dan een Span hoog, heeft het bovenste van de
Stengetjes Pylswyze bekleed met de Stoppeltjes,
die langs dezelve, onder de Bladen, afloopen.
Het draagt kleine dikke Haauwtjes, met Nier-
vormig Zaad.

v.
Chinesis.
Chinees-
sche,

(5) Rammelaar met enkele Eyronde eeniger-
maate gesteelde Bladen en zeer kleine Stop-
peltjes. Dit

(4) *Crotalaria* Fol. simpl. Lanceolatis &c. GRON. *Virg.*
105. *H. Cliff.* 357. *R. Lugdb.* 374. *Crot. Americana.* MART.
Cens. T. 43. *Crot. hirsuta minor Amer. Herbacea.* HERM.
Lugdb. 202. T. 203. *PLUK. Alm.* 122. T. 169. f. 6. *Cro-*
tal. Sagittalis glabra, Ibid. T. 277. f. 2?

(5) *Crotalaria* Fol. simplicibus ovatis subpetiolatis &c.
BURM. *Fl. Ind.* p. 155.

Dit is een overblyvend Gewas, in China val- IV:
 lende, dat de Steng en Takken ruigachtig heeft AFDEEL:
 en rond; de Bladen Haairig; de Kelken ruuw, XVIII.
 de Bloemen geel. HOOFD-
 STUK.

(6) Rammelaar met enkele Lancetvormige VI.
 Bladen, die Steelachtig ongesteeld zyn, *Crotalaria*
 de Steng gestreept. *Juncea.*
 Biesachtige.

Uit Oostindie komt deeze, die aan de Kust van Malabar *Catou Tandale - Cotti* genoemd wordt. Zy bevindt zig in onze Openbaare Kruidhoven en maakt een sierlyke Zaay-Plant uit, veel naar Brem gelykende, met Goudgeele Bloemen, aan Stengen van drie Voeten of hooger. De zonderlinge figuur der Vruchtmaakende deelen is door EHRET zeer fraay in plaat vertoond.

(7) Rammelaar met enkele spits Eyronde VII.
 Pluizige ongesteelde Bladen en byna onge- *Imbricata.*
 steelde Bloemen. Gefchub-
 de.

Dit is een Heeftertje, aan de Kaap groeiende; dat de Bladen, die ligt afvallen, als Schubben,

(6) *Crotalaria* Fol. simpl. Lanceolatis Petiolato-sesilibus &c. Mant. 439. H. Cliff. 357. Ups. 210. R. Lugdb. 374. TREW. Ehret. T. 47. *Crotalaria* Benghalensis Fol. Genista hirsutis. PLUK. Alm. 122. T. 169. f. 5. *Catou-Tandale-Cotti*. Hort. Mal. IX. p. 47. T. 36. BURM. Fl. Ind. 155.

(7) *Crotalaria* Fol. simpl. ovatis acutis &c. Am. Acad. VI. Afr. 40. BERG. Cap. 192. *Cytiso* affinis. PLUK. Mant. 63. T. 388. f. 3.

G 2

IV. ben op elkander leggende heeft , zynde Wol-
 AFDEEL. lig ruig en Fluwcelachtig ; de Bloemen paarsch.
 XVIII.

HOOFD- (8) Rammelaar met enkele langwerpige, Wig-
 STUK. vormig stompe Bladen.

VIII.
Crotalaria
retusa.
 Stomp-
 bladige.

Deeze, die onder den naam van *Groot Ratel-kruid* by RUMPHIUS voorkomt, heet *Tandale-Cotti* aan de Kust van Malabar. Het is een Jaarlyksch Gewas, met omgekeerd Eyronde Bladen, aan 't end een weinig omgekromd, waar door zy zig Hartvormig vertoonen. De Bloemen zyn geel, van boven wat paarschachtig; de Haauwen Rolrond en glad.

IX.
Sesfiliflora.
 Zitbloe-
 mige.

(9) Rammelaar met enkele Lancetvormige byna ongesteelde Bladen, de Bloemen zydelings ongesteeld; de Steng gelyk.

Deeze, in China groeiende, valt naauwlyks een Voet hoog, met een rond opgeregt Stengetje, gladde van onder Haarige Bladen en blaauwe Bloemen in de Oxelen.

X.
Triflora.
 Driebloe-
 mige.

(10) Rammelaar met enkele Eyronde ongesteel-

(8) *Crotalaria* Fol. simpl. oblongis Cuneiformibus retusis. *Fl. Zeyl.* 276. *Crotalaria* Asiatica Flor. luteis &c. HERM. *Lugdb.* 200. T. 201. *Crotalaria* major. RUMPH. *Amb.* V. p. 278. T. 96. f. 1. *Tandale-Cotti.* *Hort. Mal.* IX. p. 45. T. 25. BURM. *Fl. Ind.* 155.

(9) *Crotalaria* Fol. simpl. Lanc. subsesilibus &c.

(10) *Crotalaria* Fol. simpl. ovatis sesilibus glabris &c. *Mant.* 440. BERG. *Cap.* 193.

steelde gladde Bladen, hoekige Takken en drie eenbloemige Steeltjes zydelings. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Aan de Kaap der Goede Hope groeit deeze Soort, die een Boomachtige Steng heeft en spits-Eyronde Bladen van drie Duimen lang. Uit de Oxels, naar boven toe, komen drie Blikjes voort, zo lang als de Bloemen, die roodachtig paarsch zyn en zeer groot. Decau-
dria.

(11) Rammelaar met enkele Eyronde Bladen, Maanvormige neergeboogene Stoppeltjes en vierhoekige Takken. XI.
Crotalaria
Verrucosa.
Wrattige.

Uit Oostindie was deeze, een Jaarlykch Gewas met blaauwe Bloemen, van Zaad in de Hollandsche Tuinen geteeld, hebbende een Kruidige Steng van omtrent een Elle hoog met Sappige Bladen van eenen Moeskruidigen Smaak.

(12) Rammelaar met enkele stompe Bladen, leggende Kruidige Stengen en tweebloemige Steeltjes. XII.
Biflora.
Tweebloe-
mige.

Zeer

(11) *Crotalaria* Fol. simpl. ovatis &c. *Fl. Zeyl.* 277. *H. Cliff.* 357. *Crot.* fol. fol. ovatis acutis &c. *BURM. Zeyl.* 21. T. 34. *HERM. Lugdb.* T. p. 199. *See Tandale-Cotti. Hort. Mal.* IX. p. 53. T. 29.

(12) *Crotalaria* Fol. simpl. obtusif, Caulibus prostratis &c. *Mont.* 516, 570. *Astragalus biflorus, Mant.* 273. *Crotalaria Maderaspatensis Pilosella folio. PET. Gaz.* T. 30. f. 10. *Crotalaria nana, BURM. Fl. Ind.* 156. T. 48. f. 2.

G 3

IV. Zeer omftandig is deeze door den Ridder be-
 AFDEEL. schreeven , die uit Zaad in de Upsalsche Tuin
 XVIII. geteeld een geheel andere gedaante aangenomen
 HOOFD- hadt , dan natuurlyk. Op 't Eiland van St. Jo-
 STUK. hanna was zy door den Heer KOENIG waargenomen. Men vindt hier ook dat kleine Kruidje van Java , 't welk maar Stengetjes van een Handbreed hoog heeft , door den Heer BURMANNUS afgebeeld , t'huis gebragt , dat driebloemig was , zo zyn Ed. aanmerkt , met zeer kleine stompe Zaadhuisjes : maar 't zelve hadt gladde en dat van LINNÆUS ruigachtige Blaadjes. De Vrucht , anders byna Kloot rond , wordt in de Tuinen byna Rol rond , zo de Ridder aanmerkt.

Tienman-
uige.

XIII.
Crotalaria
latifolia.
Breedbla-
dige.

(13) Rammelaar met drievoudige stomp Eyronde Bladen , de Bloemen zydelings en eenigermaate getrost.

XIV.
Lunaris.
Halfmaan-
tjes.

(14) Rammelaar met driev. spits Eyronde Bladen en half Hartvormig Maanswyze Stoppeltjes.

XV.
Jaburnifolia.
Gladbladi-
ge.

(15) Rammelaar met driev. Eyronde gespitste Bladen , geen Stoppeltjes en gesteelde Peultjes. Van

(13) *Crotalaria* Fol. ternatis obovatis &c. Crot. Loti folio Flore parvo variegato. DILL, *Elzb.* 121. T. 102. f. 121. *Crotal. trifolia* Fruticosa &c. SLOAN. *Jam.* 114. *Hist.* 11. p. 33. T. 176. f. 1, 2.

(14) *Crotalaria* Fol. tern. ovatis acutis &c. Crot. Fol. tern. Foliolis fessilibus, *Horz. Cliff.* 357.

(15) *Crotalaria* Fol. tern. ovatis acuminatis &c. *Fl. Zeyl.* 278. *Crot. Asiatica* Frutescens Flor. luteis amplis &c. HERM. *Lugdb.* T. p. 197. Nella Tandale-Cotti, *Horz. Mal.* IX. p. 49. T. 27. BURM. *Zeyl.* 82. T. 35.

Van deeze drie groeit de eerste op Jamaika, ^{IV.}
 in de Westindiën, de tweede in Afrika, de ^{ARDEEL.}
 derde in Oostindie. De eerste wordt gezegd ^{XVIII.}
 Heesterig te zyn en de laatste zelfs Boomach- ^{HOOFD.}
 tig, maar deeze heeft den Stam slegts twee ^{STUK.}
 Voeten hoog, volgens HERMANNUS, bly- ^{Desan-}
 vende tot het derde en vierde Jaar in 't leven. ^{dria.}
 Men vindtze in de Boschen van Oostindie.
 Behalve de ongemeene gladheid der Bladen,
 die donker groen, en de grootheid der Bloem-
 en, die geel zyn, heeft deeze dit byzonders,
 dat de Zaadpeulen aan lange Steeltjes hangen,
 waar door het rype Zaad daar in nog meer kan
 rammelen of ratelen. Deeze en andere Soorten,
 waar mede zig de Kinderen vermaaken, worden
 deswegens *Kilgilippe* genoemd, by de Indiaanen.

- (16) Rammelaar met driev. stomp Hartvormi- ^{XVI.}
 ge gespitsste Bladen, getroste Bloemen en ^{Crotalaria}
 een Heesterige Steng. ^{Cordifolia.}
^{Hartbladi-}
^{ge.}

Op Rotfen aan de Kaap groeit deeze, die
 een Heester is van agt Voeten hoogte, met
 hoekige Takken, aan 't end Eyronde Bloem-
 trosfen draagende, welke Violet zyn van Kleur.

- (17) Rammelaar met drievoudige Eyronde ge- ^{XVII.}
 spitsste Bladen, Borstelige Stoppeltjes en ^{Incana.}
 ruige Zaadpeulen. De ^{Gtyze.}

(16) *Crotalaria* Fol. tern. obcord. mucronatis &c. *Mant.*
 266. *Spartium* Sophoroides. *BERG. Cap* 189.

(17) *Crotalaria* Fol. tern. ovatis acuminatis &c. *Mant.*

IV. De grysheid der Bladen geeft den bynaam aan
 ADEEL. deze, die over 't geheel Pluizig is of met een
 XVIII. Hoofd- fyne Haairigheid bekleed, hebbende geaarde
 STUK. groenachtig geele Bloemen en eene ruigachtige
 Tienman- Vrugt. In de Oxels der Bladen zit een Eeltig
 zige. knobbeltje. De Bloemen zyn getrost, geel van
 Kleur. De Groeiplaats is in de Westindiën, als
 ook in Asie, volgens den Ridder.

XVIII. (18) Rammelaar met vyfvoudige Bladen.

Crotalaria
quinquefo-
lia.

Vyfbiadige. Deze Oostindische heeft eenige Bladen drie,
 doch meest vyf op een Steeltje, zynde smak
 Lancetvormig, aan 't end stomp, de zydelingfe
 korter; de Kelken Klokvormig; de Bloemen
 getrost, overhoeks, glad.

De *Witte Rammelaar*, uit Karolina afkom-
 stig, is, wegens de afgezonderde Meeldraadjes,
 t'huis gebragt in 't Geslagt van *Sophora*, en dus
 door my reeds onder de Tienmannigen geboek-
 staafd (*).

ON.

440. Crot. Fol. tern. Petiolis nudis. *H. Cliff.* 358. *H. Ups.*
 210. R. *Lugd.* 375. Crot. trifolia fruticosa &c. *SLOAN.*
Jam. 141. *Hist.* 2. p. 34. T. 179. f. 1, *Crotalaria trifolia.*
Riv. Tetrap. 138.

(18) *Crotalaria* Fol. quinatis. *BURM. Fl. Ind.* 157. *Cro-*
tal. pentaphylla Sil. latis valde tumidis. *RAJ. Hist.* 111. p.
 465. *Nellia Tandale-Cotti. Hort. Mal.* IX. p. 51. T. 28.

(*) *Sophora alba*: Zie H. D. V. STUK, bladz. 7. Men
 vindt dat Kruid door EHRET zeer fraay afgebeeld. *TREW*
Plant. sel. T. 79.

O N O N I S . Stalkruid.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.
STUK.

Dit Geslagt heeft een vyfdeeligen Kelk met Liniaale Slippen; een gestreepte Vlag; een dikgezwollen Zaadpeultje, dat ongesteeld is, en de Meeldraadjes zyn ongespleeten samengegroeid.

Decan-
dria.

Van de vyfentwintig Soorten, daar in vervat, zyn de vyf laatsten onder de Heesters beschreeven †: des ik hier de overigen voorstel, volgens haare Onderdeelingen: als

† II. D.
V. STUK,
bl. 488,
enz.

A. Met byna ongesteelde Bloemen.

- (1) Stalkruid met eenzaame Bloemen, grooter dan de Bladen, waar van de ondersten drievoudig; de Takken gladachtig en gedoornd.

Ononis An-
tiquorum.
Echt.

Deeze, die in de Zuidelyke deelen van Europa groeit, zou de Echte *Anonis* der Ouden zyn, een Kruid, waar aan zy scherpe Wondzuiverende kragten toefschreeven, hebbende een aangenaamen Reuk. Het gelykt naar de volgende, maar is korter, styver, meer gedoornd, byna glad, met eenzaame Bloemsteeltjes, die eens zo lang als de Blikjes zyn.

- (2) Stalkruid met getrostte tweevoudige Bloemen;

II.
Arvensis.
Gemeen.

(1) *Ononis* Flor. solitariis Foliolo majoribus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 863. p. 478, *Veg.* XIII. p. 541. *Anonis legitima* Antiquorum. *TOURNE.* Cor. 28.

(2) *Ononis* Flor. Racemosis geminis &c. *Ononis* Flor.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*drievoudige Bladen, de bovensten eenzaam
en ruigachtige Takken.*

*Tienmar-
nige.*

Dit is het Gemeene Stalkruid of Prangwor-
tel, in geheel Europa bekend, dat naar den
tyd des Jaars gedoornd voorkomt of ongedoornd,
zo de Heer DE GORTER aantekent. Anderen
hebben het Gedoornde en Ongedoornde voor
Verscheidenheden aangezien van eene zelfde
Plant. Daar is een Ongedoornde Soort, die
weezentlyk van het Gemeene verschilde, door
sommigen opgegeven, en HALLER beweerde
met kragt, dat dezelve in allen deele grooter
en onderscheiden ware; maar twyfelde nader-
hand daar aan ten hoogsten (†). De Bloemen
zyn meest paarsch, doch somtyds wit: de Peul-
tjes kort, scheef vierkantig, driezaadig. De
jonge Plant, zegt hy, is nog niet gedoornd.

Hoe 't zy, men noemt dit Stalkruid, dat in
Egypte en 't nabuurig Asie, zegt hy, volgens
HASSELQUIST, de dorre Woestynen en Zand-
velden bedekt, in 't Latyn *Anonis* of *Ononis*,
naar 't Grieksch, in 't Fransch *Areste Bœuf* of
Bourande; in 't Engelsch *Cammock* of *Rest-Har-
row*; in 't Hoogduitsch *Hawhechel* en *Ochsen-
brech*,

*subsesilibus, foliis. lat. Ramis inermibus. GORT. Belg. 205.
Fl. Suec. 622. HALL. Helv. 588. GOUAN Monsp. 359. GER.
Prov. 485. R. Lugdb. 375. Anonis spinis carens purpurea.
C. B. Pin. 389. β. Eadem Caule spinoso. H. Cliff. 359. Mat.
Med. 357. Anonis spinosa Flore purpureo. C. B. Pin. 389.
Anonis. DOD. Pempt. 743. LOB. Ic. 11. 28.*

(†) *Helv. insensat. Tom. I. p. 155.*

brech, gelyk in 't Neerduitsch ook *Osfenbreeke*; misfchien om dat het in 't ploegen een beletzel is en als 't ware de Osfen dus den nek breekt; of ook *Ezelkruid*, als een aangenaam Voeder voor de Beesten; 't welk van 't jonge Kruid, dat ongedoornd is, te verftaan zal zyn. Immers dit wordt zelfs, op sommige plaatfen, met Zout ingelegd, om als Zuurkool tot Toefpyze te gebruiken, zynde het Loof zoetachtig van Smaak. Het uitgeperst Sap is Zoutig, lymerig en eenigermaate fcherp.

In de Geneeskunde gebruikte men den Bast des Wortels, waar aan een openende Pisdryvende kragt, inzonderheid tegen den Steen en 't Graveel dienftig, toegeschreeven werdt; doch de Ondervinding heeft geleerd, dat 'er weinig meer in fteekt, dan in de gewoone Openende Wortelen.

- (3) *Stalkruid met verspreide Stengen, opgerigte Takken, de bovenfte Bladen eenzaam en Eyronde Stoppeltjes.* III.
Ononis repens
Kruipend.

Aan de Zeekusten van Engeland, inzonderheid op 't Eiland Mann is deeze, die naauwlyks eene Verfcheidenheid van de voorgaande fchynt te kunnen zyn, door DILLENIUS waargenomen. Zy maakt een laag kruipend Plantje uit,
met

(3) *Ononis* Caul. diffusis Ramis erectis &c. *Anonis* maritima procumbens Fol. hirsutie pubescentibus. DILL. *Elzb.* 29. T. 25. f. 28.

IV. met ronder dikker Bladen, welke Wollig ruig
 AFDEEL. zyn, en is veel minder zwaar van Reuk.
 XVIII.

HOOFD-
 STUK.

IV.
Ononis.
minutissima.
 Zeer
 klein.

- (4) Stalkruid met byna ongesteelde zydelingse
 Bloemen, drievoudige gladde Bladen, De-
 genvormige Stoppeltjes en rappige Kelken,
 die langer zyn dan de Bloem.

In Italie, Provence, Languedok, Switzerland
 en Oostenryk, groeit dit zeer kleine Stalkruid,
 naar het laatstgemelde gelykende, met zeer korte
 Bloemsteeltjes, doch de Bladsteelen vry
 lang (†) en gladde Kelken hebbende, met Baard-
 jes, die dezelve langer dan de Bloemen maa-
 ken. Het Peultje is Eyrond, bruin en korter dan
 de Kelk.

V.
Mitisfima
 Zeer
 zagt.

- (5) Stalkruid met ongesteelde geaairde Bloemen
 en Stoppel-Blikjes, die Eyrond Buikig zyn
 en rappig, leggende Schubswyze op el-
 kander.

Op

(4) *Ononis* Flor. subsesilibus lateralibus &c. *GOUAN* *Monsp.*
 359. *R. Lugdb.* 375. N. 3. *Ononis* lutea sylv. minima. *COL.*
Ecphr. I. p. 304. T. 201. *Anonis* Spinosa lutea minor. *C.*
B. Pin. 329. *BARR. Ic.* 1107.

(†) *Petiolis brevissimis* staat in de omstandige beschryving
 van dit Kruidje: *Syst. Veg.* XII en XIII. Dit zal waar-
 schynlyk *Pedunculati* moeten zyn; anders kon 'er de aange-
 haalde van *VAN ROYEN*, *Petiolis longissimis*, niet toe be-
 hooren.

(5) *Ononis* Flor. sesilibus spicatis &c. *On. stip. Flor. ova-*
tis Membr. integerrimis. *R. Lugdb.* 376. *Anonis* Alopecuroi-
 des mitis annua purpurascens. *DILL. Elzb.* 28. T. 24. f. 87.
MORIS. Hist. II. S. 2. T. 17. f. 4.

Op Barbados en in Portugal groeit deeze ^{IV.}
 Soort, een jaarlykch Gewas, een of twee Voeten ^{AFDEEL}
 hoog, dat de Bladen Fluweelachtig zagt ^{XVIII.}
 heeft, drie op een Steeltje, gelyk in de meeste ^{HOOFD-}
 Soorten, doch met breede Blikjes die Vliezig ^{STUK.}
 zyn, aan den voet; waarin deeze van de an- ^{Decan-}
 deren verschilt. ^{dria.}

(6) Stalkruid met gebladerde Aairen, enkele ^{VI.}
 stompe Bladen en verbrede Stoppeltjes. ^{Ononis Alo-}
^{pecuroides.}

Op Sicilie, in Portugal en Spanje, groeit ^{Vosie-}
 deeze, die paarfche Aairen heeft en niet ge- ^{staartig.}
 doornd is, een jaarlyks Kruid, met alle Steng-
 bladen aan de kanten gekarteld.

(7) Stalkruid met de Stoppeltjes en Blikjes ge- ^{VII.}
 tand; de Bladen enkeld gestreept; de Bloem- ^{Variegata.}
 men eenigermaate gesteeld. ^{Bont.}

Een Plantje van een Handbreed hoog, Tak-
 kig, ruig, dat de gedaante van Oogentroost
 heeft, in de Zuidelyke deelen van Europa, aan
 den Zeekant, voorkomende, maakt deeze Soort
 uit, die zeer breede Hartvormige Stoppeltjes
 heeft

(6) *Ononis spicis foliosis &c. Ononis Flor. spicatis. H. Cliff.*
 358. *R. Lugdb. 376. Anonis Sicula Alopecuroides. TOURNEF.*
Inst. 408. GOUAN Monsp. 359.

(7) *Ononis Stipulis Bracteisque dentatis &c. R. Lugdb. 376.*
Anonis lutea Trixaginis folio, maritima. BARR. Ic. 776,
mala. Anonis non spinosa, Fl. luteo variegato, ang. mariti-
ma. TOURNEF. Inst. 409. An. marit. mitis Folio lucido ser-
gato. BOCC. Sic. 70. T. 38. f. 3.

110 DUBBELBROEDERIGE KRUIDEN.

IV. heeft en geplooiden blaadjes, met eenzaamen O-
 AFDEEL. xelbloemen.

XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

B. Met gesteelde bloemen.

VIII. (8) Stalkruid met zeer korte bloemsteeltjes, niet
 Ononis pu- gebaar, de bovenste bladen enkeld, en
 besens. Eyronde lancetvormige effenrandige stop-
 Ruigachtig. peltjes.

In 't Zuidelyke van ons Wereldsdeel is ook de Groeiplaats van dit Stalkruid, dat de Steng een Voet hoog, insgelyks Lymerig ruig en dikke Peultjes heeft, byna als die der Linzen.

IX.
 Cernua.
 Knikkend.

(9) Stalkruid met gestrekte bloemtrosfen, wig-
 vormige bladen en knikkende smalle omge-
 kromde Peultjes.

X.
 Umbellata.
 Kroontjes.

(10) Stalkruid met kroontjes-bloemen, drie-
 voudige uitgerande bladen en leggende
 Stengen.

XI.
 Filiformis.
 Draad-
 achtig.

(11) Stalkruid met byna driebloemige steeltjes,
 ongebaar; de blaadjes drievoudig, byna
 ongesteeld; Eyronde met een puntje.

(12)

(8) *Ononis Ped. muticis brevissimis* &c. *Mant.* 267. *Ano-*
nis purp. procumbens &c. *MORIS, Hist.* 11. p. 168.

(9) *Ononis Racemis strictis, Fol. Cuneiformibus* &c. *β.*
Cytifus Æthiopicus. Sp. Plant. 1042. *PLUK. Alm.* 128. T.
 278. f. 3. an?

(10) *Ononis Ped. muticis umbellatis* &c. *Mant.* 266.

(11) *Ononis Ped. muticis subtrifloris* &c. *Mant.* 266. *Lo-*
tus exstipulatus &c. *BERG. Cap.* 266.

- (12) Stalkruid met gesteelde Bloemen aan lange Trosjes; de Bladen drievoudig en byna rond.
- (13) Stalkruid met de Bloemsteeltjes eenbloemig, zeer lang en ongebaard; de Bladen drievoudig spits; de Stoppeltjes Elyvormig en leggende Stengen.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

XII.
Ononis
Caperfis.
Kaapfch.

XI.
Prostrata.
Leggend.

Deeze vyf Soorten groeijen aan de Kaap der Goede Hope. De eerste is een Heester, in de gestalte der Kanarische Brem, met ronde paarschachtige Takken; de anderen zyn Kruidige, meest hurkende of neerleggende, laage Gewasjes. Allen hebben zy de Meeldraadjes samengegroeid, het Kenmerk van dit Geslagt.

- (14) Stalkruid met ongebaarde eenbloemige Steeltjes, drievoudige rondachtige gekartelde Bladen en knikkende Peultjes.

XIV.
Reclinata.
Knielend.

Een zeer klein, Lymerig ruig, Kruidje, dat in de Zuidelyke deelen van Europa voorkomt, maakt deeze Soort uit. Het heeft alle Bladen drievoudig, dikachtig; de Kelken stomp en de Peul-

(12) *Ononis* Rac. Pedunculatis longis &c. *Am. Acad.* VI. Afr. 31.

(13) *Ononis* Ped. muticis unifloris longissimis &c. *Mant.* 266. Lotus prostratus. *Sp. Pl.* 1090.

(14) *Ononis* Pedunculis unifloris muticis &c. *Anonis* purpurea non spinosa minor. *BARR. Ic.* 354, mala. *Anonis* ardua pumila Flore purpurascence. *TOURNEF. Inſt.* 408.

IV. Peultjes digt onder het Steeltje omgeboogen,
 AFDEEL. XVIII. bruin.

HOOFD-
 STUK.

XV.
Ononis
Cenisia.
 Piemon-
 teefch.

(15) Stalkruid met ongebaarde eenbloemige
 Steeltjes, drievoudige Wigvormige Bladen,
 Zaagtandige Stoppeltjes en leggende Sten-
 gen.

Van den Berg Senis in Piëmont, aan wiens
 Voet men dit Kruid waargenomen heeft, is het
 gebynaamd; hoewel het ook voorkomt in Span-
 je. Het heeft leggende Stengetjes van een Vin-
 ger lang en is dus uitermaate klein, met paarfch
 en geele Bloempjes, lang gesteeld.

C. Met gebaarde Bloemsteeltjes.

XVI.
Cherleri.
Cherlers.

(16) Stalkruid met eenbl. geb. Steeltjes, drie-
 voudige Bladen en Zaagtandige Stoppeltjes.

By Montpellier hadt CHERLERUS dit Plant-
 je gevonden en aan BAUHINUS gebragt: waar
 van de bynaam. Het groeit 'er, zo wel als in
 Provence en elders, op Rotfige woefte Geberg-
 ten, niet grooter dan het voorgaande, maar is
 ge-

(15) *Ononis* Pedunc. muticis unifloris &c. Mant. 267. Auo-
 nis inermis glabra, Vaginis Lanceolatis cristatis &c. ALLIOM
 Pedem. 47. T. 10. f. 3. Anonis luteo-purp. minima angus-
 tifolia. Hisp. BARR. Rar. 833. T. 1104.

(16) *Ononis* Ped. unifloris Aristatis &c. GER. Prov. 487.
 GOUAN Monsp. 360. An. pusilla et viscosa purpurascens Flo-
 re. TOURNEF. Inst. 408. Anonis trif. affinis pusilla glabra fu-
 ticans Cherleri. J. B. Hist. II. p. 394.

geheel Lymerig ruig, met lang - Borstelige Stop- IV.
peltjes en paarsche Bloemen. Het zou misfchien AFDEEL
eene Verfcheidenheid van het Zeer kleine Stal- XVIII.
kruid kunnen zyn (*). HOOFD-
STUK.

(17) Stalkruid met tweebl. geb. Steeltjes en XVII.
Liniaale knikkende Peultjes. Ononis Or-
nithopodi-
oides.

Een fraaije Plant, met Bladen als die der Ci- Vogel-
ceren en Peultjes even als in 't Kruid, dat men pootig.
Vogelpoot noemt, vergaard, maakt deeze Si-
ciliaanfche uit.

(18) Stalkruid met eenbl. geb. Steeltjes, en en- XVIII.
kelde Bladen, de onderften drievoudig. Viscosa.
Lymerig.

(19) Stalkruid met eenbl. geb. Steeltjes, drie- XIX.
voudige Lancetvormige Bladen en effen- Pinguis.
randige Stoppeltjes. Smeering.

(20)

(*) Want dit kwam den Heer HALLER, in Switserland, geheel Lymerig ruig voor, zelfs de Kelken, waar door het tegenwoordige van hetzelfde, als glad zynde, door LIN- NÆUS onderscheiden wordt. Zie *Hist. Stirp. Helv. insboat.* L. p. 156.

(17) *Ononis Pedunculis bifloris Aristatis &c. R. Lugdb.* 376. *Anonis filiquis Ornithopodii. BOERH. Lugdb.* II. p. 34. *Fœnum Græcum Siculum Siliq. ornith. TOURNF. Inſt.* 409.

(18) *Ononis Ped. unifl. Arist. Fol. simplicibus &c. GER. Prov.* 486. *GOUAN Monſp.* 360. *Anonis Spinis carens lutea latifolia annua. TOURNF. Inſt.* 409. *An. lutea viscosa lati- folia minor. BARR. Rar.* 840. T. 1239. β . *Anonis annua erectior latifolia glutinosa Luſitanica. TOURNF. Inſt.* 409.

(19) *Ononis Ped. unifloris Aristatis &c. Anonis non Spino- ſa Fl. luteo variegato. C. B. Pin.* 389. *Anonis lutea non*

H Spin.

IV. (20) Stalkruid met eenbl. geb. Steeltjes, drie-
 AFDEEL. voudige Lymerige Bladen, effenrandige
 XVIII. Stoppeltjes en Heesterige Steng.
 HOOFD-
 STUK.

XX. Deze drie, het zy dan veel of weinig ver-
 Ononis schillende, maaken een Onkruid uit in de Zui-
 Natrix. delyke deelen van Europa, groeiende op de
 Stinkend. Velden en Akkers, tusfschen 't Gras en Koorn.
 Men houdt, ten minste de twee laatsten, voor
 het *Natrix* van PLINIUS, een Kruid, waar
 die Autheur van zegt, dat de Wortel, uitge-
 trokken wordende, een Bokken-Stank heeft:
 weshalve men daar van gebruik maakte om de
 Vrouwtjes van bedwelmtheid te verlossen. Mis-
 schien was die Stank tegen Opstyging van Win-
 den dienstig. Het Kruid, immers, zelf heeft,
 zo de Ridder aanmerkt, een zwaaren Therie-
 kaalen, volgens anderen een Bitumineuzen
 Reuk. De Bladen zyn ovaal, platachtig, aan
 de punt Zaagtandig in de laatste, en de Peul-
 tjes veel langer dan in de andere Soorten, Rol-
 rond.

Ten

Spin. *Natrix* Plinii. DAL. *Hist.* 449. β . An. lutea mitis
 oxytriphylla ad fol. petiolos Capreolata, PLUK. *Alm.* 33. T.
 135. f. 5.

(20) *Ononis* Ped. unif. Arist. Fol. ternatis viscosis &c.
Manz. 440. GER. *Prov.* 486. GOUAN *Monsp.* 359. H. *Cliff.*
 358. R. *Luzdb.* 375. Anonis viscosa Spinis carens lutea ma-
 jor. C. B. *Pin.* 389. Ononis lutea. CAM. *Epis.* 445. Na-
 atrix. RIV. *Tetr.* 68. *Natrix* Plinii Herbariorum. LOB. *It.* II,
 28. HALL, *Helv. inschoas.* p. 156.

Ten opzigt van de enkele of drievoudige ^{IV.}
 Bladen is dit Geslagt ook niet bestendig. By A- ^{AFDEEL.}
 lexandrie in Egypte immers, kwam den Heer ^{XVIII.}
 FORSKAOHL, op Heuvelen, Cherlers Stal- ^{STUK.}
 kruid overvloedig voor, ter hoogte naauwlyks ^{Dicaen)}
 van een Span. In het drooge Saizoen bevondt ^{dia.}
 hy dat hetzelfde alleenlyk om laag drievoudige
 Bladen hadt, maar in 't vogtige, sterk in groey
 en bloey zynde, hadt het alle Bladen drievou-
 dig. Hy vondt daar nog een Soort met Zaags-
 wys' getande Bladen, welke witte Bloemen hadt,
 met de Vlag rood. Hem was op den Berg Cha-
 dra, in Arabie, een Vyfbladig Stalkruid voor-
 gekomen, dat een Heester was, van drie El-
 len hoogte.

ANTHYLLIS. Wondkruid.

Van dit Geslagt heb ik, de Heesterigen be-
 schryvende, ook reeds gemeld *, dat het een * II. D.
 Blaasachtigen Kelk heeft, die een rondachtig ^{V. STUK,}
 Zaadpeultje insluit. Ik zal het den naam, die ^{bladz. 491.}
 aan eenige Soorten is toegepast, behouden laa-
 ten, en stellen thans de Kruidigen voor, als

- (1) Wondkruid met vier Vinblaadjes en zyde- ^{I.}
 lingse Bloemen. ^{Anthyllis}
^{tetraphyl-}
^{la.}
 De Vierbladig.

(1) *Anthyllis* Herbacea Fol. quaterne-pinnatis &c. GER.
 Prov. 490. GOUAN *Monsp.* 360. *H. Ups.* 221. *H. Cliff.* 371.
 R. *Lugdb.* 389. *Lotus pentaphyllos Vesicaria.* C. B. *Pin.* 332.
Trifolium halicacabum. CAM. *Hort.* 171. T. 47.

IV. De Bladen zyn in deeze Soort zo wel onregelmatig als de Bloem en Vrucht in de anderen: AFDEEL. XVIII. HOOFD-STUK. Aan een Steeltje komen drie of vier zeer kleine Blaadjes en een groot aan 't end. Zy heeft de Bladsteeltjes plat en de Bloemen veel grooter dan de volgende, van boven wit, van onderen geel. De Groeiplaats is niet alleen in Italie en op Sicilie, maar ook in Languedok en Provence.

II. (2) Wondkruid met ongelyk gevinde Bladen en een dubbeld Hoofdje.

*Anthyllis
Vulneraria.*

Gemeen. Door geheel Europa niet alleen, maar ook in Rusland en zelfs op Ysland, vindt men in 't wilde dit Kruid, dat den naam van Wondkruid, *Vulneraria*, wegens eene famentrekkende hoedanigheid, met veele andere Planten gemeen, schynt bekomen te hebben. In onze Provincie is het zeldzaam. De oude Kruidbeschryvers hebben hier den Griekschen naam op toegepast, en het was Peuldraagende *Anthyllis* van de Nederlanders geheten, zo LOBEL meldt: de Engelschen

(2) *Anthyllis* Herb. fol. pinnatis inæq. GORT. Belg. 206. KRAM. Austr. 210. Fl. Suec. 394. GORT. Ingr. 111. GER. Prov. 489. GOUAN Monsp. 361. R. Lugdb. 389. Loto affinis *Vulneraria pratensis*. C. B. Pin 332. *Vulneraria Rustica*. TOURNF. Inst. 391. *Lagopodium* Fl. luteo. TABERN. Ic. 925. *Anthyllis Lenti* similitis. DOD Pempt. 552. *Anth. leguminosa* Belgarum. LOB. Ic. II. p. 87. β. *Vuln. supina* Flore coccineo. DILL. Elsb. 431. T. 320. f. 413. Loto affinis hirsuta Flore rubro. C. B. Pin. 332. *Vuln. Rustica* Flore albo. TOURNF. Inst. 291.

schen noemen het *Kidney-Vetch* of *Ladies Finger*, de Franschen *Vulneraire*. IV.
AFDEEL.
XVIII.

Het groeit naauwlyks een Voet hoog, en heeft Hoofde-
de Bladen by verscheide paaren gevind, het en-
delste veel grooter, met een fyne Wolligheid STUK.
Decan-
dria.
bezet en grys. Boven by de Bloemhoofdjes, die
dikwils dubbeld zyn, komen gevingerde Bladen.
De Bloempjes, die zeer weinig buiten den rui-
gen opgeblazen Kelk uitteeken, zyn doorgaans
geel, doch men heeft ook dit Kruid met roode
en met witte Bloemen waargenomen. In 't on-
derste van dien Kelk zit een zeer klein Eenzaa-
dig Peultje.

(3) Wondkruid met gelyke Vinblaadjes, het III.
Anthyllis
Montana.
Bergs.
Hoofdje aan 't end over zyde, de Bloemen
scheef.

In Switzerland, Languedok en Provence, als
ook in Oostenryk, groeit deeze op de Geberg-
ten. Zy heeft styve Stengetjes, naauwlyks een
Handbreed hoog: zeven, negen tot twaalfpaa-
rige Vinblaadjes en hoog paarsche Bloemen,
wier Vlag als op zyde legt.

(4)

(3) *Anthyllis* Herb. Fol. pinnatis aequalibus &c. GOUAN
Monsp. 361. HALL. *Helv.* 569. Barba Jovis pumila villosa,
GARID *Aix.* 55. T. 13. *Astragalus incanus tomentosus.* RARR.
Rar. Ic. 722. *Astr.* villosus Fl. globosis. C. B. *Pin.* 351.
Astr. purpureus. DALECH. *Hist.* 1347.

H 3

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(4) Wondkruid met ongelijke Vinblaadjes en eenzaame Hoofdjes.

IV.
Anthyllis
Cornicina.
Kraay-
pootig.

In Spanje vindt LOEFLING deeze, wier Stengetjes aan den Wortel kruislings uitschieten; een geheel withaairig Kruidje, van een Span hoog, met Hoofdjes van zeven tot negen witte Bloempjes, in een drievoudig of gevind Blaadje vervat.

V.
Lotoides.
Krom-
haauwig.

(5) Wondkruid met driedeelige Bladen en driekantige gebondelde Kelken, zo lang als de Peultjes.

Veel verschilt dit Kruid, dat diezelfde Kruidkenner in Spanje waarnam, van den *Coronopus* uit een Keizerlyk Exemplaar door DODONÆUS afgebeeld, waar van het Origineel in Syrie en Palestina groeijen zou. Het is een Haairig leggend Plantje, met Hoofdjes van vyf of zes Bloemen, wier Kelken zeer lang zyn en dus de Rolronde Peultjes, hier ook veel langer dan in de andere Soorten, geheel bekleeden. Met elkander maaken zy als een Kraaijen-Poot uit, gelyk BAUHINUS van zyn aangehaalde vyfbladige Lotus heeft gemeld. Om dat de Stoppeltjes van grootte en figuur als de Blaadjes zyn, kan deeze daar toe behooren.

(6)

(4) *Anthyllis* Herb. Fol. pinnatis, inzq. Capit. solitariis.
LOEFL.

(5) *Anthyllis* Herb. Fol. tripartitis, Cal. prismaticis fasci-
cu-

- (6) Wondkruid met ongelyke Vinblaadjes , IV.
 zydelingse Bloemsteeltjes langer dan het ^{AFDEEL}
 Blad en ongebladerde Hoofdjes. ^{XVIII.}
 HOOFD-
 STUK.

Door deeze bepaaling onderscheidt zig dat ^{IV.}
 Kruidje , 't welk Doktor GERARD afbeeldt ^{Anthyllis}
 en in Provence aan den Zeekant by St. Tropez, ^{Gerardi.}
 onder de Pynboomen zegt te groeijen, van de ^{Gerards.}
 overigen Soorten genoegzaam. Het heeft veele
 Kruidige, ronde gladde kruipende Stengetjes,
 van een Voet langte en daar boven. De Bladen
 bestaan uit zeven of negen Wigvormige Vinne-
 tjes, het uiterste grootst: de Hoofdjes uit twin-
 tig of meer Bloemen, op welken een kort Ey-
 rond Peultje volgt.

- (7) Wondkruid met drievoudige gesteelde ge- ^{VII.}
 stoppelde Degenvormige Blaadjes en Hoofd- ^{Involucra-}
 jes : Bloemen. ^{ta.}
 Omwinde-
 zeld.

Onder deezen bynaam beschryft de Ridder
 een Kaapfch Plantje , als hebbende een Krui-
 dige , leggende , ruige Steng , van een Voet
 lang,

culatis &c. Lotus pentaphyllos &c. C. B. Pin. 332. Coro-
 nopus ex-Cod. Cæsareo. DOD. Pempt. 109, male.

(6) *Anthyllis* Herb. Fol. pinnatis inæq. Pedunc. lat. Fol.
 longioribus, Capitulis aphyllis. Mant. 100. GER. Prov. 490.
 T. 18.

(7) *Anthyllis* sub - Herbacea Fol. ternatis petiolatis, sti-
 pulatis Encliformibus , Flor. Capitatis. Mant. 265. Ononis
 involucrata. BERG. Cap. 213.

H 4

IV. lang, met opgeregte eenzaame Bloendraagende
 AFDEEL. Takjes, drievoudige gesteelde Bladen; Lancet-
 XVIII. vormige Haairige Blaadjes; Stoppeltjes zo groot
 HOOFD- als die; rondachtige Hoofdjes, die een Omwind-
 STUK. zel hebben van twee driedeelige Blikjes, naauw-
 Tienman-
 nige. lyks langer dan de Bloemen, welke geel van
 Kleur zyn.

Dat Kaapfche, hier aangehaald, welk de Heer
 BERGIUS onder den naam van *Ononis involu-*
crata voorftelt en waar van de bynaam ont-
 leend fchynt te zyn, hadt Kroontjeswyze Hoofd-
 jes, met een weezentlyk Omwindzel van zes
 Blaadjes, Lancetvormig, Nagelachtig, iets kor-
 ter dan de Bloemen. Het was geheel ruig-
 Haairig en kwam voor 't overige taamelyk daar
 mede overeen, hebbende de tien Meeldraadjes
 tot een van boven overlans gaapende Cylinder
 famengegroeid, doch aan 't end vry en opwaards
 geboogen: de Meelknopjes langwerpig en rond.

Tot deeze kan eigentlyk dat Kaapfche Plantje
 niet t'huis gebragt worden, 't welk ik in *Fig.*
Ensisolia.
 Degenbla-
 dig.
 Pl. LXII. 3, op Plaat LXII, onder den naam van *De-*
genbladig mededeel; hoewel hetzelfde volmaakt
 met de bepaaling van den Ridder strookt. Aan
 't zelve ontbreekt, naamelyk, de gezegde Haai-
 righeid t'eenemaal. Het heeft, in tegendeel, de
 Takjes en Bladen als ruuw en eenigermaate met
 kleine Stippeltjes gepointilleerd. Ook zyn de
 Blaadjes niet ftompachtig en Liniaal, gelyk
 BERGIUS zegt, maar zeer fpits Lancet- en
 Degenvormig: de Stoppeltjes zeer klein. Het
 moet

moet niettemin , zo wegens de overeenkomst met de bepaaling , als , wel inzonderheid , wegens de Zaadhuisjes , tot dit Geslagt behooren ; gelyk uit de volgende beschryving , met de beelding vergeleeken , blykt.

IV.
AFDEEL,
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

Het heeft de Takjes rond en gestrekt met overhoekse Bladen , die lang gesteeld zyn en drievoudig als gezegd is of driebladig , bestaande uit drie afgezonderde Lancetvormige Blaadjes , aan beide enden spits ; met twee spitse Stoppeltjes , ongelyk kleiner ; de bovenste Blaadjes dubbeld of enkeld. Het Bloemhoofdje , aan 't end , is tweevoudig , en bestaat uit eenige Bloempjes , die een algemeen Omwindzel hebben van twee of drie smalle Blaadjes , ver uitsteekende , en breede driepuntige Blikjes. By Letter C is de Bloem , afzonderlyk , met vergrooting voorgesteld , waar in zig by *a* het gebaarde Steeltje , by *b* de Vlag , by *c* de Vleugels en by *d* de tweedeelige of dubbelde Kiel voordoen ; zynde daar tusfchen by *e* de Meeldraadjes met den Styl vertoon. Negen van deeze Meeldraadjes , aan 't end omgeboogen en geknopt , maaken samen een Scheede uit : maar het bovenste is geheel los en vry. De Kelk is in 't byzonder afgebeeld by D , en dus ziet men hoe dezelve vyf ruige punten , de onderste zeer veel breeder en langer , heeft. In deeze Kelk , dan redelyk gezwollen zynde , is vervat een Blaasachtig Zaadpeultje , met een Nierachtig glad

H 5 bruig

IV. bruin Zaad, als by E, en het driepuntige Blik-
 AFDEEL. XVIII. je komt by F, in dergelyke vergrooting, voor.
 HOOFD- Behalve de *Anthyllis Asphaltoides*, (misfchien
 STUK. *Aspalathoides*), die ik door den Ridder niet ge-
 Tienmar- boekt vind in zyn Samenstel der Natuur; hoe-
 nige. wel zy aan het Vlafchbladige Wondkruid fchynt
 naby te komen; vind ik door den Heer N. L.
 BURMANNUS nog maar ééne *Ononides*, dat
 is Stalkruidachtige, onder de Kaapfe Planten
 opgetekend: doch deeze hadt drievoudige Ey-
 ronde Bladen en de end-Hoofdjes gefteeld: zo
 dat die geen van beiden myn gedagte Kaapfe
 Plantje kunnen zyn. Ook waren zy beident
 Heefterchtig en de Heefterigen van dit Geflagt
 heb ik, als gezegd is, reeds voorheen befchree-
 ven.

A R A C H I S. Aard-Eikel.

Een tweelippige Kelk, omgeboogen Bloem;
 famengevoegde Meeldraadjes en een bultige,
 dikke, geaderde, Lederachtige Peul, maaken
 de byzondere Kenmerken uit.

I. Van dit Geflagt is maar ééne Soort bekend (1),
 groeijende zo wel in Oost- als Westindie. Men
 heeft-
Arachis
Hypogaea.
 Indifche.

(1) *Arachis. Fl. Cliff. 353. Ups. 228. R. Lugdb. 390.*
Arachidna quadrifolia villosa Flore luteo. PLUM. Gen. 49.
EHRET. Pi&E. T. 5. f. 3. Senna tetraphylla f. Abfi congener
hirsuta Maderaspatana. PLUK. Alm. 341. T. 60. f. 2. Cha-
mæbalanus Japonica. RUMPH. Amb. IV. p. 426. T. 156. Mun-
dubi. MARCGR. Bras. 57. β. Arachidnoides Americana, NIS-
SOL. Mem. Par. 1723. p. 317. T. 19.

heeftze *Arachis* genoemd of *Arachidna*, dat by ^{IV.}
 THEOPHRASTUS een Plant was met Vrugten ^{AFDEEL.}
 boven en onder den Grond. By menigvuldige ^{XVIII.} HOOFD-
 Reis- en Landbeschryvers vindt men 'er, onder ^{STUK.}
 veelerley uitheemsche naamen, gewag van ge- ^{Decan-}
 maakt. Dus heet zy *Mundubi* in Brasil, *Ma-*
nobi in Peru en *Mani* in andere deelen van
 Zuid-Amerika. In de Westindiën, daar men-
 ze tot Voedzel teelt, noemen de Engelschen
 haar *Earthnuts* of Aardnooten, de Fran-
 schen *Pistaches* of Amandelen, en de onzen
Aardakers, dat zo veel als Aard-Eikels zeggen
 wil. Men noemtze ook *Piendels*, naar 't Engel-
 sche woord *Pindals*; om dat de Kern eenigszins
 gelykt naar Pynappel-Pitten.

In 't Gewas schynt eenig verschil te zyn. In
 Oostindie heeft men het uit Japan bekomen,
 zegt RUMPHIUS, wordende het, deswegen,
 aldaar *Katjang Japon*, dat is Japanse Boontjes,
 genoemd, die hy echter met de Amerikaansche
 of Westindische, by ons *Kurasfausche Aarda-*
kers genaamd, gelyk stelt. De Paters DU TER-
 TRE en LABAT hebben deeze omstandig doch
 wat gebrekkelyk beschreeven en afgebeeld; ko-
 mende zy in 't Neerduitsche Werk van den
 laatsten onder den naam van *Pimpernooten* voor.
 De Heer NISSOLE, van Montpellier, ver-
 betterde zulks en beschreef de Plant als volgt.

„ Zy heeft een regten witten puntigen Pen-
 „ wortel, aan alle kanten Vezelig, die Sten-
 „ getjes uitgeeft van omtrent een Voet langte,
 „ al-

IV. „ allen behalve het middelste op den Grond
 AFDEEL. „ leggende, roodachtig, Haairig, vierkant en
 I | XV. II. „ knoopig ; Bladsteelen uitgeevende met twee
 HOOFD- „ paar Ovaalachtige Bladen , van anderhalf
 STUK. „ Duim lang en een Duim breed ; boven bly
 Tienman- „ groen , onder witachtig. De Bloemen , uit
 nige. „ de Oxels deezer Bladsteelen , tusfchen twee
 „ Stoppeltjes , voortkomende , zyn insgelyks re-
 „ delyk lang gesteeld. Zy hebben een Vlag van
 „ grootte als eens Menschen Nagel , met Vleu-
 „ gels en een dubbelen Kiel , waar tusfchen
 „ zig de Styl vertoont , gelykende naar een ge-
 „ tand Peperhuisje.” Sommigen van deeze Bloe-
 men zyn met Meeldraadjes voorzien , anderen
 niet , volgens LINNÆUS.

„ De Styl kruipt , na 't bloeijen , in den
 „ Grond , en wordt een vuilwit Vliezig Peul-
 „ tje , met verscheide streepen , hangende aan
 „ een Staartje van ruim een half Duim lang-
 „ te. Deeze Peultjes zyn anderhalf of ook min-
 „ der dan een Duim lang en ongelyk van dik-
 „ te , aan de enden doorgaans dikst , in 't mid-
 „ den wat gekneepen , en loopen dikwils uit in
 „ een kromme stompe punt. De meesten be-
 „ vatten in twee holligheden twee rondachtige
 „ Pitten , met een bruin Huidje bekleed als een
 „ Amandel , dat zwart wordt , wanneer de
 „ Vrucht veroudert of verdroogt. De zelfstan-
 „ digheid is wit en vettig , de Smaak laf en
 „ eenigermaate raauw , gelyk die van groene
 „ Cicers of drooge Erwtten.”

De

De beschryving deezer Peulen komt met de mynen overeen. Volgens RUMPHIUS heeft menze in Oostindie een halven Vinger lang en somtyds met drie Keeften of Pitten, welken men aldaar gebraden of geroost by de Thee gebruikt, tot Versnapering; doch zy zyn droog van Smaak en stoppende of hard om te verteeren, gelyk onze Amandelen en Hazelnooten. De Negers houden 'er veel van en teelenze op hunne Kostgronden, zo in onze als andere Europische Volkplantingen. Van sommige Planters worden zy ook geteeld, tot mesting van de Zwynen en tot Aas der Hoenderen. Men perst 'er een Olie uit, weinig te kort schietende by die van Amandelen, en dus zo wel tot Spyze als tot Geneesmiddelen dienstig. In Karolina worden deeze Aard-Eikels zeer veel gezaaid (*).

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

L U P I N U S . Vygeboon.

Een tweelippige Kelk; vyf langwerpige Meelknopjes, vyf rondachtige, en een Lederachtige Peul. Dus komen de byzondere Kenmerken voor van dit Geslagt; waar in de zeven volgende Soorten vervat zyn.

(1) Vygeboon met overhoekse Kelken zonder

I.
By-
Lupinus
perennis.
Overbly-
vende.

(*) *Phil. Trans.* for. 1769. VOL. LIX. P. 2. p. 379.

(1) *Lupinus* Cal. alternis inappendiculatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 865. p. 481. *Veg.* XIII. p. 545. *MILL. Dict.* T. 170. f. 1. *KALM. Itin.* III. p. 96. *GRON. Virg.* 104. *Lupinus*

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

*Byhangzeltjes : de Bovenlip uitgerand , de
Onderlip geheel.*

In Virginie groeit deeze Soort van Lupinen, die in Gestalte met de Europische kleine blaauwe overeenkomt, doch de Kelken zonder byhangzeltjes of zydblaadjes heeft, en bovendien verschilt door een overblyvenden kruipenden Wortel. De Bloemtrosfen zyn zeer lang en de Bladen bestaan uit agt Lancetvormige stompe gladde Blaadjes, Straalswyze op den Steel geplaatst. Zy groeit 'er op zeer magere Zandvelden en schraale Gronden tusfchen het Geboomte, vertoonende zig in 't Voorjaar fraay, door haare paarfch blaauwe Bloemen, welke van het Vee, inzonderheid van de Paarden, dikwils afgegeten worden.

II.
Lupinus
albus.
Witte.

(2) *Vygeboon met overhoekse Kelken, zonder
byhangzeltjes : de Bovenlip geheel, de On-
derlip drietandig.*

Deeze maakt de gemeene Zaay-Lupinen uit, die witte Bloemen hebben en groote Haauwen met witte platachtige Schyfronde Zaaden, als
Erw;

pinus Rad. reptatrice perenni. R. Lugdb. 531. MORIS. Hist.
II. p. 87. S. 2. T. 7. f. 6.

(2) *Lupinus Cal. alt. inappend, &c. Mat. Med. 350. H.*
Cliff. Ups. R. Lugdb. 366. Lupinus fativus Flore albo. C.
B. Pin. 347. Lupinus fativus. DOD. Pempt. 529. LOB, Is.
II, 64.

Erwten. Volgens den Latynfchen naam noemen IV. fommige dezelve *Wolfsboonen*, in 't Fransch AFDEEL XVIII. *Lupins*, in 't Engelsch *Lupines*; doch gemeen- HOOFD- TUK. lyk, als gezegd is, *Vygeboonen*: 't welk vreemd Decan- dria. voorkomt, daar dezelve zo bitter zyn; doch in warm Water trekt 'er die bitterheid uit en zy worden niet alleen eetbaar, maar zelfs zoetachtig van Smaak. In Italie worden zy veel tot Spyze gezaaid; als ook om de Landen vet te maaken, zo fommigen willen: doch het is een zwaar Voedzel, dat Winderig maakt en dus niet dienstig dan voor het Arbeidsvolk; hoewel de oude Wysgeeren doorgaans hunnen Knapzak daar van vol hadden. Geweekt zynde, en dan mooglyk geplet, werden zy tot een Soort van Penningen in de Schouwspelen gebruikt (*). In Barbarie was men gewoon de Runders daar mede te mesten. Het Meel van Lupinen behoort onder de weekmaakende en oplosfende Middelen. Het Afkookzel dient tot Wondzuivering en ingenomen doodt het de Wormen.

(3) *Vygeboon met half gekranste Kelken, die by-* IV. Lupinus varius. Bonte.
hang-

(*) Deze noemde men, deswegen, *Nummi Comici*, en hier van het *quid distent Era Lupinis*, by HORATIUS: als ook het schertzende by PLAUTUS: *Macerato hoc pingues fiunt Auro in Barbaria Boves*. Men heeft dit verkeerdelyk in *Erva* veranderd, gelyk VOSSIUS aanwyst, en daar uit dwaaslyk het volgende opgemaakt: *Stulti ignorant, quid distent Erva Lupinis*. Mant alt. 441.

(3) *Lupinus* Cal. *semiverticillatis appendiculatis* &c. *H. Cliff.*

IV: *hangzeltjes hebben; de Bovenlip tweede-*
AFDEEL. *lig, de Onderlip byna drietandig.*
XVIII.

HOOFD- Deze voert den bynaam, om dat het Zaad
STUK. *Tienman-*gestippeld is, en de Bloemen zyn ook uit den
nige. rooden en blaauwachtig paarfchen bont, de
 Blaadjes Linaal. Zy valt zo hoog niet als de
 voorgaande, welke fomtyds meer dan een Elle
 opfchiet. Deze Wilde Lupinen groeijen in
 Italie en de Zuidelyke deelen van Vrankryk, op
 de Akkers, onder 't Koorn.

IV. (4) *Vygeboon met overhoekse Kelken; die*
Lupinus *byhangzeltjes hebben; de Bovenlip tweede-*
hirsutus. *lig, de Onderlip drietandig.*
Ruige.

Op de Griekfche Eilanden, in Provence en
 in Spanje, is deeze gevonden, die weinig van de
 voorgaande Soort, dan in het gemelde en in de
 ruigte verfchilt. De geheele Plant, naamelyk,
 is bekleed met rosfe Haairtjes, zelfs de Zaad-
 peulen; de Blaadjes veerbreden naar 't end en
 zyn dus Spatelvormig; de Bloemen blaauw-
 achtig.

(5)

Cliff. 499. *Ups.* 367. *Lupinus* *fylv.* *Fl.* *cœruleo.* *C. B. Pin.*
 348. *Lyp.* *fylv.* *Fl.* *purpureo* *Semine* *rotundo.* *J. B. Hist.*
Hist. *II.* *p.* 291. *Segetum* *fylv.* *Lup.* *Fl.* *cœruleo.* *LOB.* *le.*
II. *p.* 64. *GER. Prov.* 490.

(4) *Lupinus* *Cal.* *alternis* *appendiculatis* &c. *H. Cliff.* 499.
Ups. 209. *Lup.* *peregrinus* *major* *f.* *villosus* *cœruleus* *ma-*
major. *C. B. Pin.* 348. *Prodr.* 148. *Lup.* *exoticus* *hirsutissi-*
mus. *J. B. Hist.* *II.* *p.* 289. *Lup.* *lanuginosus* *latifolius* *hu-*
millis, *Fl.* *cœruleo* *-purpurascēte,* *Stoloniferus.* *SHAW,* *Afr.*
 393. *GER. Prov.* 491.

- (5) Vygeboon met gekranste Kelken, die byhangzeltjes hebben; de Bovenlip tweedelig, de Onderlip geheel. IV.
ARDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Van de voorgaande heeft deeze de Gestalte, en is ook geheel Haairig, maar heeft de Bloemen roodachtig wit, met de Vlag in 't midden rood, de Bladen Lancetvormig stompachtig. V.
Lupinus
pilosus.
Haairig.

- (6) Vygeboon met overhoekse Kelken, die byhangzeltjes hebben, de Bovenlip tweedelig, de Onderlip geheel. VI.
Angustifolius.
Smalbladige.

- (7) Vygeboon met gekranste Kelken, die byhangzeltjes hebben; de Bovenlip tweedelig, de Onderlip drietandig. VII.
Luteus.
Geel.

Grootelyks verschillen deeze, waar van de eerste Smalbladig is en de Bloemen blaauw; de andere breedbladig en dezelve geel heeft. Zy worden beiden in de Bloemtuinen gezaaid, zo wel als de meeste voorgaande Soorten, wild groeiende in de Zuidelyke deelen van Europa.

Men

(5) *Lupinus* Cal. verticill. appendic. &c. *Lupinus peregrinus major*, Flore vario. HERM. *Lugdb.* 386.

(6) *Lupinus* Cal. alternis appendic. &c. *Lup. angustifolius coerules elatior*. RAJ. *Hist.* 908. *Lup. Fl. coerules minore*. RIV. *Teer.*

(7) *Lupinus* Cal. verticill. &c. *H. Cliff. Ups. R. Lugdb.* 367. GOUAN *Monsp.* 362. *Lupinus sylv. Flore luteo*. C. B. *Pin.* 348. *Lup. Fl. luteo Sem. compresso vario*. J. B. *Hist.* II. p. 291. BARR. *Icon.* 1032. DOD. *Pempt.* 530. LOB. *Is.* II. 65.

I

IV. Men vindtze by WEINMANN, op Plaat 674, zeer fraay met haare Kleuren voorgesteld.

AFDEEL. XVIII.

HOOFD-

STUK.

Tienman-
nige.

De Lupinen zyn geen onaartige Bloemplanten, inzonderheid de laatstgemelde Geele, die niet alleen schoone Bloem - Aairen heeft, maar ook een aangenaamen Reuk. De Bladen groeijen in allen Straalswyze op den Bladsteel, die zeer lang is, en hebben in sommigen de eigenschap, van zig 's avonds samen te trekken. Die Kaapse met eenvoudige langwerpige gehaarde Bladen, te vooren als eene Soort geboekt, is thans uitgemonsterd (*).

Voorts verschillen zy kragtig door het Zaad; doch, de onderscheiding by den Ridder alleen genomen zynde van de Kelken, is het zonderling, dat zyn Ed. 'er geene heeft, die de beide *Kelklippen onverdeeld* hadt; hoedanig de Heer GERARD de Ruige in de Boschen aan den Zeekant van Provence waarnam. In Egypte vondt de Heer FORSKAÖHL dat een dergelyke werdt aangekweekt, daar het Volk de Steelen raauw van at, als die geschild waren, en de Boontjes tot Spyze kookte. De Arabieren noemdenze *Termis* en hier van zyn bynaam (†). Hy merkt, dat zonderling is, aan, hoe men de Kolen van dit Kruid, als ongemeen ligt zynde, al-

(*) *Lupinus integrifolius. Sp. Plant. 1016. Am. Acad. VI. Afr. 43.*

(†) *Lupinus (Termis) Calycibus alternis appendiculatis, Labio utroque integro, acuto. Fior. Egypt. Arab. p. 181.*

aldaar tot het maaken van Buspoeder gebruikte. Om die Kolen te bereiden, werden de Steelen dicht by elkander in een Kuil gestopt, dan Vuur daar op gelegd, en als het in brand was aanstonds met Aarde overdekt; even als men de Goudsmids - Kolen vervaardigt. Tot zes deelen gezuiverde Salpeter, werdt van Zwavel en van deeze Kolen, ieder één deel, genomen.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

De Bloemen van deeze waren wit of blaauw. Een andere, ook in Egypte door hem gevonden, die hy *Gevingerd* noemt, schein nader met de Smalbladige over een te komen; doch de Bladen bestonden uit negen Wigvormige Blaadjes, en de Bloemen kwamen aan Troswyze Kransjes op enkele Steelen voort, zynde wit, geel en blaauw, gemengeld. Deeze hadt een overblyvende Wortel; daar alle de andere Soorten (uitgenomen de eerste, Virginische) Jaarlykse Planten zyn.

P H A S E O L U S. Klimboon.

Ik kome nu tot de beschryving van dit Geslacht, in't welke alle die Klimmende Boonen begreepen zyn, wier Bloemen den Kiel, met de Meeldraadjes en den Styl, spiraal omgedraaid hebben. Zodanig zyn 'er negen en daar op volgen nog zes niet slingerende of windende Soorten.

IV. (1) Klimboon met een windende Steng, ge-
 AFDEEL. trofste tweelings - Bloemen, de Blikjes klei-
 XVIII. ner dan de Kelk en hangende Peulen.
 HOOFD-
 STUK.

1. Buiten twyfel hebben de zogenaamde Room-
Phaseolus *vulgaris*. *sche* of *Turkse Boonen*, diemet deeze Soort be-
 Gemeene. doeld worden, den Latynschen naam *Phaseolus*
 van *Phasélus*, een Vaartuig by de Romeinen
 bekend; doch daar zyn onder de Ouden ge-
 weest, die door *Phásélus* een andere Plant ver-
 stonden; even als *Dolichos* door sommigen van
Phaseolos, beiden Grieksch, onderscheiden werdt.
 Het zyn doch Planten geweest van dergelyken
 aart, als Boonen voortbrengende, die in groot-
 te, Kleur en hoedanigheid oneindig verschilden.
 Door *Phasélus* zouden zy een kleiner Soort
 van Boontjes, en mooglyk die van Lathyrus,
 verstaan hebben, en dus waren die inlandsch
 in Italie of daar omsireeks: terwyl de *Phaseo-*
lus een uitheemsch Gewas maakte, aldaar van
 ouds in de Tuinen geteeld wordende, en in de
 Oostersche Landen mischien nog eer bekend;
 dewyl menze uit Indie afkomstig rekent. Na-
 derhand zyn zy door geheel Europa verspreid,

ON-

(1) *Phaseolus* *Caule volubili*, Flor. *Racemosis* &c. *Syß.*
Nat. XII. Gen. 866. p. 481. *Veg.* XIII. p. 546. *Phas. Rad.*
annuâ &c. *Mat. Med.* 351. *R. Lugdb.* 367. *Phaseolus vul-*
garis. *LOB. Ic.* 59. *H. Cliff.* 359. *Smilax Hort.* f. *Phaseolus*
major. *C. B. Pin.* 339. β . *Phaseolus puniceo* *Flore, CORN.*
Canad. 184. *Phas. Indicus* *Flore coccineo seu puniceo.* *MO-*
RLS. Hist. II. p. 69.

onder den naam van Turksche of Roomsche Boonen by ons; in Duitſchland onder dien van *Welsche Bohnen*, *Windbohn*en of *Faseolen*; in Vrankryk onder dien van *Haricots*; in Engeland onder dien van *Kidney-Beans*, jaarlyks gezaaid wordende en gebruikt.

IV.
AFDEEL.
HOOFD.
XVIII.
STUK.
Decan-
dria.

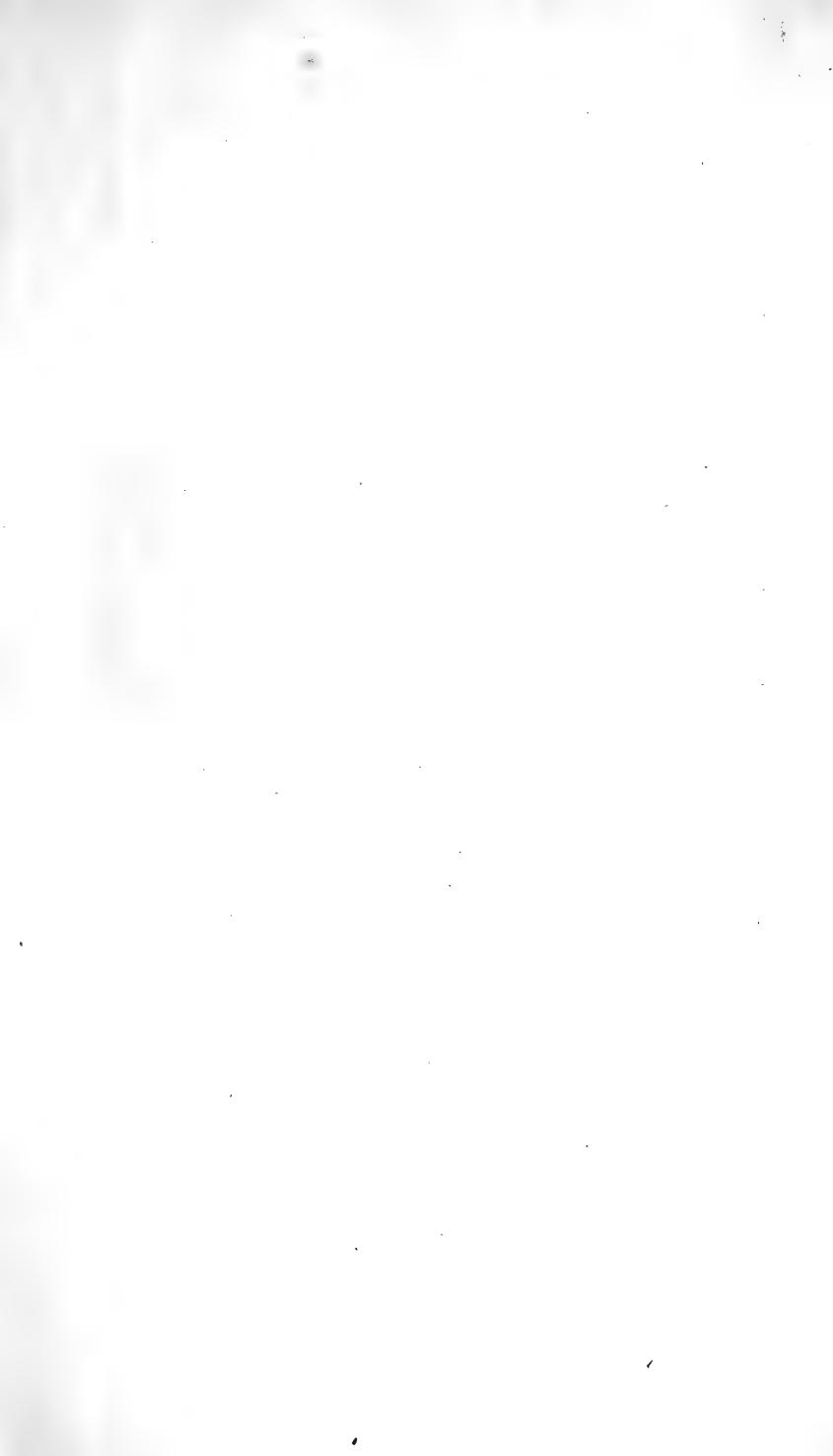
DIOSCORIDES hadt deeze Plant reeds *Smilax Hortensis* genoemd, dat is Tuinwinde, om dat zy zig aan Stokken omslingert, gelyk de Klokjes-Winde. Zonder Klaauwieren, naame-lyk, weet dit Gewas zig even zo wel en beter vast te houden als de Erwt en dergelyke Planten. Het is driebladig of draagt aan zyne Ranken op ééne Steel drie Bladen, van eene spits Eyronde figuur, en uit de Oxelen komen gesteelde Bloemtrosfen voort, van witte of bleeke Bloemen, daar dan hangende Haauwen op volgen, die meer of minder krom en breed, ook korter of langer zyn en ronder of platter. Dewyl men deeze, groen en nog weinig gevuld, in den Pot snydt, omze gestoofd te eeten, worden zy gemeenlyk, by ons, *Snyboonen* geheten. Deeze Scheeden, Haauwen of Hulsen, worden by de Grieken *Loboi* genoemd en by de Latynen *Lobi*, wegens de hangende kwabbige gestalte. Men heeft 'er zeer groote breedte van, die men Slagzwaarden noemt, ook Krombekken, welke ronder, smaller en dikker van Schil zyn; des men van deeze lieft de Boonen eet, die dikker, malser en menigvuldiger in de Haauwen vallen. De Kleur der Boonen is gemeenlyk wit, waar

Turkse
Boonen.

Snyboe-
nen.

IV. van menze *Witte Boonen* noemt; doch men vindt
AFDEEL. 'er ook zwarte, roode, geele, gespikkelde, ge-
XVIII. strepte en van gemengelde Kleuren. De
HOOFD- groene Snyboonen geeven een ligt en zagt
STUK. Voedzel, dat den Afgang bevordert; de versch
Tienman-
rige
Witte. gepelde jonge Boonen zyn ook zeer gemakke-
lyk verteerbaar en gezond: maar de drooge ou-
de Boonen zyn zwaarder Spyze, dienstiger voor
Arbeidsvolk; anderszins dikwils Benaauwdheden
maakende of andere Kwaalen, byzonderlyk,
wanneer menze met weinig Boter en veel Zuur
gebruikt. Van veelen worden zy ook in Vleesch-
sop of Water gekookt en dus met lang nat, zo
men zegt, gegeten. Als een Geneesmiddel zouden
zy tegen 't Graveel verstrekken kunnen, zo som-
migen willen.

Bonte
Boonen. Behalve de gedagte veranderingen is 'er een
Soort van deeze Boonen, weinig in Gewas ver-
schillende, doch met hoogroode Bloemen, ge-
meenlyk *Bonte Boonen* genaamd of *Piet Heins*
Boonen; om dat die beroemde Vlootvoogd de-
zelve, in 't voorste der voorgaande Eeuwe,
uit Amerika eerst in Europa overgebracht zou
hebben. De Kleur der Boonen is zwartachtig
en Roozerood, met zwarte Streepjes en Vlak-
ken. De Hulsen zyn dikker en ongelyker dan
die der anderen, tot snyden onbekwaam; doch
de Boonen, jong zynde, zeer aangenaam van
Smaak. Men houdt deeze Plant dikwils tot
sieraad aan Stokken in de Bloemtuinen, maakt
'er Prieelen van, enz.

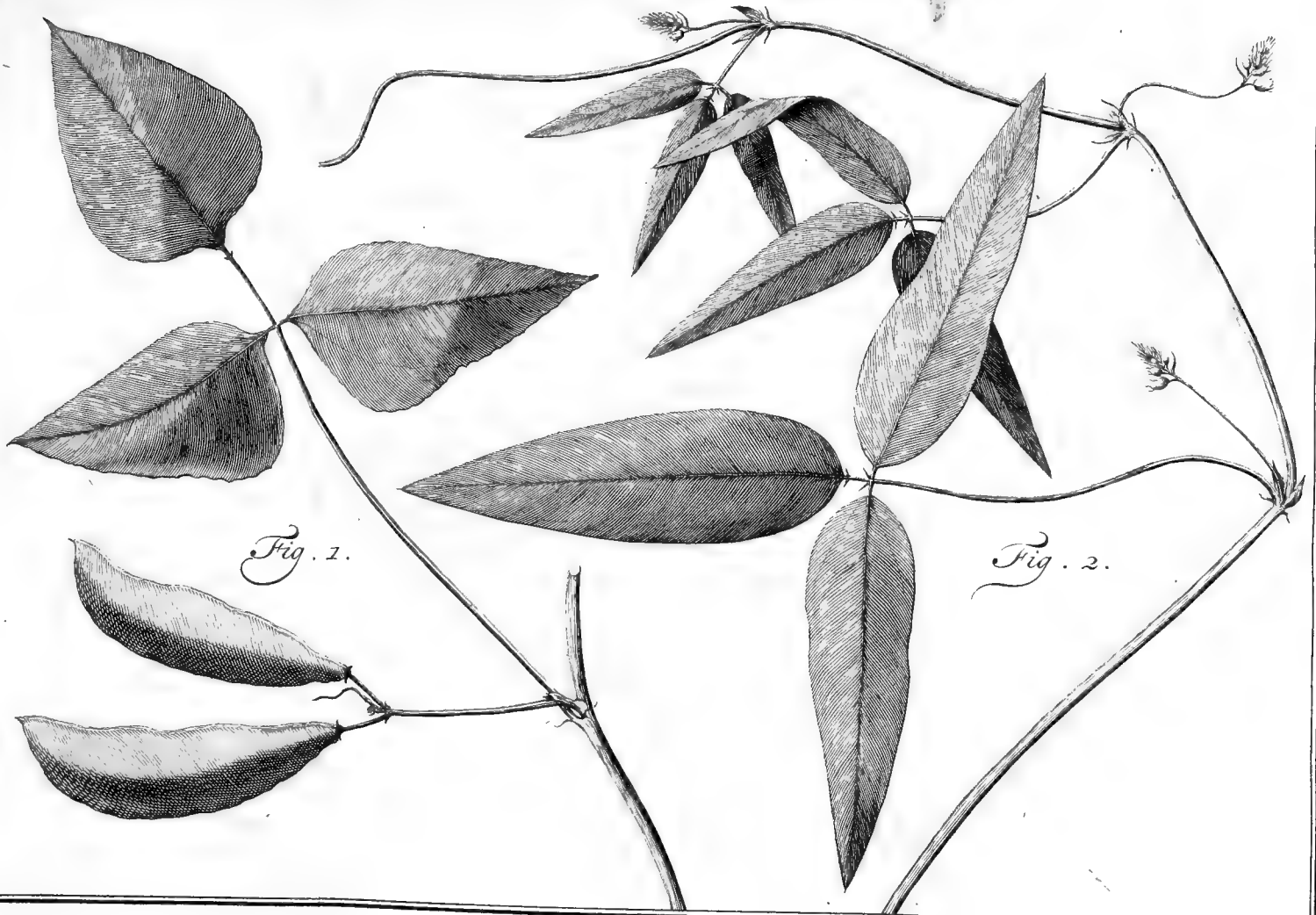
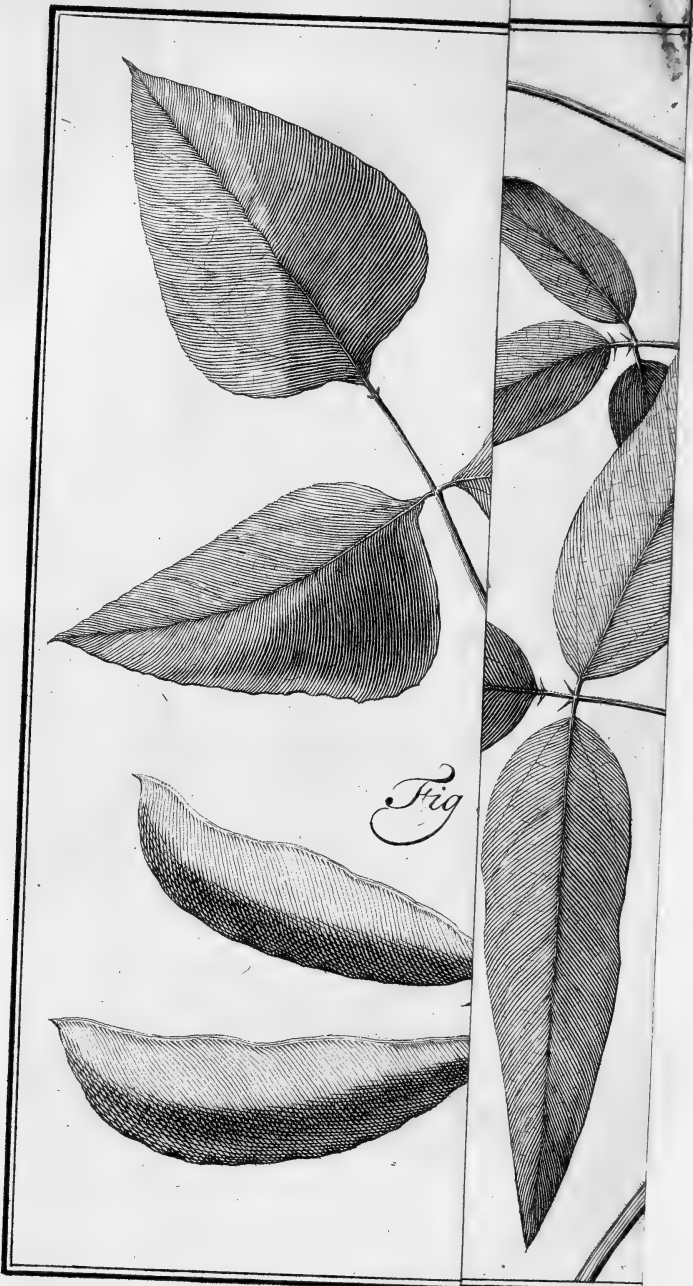

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig

(2) Klimboon, die de Haauwen halfmaans- IV.
 wyze als Houwmesjen heeft en effen. AFDEEL.

In Bengale was deeze waargenomen, die de HOOFD-
 zydelingse Blaadjes aan de buitenzyde eens zo STUK.
 breed en de Bloemen zeer klein en groen hadt. II.
 De Boontjes waren Eyronnd, samengedrukt ge- Phaseolus
 streept. Ik oordeel de Plant, welke ik uit Oost- lunatus.
 indie ontvangen heb, in Fig. 1, op Plaat LXIII. Halfmaans-
 afgebeeld, en wegens het Loof en wegens de wyze.
 figuur der Haauwen, hier mede overeenkom- PL. LXIII.
 stig (*). Fig. 1.

(3) Klimboon, die de Vlag der Bloemen III.
 omgeslagen en met de Kelken eenkleurig Inamoenus.
 heeft. Onbeval-

Uit Afrikaansch Zaad geteeld hadt deeze in
 't laatste des Jaars 1736 in de Cliffortsche Tuin
 gebloeid. Zy is, niettegenstaande haare onbe-
 valligheid, door den Heer JACQUIN in afbeel-
 ding gebragt. Aan een zeer hooge windende
 Steng draagt zy hier en daar Bloemen, waar
 op

(2) *Phaseolus* Caul. vol. Leg. Acinaciformibus sublumatis
 lzvibus. Phas. Benghalensis scandens &c. BERG. Viadr. 99.

(*) Wel waar is 't, dat in alle Boonplanten van deezen
 sarr, gelyk RUMPHIUS aanmerkt, de middelrib niet regt
 door de zydblaadjes loopt, maar het verschil zal in deeze
 wat grooter zyn, dan in de anderen, alzo het in 't byzon-
 der is opgemerkt.

(3) *Phaseolus* Caule vol. Flor. Vexillo &c. H. Cliff. 359.
 JACQ. Hort. T. 66.

IV. op groote Haauwen volgen , met Zaaden die
 AFDEEL. roodachtig zyn gestreept. De Bladen zyn langer
 XVIII. dan in de gewoone Klimboonen, het middelste
 HOOFD- van de drie Eyronde Lancetvormig.
 STUK.

(4) Klimboon met de Bloemsteelen eenigermaa-
 te Hoofdig vergaard; de Zaaden vierhoe-
 kig Rolronde en als gepoeijerd.

IV.
Phaseolus
Farinosus.
 Meelige.

Een Oostindische, welke de Bladen hoekig,
 als die van Klyf heeft en Roozekleurige Bloem-
 en , maakt deeze Soort, *Baniream* genaamd
 by de Javaanen.

(5) Klimboon met de Bloemsteeltjes dikker
 dan de Bladsteelen tot Hoofdjes vergaard;
 de Vleugels eenigermaate Zeisenvormig
 wanstaltig; de Haauwen Liniaal gestrekt.

V.
Vexillatus.
 Grootvlag.

De grootheid van de Vlag doet deeze, die
 van de Havana afkomstig is, uitmunten. Zy
 heeft welriekende Bloemen, en is een Plant,
 die als in 't midden staat tusfchen dit en 't vol-
 gende Geslacht. De Bladen zyn lang, smal en
 ruig, volkomen Lancetvormig.

(6)

(4) *Phaseolus* Caule vol. Ped. subcapitatis &c. *H. Ups.*
 214. *Phas. peregrinus* Fl. Roseo, Sem. tomentoso. *Niss.*
Mem. 1730. p. 577. T. 42. *Phas. Ind. Hedera folio angu-*
lofo. *RAJ. Suppl.* 348. *BURM. Fl. Ind.* 157.

(5) *Phaseolus* Caule vol. Pedunc. Petiolo crassifloribus &c.
JACQ. Hort. T. 102. *R. Lugdb.* 367. N. 4. *Phas. Fl. odora-*
to, Vexillo amplo patulo. *DILL, Elsb.* f. 302.

- (6) Klimboon met Hoofdjes - Bloemen, die geblikte Kelken hebben en zeer groote uitspreide Vleugels, de Bladen langwerpig driehoekig. IV;
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

De Vleugels van de Bloem, die eene Kleur als bleekroode Wyn heeft, zo DILLENIUS meldt, zyn in deeze zeer groot. 't Gewas, dat windend is, bereikt, gelyk in de voorgaande, drie of vier Ellen hoogte. Het heeft zyne afkomst uit Karolina. VI.
Phaseolus
Helvolus.
Grootvleu-
gel.

- (7) Klimboon met los geaairde Bloemen, de Vleugels zo lang als de Vlag. VII.
Alatus.
Langvleu-
gel.

Aan de Bloemen van deeze, die uit den paarschen blaauwachtig of Violet zyn, geeft DILLENIUS breede lang uitgestrekte Vleugels. 't Gewas is als der gemeene Klimboonen, maar de Haauwen zyn smal en klein, bevattende Nierachtige Zaadjes.

- (8) Klimboon, half windende, met geaairde Bloemen. VIII.
Semirec-
tus.
Vergiftige.

(6) *Phaseolus* Caule vol. Fl. Capitatis, &c. Phas. Radice annuâ &c. R. *Lugdb.* 368. N. 5. Phas. Fl. helvolo, Alis amplis patulis. DILL. *Elth.* f. 300.

(7) *Phaseolus* Caule vol. Flor. laxe Spicatis &c. Phas. Fl. purpureo, Alis amplis longe protensis. DILL. *Elth.* f. 303.

(8) *Phaseolus* Caule femi - volubili, Flor. Spicatis &c. *Mant.* 100. Phas. strumofâ Radice. *Am. Acad.* IV. p. 347. Phas. Barbadenfis erectior, Siliq. angustissimâ, Tinctorius. DILL. *Elth.* f. 301. Phas. subhirsutus Amer. exitiosus. PLUK. *Alm.* 290. T. 214. f. 2.

IV.

AFDEEL.
XVIII.HOOFD-
STUK.Tienman-
nige.

Bloemen, ongeblikte Kelken, groote uitgespreide Vleugels en Eyronde Bladen.

In Zuid-Amerika en op Barbados groeit deze, die een opstaande Steng heeft van drie Voeten hoogte, dan verder windende, en drievoudige Bladen, welke naar die van de Stinkende Klaver zweemen. By avond voegen zy zig, op een byzondere manier, tegen den Steel en met denzelven tegen de Steng aan; tot beschutting, als 't ware, van het Vruchtbeginzel. De Bloemsteelen zyn een Voet lang en hebben een Air van tweelings-Bloemen, met Cylindrische Kelken, de Vleugels driemaal zo groot als de Vlag, rood van kleur. Zy draagt zeer smalle Haauwen, waar van het Zaad Vergiftig is: want die van Barbados noemenze *Killwench*, dat is Hoeredood, en *Fuddlefish*, als de Visschen dronken maakende. Ook schynt zy tot verwen aldaar gebruikt te worden.

IX.

Phaseolus
Caracalia.
Slakhoorn-
nige.

(9) Klimboon die de Vlag met den Kiel spiraal omgewonden heeft.

Wegens de zonderlinge omdraaijing der Bloem, die eenigermaate naar een Slakhoorn gelykt, heeft deeze den bynaam. Zy is uit de Indiën afkom-

(9) *Phaseolus* Caule vol. Vexillis Carinaeque spiraliter convolutis. TREW. *Rar.* 14. T. 10. Phas. Rad. perenni subrotundâ. R. *Lugd.* 367. Phas. Ind. Cochleato Flor. TRIUMF. *Obs.* 93. T. 94. RAJ. *Hist.* 1890. BURM. *Fl. Ind.* 158.

komftig, zynde door de Portugeezen eerst in IV. Italië gebragt, en sedert, als een byzondere ^{AFDEEL} zeldzaamheid, in de Europifche Kruidtuinen ^{XVIII.} aangekweekt. 't Gewas blyft over, en klimt, ^{HOOFD-} op de manier der Snyboonen, doch zo fterk, ^{STUK.} dat men 't, in ééne Zomer, tot vyftien en meer ^{Decan-} Ellen hoogte heeft zien komen. De Steng is ^{dris.} Houtig en Takkig; de Bladen als gewoonlyk TRIUMFETTI heeft de Bloem omftandig be- fchreeven.

(10) Klimboon met een opftaande gladde Steng, ^{X.} Blikjes grooter dan de Kelk en hangende ^{Phaseolus} famengedrukte rimpelige Haauwen. ^{nanus.} Laage

Laage Turkfche Boonen noemt men deeze, die ook uit Indie zouden afkomftig zyn; mede een Jaarlyks of Zaay-Gewas, dat witte of paar- fche Bloemen heeft, draagende in lange ronde Haauwen Boontjes die wit zyn, of roodachtig bont en van verfcheidene Kleuren. Zy worden ook *Italiaanfche Boontjes* genoemd. Men kan ze ruim zo goed tot Spyze gebruiken als de ge- meene Witte Boonen: want zy zyn aangena- mer van fmaak.

(11)

(10) *Phaseolus* Caule erectiusculo laxi &c. *Ans. Acad.* IV. p. 284. *Phas. vulgaris* Italicus hum. f. minor, albus cum or- bitâ nigricante. *J. B. Hist.* 11. p. 358. *Smilax* Siliq. furfum rigente f. *Phas. parvus* Italicus. *C. B. Pin.* 339. *BURM. Fl. Ind.* 158.

IV. (11) Klimboon met een opstaande ronde Steng,
 AFDEEL. Hoofdjes - Bloemen en Cylindrische Haau-
 XVIII. wen horizontaal.
 HOOFD-
 STUK.

XI. Dit is een klein Oostindisch Gewasje, dat
Phaseolus Boontjes niet grooter dan Vitsen draagt, meest
Radiatus. licht groen, anderen bleek geel, vaal of Lever-
Gestraalde. verwig en sommigen ook zwart. Zy worden
Kadjang Kitsfil genoemd van de Javaneezen.
 Deeze groene Kadjang dient niet alleen met de
 anderen, welken ik straks beschryven zal, tot
 Proviand der Schepen en Voedzel van den ge-
 meenen Man; maar zy wordt voor de beste
 Soort gehouden, zynde ligter verteerbaar en
 veel malser dan de grootere Soorten van deeze
 Boontjes.

XII. (12) Klimboon met een opstaande hoekige ste-
Max. kelige Steng en hangende ruige Haauwen,
Kadelic. die een kromme Punt hebben.

XIII. (13) Klimboon met een bogtige ronde ruige
Mungo. Steng en Haauwen, in Hoofdjes vergaard.
Meiske. Wei-

(11) *Phaseolus* Caule erecto tereti &c. *Aff. Stockb.* 1742.
 p. 202. T. 7. f. 2. Phas. Zeyl. Siliq. radiatum digestis. *DILL.*
Elib f. 304. *Phaseolus* minimus. *RUMPH. Amb.* V. p. 386.
 T. 139. f. 2. *BURM. Fl. Ind.* 158.

(12) *Phaseolus* Caule erecto anguloso hispido &c. *H. Cliff.*
 499. R. *Lugd.* 367. *Fl. Zeyl.* 280. *GRON. Orient.* 217. Phas.
Orthocaulis Mungo Perfarum. *HERN. Mex.* 337. *Cadelium.*
RUMPH. Amb. V. p. 338 T. 140. *BURM. Fl. Ind.* 158.

(13) *Phaseolus* Caule flexuoso tereti hirsuto, Leg. Capit.
 hirtis. Phas. hirsutus flexicaulis Mungo affinis *Maderaspat.*
Caule tereti. PLUK. Alm. 290.

Weinig verschillen deeze twee Oostindifche, **IV.**
 de eerfte *Max* gebynaamd, volgens den Arabi- **AFDEEL.**
 fchen naam, de andere *Mungo* volgens den Per- **XVIII.**
 fiaanfchen. Het zwarte Zaad, naar Koriander **HOOFD-**
 gelykende, dat de *Kadelie* van RUMPHIUS **STUK.**
 voortbrengt, wordt gegeten en gekookt als de *Decan-*
 gedagte Boontjes, maar is veel flegter Voedzel *dria.*
 en bitterachtig. De Sineezen maalen 'er Meel
 van, daar zy Riempjes van maaken als de *Ver-*
micelli der Italiaanen; dienende ook om in
 Vleefchnat te kooken, en dan niet onaangenaam:
 Zy zyn de lymerigften van alle de Kadjang-
 Boontjes. Het Zaad der *Mungo* wordt, aan de
 Vafte Kust van Indie, gebruikt tot Paarden-
 Voeder, en het Afkookzel dient, als Gerftewa-
 ter, in Koortfen. AVICENNA geeft 'er den
 naam van *Meiske* aan.

(14) Klimboon met een opstaande Steng en
 Lancetvormige Bladen.

XIV.
Phaseolus
Lathyroi-
des.
 Smalbladi-

Op Jamaika is deeze wild groeiende gevon-
 den met een groote hoogroode Bloem. Zy **ge-**
 werdt, door SLOANE, by de *Lathyrus* verge-
 leeken en draagt smalle Haauwen, volgens de
 waarneeming van BROWNE.

Met de bepaaling fchynt volmaakt die *Ja-* **Japanfche.**
pan- **PL. LXIII.**
Fig. 2.

(14) *Phaseolus* Caule erecto, Foliolis Lanceolatis. *Phas-*
minor erectus Pratenfis, Foliis oblongis &c. BROWN. *Jam.*
 291. *Phaseolus* erectus *Lathyroides*. SLOAN. *Jam.* 71. *Hift.*
 I. p. 183. T. 116, f. 1.

IV. *panfche* overeen te komen, waar van ik de Af-
 AFDEEL. beelding in *Fig. 2*, op *Plaat LXIII*. gegeven heb.
 XVIII.
 HOOFD- Dat dezelve een slingerend Gewas zy, is uit de
 STUK. gefalte van den Tak, dien ik daar van heb,
 Tienman- met Knietjes voorzien en in Leden verdeeld,
 nige. niet waarfchynlyk.

Kaapfche. De Heer N. L. BURMANNUS geeft een
 Soort op, onder de *Kaapfe* Planten, die de Steng
 overend ftaande, met Knietjes en geftreept
 heeft, de Haauwen famengedrukt, plat en de
 Bladen Eyronnd Lancetvormig (*).

XV. (15) Klimboon met een opftaande Steng en
Phaseolus Klotronde Zaaden, zwart genaveld.
Sphar-

Spermus. De Kogelronde Boontjes, wit van Kleur met
 Rondzaa- dige. een zwarten Navel, onderfcheiden deeze, die
 onder den naam van *Caravances* op Jamaika en
 in anderen deelen der Westindiën, na 't Regen-
 Saizoen, gezaaid worden.

D O L I C H O S. Slingerboon.

In dit Geflagt heeft de voet van de Vlag
 twee evenwydige langwerpige Eelten, die de
 Vleugels van onderen famendrukken.

Het bevat eenentwintig slingerende of zig
 omwindende en vyf overend ftaande, byna alte-
 maal uitheemsche Soorten, als volgt.

(1)

(*) *Phaseolus Capensis. Flor. Cap. Prodr. p. 21.*

(15) *Phaseolus Caule erecto, sem. globosis &c. BROWN.*
Jam. 292. Phas. erectus minor, sem. Spharico albo &c.
SLOAN. Jam. 72. Hist. I. p. 185. T. 117. f. 2, 3.

(I) Slingerboon met Haauwen als Houwmes-
sen , de Zaaden Eyrond met een geboogen
Navel aan 't end.

IV:
AFDEEL:
XVIII.
HOOFD-
STUK.

In Egypte groeit deeze , *Lablab* genaamd ,
die 'er, volgens ALPINUS, een Boomgewas
maakte, dat honderd Jaaren en langer in 't leven
bleef , zynde geduurig groen. De Boonen, in
lange breede Haauwen vervat, waren zwart of
rood , en dienden tot Spyze , wordende het
Afkookzel met Saffraan , tot Borstkwaalen ,
verwekking der Stonden en Waterloozing , ge-
bruikt. Ook speelde het Gemeene Volk met
deeze Boontjes ; waar van de naam , (dewyl
Laab by de Arabieren Spel betekent,) zo VES-
LINGIUS oordeelt, afkomstig kunnen zyn.

I.
Dolichos
Lablab.
Egypti-
sche.

De Heer HASSELQUIST, die in Egypte
waarnam, hoe men dit Gewas aldaar tot be-
kleeding van Afdakken, Prieelen en Gaanderyën
in de Tuinen en aan de Huizen gebruikte, merkt
aan, dat hetzelfde aldaar van buiten schein in-
gebragt te zyn , misfchien uit Indie over Euro-
pa: aangezien men hetzelfde 'er, in de Land-
taal, *Ful Frangi*, dat is Europifche Boonen,
noem-

(1) *Dolichos volubilis*, Legum. ovato - Acinaciformibus
Sec. Syst. Nat. XII. Gen. 867. p. 482, Veg. XIII. p. 547.
R. Lugdb. 368. GOUAN Monsp. 365. H. Ups. 214. HAS-
SELQ. Itin. 483. Phaseolus Ægyptiacus nigro Semine. C. B.
Pin. 341. TOURNE. Inst. 414. Phas. niger Lablab. ALP.
Ægypt. 74. T. 75. VESLING. p. 27.

II. DEEL X. STUK.

IV. noemde. Het bloeide aldaar in de Maand Sep-
 AFDEEL. tember. De Peul was aan de Rug ruuw, van
 XVIII. onderen bezet met veele kleine pukkeltjes. De
 HOOFD- Steng is ook ruuw: de Bloemen komen by Krans-
 STUK. jes, van vier of vyf by elkander, voort; don-
 Tienman- ker paarsch of wit, en 't Gewas heeft met dat
 nige. der gewoone Turksche Boonen veel overeen-
 komst.

In de Europische Tuinen is het een Zaay-
 Plant, die naar de gewoone Turksche Boonen
 veel gelykt, hebbende de Steng ruuw en de
 Bloemen komen byna aan Kransjes voort, van
 vier of vyf by elkander, donker paarsch of ook
 wit van Kleur. Aan den voet van ieder Blad zyn
 Borstelige Blikjes, doch aan de Kelken komen
 zy Eyrond voor en vry groot.

VI.
Dolichos
Sinenfis.
 Chinees-
 sche.

(2) Slingerboon *met hangende Rolronde Haau-
 wen, die dik zyn, de Bloemsteelen opge-
 regt, veelbloemig.*

Van de *Chineesche Boontjes*, in 't Maleits
Katjang Sina genaamd, verhaalt RUMPHIUS,
 dat menze in Nederlandsch Indie aan Itokken
 plant, gelyk de gewoone Snyboonen, waar zy
 zig met dunne taaije Ranken om winden, en
 daar by oploopen, hebbende de Bladen wat
 smaller en glad. De Bloemen zyn wit of paarsch-
 achtig en hebben de Vlag agterover geboogen.

Maar

(2) *Dolichos volub. Leg. pendulis Cylindricis &c. Am.
 Acad. IV. p. 326. Dolichos Sinenfis, RUMPH. Aub. V. p.
 375. T. 134. GOUAN Mousp. 365.*

Maar in 't byzonder munten deeze uit door de langte der Haauwen, die zig als Kraalkettingen vertoonen: gelyk dit by ons ook in de zogenoemde Princesse-Boontjes plaats heeft; hoewel zy maar ééne holligheid hebben: welke Boontjes omtrent van die grootte bevat, zeer aangenaam van Smaak en wit of rood van Kleur. Men eetze 'er op dergelyke manier; naamelyk de groene Haauwen aan stukjes gesneden, dan in Water gekookt en voorts begooten met een vette Saus.

Van deeze beiderley zyn my de Haauwen van Batavia toegezonden, die ik in Liqueur bewaar, hebbende omtrent de langte van een Elle en de dikte van een Pink, gelyk RUMPHIUS zegt: 't Gewas schynt men in de Koninglyke Tuin, te Montpellier, te hebben of gehad te hebben.

(3) Slingerboon met Rolronde ruige Haauwen, die aan 't end een Elsvormig krom Nageltje hebben; veelbloemige Steeltjes en een stekelige Steng.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

III.
Dolichos
Uncinatus.
Haakige.

(4) Slingerboon met byna Rolronde Haauwen, Tropswyze vergaard, aan de tippen krom en holrend.

IV.
Unguicula-
tus.
Dus Genagelde.

(3) *Dolichos volub.* Legum. Cylindr. hirsutis, &c. Phas. hirsutis Siliquis erectis & aduncis. PLUM. Sp. 8. Ic. 221.

(4) *Dolichos volub.* Legum. Capit. subcylindr. apice recurvo concavo. H. Ups. 214. JACQ. Hort. 23. Cacara nigra. RUMPH. Amb. V. p. 331. T. 138. BUBB. Fl. Ind. p. 158.

K

II. DEEL. X. STUK.

IV. Dus worden deeze beiden onderscheiden, waar
AFDEEL. van de eerste in Westindie, de ander in Oost-
XVIII. indie groeit, zyn deeze laatste de *Zwarte Ca-*
HOOFD- care van RUMPHIUS, dus genaamd, om dat
STUK. de rype Boonen zo zwart zyn als Git. Raauw
Tienman-
nige. zyn zy, gelyk de Turksche Boonen, zeer on-
gezond en voor het Vee vergiftig; doch men
kanze, door in Water weeken en opkookten,
tot een goede Spyze maaken. De Javaanen roo-
ften of braadenze in de heete Afch en eeten ze
dan, als 'er het zwarte Velletje afgesprongen
is, uit de Hand of gebruikenze tot eenige Me-
dicyn.

V. (5) Slingerboon *met Zabelachtige Haauwen,*
op de Rug drie Kielen hebbende, de Zaa-
den met een Dopje bekleed.
Dolichos
Ensiformis.
Zabelach-
nige.

Op Jamaika groeit deeze, die *Zeer groote Boon*,
met Zabelachtige Haauwen, en de groote Naad
wederzyds met een uitpuilende Rib, het Zaad
wit en in een Vliesje beslooten, van BROWNE
en SLOANE getyteld wordt. Het Gewas schynt
overeenkomstig te zyn met de *Houw-Mes Boon*
van RUMPHIUS, mischien in Oostindie over-
gebragt; als gekweekt wordende op Java en
an-

(5) *Dolichos volub.* Leg. Glad. Dorso tricarlinatis, Sem.
Atrillatis. *H. Cliff.* 360. *Phaseolus surrectus major* &c. BROWN.
Jam. 291. *Phaseolus maximus* Sil. Ensiformi, Nervis insigni-
nitâ &c. SLOAN. *Jam.* 68. *Hist.* I. p. 177. T. 114. f. 1, 2,
4. Lobus Machzroides. RUMPH. *Amb.* V. p. 376. T. 135.
f. 1. Bara Mareka. *Hort. Mal.* VIII. T. 44.

andere Eilanden, om de Boonen tot Spyze te gebruiken. De Haauwen, zegt die Autheur, zyn een Handbreed of een Span lang, twee Duimen breed, schaars een Pink dik, plat, in eenige Bulten verdeeld, aan de kanten wat hoekig en met smalle Vlerken gezoomd. Ik heb 'er zodanig eene van meer dan een Voet lang en anderhalf Duim breed, een Vinger dik, en dus gelykende naar onze grootste Haauwen, die men Slagwaarden noemt; dertien Boonen bevattende. Een andere van dien aart, welke ik heb, gelykt volkomen naar een Halve Maan, bevat zes Boonen, gelyk RUMPHIUS van de zynen zegt, en heeft een krom Nageltje of haakig Puntje, gelyk de voorgaande Soorten. De verspreide verheven Rimpels, daar LINNAEUS van spreekt, zyn zeer zichtbaar in deeze.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

(6) Slingerboon met Vliezig vierhoekige Haauwen.

VI.
Dolichos
tetragono-
lobus.

Behalve die zonderlinge gesteldheid der Haauwen, onderscheidt zig deeze door haaren Knolachtigen Wortel. Zy loopt by Stokken op, gelyk andere Klimboonen, en heeft de Bladen glad, de Bloemen zeer groot. De groene Haauwen worden aan stukken gesneden en gekookt

Vierhoekige.

(6) *Dolichos volub.* Legum. Membranaceo-quadrangulatis. Lobus quadrangularis. RUMPH. *Amb.* V. p. 374. T. 133. BURM. *Fl. Ind.* 159. An Lobus peregrinus Cartilagineus? CLUS. *Exot. Lib.* 3. Cap. 9.

K 2

IV. gegeten, als ook de Wortel, doch de rype
 AFDEEL. Boonen zyn bezwaarlyk te verteeren. Men
 XVIII. noemtze op Java *Catjang Botor*. Ik heb 'er
 HOOFD- noemtze op Java *Catjang Botor*. Ik heb 'er
 STUK. Haauwen van, dié my overgezonden zyn, om-
 trent een Voet lang.

VII. (7) Slingerboon met byna Rolronde, gladdé,
Dolichos zeer lange Haauwen.
sesquipedá-

lis. De langte van anderhalven Voet en daarbo-
 Anderhalf- ven maakt deeze Haauwen doch niet langer,
 voctfe. dan die van de Sineefche Slingerboonen, voor-
 gemeld. De gefalte is ook als der gewoone
 Klimboonen. Zy vallen in Amerika.

VIII. (8) Slingerboon met getrosté ruige gelyke
Altissimus. Haauwen, de Zaaden met een Klepje om-
 Zeer hoo- ringd, de Bladen wederzyds glad.
 ge.

In groote Berg-Boschen, op 't Eiland Mar-
 tenique, en aan de steile Oevers van Beeken,
 groeit deeze Soort, die de hoogste Boomen be-
 klimt, latende uit derzelver Loof zeer fraaije
 Bloemtrosfen aan de enden van Steelen, die
 fomtyds wel twaalf Voeten lang zyn, tot ver-
 maak der reizende Luiden, nederhangen. De
 Bloemen zyn paarschachtig blaauw, met een
 geelen Kiel, van eene wonderlyke figuur; de
 Haau-

(7) *Dolichos volub.* Legum. subcylindr. laxibus longissimis. JACQ. Hort. T. 67.

(8) *Dolichos volub.* Legum. Racemosis hirtis æqualibus &c. JACQ. Amer. 27. Hist. 203. T. 283. Hort. Mal. VIII. T. 36.

Haauwen gelyken veel naar die der volgende Soorten. IV.
AFDEEL.
XVIII.

- (9) Slingerboon met getroste Haauwen, die de Kleppen byna gekield en ruig hebben, met drie Bloemsteeltjes by een. HOOFD-
STUK.
IX.
Dolichos
pruriens.
Jeukende.
- (10) Slingerboon met getroste Haauwen, Lancetvormig overdwars gesleufd, de Zaaden zwart geringd. X.
Urens.
Brandende.

Van deeze beide Soorten, wier Groeiplaats is in de beide Indiën, worden de Haauwen genoemd *Jeukboontjes*, in 't Fransch *Pois a gratter*, in 't Engelsch *Cowage* of *Cow-Itch*, wegens de bekende eigenschap, van eene brandende Jeukt in de Huid, zelfs der minst gevoelige Menschen, te verwekken. In Oostindie noemt

(9) *Dolichos volub.* Leg. Racemosis Valv. subcar. hirtis, Pedunc. ternis. *Mant.* 441. *JACQ. Amer. Hist.* 201. T. 122. Phas. Americanus &c. *PLUK. Phyt.* T. 214. f. 1. Phas. utriusque Indiæ Lobis villosis pungentibus minor. *SLOAN. Jam.* 69. *Cacara pruritus.* *RUMPH. Amb.* V. p. 393. T. 142. *Nai-Corana.* *Hort. Mal.* VIII. p. 61. T. 35. *Fl. Zeyl.* 539. *BURM. Fl. Ind.* 159.

(10) *Dolichos volub.* Legum. Racem. Sulcis transversim lanceolatis, Sem. hilo cinctis. *JACQ. Amer. Hist.* 202. T. 182. f. 84. Phas. Sil. latis hisp. rugosis. *PLUM. Ic.* T. 107. Phas. Amer. Frut. &c. *PLUK. Phyt.* T. 213. f. 2. Phas. Brasil. Frut. *SLOAN. Jam.* 68. *Hist.* I. p. 178. *Zoophthalmum.* *BROWN. Jam.* 295. *Mucuna.* *MARCGR. Bras.* 19. *Kaku-Valli.* *Hort. Mal.* VIII. p. 63. T. 36. *BURM. Fl. Ind.* 159.

K 3

H. DEEL. X. STUK.

IV. noemt menze ook *Maagden of Krieuwel-Kruid*,
 AFDEEL. om de zelfde reden. Van de eerste Soort zyn de
 XVIII. Boontjes, die de langte en dikte ongevaar van
 HOOFD- een Vinger of Pink hebben, gemeenst: van
 STUK. de andere, die wel een Span lang en veel dikker
Tienman-
nigt. vallen, de Zaaden of Boonen, gemeenlyk *Os-*
sen of Ezels-Oogen, en ook wel *Duivelsboonen*
 genoemd wordende, wegens de Toverachtige
 hoedanigheid, die de Indiaanen daar aan toe-
 schryven. Van de kleinsten, welke in Oostin-
 die tam en wild voorkomen, aldaar *Cacara Gat-*
zal genaamd, kunnen de Boontjes, wel bereid
 zynde, tot Spyze strekken (*).

't Gewas is in beiden aan dat der gewoone
 Klimboonen niet ongelijk, en heeft Bloemen die
 aan Trosfen hangen, elk op zig zelve naar een
 vliegende Horfel, of naar een Wyfjes Nagtkap-
 pel, eenigermaate gelykende, en dus ook van
 een zeer vreemde figuur. Van de kleine komen
 dikwils dertig Bloemen, van de grooten wat min-
 der voor, in ieder Tros, die een zeer fraaije
 vertooning maaken. Zy hebben geen Reuk en
 zyn in de eerste Soort rood of paarschachtig,
 in de andere geel. De Vlag is Eyrond en klei-

ner

(*) PLUKENET merkt aan, dat de Amerikaansche Jeuk-
 boontjes het Zaad bruin gestippeld hebben, en onderscheidt-
 ze daar door van de Oostindische, wier Zaaden, zegt hy,
 altoos glanzig zwart zyn; doch volgens RUMPHIUS hebben
 deeze de Boontjes rond, plat, als Lupinen, en zwartachtig
 bruin mer geele Streepjes of plekken: dat byna op 't zelfde
 uitkomt. Zodaag zyn de Zaaden in myne Jeukboontjes.

ner dan de andere Bloemblaadjes: die de lang-
te hebben van anderhalf Duim.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(11) Slingerboon met getroste Haauwen, die
samengedrukt en vierzaadig zyn, de Bla-
den Ruitachtig.

XI.
Dolichos
minimus.
Zeer
kleine,

Op Jamaika is deeze zeer kleine Soort gevon-
den, die met Draadachtig dunne Stengen of
Ranken tot eens Menschen hoogte opklimt en
niet alleen de Bloemen, maar ook de Zaadpeu-
len zo ongemeen klein heeft, dat zy by de voo-
rigen ongemeen afsteeken. Het Haauwtje is
naauwlyks een Duimbreed lang en bevat drie
of vier zeer kleine ronde Afchgrauwe Zaadjes,
die bruin gestippeld zyn.

(12) Slingerboon met byna tweebloemige Steel-
tjes, ovaale samengedrukte Haauwen en
gladde Bladen.

XII.
Capensis.
Kaapich.

Aan de Kaap valt deeze, waar van zy den
bynaam heeft. Men vindt daar ook, volgens
den Heer N. L. BURMANNUS, de naast
voorgaande Soort.

(13)

(11) *Dolichos volub.* Legum. Racemosis &c. *Dol. minimus*
Flor. luteis. *H. Cliff.* 360. T. 21 *H. Ups.* 224. *Phaseolus*
exiguus glaber, Trifolii foliis. &c. *BURM. Zeyl.* 188. T. 24.
f. 2. *Phas. minimus foetidus* &c. *SLOAN. Hist.* 1. p. 122.
T. 115. f. 1.

(12) *Dolichos volub.* Pedunc. subbifloris, Leguminibus el-
lipticis compressis, Fol. glabris. *Am. Acad.* VI. *Afr.* 14.
Phas. Afr. luteus. *HERM. Afr.* 17.

K 4

IV. (13) Slingerboon met Eyronde Wollige Bladen, eenzaame Bloemen en tweehoornige Zaaden.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK,

XIII. De Zaaden, die naar Torretjes gelyken, in gewrichte Haauwtjes vervat, onderscheiden deze Oostindische, die rondachtige Wollige Blaadjes, als van Salie heeft.

Dolichos
Scarabaeoides.
Torachtige.

XIV. (14) Slingerboon met gladde veelhoekige getande Bladen.

Bulbosus.
Bolwortelige.

Deeze heeft Wortels als Raapen, welke gekookt in Indie gegeten worden; doch het is een slegte Kost. De Chineezen konfytenze droog met Suiker, en dan is het een aangenaame versnapering. Zy wordt onder de Soorten van *Cacara* geteld, en maakt een Gewas als andere Slingerboonen. Op Amboina is hetzelfde, nu ruim een Eeuw geleeden, uit de Philippynse Eilanden overgebracht. Die van 't Eiland Nevis wordt 'er door de Engelschen *the Turnip-Tree* genoemd, zo PLUKENET meldt; dat is de Raapen-Boom (*).

(15)

(13) *Dolichos volub.* Fol. ovatis tomentosus &c. Phaseolus minimus Bisnagaticus &c. PLUK. *Alm.* 290. T. 52. f. 3. Phas. Zeyl. tomentosus *Salvia foliis.* BURM. *Zeyl.* 183. BURM. *Fl. Ind.* 159.

(14) *Dolichos volub.* Fol. glabris multangulis dentatis. Phas. Nevisensis, Fol. multang. tuberosa Radice. PLUK. *Alm.* 292. T. 52. f. 4. *Cacara bulbosa.* RUMPH. *Amb.* V. p. 373. T. 132.

(*) Hoe ligt kan een Drukfeil iets onverstaanbaar maaken. Wat zal men uit *Nervicensis*, zo LINNÆUS het heeft, begrypen?

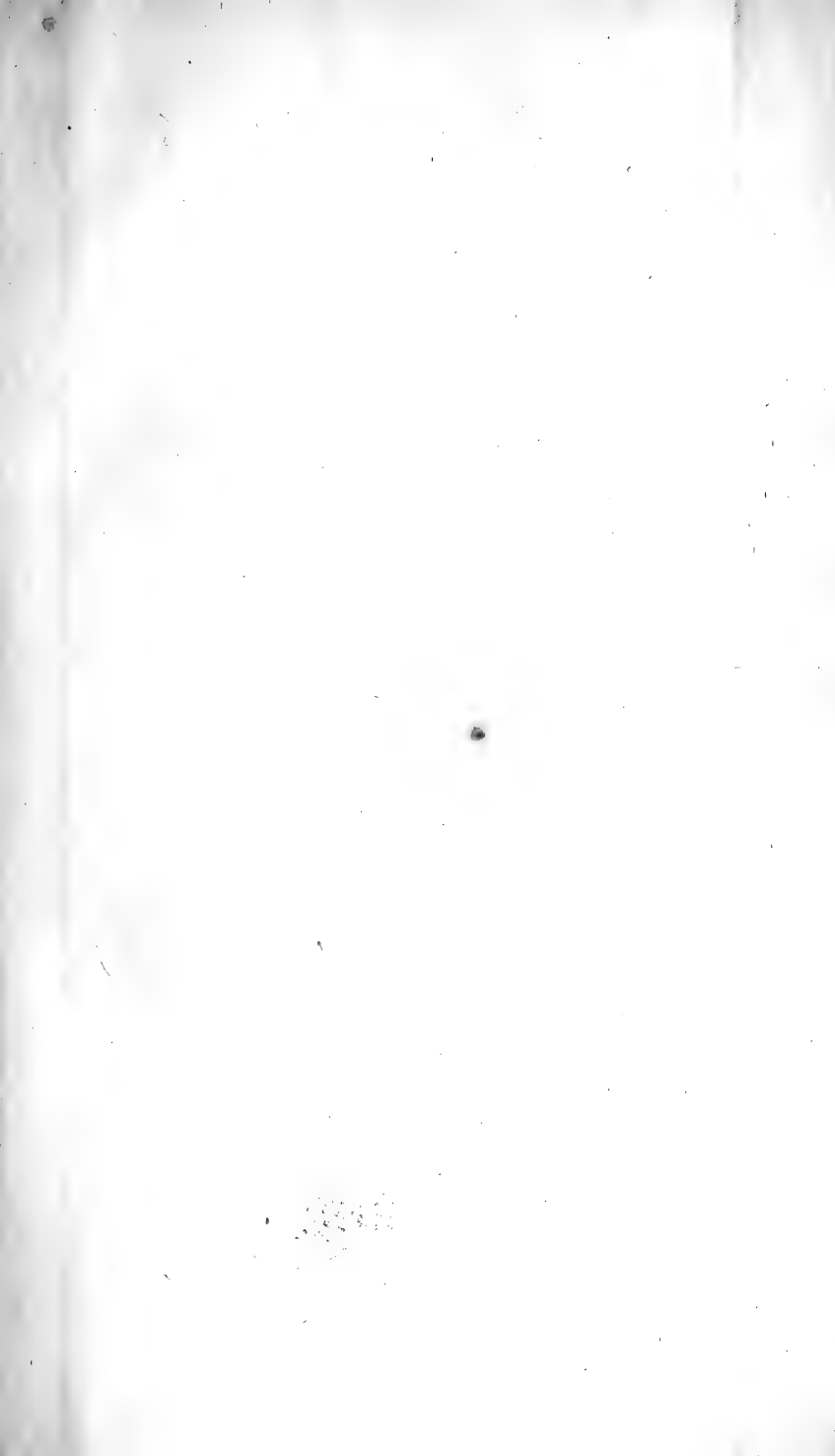

Fig. 1.

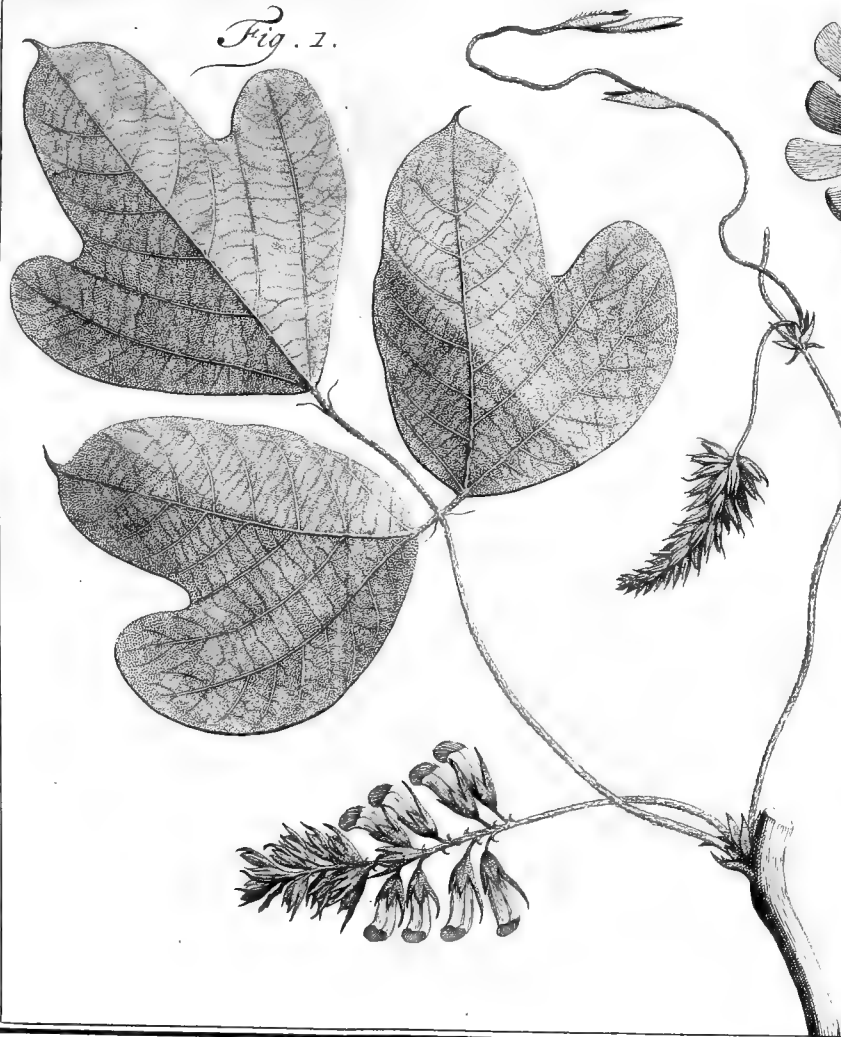
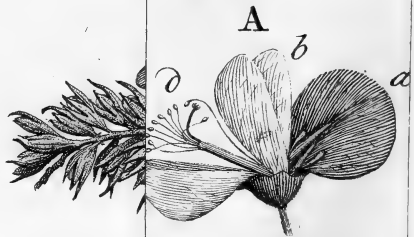
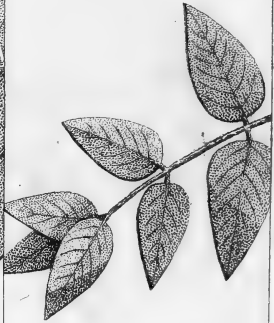
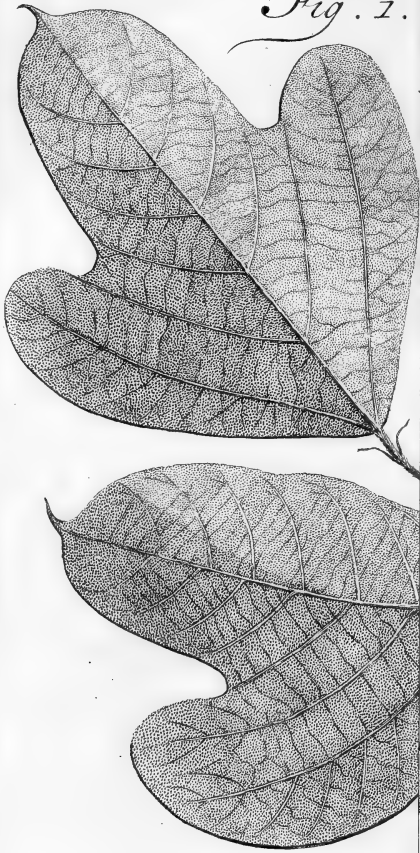

Fig. 2.

Fig. 1.

(15) Slingerboon met de Zyd - Bladen uit- IV.
 waards, het middelste wederzyds gekwabd. AFDEEL.
XVIII.

Nu ruim veertig Jaar geleeden was deeze HOOFD-
 Soort in de Cliffortse Tuin uit Amerikaansch STUK.
 Zaad geteeld, doch niet tot volwasfenheid ge- XV.
 komen, zo LINNÆUS aantekent. Zyn Ed. Dolichos
 hadt evenwel gelegenheid om daar uit op te mer- trilobus.
 ken, dat de zydblade aan de binnenkant vol- Driekwab-
 komen ongekwabd waren, niet driekwabbig, bigc.
 gelyk in die van Madras by PLUKENET. Van Pl. LXIV.
 deeze heeft zyn Ed. vervolgens een Soort ge- Fig. 1.
 maakt in het naastvolgende Geslagt en daar toe
 dat Plantje betrokken, welk de Heer N. L.
 BURMANNUS, onder den naam van *Dolichos*
trilobus, in Plaat hadt voorgesteld.

Alzo my, uit Japan, zodanige gedroogde
 Planten toegezonden waren, heb ik daar van
 alhier, in Fig 1, op Pl. LXIV., waarschynlyk
 de eerste Afbeelding gegeven, die volkomen
 met de bepaaling strookt. Van de Kaap heb ik
 ook een dergelyk Gewas ontvangen: zo dat
 hetzelfde tot de drie andere Wereldsdeelen be-
 hooren zou. Uit de Ranken schynt het, in groot-
 te, naar de gewoone Klimboonen te gelyken.
 De Bladen zyn aan 't end met een krom Punt-
 je of Haakje voorzien, dat in het andere ont-
 breekt.

(16)

(15) *Dolichos volub.* Foliolis lateralibus extorsum gibbis,
 intermedio trilobo. H. Cliff. 360.

K 5

- IV. (16) Slingerboon met tweebloemige Oxelsteeltjes, *Liniaale samengedrukte Haauwen en een regt Baardje aan 't end.*
- AFDEEL. XVIII. HOOFD-STUK.
- XVI. (17) Slingerboon met *Liniaale stompe gespitsde Bladen, die glad zyn, van onderen ruigachtig.*
Dolichos Aristatus.
 Gebaarde.
- XVII. (18) Slingerboon met een gladdde Steng, de *Bladsteelen ruigachtig, de Vleugels der Bloem uitgebreid.*
Filiformis.
 Draadige.
- XVIII. (19) Slingerboon met *Eyronde stompe Bladen, veelbloemige Steeltjes, en gelyke Bloemblaadjes in grootte en figuur.*
Purpureus.
 Paarsche.
- XX. (20) Slingerboon met een *blyvende Steng, gelyke Steeltjes.*
Regularis.
 Regelmaatige.

De twee eersten van deeze komen in de Westindiën, de derde in de beide Indiën, en de vierde in Virginie voor; welke laatste lange gezwollen Aairen heeft.

- XX. (20) Slingerboon met een *blyvende Steng, gelyke Steeltjes.*
Lignosus.
 Houtige.

- (16) *Dolichos volub. Pedunculis bifloris Axillaribus &c.*
- (17) *Dolichos volub. Foliolis Linearibus obtusis mucronatis &c. Am. Acad. V. p. 402. Dolichos herbaceus minor. BROWN. Jam. 294.*
- (18) *Dolichos volub. Caule glabro, Petiolis pubescentibus &c. BURM. Fl. Ind. 160.*
- (19) *Dolichos volub. Foliis ovatis obtusis &c. GRON. Virg. 32, 106.*
- (20) *Dolichos Caule perenni, Pedunculis capitatis &c. Dolichos Caule perenni Lignoso. H. Cliff. 360. T. 20. Phaseolus Ind. perennis. EICHM. Carol. 36. Cacara. f. Phaseolus*

*steelde Hoofdjes - Bloemen en gestrekte Li-
niaale Haauwen.*

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Decan-
dria.*

Deeze , die overblyvende Houtige Ranken heeft , is een Gewas gelyk de andere klimmen- de Boonen , dat niet alleen in Oostindie , maar ook aan de Kaap der Goede Hope groeit. Ik heb het van daar ontvangen als ook van Java , alwaar men het *Cacara* noemt , een Maleitsch woord , dat eigentlyk Boonen betekent , ge- meenlyk *Karkarren*. Het wordt aldaar zeer veel over Prieelen van Latwerk gelegd ; waar door men 'er in de eerste plaats den lommer van heeft , ten anderen de sierlykheid der Bloemen , die paarschachtig zyn en aan Trosfen voortko- men , lang van duuring : ten derden de Haau- wen , die van grootte als een Vinger zyn en meestal groen gegeten worden als Erwtepeulen. Ryp geworden zyn ze bruin en bevatten drie of vier rolronde Boonen van tweederleije kleur : naamelyk zwart met witte of geel met zwarte Stippen en Plekjes. Men vindt 'er ook Witte , doch die maaken een andere Soort uit. In Ame- rika groeit het ook en wordt van sommigen *Ze- venjaars - Boonen* genoemd , als zeven Jaaren agtereen bloeiende en Vrugdtraagende. Men heeft 'er altoos Bloem en Vrugt aan , zo ryp als groen , zegt ROCHEFORT , aanmerkende dat

Int perennis. RUMPH. *Amb.* V. p. 272. T. 196. BURM. *Fl.* Ind. 160.

II. DEEL. X. STUK.

IV. dat dit Gewas zig over Boomen, Rotsen, en
 'AFDEEL. XVIII. waar het by kan komen, uitbreidt, maakende
 HOOFD. een wonderlyke verwarring. Op Ambon, zegt
 STUK. RUMPHIUS, duurt het niet meer dan vier of
 Tienmon- vyf Jaaren, en is zeer gekweld met stinkende
 nige. Boomluizen, wanneer men het niet snoeit. of
 zuivert.

XXI. (21) Slingerboon met een blyvende Steng en
 Dolichos zeer lange Aairen, die dubbelde Bloem-
 pois/la- steeltjes hebben; de Haauwen gespitst en
 chyas. samengedrukt.
 Veelbioe-
 mige.

Pi. LXIV.
 Fig. 2.

In Virginie was deeze Soort waargenomen, welke Haauwen als Erwtepeulen draagt volgens CLAYTON. Ik heb, onder dien naam, den Rank van een Japanfch Gewas bekomen, alhier in Fig. 2, op PLAAT LXIV., afgebeeld, hetwelke, volgens de daar aan bevindelyke Bladsteeltjes, geen drievoudige, gelyk alle de anderen van dit Geflagt, maar Gevinde Bladen fchynt te hebben. De Bloemen, niettemin, voldoen volftrekt aan de Kenmerken, gelyk uit eene derzelve, by A geopend voorgesteld, blykbaar is: alwaar *a* de Vlag, *b* de Vleugels en *c* den Kiel, als ook *d* den Styl en Meel- draadjes aanwyzen; waar van negen tot een Scheede, die den Styl omvat, famengevoegd zyn en het tiende afgezonderd is. De twee
 Eel-

(21) *Dolichos volub.* Caule perenni, spicis longissimis, Pedicellis geminis &c. GRON. *Virg.* p. 106.

Eeltige punten, door welken de Kiel samenge-
 drukt wordt, vertoonen zig aan den voet der IV:
 AFDEEL.
 XVIII.
 Vlag, zeer duidelyk by *e*, in de aanmerkelyk HOOFD-
 STUK.
 vergrootte figuur met Letter B beftempeld: zo
 dat men niet kan twyfelē, of deeze Plant hier Decan-
 dria.
 t'huis behoore.

Behalve de Chineefche, voorgefemd, en ver- Arabifche.
 fcheide anderen, kwam den Heer FORSKAOHL
 ook deeze Soort van Slingerboonen in Arabie
 voor: ten minfte befchryft hy, onder dien naam,
 een Gewas by de Arabieren *Sjef* genaamd, waar
 van de rype Boonen, gegeten wordende, Buik-
 zuiverend waren. Hetzelve droeg Haauwen van
 een Span lang, een Duim breed en een Vinger
 dik; dus aanmerkelyk grooter dan gezegd is.
 Hy vondt 'er eene met een Boomachtige Steng,
 en eene Heefterige, waar van de Boonen,
 paarfch van Kleur, door de Karavaanen uit A-
 byffinie medegebracht werden, dienende aan het
 Gemeene Vrouwvolk en Kinderen, te Kairo,
 tot fieraad. Voorts werdt in de Velden van E-
 gypte een Soort geteeld met verfpreide Sten-
 gen, van anderhalven Voet, op den Grond leg-
 gende, daar men de groene Haauwen, gekookt,
 van at, met Olie en Azyn, even als by ons de
Princesse-Boontjes, zogenaamd. In de Oxels
 hadt dezelve zeer lange Steelen aan 't end ge-
 trost met Bloemen, en vervolgens met opftaan-
 de ronde Haauwen, een Span lang. Dergelyke
 kwam hem te Lohaja in Arabie voor, met win-
 dende Stengen. De Chineefche groeiden aan de
 Sloo-

IV. Slooten der Akkeren by den Nyl, twee Ellen
 AFDEEL. hoog, met den Wortel in 't Water (*).
 XVIII.

HOOFD-
 STUK.

XXII.
Dolichos
Soja.
 Japanfche.

(22) Slingerboon met een opstaande bogtige
 Steng, opgeregte Oxel-Trosfen en han-
 gende stekelige byna tweezaadige Haauwen.

Men vindt wel verscheide Soorten van dit Ge-
 flagt in Japan, doch deeze verdient den bynaam
 met het grootste regt, om dat 'er de *Japanfche*
Soja van gemaakt wordt. Het is een Lymerig
 en niet onaangenaam ziltig Sap, dat in Flesfchen
 overkomt, en, in plaats van Vleesch-Sap of
 Sjeu, over Erwtten en andere Spyzen gegeten
 wordt, om den Appetyt te verwekken. In
 Oostindie is inzonderheid daar toe veel in ge-
 bruik, zo wel het Echte Japanfche, als het na-
 gemaakte Chineefche en ander van flegter hoe-
 danigheid.

't Gewas, daar men de Japanfche Soja van
 maakt, gelykt veel naar het Loof der Turkfche
 Boonen, doch de Bladen zyn minder breed, en
 het heeft een opstaande Steng, met verdraaide
 Takken, tot vier Voeten hoogte groeiende,
 volgens KÆMPFER. De Bloempjes zyn zeer
 klein, bleek blaauw, en gaan naauwlyks open:
 de

(*) *Flor. Ægypt. Arab.* p. 132.

(22) *Dolichos* Caule erecto flexuoso &c. *Mat. Med.* 363.
Fl. Zeyl. 534. *Phaseolus Japonicus* Fructu albo, ex quo Soja
 conficiunt Japonenses. *RAJ. Hist.* III. p. 438. *Phaseolus*
siliquis Lupini. KÆMPFER. *Am.* 837, T. p. 838. *Act. Stock-*
holm. 1764. p. 280. T. 9.

Zaadhuisjes, ruig gehaaid, anderhalf Duim lang, gelyken naar die der geele Lupinen, en bevatten twee, zelden drie, witte Zaaden, als Erwtent, doch Boonachtig van figuur: gelyk my uit zodanige Haauwtjes, die ik van Japan ontvingen heb, blykt.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Decan-
dria.*

Van Zaaden, welken men uit China hadt gekreegen, heeft de Heer BERGIUS te Stokholm dit Gewas geteeld en hetzelfde in Afbeelding vertoond. Hy bevondt het geheel ruig, de Bladen Ruitachtig Eyronde en de Bloempjes nog kleiner, dan gedagte Autheur die getekend heeft: 't welk mooglyk aan 't Klimaat zal toe te schryven zyn, of aan eenige Verscheidenheid. Immers, het gene ik daar van uit Japan heb bekomen, heeft de Bloempjes niet kleiner dan dat van KÆMPFER (*).

Van deeze Boontjes maakt men in Japan niet alleen een Bry, genaamd *Miso*, die voor Boter verstrekt, welken men, volgens deeze Autheur, aldaar niet heeft (†): maar ook en wel inzon-

ge-

(*) BERGIUS is zelf daar omtrent verbysterd: want hy zegt, dat de beschryving van dien Autheur meer overeenkomstig is met zyne Waarneeming, dan de Afbeelding: doch *Flosculi Floribus Ervi pares, Vexillo Petalisque rectis, vix expansis*; betekent geen Bloempjes die men naauwlyks zien kan zonder den Kelk te openen.

(†) Het schynt derhalve mis te zyn, dat men dien Boter van zwarte Soja-Boontjes maaken zou, gelyk uit SHEPARD is over genomen door RAY: want de zwarten gebruikt men in Japan tot een Geneesmiddel voor Aamborsfigen, zegt KÆMPFER.

IV. derheid, de gedagte *Soja* of *Sooju*. Om deeze
 AFDEEL. te bereiden, worden gelyke deelen van week
 XVIII. gekookte Boontjes en Garst of Tarw onder el-
 HOOFD. kander fyn gewreeven en met een gelyk deel
 STUK. Zout, in een Pot, bedekt: daar men dan byna
 Tienman- zo veel Water op giet. Dagelyks wordt die
 nige. Stoffe eenmaal omgeroerd, en, na dat zulks
 twee of drie Maanden geduurd heeft, doorge-
 zeegen. Het uitgeperste Vogt bewaart men in
 Vaatjes en de overblyvende Klomp wordt op
 nieuws met Water begooten en eveneens be-
 handeld.

De manier, op welke de *Soja* door de Chi-
 neezen bereid wordt, is volgens den Sweed-
 fchen Kapitein EKEBERG zeer verschillende.
 De gekookte Boontjes, zegt hy, worden op
 een Zeef uitgespreid, en, met Meel van der-
 gelyke Boontjes omwenteld, neergezet in een
 Korf. Dus, met Matten toegedekt, laat menze
 eenige Dagen schimmelen, vervolgens hard
 droogen; dan gezuiverd zynde, worden zy in
 Potten gedaan, met Pekel begooten, en in de
 Zonneshyn gezet. Zes Weeken gestaan heb-
 bende en het Vogt bruin wordende, giet men
 't af, doende fomtyds daar eenige Kruideryën
 by. Dus ziet men ligt, dat die *Soja* veel fleg-
 ter moet zyn dan de Japanfche. Zy neemen
 'er ook wel, zegt hy, by gebrek van de Wit-
 te, *Pactau* genaamd, zwarte Boontjes toe, die
 zy *Hactau* heeten, en verbeeldt zig, dat men
 der-

dergelyke Sjeu van onze Turkfche Boonen zou kunnen bereiden (*). IV.
AFDEEL.
XVIII.

(23) Slingerboon met een opgeregte Steng en tweelingse Liniaale byna opstaande Haauwen. HOOFD-
STUK.
XXIII.
Dolichos
Catjang.
Kleine.

Deeze Soort is in Gewas veel kleiner dan de andere Soorten, ook niet klimmende, maar laag by den Grond blyvende. Zy heeft, voor 't overige, een driebladig Loof als de Turkfche Boonen, doch ruuw; witte Bloemen, en Haauwen van een half Voet lang en een halven Vinger breed, waar in witte Boontjes met een zwart Naveltje. Men heeft 'er ook van dit slag met geele en met roode Boontjes, allen van grootte als Erwtten, en deeze maaken, onder den naam van *Kadjang*, het voornaamste Voedzel, zo der Indiaanen en Chineezzen, als van het Gemeene Volkte Lande en op de Schepen, in Oostindie uit.

(24) Slingerboon met een blyvende gladde Steng, tweebloemige Steeltjes en opgeregte Haauwen. XXIV.
Biflorus.
Twee-
bloemige.

Dee-

(*) *Stockb. Verband.* 1764. p. 40.

(23) *Dolichos* Caule erecto, Leg. geminis Linearibus &c. BURM. *Fl. Ind.* 161. *Phaseolus* minor. RUMPH. *Amb.* V. p. 383. T. 139. Paeru. *Hort. Mal.* VIII. p. 75. T. 41.

(24) *Dolichos* Caule perenni lavi &c. R. *Lugd.* 368. *Phaseolus* vulg. *Lablab* effigie &c. PLUK. *Alm.* 291. T. 213. f. 4.

L

IV. Deze Indifche , naar de eerste Soort gely-
 AFDEEL. kende , heeft een klein geelachtig Bloempje en
 XVIII. HOOFD. tweelingse Zeisenvormige Haauwtjes.

STUK.

XXV.
Dolichos
repens.
 Kruipende.

(25) Slingerboon met een kruipende Steng ,
 ruigachtige Eyronde Bladen , getroste
 tweelings - Bloemen en Liniaale ronde Haau-
 wen.

Aan de Zeekusten van Jamaika komt deze
 voor , die klein is van Gewas , en lange Bloem-
 steelen heeft : de Haauwen veelzaadig , dun en
 rond.

GLYCINE. Kruipboon.

Een tweelippige Kelk en dat de Kiel met haa-
 re tip de Vlag agterover buigt , strekt tot on-
 derfcheiding van dit Geslagt , dat wel ook meest
 drievoudige Bladen , doch veelal leggende en
 geenszins slingerende Stengen heeft. Het bevat
 elf uitheemsche Soorten ; naamelyk

I.
Glycine
subterra-
nea.
 Onder-
 aardfche.

(1) Kruipboon met drievoudige Wortelbladen ,
 leggende bogtige Stengen en tweebloemige
 Steeltjes.

De

(25) *Dolichos* Caule repente , Fol. pubescentibus ovatis
 &c. *Am. Acad.* V. p. 402. *Dol. maritimus minor repens* &c.
 BROWN. *Jam.* 293.

(1) *Glycine* Fol. ternatis Radicalibus &c. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 868. p. 484. *Veg.* XIII. p. 548. *Phaseoloides* Amer.
procumbens &c. *RAJ. Suppl.* 437. *Arachidna* *Phaseoloides*
 Amer. *HERM. Prodr.* 314. *Manobi.* *LAET. Amer. C.* 13.
Glycine subterranea. *LINN. Dec.* II. p. 37. *T.* 19. *Arachis*
Africana. *BURM. Cap.* 22.

De driebladigheid fchynt dit Gewas wel al-
 lermeeft te onderscheiden van de hier voor be-
 fchreevene Aard - Eikels *: hoewel het ook
 geenszins langwerpige maar ronde Zaadhuisjes
 heeft , met een enkel Zaad. Voor 't overige
 komt het , in manier van groeiing , en in ge-
 bruik , met dezelve overeen. Het is een voort-
 loepend Plantje , zonder Stengen , maar met Ran-
 ken , die langs den Grond kruipen en de Blad-
 steelen uitgeeven , uit wier Oxelen zeer korte
 Steeltjes voortkomen , ieder met twee geele
 Bloempjes. Zy buigen zig , na 't bloeijen , in
 de Aarde , en aldaar groeit het Peultje , dat
 rond is , gelyk een Erwt , wordende onryp ge-
 kookt en als Erwtten , zo in Zuid - Amerika als
 in de Westindiën , gegeten.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
Decan-
dria.
 * Bladz.
 122.

(2) Kruipboon met drievoudige byna naakte
 Bladen , Haairige Stengen , hangende Tros-
 sen , de vrugtbaare Bloemen ongebladerd.

II.
Glycine
monoica.
 Eenhui-
 zige.

Deze , die in Noord - Amerika op vogtige
 plaatsen tusfchen Heesters groeit , brengt zo wel
 onder als boven den Grond Vrugten voort ; ge-
 lyk een Soort van Lathyrus , deswegen *amphi-*
carpos gebynaamd. De Bloemen zyn , aan de
 Knietjes , by troppen dicht vergaard , wit van
 Kleur,

(2) *Glycine* Fol. tern. nudiusculis &c. Phas. Amer. supra
 et infra terram Fructus edens. BOERH. *Luzdb.* II. p. 23. *Gly-*
cine Fol. ternatis , Pedicellis Braçeatīs. GRON. *Virg.* 173.
 II. 107.

I, 2

II. DEEL. X. STUK.

IV. Kleur, hebbende aan den voet een holrond bleek
 AFDEEL. groen Schubbetje. Die vrugtbaar zyn, hebben,
 XVIII. dat zonderling is, geen Bloemblaadjes.
 HOOFD-
 STUK.

III. (3) Kruipboon met drievoudige Bladen, de
Glycine
triloba.
 Driekwab-
 bige. *Blaadjes gekwabd, de Steng leggende en*
twee Bloempjes op een Steeltje.

Hier heeft LINNÆUS de *Driekwabbighe Do-*
lichos t'huis gebragt van den Heer N. L. BUR-
 MANNUS, en hier behooren de beide Afbeeldin-
 gen, door PLUKENET gegeven van een Boon-
 plantje van Madras, dat de Zydblādjes, zo
 wel als 't middelste, driekwabbig heeft: 't welk
 ik in een dergelyk Plantje, weinig grooter dan
 de Zuuring-Klaver, uit Oostindie door my ont-
 vangen, insgelyks waarneem. Het is in de Af-
 beelding van gezegden Heer ook blykbaar. Die
 van de Akonietbladige Klimboon by JACQUIN,
 door den Ridder hier t'huis gebragt, verschilt
 grootelyks in veele opzigten; zelfs daar in, dat
 dezelve een windende Steng schein te hebben,
 daar deeze langs den Grond kruipt, hebbende
 de Akonietbladige bovendien, volgens gezeg-
 den Auteur, de Kenmerken van 't voorgaande
 Geslagt. Ook waren de Steeltjes derzelve vyf-
 niet tweebloemig, gelyk in de bepaaling deezer
 Soort. (4)

(3) *Glycine* Fol. ternat. Foliolis lobatis &c. *Mant.* 516.
Dolichos trilobatus. *Mant.* 101. *Dol. trilobus.* BURM. *Fl.*
Ind. p. 162. T. 50. f. 1. *Phaseolus Maderasp.* &c. PLUK.
Alm. 292. T. 120. f. 7, & T. 214. f. 3. *Phaseolus Aconi-*
tifolius. JACQ. *Obs.* III. p. 2, T. 52,

- (4) Kruipboon met drievoudige Bladen , een ^{IV.}
 Pluizige Steng , ruige Bloemsteeltjes en ^{AFDEEL}
 zeer kleine Lancetvormige Blikjes. ^{XVIII.}
 HOOFD-
 STUK.

Een windende Steng heeft deeze Oostindi- ^{IV.}
 sche, die met omgeboogen geele Haairtjes be- ^{Glycine}
 zet is, en Bladen als de Klimboonen. Op Bloem- ^{Javanica.}
 steelen, zo lang als de Bladen, komen aan 't end ^{Javaan-}
 digt getropte langwerpige Aairen voort, van ^{sche.}
 Violette Bloemen.

- (5) Kruipboon met drievoudige ruige Bladen ^{V.}
 en zydelingse Trosfen. ^{Comosa.}
 Ruige.

- (6) Kruipboon met drievoudige Wollige Bla- ^{VI.}
 den, zeer korte Oxel-Trosfen en tweezaa- ^{Tomentosa.}
 dige Haauwtjes. ^{Wollige.}

Deeze beiden zyn klimmende Gewasfen, in
 Virginie wild gevonden. Het laatste komt som-
 tyds ook opstaande voor, en heeft, in zyne
 Haauwen, twee of drie glimmende zwarte
 Zaaden. De Bloemen zyn geel. Het eerste heeft
 blaauwe Bloemen, aan de Knietjes getropt en
 paarsch

(4) *Glycine Fol. ternatis, Caule villoso, Petiolis hirsutis,*
Bracteis Lanceolatis minutis. BURM. Fl. Ind.

(5) *Glycine Fol. tern. hirsutis, Racemis lateralibus. GRON.*
Virg. II. 107.

(6) *Glycine Fol. tern. tomentosis, Racemis brevissimis*
&c. GRON. Kirg. II. 106. Anonis Phaseoloides scandens.
DILL. Elth. 30. T. 26, f. 29. β. Dolichos pubescens. Sp.
Plant. p. 1021. N. 17.

IV. paarſch gevlake Boontjes. De Ruigachtige Do-
 AFDEEL. lichos zou, zo de Ridder oordeelt, een Ver-
 XVIII. ſcheidenheid van deeze Soort kunnen zyn: want
 HOOFD. ſcheidenheid van deeze Soort kunnen zyn: want
 STUK. dezelfs Vlag is niet omgeboogen.

VII. (7) Kruipboon met drievoudige Bladen, ge-
 Glycine troſte Bloemen en gezwollen Pluizige Haau-
 Bitumino- wen.
 ſa.
 Stinkende.

Aan de Kaap der Goede Hope valt deeze die
 een windende hoekige ruige Steng heeft, met
 gladde Eyronde Bladen, van onderen een weinig
 ruig, gefpitſte Stoppeltjes en geele geftreëpte
 Bloemen, van buiten Violet: de Zaadhuisjes
 ruig, rond en dik, gelyk die van Rammelkruid.

VIII. (8) Kruipboon met drievoudige zeer ſtonpe
 Nummu- Bladen, tweelingſe getroſte Bloemen, en
 laria, ongeſteelde, byna Schyfronde, ſamenge-
 Rondhaai- drukte Haauwen.
 nige.

In Ooſtindie, zegt LINNÆUS, groeit dee-
 ze zonderlinge Soort, die niet alleen de enkel-
 de Blaadjes rond heeft, maar ook de Zaad-
 huisjes, van grootte als het Zaad van Lupinen,
 bevattende een enkel Zaadboontje. Zy heeft
 een Kruidige, windende, gehoekte, ruigachtige
 Steng.

(9)

(7) *Glycine* Fol. tern. Flor. Racemosis, &c. Phas. Afric.
 hirsutus Bituminosus &c. HERM. Lugdb. T. p. 492.

(8) *Glycine* Fol. ternatis obtusifimilis, Racemis Flor. ge-
 minis, Legum. sessilibus suborbiculatis compressis, Mart.
 571.

(9) Kruipboon met oneffen gevinde Bladen , IV.
de Vinblaadjes Eyronde-Lancetvormig en AFDEEL.
zeven in getal. XVIII.

HOOFD-
STUK.

(10) Kruipboon met oneffen gevinde Bladen IX.
en eene Heesterige Steng. *Glycine*

Apios.
Vinbladi-

Deeze, in Noord-Amerika gevonden, komenge-
elkander zeer naby, en de Gestalte verschilt X.
aanmerkelyk van die der voorgaanden; gelyken- *Frutescens.*
de naar de *Astragalus*. De Bloem onderscheidt- *Heeste-*
ze daar van, inzonderheid door een Liniaale *rige.*
zeer Zeisenvormige Kiel, en is donker paarsch
of blaauw: het Zaadhuisje tweehokkig.

(11) Kruipboon met enkele Hartvormige Bla- XI.
den en eene ruigachtige driekantige Steng. *Monophyl-*

la.
Enkel-

Uit den bynaam, dien de Heer BERGIUS *bladige.*
aan zyne hier aangehaalde *Crotalaria* gegeven
heeft, zou men denken dat de Bladen van dit
Kaap-

(9) *Glycine* Fol. impari Pinnatis ovato-Lanceolatis &c. *H. Ups.* 227. *Glycine* Rad. tuberosa. *H. Cliff.* 365. **GROM.**
Virg. 107. *R. Lugdb.* 391. *Apios Americana.* COBN. *Canad.* 200.
T. 201. **STISS.** *Bot.* T. p. 29. *Astrag.* perenn. *Spic. Amer.*
scand. Radice tuberosa. MORIS. *Hist.* 11, p. 102. S. 2. T. 9.
f. 1.

(10) *Glycine* Foliis impari-pinnatis, Caule perenni. *H.*
Cliff. 361. *R. Lugdb.* 391. *Phaseoloides Frutescens Caroli-*
niana &c. *H. Angl.* 55. **T.** 15.

(11) *Glycine* Fol. simpl. Cordatis, Caule pubescente tri-
quetro. *Mant.* 101. *Crotalaria Afarina.* BERG. *Cap.* 194.
Lens Elatines Folio singulari, minor, pilosa, Flor. luteis,
e Maderaspatan. **PLUK.** *Amalib.* 131. **T.** 454. f. 8.

L 4

IV. Kaapfe Plantje naar het Mans-Oor zweemden,
 AFDEEL. en dan zou de *Glycine monophyllos* van den Heer
 XVIII. BURMANNUS (*) Rotten-Oor genaamd, van
 HOOFD. Koromandel, daar toe behooren kunnen; maar
 STUK. BERGIUS zegt, dat de Bladen van de zyne
 † *Tienman-* stomp Hartvormig met een Puntje zyn. Die
nige. van PLUKENET, hoewel van Madras af-
 komstig, gelykt ook naar de gezegde Oostin-
 difche het allerminste niet: maar de zeer kleine
 Amerikaansche Klimboon van COMMELYN,
 fchynt als de eene met de andere te verbind-
 den (†).

De Kaapfche heeft, volgens den Ridder,
 Stengen van twee Voeten, volgens BERGIUS
 uitermaate lang, Draadachtig dun, driekantig,
 gehaaid, neerleggende: de Bladen Hartvormig
 wederzyds ruigachtig. Zy draagt in de Oxelen
 eenzaame Bloemiteeltjes, eenbloemig, met Vio-
 letkleurige Bloemen, in een byna driedeelig
 Omwindzel. Het Vruchtbeginzel is langwerpig
 en Pluizig.

E R Y T H R I N A. Koraalzaad.

Gevoeglyk kan ik hier de Kruidige Soort
 plaatzen van het Geslagt deezes naams, waar
 VAN

(*) *Glycine Cause volubili*, Fol. simpl. Reniformibus,
 Flor. lateralibus Paniculatis. BURM. *Fl. Ind.* p. 161. T. 50.
 f. 2.

(†) *Phaseolus minimus* Amer. perennis Flore lateo, Fol. Afa-
 ri Lanuginosis solitariis. COMM. *Hort.* I. p. 49. T. 25.

van de anderen , als tot de Boomen behooren- de, reeds omftandig befchreeven zyn *. De Bloem heeft de Vlag veel langer dan de andere deelen en de Kelk is tweelippig.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(1) Koraalzaad met drievoudige Bladen en zeer eenvoudige Heefterige jaarlykfe Stengen.

* II. D.
III. STUK,
bladz. 169,
enz.

I.
Erythrina
Herbacea.
Kruidige.

Zo hoog als de anderen , zo laag van Gewas is deeze , welke uit eenen dikken Wortel, veel naar dien van Wilden Wyngaard gelykende , Stengetjes uitgeeft , weinig dikker dan een Schryfpen, een of twee Voeten hoog , meest jaarlyks vergaande , terwyl de Wortel overblyft. De Bladfteelen zyn dikwils van onderen gedoornd , de Bladen verschillen van de andere Soorten , door eene Pylswyze figuur. Zy heeft opgeregte Trosfen of liever Aairen van hoogroode Bloemen, gelyk men dit in 't Werk van EHRET; door den Keizerlyken Lyf- Arts en Hofraad TREW uitgegeven , zeer fraay afgebeeld vindt. De Meeldraadjes zyn hier wezentlyk dubbelbroederig: het tiende, naamentlyk, van de andere negen gefcheiden; niet allen famengegroeid of vereenigd , gelyk in de andere Soorten , volgens den Ridder: hoewel

D I L-

(1) *Erythrina Foliis ternatis, Caulibus simplicissimis &c.*
H. Cliff. 354. *R. Lugdb* 373. N. 2. *Coral Caroliniensis* hastato Folio. *DILL. Elsb.* 107. T. 90. *Coraliodendron humile* &c. *CATESB. Carol.* 49. T. 49. *TREW. Ehret,* T. 51,

L 5

II. DEEL X. STUK.

IV. DILLENIUS het tegendeel fchynt waargeno-
 AFDEEL. men te hebben (*). Zy draagt lange, dikke,
 XVIII. knobbelige Haauwen, bevattende Boontjes die
 HOOFD- Koraalrood zyn, met een zwart Vlakje. De
 STUK. Groeiplaats is in de Zuidelykfte deelen van Noord-
 Tienman- Amerika aan de Misfippi - Rivier, als ook in
 nige. Karolina.

CLITORIA. Kittelbloem.

Een agteroverleggende Bloem, met een zeer groote uitgebreide Vlag, die de Vleugels befchaduwet, komt als een byzonder Kenmerk van dit Geflagt voor, 't welk de vyf volgende uitheemsche Soorten inhoudt.

I.
 Clitoria
 Ternatea.
 Moluk-
 kifch.

(I) Kittelbloem met gevinde Bladen.

Dit is een Gewas met flingerende Ranken, 't welk veel voorkomt op de Molukkifche Eilanden, in 't byzonder op Ternate. Het draagt groote blaauwe Bloemen, Vlinderachtig doch 't onderfte boven; zo dat de groote Vlag zeer by de andere deelen uitmunt en met dezelve als de Schaamdeelen der fchoone Sexe afbeeldt.

Hier-

(* *Stamina versus medium a summitate coeunt, (zegthy) & Vagina instar Stylum ambiunt.*

(1) *Clitoria* Fol. pinnatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 369. p. 484. *Veg.* XIII. p. 549. *H. Cliff.* 360. *Ups.* 214. *Fl. Zeyl.* 283. Phas. Ind. *Glycyrrhizæ foliis, fl. amplo cœruleo.* COMM. *Hort.* I. p. 47. T. 24. *Flos Clitoridis Ternatensium.* BREYN *Cent.* 76. T. 31. *Flos cœruleus.* RUMPH. *Amb.* V. p. 56. T. 31. Schonga - Cuspi. *Hort. Mal.* VIII. p. 69. T. 38.

Hierom wordt het in 't Maleitsch *Bonga Calente*, en in het Ternaatsch *Bokyma Cotele*, dat is *Clitoris Principisæ*, geheten. De Bloemengeeven een sterk Blaauw af, als Indigo, en worden daarom dikwils by de Ryst gekookt van de Indiaanen, om die een Kleur te geeven. Op zelf worden zy ook wel van de Ternataanen in Kokosnooten-Melk gekookt en gegeten; doch dat maakt een laffe Spyze. Het komt ook met witte en met gevulde Bloemen voor. Op Java is dit Gewas zeer veel in gebruik tot bedekking van Prieelen. Het draagt lange smalle Haauwtjes met kleine Boontjes.

(2) Kittelbloem met drievoudige Bladen en eenzaame Klokvormige Kelken.

IV.
Clitoria
Brasiliensis
Brasiliaansch.

Niet minder fraay is dit Brasiliaansch Gewas, dat mede, op de manier der Klimboonen, de Boomen en Heesters omslingert met zyne Ranken, waar aan Steelen met drie styve Blaadjes als van den Terbenthyn-Boom. De Bloemen zyn inzonderheid schoon en groot, paarsch van Kleur.

(3) Kittelbloem met driev. Bladen en tweelingse Klokvormige Kelken.

III.
Virginiana
Virginisch.
In

(2) *Clitoria* Fol. ternatis, Cal. solitariis campanulatis. II. Ups. 215. H. Cliff. 361. R. Lugdb. 369. Planta Legum. Bras. fil. Phaseoli flore. BREYN Cent. 78. T. 32.

(3) *Clitoria* Fol. tern, Cal. Geminis campanulatis, CRON. Virg.

IV. In Virginie niet alleen, maar ook op Jamaika, groeit deeze, die mede een klimmend Gewas is, met kleine blaauwe Bloemen en lange puntige Haauwen, waar in Rolronde Boontjes.

IV. (4) Kittelbloem met driev. Bladen, de Kelken
Clitoria
Mariana.
 Mary-lands.
 rolrond hebbende.

Deeze heeft ook haare groeiplaats in Noord-Amerika. Zy heeft Bladen als der gewoone Klimboonen: de Bloemen zyn uit den witten en Violetten bont, met een groote Vlag, en daar volgen dergelyke Haauwtjes op met ronde Zaaden.

V. (5) Kittelbloem met driev. Bladen, opgerigte
Galactis.
 Melkgeevend,
 Trosfen en hangende Bloemen.

In Boschen op Jamaika groeit deeze, die een Melkachtig Sap uitgeeft. De Kelk is viertandig: de Bloemblaadjes allen lang en smal, doch de Vlag grootst. De Trosfen bestaan uit weinige Bloemen. Het Haauwtje is rond en bevat rondachtige Zaaden. SLOANE hadtze tot de Klim-

Virg. 11. p. 111. *Clitoria major scandens.* BROWN. *Jam.* 298. *Clit. trifolius Flore minore caeruleo.* DILL. *Elth.* 90. T. 76. f. 87.

(4) *Clitoria* Fol. tern. Calyc. cylindricis. GRON. *Virg.* 11. p. 111. *Clitorius Marianus trifolius subtus glaucus.* PET. *Sicc.* 243.

(5) *Clitoria* Fol. tern. Racemo erecto, Flor. pendulis. *Galactis* Fol. ovatis glabris pinnato-ternatis, Spicis oblongis. BROWN. *Jam.* 298. T. 32. f. 2. Phas. minor lactescens Flore purpureo. SLOAN. *Jam.* 71. *Hist.* I. p. 182. T. 114. f. 4.

Klimboonen betrokken, en alle de Soorten van dit Geslacht gelyken in gestalte naar dezelve.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

P I S U M. Erwt.

Decandria.

Een driehoekige Styl, van boven gekield en rugachtig : de twee bovenste Slippen van den Kelk korter : maakt de byzondere Kenmerken van deeze zo algemeen bekende Planten uit ; waar van de volgende Soorten zyn.

- (1) Erwt met de Bladsteelen rond, de Stoppelbladen van onderen rond en gekarteld, de Bloemsteelen veelbloemig.

1.
Pisum sativum.
Zaay-
Erwten.

Deeze maakt de gewoone Erwten uit, die door geheel Europa in Tuinen en op Akkers worden geteeld. Men heeft 'er van, gelyk bekend is, wier Peulen, groen, eetbaar en zeer smaakelyk zyn : men heeft 'er, waar van de Erwten, droog, wit, geel, groen, vaal of graauw zyn : men heeft 'er, die grooter en kleiner, dikker of dunner en byna Rolronde of vierkan- te Peulen hebben ; gelyk de laage, die men *Kruip-Erwten* noemt. De anderen onderscheidt men

(1) *Pisum Petiolis teretibus, Stip. inferne rotundatis &c. Syst. Nat. XII. Gen. 870. p. 485. Veg. XIII. p. 550. H. Ups. 215. GOUAN Monsp. 366. GORT. Belg. 206. Pisum Stipulis crenatis. H. Cliff. 369. Mat. Med. 352. Pisum. CAM. Epit. 213. β. Pisum hortense majus. γ. Pisum sine Cortice duriore. δ. Pisum umbellatum, ε. Pisum majus quadratum. C. B. Pin. 342.*

IV. men door den naam van Dop-Erwten van de
AFDEEL. zogenaamde Suikerpeulen ; waar onder vroege
XVIII. voorkomen, genaamd Heete Erwten, en Krom-
HOOFD- bekken, die minder smaakelyk zyn. Ook zyn
STUK. er, die de Bloemen en Vruchten, als in Kroon-
Tienman- tjes, aan den top der Stengen draagen. Voorts
nige. is het Gewas en de hoedanigheid der Vrucht aan-
 merkelyk naar den Grond verschillende.

Alle deeze noemt men in 't Latyn *Pisa*, waar van de Italiaanfche naam *Piso*, de Fransche *Pois* en de Engelsche *Peas* of *Pease*, zekerlyk afkomstig zyn. De Duitschers noemenze *Erbfen* en de Peulen *Schoten*. 't Is een Gewas, dat door Takken of Rys ondersteund moet worden en zig vasthoudt met zyne Klaauwieren, stygende, in vette Gronden, wel tot tien Voeten hoogte op. De graauwe, en vaale of Kapucynen, zogenaamd, maaken het zwaarste Loof en hebben blaauwachtig paarsche of bleekroode, de Witte of Geele, en Groene Erwten, witte Bloemen. Allen verschaffen zy, behoorlyk toe- bereid zynde, een voedzaame, en voor gezonde Menschen zeer wel verteerbaare Spyze; doch in zwakke gestellen veroorzaaken zy dikwils Winden en Verstoppingen. Van de zagste groene Peultjes, ondertuschen, tot de harde drooge Erwten, die men voor Scheepskost hier te lande mede geeft, is in deezen, trapswyze, een groot verschil (*).

(2)

(*) Sunt inflativa cum Pellibus atque nociva, Pellibus abla-
 tis

- (2) Erwt met de Bladsteelen vierbladig, de Stoppelbladen gekarteld, de Bloemsteelen eenbloemig. IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK,

Onder het Koorn, in de Noordelyke deelen van Europa, groeien deze Wilde Erwten, doch zyn thans in Sweeden zeldzaam, zo LINNÆUS aanmerkt, die het op de Akkers in Westgotland vondt, en aldaar dus beschreef.

Het is een jaarlyks Gewas, dat de gedaante der Zaay-Erwten heeft, doch veel kleiner, met vierbladige Steelen, de Bladen langwerpig Eyrond, met groote gekartelde Stoppeltjes en eenbloemige Steeltjes. De Bloemen hebben de Vlag blaauwachtig met paarsche Aderen, de Vleugels donker paarsch, den Kiel wit. BAUHINUS, die het uit een Tuin van Straatsburg hadt, heeft het een schoone Soort van Erwten, met hoe- kige Bladen, getyteld.

- (3) Erwt met de Bladsteelen van boven plat- III.
Mariti-
mum.
Zeekantie.
ach-

tis sunt bona Pisa satis. Schol. Salern. Zo dit op drooge Peulen of op Dop-Erwten ziet, dan is 't verstaanbaar: anders vind ik het tegenstrydig.

(2) *Pisum* Petiolis tetraphyllis &c. It. West-Gothb. 107. Fl. Suec. 11. N. 639. *Pisum* pulchrum folio anguloso. J. E. Hist. 11. p. 297. MOR. Hist. 11. p. 47. S. 2. T. 1. f. 4.

(3) *Pisum* Petiolis supra planiusculis &c. Fl. Suec. 608. 11. N. 640. It. Wgottb. 190. *Pisum* Stipulis integerrimis. H. Cliff. 368. R. Lugdb. 362. *Pisum* marinum. RAJ. Hist. 892. Fl. Lapp. 272. Pis. spont. perenne repens humile. MOR. Hist. 11. p. 47. S. 2. T. 1. f. 5. *Pisum* minus f. *Ervilia*. DOD. Pempt. 521. *Pisum* sylvestre. CLUS. Panz. 734.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Tienmans-
nige.*

*achtig, de Steng hoekig, de Stoppeltjes
Pylvormig, de Steeltjes veelbloemig.*

Op de Zandige Zee-Oevers der Noordelyke deelen van Europa en Noord-Amerika, komt van zelf deeze Soort van Erwten voort, die weezentlyk verschilt van de voorgaanden. De Europische is geheel ruigachtig, uitgenomen de bovenkant der Bladen; de Kanadafche t'eene- maal glad, en tweemaal zo groot zegt de Rid- der, die deeze overblyvende wilde Erwten in Westgothland, op 't Strand, dus bevondt.

De Stengen waren ten hoogsten een half Elle hoog, hoekig en wat ruuw; de Bloemen blaauw bont: de Peulen en Erwten kleiner en bitterer dan de anderen, doch niettemin eet- baar, wordende *Strand - Erwten* genoemd in Sweeden en *Zee - Erwten* in Engeland, alwaar menze ook aan de Kusten vindt. Niet on- waarschynlyk is 't, dat de Ingezetenen, aldaar, in tyden van gebrek daar van geleefd hebben, gelyk GESNERUS verhaalt: doch dat zy, ge- lyk CAMDEN wil, dieftyd door een won- derwerk zouden voortgekomen zyn, verdient geen geloof: zo min, als dat zy uit den Voor- raad van een verongelukt Schip waren opge- komen; want, in de Tuinen gezaaid, behouden zy haare hoedanigheid, dat de Wortel 's Win- ters overblyft, terwyl die der andere Erwten altoos vergaat. Op Ysland groeijen deeze Zee- Erwten aan den voet des Bergs Hekla, en el- ders,

ders , wordende van de Ingezetenen *Bonna-Gras* geheten (*).

IV.
AFDEEL.
XIII.
HOOFD-
STUK.

(4) Erwt met de Bladsteelen afloopende, Vliezig tweebladig, de Bloemsteeltjes eenbloemig.

IV.
Pisum
Ochrus
Italische.

In de Zuidelyke deelen van Europa groeit dit Kruid, dat sommigen tot de *Lathyrus* betrokken hebben, onder 't Koorn. Het wordt ook *Cicer Oroboides* genoemd. *TOURNEFORT* maakte 'er een byzonder Geslagt van, onder den naam van *Ochrus*, van 't Grieksch *Ochros*, dat op de geele Erwten is toegepast. *DODONÆUS* noemt het Gewas *Wilde Erwten* (†).

De gestalte is als die van de *Lathyrus* en het onderscheidt zig, doordien de Bladsteelen als Bladen zyn, welke aan 't end twee of ook vier Blaadjes en bovendien een Klaauwier uitgeeven. De Stengen of Ranken zyn byna als die der gewoone Erwten en de Peulen verschillen 'er ook weinig van, maar de Erwten zyn harder en kleiner, somtyds geel, somtyds bruin en zwart.

ORO-

(*) *OLOFS. Reise durch Island. 1775. 2. D. bl. 237.*

(4) *Pisum Petiolis decurrentibus Membranaceis diphyllis* *Sec. H. Cliff. 370. Ups. 215. GOUAN Monsp 366. R. Lugdb. 362. Ochrus folio integro Capreolos emittente. C. B. Pin. 343. Ervilia sylvestria. DOD Penpt 522. Ochrus sive Ervilia. LOB. Ic. II. 68. TOURNE. Inst. T. 219, 220.*

(†) *Kruidboek, bladz. 838.*

M

II. DEEL. X. STUK.

IV. OROBUS. Erven.

AFDEEL.

XVIII.

HOOFD-
STUK.Tienman-
nige.

In dit Geslacht is de Styl Liniaal, rondachtig, van boven ruig: de Kelk vyfdeelig, van onderen stomp, schief, met de bovenste Slippen dieper verdeeld en korter dan de anderen. Tien Soorten komen in hetzelfde voor, als

I.

Orobus
Lathyroides.
Gladbladi-
ge.

(1) Erven met gepaarde byna ongesteelde Bladen en getande Stoppeltjes.

De Bladen zyn twee aan twee by elkander gevoegd aan de Stengen, in dit Gewas, dat AMMAN onder den naam van *Lathyroides* heeft afgebeeld. Het mag om de Haauwen dus genoemd zyn of om de Bloemen: want in de Gestalte of het Loof is weinig overeenkomst met de *Lathyrus*. Ondertuschen wordt aangemerkt, dat het de Bloemen en Haauwen als der *Vitfen* heeft. De Bladen zyn gespist Eyrond; de Stengetjes een of twee Voeten lang. Het groeit op opene Berg-Velden door geheel Siberie.

II.

Hirsutus.
Ruige.

(2) Erven met gepaarde gesteelde Bladen en effenrandige Stoppeltjes.

Be-

(1) *Orobus* Fol. conjugatis subsesilibus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 871. p. 485. *Veg.* XIII. p. 550. *H. Ups.* 210. *Lathyroides erecta*, Folio ovatoacuminato. *AMM. Ruth.* 151. T. 7. f. 2.

(2) *Orobus* Fol. conjugatis petiolatis &c. Or. Caule simpl. Fol. binis ovatis. *H. Cliff.* 366. *R. Lugdb.* 366. N. 4. Or. latif. repens. *BOERH. Lugdb.* II. p. 46. Or. *Sylvaticus*. *BOXB. Cenz.* III. p. 22. T. 41.

Bekender is deeze , uit Thracie afkomstig , ^{IV.}
 die zo wel blaauwe Bloemen als de voorgaande , ^{AFDEEL.}
 maar de Bladen en Haauwen ruig heeft. BUX-^{XVIII.}
 BAUM merkt aan , dat de Bladen by de Steng ^{HOOFD-}
 geoord zyn. ^{STUK.}

(3) Erven met gevinde langwerpig Eyronde ^{III.}
 Bladen en halfmaanwys' ronde , getande ^{Orobus}
 Stoppeltjes. ^{luteus.}
 Geele.

Behalve in Siberie komt deeze ook in Italie
 en in Provence voor. De laatste evenwel ver-
 schilt aanmerkelyk van de andere , die eene
 Steng van twee Ellen hoogte heeft , zeer Tak-
 kig en eenen knobbeligen Wortel , met Vin-
 blaadjes van vier of vyf Paaren , de Bloemen
 eerst bleek , dan geel en eindelyk byna Oranje-
 kleur. Die op de Bergvelden van Provence
 groeit , is maar ruim een Voet hoog en heeft
 een enkele Steng ; de Bloemsteeltjes zeer lang ,
 de Bloemen bleek . De Stoppeltjes van deeze
 zyn half Pylvormig en effenrandig . Het is , vol-
 gens HALLER , een zeer schoon Bloemgewas .

(4) Erven met Eyronde Vinblaadjes , half ^{IV.}
 Pyl- ^{Vernus.}
 jaarle. ^{Voor-}

(3) *Orob. Fol. pinnatis ovato-oblongis &c. Orob. Alp.*
tatifolius. C. B. Pin. 351. Prodr. 149. BURS. XIX. 151. O-
rob. Fol. ovato-Lanceolatis &c. GMEL. Sib. IV. p. 13.
T. 4. Mant. 442. β. Orob. Fol. quinatis &c. GER. Prov.
492. Orob. sylv. pallido flore. C. B. Pin. 351. Galega mon-
tana Dalechampii. J. B. Hist. II. p. 343.

(4) *Orob. Fol. Pinnatis Ovatis &c. Orob. Caule sim.*

M 2 pli-

IV. *Pylvormige effenrandige Stoppeltjes en eene enkele Steng.*

AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

*Tienman-
nige.*

Van deeze, die in de Bosfchen van Europa gemeen is, verschilt de voorgaande, door de Steng hooger en minder hoekig, de Blaadjes breeder, de Stoppeltjes smaler, de Bloemstee- len langer, de Bloemen grooter, overvloediger en Geelachtig te hebben, zo Doktor GERARD aantekent. Door haare paarsche Bloemen wordt het Kreupelbosch niet weinig versierd. Zy draagt opstaande Haauwtjes, bruin van Kleur, met ronde Zaaden, waar van het Meel onder de Geneesmiddelen is opgetekend.

V.
Tuberosus.
Knobbeli-
ge.

(5) Erven met Lancetvormige Vinblaadjes, half Pylvormige effenrandige Stoppeltjes, en eene enkele Steng.

Wegens den knobbeligen Wortel is deeze vermaard, die in de Bosfchen door geheel Europa groeit. In Duitschland noemt menze *Christianwurtz* en elders *Berg-Cicers*. De Bloemen zyn ook paarsch, de Haauwen in 't begin paarsch-
ach.

plicisimo &c. *H. Cliff.* 366. *R. Lugdb.* N. 2. *HALL. Helv.* 602. *Fl. Suec.* 595, 641. *KRAM. Austr.* 213. *Orob. Sylvaticus purpureus vernus.* *C. B. Pin.* 351. *THAL, Herc.* 80. *T. 6.*

(5) *Orob. Fol. Pinnatis Lanceolatis &c. H. Cliff.* 366. *R. Lugdb.* N. 3. *GOUAN Monsp.* 366. *Astragalus sylv. Foliis oblongis glabris.* *C. B. Pin.* 351. *Astragalus sylvaticus.* *THAL. Herc.* 7. *T. 1.* *Lathyrus angustifolius Radice tuberosa.* *LOES. Prusf.* 138. *T. 37.*

achtig en ryp wordende bleek, bevattende kleine blaauwachtige Zaadjes. In Schotland wordt de Wortel, wegens den zoeten Smaak, tot Spyzge gebruikt, zegt HALLER, en tot een Geneesmiddel, waar mede de Boeren den Honger en Dorst verdryven en Borstkwaalen (*).

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

(6) Erven met tweepaarige Degenachtige Bladen, Elsvormige Stoppeltjes en enkelde Stengen.

VI.
Orob. an-
gustifolius.
Smalbla-
dige.

Deze Smalbladige, in Siberie door den Heer GMELIN waargenomen, schynt niet veel te verschillen van die vierbladige, welke Doktor GERARD in Provence op drooge dorre plaatsen vondt. De Kruidkenner CAROLUS TOSANUS hadt een dergelyk Gewas in Bourgondie gezien, dat wederom met den derden Oostenrykfen Orob. van CLUSIUS veel overeenkomst heeft.

(7) Erven met een Takkige Steng en zespaarige langwerpige Eyronde Bladen.

VII.
Niger.
Zwarte.

Dee-

(* Helv. inchoat. 1768. Tom. I. p. 182.

(6) Orob. Fol. bijugis Eniformibus &c. GMEL. Siber. IV. T. 14. f. 5. β. Orob. Caule Ramoso, Fol. quaternopinnatis &c. GER. Prov. 493. Orob. Orientalis, Fol. angust. Costæ brevissimæ. TOURNE. Cor. 26. Araci f. Apios leguminosæ Species Tosfano Carolo. J. B. Hist. 11. p. 326. Orob. Pannon. tertius. CLUS. Pann. p. 739.

(7) Orob. Caule Ramoso Fol. sexjugis ovato-oblongis. H. Cliff. R. Lugdb. 366. GOUAN Monsp. 367. HALL. Helv.

IV. Deze, die ook, zo wel in de Zuidelyke als Noordelyke en Oostelyke deelen van Europa, op de Gebergten groeit, wordt gehouden voor den regten *Orobus*, en gebynaamd wegens de Kleur der Haauwen en Zaaden. Ook wordt dit Kruid door 't droogen zwart. De Afbeelding, welke CLUSIUS 'er van geeft, is onder den naam van *Astragaloides* door DODONÆUS en LOBEL overgenomen. De Wortel, dien zy lang, dik en Houtig heeft, is insgelyks zoet van Smaak.

VIII.
Orobus Pyrenæus.
 Pyrenæische.

(8) Erven met een Takkige Steng, tweepaarige Lancetvormige geaderde Bladen en eenigermate gedoornde Stoppeltjes.

Van de groeiplaats heeft deze den bynaam, en komt ook in Languedok voor.

IX.
Sylvaticus.
 Boschighe.

(9) Erven met een Takkige ruige liggende Steng; de Bladen byna zevenpaarig.

Van de voorige Soorten vallen 'er drie in Sweeden en andere deelen van Europa, doch gee-

603. *Fl. Suec.* 597, 643. *Orobus* Sylv. *Vicia* foliis. C. B. *Pin.* 352. *Orobus* Pannonicus alter. CLUS. *Pann.* Fig. ad Calc. ultima. *Astragaloides*. DON. *Pempt.* 551. LÖB. *ic.* 11. 78.

(8) *Orobus* Caule Ramoso, Fol. bijugis &c. GOUAN *Monsp.* 367. *Orobus* Pyren. Fol. Nervosis. TOURNEF. *Inst.* 235. PLUK. *Phyt.* 210. f. 2.

(9) *Orobus* Caule Ramoso hirsuto decumbente &c. AM. *Acad.* IV. p. 284. N. 66. *Orobus* sylv. nostras. RAJ. *Angl.* III. p. 324. *Hist.* 1892. *Mém. de Paris* 1706. p. 109. Tab. 8.

geene in Engeland of in onze Nederlanden; maar deeze komt natuurlyk in Engeland en Vrankryk voort. Men vindt ze by RAY onder den naam van Engelschen Bosch-Orobus beschreeven en door CHOMEL als eene Fransche in Afbeelding gebragt. Zy is gemeen op de hooge Velden van den Goudberg, Cantal en Pui de Dome in Auvergne, een Provincie, die in 't midden der Zuidelyke deelen van Vrankryk legt. 't Gewas verheft zig zelden meer dan een Voet hoog. De Haauwtjes zyn ongeveer een Duim lang en een vierde Duims breed.

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Decan-
dria.*

L A T H Y R U S .

Een platte Styl, naar 't end verbreedende, aan de bovenzyde ruig, strekt inzonderheid tot onderscheiding van dit Geslagt, 't welk ook de twee bovenste Kelkpunten korter dan de anderen heeft. Hier kan men byvoegen, dat de Bladsteel d' orgaans in een Klaauwier uitloopt, zynde hoekig en op zyde voorzien met twee, zeldzaam met verscheide Bladen.

De Latynsche of Grieksche naam, *Lathyrus*, (die wel van *Lathyris*, gelyk het Wolfsmelk-Kruid somtyds genoemd wordt, moet onderscheiden worden,) is in algemeen gebruik; hoewel men sommige, in 't Hoogduitsch, *Plat-erbsen* of Platte Erwten, in 't Fransch *Gesse*, in 't Engelsch *Cicheling*, genoemd vindt.

't Getal der Soorten, waar van de negen eersten eenbloemige, de vier volgende tweebloe-

IV. mige, en de laatsten veelbloemige Steeltjes hebben, meestal Europese Planten, is eenentwintig, als volgt.

HOOFD-
STUK.

I.
Lathyrus
Aphaca.
Ongebladerde.

(1) *Lathyrus met eenbloemige Steeltjes, ongebladerde Klaauwieren en Pylswys' Hartvormige Stoppeltjes.*

Van dit Kruid, dat in de Zuidelyke deelen van Europa onder 't Koorn groeit, heeft de vermaarde TOURNEFORT een byzonder Geslacht gemaakt onder den naam van *Aphaca*. Volgens LOBEL zou het op vele plaatsen in de Nederlanden; volgens anderen ook in Engeland voortkomen. Het is in Switserland en Vrankryk, op de Akkers, niet ongemeen, en schynt het Kruid van dien naam, by PLINIUS, niet te zyn (*). Het heeft dunne Ranken en breede Stoppeltjes in plaats van Bladen, waar tuschen het Steeltje uitschiet, met een klein geel Bloempje. De Haauwtjes zyn taamelyk breed, met zeven of agt gladde ronde Zaadjes. Somtyds, doch zeer zeldzaam, geeft een der Klaauwieren twee Blaadjes uit, gelyk in de andere Soorten. In Vrankryk noemt men 't *Lifette*,

(2)

(1) *Lathyrus Pedunculis unifloris*, *Cirrhia aphyllis* &c. *Syz. Nat.* XII. Gen. 872. p. 486. *Veg.* XIII. p. 551. *GOUAN Monsp.* 367. *Lath. Cirrhia aphyllis. H. Cliff.* 367 R. *Lugdb.* 362. *DAL'B. Paris* 217. *Vicia lutea fol. Convolvuli minoris.* C. B. *Pin.* 345. *Aphaca.* LOE. *lc.* II. p. 70. *Aphaca.* TOURNEF. *Inst.* 399. T. 223. *MILL.* T. 43.

(*) *Aphaca Foliis tenuibus admodum, paulo altior Lenti-*

- (2) *Lathyrus met eenbl. St. enkele Bladen IV.*
en Elsvormige Stoppeltjes.

AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

Naar den Montpellierfen Geneesheer NIS-
 SOLE heeft TOURNEFORT dit Kruid, dat
 van de *Lathyrus* zig, door geen Klaauwieren te
 hebben, onderscheidt, in een byzonder Ge-
 slagt getyeld. Het groeit in Vrankryk en Eu-
 geland, als het voorgaande en heeft een op-
 staande Steng, met zeer kleine Elsvormige Stop-
 peltjes, en Grasachtige Bladen. Somtyds komt
 het met tweebloemige Steeltjes voor.

II.
Lathyrus
Nisfolia.
Onge-
klaauwier-

- (3) *Lathyrus met eenbloemige St. die langer*
dan de Kelk zyn en zeer eenvoudige twee-
bladige Klaauwieren.

III.
Amphicar-
pos.
Onder-
aardiche.

Uit Syrie is deeze Soort in de Europifche
 Tuinen overgebracht, een zonderling Gewas,
Arachis of *Arachidna* genaamd, om dat het,
 ge-

ticulâ; Siliquaz majores, in iis Semina duo &c. *Hist. Nat.*
 Libr. 27. Cap. 21.

(2) *Lathyrus* Ped. unifl. Fol. simpl. Stip. subulatis Lath.
 fol. solit. Lentiformibus, *H. Cliff.* 366. *GOUAN Monsp.* 367.
R. Lugdb. 362. *Lathyrus* sylv. minor C. B. *Pin.* 344. *Lath.*
angustifolius. *MAGN. Hort.* 112. Ic. Ervum fy'vestre. *DOD.*
Pempt. 529. *LOB. Ic.* II. 71. *Nisfolia.* *TOURNE. Inst.* 656. *Nis-*
folia parva. Fl. purp. *BUXE. Cent.* III. p. 84. T. 45. f. 1.

(3) *Lathyrus* Ped. unifloris Calyce longioribus &c. *GOUAN*
Monsp. 368. *H. Cliff.* 367. *R. Lugdb.* 362. *Vicia* similis fu-
 pra et infra terram Siliquas gerens C. B. *Pin.* 345. *Arachid-*
na f. *Arachoides* Honorii Belli. J. B. *Hist.* II. p. 323. *Lath-*
yrus amphicarpos. *MORIS. Hist.* II. p. 51. S. 2. T. 23. f. 1.

M 5

IV. gelyk de Westindifche Plant van dien naam, hier
 AFDEEL. voor befchreeven*, zyne Haauwtjes zo wel on-
 XVIII. der als boven den Grond voortbrengt. Hier
 HOOFD- echter buigen de Bloemfteltjes zig niet om of
 STUK. kruipen met het Vrugtbeginzel in den Grond;
 Tienman-
 nige.
 * Zie
 bladz. 122. wonderlyker is, loopen onder de Aarde en vol-
 brengen aldaar de Bloem- en Vrugtmaaking.
 Deeze Stengetjes zyn Bladerloos en witachtig,
 de anderen hebben Klaauwieren met twee Lan-
 cetvormige Blaadjes en fpitfe Stoppeltjes. De
 Haauwtjes vallen een Duim lang en bevatten
 twee of drie ronde Zaadjes. Aan de Vezels der
 Wortelen komen eenige Knobbels voort.

IV.
 Lathyrus
 Cicera.
 Vliezige.

(4) Lathyrus met eenbl. St. tweebl. Klaauwie-
 ren en Eyronde famengedrukte Haauwen,
 die op de Rug gefleufd zyn.

V.
 Sativus
 Tamme.

(5) Lathyrus met eenbl. Steelen, de Klaau-
 wieren twee- en vierbladig; de Haauwen
 Eyronde famengedrukt, aan de Rug met
 twee fcherpe kanten.

Die

(4) Lathyrus Ped. unifl. Cirrh. diphylis Leg. ovatis &c.
 GOUAN *Monsp.* 368. Lath. fativus Fl. purpureo. C. B. *Pin.*
 344. Aracus five Cicera. DOD. *Pempt.* 523. LOB. *lc.* II. p. 69.

(5) Lathyrus Ped. unifl. Cirrh. diph. tetraphyllisque, Leg.
 ovatis &c. GOUAN *Monsp.* 368. *H. Cliff.* 367. R. *Luzdb.*
 363. Lath. annuus fl. coeruleo Ochri Siliquâ. HERM. *Luzdb.*
 357. β. Lathyrus fativus Flore Fru&uque albo. C. B. *Pin.*
 343. Lathyrus five Cicercula. DOD. *Pempt.* 522. Cicercula
 Egyptiaca. CLUS. *Hift.* II. p. 236. HALL. *Helv. inboat.*
 Tom. I. p. 190.

Die Soorten van Lathyrus, welke op verschei-
 de plaatsen van ons Wereldsdeel, in Switzer-
 land, Vrankryk, Spanje, onder den naam van
Platte Erwtten, tot Voedzel voor 't Gemeen
 en voor het Vee gezaaid worden, verschillen
 meest in de Kleur der Bloemen, welke wit is
 of paarsch of roodachtig. De Steng is ongevaar
 een Elle hoog, of wat laager in de paarsch-
 bloemigen, die ook de Haauwen, aan de Rug,
 wel gesleufd, doch niet met scherpe kanten heb-
 ben. De Haauwen zyn breed en byna Eyrond,
 bevattende hoekige Erwtjes, die in de eerste
 Soort bruin, in de laatste deezer twee witach-
 tig zyn. De eersten noemt men in Vrankryk
Gairouttes, de laatste *Gesfes* of *Geisfes*, in 't
 Hoogduitsch *Kichern*. Zy zyn in 't kooken, en
 niet minder in 't verteeren, van eene harde na-
 tuur.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Decan-
 dria.

Tot deeze Soort betreft de Hoogleeraar N.
 L. BURMANNUS (*) dat slag van Oostindische
 Boontjes, welke *Clymenum Benghalense* genoemd
 was door den Heer GARZIN. Ik heb, onder
 den naam *Kadjang Catri*, van Java eendergelyk
 Gewas bekomen, dat ontzaglyk lange Klaau-
 wieren met zeven Krulletjes en twee of vier
 Bladen op zyde heeft; als ook twee groote
 Stoppelblaadjes met tweebloemige Bloemsteelen
 en de Haauwen verschillen aanmerkelyk in
 figuur.

(6)

(*) *Fl. Ind.* p. 162.

IV. (6) *Lathyrus met eenbloem. Steelen korter dan*
 AFONDEL. *de Kelk; twebladige Klaauwieren, enkeld,*
 XVIII. *en Lancetvormige Bladen.*
 HOOFD-
 STUK.

VI. In de Oosterfche Landen groeit deeze, een
Lathyrus
inconspic-
uus. Kruidje van maar een Span of een Voet hoog,
 Onzicht- met Lancetvormige Stoppeltjes en zeer korte
 baare. Bladsteeltjes, de bovenften tot een Draadachtig
 Klaauwier verlangd. Hoe klein de Kelk ook is,
 de Bloem is naauwlyks grooter, het Zaadhuis-
 je byna zo lang als de Bladen, breeder, glad,
 gestrekt.

VII. (7) *Lathyrus met eenbl. Steeltjes, twebladige*
Setifolius. *Klaauwieren, de Blaadjes Borstelig Li-*
 Borstel- *niaal.*
 bladige.

De ongemeene smalheid der Bladen onder-
 scheidt deeze, die in de Zuidelyke deelen van
 Europa groeit. Zy heeft de Bladsteelen drie-
 deelg, driemaal zo lang als de Stoppeltjes en
 de Haauwen Eyronnd, gezwollen. De Bloemen
 zyn rood.

VIII. (8) *Lathyrus met eenbl. gebaarde Steeltjes,*
Angulatus. *twee-*
 Hoekige.

(6) *Lathyrus* Ped. unifl. Calyce brevioribus &c. JACQ.
Hort. T. 86. *Lath. Orientalis* Flore vix conspicuo. BOERH.
Lugd. 11. p. 42.

(7) *Lathyrus* Ped. unifloris, *Cirthis* diphyllis &c. GOUAN
Monsp. 368. GER. *Prov.* 495. *Lath. Fol. angustis* &c. SEG.
Ver. 11. p. 82. *Lathyrus Baldi.* RIV. *zeer.* *Lath. fylv. major*
angustissimo folio. C. B. *Pin.* 344. *Prodr.* 148.

(8) *Lathyrus* Ped. unifl. *Aristatis* &c. GOUAN *Monsp.* 369.
Lathyrus Folis binatis Gramineis. HALL. *Helv.* 594. *Lath.*

tweebladige enkele Klaauwieren , en Li- IV.
 niaale Blaadjes. AFDEEL.

(9) Lathyrus met byna eenbloemige Steeltjes XVIII.
 en veelbladige Klaauwieren , de Blaadjes HOOFD-
 overhoeks. STUK. IX.
 Lathyrus
 articula-
 tus.

Deeze, in de Zuidelyke deelen van Vrankryk Gewrichte.
 en in Spanje groeiende, hebben ook de Bladen
 zeer smal en Grasachtig. De Bloemen zyn in
 de eerste rood, in de andere paarsch en wit. De
 eerste heeft lange samengedrukte Haauwen met
 hoekige Zaaden ; de laatste heeft de Haauwen
 als met Leedjes gewricht. Meest komt deeze
 vierbladig voor en somtyds tweebloemig.

(10) Lathyrus met tweebloemige Steeltjes, X.
 tweebladige Klaauwieren , Eyrond-lang- Odoratus.
 werpige Bladen en ruige Haauwen. Welrie-
 kende.

Onder den naam van *Welriekende Lathyrus* is
 dee-

angustifolium folio , Semine anguloso. TOURNE. *Inst.* 395.
 Lathyr. Folio tenuiore Floribus rubris. BUXB. *Cent.* III. p.
 23. T. 42. f. 2.

(9) *Lathyrus* Ped. subunifloris &c. *H. Cliff. Ups. R. Lugdb.*
 363. Lathyr. angustifolium folio Americanus variegatus. C. B.
Pin. 344. Clymenum Hisp. MILL. *Dict.* T. 96. § Lath.
 angustifolium humilior. C. B. *Pin.* 344. TOURNE. *Inst.* Tab.
 218.

(10) *Lathyrus* Ped. bifloris , Cirrhis diphyllis &c. *H. Cliff.*
 368. *Ups.* 216. R. *Lugdb.* 363. 46. Lath. Siculus. RUPP. *Jen.*
 HALL 260. Lath. distoplatyphyllos &c. COMM. *Hort.* II. p.
 219. T. 80. § Lath. Zeyl. odorato Flore amœno , ex albo
 subro vario. BURM. *Zeyl.* 138.

II. DEEL. X. STUK.

IV. **AFDEEL.** **XVIII.** **HOOFD-**
STUK. *Tienman-*
sige. deze , als een Zaay-Plant , gelyk alle de voor-
gaande Soorten , in de Bloemhoven bekend en
verftrekt tot een groot fieraad , inzonderheid
die , uit Ceylon afkomstig , welke de Bloemen
wit en rood bont heeft : zynde aan den ver-
maarden **COMMELYN** , door wien deeze Soort,
uit den Hortus alhier , werdt afgebeeld , alleen-
lyk de andere , die de Vlag der Bloemen paarfch,
de Vleugels en Kiel blaauw heeft , bekend ge-
weest. 't Gewas bereikt , naar dat men 't op-
bindt , meer of minder hoogte. In Vrankryk
wordt deeze Soort *le Pois d'odeur* , dat is rui-
kende Erwtten , en by ons ook wel *Moskeljaat-*
Lathyrus geheten. Men noemtze *Lathyrus Cu-*
pani , om dat zeker Pater van dien naam de
Zaaden , in 't jaar 1699 , van Palermo op Sici-
lie , van waar de blaauwe , die deswegen ook
Siculus getyteld wordt , afkomstig is , aan den
Hortus alhier gezonden hadt (*).

XL. *Lathyrus*
annuus. **Jaarlykfe.** (11) *Lathyrus met tweebloemige Steeltjes , twee-*
bladige Klaauwieren , Degenvormige Bland-
jes , gladde Haauwen en tweedeelige Stop-
peltjes.

Daar

(*) De Heer **GOUAN** zegt van deeze Soort , *Hospitatur*
in Hybernaculo ; sempervirens : dat weinig met een Jaarlykfe
Zaay-Plant fchynt te ftrouken.

(11) *Lathyrus Pedunc. bifl. Cirrhis diphyllis &c. GOUAN*
Monsp. 369. Lathyrus Hisp. Riv. Teer. 158. Lath. Hisp.
Fl. luteo. HERM. Lugdb. 357. Lathyrus species lutea. J. B.
Hifl. II. p. 304.

Daar alle de voorgaande Soorten, zo wel als IV. deze, *jaarlykse* Zaayplanten zyn, zou de by- AFDEEL. naam zeer weinig gepast schynen, indien die XVIII. eigenschap niet tot onderscheiding diende van HOOFD- de gemeene geelbloemige Lathyrus, welke een STUK. *Decan-* overblyvende Plant is. Deze, in Spanje en *dria.* Languedok voorkomende, heeft zeer smal ge- slipte Stoppeltjes.

(12) Lathyrus met tweebloemige Steeltjes, twee- XII. bladige Klaauwieren, de Blaadjes overhoeks *Lathyrus* Lancetvormig en glad, de Stoppeltjes half- *Tingita-* maanvormig. *nus* Barba- rische.

Deeze, uit Barbarie afkomstig, heeft Haa- wen als van de Orobus en groote hoogroode Bloemen.

(13) Lathyrus met tweebloemige Steeltjes, veel- XIII. bladige Klaauwieren en getande Stoppeltjes. *Clymenum* Levant- sche.

Den naam van *Clymenum* hadt TOURNE- FORT aan een Geslagt gegeven, 't welk door de veelbladigheid alleen van de Lathyrusfen on- derscheiden werdt. Het bevatte drie Soorten, waar van die met gewrichte Haauwen, door hem

(12) *Lathyrus* Ped. bif. Cirrh. diph. &c. R. *Lugdb.* 363. N. 7. Lth, Tingitanus Siliquis Orobi, Fl. amplo ruberrimo. MORIS. *Hist.* II. p. 55.

(13) *Lathyrus* Ped. bif. Cirrh. polyphyllis, Stipulis den- tatis. H. *Cliff.* 368. R. *Lugdb.* 364. N. 10. Lath. Vicioides Ve- xillo rubro &c. MORIS. *Hist.* II. p. 46. PLUK. *Phyt.* 114. f. 6.

IV. hem afgebeeld, reeds is beschreeven. Deeze, **AFDEEL** die zo wel in de Levant als in Barbarie groeit, **XVIII.** heeft platte Haauwen en twee Bloemen op een **HOOFD** taamelyk langen Steel, met de Vlag rood, de **STUK.** vleugels en Kiel blaauw. MORISON hadtze Lathyrus, die naar de Viifsen zweemt, getyeld.

*Tienman-
nige.*

XIV.
*Lathyrus
hirsutus.*
Ruige.

(14) *Lathyrus met meest driebloemige Steel-
tjes, tweebledige Baardjes, Lancetvormi-
ge Bladen, ruige Haauwen en ruuwe Zaa-
den.*

In Vrankryk, Engeland en elders, onder 't Koorn, komt deeze voor, dië ongeveer een Elle hoog groeit en roodachtig paarfche Bloemen heeft, zynde, zo wel als 't voorige, een jaarlyks Zaay - Gewas.

XV.
Tuberosus.
Knobbeli-
ge.

(15) *Lathyrus met veelbloemige Steeltjes, twee-
bladige Klaauwieren, ovaale Blaadjes en
naakte Leedjes.*

Zandige Koornlanden, niet alleen in de Nederlanden, by Geneve en in Tartarie, gelyk de Ridder zegt, maar ook by Weenen in Oostenryk, door geheel Switserland en in veele deelen

(14) *Lathyrus Ped. subtrifloris, Cirrhis diphyllis &c. GOUAN Monsp. 369. R. Lugdb. 363. DALIB. Paris. 216. Lath. angustifol. Siliqua hirsuta. J. B. Hist. II. p. 305. C. B. Pin. 344.*

(15) *Lathyrus Ped. multifloris, Cirrh. diph. &c. H. Cliff. 367. R. Lugdb. 364. GOUAN Monsp. 369. GORT. Belg. 207. &c. &c. Lathyrus Arvensis repens tuberosus. C. B. Pin. 344. Terræ glandes. DOD, Pempt. 550.*

deelen van Vrankryk , leveren dit Gewas uit, dat men *Aardakers* noemt. Men wil , dat het de *Arachidna* zou zyn van THEOPHRASTUS, en sommigen hebben het tot de *Apios*, dat een Soort van Wolfsmelk is, wegens de knobbelige Wortels, zeer ten onregte t'huis gebragt. De Franschen noemen het *Glands de Terre*, de Engelschen *Pease* - *Earthnuts*, de Duitschers *Erdnuss*, *Erdeichlen* of *Erdfeigen*, en by ons, onder 't Gemeene Volk, *Muizen met Staarten*, dat beter gezegd zou zyn zonder Staarten; dewyl men die Vezels, welke den Staart verbeelden, 'er doorgaans afdoet tot het gebruik.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Decan-
dria.*

't Gewas heeft lange slappe Stengetjes, op den Grond leggende, en Klaauwieren met twee Ey-rondé Blaadjes, die, gelyk in sommige Soorten van Erwtten, naar elkander toegekneepen zyn. De Bloemen, op lange Steeltjes, Troswyze, vier of vyf by elkander voortkomende, hebben een schoone Roozekleur en zyn niet onaangenaam van Reuk.

De Aardakers zyn in sommige Landen, gelyk in Tartarie, een gemeene Spyze, en worden by ons, gelyk bekend is, dikwils tot Versnapering en voor Lekkerny genuttigd, even als de Karstengen. Het gedestilleerde Water der Bloemen is door sommigen aangepreezen. Ook zyn 'er, die de Wortels gehouden hebben voor de *Dudaim* der Hebreen (*).

(16)

(*) HALL. *Helv. inchoat*, Tom. I. p. 189.

N

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(16) *Lathyrus* met veelbloemige Steeltjes , twee-
bladige enkele Klaauwieren en Lancetvor-
mige Bladen.

XVI.
Lathyrus
Pratensis.
Geelbloe-
mige.

Deeze , die door haare geele Bloemen zig on-
derscheidt , komt in de Velden op veele plaatfen
van Europa , als ook op Ysland , voor. Men
vindtze by ons aan den Duinkant , als ook op
Zandige Bouwlanden in de Provincie van U-
trecht , Vriesland en elders. Aan Beeken , op de
Oevers van Meiren en in vogtige Weiden , komt
dit Kruid , dat men *Geele Wikken* noemt , in
Switserland overvloedig voor. Sommigen wil-
len , dat het waardig zou zyn te zaaijen en aan
te kweeken , als een uitmuntend Voeder zynde
voor het Vee (†). De Stengen zyn van een Voet
tot een Elle lang en zwak ; de Klaauwieren fom-
tyds in drieën gedeeld ; de Blaadjes een weinig
omgekruld en samengekneepen ; de Zaadhuisjes
kort en wat krom , bevattende ronde geele
Zaadjes.

(17)

(16) *Lathyrus Pedunculis multifloris* , *Cirrhis diphyllis* &c.
GORT. *Belg.* 207. GOUAN *Monsp.* 369. KRAM. *Austr.* 274.
OED. *Dan.* 527 R. *Lugdb.* 364. *Lathyrus sylv. luteus* Fo-
liis *Viciae*. C. B. *Pin.* 344. *Lath. luteus sylv. Dumetorum.*
J. B. *Hist.* 11. p. 304.

(†) *Eximium Pabulum est , quod feri mereatur et coli.*
HALL. *Helv. inchoat.* Tom. I. p. 189. *Præstans in Pratis*
Pabulum , sed respuit aprica. LINN. *Fl. Suec.* 11. p. 253. *Me-*
les hanc edere fertur , MENAND. Satag. 29.

- (17) *Lathyrus met veelbloemige Steeltjes, tweebladige Klaauwieren, Degenvormige Bladen en Vliezige Leedjes.* IV. AFDEEL. XVIII. HOOFD-STUK.
- (18) *Lathyrus met veelbl. Steeltjes, tweebl. Klaauw. Lancetvormige Bladen en Vliezige Leedjes.* XVII. *Lathyrus sylvestris.* Wilde.
- (19) *Lathyrus met veelbl. Steeltjes, twee- en vierbladige Klaauwieren, Lancetvormige Bladen en Vliezige Leedjes.* XVIII. *Latifolius.* Breedbladige. XIX. *Heterophyllus.* Smaalbladige.

Tot een van deeze, die in Europa hier en daar voorkomen, behoort de *Tros- of Bouquet-Lathyrus*, welke met haar sterk oplopend Gewas en schoone Trosfen van Roozekleurig paarfche Bloemen, aan Stokken of Pieelen, onze Tuinen verfiert. Dezelve komt ook, op sommige plaatsen der Nederlanden, in 't wilde voort uit gevallen Zaad, en verfiert aldaar de Haagen. Met de laatste fchynt zy wel de meeste overeen-

(17) *Lathyrus* Ped. multifi. *Cirrh. diphyllis, Foliolis Enfiiformibus &c.* H. *Cliff.* 367. *Fl. Saec.* 598, 644. DALIE. *Paris* 216. *Lathyrus sylv. major.* C. B. *Pin.* 433. *Lath. sylvestris.* DOD. *Pempt.* 523.

(18) *Lathyrus* Ped. multifi. *Cirrh. diphyllis &c.* GORT. *Belg.* 207. H. *Cliff.* R. *Lugdb.* 364. N. 13. *Lathyrus latifolius.* C. B. *Pin.* 344. GAR. *Prov.* 271. T. 108. *Lathyrus maj. latif.* *Flore purpureo speciosior.* J. B. *Hijf.* 11. p. 303. *Lathyrus latiore folio.* LOB. *lc.* 11. 63.

(19) *Lathyrus* Ped. multifi. *Cirrh. diph. tetraphyllisque &c.* *Fl. Saec.* 11. N. 646. GOUAN *Monsp.* 370. *Lathyrus major Narbonensis angustifolius.* J. B. *Hijf.* 11. p. 304.

N 2

IV. eenkomst te hebben, alzo de Bladen Lancet-
 AFDEEL. XVIII. vormig zyn, niet Ovaal, gelyk LINNÆUS van
 HOOFD. de Breedbladige zegt. Allen zyn zÿ hem in
 STUK. Sweeden wild voorgekomen en de beide laat-
 Tienman-
 nige. sten dikwils met vier Bladen aan de Klaauwie-
 ren. Het zyn overblyvende Planten, die uit den
 Wortel in 't Voorjaar weder uitspruiten. De
 eerste heeft de Bladen Degenvormig, niet bree-
 der dan de Steng, die in allen, tusfchen de
 Knoopen, met Vliezen is gevleugeld. Deeze
 wordt, wegens den Stank, van het Vee ver-
 fmaad, zegt de Ridder. De Haauwen zyn lang
 en smal, dik, bevattende ruuwe Zaaden.

XX. (20) *Lathyrus met veelbloemige Steeltjes, veel-*
Lathyrus
Palustris.
 Moerasli-
 ge. *bladige Klaauwieren en Lancetvormige*
Stoppeltjes.

Op Moerasfige Weiden der Noordelyke dee-
 len van Europa, in Deenemarken, Sweeden,
 Lapland, als ook in Groot Brittannie en in
 Rusland, groeit deeze Soort, die aanmerkelyk
 van de anderen verschilt, door haare veelbla-
 dige Klaauwieren. Zy heeft, naamelyk, twee
 of drie paaren Blaadjes, die zeer famengeknec-
 pen zyn en opwaards gekeerd staan: Steeltjes
 met

(20) *Lathyrus* Ped. multifi. *Cirrhis polyphyllis* &c. *H. Cliff.*
 368. *Fl. Succ.* 600, 648. *OED. Dan.* 399. *R. Lugdb.* 364.
Fl. Lapp. 221. *Lath. Palustris Flore Orobi nemorensis verni.*
RUPP. Jen. 210. *emend. HALL.* 260. *Vicia Lathyroides f.*
Lath. Vicia-formis. PLUK. Alm. 387. *T. 71. f. 2. Clyme-*
num Parisiense Fl. caeruleo. TOURNE. Inst. 396.

Fig. 1.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 2.

Fig. 1.

met drie of vier paarfche Bloemen en 't Gewas komt uit een overblyvende Wortel voort, die geheele plaggen Gronds beflaat.

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(21) *Lathyrus met veelbl. Klaauwieren en Eyronde Stoppeltjes breeder dan het Blad.*

XXI.
Lathyrus
Pisiformis.
Erwtach-

Door geheel Siberie komt, volgens GME-

L I N, deeze Soort voor, die wegens haare gefalte den bynaam voert, en door de breedte der Stoppeltjes van de anderen verschilt. Zy heeft dezelve breeder dan de Bladen, zegt de Ridder, Eyrond, aan den voet gefpitst en naauwlyks hoekig. De Bloemen groeijen Aairswyze, van zes tot vyftien, op korte Voetjes, aan 't end van lange Steelen: zy zyn paarfchachtig bont, met een Kiel als in de Erwten, de Bladen doorgaans driepaarig, aan enkelde Klaauwieren: langwerpig Eyrond, gefpitst, naar elkander geboogen als in de wilde Erwten, doch niet ingekneepen, gelyk in de meeste Lathyrusfen, en geenszins verdubbeld, gelyk in de Tuin-Erwten (*).

Het Japanfche Gewas, in *Fig. 1*, op Pl. LXV, voorgesteld, komt in het Loof, als ook wat de Bloe-

Japanfche.
PL. LXV.
Fig. 1.

(21) *Lathyrus* Ped. multifi. *Cirrhis* polyph. &c. LINN. *Dec. p. 39. T. 20. Vicia* Ped. multifi. *Cirrhis* heterophyllis, *Stipulis* maximis. GMEL. *Sib. IV. p. 7. T. 1.*

(*) *Foliola* convoluta, ut in *Piso* maritimo & *Ochro*, nec involuta ut in plerisque *Lathyris*; minus conducta ut in *Piso* fativo. LINN.

N 3

IV. Bloemen en derzelve Kelken aangaat, grootelyks met de Afbeelding en beschryving overeen, doch verschilt in weezentlyke omftandigheden. De Stoppeltjes, naamelyk, zyn volmaakt driehoekig, Pylvormig en zeer spits gepunt (†): anderszins ook zeer breed en de Bloemen hebben den Styl niet gebaard, (dat tot de Geslagten van Lathyrus en Vicia, beiden, behoort,) maar Liniaal, of overal even breed, en dus, in deezen, nader komende aan 't Geslagt van Orobolus, tot hetwelke dit Kruid evenwel niet gevoeglyk betrokken kan worden, om dat het Klauwieren heeft. Voor 't overige zyn de Bladsteelen agtbladig en de Bloemen komen getropt aan lange Steelen voort, zynde vry groot en paarschachtig, dat wederom volstrekt met den Erwtachtigen Lathyrus strookt. De Stengen of Rauken schynen ook eenigszins gehoekt te zyn. Ik vind de Blaadjes zeer sterk gaderd en met een klein puntje voorzien, even als in de gezegde Afbeelding.

Arabifche. In de Bosfchen van Arabie kwam den Heer FORSKAÖHL een Lathyrus voor, dien hy *Aanzienlyk* noemt, hebbende een windende Steng en anderhalf-driepaarige Blaadjes, met twee Bor-

(†) Aanmerkelyk is 't, dat in de Afbeelding, welke de jonge Heer LINNÆUS van den Erwtachtigen Lathyrus geeft, de Stoppeltjes ook geenszins Eyrond en byna driepuntig zyn: ook niet breeder of grooter dan de Blaadjes, hoewel dit in de beschryving, daar tegenover, wordt gezegd.

Borstels daar tusfchen : doch-deeze hadt een-
 bloemige Steeltjes en geelachtig witte Bloe-
 men. De Styl was van boven rond en ruig, met
 een zeer fyne overlangfe Sleuve. De *Wollige*
 met eenbloemige Steeltjes, drie by elkander,
 hadt elf Vinblaadjes en geen Klaauwieren; de
 Haauwen famengedrukt, liniaal (*).

IV.
 AFDEEL
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Decan-
 drie.

V I C I A. Vitsfen.

Als een byzonder Kenmerk van dit Geflagt is
 opgegeven, dat de Styl, digt onder den Stem-
 pel, overdwars gebaar is. Het bevat de ze-
 ventien volgende Soorten, waar van de negen
 eerften veelbloemige Steeltjes, van taamelyke
 langte, de overigen byna ongesteelde Bloemen
 in de Oxelen hebben. Ver de meesten zyn Eu-
 ropifche Onkruiden.

(1) Vitsfen met veelbloemige Bloem-, veelbladi-
 ge Bladsteeltjes, de Blaadjes Eyrond, de
 agterften ongesteeld.

γ.
*Vicia Pi-
 siformis.*
 Erwtachtig.

Grootelyks gelykt het Gewas van deeze, die
 in Engeland, Vrankryk en de Nederlanden, op
 de

(*) *Lathyrus spectabilis* et *L. tomentosus*. *Flor. Egypt.*
Arab. p. 135.

(1) *Vicia* Pedunc. multifi. Petiolis polyphyllis &c. *Syst.*
Nat. XII. Gen. 873. p. 487. *Veg.* XIII. p. 552. *H. Cliff.*
 869. R. *Lugd.* 365. *Pisum sylvestre* perenne. C. B. *Pin.*
 343. *Pisum sylvestre*. *CLUS.* *Pann.* 724. *Pis. sylv. nanum.*
MORIS. Hist. II. 47. S. 2. T. 1. f. 6.

M 4

II. DEEL. X. STUK.

IV. de Akkers tusfchen 't Koorn groeit, naar de
 Afd. XVIII. gewoone Zaay-Erwten, doch valt veel klei-
 HOOFD ner. Het Oostenrykfe, door CLU'SIUS, nu
 STUK. twee Ecuwen geleeden, op de Bergtoppen in
 Oostenryk waargenomen, zou 'er, volgens MOR-
 RISON, wat van verschillen. In beiden gelykt
 het Zaad naar kleine Erwtjes, bruin gevlakt. De
 Bloem is geelachtig, de Wortel blyft over.

II. (2) Vitsen met veelbloemige Steeltjes, omge-
Vicia Dum- boogen Eyronde gefpitste Blaadjes en eeni-
metorum, germaate getande Stoppeltjes.
 der Heg-
 gen.

III. (3) Vitsen met veelbl. Steeltjes, ovaale Blaad-
Sylvatica, jes en gekartelde Stoppeltjes.
 der Bos-
 fchen.

IV. (4) Vitsen met byna zesbloemige Steeltjes,
Casubica, tien Eyronde spitse Blaadjes en effenran-
 Heesterige. dige Stoppeltjes.

V. (5) Vitsen met veelbloemige Steeltjes, op el-
Cracca. kan-
 Veelbloe-
 mige.

(2) *Vicia* Ped. multiflora, Foliolis reflexis &c. GOUAN
Monsp. 370. *Fl. Succ.* 604, 649. DALIB. *Paris.* 219. *Vicia*
maxima Dumetorum. C. B. *Pin.* 345. *Cracca* *Sylvatica.* RIV.
Tetr. 50.

(3) *Vicia* Ped. multifi. Foliolis ovalibus &c. *Fl. Lapp.*
Succ. R. *Lugdb.* 365. GOUAN *Monsp.* 371. *Vicia* multiflora
maxima perennis tetra odore. PLUK *Alm.* 387. T. 71. f. 1.

(4) *Vicia* Ped. subflexoris &c. *Fl. Succ.* 11. N. 653. H.
Cliff. 369. R. *Lugdb.* 364. *Vicia* multiflora *Casubica* frues-
 cens, Siliqua Lentis. PLUK. T. 72. f. 2. OED. *Dan.* T. 98.

(5) *Vicia* Ped. multifi. Flor. imbricatis &c. GORT. *Belg.*
 208. GOUAN *Monsp.* 371. H. *Cliff.* 368. R. *Lugdb.* 364.
Flor. Succ. 605, 652. *Vicia* sylv. spicata, C. B. *Pin.* 345.
Vicia multiflora. TOURNE. *Inst.* 397.

kander leggende Bloempjes, Lancetvormige ruige Blaadjes en effenrandige Stoppeltjes.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.
STUK.

(6) *Vitsen met veelbloemige Steeltjes, afstandige Bloemen, Liniaale Blaadjes; de Stoppeltjes van onderen gekarteld.*

VI.
Vicia Onobrychoides.
Aftandige.

Deeze vyf, in het gedagte verschillende, komen in verscheide deelen van Europa, als Onkruid, voor; in Boschen, Velden en op woefte plaatsen. Die der Heggen verschilt van de eerste door de Bloemen niet geel, maar blaauw, de Blaadjes langer en de agtersten niet digt aan de Steng te hebben. Die der Boschen valt ook in Sweeden en heeft witachtige; de Kasfubische, dus naar een Hertogdom in Pomeran, aan de Ooftzee, genaamd, uit den rooden paarfschachtige Bloemen. Deeze is Heesterig en heeft Haauwtjes als der Linsen. De *Veelbloemige*, in onze Nederlanden veel aan de kanten der Wegen en in de Velden voorkomende, heeft meest paarfschachtig blaauw en ook wel witte of bonte Bloemen, op zeer lange Steelen. Deeze wordt gemeenlyk *Wilde Wikken* (of *Vitsen* en fomtyds *Krok* genoemd. RIVINUS hadtze *Cracca* geheten, waar van de bynaam. Zy valt ook op Ysland. In Switserland noemt men het

Vo-

(6) *Vicia* Ped. multiff. Fl. diftantibus &c. GOUAN *Monsp.* 371. GER. PROV. 498. *Vicia Onobrychidis* Flore. C. B. *Pin.* 345. *Prodr.* 149.

N 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. *Vogelhooy*, en het is 'er veel in gebruik tot
 AFDEEL. Beesten-Voeder (*). De Haauwtjes zyn breed
 XVIII. en spits, met ronde zwarte Zaadjes. Zo digt
 HOOFD. als deeze de Bloemen, Aairs of Troswyze, aan
 STUK. malkander heeft, zo ver zyn dezelve afstan-
 Tienman- dig in de laatste, die naar dezelve anders veel
 nige. gelykt, maar de Blaadjes uitermaate smal, en
 maar zeven- of agtpaarig, daar de Veelbloemige 'er dikwils twaalf of veertien paaren heeft. 't Getal der Bloemen, in die tot dertig, is hier zelden meer dan twaalf; doch dezelve zyn veel grooter en fraaijer, blaauw van Kleur of paarschachtig: de Haauwtjes langer, breeder, bevattende tot twaalf Zaadjes (†). In Switserland is deeze, niet minder dan in de Zuidelyke deelen van Vrankryk, gemeen (‡).

VII.
Vicia Nis-
foliana.
 Nisfoli-
 aanfche.

(7) *Vitfen met veelbloemige Steeltjes, langwerpige Blaadjes, effenrandige Stoppeltjes en ruige Eirond- langwerpige Haauwen.*

In de Levant groeit deeze, die zespaarige Blaadjes, zeer smalle Stoppeltjes, en vyf of zes donkerpaarsche Bloempjes op de Steelen heeft;

(*) HALL. *Helv. inchoat.* Tom. I. p. 185.

(†) *Legumina latissima*, zegt LINNÆUS van deeze, volgens GERARD, doch HALLER zegt alleen: *Siliqua quam priori proportione longior, glabra, plana in medio latior.*

(‡) *Ibidem.*

(7) *Vicia Pedunc. multifi. Fol. oblongis &c. Vicia Orient. Fl. Suaverubente, Siliquis brevissimis.* EOERH. *Lugdb.* II. p. 44 ?

heeft; de Haauwen knikkende, langwerpig Ey-
 rond, ruig, vyfzaadig.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

(8) Vitsen met veelbloemige Steeltjes, gesleufde,
 byna twaalfbladige Bladsteelen; de Blaad-
 jes Lancetvormig, glad.

VIII.
 Vicia
 biennis.
 Tweeja-

Zeer veel gelyken deeze Siberische naar de
 gewoone Veelbloemige Wikken, volgens GME-
 LIN, die 'er de Afbeelding van geeft: dan de
 Blaadjes zyn glad, de Stoppeltjes grooter en de
 Haauwen opstygende. Zy groeit tot een onge-
 meene hoogte, overtreffende mischien alle
 Soorten van dit Geslagt. Immers ik vind dat de
 Steng somtyds drie Vademen lang wordt, ko-
 mende daar van verscheidene uit éenen Wor-
 tel, en dus levert dit Gewas, in de Noordely-
 ke deelen van Asie, een zeer gewenscht Voe-
 der uit voor het Vee. Voeg hier by, dat de
 Wortel twee Jaaren overblyft: des men het
 ook elders, met vrugt, kan zaaijen en voorttee-
 len. In de Herfst van 't eerste Jaar, wanneer
 de Stengen dikwils twee Vadem lang zyn, kan
 het reeds worden gesneeden.

(9) Vitsen met veelbl. Steeltjes; de Blaadjes

IX.
 Bengha-
 enensis.
 Bengaal-

(8) *Vicia* Ped. multifl. Petiolis sulcatis &c. GOUAN *Monsp.* sche.
 371. *H. Ups.* 219. N. 6. GMEL. *Sib.* IV. p. 10. T. 2. *Vicia*
perennis maxima. KALM. *As. Stokb.* 1747. p. 64.

(9) *Vicia* Ped. multifl. Fol. integerrimis &c. *Vicia* Ped.
subquinquefloris &c. *H. Cliff.* 368. *Ups.* 219. R. *Lugdb.*
 365. *Vicia* Benghal. *hirsuta et incana*, *Siliquis Pisi.* HERM.
Lugdb. 623. T. 625.

II. DEEL. X. STUK.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Stoppeltjes effenrandig; de Haauwen byna regtopstaande.

Tienman-
nige.

Uit Bengalen is deeze, volgens HERMAN-
NUS, afkomstig, die men, wegens de hoog-
roode Kleur der Bloemen, tot sieraad der Tui-
nen nahoudt; maar GERARD merkt aan, dat
TOURNEFORT weleer dergelyke op de Hie-
rische Eilanden, by Toulon, heeft ingezameld.
Het is een Jaarlykch Zaay - Gewas, welks
Steelen veele Bloempjes, over ééne zyde, draa-
gen, en Haauwtjes als Erwte - Peulen, bruin, met
eene witachtige Haairigheid en zwartachtige
Zaadjes, een weinig kleiner dan Peperkorrels.

X.
Vicia
fativa.
Tamme.

(10) *Vitsen met ongesteelde Haauwtjes, die overend staan, meest twee by elkander in de Oxels der Bladsteelen: de Blaadjes stomp: de Stoppeltjes getekend.*

De tamme Wikken, die men tot Beesten-
Voeder in verscheide Landen zaait, verschillen
van de zelfde Soort, in de Bouwlanden door
geheel Europa, als ook hier in de Nederlanden,
van zelf voortkomende, zo de Heer HALLER
aanmerkt, eenigermaate; als welke de Blaadjes
bree-

(10) *Vicia Legum. sesilibus subbinatis erectis &c. Vicia Leg. erectis, Petiolis polyphyllis &c. H. Ups. 218. GOUAN Monsp. 371. R. Lugdb. 365. GORT. Belg. 208. Fl. Suec. 601, 654. OED. Dan. 522. Vicia fativa vulgaris alba, Semine nigro et Sem. rotundo nigro; item acutiore Folio. C. B. Pin. 344, 345. Vicia angustifolia. RIV. Tetr. DILL. App. 47. Cracez primum genus. DOD. Persp. 542.*

breeder en de Steng Takkig heeft: doch zulks kan uit de kweeking ontstaan. Meer onderscheid baart de grootte en Kleur van 't Zaad, dat doorgaans zwart, doch ook somtyds wit is. Gewas onderscheidt zig door Blaadjes, die meer of min Wigvormig, dat is aan 't end breeder en aldaar in de uitranding met een puntje voorzien zyn. In de gezaaide komen deeze Blaadjes somtyds Hartvormig voor; daar zy in de wilde dikwils zeer smal en byna overal even breed zyn. Ik heb zodanige veranderingen van dit Onkruid uit Japan bekomen.

In 't wilde groeiende, is het een groot be-
 derf voor 't Koorn, niet alleen de jonge Scheuten verftikkende door zyne strengelende natuur, maar ook door zyne vermenging onder 't Graan hetzelfde gebrekkig maakende. Hier van heeft, buiten twyfel, de Latynsche naam *Vicia*, dien men in 't Italiaansch *Veccia*; in 't Fransch *Veche* of *Vesfe*, in 't Engelsch *Viche* of *Vetch* vertolkt heeft, zo wel als ons *Vitsen*, zynen oirsprong. Het Duitfche *Wicken*, dat wy in *Wikken* hebben overgenomen, zal misfchien van de omwikkelende Ranken afgeleid zyn. Men noemt het in Engeland ook *Tare*, en in Brabant *Krok*, volgens *DODONÆUS*; ziende dit zo wel op deeze als de andere wilde Wikken, welke veele Bloemen Troswyze aan lange Steelen draagen. Deeze hebben 'er doorgaans maar twee, die van langte als de Blaadjes zyn

en

IV. en de Stoppeltjes haakig getand. Van onderen
 AFDEEL. zyn dezelve als met een Brandmerkje gete-
 XVII. kend, volgens den Ridder.

HOOFD- Wat nu het gebruik deezer Wikken aangaat :
 STUK, *Tienman-* men zaaitze in verscheide Landen, zo om de
nige. Paarden, die vermoeid zyn, door een Voertje,
 onder Erwt en Haver te verkwikken, als tot
 Aas voor de Duiven. Tot Beesten-Voeder is
 het Kruid uitmuntende. Het Meel der Zaden,
 't zy met Rog gemengd, of ook op zig zelve,
 dient by het Landvolk in Switserland, in Swee-
 den en elders, tot Brood. In Engeland geeft
 men het Afkookzel den Kinderen somtyds in, om
 de Mazelen en Pokjes uit te dryven. Ook is
 het tegen den Steen aangepreezen (*).

XI. (11) Vitsen met ongesteelde, eenzaame, opge-
Vicia La- regte gladde Haauwen en zes Blaadjes, de
thyroides. ondersten stomp Hartvormig.
 Zeex
 kleine.

In de Noordelyke niet alleen, maar ook in
 de Zuidelyke deelen van Europa, komt deeze
 voor, naauwlyks een Handpalm hoog zynde,
 met zeer kleine blaauwe Bloempjes, bloeiende
 bykans het geheele Jaar.

(12)

(*). HALL. *Herb. inchoat.* Tom. I. p. 187.

(11) *Vicia* Legum. sesfil. solitariis erectis glabris &c.
 GOUAN *Monsp.* 371. OED. *Dan.* 58. *Vicia* Lathyroides &c.
 HERM. *Par.* T. 242. *Vicia* montana minima. *Am. Acad.* I.
 p. 167. *Vicia* minima. RIV. *Tetr.* 169.

- (12) Vitsen met ongesteeld omgeboogene Haai-
rige Haauwen , die vyfzaadig zyn ; de
Bloemvlaggen glad. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
- (13) Vitsen met ongesteeld omgeboogene Haai-
rige Haauwen , die vyfzaadig zyn , de
Bloemvlaggen ruig. XIX.
Vicia
lutea.
Geelc.
- (14) Vitsen met byna ongesteelde hangende
gladde vierzaadige Haauwen , de Blaad-
jes Liniaal uitgerand. XIII.
Hybrida.
Bitterde.
XIV.
Peregrina.
Vieemdc.

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk ko-
men deeze voor ; de eerste ook in Italie en de
Levant. Zeer weinig verschilt dezelve van de
tweede, die ook de Bloemen geel, doch ruig-
haairig heeft, en de derde is door haare zeer
smalle Blaadjes, hoewel zy die somtyds bree-
der heeft, opmerkelyk. De Kleur der Bloemen
is blaauwachtig paarsch en zy gelykt, zo door
de figuur der Bladen, als door de Gestalte, naar
de gewoone Zaay - Wikken, of ook naar de
volgende, ongemeen.

(15)

(12) *Vicia Legum. sessilibus reflexis pilosis &c.* GOUAN
Monsp. 372. *Vicia sylv. lutea* Sil. *hirsuta*. C. B. *Pin.* 345.
MORIS. S. 2. T. 21. f. 5.

(13) *Vicia Legum. sess. &c.* GOUAN *Monsp.* 372. JACQ.
Austr. T. 34.

(14) *Vicia Leg. subsessil. pendulis glabris &c.* GOUAN
Monsp. 372. *Vicia peregrina angustissimis foliis.* PLUK. *Alm.*
326. T. 233. f. 6.

IV. (15) Vitsen met gesteelde opstaande Haauwen, meest vier in getal, de Blaadjes Eyrond effenrandig, naar 't end der Steelen verkleinende.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
XV.
Vicia
Sepium.
Wilde.

Kleine wilde Wikken of Rinkel - Wikken noemt men in ons Land deeze, volgens den Heer DE GORTER. Zy groeit door geheel Europa, zo wel als by ons, aan de Wegen en in de Akkers, of ook in de Haagen, waar van zy den bynaam heeft. Men vindtze ook in de Boschen. Door het gemelde, als ook door de korthed en kleinte der Trosjes, wordt zy van de andere wilde Wikken onderscheiden.

XVI. (16) Vitsen met gesteelde eenzaame opgeregte Haauwen; de Blaadjes viervoudig ovaal Lancetvormig; de Stoppeltjes getand.

Bithynica.
Bithyni-
sche.

Uit Klein Asie schynt deeze afkomstig te zyn, die men thans op Akkers aantreft in Italie en in Beijeren. Zy heeft hoekige Stengen, Klaauwieren met tweepaarige Bladen en eenzaame Oxelbloemen. De Haauw is samengedrukt, of op zyde

(15) *Vicia Legum. pedicell. subquaternis erectis &c. GORT. Belg. 208. GOUAN Monsp. 372. Vicia Leg. adscendentibus &c. Fl. Suec. 602, 651. H. Cliff. 362. R. Lugdb. 365. Vicia Sepium Folio rotundiore acuto. C. B. Pin. 345. Vicia. DOD. Pempt. 321. LOB. Ic. II. p. 75.*

(16) *Vicia Legum. Pedunc. solitariis erectis &c. R. Lugdb. 363. N. 6. Clymenum Bithynicum Siliqua singulari Flore minore. BOERH, Lugdb. II. p. 43. Cracca Flor. albis &c. BUXB. Cent. III. p. 25. T. 45. f. 2.*

de plat , langwerpig Eyronde , ruig , bevattende ongevaar zes Zaaden. IV.
AFDEEL.
XVIII.

(17) Vitsfen met byna ongesteelde , byna drie-
voudige , opgeregte Haauwen , zes Eyronde-
achtige Bladen en getande Stoppeltjes. HOOFD-
STUK.
XVII.
Vicia Nar-
bonensis.
Narbon-
sche.

Een Gewas , dat leggende op de Velden in Provence gemeen is , jaarlyks voortkomende uit gevallen Zaad , maakt deeze Soort , die *Wilde Boontjes* heet by DODONÉUS. De Steeltjes zyn eenbloemig op magere , driebloemig op vette Gronden : de Bloemen donkerpaarsch ; de Boontjes zwart en rond. Men vindt het somtyds met viervoudige spitse Blaadjes.

(18) Vitsfen met een opstaande Steng en onge-
klaauwierde Bladsteelen. XVIII.
Faba.
Tuinboon.

De voorgaande Soort verbindt aan dit Geslacht de gewoone *Tuinboonen* of *Boeren-Boonen* , zogenoemd ; hoe zeer ook in Gestalte van de Wicken verschillende. Derzelve natuurlijke Groei-
plaats

(17) *Vicia Legum. subfess. subternis erectis &c. GOUAN Monsp. 372. Vicia Petiolis inferior. triphyllis &c. R. Lugdb. 365. Vicia Narbonensis. Riv. Tetr. Vicia sylv. Fr. rotundo atro. C. B. Pin. 338. Boona sylv. f. Phafélus. DOD. Pempt. 516. Sylv. Græcorum Faba. LOB. Ic. II. 58.*

(18) *Vicia Caule erecto , Petiolis absque Cirthis. Mat. Med. 353. GORT. Belg. 309. H. Cliff. 369. GOUAN Monsp. 373. R. Lugdb. 366. Faba. C. B. Pin. 338. Boona f. Phafélus. DOD. Pempt. 513. Faba major recentiorum. LOB. Ic. II. 57. β. Faba minor f. Equina. C. B. Pin. 338.*

O

IV. plaats is, volgens de waarneeming van den Heer
 AFDEEL. LERCHE, by de Kaspifche Zee, aan de Gren-
 XVIII. zen van Perfie, op Rusfifchen bodem, en in E-
 HOOFD. gypte. Door geheel Europa worden zy in Tui-
 STUK. nien en op Akkers jaarlyks geteeld. Men noemt-
Tienman-
nige.
 ze, volgens den Latynfchen naam, *Faba*, in 't
 Italiaanfch *Fava*, in 't Fransch *Fève*, in 't
 Engelfch *Beans* of *Garden-Beans*, in 't Hoog-
 duitsch *Bonen*.

't Gewas is iedereen bekend. Naar de hoe-
 danigheid van den Grond fchieten zy hooger
 op, of blyven laager; gelyk die, welke men
Veld- of Paardeboonen noemt, daar door in-
 zonderheid en door de kleinte der Vrugten on-
 derfcheiden. Dat de Vleugels der Bloemen in
 't midden een Fluweelachtige zwarte Vlak heb-
 ben, is kenbaar; zo wel als de aangenaame Reuk
 der Bloemen, die echter, te fterk zynde, het
 Hoofd bezwaart; waar van het Spreekwoord,
in de Boonen te zyn, afkomstig is. Onder de
 frifch en groen gepelde Boonen, die witachtig
 zyn, komen fomtyds roode voor; doch die Kleur
 is niet bestendig: want zodanigen, gezaaid, bren-
 gen dikwils wederom witte voor.

Men twyfelt, of wel deeze Boonen de *Fa-
 ba* der Ouden, in 't Griekfch *Kuamos* genaamd,
 zyn; alzo die rond waren: des fommigen mee-
 nen, dat zy of de Veldboonen, die men ge-
 meenlyk Paarde- of Duiveboonen noemt, of de
 voorgaande *Wilde Boontjes*, daar mede bedoeld
 hebben. Hoe 't zy, de Boonen, inzonderheid
 ge-

gedroogd, leveren een zwaar Voedzel uit, dat in zwakke Menschen Winden baart en benaauwdheden. Zeer jong en als nog ongebooren, zyn zy gemakkelyk verteerbaar en gezond. De Veldboonen strekken tot gewoone Spyze der Hokuiven en tot Voeder voor de Paarden. Het Meel der Boonen, zo wel als het gedestilleerde Water der Bloemen, heeft zyne nuttigheid in de Geneeskunde. Wat het Zout belangt, dat men uit den Asch der verbrande Stoppelen trekt, dit komt nagenoeg met andere Loogzouten overeen.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

ERVUM. Linsen.

Door een vyfdeelligen Kelk, van langte als de Bloem, onderscheidt zig dit Geslacht, waar in de gewoone Linsen begreepen zyn: Het bevat de zes volgende Soorten.

(1) Linsen met byna tweebloemige Steeltjes en samengedrukt verhevenronde Zaaden.

I.
Ervum
Lens.
Gewoone.

Dit Gewas brengt de *Linsen* voort, die in 't Fransch onder den naam van *Lentilles* bekend zyn, in 't Engelsch *Lentils* genaamd. Het komt als een Onkruid op de Koornlanden voort in de Zuidelyke deelen van Europa, doch wordt ook

(1) *Ervum* Pedunculis subbifloris &c. Cicer Ped. bifloris &c. H. Ups. 224. Mat. Med. 360. R. Lugdb. 389. H. Cliff. 370. Lens vulgaris. C. B. Pin. 346. Lens, DOD. Pempt. 526. LON. Ic. II. 74.

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Tienman-
inge*

ook wel op Akkers gezaaid. 't Is een Kruidje met Klaauwieren, dat op zig zelf zelden hooger dan een Voet opschiet, doch met behulp of steunzel wel tot een Elle hoogte klimt. Ook valt het grooter en kleiner. De Blaadjes zyn zespaarig en het gelykt voorts naar de Wikken, maar heeft zeer kleine Haauwtjes, met twee of drie Zaadjes, ryp wordende geel van Kleur en van zodanige figuur, dat men de gesleepen Vergrootglaasjes, naar dezelve, *Linsen* noemt.

De Linsen zyn van ouds bekend als een zeer slegt Voedzel, dat echter naar den Grond, waar op zy geteeld worden, veel verschilt. In Provence worden zy, zonder hinder, door het Gemeene Volk gegeten. GALENUS heeftze onder de oorzaken van het Schurft, eene Volkziekte in Egypte zynde, geteld. Voor de Paarden zyn zy nadeelig bevonden. Men gebruikt, in Duitschland, dikwils het Afkookzel om de Kinderpokjes uit te dryven, en het is tegen Keelziekten aangepreezen. Het Meel der Zaadten maakt door oplegging Gezwollen ryp; gelyk het Boonen - Meel. Van Linsen, met Gerst gemengd, wordt een goede Koorngeest gedestilleerd (*).

II.
*Ervum te-
rasper-
mum.*
Vierzaa-
dig.

(2) Linsen met byna tweebloemige Steeltjes en vier Kogelronde Zaadjes.

In

(*) HALL. *Helv. inchoat.* Tom. I. p. 183.

(2) *Ervum* Pedunc. subbifloris, Sem. globosis quaternis.

Fl.

In de Koornlanden van ons Wereldsdeel **IV.**
 komt deeze voor ; een Zaaygewas , met een **AFDEEL**
 hoekig Stengetje ; de Blaadjes doorgaans tien : **XVIII.**
 de Bloemsteeltjes zeer dun , met één , twee en **HOOFD-**
 fomtyds vier Bloempjes , die Bloedkleurig of **STUK.**
 Violet zyn en de Haauwtjes fomtyds vyf- **Decap-**
 zaadig. **dria.**

(3) *Linsen met veelbloemige Steeltjes en Kogelronde dubbelde Zaaden.* **III.**
Ervum
hirsutum.
Ruige.

Van de Wilde Vitsen is deeze , die *Kleine Krok* genoemd wordt , niet alleen door de Geslags-Kenmerken , maar ook door de kleine ruige Haauwtjes verschillende. Zy groeit alom in de Koorn- en Bouwlanden , en komt ook , zo wel als die , in onze Provinciën voor. Aan de Bladsteelen is zy voorzien met veele smalle Blaadjes , en draagt doorgaans vier kleine blaauwachtig witte Bloempjes aan ieder Steeltje. De Haauwtjes zyn wel gemeenlyk twee , doch ook fomtyds drie- of zelfs vierzaadig.

(4)

Fl. Suec. 606 , 655. *GOUAN Monsp.* 374. *Vicia Segetum* ,
Siliquis sing. glabris. *C. B. Pin.* 345. *MORIS. S. 2. T. 4.*
f. 16. Riv. Tetr. 167.

(3) *Ervum Pedunc. multifloris* , *Seminibus globosis binis.*
GOUAN Monsp. 374. *Cicer Ped. multifloris Sem. globosis.*
H. Cliff. 370. *GORT. Belg.* 209. *R. Lugdb.* 389. *Vicia Segetum*
cum Siliquis plurimis hirsutis. *C. B. Pin.* 345. *Cracca*
minor. TAB. Ic. 507. *Cracca alterum genus. DOD. Pempt.*
542. Aracus f. Cracca minima. LOB. Ic. II. 75.

O 3

IV. (4) Linfen met byna tweebloemige gebaarde
 APDEEL. Bloem-, de Bladsteeltjes gespitst met stom-
 XVIII. pe Blaadjes.
 HOOFD-
 STUK.

IV. In 't vroege Voorjaar heeft men deeze zeer
Ervum kleine Soort van Vitfen groeiende gevonden by
Solonienfe. het Paleis Chambord, dat door den Koning van
Franche. Vrankryk aan den Marfchalk, Graaf van Saxen,
 tot zyn Verblyf gefchonken werdt, leggende
 in 't Landschap Sologne of Neder-Orleanois,
 waar van de bynaam. Zy komt ook omftreeks
 Parys en in de Zuidelyke deelen van Vrankryk,
 en elders, voor. Den hoekigen Lathyrus komt
 zy, volgens den Ridder, naby.

V. (5) Linfen met eenbloemige Steeltjes.
Monanthos. Onder 't Rusfifch Gebied in Afie groeit dee-
 Eenbloec- ze, die eens zo groot is als de gemeene Linfen
 mige. en stomper Blaadjes heeft; de Haauwttjes met
 twee of drie witte Zaaden.

VI. (6) Linfen met de Vrugtbeginzels Gelfswyze
Ervilia. geplooid, de Bladen oneffen gevind.
 Eiven.

Dit

(4) *Ervum* Ped. subbifloris aristatis &c. GOUAN *Monsp.*
 374. *Vicia* Ped. uni-biflorisve &c. GUETT. *Stamp.* I. p. 235.
Vicia praecox verna minima Soloniensis. MORIS. *Bles.* 321.
Hift. II. p. 63. *Vicia* minima praecox Parisiensium. TOURNY.
Inst. 397.

(5) *Ervum* Ped. unifloris. *Vicia* Pedunc. unifloris, Folio-
 lis integerimis. *Hort. Ups.* 219. *Lens* monanthos. HERM.
Lugd. 360. KALM. *Art. Stockb.* 1747. p. 60.

(6) *Ervum* Germinibus undato-plicatis &c. *H. Ups.* 224.
Mat.

Dit Kruid in Vrankryk, Italie en de Levant, IV.
 natuurlyk groeiende, wordt van de Italiaanen AFDEEL.
Mochu genoemd, van de Spaanschen *Yervo*, van XVIII.
 de Franschen *Ers*, in 't Nederduitsch *Erven*, HOOFD-
 volgens den Latynschen naam *Eryum* of *Ervi-* STUK.
lia. Men vindt het ook overvloedig in sommige Decan-
 Landen, gelyk by Bern, in Switserland, dria.
 daar het, zo wel als de Linfen en Vitsen, ge-
 zaaid wordt.

't Is een klimmend Gewas, veel naar de
 laatstgemelden gelykende, doch zonder Klaau-
 wieren of met zeer kleine puntjes aan 't end
 der Bladsteelen, die dertien en meer Eyronde
 Blaadjes hebben. Het groeit, met een Takkige
 Steng, van een Voet tot een Elle hoog. De
 Bloemsteeltjes hebben van twee tot vier han-
 gende witte Bloempjes en de Haauwtjes drie of
 vier Zaa den.

Sommigen willen dat het de *Orobus* der Ou-
 den zou zyn, en hierom wordt het Meel der
 Zaa den geteld onder de Winkelmiddelen. Ook
 strekt het in sommige Landen tot Spyze, zo
 voor Menschen als voor het Vee; maar de on-
 verteerbaarheid van het Zaad, of Winderigheid,
 maakt het voor beiden gevaarlyk. Het Meel
 wordt somtyds onder 't Brood gemengd, in ty-
 den

Mat. Med. 361. *GOUAN Monsp.* 374. *Eryum Leg. pendulis.*
H. Cliff. 370. *Eryum. CAM. Epit.* 215. *Mochus s. Cicer*
fativum. DOD. Pempt. 524. *Orobus receptus Herbariorum.*
LOB. Ic. II. 72.

O 4

IV. den van schaarsheid der Graanen ; doch daar
 AFDEEL van heeft men de Menschen aan 't kwynen zien
 XVIII. raaken, zo wel als de Paarden, door 't gebruik
 HOOFD- van 't Zaad. De Duiven eeten het, dat zonde-
 STUK. derling is, buiten hinder, en de Hoenders ster-
 Tienman- ven 'er van, door opspanning van de Krop,
 nige. naar men verhaalt. Ook worden van het Meel
 Koeken gemaakt, die men in de Zon laat droo-
 gen, en dan in Provence gebruikt om het Rund-
 vee te mesten.

C I C E R. Cicers.

Een vyfdeelige Kelk van langte als de Bloem,
 met de vier bovenste Slippen op de Vlag leg-
 gende, en een Ruitswys', gezwollen, twee-
 zaadig Haauwtje ; maakt de onderscheidende
 Kenmerken uit van dit Geslacht.

I. Het bevat, volgens den Ridder, maar ééne
 Cicer Ari- Soort (1), die *Arietinum* gebynaamd wordt,
 tinum. om dat de Zaadën veel naar een Rams-Kop
 Gewoone. zouden gelyken. DIOSCORIDES noemde ze
 reeds *Krios*, dat het zelfde betekent, en men
 heeftze, vervolgens, *Arietina* geheten. In 't
 Fransch noemt menze *Pois Chiches* of *Chiches*
de Belier, ook wel *Seses*; in 't Italiaansch *Ce-*
ci, in 't Engelsch *Cicers*, in 't Hoogduitsch *Si-*
fern

(1) *Cicer Foliolis ferratis*. *Syst. Nat.* X I. Gen. 875. p. 489.
Veg. XIII. p. 554. *H. Cliff.* 370. *H. Ups.* 224. *Mat. Med.*
 559. *Cicer sativum*. C. B. *Pin.* 347. *Cicer Arietinum*. *DoD.*
Pempt. 525. *Arietinum* *Diosc.* *LOB. Ic.* II. p. 71.

fern of *Kichern*, anders ook wel *Sifer-Erbfen*, ^{IV.}
 by ons gemeenlyk *Cicers* of *Sifers*. Natuurlyk ^{AFDEEL.}
 groeijen zy, in de Zuidelyke deelen van Eu. ^{XVIII.}
 ropa, onder 't Koorn. ^{HOOFD-}
^{STUK.}

't Gewas heeft een opstaande, takkige Steng, ^{Decan-}
^{aria.}
 van een of twee Voeten hoog, met gevinde
 Bladen, wier Steelen geschoord zyn door groo-
 te getande Stoppeltjes. De Vinblaadjes zyn ge-
 meenlyk agtpaarig, met een oneffen Blaadje aan
 't end; Eyronnd, met spitse Tandjes gezoomd.
 In de Oxels komen eenbloemige Steeltjes, met
 paarfche en fomtyds witte Bloempjes, in ruige
 Kelken vervat. Het Zaad is ook van verschillen-
 de Kleur, rood, ros of zwart.

De *Cicers* worden, zo wel als de Erven, die
 weleer Zaay-*Cicers* genoemd zyn geweest, op
 verscheide plaatsen in ons Wereldsdeel, in-
 zonderheid in de Levant en Barbarie, aan de
 Kust van Afrika, alwaar zy een zeer gemeen
 Voedzel der Menschen zyn, gezaaid. De Grie-
 ken noemenze *Erebinthos*, de Spanjaarden, wan-
 neer zy geroost zyn, *Garvancos*. Men eetze
 niet alleen gekookt, maar ook rauw en groen;
 doch 'er heeft eenige scherpte en bitterheid in
 plaats, die ze voor veelen onaangenaam maakt.
 Men plagtze, gelyk bekend is, dikwils te bran-
 den, en dus tot vervalsching van de Koffy te
 gebruiken; waar van zy den Smaak, zo fom-
 migen willen, het allerbest nabootzen. Het Af-
 kookzel is verzagtende en bevordert de Ont-
 lasting, zo door Afgang als Wateren. Des

IV. heeft men 'er een Steenbreekende kragt aan toe-
 AFDEEL. gefchreeven.

XVIII. HOOFD- De Geflagten van *Liparia*, *Cytifus*, *Geoffroya*,
 STUK. *Robinia*, *Colutea*, reeds onder de Heesters be-
 Tienman- fchreeven zynde, komen wy tot dat van
 nige.

GLYCYRRHIZA. Zoethout.

Een Kelk met twee Lippen, de bovenfte in drieën gedeeld en een Eyronnd famengedrukt Haauwtje, maakt de byzondere Kenmerken uit. Het wordt in de drie volgende Soorten onderscheiden.

I. (1) Zoethout met gedoornde Haauwtjes en ge-
 Glycyrrhi- stoppelde Bladen; het endelings Blaadjē
 za echina- ongesteeld.
 ta.
 Gedoornd.

In Apulie, op den Berg Gargano, als ook in Woestynen van Tartarie, heeft men deeze gevonden, die van haare ruige of gedoornde Zaadhoofdjes den bynaam heeft. In deeze zyn de Haauwtjes, zo wel als de Bloempjes, tropswyze aan 't end der Stengetjes vergaard. Zy heeft de Wortels ook lang en sliertig, geelachtig van Kleur, zoet en eenigszins wrang van Smaak, byna van de zelfde hoedanigheid, als die van
 't

(1) *Glycyrrhiza* Legum. *echinatis*, Fol. *Stipulatis* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 832. p. 490. *Veg.* XIII. p. 557. R. *Lugdb.* 356. *H. Ups.* 230. *GOUAN Monsp.* 376. *Glycyrrhiza* Capite echinato. C. B. *Pin.* 352. *Dulcis Radix.* CAM. *Epit.* 423. *Glyc. vera* Dioscoridis. DOD. *Pempt.* 341.

't gemeene Zoethout. Van deeze, die aan DI-
 OSCORIDES bekend was, is de Griekſche naam ^{IV.}
Glycyrrhiza, dat Zoete Wortel betekent, af- ^{AFDEEL,}
 komftig. De Bladen zyn gevind, en hebben den ^{XVIII.}
 gemeenen Bladſteel gezoomd, de Blaadjes Lan- ^{HOOFD-}
 cetvormig Eyronnd, met Degenvormige Stop- ^{STUK.}
 peltjes. ^{Decan-}
^{dria.}

(2) Zoethout met gladde Haauwtjes ; geen ^{II. "}
 Stoppeltjes, het endelings Blaadje geſteeld. ^{Glycyrrhiza glabra.}
^{Gladde.}

Dus onderscheidt zig duidelyk de Plant van
 het Gemeene Zoethout, die van de gladheid der
 Haauwtjes den bynaam heeft. In 't wilde groeit
 zy in de Zuidelyke deelen van Europa, wor-
 dende by ons en elders, in menigte, om de Wor-
 tels, voortgeteeld. De Vinblaadjes zyn Eyronnd;
 de Bloem- en Vrucht-Aairen langwerpig en niet
 digt getropt.

De dunne lange voortkruipende Wortelen,
 die naauwlyks uit te roeijen zyn, van buiten
 bruin, van binnen geelachtig, maaken groen of
 gedroogd een voornaam Borstmiddel uit. Men
 noemtze in 't Latyn *Liquiritia*, in 't Engelfch
Liquorice, in 't Franſch *Regliſe*. Zy ſtrekken,
 zo wel als het verdikte Sap of Afkookzel, *Drop*
van Zoethout genaamd, in veele vermengingen
 en

(2) *Glycyrrhiza* Leg. glabris, Stipulis nullis. *Mat. Med.*
 362. *H. Cliff.* 490. *R. Luzdb.* 386. *GOUAN Monsp.* 377.
Glyc. Siliq. & Germanica. C. B. *Pin.* 352. *Glyc. vulgaris.*
Dod. Pempt. 341.

IV. en bereidingen, tot verzagting der scherpe Vog-
 AFDEEL. ten, in het Nierenwee en Graveel: doch het
 XVIII. menigvuldig gebruik verslapt de Maag, beneemt
 HOOFD- de Eetlust en maakt vergaaringen van Slym,
 STUK. die hinderlyk zyn, in de Ingewanden.
 Tienman-
 nige.

III. (3) Zoethout met ruige Haauwtjes: het en-
 Glycyrrhi- delings Blaadje gestield.
 za hirsu-
 za.

Ruige, Deeze, die zeer ruige Haauwtjes heeft, is
 in de Levant door den vermaarden Kruidken-
 ner TOURNEFORT waargenomen. In Arabie
 zag FORSKAOHL een Zoethout-Gewas, met
 gedoornde Stengen en Takken, dat aldaar door
 de Benjaanen uit Indie was gebragt en in Tui-
 nen gekweekt werdt.

C O R O N I L L A. Kroonkruid.

De Kenmerken van dit Geslacht zyn reeds op-
 gegeven toen ik de zeven eerste Soorten, die
 * II. D. Heesterig zyn, beschreef *. Het heeft de Vlag
 V. STUK, kort; de Kelk is tweelippig met de Bovenlip in
 bl. 518. twee, de Onderlip in drie Tandjes gedeeld: het
 Haauwtje als uit Leedjes bestaande. De vier
 volgende Soorten zyn nog daar in begrepen.

VIII. (8) Kroonkruid met de Haauwtjes Zwaard-
 Coronilla vormig en veele Vinblaadjes. Het
 Securidaca.
 Bylzaadig.

(3) *Glycyrrhiza* Leg. hirsutis &c. R. Lugdb. 386. Glic.
 Orient. Siliquis hirsutissimis. TOURNEF. Inst. Cor. 26. †

(8) *Coronilla* Herbacea, Leg. Falcato-Gladiatis &c. H.
 Clif.

Het Zaad van deeze gelykt veel naar het Y-
 zer van een Byl, en daar van heeft het Kruid
 den naam, wordende in 't Engelsch deswegen
Axfeed of *Axwurt* geheten. Men zou het, in
 't Neerduitsch, *Bylkruid* kunnen noemen. De
 Steng, die een Elle hoog opschiet, is hol: de
 Bladsteelen hebben wederzyds van negen tot elf
 Vinblaadjes, die stomp Eyrond zyn, en de Bloem-
 steelen, die de Bloemen in Kroontjes draagen,
 zyn langer dan de Bladen. Het groeit in Span-
 je onder 't Koorn.

IV;
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Decan-
 dria.

(9) Kroonkruid met opstaande Spilronde dikke
 menigvuldige Haauwtjes, en veele gladde
 Vinblaadjes.

IX.
 Coronilla
 varia.
 Bontbloe-
 mig.

Naar de Kleur der Bloemen, die in de voor-
 gaande Soort geel is, hier fraay bont, heeft
 deeze den bynaam. By CLUSIUS wordt zy een
 ander slag van Bylkruid geheten. De Heer HAL-
 LER verzekert, dat zy het zo berugte *Sainfoin*
 der Franschen is, 't welk als een zeer goed
 Voed-

Cliff. 363. *R. Lugdb.* 386. GOUAN *Monsp.* 378. *Securidaca*
lutea major. C. B. *Pin.* 398. *Hedysarum primum.* DOD-
Pempt. 546. *Hed. f. Securidaca major.* LOB. *lc.* II. 76. *Se-*
curidaca. TOURNEF. *Inst.* T. 224.

(9) *Coronilla* *Herbacea Legum. erectis teretibus torosis,*
numerosis &c. H. *Cliff. Ups. R. Lugdb.* 386. GOUAN *Monsp.*
 378. *Securid. Dumetorum major Flore vario.* C. B. *Pin.*
 349. *Securidaca altera.* CLUS. *Pann.* 748. *Hedysarum pur-*
pureum. TAB. p. 516. *Coronilla Caule brachiato &c.* HALL.
Helv. inchoar. I. 168. GABID. *Prov.* IC. 25.

IV. Voedzel voor het Vee is aangepreezen, doch
 AFDEEL. moeielyk voort te teelen, om dat men 'er niet
 XVIII. gemakkelyk Zaad van wint. Sommigen hebben
 HOOFD- dit verward met het Kruid, dat *Esparfette* ge-
 STUK. noemd wordt (*), 't welk ik vervolgens zal be-
 Tienman- schryven.
 nige.

Het groeit overvloedig in de Koorlanden van Oostenryk en Boheme, Vrankryk, Switserland en de Zuidelyke deelen van Europa. Het heeft uitgebreide Stengen, die Takkig gearmd zyn, van een Elle en langer; de Bladsteelen bezet met Eyronde Blaadjes van tien of meer paaren en regte Bloemsteelen, die met omtrent twintig Bloempjes zyn gekroond. De Kelk is kort, de Vlag paarfch, de Kiel bleek met een zwart Snuitje; de Vleugels zyn Vleefchkleurig, de Haauwtjes lang met Leedjes, ieder een Rolrond Zaadje bevattende.

(10) Kroonkruid met vyf opstaande, Spilronde, gewrichte Haauwtjes en elf Vinblaadjes.

X.
 Coronilla
 Cretica.
 Kandiasch.

Deeze, op Kandia door TOURNEFORT gevonden, verschilt van de voorgaande meest door het

(*) Zie 't Werk over de *Nieuwe Wyze van Landbouwen*, IV. Stuk, bladz. 132. alwaar, het gene men GEZOND HOOF noemt, zekerlyk *Sainfoin* zal zyn.

(10) *Coronilla Herbacea Leguminibus quinis erectis* &c. R. *Lugdb.* 337. JACQ. *Hort.* T. 25. *Coronilla Cretica* &c. TOURNE. *Cor.* 44.

het minder getal van Bloemen, die paarschachtig zyn, in de Kroontjes.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOORD-
STUK.

(II) Kroonkruid met een klimmende slappe Steng.

XI.
Coronilla
scandens.
Klimmend.

In Zuid-Amerika groeit deeze, die door PLUMIER in Afbeelding is gebracht.

Behalve het Bontbloemige Kroonkruid en drie anderen van de Heesterige *Koronilla*'s, voor heen beschreeven, komt aan de Kaap een *Myrtebladig* voor, dat Kruidig is en zeven Vinblaadjes heeft, met eenzaame Haauwen; als ook een *Thymbladig*, dat een Heeftertje uitmaakt, met Holronde Lancetvormige Blaadjes en zesbloemige Hoofdjes (*).

ORNITHOPUS. Vogeloot.

Dit Geslagt onderscheidt zig door gewrichte, Spilronde, geboogen Haauwtjes, die met elkander aan het Steeltje de figuur nabootzen van een Vogeloot. Het bevat de vier volgende Soorten.

(I) Vogeloot met gevinde Bladen en kromme Haauwen.

I.
Ornithopus
perpusillus.
Dit Overklein.

(II) *Coronilla* Caule scandente flaccido. R. *Lugdb.* 387.
Coronilla scandens pentaphylla. PLUM. *Spec.* 19. *lc.* 107.
f. 3.

(*) BURM. *Fl. Cap. Prodr.* p. 22.

(I) *Ornithopus* Fol. pinnatis, Legumin. incurvatis. *Syfl.*
Nat. XII. Gen. 384. p. 491. *Veg.* XIII. p. 558. GOUAN

Mensp.

IV. Dit Kruidje, dat in Akkers en Bouwlanden, zo by ons als in Duitschland, Vrankryk en Spanje, ja ook in Engeland en elders, op Zandige drooge plaatsen voorkomt, valt in 't algemeen zeer klein, doch het een wat grooter dan het andere, en heeft fomtyds knoopige of geknobbelde Worteltjes; 't welk drie Verscheidenheden uitmaakt van de zogenaamde *Vogelpootjes*. De Stengetjes leggen op den Grond. Het heeft de Bladsteelen bezet met menigvuldige zeer kleine rondachtige gladde gesteelde Blaadjes, en de Bloempjes, drie of vier in getal, zyn geel, met een rood Vlaggetje. Aan de Kaap heeft men 't ook waargenomen. Het ver gaat jaarlyks gelyk de andere Soorten.

AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Tienman-
nige.

11.
Ornithopus
compres-
sus.
Samenge-
drukt.

(2) *Vogelpoot met gevinde Bladen en Blikjes: de Haauwtjes omgekromd, samengedrukt, rimpelig.*

Op Sicilie, in Italie, en zelfs in de Zuidelyke deelen van Vrankryk, groeit deeze Soort, die de Haauwtjes als gekneepen en agterwaards of ruggelings omgekromd heeft, gelyk uit de Af-

Monsp. 379. *H. Cliff.* 364. *R. Lugdb.* 333. *GORT. Belg.* 210. *Ornithopodium majus et minus. C. B. Pin.* 350. *γ.* *Ornith. Radice tuberculis nodosa. Ibid. DOD. Pempt.* 544. *LOB. Ic.* 11. 81. *TOURNE. Inst.* 400. *T.* 224.

(2) *Ornithopus* Fol. pinn. Leg. recurv. compr. rugosis &c. *H. Cliff R. Lugdb.* *GOUAN Monsp.* 379. *Ornithopodio affinis hirsuta Scorpioides. C. B. Pin.* 350. *Scorpioides Leguminosa. LOB. Ic.* 11. 95.

Afbeelding by LOBEL blykt. Het Kruid is **IV:**
 Wollig en heeft de Blaadjes ongesteeld, de **AFDEEL.**
 Bloemsteeltjes kort, doorgaans met twee geele **XVIII.**
 Bloempjes. **HOOFD-**
STUK.

(3) Vogelpoot met drievoudige byna ongesteel- **III.**
 de Blaadjes, het endelingse grootst. **Ornithopus**
Scorpioides.
Driebladig.

Deeze, in de Zuidelyke deelen van Europa onder 't Koorn menigvuldig voorkomende, is by sommige Ouden *Scorpioides*, by anderen *Telephium* genoemd geweest. De eene benaaming heeft van de Zaadhuisjes, die als een Scorpioenstaart omgekromd zyn, de andere van de Bladen, naar die van 't Porfelein gelykende, haaren oorsprong. De Steng is opgeregt, met breedte Stoppeltjes en naakte Bloemsteeltjes, veeltyds vierbloemig. Ook heeft het veele enkele Blaadjes.

(4) Vogelpoot met viervoudige Blaadjes en **IV.**
 eenzaame Bloemen. **Quadri-**
phylla.
Vierbladig.

Op Jamaika is deeze door SLOANE waargenomen, en *Vierblad* getyteld, met geele Bloemen.

(3) *Ornithopus* Fol. ternatis subsesilibus &c. *H. Cliff. Ups.*
R. Lugab. GOUAN Monsp. 379. *Scorpioides Portulacæ folio.*
C. B. Pin. 287. *RIV. Tetr.* 210. *Scorpioides Matthioli.*
DOD. Pempt. 71. *Scorpioides & Telephium Anguillaræ an Tel.*
Cratevæ. LOB. Ic. 391.

(4) *Ornithopus* Fol. quaternatis, Flor. solitariis. *Am. Acad.*
V. p. 402. *Quadri-folium erectum Fl. luteo. SLOAN. Jam.*
74. Hist. I. p. 186. *T. 116. f.* 3.

P

IV. men. In Gestalte verschilt zy grootelyks van
 AFDEEL. XVIII. de anderen, hebben ook een regte ronde Haauw.
 HOOFD- Men heeftze echter niet nader tot eenig ander
 STUK. Geslagt kunnen t'huis brengen.

Tienman-
 nige.

H I P P O C R E P I S. Hoefzyzer.

Een plat Haauwtje, dat aan de eenezyde ver-
 scheide diepe uitrandingen heeft, en dus als uit
 verscheide Hoefzyzertjes van Paarden schynt te
 bestaan, maakt het Kenmerk en de benaaming
 van dit Geslagt, waar in deeze drie Soorten zyn
 begreepen.

- I. (1) Hoefzyzer met ongesteelde, eenzaame regte
 Haauwtjes.
*Hippocrepis unisili-
 quosa.*
 Eenhaau-
 wig.
- II. (2) Hoefzyzer met gesteelde getropte ronde
 Haauwtjes, die aan den eenen rand ge-
 kwabd zyn.
*Multisili-
 quosa.*
 Veelhaau-
 wig.
- III. (3) Hoefzyzer met gesteelde getropte Boogswy-
 28
Comosa.
 Gekroond.
- (1) *Hippocrepis* Legum. sesilibus foliis. rectis. *Syst. Nat.*
 XII. Gen. 885. p. 492. *Veg.* XIII. p. 558. *H. Cliff. Ups.*
R. Lugdb. 384. *GOUAN Mon:* p. 380. *GRON. Orient.* 229.
Ferrum Equinum Siliquâ singulari. C. B. *Pin.* 349. *Ferrum*
Equinum. *DOD. Pempt.* 546. *LOB. Ic.* II. 94.
- (2) *Hippocrepis* Leg. pedunculatis confertis circularibus
 &c. *H. Cliff. Ups.* &c. *Ferrum Eq. Siliquâ multiplici.* C. B.
Pin. 346. *Ferr. Eq. alt. polyceration.* *COL. Ecphr.* I. T.
 300.
- (3) *Hippocrepis* Leg. Ped. confert. arcuatis, &c. *R. Lugdb.*
 384. &c. *Ferrum Eq. Germ. Siliquis in summitate.* C. B.
Pin. 346. *Ferrum Eq. comosum s. Capitatum.* *COL. Ecphr.*
 I. p. 302. T. 301.

ze Haauwtjes , aan den buitensten rand **IV:**
uitgegulpt. **AFDEEL.**
XVIII.

Zy verschillen weezentlyk , doch groeijen **HOOFD.**
onder malkander op drooge Krytachtige Gron- **STUK.**
den , in de Zuidelyke deelen van Europa , wor- **Decan-**
dende in 't Italiaansch *Sferro Cavallo* , in 't Fransch **dria.**
Fer a Cheval geheten. Dit betreft voornaame-
lyk de eerste , die ook in de Levant is waargenomen ; terwyl de middelste ook in Oostindie en de laatste zelfs in Duitschland en Groot Brittannie groeit. Deeze is een overblyvend Kruid , daar de anderen jaarlyks vergaan. Allen komen zy in Gestalte overeen , gelykende naar de Wikken , met gevinde Blaadjes en naauwlyks meer dan een Voet hoogte. **COLUMN**
heeft deeze drie Soorten onderscheidelyk afgebeeld.

S C O R P I U R U S. Scorpioenstaart.

Hier is de Haauw byna als de Staart van een Scorpioen omgedraaid , Spilrond , met Banden getekend. Vier Soorten worden aldus bepaald.

(1) Scorpioen - Staart met eenbloemige Steel- **I.**
tjes ; de Haauwtjes overal met stompe Schub- **Scorpiurus**
ben bekleed hebbende. **Vermiculata.**

(2) Wormachtig.

(1) *Scorpiurus Pedunc. unifloris* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 886. p. 492. *Veg.* XIII. p. 558. *Scorpioides Siliqua crassa* Boëlii. *TOURNEF. Inst.* 402. T. 226. *Scorpioides Bupleuri folio* &c. *MORIS. Hist.* II. S. 2. T. II. f. 3.

- IV. (2) Scorpioen - Staart met tweebl. Steeltjes ; de
 AFDEEL. XVIII. Haauwtjes uitwaards stomp gedoord.
- HOOFD- (3) Scorpioen - Staart met byna driebl. Steel-
 STUK. tjes ; de Haauwtjes uitwaards met afge-
 11. zonderde spitse Doornen.
Scorpiurus
Muricata.
 Gedoord.
111. (4) Scorpioen - Staart met byna vierbl. Steel-
Sulcata. tjes ; de Haauwtjes uitwaards met getrop-
 Gesleufd. te spitse Doornen.
 1V. *Subvillosa.*
 Ruigachtig.

Alle deeze, in de Zuidelyke deelen van Europa voorkomende ; verschillen weinig meer dan hier gemeld is, hebbende allen Lancetvormige Wortelbladen, gelyk die van het Haazen-Oor, ongebladerde Bloemsteelten van een half Voet hoog en de Zaadhuisjes digter of ruimer gedraaid, somtyds naar Rupfen gelykende ; weshalve de Franschen het Kruid *la Chenille* noemen, de Duitschers *Raupen-Kraut*. Mischien zyn zy allen uit eene zelfde Plant gesproten.

ÆSCHYNOMENE. Schaamkruid.

Van dit Geslacht, welks Kenmerken een tweelip-

(2) *Scorpiurus* Ped. bifloris &c. MORIS. uts. f. 4.

(3) *Scorpiurus* Ped. subtrifloris &c. H. Cliff. 364. Ups. 233. R. Lugdb. 383. GOUAN *Monsp.* 381. *Scorpioides* Bupleuri folio. C. B. Pin. 287. *Scorpioides* prius. DOD. *Pempr.* 71. LOB. Ic. 457.

(4) *Scorpiurus* Ped. subquadrifloris &c. GOUAN *Monsp.* 381. MORIS. uts. f. 2.

lippige Kelk zyn, en een Haauw, die uit geknotte eenzaadige Leedjes bestaat; de twee eerste Soorten onder de Boomen beschreeven hebbende*, plaats ik hier de volgende.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
* II. D.
III. ST. bl.
183.
III.
Aeschynomene aspera.
Ruw.
IV.
Americana:
Ameri-
kaanfch.
V.
Indica.
Ooftin-
difch.

- (3) Schaamkruid met een ruuwe Steng, de Leedjes der Haauwen in 't midden ruuw.
- (4) Schaamkruid met een stekelige Steng, de Leedjes der Haauwen half Hartvormig; gespitste Blaadjes en kanthaairige Blikjes.
- (5) Schaamkruid met een gladde Steng, stompe Blaadjes, de Haauwen aan d'eene zyde dik, rond en stomp.

Van deeze drie is het middelste op Jamaika waargenomen, de beide anderen in Oostindie. Het laatste wordt *Gajate-Struik* genoemd, als een Boompje of Heeftertje zynde, met lange Rysachtige Takken, de Bladsteelen met menigvuldige Vinblaadjes als der Tamarinden; de Bloe-

(3) *Aeschynomene* Caule Herbaceo scabro &c. *H. Cliff.* 365. *Ups.* 233. *Fl. Zeyl.* 298. *R. Lugdb.* 384. *Mimosa non Spinosa major Zeylanica.* BREYN *Cent.* 51. T. 52. *RAJ. Hist.* 982.

(4) *Aeschynomene* Caule Herbaceo hispido &c. *Hedyfarum* Caule hirsuto *Mimosa foliis alatis.* SLOAN. *Jam.* 74. *Hist.* I. p. 186. T. 118. f. 3. *Aff. Petr.* 1763. p. 321. T. 12.

(5) *Aeschynomene* Caule Herb. laevi &c. *R. Lugdb.* 385. *Gajatus.* RUMPH. *Amb.* IV. p. 64. T. 24. *Neli-Tali.* *Hort. Mal.* IX. p. 31. T. 13. *BURM. Fl. Ind.* p. 170.

IV. Bloemen naar Boonen Bloesfem gelykende, drie
 AFDEEL. of vier by elkander; de Haauwtjes lang, smal
 XVIII. en bleek, een half Voet lang, een Stroohalm
 HOOFD. breed, aan de zyden met zwarte Streepjes en
 STUK. Stippen getekend, Zaadjcs als van Fenegriek
Tienman-
nige. bevattende.

VI. (6) Schaamkruid met een gladde Steng, Rol-
Aeschyno-
menes Ses-
ban. ronder gelyke Haauwen en stompe Blaadjcs.
 Egyptifch. Tot Haagen wordt deeze Soort, onder den

naam van *Sesban*, in Egypte veel gebruikt, en
 ftaat fierlyk, zo FORSKAOHL getuigt, die-
 nende vervolgens tot Brandstof. In een Jaar
 tyds bereikt de Steng vier Ellen hoogte en de
 dikte van een Arm, zynde de Takken, na drie
 Jaaren verloops, tot Talhout bekwaam. Het
 draagt geele Bloemen en Haauwen van meer
 dan een Voet langte. Op Ceylon is dit Gewas
 ook waargenomen.

VII. (7) Schaamkruid met een gladde Steng, de
Pumila.
 Zeer
 klein. Haauwen aan de eene zyde Zaagtandig,
 in 't midden ruuw; en gefpitste Blaadjcs.

Deeze heeft ook haare Groeiplaats in Oostin-
 die.

(6) *Aeschynomene* Caule Herb. Izvi &c. Emerus Siliquis
 duabus longissimis. BURM. *Zeyl.* 93. T. 41. Galega *Aegypti-*
tiaca Siliq. Articulatis. C. B. *Pin.* 352. *Sesban.* ALP. *Agypt.*
 31. T. 82. BURM. *Fl. Ind.* p. 170.

(7) *Aeschynomene* Caule Herb. Izvi &c. *Hedyfarum* an-
 num minus *Zeyl.* Mimofe foliis. *Fl. Zeyl.* 551. *Noti-*
Todda-Vaddi. Hort. *Mal.* IX. T. 20. BURM. *Fl. Ind.* p. 170.

die. 't Is een Plantje van een half Voet hoog, onder Takkig; de Bladen gevind hebbende met Lancetvormige smalle Blaadjes.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

H E D Y S A R U M . Haanekop.

Decan-
dria.

De naam, *Hedysarum*, schynt het allernaaste van een zoeten Reuk afgeleid te kunnen worden, welken sommige Soorten van dit Geslacht hebben zouden. De Zaadhuisjes zweemen in veelen meer of min naar Haanekammen, niet minder dan zulks in 't Kruid van dien naam, hier voor beschreeven, ten opzigt van de Blikjes plaats heeft*, en dewyl zy veelal in Hoofdjes zyn vergaard, hebben 'er de Duitschers den naam van *Haanekop*, dien ik hier van hun overneem, aan gegeven. Deze Zaadhuisjes maaken Haauwtjes uit, van één of verscheide éénzaadige Leedjes. Ook is de Kiel overdwars stomp; gelyk ik gemeld heb in de beschryving der Heesterige Soorten†. Voorts zyn dezelve in Kruiden met enkele, twee- of drievoudige, en met veelvoudige of gevinde Bladen, agtervolgelyk onderscheiden. Thans komen hier de volgende in aanmerking.

* Zie 't
IX. STUK,
bl. 450.

† V. ST.
bl. 524.

(2) Haanekop met enkele Lancetvormige spit-

II.
Hedysarum
se *Bupleuri-*
folium.
Haanen-
ootig.

(2) *Hedysarum* Fol. simpl. Lanceol. acutis. Ornithop. Maderasp. *Bupleuri folio*. PET. Gaz. 18, T. 11. f. 12. Scorpioides Maderasp. Gram. *Leucanthemi foliis*. PLUK. *Amalth.* 189. T. 443. f. 4. BURM. *Fl. Ind.* p. 163.

P 4

- IV. *se Bladen, de Steng ongedoernd, en rappige Stoppeltjes.*
 AFDEEL. XVIII.
 HOOFD-STUK. (3) Haanekop met enkele *Wigvormige Bladen.*
 III. (4) Haanekop met enkele *ronde Bladen, de Haauwtjes Kettingvormig, uit ronde Leedjes bestaande.*
Hedysarum Nummularifolium.
 Wigbladig. (5) Haanekop met enkele *Hartvormig ronde stompe, van boven gladde Bladen, die van onderen Wollig zyn.*
 IV. *Moniliferum.*
 Gekraald. (6) Haanekop met enkele *Nierachtige Bladen en ronde Stengen.*
 V. *Styracifolium.*
 Rondbladig. (7) Haanekop met enkele *Nierachtige uitgerande Bladen en eene driekantige Steng.*
 VI. *Reniforme.*
 Nierachtig. Dus onderscheidt men deeze vyf Oostindische Soorten, welke in de figuur der Bladen vry veel overeenkomst hebben, uitgenomen de eerste, in welke zy naar het Haazen-Oor geelyken. Die, welke de Bladen als van de Styrax heeft, is Heefsterig en Wollig; de anderen zyn altemaal laage Kruidjes en meest gladbladig of ongehaaid.
- VII. *Sororium.*
 Zafterig. Hier

(3) *Hedysarum* Fol. simpl. Cuneiformibus. *Fl. Zeyl.* 288. Onobr. Mad. Nummulariæ folio, Ornithopodii Siliquis. *PET. Gaz.* 41. T. 26. f. 4.

(4) *Hedysarum* Fol. simpl. orbiculatis, Leg. Moniliformibus. *Manz.* 102. *BURM. Fl. Ind.* p. 168. T. 52. f. 3.

(5) *Hedysarum* Fol. simpl. Cordato-orbiculatis &c.

(6) *Hedysarum* Fol. simpl. Reniformibus Caule tereti. *BURM. Fl. Ind.* p. 164. T. 52. f. 1.

(7) *Hedysarum* Fol. simpl. Reniform. emarginatis, Caule

Hier wil de Ridder, wegens de Haauwtjes, **IV.**
 dat Indisch Kruidje betrokken hebben, 't welk **AFDEEL:**
 de Heer N. L. BURMANNUS eenbladige Gly- **XVIII.**
cine getyeld hadt. Hetzelve, aan de Kust van **STUK.**
 Koromandel verzameld, werdt aldaar *Rotten-* **Decan-**
Oor genoemd van de Ingezetenen, wegens de **dria.**
 gedaante der Bladen, door welke het veel ge-
 lykt naar de voorgaande Soort, wier Haauwtjes
 uit veele Leedjes samengewricht zyn. Dit
 heeft, volgens LINNÆUS, de Haauwtjes twee-
 ledig, volgens BURMANNUS eenzaadig; de
 Bladen gevlaakt en Rankig windende Stenge-
 tjes (*).

(9) Haanekop met enkele Eyronde stompe **IX.**
 Bladen. *Hedysarum*
maculatum.
 Gevlakt.

(10) Haanekop met enkele Eyronde gekar- **X.**
 telde Bladen; de Haauwtjes bedekt door ge- *Lancebro-*
 welfde rappige Blikjes. *sum.*
 Schuilkok-
 kig.

(11) Haanekop met enkele Lancetvormig **XI.**
Hart- *Vaginale,*
 Scheedig.

triquetro. *Mant.* 270. *Glycine monophyllos.* BURM. *Fl.*
Ind. 161. T. 50. f. 2. *Lens Maderasp.* Numm. folio. PET.
Gaz. T. 32. f. 1.

(*) De agtste Soort is onder de Heesters beschreeven.

(9) *Hedysarum* Fol. simpl. ovatis obtusif. *H. Cliff.* 449.
Ups. 233. *Fl. Zeyl.* 290. R. *Luzdb.* 385. *Hed. humile* Capp.
 folio maculato. DILL. *Elth.* 170. T. 141. f. 161.

(10) *Hedysarum* Fol. simpl. ovatis ferrulatis &c. *Mant.* 270.
Lens Maderasp. *Elatines folio.* PETIV. *Gaz.* T. 30. f. 11.

(11) *Hedysarum* Fol. simpl. Cordato-Lanceolatis &c. *Fl.*
Zeyl. 287. *Genista articulata repens,* &c. BURM. *Zeyl.* 104.
 T. 49. f. 1.

P 5

II. DEEL. X. STUK.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

XII.
Hedysarum
triquet-
rum.

Driekan-
tig.

Hartvormige Bladen, eenvoudig gesteeld en
Schcedachtige Stoppeltjes.

(12) Haanekop met enkele langwerpige Bladen, gewiekte Bladsteelen en driekantige Takken.

De reden der Bynaamen, van de drie laatsten, blykt uit de bepaalingen der Soorten genoegzaam. Ook onderscheiden zig dezelve door de Bladen, die in de eerste gevlokt zyn en als der Kapperen; terwyl de tweede dezelve byna als van Muur of liever als van Blaauwbesfen heeft; de derde eenigszins naar die van Porselein, de vierde naar Oranje-Bladen gelykende. Deeze laatste schynt onder de *Berg-Boontjes* door RUMPHIUS geteld te zyn. Allen groeijen zy, zo wel als het Pynappelige, dat ik onder den naam van *Ceylonsch* reeds be-

* II. D. V. schreeven heb *, in Oostindie.
St. bl. 527.

XIV.
Diphyllum
Tweebla-
dig.
PL. LXV.
Fig. 2.

(14) Haanekop met tweevoudige gesteelde Bladen en dubbelde Eyronde gespitse ongesteelde Blikjes.

De

(12) *Hedysarum* Fol. simpl. oblongis &c. Onobr. Zeyl. menoph. BURM. *Zeyl.* 176. T. 81. BURM. *Fl. Ind.* T. 52. f. 7. *Phaleolus montanus septimus.* RUMPH. *Amb.* VI. p. 146.

(14) *Hedysarum* Fol. binatis petiolatis &c. *Fl. Zeyl.* 291. Hed. minus *diphyllum* &c. SLOAN. *Jam.* 73. *Hist.* I. p. 185. RAJ. *Suppl.* 458. *Onobrychis Maderasp. diphyllus* PLUK. *Alm.* 270. T. 246, f. 6, & T. 102. f. 1. Nelam-Ma-

ri.

De tweebladigheid onderscheidt deeze Soort, ^{IV.}
 een hurkend of leggend Plantje, dat in de ^{AFDEEL.}
 beide Indiën, doch met eenige verandering, ^{XVIII.}
 voorkomt, gelyk PLUKENET 'er ook twee ^{HOOFD-}
 aanmerkelyke verschillende van Malabar heeft, ^{TUK.}
^{Decan-}
^{dria.}
 ten opzigt van de Blaadjes, die in de eene Ey-
 rondachtig spits, byna gelyk in de Ceylonfche
 van den Heer J. BURMANNUS, doch onge-
 steeld; in de andere, welke hy de kleinste
 noemt, geheel Lancetvormig en zeer smal zyn.
 Met deeze laafte komen de Blaadjes overeen
 van dat Kaapse, waar van ik hier de Afbeel-
 ding in *Fig. 2*, op PLAAT LXV, om die re-
 den, mededeel.

Hetzelve heeft ronde Stengetjes en Takjes,
 waar aan, uit de hoeken, lange Bladsteeltjes
 voortkomen, met twee zeer smalle endelings
 spitse Blaadjes. Zy zyn geschoord door twee
 puntige Stoppeltjes. Naar 't end toe zyn de
 Takjes bekleed met dubbelde ovaale Blikjes,
 die een zonderling byhangzeltje hebben, waar
 van ik nergens melding gemaakt vind. Tus-
 fchen deeze Blikjes zyn de Bloempjes vervat,
 en zy geeven vervolgens de Zaadhuisjes uit,
 die, uit verscheide rondachtige ruige of stekeli-
 ge Leedjes samengevoegd, de zogenaamde Haauw-
 tjes uitmaaken. In het Ceylonfche van gedag-
 ten

ri. *Hort. Mal.* IX. p. 161. T. 82. β . Hed. bifolium Fol. o-
 vatis &c. BURM. *Zeyl.* 114. T. 50. f. I. BURM. *Fl. Ind.* 165.

IV. ten Hoogleeraar , schynen de Leedjes van el-
 AFDEEL. kander afgezonderd voor te komen.

XVIII. De jonge Heer maakt van één enkeld Kaapsch
 HOOFD- *Hedysarum* gewag, dat zyn Ed. *Capense* tytelt,
 STUK, met drievoudige Wigvormige uitgerande Bla-
Tienman-
nige. den en eenzaadige gladde Haauwtjes (*).

XXIX. (29) Haanekop met drievoudige *Lancetvor-*
Hedysarum
Juncum. mige Bladen, eenledige *Ruitachtige Haauw-*
 Biesacht- tjes, en byna gekroonde zydelingsse Bloem-
 tig. steeltjes.

Dit Biesachtige, wegens 't Gewas, niet we-
 gens de Bladen, dus genaamd, uit Indie af-
 komstig, was van Zaad, dat de Hoogleeraar
 D. VAN ROIJEN overgezonden hadt, in de
 Upsalsche Tuin geteeld. Het schynt ook zyne
 Groeiplaats te hebben in Siberie. Naar 't vol-
 gende gelykt het zeer, doch heeft de Kroontjes
 korter dan de Bladen, de Bloemen wit.

XXX. (30) Haanekop met drievoudige *Eyronde Bla-*
Vi laceum. den, tweevoudige Bloemen en naakte gea-
 Violet. derde *Ruitachtig gewrichte Haauwtjes.*

(31)

(*) *Flor. Cap. Prodr.* p. 22.

(29) *Hedysarum* Fol. ternatis Lanceolatis &c. LINN. *Dec.*
 I. T. 4. Hed. triphyll. Flosc. albis polyanthos. AMM. *Ruth.*
 N. 154. *Cytus fixatilis Meliloti folio* &c. *Id. ibid.* N. 281.

(30) *Hedysarum* Fol. ternatis ovatis, Flor. geminatis &c.
 GRON. *Virg.* II. p. 108. *Melilotus Flore violaceo odore re-*
 misio. CLAYT. N. 103.

- (31) Haanekop met drievoudige *Liniaal - Lancetvormige* *Blaadjes*, *gepluimde Bloemen* en *Ruitachtige Haauwtjes*. IV. AFDEEL. XVIII. HOOFD-STUK.
- (32) Haanekop met drievoudige *Bladen*, een *naakte Bloemsteel* en *gebladerde hoekige Steng*. XXXI. *Hedysarum Paniculatum*. Gepluimd.
- (33) Haanekop met drievoudige *stomp Hartvormige Bladen*, *leggende Stengen* en *zydelingse Trosfen*. XXXII. *Nudiflorum*. Naaktbloemig.

Virginie heeft deeze vier Soorten uitgeleverd, waar van de eerste de Bloemen Violet, de beide volgenden paarsch en de laatste dezelve rood en wit bont heeft. 't Gewas, voor 't overige, is door de bepaalingen genoegzaam onderscheiden. Uit Japan heb ik een gedroogde Plant bekomen, die naar het Gepluimde veel gelykt, doch de Bladen zo smal niet heeft en weinig minder lange Steelen dan het Naaktbloemige. Het Kruipe was uit Ceylonfche Zaaden, welken de Amsterdamsche Hoogleeraar C O M M E -

L Y N

(31) *Hedysarum* Fol. tern. *Lineari - Lanceolatis* &c. GRON. uts. *Onobrychis Mariana triphylla* &c. PLUK. *Mant.* 140. T. 432. f. 6.

(32) *Hedysarum* Fol. tern., *Scapo Florifero nudo*. GRON. *Virg.* II. 107. Hed. *Caule Florifero nudo longissimo*. GRON. *Virg.* I. 86.

(33) *Hedysarum* Fol. tern. *obcordatis* &c. Hed. *Cauli procumbente*. GRON. *ibid.* *Trifolium procumb.* *Trifolii Fragiferi folio*. DILL. *Elth.* 172. T. 142. f. 169.

H. DEEL. X. STUK.

IV. LYN overgezonden hadt, in de Elthamse Tuin
 AFDEEL. XVIII. geteeld. Het Loof geleck veel naar dat van
 HOOFD. Aardbezie- Klaver. Dit vindt men ook in Noord-
 STUK. Amerika met Houtige Stengetjes, gladde Bladen en geairde Bloemsteeltjes, hebbende een kort gespitst samengedrukt Haauwtje, waar in een enkel Zaad.

Tienman-
 nige.

XXXIV. (34) Haanekop met drievoudige geaderde naakte Bladen, ongesteelde Aairen en tweezadige Haauwtjes, die gedekt zyn, hebbende een Haakige punt.

Hedysarum
hamatum.
 Haakig.

Dit naar een Lotus gelykend Plantje, dat zo wel in Oost- als in Westindie groeit, heeft geele Bloemen en komt zo wel glad als ruig en Lymerig voor.

XXXV. (35) Haanekop met drievoudige stomp Hartvormige Bladen, leggende Stengenen drie eenbloemige Steeltjes by elkander.

Triflorum.
 Drieblou-
 mig.

XXXVI. (36) Haanekop met drievoudige Bladen, lange eenigermaate Takkige Trosfen, geboogen Haauwen en Haairige Kelken.

Barbatum.
 Gebaard.

(37)

(34) *Hedysarum* Fol. tern. nervosis nudis &c. Trifol. procumb. Zeyl. hirsutum. BURM. *Zeyl.* 226. T. 106. f. 2. Anonis non spinosa minor glabra &c. SLOAN. *Jam.* 75. *Hist.* I. p. 187. T. 119. f. 2. β . Loto pentaphyllo Siliq. similis &c. SLOAN. *Jam.* Ibid. T. 119. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* 167.

(35) *Hedysarum* Fol. tern. obcordatis &c. *Fl. Zeyl.* 297. *Hedys.* trifoliatum repens &c. BURM. *Zeyl.* T. 54. f. 1, 2.

(36) *Hedysarum* Fol. tern. Racemis oblongis &c. *Am. Acad.* V. p. 402.

(37) Haanekop met drievoudige *Bladen*, langwerpig *Trosfen* en geboogen *Haauwen* met ruige *Kelken*. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.
STUK.
XXXVII.
Hedysarum
Lagopodi-
oides.

(38) Haanekop met drievoudige *Eyrond-* langwerpig *Bladen* en windende *Stengen*. Haazen-
poorig.
XXXVIII.
Polubile.
Windend.

Van deeze vier groeit de eerste en derde in Oostindie, de tweede in Westindie en de vierde in Noord-Amerika. Van het eerste zyn de Haauwtjes veel-, van het tweede twee- en van het derde éénledig en éénzaadig. Het laatste, dat door zyne klimmende hoedanigheid van byna alle anderen verschilt, heeft lange glanzige Bladen en hoog purpere Bloemen.

(39) Haanekop met gevinde *Bladen*, die van onderen glanzig *Wollig* zyn; gewrichte *Haauwen* en ongebladerde *Bloemsteelen*. XXXIX.
Argenteum.
Zuiverig.

In Siberie is deeze waargenomen, die Bladen heeft van een Span lang, uit zeventien ovaale stompe ruige Blaadjes bestaande, en dikke Haairige Bloemstengen, uitloopende in een Aair van geele Bloemen.

(40)

(37) *Hedysarum* Fol. tern. Rac. oblongis &c. BURM. *Fl. Ind.* 68. T. 53. f. 2.

(38) *Hedysarum* Fol. tern. ovato-oblongis &c. *H. Cliff.* 499. R. *Lugd.* 385. Hed. trifolium scandens, Folio longiore splendente. DILL. *Elzb.* 173. T. 143. f. 170.

(39) *Hedysarum* Fol. pinnatis subtus tomentoso-lucidis &c. *Astragalus grandiflorus*. *Sp. Plant.* 1071. Afr. *Tragacantha folio*. AMM. *Rutb.* 168 ?

IV. (40) Haanekop met gevinde Bladen, gewrichte gladde hangende Haauwen en een opstaande Steng.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

XL. (41) Haanekop met gevinde Bladen, Scheedachtige Stoppeltjes, een opstaande bogtige Steng en hangende Bloemen.

Hedysarum
Alpinum.
Bergminnend.

XLI. Aan deze laatste geeft de Heer LINNÆUS den bynaam van *Duister*, om dat de vermaarde HALLER, die het de zelfde Plant achtte te zyn met de voorgaande, een andere Afbeelding daar van gegeven hadt. Het verschil is door den Ridder duidelyk aangewezen, en fchynt nog meer plaats te hebben in de Zaadhuisjes. Beiden groeijen zy zo wel in Switserland als in Siberie.

Obscurum.
Duister.

XLII. (42) Haanekop met gevinde Bladen, gewrichte, gedoornde, naakte regte Haauwijes en verspreide Stengen.

Coronarium.
Sierlyk.

(43)

(40) *Hedysarum* Fol. pinn. Legumin. articulatis &c. *H. Ups.* 232. JACQ. *Vind.* 266. Hed. Saxatile, Siliquâ laxi &c. **AMM. Rutb.** N. 152, 153. **GMEL. Sib.** IV. p. 26. T. 10. **β.** *Onobrychis* Semine clypeato laxi. C. B. *Pin.* 350. *Prodr.* 149.

(41) *Hedysarum* Fol. pinn. Stipulis Vaginalibus &c. *Astragalus* Caule erecto Ramoso, Spicâ purpureâ nitente. **HALL. Helv.** 576. T. 14.

(42) *Hedysarum* Fol. pinn. Legum. articulatis &c. *H. Cliff. Ups.* R. *Lugdb.* 385. N. 5. **GOUAN Monsp.** 382. Hed. Clypeat. Flor. suaviter rubente. **TOURNE. Inſt.** 401. *Onobr. Semine* Clypeato aspero major. C. B. *Pin.* 350. *Onobrychis*

als

(43) Haanekop met gevinde Bladen ; gewricht- te , gedoornde bogtige Haauwtjes en verspreide Stengen. IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Zo weinig verschillen deeze , waar van de eerste natuurlyk op de Velden groeit , in de Zuidelyke deelen van Europa , de andere in de Oosterfche Landen. Deeze is geen overblyvend Kruid , gelyk de andere ; ook zo zwaar niet van Gewas en heeft de Bloemen bleeker dan die , welke eenige Voeten hoog opfchiet , en door haare fraaije Bloem - Aairen , welke schoon rood zyn , de Hoven verfiert. Niet minder aartig zyn de Haauwtjes , uit verscheide ruuwe ronde Leedjes , als Schildjes , famengewricht. Het Loof maakt door de Eyronde dikachtige donker groene Vinbladen , waar het uit bestaat , ook geen leelyke Vertooning. Het zou het *Egyptifch Helenium* zyn , van DIOSCORIDES , zo sommigen willen. Wegens de Zaadhuisjes gelykt het eenigszins naar die Soort , welke *Haanekammetjes* genoemd wordt , straks te beschryven , en 't gemelde Gewas , dat men hier in de Tuinen als een Bloemplant kweekt , wordt in Italie en in Spanje gebruikt als Hooy , tot Voedzel der Beesten , inzonderheid der Paarden ;

WES.

altera. DOB. *Pempt.* 549. Hed. alt. Clypeatum &c. LOB. *lc.* II. 77.

(43) *Hedysarum* Fol. pinn. Leg. Arcuatis &c. Onobrychia major ANERA &c. MORIS. *Hift.* II. p. 130. RAJ. *Hift.* 929.

Q

II. DEEL. X. STUK.

IV. weshalve men het in Languedok *Sainfoin d'E-*
 AFDEEL. *spagne* tytelt.

XVIII.
 STUK.

XLIV.
Hedysarum
humile
 Klein.

XLV.
Spinofis-
min.
 Sterk ge-
 doord.

XLVIII.
Onobrychis,
 Haan-
 kammet-
 jes.

(44) Haanekop met gevinde Bladen, gewrich-
 te ruuwe Haauwtjes, de Bloemvleugels zeer
 klein, de Aairen ruig, de Stengen neer-
 gedrakt.

(45) Haanekop met gevinde Bladen, gewrichte
 gedoornde Wollige Haauwen en verspreide
 Stengen.

(48) Haanekop met gevinde Bladen, eenzaa-
 dige gedoornde Haauwtjes, de Bloemvleu-
 gels met den Kelk gelyk en verlangde Sten-
 gen.

De twee eersten hebben haare Groeiplaats in
 Spanje, Languedok en Provence; het laatste in
 Vrank-

(44) *Hedysarum* Fol. pinn. Leg. articulatis asperis &c.
 GOUAN *Monsp.* 383. *Onobrychis* Semine Clypeato aspero
 minor. C. B. *Pin.* 350. *Prodr.* 149. *Polygalo* Gesneri affine
 Cap. Gallinaceum, J. B. *Hist.* II. p. 336.

(45) *Hedysarum* Fol. pinn. Leg. artic. aculeat. tomento-
 sis &c. H. *Ups.* 231. Hed. *Hisp.* supinum annum angustifolium,
 &c. BOERH. *Lugdb.* II. p. 51. *Onobrychis* minor
 Foliolis Cordatis, Sil. magnis asperis compressis. FLUK. *Phys.*
 50. T. 2. GER. *Prov.* 504.

(48) *Hedysarum* Fol. pinn. Leg. monospermis aculeatis
 &c. H. *Cliff.* 565. *Ups.* 231. R. *Lugdb.* 385. GOUAN
Monsp. 382. GER. *Prov.* 504. JACQ. *Austr.* T. 38. *Ono-*
brychis Fol. Viciz Fructu echinato major. C. B. *Pin.* 350.
 Caput Gallinaceum Belgarum. LOB. *ic.* II. 81. β . *Onobr.*
incana Fol. longioribus. C. B. BURS. XIX. 38.

Vrankryk, Duitſchland, Engeland en de meeſte
 middeleelen van Europa, zelfs in Siberie. Dit
 maakt veel hooger Gewas dan de anderen, als
 ſomwylen tot een Elle hoog opſchietende. Het
 is dat Kruid, 't welk men in Provence, onder
 't Bergvolk, *Eſparſette* noemt, wordende al-
 daar in menigte gezaaid tot vetmaking der Run-
 deren. Gemeenlyk geeft men 'er den naam van
Sainfoin aan, dat is Gezegend Hooy; zo wel
 als aan de Rupsklaveren of Luzerne (*) „ Het
 „ is wat minder voedzaam dan die, zegt HAL-
 „ LER (†), en verliest door 't droogen zyn
 „ Blaadjes, als wanneer het, door zyne harde
 „ Stengen, het Vee mishaagt: nogthans is
 „ het eene van de nuttigſte Planten, die tot
 „ Kunstweiden gezaaid kunnen worden: want, in-
 „ boorling zynde der Alpifche Rotfen, verſmaadt
 „ het geenens, ook niet den magerſten Grond,
 „ en in louter Zandig Puin, zelfs tuſſchen
 „ Steenen, gezaaid, komt het voort. Uit my-
 „ ne Proefneemingen blykt, dat het ook wel
 „ ſlaagt in vogtige Velden, en niet, gelyk men
 „ gemeenlyk denkt, op Waterigen Grond ver-
 „ rotte. Het heeft geen aandoening van eenig
 „ ongunſtig Weer, en de Kocijen krygen 'er
 „ geen dikken Buik van, [gelyk van Water-
 „ planten]. Met reden is het derhalve wel-
 „ eer

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
*Decan-
 dria.*

(*) GARID. *Aix*, p. 339.

(†) *Helv. inchoat.* Tom. I. p. 172.

Q 2

IV. „ eer gekweekt en wordt nog heden gepree-
 AFDEEL. „ zen (*).
 XVIII.
 HOOFD- Zonderling is 't, dat LOBEL dit Kruid *Haa-*
 STUK. *ne- of Hoenderkop der Nederlanderen* noemt,
 Tienman- terwijl het door de hedendaagsche Kruidbeschry-
 nige. vers niet geteld wordt onder de Planten van
 ons Gewest. „ De gheleerde Man *Peeter Cou-*
 „ *denbergh* (zegt hy) heeft my allereerst het
 „ Zaad ghegheven en zeide my, dat [dit Kruid]
 „ op de Dycken en Duynen van Hollant en
 „ Zeelant van zelfs groeyt (†)”. Hy hadt het
 gezien in de Hoven te Montpellièrs en daar-
 na genoeg gevonden, tusfchen Parys en Mouy,
 aan de groene kanten der Velden. Voorts merkt
 hy aan, dat hetzelfde in de Nederlandfche Hoven
 gekweekt werdt, hebbende bleek paarfche Bloem-
 pjes, die fomtyds wit zyn. Men hadt het, nu
 meer dan honderd Jaar geleeden, in Engeland,
 van Zaad uit Vrankryk gehaald, (daar het be-
 kend was onder den naam van *Saintfoin* of Ge-
 zegend Hooy,) tot veel voordeel van het Land-
 volk begonnen aan te kweeken, zegt RAY:
 want het deedt de Koeijen veel Melk geeven en
 kwam op de allerschraalfte, dorre Krytachtige
 Gron-

(*) Men kan dien aangaande naziën, 't gene in de Stuk-
 ken over den *Nieuwen Landbouw*, by F HOUTTOYN uitge-
 geven, over dit Onderwerp, onder den naam van *Haane-*
kammetjes, gezegd wordt. Zie ook DES SERRES, *Tr. d'A-*
griculture, p. 326. & *Breslauer Samlungen*, 1758. Mens.
 Apr. & Sept.

(†) *Kruidboek*. II. Deel, pag. 94.

Gronden, met Mest en een weinig Regen, **IV.**
 spoedig en als tot verwondering voort, wor- **AFDEEL.**
 dende in Vrankryk driemaal 's jaars gefneeden. **XVIII.**
HOOFD-
STUK.

(49) Haanekop met gevinde Bladen, eenzaa- **XLIX.**
 dige gefleufde ongedoornde Haauwtjes, de *Hedysarum*
Saxatile.
 Bloemyleugels zeer kort en byna gewortelde **Steenmin-**
 Stengen. **nend.**

(50) Haanekop met gevinde Bladen, eenzaa- **L.**
 dige Haauwtjes aan de kanten Elsvormig **Caput**
 getand, zeer korte Bloemyleugels en ver- **Galli.**
 spreide Stengen. **Eilandig.**

(51) Haanekop met gevinde Bladen en een- **LI.**
 zaadige Haauwtjes, wier Kammen met **Crista**
 Lancetvormige Tandjes gedoornd zyn. **Galli.**
Haane-
kam.

Deeze drie, door het gedagte vershillende,
 groeijen wild in Provence en Languedok, meest
 aan den Zeekant. Het zyn kleine Kruidjes, waar
 van het middelste uitmunt door zyne groote sterk
 gedoornde Haauwtjes, die aan de Aair de
 ge-

(49) *Hedysarum* Fol. pinn. Legum. monospermis sulcatis
 &c. GER. *Prov.* 504. *Onobrychis Saxatilis* Fol. *Viciz angust.*
TOURNEF. Inst. 390.

(50) *Hedysarum* Fol. pinn. Legum. monosp. *Cristæ dent.*
subul. **GOUAN** *Monsp.* 382. *Onobrychis Fructu echinato mi-*
nor. **C. B. Pin.** 350. *Prodr.* 149. **BURS.** XIX. 135.

(51) *Hedysarum* Fol. pinn. Leg. monosperm. *aculeatis*
 &c. *Caput Galli minus Fructu maximo insigniter echinato.*
TRIUMF. Obs. 65.

Q 3

IV. gedaante geeven van eenen Haane- of Hoender-
 AFDEEL. kop; terwyl het laafte, welks Bloemblaadjes
 XVIII. egaal zyn, als met Haanekammen praalt. Dit
 HOOFD. billykt de Geslagsbenaaming.
 STUK.

*Tienman-
 nigt.*

Zonderling komt het voor, dat men in de Westindiën naauwlyks eenige Soort van dit Geslagt aantreft, terwyl 'er zo veelen zyn in Oostindie. Behalve de eerste, *Alhagi* gebynaamd, die op Puinige plaatsen in Egypte gemeen was, vondt de Heer FORSKAÖHL in Arabie een *Hedysarum Lappaceum*, dus genaamd om dat de Hoofdjes, als Klifsen, aan de Kleeders hangen bleeven, en een *Violaceum*, wegens de Kleur der Bloemen, beiden leggende Planten, met gewrichte Haauwtjes. Wy hebben gezien, dat ook vele Soorten de Zaadhuisjes hebben van een enkel Leedje.

Hedysarum In September deezes Jaars 1778, te Leiden
ma:orium. zynde, heeft de vermaarde Hoogleeraar D.
 Beweegend VAN ROYEN, in de Akademie-Tuin aldaar,
 Haanekop. my een nieuwlings ontdekte Soort getoond, die genoemd werdt *Hedysarum motorium*; wegens een byzondere beweging naauwlyks in eenige andere Plant bekend, welke in deszelfs Bladen plaats heeft. Het Kruid was omtrent anderhalf Voet hoog, Takkig, met lang gesteelde, Lancetvormig Eyronde Bladen, ongeveer drie Duimen lang en drie Kwartier Duims breed, met spitse Stoppeltjes wederzyds. Aan het begin heeft ieder Blad twee zeer kleine Blaadjes, als Ooren, welke by wylen elkander naderen en weder af-
 wy-

wyken, keerende zig de Bladen met hunne punten naar de Zon. In de Hortus, alhier, vind ik thans ook een zeer klein Plantje daar van.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

I N D I G O F E R A . Indigo.

*Decan-
dria.*

De Haauwen zyn smal en gelyk in dit Geslacht, welks Bloemen aan den Kiel wederzyds gespoord voorkomen, met een uitgebreiden Kelk. Ik heb 'er ook reeds agt Soorten van, onder de Heesters beschreeven; des nog maar de zes volgende overblyven.

(2) Indigo met drievoudige Bladen en ongesteelde zydelingse Bloemen.

II.
*Indigofera
trifoliata.*
Driebladig.

Aan de Kaap der Goede Hope groeit deze, die de Haauwtjes Liniaal, omgeboogen, vierkantig, aan de tegenoverzyden breedst heeft.

(3) Indigo met drievoudige Lancetvormige Bladen, zeer lange Trosfen en knikkende Haauwen.

III.
*Pforaloi-
des.*
Ge-aard.

Deeze, van den zelfden Landaart, voorheen tot de *Cytifus* t'huis gebragt, heeft een overblyvende Steng, die met drie Ribben, van de af-

(2) *Indigofera* Fol. ternatis, Flor. sessilibus lateralibus. *Am. Acad.* IV. p. 327.

(3) *Indigofera* Fol. tern. Lanceolatis &c. *Am. Acad.* VI. Afr. 37. *Cytifus* Pforaloides. *Sp. Plant.* 1043. *Cytifus* Africanus. *Riv. Tetr.* 71. f. 135. *Trif. Ethiop.* ex *Alis* spicatum. *PLUK.* *Phyt.* 326. f. 3.

IV. afloopende Bladfteelen, gehoekt is, zo wel als
 AFDEEL. XVIII. de Bloemfteelen, langer dan de Bladen, met
 HOOFD- een veelbloemige Tros geaaid. PLUKENE T
 STUK. noemtze derhalve *Ethiopisch Drieblad*, welk
 Tienman- Aairen geeft uit de Oxelen. De Bloemen zyn
 nige. rood, met geele Meelknopjes en een paarſchen
 Styl: de Haauwen veelzaadig.

IV. (4) Indigo met drievoudige ſtomp Eyronde
Indigofera Bladen, een Kruidige leggende Steng en
procumbens. geſteelde Aairen.

V. (5) Indigo met zeven gevinde Wigvormige Vin-
Enneca- blaadjes, leggende Stengen en zydelingſe
phylla. Aairen.
 Negen-
 bladig.

VI. (6) Indigo met vyf ovaale Vinblaadjes, leg-
Pentaphyl- gende Stengen en tweebloemige Steeltjes.
 la.
 Vyfbladig.

Deeze drie Kaapſche Plantjes komen in veele opzigten met malkander overeen. Het middelſte heeft van vyf tot negen, doch meest zeven Vinblaadjes. Het laaſte valt wat grooter dan hetzelve, en heeft de Bloemen rood.

(7)

(4) *Indigofera* Fol. tern. obovatis, Caule Herbaceo &c. *Mant.* 271.

(5) *Indigofera* Fol. pinnatis Cuneatis ſeptenis &c. *Mant.* 272, 571. *Hedyſarum* proſtratum. *Mant.* 102.

(6) *Indigofera* Fol. pinn. ovalibus quinis &c. *Syſt. Nat.*
 XIII.

(7) Indigo met gevinde en drievoudige, stomp ^{IV.}
 Eyronde Bladen, zeer korte Trosfen en ^{AFDEEL.}
 ronde horizontaale Haauwen. ^{XVIII.}
^{HOOFD-}
^{STUK.}

Aan de Vaste Kust van Indie, op Malabar ^{VII.}
 en Ceylon, valt deeze, die *Anil van Madras* ^{Indigofera}
 genoemd is, hebbende gryze Bladen, als der ^{glabra.}
 Wikken, en ruige Stengen. Het is een jaarlyks ^{Glad.}
 Kruidje, met de Steelen fomtyds drie- fomtyds
 meerbladig, en de Bloemsteelen met drie Bloe-
 men gekroond. Men schryft 'er Geneezende
 kragten aan toe.

Behalve eenige Soorten van dit Geslagt vondt ^{Egyptisch.}
 de Heer FORSKAÖHL ook eene Plant, welke
 den Egyptenaaren tot Verwstof diende, en daar
 hy den naam van *Indigofera tinctoria* aan geeft,
 van de Soort deezes naams, die de Indigo uit-
 levert (*), verschillende. Dezelve, naamelyk,
 hadt de Bladen tweepaarig met een oneffen Blaad-
 je, de Bloemen geel en aan den Kiel gespoord,
 doch gewrichte Haauwen. Zy werdt, in de
 Landtaal, *Nile* geheten. „ De Zaaden (daar
 „ van, zegt hy,) met Sefam-Olie en Armo-
 „ niak-Zout gemengd, 's morgens ingenomen,
 „ dry-

(7) *Indigofera* Fol. pinn. ternatisque obovatis &c. *Fl.*
Zeyl. 274. *Am. Acad.* I. p. 408. *Colutea Siliquosa glabra,*
ternis quinise Foliis Maderaspatana. FLUK. Alm. 113. T.
 166. f. 1. *Nir-Pullari. Hort. Mal.* IX. T. 67. *RAJ. Suppl.*
 470. *BURM. Fl. Ind.* 171.

(*) Zie dezelve omstandig beschreeven, in dit II. DEELS
 V. STUK, bladz. 540.

Q 5

IV. „ dryven den Lintworm uit. De Dieet moet
 AFDEEL. „ zyn : drie Dagen van Water zig te onthou-
 XVIII. „ den; geen andere Spys te eeten dan Brood:
 HOOFD- „ maar Koffy mag men drinken”.
 STUK.

Arabifch
 Indigo.

De Arabieren hadden , zo hy getuigt, een Indigo-Plant , die zig van de gedagte onderscheidde door langwerpig Wigvormige Bladen en ongewrichte Haauwen, doch de Zaaden niettemin door Dammetjes onderscheiden hebbende. Zy kwam by Surdud van zelf in de Akkers voort, en werdt in 't Arabifch *Houer* genaamd. Overal werdt dit Gewas gekweekt om de blaauwe Verw , die zeer bemind werdt tot Kleedy, zo van 't Man als Vrouwvolk , onder de Arabieren (*).

G A L E G A. Vlakkenkruid.

Dit Geflagt heeft den Kelk met Elsvormige Tandén , die byna egaal zyn : de Haauwen fchuins gestreept , met de Zaaden tufchen de Streepen. Het bevat de tien volgende Soorten.

I. (1) Vlakkenkruid met *gestrekte opstaande Haauwen en Lancetvormige gestreepte kaale Blaadjes.*
Galega
Officinalis.
 Winkels.

Dit

(*) *Flor. Egypt. Arab.* p. 137.

(1) *Galega Legum. strictis erectis &c. Syst. Nat.* XII. Gen. 890. p. 496. *Veg.* XIII. p. 565. *Galega. Mat. Med.* 349. *H. Clif.* 562. *Ups.* 208. *R. Lugdb.* 386. *DOD. Pempt.* 548. *Galega vulgaris. C. B. Pin.* 352.

Dit Gewas , in Spanje , Italie , en Afrika IV.
 by de Keerkringer (*), natuurlyk voorkomen- AFDEEL.
 de, is vreemd in de meeste deelen van Europa, XVIII.
 en wordt aldaar slegts ten behoeve der Apothe- HOOFD-
 kers Winkelen geteeld. CLUSIUS evenwel, STUK.
 vindt het in de Boschen van Neder-Oostenryk Decan-
 overvloedig. In Italie wordt het, volgens GES- dia.
 NERUS, met veelerley naamen benoemd; waar
 onder die van *Lavanna*, *Sarracena*, *Capragi-*
na en *Herbanese*, gelyk ook de Engelfchen het
Goats-Rue tytelen, dat is Geiten-Ruite. FRA-
 CASTORIUS hadt hetzelfde *Herba Gallica* gehe-
 ten en daar van zou de Geslagtnaam afkomstig
 kunnen zyn. Om dat het, wegens zyne Krui-
 derige hoedanigheid, tot uitdryving in de Pest,
 Blutskoortfen, Mazelen en andere Vlackige
 Ziekten, beroemd geweest is, heeft het den
 naam van *Vlackenkruid* bekomen.

't Is een overblyvend Kruid, met Vezelige
 Wortelen en regte Stengen, dat opschiet tot vyf
 of zes Voeten hoogte. Het heeft de Bladsteelen
 wederzyds bezet met zeven of negen Vinblaad-
 jes, die Eyrondachtig Lancetvormig zyn, aan
 de

(* In *Africa ad versuras* zegt de Ridder; dat niets an-
 ders schynt te kunnen betekenen: maar de uitdrukking is
 ten uiterste vreemd en hy zou 'er mischien beter *Oosten-*
ryk bygevoegd hebben. Ten minste is het zeker, dat zyn
 Ed. in *Herio Clifortiano*, zeer verkeerdelyk, de twee Oos-
 tenrykse Rivieren, waar tusfchen CLUSIUS dit Kruid hadt
 waargenomen, in Spanje plaatst.

IV. de toppen met een puntje. Aan den voet van 't
 AFDEEL. endelingse Blaadje, is het Steeltje somtyds ge-
 XVIII. doornd. De Bloemen, die paarsch, blaauw of
 HOOFD. witachtig zyn, groeijen Aairswyze; de Haa-
 STUK. wen zyn lang, rond en dun. Het Bloeit in 't
Tienman-
nige. Voorjaar en de Zomer (*).

II. (2) Vlakkenkruid *met gestrekte uitgebreide ge-*
steelde Haauwen, de Trosfen tegenover de
Bladen, welke gespitst en van onderen
ruig zyn.
Galega
cinerea.
 Atch-
 graauw.

III. (3) Vlakkenkruid *dat geheel Wollig ruig is*
en getroste Haauwen heeft.
Littoralis.
 Oevers.

Het Afchgrauwe is op Jamaika en het ande-
 re, dat de Heer JACQUIN Oever-Wikken
 getyeld hadt, door zyn Ed. op Zandige Zee-
 Oevers by Carthagena in de Westindiën, ge-
 vonden. Uit Zaad in de Keizerlyke Tuinen
 te Weenen geteeld, was het een overblyvend
 Gewas, groeiende en bloeiende het geheele
 Jaar. Het heeft slappe Stengen en rondachtige
 Vinblaadjes; de Haauwen spits en bruin, an-
 derhalf Duim lang.

(4)

(*) GOUAN, *Monspel.* p. 358, zegt dat de Blaadjes aan de
 toppen u'tgerand zyn.

(2) *Galega* Legum. strictis patentibus &c. *Am. Acad.*
 V. p. 403. *Galega* Herbacea subcinerea villosa &c. BROWN.
Jam. 289.

(3) *Galega* Legum. Racemosis, tota villosa tomentosa.
Vicia Littoralis Pedunculis multifloris &c. JACQ. *Amer. Hist.*
 206. T. 124.

- (4) Vlakkenkruid met de Haauwen agterwaards krom, samengedrukt, ruig en geaaird, de Kelken Wollig, de Blaadjes langwerpig ovaal gespitst. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Onder verscheide benaamingen is dit Virgini-^{Galega}nische Kruid voorgesteld, eer hetzelfde hier werdte ^{Virginiana.}Virginiisch. t'huis gebragt. PLUKENET hadt het *Orobus* en *Cicer* genoemd; LINNÆUS zelf *Cracca* en *Clitoria*. MITCHELIUS maakte 'ereen nieuw Geslagt van, onder den naam *Erebinthus*, gelyk de Grieken de *Cicers* heeten. De Heer CLAYTON tytelt hetzelfde een Soort van *Onobrychis*, met groote gladde gevinde Bladen, leggende Stengen en schoone roode Bloemen, drie of vier by elkander aan 't end op lange Steeltjes: het Zaadhuisje samengedrukt, met een enkele ry van Zaaden. De Blaadjes hebben, aan de tip, een klein spits puntje of Doorntje.

- (5) Vlakkenkruid met agterwaards gekromde ruige, hangende, getroste zydelingse Haauwen; de Blaadjes glad en Lancetvormig. V.
Villosa.
Ruig.

(6)

(4) *Galega* Leg. retrofalcatis compressis &c. *Am. Acad.* 111. p. 18. *Clitoria* Fol. pinnatis Caule decumbente. *H. Cliff.* 498. GRON. *Virg.* 111. *Erebinthus*. MITCH. *Gen.* 210. *Orobus* Virginianus &c. PLUK. *Alm.* 142. *Cicer* Astragaloides Virginianus &c. PLUK. *Alm.* 103. T. 23. f. 2.

(5) *Galega* Leg. retrofalc. villosis. &c. *Securidaca* Madagascariensis, sil. falcatis &c. PLUK. *Alm.* 399. T. 59. f. 6. *Coronilla* Zeylanica &c. BURM. *Zeyl.* 78. T. 33.

IV. (6) Vlakkenkruid met gestrekte opstygende gladde Haauwen , Lancetvormige Stoppeltjes en langwerpige gladde gestreepte Blaadjes.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

VI.
Galega
maxima.
Zeer
groot.

VII.
Purpurea.
Paarsch-
bloemig.

(7) Vlakkerkruid met gestrekte opstygende gladde getroste Haauwen, endelings; Elyvormige Stoppeltjes en langwerpige gladde Blaadjes.

Onder de Ceylonsche Planten zyn deeze drie beschreeven en afgebeeld door den beroemden Hoogleraar J. BURMANNUS. De middelste, die zeer groot is van Gewas, zou maar twee Bloemen by elkander hebben. In de anderen maaken zy lange Aairen uit en zyn in de laatste paarsch van Kleur.

VIII.
Caribaea.
Karibisch.

(8) Vlakkenkruid met gestrekte hangende gladde getroste Aairen, gladde gespitsje Blaadjes en eene Heesterige Steng.

Op de Karibische Eilanden nam de Heer JACQUIN deeze Soort waar, een Heestertje van twee Voeten hoogte, de Blaadjes een Borstelig puntje hebbende, gelyk de Winkel-Soort;
de

(6) *Galega* Leg. strictis adscend. glabris &c. Flor. Zeyl. 300. *Vicia* Fol. glabr. venosis oblongis &c. BURM. Zeyl. 228. T. 108. f. 2.

(7) *Galega* Leg. strict. adscend. &c. Coronilla Zeyl. Herbacea, fl. purpurascens. BURM. Zeyl. 77. T. 32. BURM. Fl. Ind. 171.

(8) *Galega* Leg. strictis glabris pendulis Racemosis &c. JACQ. Amer. Hist. 212. T. 125.

de Bloemen rood en wit bont ; de Haauwen IV.
lang en plat , met glatte zwartachtige Zaa den. AFDEEL.
XVIII.

(9) Vlakkenkruid met zydelingse Aairen, die HOOFD-
STUK.
gesteeld zyn, gestrekte hangende Haauwen IX.
en uitgerande Blaadjes van onderen Haairig. Galega
tinctoria.
Kleurend.

Deeze Ceylonsche is, zo men verhaalt, ook een Plant, die de vermaarde Verwstof, Indi-go genaamd, uitlevert. In Gestalte verschillen de Gewasfen van dien aart, gelyk ik verhaald heb, aanmerkelyk (*).

(10) Vlakkenkruid met twee zydelingse Haauwen, die glad zyn ; zydelingse Blaadjes X.
Senticosa.
Struikig.
uitgerand, van onderen Fluweelachtig en eene Heesterige Steng.

Deeze, van den zelfden Landaart, is een Houtige Heester, bruin van Gewas. Alle de gedagte Oostindische zyn bevoorens door den Ridder onder den Geslagtnaam *Cracca*, als een weinig van de *Galega* verschillende, voorgesteld geweest.

P H A-

(9) *Galega* Spic, lateralibus pedunculatis &c. *Fl. Zeyl.* 302. *Am. Acad.* 111. p. 19. *BURM. Fl. Ind.* p. 171. *Astragalus* *Zeyl. Sericans.* *HERM. Zeyl.* 34.

(*) Zie li. DEELS, V. STUK, bl. 540.

(10) *Galega* Legum. binis lateralibus glabris &c. *Cracca* *Leg. binis* &c. *Flor. Zeyl.* 303. *Eupilix.* *HERM. Zeyl.* 14. *BURM. Zeyl.* 50.

IV. PHACA. Bootpeul.

AFDEEL.

XVIII.

HOOFD-
STUK.Tienman-
nige.

Als een byzonder Kenmerk van dit Geslacht komt voor, dat hetzelfde de Haauwen of Peul-
tjes half tweehokkig heeft. Zy zyn aan de zy-
den Blaasachtig gezwollen en gelyken dus, in
de meeste Soorten, naar een Schuitje of Boot-
je, gelyk **TOURNEFORT** van de eerste zegt,
en daar van heb ik den Nederduitschen naam
ontleend.

Het bevat de zes volgende Soorten.

I.
Phaca
Batica.
Spaanfch.

(1) Bootpeul dat *Haairig is*, met een opge-
regte Steng en Spilronde Schuitachtige
Haauwen.

In Spanje en Portugal groeit deeze Soort, die
van **CLUSIUS** *Astragalus Baticus* getyeld
werdt. **TOURNEFORT** hadtze, wegens de
Haauwen, afgezonderd, en *Astragaloides* ge-
heten. 't Gewas, dat ongemeen Wollig is en
veel naar het Kootkruid gelykt, groeit ongevaar
drie of vier Voeten hoog, doch heeft een on-
gemeen grooten Wortel, fomtyds een Arm dik
aan den Stoel, vervolgens zig in Takken uit-
breidende. De Zaaden, naar kleine Boontjes
gelykende, werden **CLUSIUS** gezegd Ontstee-
king

(1) *Phaca Caulescens erecta pilosa*, Legum. tereti- Cym-
biformibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 891. p. 497. *Veg.* XIII.
p. 565t *Phaca Legum. rectis.* R. *Lugdb.* 390. *Astragaloides*
Lusitanica. **TOURNEF.** *Inst.* 399. T. 223. *Astragalus Baticus*
Lanuginosus Radice amplissima. G. B. *Pin.* 351. *Astragalus*
forte. **CLUS.** *Hisp.* 466.

Ontfteeking in de Monden Keel te baaren, wan- IV.
 neer menze kaauwt. De Wortel hadt een on- AFDEEL
 aangenaamen Smaak, en was, gedroogd, har- XVIII.
 der dan Hoorn. Hy vindt hetzelfde eerst, op HOOFD
 Heuvels boven Lisfabon, aan de Theems en STUK.
 naderhand niet ver van Madrid, op zyn Reis Decan-
 naar Kadix, overvloedig, tegen 't end van Ja- dria.
 nuary, in Bloem staan.

(2) Bootpeul dat glad is, met een opgeregte II.
 Steng en langwerpige opgeblazene, eeni- Phaca
 germaate Haairige Haauwen. Alpina.
Alpisch.

Men vindt deeze op de Gebergten der koude
 Landen, Lapland en Siberie, als ook op de
 Toppen van den Schneeberg in Oostenryk; al-
 waar zy de Stengetjes maar vier of vyf Dui-
 men hoog heeft, volgens den Heer JACQUIN.
 De Siberische zal, buiten twyfel, grooter
 zyn van Gewas, als een dikken Wortel hebben-
 de, van ongeveer een Elle lang, en eenstevi-
 ge Takkige, doch leggende Steng, die ruig is,
 't welk niet met de bepaaling strookt; terwyl
 ook de Blaadjes van onderen ruig zyn, volgens
 GMELIN. De Laplandsche heeft de Stengen
 glad, en in deeze is de Haauw met ééne hollig-
 heid.

(3)

(2) *Phaca* Caulesc. erecta glabra &c. *Phaca* Legum. pen-
 dulis, semi-ovatis. GMEL. *Sib.* IV. p. 35. T. 14. *Phaca*
frigida. *Fl. Suec.* II. N. 657. JACQ. *Vind.* 265. *Astragaloi-*
des elatior erecta Viciz foliis &c. AMM. *Rush.* 148.

R

IV. (3) Bootpeul met een Takkige liggende Steng
 AFDEEL. en Lancetvormige Blaadjes, de Vleugels
 XVIII. der Bloem ten halve in tweeën gedeeld.
 HOOFD-
 STUK.

III. Dus wordt thans de Italische onderscheiden,
Phaca Au- die ook in Switzerland, Provence en andere
stralis. Zuidelyke deelen van Europa groeit. Deze
 Zuidelyk. heeft de Blaadjes byna zespaarig, Hairig,
 Afchgrauw; de Bloemen witachtig geel, met
 een Violetten Kiel, niet slechts aan de Punt een
 Vlak van die Kleur hebbende, gelyk de voor-
 ge, waar van zy weinig verschilt. Inderdaad
 deze twee Soorten loopen, door haare ver-
 scheidenheden, zeer in malkander, en, in de
 jongheid ruig zynde, worden zy volwasfen glad;
 't welk haar voor byzondere Planten heeft doen
 aanzien.

IV. (4) Bootpeul met drievoudige ovaale stompe
Trifoliata. Bladen en halfronde Haauwen.
 Driebladig.

In China groeit deze, die Draadige Takki-
 ge Stengen heeft en drievoudige gesteelde stompe
 Blaadjes, van onderen Wollig, gestreept,
 het middelste grootst; Lancetvormige Stoppel-
 tjes, Borstelig gepunt, en endelingse Trosfen
 van gepaarde Bloemsteeltjes. De Haauwen zyn
 half

(3) *Phaca* Caule Ramoso prostrato &c. HALL. *Emend.*
 223. *Phaca* Caul. diffusa &c, GER. *Prov.* 519. *Astragaloides*
Alpina supina glabra, Fol. acutioribus. TILL. *Pis.* 19. T.
 14. f. 1.

(4) *Phaca* Fol. ternatis ovalibus obtusis, Legum. semi-
 orbiculatis. *Mant.* 270.

half Schyfrond , Buikig gezwollen , met een Borstelig krom puntje.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(5) Bootpeul , dat ongesteeld is , met de Vrugt- draagende Kelken ovaal , opgeblazen , glad.

V.
Phaca
Vesicaria
Blaazig.

In de Levant is deeze zonderlinge door TOURNEFORT waargenomen , die de Wortelbladen uit twaalf en meer paaren van Lancetvormige gespittte Vinblaadjes samengesteld heeft en rechte Bloemstengen aan 't end getrost. De Haauwen zyn klein , binnen een langwerpigen Kelk begreepen.

(6) Bootpeul , dat ongesteeld is , met gevingerde Vinblaadjes.

VI.
Sibirica
Siberisch.

Op de Gebergten van Siberie groeit deeze Soort , die door den geleerden AMMAN in Afbeelding was gebragt. Hy heeft 'er een Gryze van met Vleeschkleurige en eene Ruige , die kleiner is , met paarfchachtige Bloemen.

A S T R A G A L U S. Kootkruid.

Een tweehokkige bultige Haauw maakt de onderscheiding van dit Geslagt , welks Latynsche naam , volgens sommigen , van de figuur der Wor-

(5) *Phaca* *acaulis* , *Calycibus* *Frustriferis* &c. SCREBER *Dec. 9. T. 7. Astragaloides Orientalis Vesicaria* &c. TOURNEFOR.

(6) *Phaca* *acaulis* *Fol. pinnatis* , *Foliolis digitatis*. *Astragaloides* &c. AMM. *Ruth. T. 19. f. 1 , 2.*

R 2

IV. Wortelen, volgens anderen van die der Zaa-
AFDEEL. den, als naar een Koot gelykende, zou afkom-
XVIII. stig zyn: weshalve ik het *Kootkruid* noem.

HOOFD- Het bevat wel twee-en-veertig Soorten, on-
STUK. der welken de tien eersten opstaande, de vol-
Tienman- gende agttien verspreide en somtyds leggende
nige. Stengen hebben, beiden gebladerd; de twaalf
 die daar aan volgen, ongebladerde, en de twee
 laaftten Houtige Stengen. Deeze twee heb ik
 onder de Heesters beschreeven; de overigen
 volgen hier.

A. Met opstaande gebladerde Stengen.

I.
Astragalus
Alopecuroides.

Vosfen-
 staartig.

II.
Christia-
nus.
 Kristelyk.

III.
Capitatus.
 Hoofdig.

(1) Kootkruid, dat gestengd is, met Rolronde
 byna ongesteelde *Aairen*, *Wollige Kelken*
 en *Haauwen*.

(2) Kootkruid, dat gestengd is en opstaande,
 met gekropte *Bloemen*, byna ongesteeld,
 uit alle *Oxels der Bladen*.

(3) Kootkruid, dat gestengd is, met Kogel-

1073-

(1) *Astragalus Caulescens Spicis Cylindr. &c. Syst. Nat.*
 XI. Gen. 392. p. 498. *Veg.* XIII. p. 566. *Astrag. Cap. ob-*
longis sesl. H. Cliff. 361. *R. Lugdb.* 391. *GOUAN Monsp.*
 384. *Astr. Alp. procerior Alopecuroides. TOURNE. Inst.* 416.
MILL. Dict. T. 58.

(2) *Astragalus Caul. erectus &c. Astr. Orient. maximus*
erectus, incanus, Caule ab imo ad summum florido. TOURNE.
Cor. 29. *Itin.* II. p. T. 254. *Astrag. Dioscor. vulgo Christia-*
na Radix. DALECH. App. 26?

(3) *Astragalus Caul. Capitulis Globosis &c. H. Cliff.* 360.
R. Lugdb. 391. *Astrag. Orient. villosissimus &c. TOURNE.*
Cor. 29.

ronde Hoofdjes , die zeer lang gesteeeld zyn en uitgerande Blaadjes. IV.
AFDEEL
XVIII.

- (4) Kootkruid , dat gestengd is , opstaande en HOOFD
STUK.
 Haairig , met geaairde Bloemen en Els- IV.
Astragalus
Pilofus.
Haairig.
 vormige Haairige Haauwen.

Van deeze vier groeit de eerste , zo LIN-
 NÆUS zegt , in Siberie en in Spanje , de twee
 anderen heeft TOURNEFORT in de Levant
 ontdekt; de laatste komt voor in Siberie en in
 Thuringen. Zeer fraaije Bloemgewassen maaken
 zy uit , inzonderheid de tweede , die de *Astra-*
galus van DIOSCORIDES , gemeenlyk *Kris-*
telyke of *Kristen-Wortel* van DALECHAMP ,
 schynt te zyn. Deeze hadt de geheele Steng ,
 tuschen de Bladsteelen , met Bloemen beladen ,
 welke geel , in de volgende Soort paarsch , en
 in de laatste geelachtig zyn. 't Getal der Vin-
 blaadjes is groot in deeze Kruiden , die allen
 ruig zyn van Loof , en maar één of twee Voe-
 ten hoog groeijen , uitgezonderd de eerste , waar
 van de Bladen een Elle lang zyn , hebbende
 meer dan twintig paar groote Vinbladen , van
 Eyronde figuur.

- (5) Kootkruid met een vyfkantige gladde Steng , V.
Austriacus;
op Oosten-
ryks.

(4) *Astragalus* Caul. erectus Pilosus &c. *H. Ups.* 226.
AMM. Ruth. 166. *Cicer mont. Lanuginosum erectum. C.*
B. Pin. 347. *Prodr.* 148.

(5) *Astragalus* Caule pentagono glabro &c. *Mant.* 450.

R 3

JACQ.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

opstaande Trosfen, de Haauwen wederzyds
spits en naakt, de Blaadjes byna Liniaal.

Tienman-
sige.

In Oostenryk nam de Heer JACQUIN dee-
ze waar, die de Stengen maar een Voet hoog
hadt, met kleine blaauwe lang gesteelde Bloem-
pjes. De Gesteufde uit Siberie, dat een hooge
gestrekte Plant is, brengt LINNÆUS, als eene
Verscheidenheid, hier t'huis. Het Loof is in
beiden glad; doch deeze laatste heeft eenhok-
kige Haauwtjes zegt de Ridder, gelyk die van
het voorgaande Geslagt (*).

VI.
Astragalus
Galegiformis.
Driekantig.

(6) Kootkruid met een gestrekte gladde Steng,
getroste hangende Bloemen en driekantige
wederzyds gespitsje Haauwen.

VII.
Chinensis.
Chineesch.

(7) Kootkruid met een gestrekte gladde Steng,
getroste hangende Bloemen en Eyronde dik-
ke, wederzyds gespitsje Haauwen.

Weinig verschillen deeze, waarvan de eer-
ste,

JACQ. *Vind.* 263. β . *Astragalus falcatus*. *Sp. Plant.* 1065.
Phaca caulescens. ZINN. *Goett.* 142.

(*) Waarom dezelve dan daar toe niet betrokken, zou
men mogen vraagen en ik vind dat in de bepaaling niet.
De Oostenrykse, van JACQUIN, hadt de Haauwen half in
tweeën gedeeld, gelyk de *Phaca*.

(6) *Astragalus caulescens strictus*, glaber &c. *Astr. Caule
erecto Paniculato* &c. *H. Cliff.* 362 *R. Lugdb.* 391. *Astrag.
Or. altissimus*, *Galegæ foliis* &c. *TOURN.* *Cor.* 29. *Astr.
Sylvaticus mont. procerior.* *AMM. Ruth.* 162.

(7) *Astragalus* *Caul. strict. glaber* &c. *LINN. Dec.* I. T. 3.

ste, zeer hoog van Gewas, met Bladen byna **IV.**
als die van 't Vlakkenkruid, aan **TOURNEFORT** ^{AFDEEL.}
in de Levant voorgekomen, ook met een Steng ^{XVIII.} **HOOFD.**
van twee Voeten hoogte in Siberie groeit: de ^{STUK.}
andere is een Chineefche, in de Upsalsche Tuin ^{Decan-}
uit Zaad geteeld, en zo wel in Afbeelding ge- ^{dria.}
bragt als beschreeven door den Jongen Heer
LINNÆUS, die aanmerkt, dat zy, uitgenomen
de zonderlinge ronde Haauwtjes, zeer veel de
voorgaande gelyke.

(8) Kootkruid met een opstaande ruige Steng; ^{VIII.}
geaairde Bloemen, die de Vlag eens zo ^{Astragalus}
lang hebben en eenzaame Stoppeltjes. ^{Onobrychis.}
^{Smalbla-}
^{dig.}

Van de Planten, die *Onobrychis* zyn genoemd
geweest, de meesten tot het Geslacht van *He-*
dysarum behoorende, is deeze de eerste by
CLUSIUS, die dezelve op vele Bergachtige
plaatsen, omstreeks Weenen en aan de Oevers
van den Donau, vindt groeijen. Zy hadt ver-
spreide Stengen, deorgaans een Elle lang, en
smalle Vinblaadjes, gelyk de *Smalbladige* Sibe-
rische, welke hier ook is t'huis gebragt. De
Vrugten zyn langwerpig Hartvormige dikke
Haauwtjes.

(9)

(3) *Astragalus Caulescens erectus pubescens &c.* Phaca
Caulescens erecta subhirsuta &c. **WILL. Obs.** 115. **β.**
Astragalus tenuifolius. *Sp. Plant.* 1065. *Onobrychis spica-*
ta Flore purpureo. **C. B. Pin.** 350. *Onobrychis prima* **Clu-**
sii. *Pann.* p. 752.

R 4

H. DEEL. X. STUK.

IV. (9) Kootkruid met een byna opstaande Steng,
 AFDEEL. geaaarde Bloemen en opgeregte naakte ge-
 XVIII. zwollen platachtig ronde Haauwtjes, met
 HOOFD. een omgeboogen punt.
 STUK.

IX. In Siberie, dat als het Vaderland der Astragalusfen schynt te zyn, die meest op hooge drooge Gronden en Bergen voortkomen, vindt men deeze op vogtige Velden, waar van zy den bynaam heeft. De jonge Plant heeft de Steng meer opstaande, dan de volwasfene.

X. (10) Kootkruid met een opstaande effene Steng;
 Carolinia- geaaarde Bloemsteeltjes en Eyrond-cylin-
 rus. driſche Haauwen, met den Styl gefpitst.
 Karolinifch.

Deeze Karolinifche, die de Bloemfteelen van langte als de Bladen heeft, de Bloemen groenachtig geel van Kleur, groeit in de Tuinen tot twee en drie Ellen hoogte, volgens DILLENIUS. 't Getal der Vinblaadjes is van zeven en agt tot twintig paaren, met een oneffen end-Blaadje. Tegen den avond fluiten zig deeze Bladen paarswyze, en hangen nederwaards, welke beweging, in veele Vlinderbloemige plaats hebbende, van CORDUS reeds in het Zoet-

(9) *Astragalus Caulescens erectiusculus* &c. GMEL. Sib. IV. p. 40. T. 17, 18. *H. Ups.* 226.

(10) *Astragalus* Caul. *erectus lavis* &c. Afr. Flor. Rar. temofis. R. *Lugdb.* 391. Afr. *procerior non repens.* DILL. *Elth.* 45. T. 39. f. 45.

Zoethout naauwkeurig opgemerkt, door LIN- IV.
 NÆ U S de Slaap der Planten wordt genoemd (*). AFDEEL,
 XVIII.

B. Met gebladerde verspreide Stengen. HOOFD-
 STUK.

(II) Kootkruid met verspreide Stengen, de XI.
Haauwen byna Rolrond gespits, de Blaad- Afragalus
jes omtrent kaal. Canadensis,
 Kana-
 daasch.

Deeze, die in Virginie en Kanada groeit,
 heeft een Aair van groenachtig geele Bloemen,
 waar op korte dikke Haauwtjes volgen aan
 eene Heesterige bruine Steng. Van onderen
 hebben de Blaadjes een zeer fyne Wolligheid.

(12) Kootkruid met leggende Stengen, de XII.
Haauwen byna Klootrond, gezwollen, ge- Cicer.
spits en Haairig. Stekelig.

In Oostenryk, Switserland, Italie, is de
 Groeiplaats van deeze, die de Zaadhuisjes van
 figuur als een Balzakje heeft en de Blaadjes
 stekelig. Zy wordt *Wilde Cicers* genoemd, als
 naar dat Gewas gelykende.

(13)

(* Zie 't I. D. I. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*,
 bladz. 5, en *Uitgezogte Verhand.* V. DEEL, aan 't begin.

(11) *Astragalus Caulescens diffusus* &c. GRON. *Virg.* 107.
Astr. Canadensis Flore viridi-flavescente. TOURNE. *Inst.* 416.
DILL. Elth. 46. T. 39. f. 45. DOD. *Mem.* T. 65.

(12) *Astragalus Caul. prostratus* &c. H. *Ups.* 226. GOUAN
Monsp. 384. *Astr. Leg. subglobosis* &c. H. *Cliff.* 360. R.
Lugdb. 392. *Cicer sylvestre Fol. oblongis hispidis majus.* C.
B. Pin. 247. *Cicer sylvestre.* CAM. *Epit.* 205.

R 5

II. DEEL. X. STUK.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

XIII.
Astragalus
microphyl-
lus.
Kleinbla-
dig.

XIV.
glycyphyl-
los.
Zoetbladig.

XV.
Hamofus.
Haakig.

XVI.
contortu-
plicatus.
Gedraaid.

XVII.
Basicus.
Spaanfch.

(13) Kootkruid met uitgebreide regte Stengen, ovaale Blaadjes, byna gezwollen Kelken en rondachtige Haauwen.

(14) Kootkruid met leggende Stengen en byna driekantige gekromde Haauwen, de Blaadjes ovaal, langer dan de Bloemsteeltjes.

(15) Kootkruid met hurkende Stengen, Els-vormige kromme gladde Haauwen en Hart-vormige van onderen ruige Blaadjes.

(16) Kootkruid met hurkende Stengen, gedraaide, geplooid, gesleufde ruige Haauwen.

(17) Kootkruid met hurkende Stengen, gesteelde Aairen en driekantige regte Haauwen, die aan de tippen Haakig zyn.

Van

(13) *Astragalus* *Caulesc. recto-patulus* &c. Cicer Fol. oblongis hispidis minus C. B. *Pin.* 347.

(14) *Astragalus* *Caul. prostratus* &c. GOUAN *Monsp.* 384. *Astrag.* *Legum. Lunatis biventricosis* &c. *H. Cliff.* 362. R. *Lugdb.* 392. N. 7. *Fl. Suec.* 591, 658. *Astrag. luteus perennis procumb. vulgaris.* MORIS. *Hist.* II. p. 107. *Glycyrrhiza sylv.* C. B. *Pin.* 352.

(15) *Astragalus* *Caul. procumb. Leg. subulatis recurvatis glabris.* GOUAN *Monsp.* 384. *H. Cliff.* 362. R. *Lugdb.* 392. N. 6. *Astrag. Monspeliacus.* CLUS. *Hist.* II. p. 234. *Securidaca lutea minor Corniculis recurvis.* C. B. *Pin.* 349. *Hedysarum alterum.* DOD. *Pempt.* 546.

(16) *Astragalus* *Caul. procumb. Legum. contortuplicatis canaliculatis villosis.* *Astrag. repens Siliquis undulatis.* BUXB. *Cent.* III. p. 22. T. 39.

(17) *Astragalus* *Caul. procumb. Spicis pedunculatis* &c. *Astrag.*

Van deeze, naar de hoedanigheid gebynaamd, **IV.**
 groeit de eerste, die naar de Wilde Cicers ge- ^{AFDEEL}
 lykt, doch veel kleiner is, in Siberie en een ^{XVIII.}
 gedeelte van Duitschland. De tweede, die *Wild* ^{STUK}
Zoethout getyeld wordt, komt in de Bosfchen ^{Decan-}
 van Europa voor. Men vindtze zo wel in Swee-
 den als in Languedok en Provence. De Haaki-
 ge Astragalus is in de Zuidelyke deelen niet min-
 der gemeen. Zy wordt dus genoemd naar de ge-
 fhalte der Haauwen, die in de volgende op eene
 zonderlinge manier gedraaid zyn en geplooid,
 doende zig Bladerig voor in de laatste Soort,
 welke van haare Groeiplaats in Spanje en Por-
 tugal den naam heeft. Men vindtze ook op Si-
 cilie en de Gedraaide, welke zeer veranderlyk
 is in grootte en gefalte, groeit in Siberie. De
 drie laatsten zyn jaarlykfe, de twee eerften
 overblyvende Planten.

(18) Kootkruid met verspreide Stengen, ge- ^{XVIII.}
 steelde zydelingse Hoofdjes en regte Els- ^{Astragalus}
 vormige gespitse Haauwen. ^{Stella.}
 Gesternd; ^{Gesternd;}

(19)

Astrag. Caule erecto, Flor. Spicatis &c. R. *Lugd.* 392. N.
 5. Astragalus baticus. RIV. *Tetrap.* 105. MORIS. *Hist.* II.
 p. 108. S. 2. T. 9. f. II. Securidaca sicula Siliquis folia-
 ceis. RAJ. *Hist.* 935.

(18) *Astragalus caulescens diffusus* &c. Astrag. annuus
 marit. procumbens. TOURNE. *Inst.* 416. Afr. hirsutus &c.
 PLUK. *Phys.* T. 79. f. 4. Glauci Leguminosa affinis. C. B.
Prodr. 150. Stella Leguminosa, J. B. *Hist.* II, p. 350. LOB.
Jc. II. 95.

IV. (19) Kootkruid met verspreide Stengen, byna
 AFDEEL. ongesteelde zydelingse Hoofdjes en opgereg-
 XVIII. te Elsvormige Haauwen, die aan de tip-
 HOOFD- pen omgekromd zyn.
 STUK.

XIX.
Astragalus
Sesameus.
 Ge
 klaauwd. Zonderling zyn deeze twee, in de Zuidelyke
 deelen van Europa groeiende, wegens de Ge-
 fternde Hoofdjes, wier Haauwtes in de eene
 byna regt, in de andere Klaauwachtig omge-
 kromd zyn, gelykende eenigermaate naar die
 van het Sefamum. De Bloempjes zyn klein,
 blaauwachtig, en het getal der Haauwtes is
 in de laatste veel minder dan in de voorgaan-
 de Soort.

XX. (20) Kootkruid met hurkende Stengen, de
 Pentaglot- Haauwtes omgeplooid, samengedrukt, ge-
 zis. kamd, met een omgeboogen punt; aan Hoofd-
 Vyftongig. jes vergaard.

XXI.
Epiglottis.
 Eentongig. (21) Kootkruid met hurkende Stengen; de
 Haauw-

(19) *Astragalus* Caul. diffusus, Capit. subsesf. lateralibus
 &c. *H. Cliff.* 361. *Astr.* annuus angustifolius. *GARID. Aix.*
 50. T. 12. *FLUK. Alm.* 60. T. 79. f. 3. *Ornithopodio affi-*
nis Fructu Stellato. C. B. Pin. 350. *Vicia Sesamea Apula.*
COL. Ecpbr. I. p. 303. T. 301.

(20) *Astragalus* Caulescens procumbens &c. *Mant.* 274.
Astrag. echinatus. *MURR. Gott.* 222. *Astragalus* *Hisp.* Sili-
 quâ *Epiglottidi* simili *Flore* purpureo major. *HERM. Lugd.*
 74. T. 75. *Glaux Hispanica. Riv. Tetrap.* 223. f. 2.

(21) *Astragalus* Caul. procumb. &c. *Mant.* 274. *Astrag.*
Sil. Cordatis acutis pendulis &c. *H. Cliff.* 362. *R. Lugdb.*
 392. *Astr. Hisp. Sil. Epiglott.* simili, *Fl.* albo minor. *HERM.*
Lugd. 76. T. 77. *Glaux minima. Riv. Tetrap.* 223. f. 1.
Astragaloides incana. BARR. Ic. 537. f. 1.

Haauwtjes Hartvormig gespitst omgeplooid en naakt, in ongesteelde Hoofdjes.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(22) Kootkruid met leggende Stengen; de *Haauwtjes Eyrond, omgeboogen, samen- gedrukt en Haairig, met omgeboogen punten; aan Hoofdjes vergaard.*

XXII.
Astragalus hypoglottis.
Krom-
tongig.

Zeer veel gelyken deeze drie Spaansche naar elkander. Altemaal zyn het laage Kruidjes, naauwlyks een Handbreed hoog, met zeer dunne, byna leggende Stengetjes, en menigvuldige ovaalachtige Vinblaadjes; de Bloempjes in de eerste paarsch, in de tweede wit, in de andere blaauwachtig. De Haauwtjes die zeer klein zyn, gelyken zeer naar het Strotlapje of Kraakbeenig Tongetje, dat in de Zwelging de Lugtpyp overdekt, deswegen *Epiglottis* genaamd; zo HERMANNUS aanmerkt. Zy zyn by elkander getropt, ten getale van vyf of meer; terwyl de laatste van agt tot tien Bloempjes in een Hoofdje vergaard heeft, op de manier der Klaveren. In de eerste Soort zyn de Zaadhuisjes ruuw, in de tweede glad, in de derde als met een zachte Haairigheid bekleed. Alle drie zyn Zaayplantjes.

(23) Kootkruid met hurkende Stengen, gesteel-

XXIII.
Syriacus.
de Syriisch.

(22) *Astragalus* Caul. prostratus &c. *Mant.* 274. *Astragalus villosus procumbens* &c. *RAJ. Suppl.* 454.

(23) *Astragalus* Caul. procumbens &c. *Astr. Syriacus hirsutus.* C. B. *Pin.* 351? *Astr. Syriacus.* *LOB. Ic.* II. 79?

IV. *de Hoofdjes , omgeboogen Bloemen en Eyrond langwerpig Wollige Haauwen.*

AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

Tienman-
fige.

In Siberie groeit deeze Soort, die wel ge-lykt naar de Syrische *Astragalus* van LOBEL, maar veel grooter is en de Bladen smaller heeft. De Bloemen zyn getropt en groot, ge-lyk in die, welke LOBEL eerst te Aleppo in Syrie hadt waargenomen: maar vervolgens hadt hy ze ook in Brabant, uit Italiaansch Zaad ge-wonnen zynde, gezien.

XXIV.
Astragalus
Arenarius.
Zandig.

(24) Kootkruid, dat byna gestengd is en hur-kende, met de Bloemen eenigermaate ge-trost en opgeregt, de Bladen Wollig.

XXV.
Glaux.
Klaverig.

(25) Kootkruid met verspreide Stengen, ge-steelde Hoofdjes, die geschubd en Eyrond zyn; de Bloemen opgeregt, de Haauwen Eyrond, Eeltig, opgeblazen.

Naar het *Glaux* van DIOSCORIDES gelykt inzonderheid de laatste van deeze twee, die in Spanje gevonden is door CLUSIUS, terwyl de andere in het losse Zand der Zeekusten zo van Engeland als Sweeden groeit. De Bloempjes zyn

(24) *Astragalus subcaulescens procumb. &c. Fl. Suec. II. N. 659. Astrag. incanus parvus nostras. PLUK. Alm. 59. RAJ. Angl. III. p. 326. T. 12. f. 3. Glaux montana pur-purea nostras. RAJ. Hist. 939.*

(25) *Astragalus caulesc. diffusus &c. Ciceri sylvestri mi-nori affinis. C. B. Pin. 347. Glaux Dioscoridis, CLUS. Hist. II. p. 240. Tt 241. LOB. Ic. II. 80.*

zyn paarfch van Kleur , in Hoofdjes vergaard als die van Klaver , hoewel het Plantje in 't geheel veel naar Zoethout gelykt.

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(26) Kootkruid met leggende Stengen , gestede Kroontjes en driekantige opgeregte Haauwtjes , die aan de tippen Elsvormig zyn.

XXVI.
Astragalus
Sinicus.
Eispuntig.

(27) Kootkruid met hurkende Stengen , hangende getrofte Bloemen en wederzyds spitse Haairige Haauwtjes.

XXVII.
Alpinus.
Alpifch.

Op de koude Gebergten van Lapland, zo wel als die van Switserland, groeit deeze laatste, terwyl de andere in China haare groeiplaats heeft. Beiden zyn het zeer kleine Plantjes, naauwlyks een Span hoog.

(28) Kootkruid dat byna gestengd is, de Steelen omtrent tweebloemig hebbende; de Haauwen Haakig, Elsvormig en dubbeld gekield.

XXVIII.
Trimestris.
Driemaandig.

Dit is een klein teder Egyptisch Plantje, met Stengetjes van een Span, die op den Grond leggen en rood zyn met witte Haairtjes, waar tus-

(26) *Astragalus* Caul. prostratus &c. *Mant.* 103. *MILL.* *Phil. Trans.* 1765. p. 138.

(27) *Astragalus* Caul. procumbens &c. *OED. Dan.* 51. *Astrag.* Ped. folio longioribus &c. *H. Cliff.* 362. *R. Lugdb.* 392. *Astrag.* *Alpinus* minimus. *Fl. Lapp.* 267. T. 9. f. 1. *Fl. Succ.* 592, 661.

(28) *Astragalus* subaeulescens, Scapis subbifloris &c. *Phaeca Leguminibus* arcuatis. *R. Lugdb.* 390.

- IV. tusfchen eenige Blaadjes. Het heeft geele Bloempjes, aan de tippen Oranjekleur.
- AFDEEL. XVIII.
HOOFD-STUK,
- C. Zonder Bladerige Stengen.

XXIX. *Astragalus Verticillaris.* (29) Kootkruid, dat ongestengd is, met de Blaadjes tropswyze ten halve gekranst.

Gekranste. In Siberie groeit deeze Soort, die de Bladen wel gevind, doch niet, gelyk gewoonlyk, de Vinblaadjes enkeld, maar vier of vyf by elkan- der heeft: zo dat de opstaande Bladsteelen zig byna als gekranste Stengen vertoonen.

XXX. *Montanus.* Bergs. (30) Kootkruid, dat byna ongestengd is, de Bloemsteel langer dan het Blad; de Bloemen los geaaird opstaande; de Haauwen Eyrond met een geboogen punt.

XXXI. *Vesicarius.* Blaazig. (31) Kootkruid, dat ongestengd is, de Bloem- steel langer dan het Blad; de Bloemen los geaaird; de Kelken en Haauwen opgebla- zen ruig.

(32)

(29) *Astragalus acaulis* Foliis aggregato semi-verticillatis. *Mant.* 275. *Astrag.* Pedunculis radicatis, Fol. linearibus &c. *GMEL.* *Sib.* IV. p. 63. *Astragaloides incana* non Ramosa. *AMM.* *Ruth.* 149. T. 19. f. 1 & 150. T. 19. f. 2.

(30) *Astragalus subacaulis* &c. *R.* *Lugd.* 392. *JACQ.* *Vind.* 264. *GOUAN* *Monsp.* 386. *Onobrychis* Flor. *Vicia* majoribus &c. *C. B.* *Pin.* 351. *Onobrychis* quarta. *CLUS.* *Hist.* II. p. 140.

(31) *Astragalus acaulis* Scop. Folio longioribus &c. *Astr.* *Alpinus* *Tragacanthæ* folio, *Vesicarius.* *TOURNF.* *Inst.* 417. *MAGN.* *Hort.* T. p. 27.

(32) Kootkruid, dat ongestengd is, de Bloem zo lang als 't Blad; de Kelken byna Kloot- rond gezwollen, naakt.

IV.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Van deeze drie groeit de eerste in Switser- land, de tweede in de Zuidelyke deelen van Wrankryk, de laatste in Siberie. Deeze heeft Vrugten byna naar die der Lombaartse Linfen gelykende en de Bloemen zyn paarschachtig, in de eerste rood. Het zyn overblyvende Plan- tjes.

XXXI.
Astragalus
Pb fides.
Gezwol-
len.

(33) Kootkruid, dat ongestengd is, met opge- rechte Bloemsteelen, Kanthaaierige Blaad- jes en Eyronde gezwollen ruige Haauwtjes.

XXXIII.
Caprinus.
Barbaryich.

(34) Kootkruid, dat ongestengd is, met een opgerechte Bloemsteel, langer dan de Bla- den en Elsvormige opgeblazene Wollige op- gerechte Haauwtjes.

XXXIV.
Uralensis.
Wollig.

(35) Kootkruid, dat ongestengd is, met neer- ge-

XXXV.
Monspes-
sulanus
Montpel-

(32) *Astragalus acaulis* Scapis Folia aquantibus &c. Afr. liers. acaulos, Leg. inflatis subglobosis. *Am. Acad.* II. p. 359.

(33) *Astragalus acaulis* Scapo erecto, Foliolis ciliatis &c. Astrag. Afric. Flore luteo odorato. BREYN *Cent.* 72. RAJ. *Hist.* 396. Afr. perennis &c. MORIS, *Hist.* II. p. 203. S. 2. T. 24. f. 3.

(34) *Astragalus acaulis* Scapo erecto &c. *H. Ups.* 226. Astrag. Alpinus totus Sericeus &c. HALL. *It.* 83. T. 2. f. 2. Afr. Fol. ovato-Lanceolatis &c. HALL. *Helv.* 566. T. 5, ad p. 155.

(35) *Astragalus acaulis* Scapis declinatis &c. GOUAN

S

Mensp.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

*geboogen Bloemsteelen van langte als de
Bladen en Elsvormige ronder byna Boog-
wyze gladde Haauwen.*

Van de afkomst of Groeiplaats hebben deeze haar naamen, komende de eerste aan de Barbarysche Kust, de tweede in een gedeelte van Siberie, de derde by Montpellier in Languedok voor. Allen zyn zy overblyvende Kruidjes. De eerste heeft zeer welriekende geele Bloemen, in de anderen zyn dezelve paarschachtig. De twee eersten zyn ruig en hebben gezwollen Haauwtjes, de laatste is glad en heeft de Vlag der Bloemen uitermaate lang, de Bloemsteelen dikwils veel langer dan de Bladen, zo GOUAN op de plaats zelf waarnam. De middelste werdt door den beroemden HALLER op den top van het hoog Gebergte Neunenen, in Switserland, gevonden en de laatste komt op dorre plaatsen in Provence voort.

XXXXVI.
*Astragalus
incanus.*
Grys.

(36) Kootkruid, dat ongestengd is, met neergeboogen Bloemsteelen en Wollige Blaadjes, de Haauwen Elsvormig, byna Boogwyze, grys; aan de tippen omgekromd.

In Languedok en Provence vindt men deeze, die dikwils twintig Bloempjes aan een Steel heeft

Monsp. 385. *H. Ups.* 227. *Astrag.* *Monspesulanus.* J. B. *Hist.* III. p. 338.

(36) *Astragalus acaulis Scapis declinatis &c.* GOUAN. *Monsp.* 385. *GER. Prov.* 522. *Onobrychis incana* Fol. longioribus. C. B. *Pin.* 350. *Predr.* 149.

heeft; de Bladen zo wel grysgroen als de Haauwen, die eenigermaate krom en gezwollen zyn. Somtyds komen zy byna regt voor, hebbende alleenlyk een styf omgeboogen puntje. De Kelken zyn Blaasachtig.

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

(37) Kootkruid, dat ongestengd is, met een hurkende Bloemsteel, de Kelken en Haauwen ruig, de Blaadjes spits Lancetvormig.

XXXVII.
Astragalus
Campe-
stris.
Veldig.

Men vindt deeze, die in Switserland, als ook in Sweeden en Duitschland groeit, door den Heer HALLER keurlyk in Plaat gebragt. De Bloemen zyn geel en hebben eene gespitsen Kiel, van onderen paarschachtig.

(38) Kootkruid, dat ongestengd is, met de Bloemsteelen korter dan het Blad, de Haauwen knikkende; de Blaadjes een weinig uitgerand en kaal.

XXXVIII.
Depressus.
Neergedrukt.

(39) Kootkruid, dat Steng noch Bloemsteel heeft, met Elsvormige Haakige Haauwen langer dan het Blad en stomp Hartvormige Blaadjes.

XXXIX.
Uncatus.
Krom-
haauwig.

(40)

(37) *Astragalus acaulis* Cal. Leguminibusque villosis &c. *It. Oel.* 50, 662. *Fl. Suec.* 593. *Astragalus acaules* Fol. peracutis. HALL. *Helv.* 567. T. 13.

(38) *Astragalus acaulis* Scapis folio brevioribus &c. *Astragalus supinus minor* Flosculis albis. BOERH. *Lugd.* II. p. 54.

(39) *Astragalus acaulis* exscapus Leg. Subulatis Hamatis Folio longioribus, Foliolis obovatis.

S 2

H. DREL. X. STUK.

IV. (40) Kookkruid, dat Steng noch Bloemsteel
 AFDEEL. heeft, met gewolde Haauwen en ruige
 HOOFD. Bladen.
 XVIII.

STUK.

XL.

Astragalus
exscapus.

Onge-
 steeld.

In Europa groeit de eerste van deeze drie op Gebergten; de tweede is by Aleppo waargenomen, de derde in Thuringen. 't Zyn overblyvende Kruidjes, allen zeer laag en klein. De tweede heeft negentien Vinblaadjes, de Bloempjes klein en wit, doch de Haauwtjes groot. 't Getal der Vinblaadjes is van een-en-twintig tot drie-en-dertig in de laatste, die ook de Bloempjes menigvuldig by den Stoel heeft, in Eyronde Blaasachtige Kelken. De Bloempjes zyn geel.

Dit Geslagt bemint zodanig de Gebergten, dat men 'er geene Soort van aantreft in de Nederlanden. Zo veel te meer komen 'er in de koude Gewesten van Asie en op de Alpen voor. Men vindt 'er zeer weinigen in Oost-en-West-indie of in Amerika, maar in Egypte heeft FORSKA OHL drie Soorten waargenomen. De Heer N. L. BURMANNUS heeft alleenlyk de *Sesameus*, hier de Negentiende Soort, onder de Kaapse Planten opgetekend.

BI-

(40) *Astragalus* acaulis exscapus, Legum. Lanatis, Fol. villosis, Mant. 275. *Astragalus* perennis supinus, Fol. & Sil. hispidis. BUXB. Hall. 32. *Glaux* montana acaulon, C. B. Pis. 347. Prodr. 147. RUPP. Gen. 2. p. 270.

B I S E R R U L A . Zaagpeul.

IV.

AFDEEL:
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Decan-
dria.*

Van de figuur der Haauwtjes, die wederzyds Zaagswyze getand zyn, heeft dit Geslagt den naam. Zy zyn tweehokkig, plat, met het middelfchot op zyn kant.

Maar ééne Soort is 'er tot nog toe van bekend (1), welke door T O U R N E F O R T *Pelecini-*us genoemd werdt, naar den Griekschē naam, by D I O S C O R I D E S gebruikt, die Zaagruid betekent. C L U S I U S hadtze betrokken tot het Bykruid, *Securidaca*, met den bynaam van Vreemde; doch T O U R N E F O R T geeft 'er dien van Gemeen Zaagruid aan. Het groeit op Sicilie, in Spanje, Provence en Languedok, alwaar men het *la Scie*, dat is de Zaag, tytelt.

I.
Biserrula
Polecinus.
Gemeen.

Het gelykt veel naar het Kootkruid, en is een Zaay-Gewasje, met Kruidige, ronde, gestreepte Takkige Stengetjes, aan welke lange Bladsteeltjes, somtyds met een-en-twintig Vinbladjes. De Bloempjes komen Tropswyze, gesteed, in de Oxelen voort, en daar op volgen de gezegde Haauwtjes, bevattende Nierachtige Zaadjes.

P s o .

(1) *Biserrula. Syst. Nat. XII. Gen. 893. p. 500. Veg. XIII. p. 570. H. Cliff. 361. R. Lugdb. 390. Pelecinus vulgaris. TOURNE. Inst. 417. T. 234. BOERH Lugdb. II. p. 55. Astragalus purp. annuus peregrinus. MORIS. Hist. II. p. 107. S. 2. T. 9. f. 6. Securidaca peregrina. CLUS. Hist. II. p. 238.*

S 3

IV. P S O R A L E A. Stippelblad.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
nigte.

Van dit Geslacht, welks byzondere Kenmerken bestaan in de Kelk met Eeltige Stippen besprengd en het Zaadpeultje byna daar in beslooten te hebben, zyn de tien eersten en de laatste der agtien Soorten reeds beschreeven (*): des nog maar de zeven volgende overblyven.

XI.
Pforalea
Palestina,
Joodich.

(11) Stippelblad met alle Bladen, drievoudig; de Blaadjes Eyrond; de Steeltjes ruigachtig; de Bloemen in Hoofdjes vergaard.

XII.
Americana,
Ame-
rikaans.

(12) Stippelblad met drievoudige Bladen, de Blaadjes Eyrond en Tandswyze gehoekt, met zydelingse Bloem-Aairen.

Naar de afkomst zyn deeze beiden gebynaamd, die Kruidige Stengen hebben, en daar in van de voorigen verschillen. De Bladen zyn op de zelfde manier met Stippen als bezaaid in de laatste, die weleer gekweekt is in de Europeische Tuinen.

XIII.
Tetragoleba,
Vierhoe-
kig.

(13) Stippelblad met drievoudige getande Bladen,

(*) Zie II. DEELS. V. STUK, bladz. 347, en PLAAT XXIX. Fig. 2.

(11) *Pforalea* Fol. omnibus ternatis, Foliolis ovatis &c. *Syst. Nat. Veg.* XIII.

(12) *Pforalea* Fol. tern. Foliolis ovatis &c. *Trifolium Americanum*. *LOB. Ic.* II. p. 31. *DOD. Pempt.* 567. *C. B. Pin.* 327.

(13) *Pforalea* Fol. tern. dentatis, Caule flexuoso &c. *Manz.* 194.

den, bogtige Stengen, zydelingse Aairen en gestrekte vierhoekige Haauwen. IV.
AFDEEL.
XVIII.

Volgens FORSKAÖHL groeit deeze in Arabie, die de Bladen byna als der Meliloten heeft en opstaande Bloemtrosjes in de Oxelen, met Borstelige Stoppeltjes; de Bloemen zeer kort gesteld; de Haauwen groot, van langte als de Bladen. Misfchien zou deeze tot het Geslagt van Indigo behooren kunnen, zegt de Ridder. HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

(14) Stippelblad met enkele Eyronde Bladen, die eenigermaate getand zyn, en Eyronde Aairen. XIV.
Pforalea
Corallifolia.
Enkel-
bladig.

Van deeze Oostindische geeft de Hoogleeraar N. L. BURMANNUS een fraaije Afbeelding, van die van PLUKENET daar in grootelyks verschillende, dat de Bloemtrosjes zeer lang gesteld zyn. De Bladen gelyken naar die der Hazelaaren of liever naar die der Olmen. Zy komt, volgens den Franschen Kruidkundigen JUSSIEU, van de Kust van Koromandel, daar menze tegen Vuurigheid en Jeukt gebruikt, wordende aldaar *Corbovire*, of Bruin Zaad, geheten.

(15) Stippelblad met vyfvingerige Bladen, de Blaadjes ongelyk. XV.
Van Pentaphyl-
la.
Vyfoladig.

(14) *Pforalea* Fol. simpl. ovatis. *H. Ups.* 225. *Pfor.* Folio integro subrotundo. *Juss. Mem.* de 1744. p. 382. *Dorycnium* Fol. simpl. ovatis. *R. Lugdb.* 389. *Ioto* affinis *Coryli* folio. *PLUK. Alm.* 227. *T.* 96. f. 5. *BURM. Fl. Ind.* 172. *T.* 49. f. 2.

(15) *Pforalea* Fol. digitato-quinatis &c. *H. Ups.* 225.

IV. Van deeze Plant , die naar het Vyfvinger-
 AFDEEL. kruid in gefalte veel gelykt , was de Wortel ,
 XVIII. voor omtrent vyftig Jaaren , in Spanje by de
 HOOFD- Geneeskundigen in gebruik , onder den naam
 STUK. van *Contraijerva*. Men weet , dat de echte Wor-
 Tienman-
 nige. tel van dien naam reeds lang vry fchaars gewor-
 den is. Of het de *Radix Drakena* van GLU-
 SIUS zy , zal ik thans niet onderzoeken (*).
 Die van dit Kruid , drie Duimen lang en een
 half Duim dik , gelykt naar een Vinger of Pink ;
 zynde van buiten geelachtig , van binnen wit ,
 een weinig Kruidrig , en fcherp van Smaak.
 Het groeit in de Westindiën of aan de Kust van
 Malabar , en komt in kragten met de andere
Contraijerva overeen.

XVI.
Pforalea
prostrata.
 Leggend.

(16) Stoppelblad met meervoudig Vingerig
 verdeelde Liniaale Bladen.

De Groeiplaats van deeze Soort is aan de
 Kaap der Goede Hope , alwaar verfcheide Soor-
 ten van dit Geflagt , gelyk wy gezien hebben ,
 voorkomen. Deeze geeft Steeltjes uit de Oxen-
 len , met ronde Trosjes van geele Bloemen.

(17)

Pforalea pentaphylla Radice crasfâ. Juss. *Mem.* 1744. p. 331.
 T. 17.

(*) Ik heb daar van in de befchryving der *Dorstenia* , een
 Gewas , waar van men de *Contraijerva* afkomstig reket ,
 omftandig gefproken. Zie II. DEEL. VII. STUK , bladz. 357.

(16) *Pforalea* Fol. supradecompositis Digitatis linearibus.
Am. Acad. VI. *Afr.* 36.

(17) Stippelblad met gevinde Bladen en Rol-ronde Aairen endelings. IV.

AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

XVII.
Pforalea
Dalea.
Rondaai-
tig. c

De Ridder hadt bevoorens van dit Kruid, 't welk hy in de beschryving van den Cliffortschen Tuin afbeeldde, ter eere van den vermaarden DALE, een nieuw Geslagt gemaakt onder den naam van *Dalea*: welke hier als een bynaam behouden wordt. Het was een Zaayplantje uit Amerika, hem door den schranderen MILLER medegedeeld, omtrent een Voet hoog groeiende en fyn gevinde Blaadjes hebbende, met eene Air aan 't end van blaauwe Bloempjes, die weinig naar Vlinderbloemen gelyken. Wegens de gestippelde Blaadjes schynt het meest hier t'huis gebragt te zyn, en billykt dus de Geslagsbenaaming.

T R I F O L I U M. Klaver.

Dit Geslagt bevat veele zeer bekende Kruiden, die meestendeels de Bloemen tot Hoofdjes vergaard hebben en de Vrucht is een Haauwtje, naauwlyks langer dan de Kelk, afvallende en niet gaapende.

De Soorten van hetzelfde, meer dan veertig in getal, zyn in vyf Rangén verdeeld, naar dat zy de Haauwtjes *naakt* of *gedekt*, of de Kelken *ruig* hebben of *Blaazig*, of *Schubbige* Hoofdjes als der Hoppe. A.

(17) *Pforalea* Fol. pinnatis, Spicis Cylindr. terminalibus.
MILL. *Diff. Dalea. Hort. Cliff. 363. T. 22.*

S 5

II. DEEL. X. STUK.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

A. Met naakte Haauwtjes; Meloten.

- (1) Klaver met Eyronde Trosfen, de Haauwtjes half naakt gespijst; de Steng opgerecht; de Aairen langwerpig.

I.
Melilotus
caerulea.
Blaauwe
Melote.

Dit in Boheme en Libye, zo MATTHIOLUS schryft, groeiende, is in de Winkels bekend onder den naam van *Zevengetyden-Kruid* of Welriekende Klaver. Men vindt het in 't Fransch *Melote odorant* getyteld en anderen noemen het *Lotus*. Het onderscheidt zig van de Klavers, door een opgeregte Steng van een Elle en dikwils hooger met blaauwe Bloemhoofdjes, die een zeer aangenaamen Reuk verspreiden. Om derzelve wille wordt het in de Hoven gehouden en in de Kruidtuinen van ons Land, te Lis, Hillegom, Noordwyk en elders, gezaaid.

II.
Indica.
Indische.

- (2) Klaver met getroste naakte eenzaadige Haauwtjes en een opgeregte Steng.

De

(1) *Trifolium Racemis ovatis*, Legum. seminudis mucronatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 896. p. 501. *Veg.* XIII. p. 571. *H. Cliff.* 375. R. *Lugdb.* 381. *Lotus Hortensis odorata*, C. B. *Pin.* 331. *Lotus sylvestris*. CAM. *Epit.* 824.

(2) *Trifolium* Legum. racemosis nudis &c. *H. Ups.* 223. *Trifolium erectum* &c. *Fl. Zeyl.* 552. *Melilotus lutea* Ind. Or. &c. PLUK. *Alm.* 246. T. 45. f. 4. β. *Melilotus humilis erecta*. PLUK. f. 5. γ. *Mel. vulg. affinis*. J. B. *Hist.* 11. p. 371. δ. *Melilotus lutea minor* &c. MORIS. *Hist.* 11. p. 161. BURM. *Fl. Ind.* 172. *Fl. Cap. Prodr.* 22.

De ronde eenzaadige Peultjes, in Aarswyze IV.
 Trosjes vergaard, onderscheiden deeze Melote, AFDEEL.
 die in Indie, als ook aan de Kaap der Goede HOOFD-
 Hope groeit, genoegzaam. Het is een Zaay-^{STUK.}
 Plantje, waar van Verscheidenheden voorkomen ^{Decan-}
 met witte en geele Bloempjes, als ook grooter ^{dria.}
 of kleiner van Gewas. In de Europische Kruid-
 hoven is het weinig bekend.

(3) Klaver met getroste naakte tweezaadige III.
 Haauwtjes, die Lancetvormig zyn, de ^{Melilotus}
 Steng opgeregt. ^{Peonica.}
 Poolfche.

(4) Klaver met getroste naakte tweezaadige, IV.
 rimpelig spitse Haauwtjes; de Steng opge- ^{Officinalis.}
 regt. ^{Winkels.}

(5) Klaver met getroste naakte tweezaadige rim- V.
 pelige stompe Haauwtjes, een opgeregte ^{Italica.}
 Steng en ongetande Blaadjes. ^{Italiaan-}
 fche.

(6) Klaver met getroste naakte tweezaadige Vlie- VI.
 zige Haauwtjes, de Steng byna opgeregt. ^{Cretica.}
 Wei- ^{Kandia-}
 fche.

(3) *Trifolium* Leg. Racem. nudis dispermis Lanceolatis &c.

(4) *Trifolium* Leg. Rac. nudis dispermis &c. *Mat. Med.*
 355. GORT. Belg. 210. R. *Lugdb.* 223. DALIB, Paris. 225.
H. Cliff. Ups. &c. *Trifolium odoratum* f. *Melilotus*. DOD.
Pempt. 567. LOB. *Ic.* 11. 43. *Melilotus Officinarum* Ger-
 mania β . Flore albo. TOURNE. *Inst.* 407. 2. *Melilotus vulg.*
 altissima frutescens, fl. albo vel luteo T. RAJ. *Suppl.* 497.

(5) *Trifolium* Leg. Rac. nudis disp. &c. *Melilotus Italica*
 Fol. rotundis. C. B. *Pin.* 331. *Melilotus Italica*. CAM. *Hort.*
 99. T. 29. LOB. *Ic.* 11. 43.

(6) *Trifolium* Leg. Rac. nudis dispermis &c. *Trif. pelra-*
sum Cret. C. B. *Pin.* 339. *Prodr.* T. p. 142.

II. DEEL. X, STUK.

IV. Weinig verschillen , in Gestalte , deeze vier
 AFDEEL. Soorten , onder welken de eene eigentlyk , of
 XVIII. in 't byzonder , in de Apotheeken bekend is
 HOOFD- by den naam van *Melote* of *Mallote* , naar den
 STUK- ^{Tienman-} Latynschen *Melilotus* , dien de Franschen en
 nige. Engelschen ook navolgen met *Melilot* ; terwyl
 de Duitschers het Kruid *Steinklee* of *Guldenklee*
 tytelen , dat is *Steenklaver* of *Gulden Klaver*.
 Het is door geheel Europa op de Velden gemeen,
 zo wel als in onze Provintien. Aanmerkelyke
 veranderingen komen 'er in voor , die men van de
 Groeiplaats alleen niet kan afleiden. Zo heeft de
 vermaarde **TOURNEFORT** , omstrecks Parys , een
 Heefterige *Melote* waargenomen , met de Stengen
 vier of vyf Voeten hoog , zo wel met witte als met
 geele Bloemen , en deeze hadt eenzaadige Haauwtjes.
CAMERARIUS merkt aan , dat in de Italiaansche
 dezelven somtyds twee- , somtyds éénzaadig zyn.
 Deeze werdt by Rome *Coronella* geheten , doch
 het Landvolk elders noemde ze *Malatro*. De
 beroemde **HALLER** vondtze eens , in Switserland ,
 zes Voeten hoog. De Kandiasche heeft ronde
 platte Haauwtjes , met een Draadje aan 't end ,
 welke , nog zagt zynde , eetbaar en zoet , doch
 gedroogd uitermaate bitter zyn.

Gemeenlyk heeft dit Kruid , volgens den laatstgemelden
 Kruidkenner (*), een Steng die hard en Takkig is , van
 twee Voeten hoogte. De
 Blaad-

(*) *Helv. inchoat.* I. p. 158.

Blaadjes zyn als die van Klaver, doch kleiner, IV.
 glad, Zeegroen, Eyronnd, diep Zaagtandig. Op AFDEEL.
 't end van ieder Takje groeit een Aair van om- XVIII.
 gekeerde, neerhangende Bloemen, met een ge- STUK.
 plooid Vlag, haakige Vleugels en verdeelde Decan-
 Kiel. De Haauwtjes zyn dik en rond, over- dria.
 dwars gerimpeld, één- of tweezaadig.

De Meloten zyn van een sterken, byzonde-
 ren Reuk, van een scherpen, bitteren Smaak,
 inzonderheid het Zaad, daar het Brood zeer bit-
 ter van wordr. Voor 't Vee nogthans is het Kruid
 niet onmaakelyk. Men houdt het gedestilleer-
 de Water der Bloemen in sommige Winkels
 naa, om het tot versterking van ander Reuk-
 werk te gebruiken. De Pleister van Meliloten
 is in de Apotheeken bekend. Voorts worden
 ook de Bloemen dikwils in Stoovingen, Pappen
 en Klyfteeren, tot weekmaking en verzagting,
 gebezigd. Op zig zelf alleen zou het, wegens
 zyne schertheid, eer Oplosfende of Verdryven-
 de, dan Ettermaakende zyn. Het Afkookzel
 der Bloemen nogthans, met die van Kamille,
 wordr, met vrugt, tegen de Pynen van Bloed-
 loop, Nierwee en Graveel, ingegeven.

(7) Klaver met naakte agtzaadige byna drie- VII.
Melilotus
Vou- Ornithopo-
dioides.
Vogelpoo-
tige.

(7) *Trifolium* Leg. nudis octospermis &c. *H. Clif.* 376.
 Trif. Siliquosum Loto affine, Siliquis Ornithopodii. **PLUK.**
Alm. 375. T. 68. f. I. *Foenugracum humile repens* &c.
RAJ. *Angl.* III. p. 331. T. 14. f. 3. **OED. Dan.** 368.

IV.
AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

vioudige Haauwen ; tweemaal langer dan
de Kelken en neergeboogene Stengen.

In Engeland en Vrankryk groeit deeze , die
een Jaarlyks Gewas is , gelyk de voorgaanden ,
doch klein en kruipende , dat Haauwtjes heeft
naar die van 't Vogeloot gelykende , en dus
aanmerkelyk langer dan de Kelken , welke veel-
zaadig zyn (*).

B. Met gedekte veelzaadige Haauwtjes.

VIII.
Trifolium
Lupinafter.
Lupinach-
tige.

(8) Klaver met gehalveerde Hoofdjes , vyfvou-
dige ongesteelde Blaadjes en veelzaadige
Haauwtjes.

In alle Bergachtige Streeken van Siberie komt
deeze voor , met Stengen van zeven of agt Leed-
jes , die uit Scheedachtige Stoppeltjes , vier,
vyf of zes , langwerpige Zaagtandige Blaadjes
voortbrengen van ongelyke grootte. Aan 't end
komen Bloemhoofdjes , lang gestield , paarsch
of wit , en daar op volgen veelzaadige Haauw-
tjes , langer dan de Kelken. (9)

(*) Met regt kan deeze gezegd worden *veelzaadige* Haauw-
tjes te hebben : maar hoe de benaaming van *Leguminibus*
polypermis , welke men in *Syst. Nat.* aan 't hoofd van deezen
Rang vindt , op de voorgaande Soorten van Meliloten , die
de Haauwtjes *één- of tweezaadig* hebben , passe , begryp ik
niet !

(8) *Trifolium Capitulis dimidiatis* , Fol. *quinatis* &c. *H.*
Ups. 228. *Lupinafter.* *BUXB. Aët. Petr.* II. p. 345. *T.* 20.
AMM. Rath. 143 , 144. *Trif.* *Legum. polypermis* , *Foliiis*
pluribus. *GMËL, Sib.* IV. p. 19. *T.* 6. f. 1.

- (9) Klaver met de vrugtbaare Hoofdjes agter-om geboogen en de Haauwtjes driezaadig. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
IX.
Trifolium
reflexum.
Omgebod-
gene.

In Virginie groeit dit Kruid, dat de Bloemen als vierbladig, groot en schoon paarfch heeft, aan den top der Stengen famen gekropt. De Blaadjes zyn Eyronnd en zagt.

- (10) Klaver met ronde Hoofdjes, tweezaadige Haauwtjes, de Kelken van langte als de Bloem, Zaagtandige Blaadjes en Ruitachtige Stoppeltjes. X.
Strifium.
Gestrekte.

In Velden en Weiden van Italie en Spanje groeit deeze Soort van Klaver, een zeer klein Kruidje, met lang gefteelde gladde drievoudige Blaadjes, de onderften ronder, de bovenften smaller, geftrekt en breede spitse Stoppeltjes. De Bloemfteeltjes komen uit de Oxelen voort, met ronde Aairtjes van zeer kleine Bloempjes.

- (11) Klaver met Kroonswyze Hoofdjes, vierzaadige Haauwtjes en opftygende Stoppeltjes. XI.
Hybridum.
Batterde.

(9) *Trifolium Capitulis Fructiferis reflexis* &c. GRON. *Virg.* II. N. 110. *Trifol. montano simile Virginianum*, P LUK. *Mant.* 285.

(10) *Trifolium Capitulis globosis* &c. *Trifol. Pratenfe annum minimum* &c. MICH. *Gen.* 29. T. 25. f. 7.

(11) *Trifolium Capitulis umbellaribus* &c. *Trif. Pratenfe Corymbiferum*. MICH. *Gen.* 23. T. 25, *Fig.* 2 — 6. β . *Trif. Orientale altissimum Caule Fistuloso*. VAILL. *Paris.* 195. T. 22, f. 5. *Trifol. Flore albo*, RIV. *Tetrap.* T. 127. 1. 2.

IV. (12) Klaver met Kroonswyze Hoofdjes, vier-
 AFDEEL. zaadige Haauwtjes en kruipende Sten-
 XVIII. getjes.
 HOOFD-
 STUK.

XII. Deze laatste maakt de Witte Klaver van on-
 ze Weiden en Velden uit, welke door geheel
Trifolium
repens.
 Kruipende. Europa gemeen is en van de Roode of Paarsche
 zig duidelyk onderscheidt. Zy is, niettemin,
 zelf zeer veranderlyk, komende wel doorgaans
 met drie Blaadjes op een Steel, maar ook som-
 tyds met vier, vyf en zes, ja dikwils met ge-
 vlakte Blaadjes voor, en verschilt ten opzigt
 van de grootte, zo van 't Kruid, als van de
 Bladen en Bloemen, ongemeen. Men heeft 'er
 eene Verscheidenheid van gezien, met gebla-
 derde Hoofdjes.

De algemeene eigenschap is, dat de Bloem-
 pjes ieder een eigen Steeltje hebben, onder 't
 bloeijen opstaande, vervolgens knikkende, 't
 welk dan een Kroontje maakt. Zy hebben een
 witten of paarschen Kelk, met twee korte en
 drie lange punten. De jonge Bloempjes zyn wit,
 wordende allengs paarschachtig en eindelyk bruin,
 wanneer zy verslenzen. Ook bestaan zy uit vyf
 Blaadjes, gelyk de Vlinderbloemen in 't alge-
 meen, daar die van de gewoone paarsche Kla-
 ver eenbladig zyn. De Haauwtjes, hoewel meest
 vier-, zyn somtyds ook tweezaadig.

De

(12) *Trifolium* Cap. umbellaribus &c. *Mat. Med.* 354.
 GORT. *Belg.* 211. GOUAN *Monsp.* 388. *Fl. Suec.* II. 665.
 GRON. *Virg.* 110. R. *Lugd.* 378. &c. *Trifolium Pratense*
album, C. B. *Pin.* 327.

De Bloemen, hoewel welriekende, zyn in IV: de Geneeskunde weinig of niet bekend. Het Af trekzel daar van kan als Thee gebruikt worden, zegt GUNNERUS (*). Het Kruid dient tot een uitmuntend Beesten-Voeder, dat echter minder geacht wordt dan de Roode Klaver.

(13) Klaver met Kroonswys' Klootronde Schub- XIII. bige Hoofdjes; de Vlag afgehoogen en Trifolium overblyvende; de Haauwtjes vierzaaing. Comosum. Kroonige.

Deeze, uit Amerika afkomstig, bevondt zig in de Hollandsche Akademie-Tuin te Leiden.

(14) Klaver met Kroonswyze Hoofdjes, naakte XIV. Bloemstengen, Liniaal-Lancetvormige Bla- Alpinum. den en hangende tweezaadige Haauwtjes. Alpische.

Wegens de zoetheid der Wottelen voert deeze laatste den naam van Berg-Zoethout, in 't Fransch *Reglisse de Montagne*. Zy groeit, inderdaad, op de Alpische Gebergten van Switserland en Italic, als ook op de Pyreneeën (†). De

(*) *Flora Norveg.* p. 56.

(13) *Trifolium* Cap. umbellato-globosis, imbricatis &c. R. *Lugdb.* 379. *Lagopus Americanus* Flor. majoribus comofis. *PET. Mus.* 214.

(14) *Trifolium* Cap. umbellatibus, Scapo nudo &c. H. *Cliff.* 499. *GOVAN Monsp.* 389. *Trif. Alpinum* Fl. magno, Radice dulci. C. N. *Pin.* 328. *Prodr.* 143. *Anonis acaulis* Flor. longissimis, Fol. non ferratis. *HALL. Helv.* 588.

(†) *Nusquam in Montibus*, zegt de Heet HALLER er chans van, terwyl hy niettemin de Groeiplaats op de Alpen

IV. De Bloemen, die groot en paarfch zyn, komen
 AFDEEL. in een Kroontje vanagt of tien, op een Steeltje
 XVIII. van een Handbreed hoogte, tufchen de Bladen
 HOOFD- uit den Wortel voort: de Blaadjes zyn fmal en
 STUK. zeer glad. BAUHINUS hadtze, uit Spanje,
 Tienman- onder den naam van *Spaansch Zoethout*, beko-
 nige. men. Elders gebruikt menze voor gemeen Zoet-
 hout (*).

C. Met Pluizige Kelken.

XV.
Trifolium
subterra-
neum.
 Onder-
 aardfche.

(15) Klaver met Pluizige vyfbloemige Hoofd-
 jes: het middelpunts Kransje, dat omge-
 boogen en ftyf is, de Vrugt omkleedende.

Deeze Soort van Klaver, die in Italie, Vrank-
 ryk en Engeland voorkomt, heeft de zonder-
 linge eigenfchap, dat derzelve Klootronde Zaad-
 hoofdjes in den Grond dringen: dus eeniger-
 maate met dat Gewas, 't welk men Kurasfau-
 fche Aardakers noemt, overeenkomende. Het
 heeft kruipende Stengen, Hartvormige Blaadjes
 en geelachtig witte Bloempjes.

(16)

aanwyst. Of hy zeggen wil, dat zy niet op de Toppen,
 maar in de Valeijen groeije, is my duifter. Mifchien ont-
 breekt 'er het woord *nift* aan.

(*) Van het Gewoone Zoethout fprak ik, bladz. 219,
 hier voor. Zie een Vertoog over dezelve Teeling, *Nieuwe*
Landbouw, IV, D, bladz. 213.

(15) *Trifolium* Capit. villosis quinquefloris &c. H. Cliff.
Ups. GOUAN *Monsp.* &c. *Trif.* subterraneum. RIV. *Tetrap.*
Trif. Blesense. DOD. *Mem.* IV. p. 313. *Trif.* Pratense super-
 num cathobleps. BARR. *lc.* 381.

- (16) Klaver met Pluizige Klootronde Hoofdjes, de bovenste Kelken geen Bloempjes hebbende. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

In Arabie en Syrie is de Groeiplaats van deze Soort, die Draadachtige leggende Stengetjes van een Voet langte heeft, met zydelingse ronde, ruige, gesteelde Bloemhoofdjes. De onderste Bloempjes zyn alleen vrugtbaar, de overigen verminkt, in Wolligheid verteerende, vullen het Hoofdje en buigen de vrugtbare Kelken zydelings af, die zy verbergen.

- (17) Klaver met Pluizige ronde eenzaame end-Hoofdjes, alle de Kelken vrugtbaar, leggende Stengen en Hartvormige Bladen. XVII.
Cherleri.
Cherlers.

- (18) Klaver met byna Eyronde Aairen, de Kelkranden Borstelig Stekelig, de Steng witgebreid, de Bladen Eyrond. XVIII.
Lappa-
ceum.
Klishoof-
dige.

- (19) Klaver met Pluizige lange Aairen, een- XIX.
Rukens.
bla-
Roodach-
tige.

(16) *Trifolium* Cap. Vill. Globosis &c. *H. Cliff.* 374. *R. Lugdb.* 379. *Trifol. Orientale* Cap. Lanuginoso. *TOURN.* Cor. 27.

(17) *Trifolium* Cap. Vill. Glob. terminalibus &c. *R. Lugdb.* 379. *GOUAN Monsp.* 389. *Trif. Globosum repens.* *C. B. Pin.* 329. *Prodr.* 143. *Lagopus minor supinus.* *BARR. Ic.* 359.

(18) *Trifolium* Spicis subovatis &c. *Trif. Globosum f. Capit.* *Lagopi rotundiore.* *C. B. Pin.* 329. *Prodr.* 143. *Trif. Cap. Glomerato rigido.* *J. B. Hist.* II. p. 377.

(19) *Trifolium* Spicis Villosis longis &c. *H. Cliff. R. Lugdb.*

T 2

IV.
AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

bladige Bloemen, de Steng opgerecht, de
Bladen gekarteld.

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk, Lan-
guedok en Provence, vindt men deeze drie
Soorten, komende de laafte, die van de roode
Aairen haaren bynaam heeft, ook voor in Swit-
zerland en Italie. De eerste heeft de Kelken
geheel Haairig, wordende deswegen, in 't
Fransch, *la Houpe* genoemd. De tweede, met
Klisachtige Zaadhoofdjes, groeit veel in Bos-
schen aan den Zeekant. De laafte heeft haare
gladde Stoppeltjes en ruige Kelktandjes zeer
lang.

XX.
Trifolium
Pratense.
Paarsch-
bloemige.

(20) Klaver met ronde iets Pluizige Hoofdjes,
omringd met gepaarde Vliezige Stoppel-
tjes, en eenbladige Bloemen.

Dit is de gemeene Roode Klaver, die men
Veldklaver, of ook *Varkens-Klaver*, in onze
Provinciën noemt, in 't Fransch *Treffle* of *Trio-
let*, in 't Italiaansch *Trifoglio*, in 't Engelsch
Trefoil, in 't Hoogduitsch *Klee* of *Dreyblat*, dat
is Drieblad, gelyk de Latynsche naam *Trifo-
lium* betekent. Zy onderscheidt zig van de
Witte, voorgemeld, behalve de Kleur, door
haa-

Lugdb. GOUAN *Monsp.* Trif. mont. Spicâ longissimâ rubente.

C. B. *Pin.* 328. *Lagopus major* alter. DOD. *Pempt.* 578.

(20) *Trifolium* Spicis Globosis subvillofis &c. GORT. *Belg.*
211. *Fl. Suec.* DALIB. *Paris.* KRAM. *Austr.* &c. R. *Lugdb.*
580. Trif. *Pratense* purpureum. C. B. *Pin.* 327. Trifol. *Prate-
nse.* CAM. *Epit.* 582.

haare eenbladige Bloempjes, iets ongemeens in deze Klasfe. De Velden maakt zy tot vette Weiden voor het Vee, en uit de Bloemen zui- gen de Byën veel Honig. Men zaaitze derhal- ve in de Landen, doch op zig zelf alleen is zy voor de Beeften een te zwaar Voer, baarende geweldige Opspanningen, daar de Paarden aan fterven kunnen: weshalve men altoos hetzel- ve met Hooy van Gras of gekapt Stroo men- gen moet. Van de Ieren wordt de Klaver, onder den naam van *Chambroch*, zonder hinder tot Spyze gebruikt. In Lapland maakt men, by Koorn-gebrek, van de Bloemen Brood (*).

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Decan-
dria.*

(21) Klaver met byna Klootronde ruige end-
Hoofdjes, een opgeregte Steng, en Lan-
cetvormige Zaagtandige Bladen.

XXI.
Trifolium
Alpestre.
Grootc.

In verscheide deelen van Europa groeit dee- ze Soort, die *Grootc* paarsche Klaver genoemd wordt, gelykende naar de gewoone zeer, doch doorgaans grooter zynde van Gewas, en ver- schillende door twee end-Hoofdjes te hebben en groene smalle Stoppeltjes.

(22)

(*) *Urgente Annona e Floribus Panis conficiendus. Fl. Lapp.*

(21) *Trifolium* spicis subglobosis villosis terminalibus &c. R. *Lugdb.* 380. Trif. Mont. purpureum majus. C. B. *Pin.* 328. Trif. majus secundum. CLUS, *Wijz.* II. p. 245.

T 3

- IV. (22) Klaver met Pluizige lange Aairen, een-
 AFDEEL. bladige Bloemen, en geheel effenrandige
 XVIII. Bladen, die, zo wel als de opgeregte Steng,
 HOOFD- uitermaate ruig zyn.
- XXII. () Klaver met langwerpige byna gehaairde
Trifolium Aairen; de onderfte Tand der Kelken zeer
Pannoni- lang en omgeboogen; de Steng Kruidig en
cum. opgeregt.
 Oosten-
 rykfe.
- Squarrosam.*
 Spaanfche.
- XXIII. (23) Klaver met Pluizige langwerpige stom-
Incarnatum. pe ongebladerde Aairen, de Blaadjes rond-
 Italifche. achtig gekarteld.
- () Klaver met Pluizige Aairen, een opge-
Ochroleucum. regte ruige Steng, de onderfte Blaadjes
 Geelbloemige. stomp Hartvormig.

Deeze vier komen de volgende, die Haazepootjes genoemd worden wegens de figuur der Aairen, meer of min naby. Zy hebben ze allen ruig, doch de tweede rappig, wegens de omgeboogen Kelktandjes, de derde incarnaat en de vierde bruingeel. Van zodanige Kleur komt

(22) *Trifolium Spicis Villosis longis* &c. JACQ. *Obs.* II. p. 21. T. 42. *Mant.* 276.

() *Trifolium Spicis oblongis subpilosis* &c. *Trif. Hisp. angustif. Spicâ dilute rubente.* C. B. *Pin.* 328.

(23) *Trifolium Spicis Villosis oblongis obtusis aphyllis* &c. *Trifol. Spicâ rotundâ rubrâ.* C. B. *Pin.* 328. *Lagopus maximum.* LOB. *lc.* II. 39.

() *Trifolium Spicis Villosis, Caule erecto pubescente* &c. *Trif. Pratense purpureum minus.* RAJ. *Angl.* III. T. 13. f. 1. HALL. *Aff. Helv.* VI. p. 97.

komt fomtyds , op de Switserfche Bergen , de gemeene Veldklaver voor , als ook met witte Bloemen. De Steng der laafte Scort , die ook paarfchbloemig valt , is omtrent een Voet hoog.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.
STUK.

(24) Klaver met Pluizige Kegelvormig langwerpig Aairen , de Kelktanden Borftelig en byna gelyk , de Blaadjes Liniaal.

XXIV.
Trifolium angustifolium.
Smalbladige.

(25) Klaver met Pluizige ovaale Aairen , de Kelktanden Borftelig ruig en van gelyke langte.

XXV.
Arvenfe.
Ruig-Aairige.

(26) Klaver met Haairige Eyronde Aairen , gaapende Kelken , verspreide Stengen en ftomp Hartvormige Blaadjes.

XXVI.
Stellatum.
Gefternde.

(27) Klaver met Eyronde Aairen en gaapende Kelken , waar van de onderfte Slip zeer groot en Lancetvormig ; de Blaadjes Eyronde.

XXVII.
Clypeatum.
Schildige.

De

(24) *Trifolium Spicis Villosis Conico-oblongis &c. H. Cliff. Ups. R. Lugdb. 379. Trif. Alopecurum angustifolium elatius. BARR. Ic. 698.*

(25) *Trifolium Spicis Villosis ovalibus &c. GORT. Belg. 212. H. Cliff. R. Lugdb. &c. Trif. Pratenfe humile Spicatum f. Lagopus. C. B. Pin. 328. Lagopus, CAM, Epit. 724. DOD. Pempt. 577. LOB. Ic. II. 39.*

(26) *Trifolium Spicis Pilosis ovatis &c. H. Cliff. R. Lugdb. GOUAN Monsp. 391. Trifol. Stellatum. C. B. Pin. 329. Lagopus minor erectus , Capite globofo Stellato. BARR. Ic. 860 en 755.*

(27) *Trifolium Spicis Ovatis &c. H. Cliff. R. Lugdb. 377. Trifolium Clypeatum Argenteum. ALP, Exot. 307. T. 306.*

T 4

IV. De twee voorften behooren tot het Onkruid op drooge Zandige Velden gemeen, dat men in ons Land *Haazepootjes*, in Frankryk *la Patte de Lièvre* noemt. Dit heeft een famentrekkende kragt, en wordt in Sweeden veel gebruikt tegen de Galziekte van het Rundvee (*). De derde voert in 't Fransch den naam van *Trefle etiolé*, dat is Gesternde Klaver, om dat de uitgebreide Kelken zig als Sterretjes aan de Aair vertoonen. Deeze groeit, zo wel als de eerste, alleenlyk in de Zuidelyke deelen van Europa. De laatste verschilt veel door haare Zilverachtige Hoofdjes en Schildvormige Zaadjes, waarvan zy den bynaam schynt te hebben, hoewel de byhangzels der Kelkjes ook Schildachtig zyn. ALPINUS hadt dit fraaije Plantje uit Zaad van Kandia geteeld. Deeze vier Soorten, zo wel als de voorgaande, sterven jaarlyks.

XXVIII. (28) Klaver met ongesteelde zydelingse Ey-
 Trifolium ronder Hoofdjes, de Kelkslippen ongelyk,
 scabrum. styf en omgekromd.
 Ruuwe.

In de Zuidelyke deelen van Europa, als ook in Vrankryk omstreeks Parys, en in Groot Brittan-

(*) *Stockb. Verb.* 1747. p. 87.

(28) *Trifolium* Capit. sessilibus lateralibus ovatis &c. *H. Cliff. R. Lugdb.* GOUAN *Monsp.* HALL. *Helv.* &c. *Trif. Capit. oblongo aspero.* C. B. *Pin.* 329. *Prodr.* 140. *Trif. minus Cap. parvo albo echinato* BARR. *Jc.* 870. *Trif. Flosculis albis &c.* VAILL. *Paris.* 196. T. 33. f. 1.

tannie, groeit deeze Soort van Klaver, die minder Takkige Stengen dan de Haazepootjes heeft. Zy is door de ronde ruuwe of stekelige Hoofdjes zeer kenbaar.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.
STUK.

(29) Klaver met ongesteelde half Klootronde styve Hoofdjes; de Kelken gestreept, uitgebreid, egaal.

XXIX.
Trifolium
Glomeratum.
Gekropte,

(30) Klaver met ongesteelde byna zydelingse Eyronde Hoofdjes, de Kelken rond, gestreept.

XXX.
Sviratum.
Gestreepte,

(31) Klaver met langwerpige gesteelde Hoofdjes, een opgeregte Steng en gepaarde Bladen.

XXXI.
Alexan-
drinum.
Egyptische.

De beide eersten, die in Europa groeijen, hebben de Kelken tienstreepig, in de eene naakt, in de andere Haarig. De laatste Soort heeft van haare Groeiplaats, by Alexandrie, den bynaam. FORSKAÖHL zegt, dat menze in 't Arabisch *Bersim* noemt, en spreekt 'er dus van (*).
„ Dit is die Klaver, welke de Egyptenaars
„ by

(29) *Trifolium* Capit. fessilibus hemisphaericis rigidis &c. *H. Cliff. R. Lugdb. &c. Trif. Arvense supinum Verticillatum. BARR. Ic. 882.*

(30) *Trifolium* Cap. fessilibus sublateralibus ovatis &c. *Fl. Succ. 614, 669. Trif. parvum hirsutum. VAILL. Paris, 196. T. 33. f. 2.*

(31) *Trifolium* Capit. oblongis Pedunculatis, Caule erecto, Fol. oppositis. *Am. Acad. IV. p. 286.*

(*) *Fler. Egypt. Arab. p. 139.*

T 5

IV. „ by geheele Akkers bouwen, als het beste en
 AFDEEL. „ byna eenigste Voeder der Lastbeesten. Twee-
 XVIII. „ maal in 't Jaar wordt zy, gelyk het overige
 HOOFD. „ maalgewas, niet gezaaid; maar by 't af-
 STUK. „ neemen van den Nyl. Wanneer de Landen
 Tienman- „ hoog zyn, brengt men 'er met Werktuigen
 nige. „ Water op, en werpt het Zaad in de bevo-
 „ tigde Aarde. Drie Oogften heeft men van
 „ deze Klaver, welke elke reize een half
 „ Elle hoog opschiet. Ieder Oogst, waar van
 „ de eerste de beste is, valt om de drie Maan-
 „ den; daarna sterft het Kruid. Men zaait de
 „ Klaver ook wel met de Tarwe te gelyk, op
 „ een zelfden Akker, en het gemengde Zaad
 „ heet *Chalit*; doch men scheidt het van el-
 „ kander met een Zeef. Tot den Oogst snydt
 „ men 't niet met den Sikkell, maar rukt het
 „ by den Grond af met de Hand, den Wor-
 „ overlatende, die dan waarschyndlyk nog
 Beesten - Voeder geeft (*).

XXXVII.
Trifolium
uniflo-
rum.
 Eenbloemige.

(33) Klaver die ongestengd is, met driedeelige, byna driebloemige Steeltjes, korter dan de Stoppeltjes zynde.

In

(*) De Heesterige Klaver van de Kaap, op deeze volgende, is thans onder den naam van *Pforalea brazeata* bekend en beschreeven. Zie ons II. D. V. STUK, bladz. 551.

(33) *Trifolium acaule*, Pedunc. trifidis &c. Trifol. verum repens purpureum & Flore albo exiguo. BUXB. Cent. III. p. 17. T. 31. f. 1, 2. Spica trifolia. ALP. Exot. 169. T. 168?

In Arabie, Palestina en Syrie, inzonderheid by Konstantinopelen en op Kandia, groeit deze zonderlinge Soort, welke getande Blaadjes als van Klaver, op lange Steeltjes heeft, tuschen welken de Bloemen veel langer voortkomen, byna gelyk in het Edel Leverkruid. De Kelken zyn lang en Pypachtig, met tien Streepen, egaal gepunt.

IV:
AFDEEL:
XVIII.
HOOFD:
STUK.
Decan-
dria.

D. Blaazige, met Buikig gezwollen Kelken.

(34) Klaver met Eyronde Aairen; de Kelken opgeblazen, glad, vyftandig, de algemeene Omwindzels vyfbladig.

XXXIV.
Trifolium
Spumosum,
Schuimige.

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk, in Spanje en Italie, groeit deeze, die by Montpellier veel voorkomt aan de Wandelpaden. Zy heeft de Blaadjes zeer glad, de Bloemsteeltjes anderhalf of twee Duimen lang, de Hoofdjes als met Spog besmet. De Haauwtjes, langer dan de Kelk en puntig, bevatten vier Zaadjes. Zy heeft de Bloempjes rood.

(35) Klaver met byna Eyronde Aairen en ag-

XXXV.
Resupina-
ter-ium.
Omge-

(34) *Trifolium* Spicis Ovatis, Calycibus inflatis glabris boogene. &c. H. Cliff. 373. R. Lugdb. 378. Trifol. Capitulo Spumoso lavi. C. B. Pin. 329. Prodr. 140. Trifol. Fragiferum. BARR. Rar. T. 351.

(35) *Trifolium* Spicis subovatis, Corollis supinatis, &c. H. Cliff. R. Lugdb. 378. GOUAN Monsp. 392. GORT. Belg. 212. Trifol. Pratenſe Folliculatum Flore inverſo. BARR. Rar. 324. T. 373.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
wige.

terover geboogen Bloempjes, de Kelken op-
geblazen met een bultige Rug, de Sten-
gen leggende.

Deeze komt op fommige plaatfen in Europa
voor. Men vindtze in Engeland, als ook in ons
Nederland aan den Ouden Yffel, by Ulenpas.
De Kelkjes gaapen aan de onderzyde overlangs;
de Haauwtjes zyn tweezaadig, rondachtig en
zeer klein.

XXXVI.
Trifolium
tomento-
sum.

Wollige.

XXXVII.
Fragife-
rum.
Aardbesie-
klaver.

(36) Klaver met ongesteelde Klootronde Wol-
lige Aairtjes, de Kelken opgeblazen stomp.

(37) Klaver met rondachtige Aairen, de Kel-
ken opgeblazen met twee omgeboogen Tand-
jes, de Stengen kruipende.

Deeze beiden behooren tot de Aardbesie-Kla-
ver, dus genaamd om dat de Hoofdjes zig als
Aardbesien vertoonen, De eerste, die dezelve
Wollig heeft, komt voor in de Zuidelyke dee-
len van Europa en elders aan de Middellandsche
Zee; de andere is door geheel dit Wereldsdeel

ge-

(36) *Trifolium Spicis fessilibus Globosis tomentosif &c.*
GER. *Prov.* 510. GRON. *Orient.* 96. *Trifolium. Fragiferum*
tomentosum. MAGN. *Monsp.* T. 264. *Trif. luteum Capite*
rotundo. BARR. *Rar.* T. 864.

(37) *Trifolium Spicis subrotundis &c.* GORT. *Belg.* 212.
GOUAN *Monsp.* 392. KRAM. *Aestr.* 223. *Fl. Succ.* 613,
670. R. *Lugdb.* 378. *Trifolium Fragiferum Frificum.* C. B.
Pin. 329. CLUS. *Cur. APP.* 38. T. 39. VAILL. *Paris.* 195.
T. 22. f. 2. BARR. *Rar.* T. 852.

gemeen, en groeit by ons ook hier en daar in de Velden. Men begintze in Ierland te teelen, en zegt, dat zy, gezaaid zynde, zig tot zeven Voeten uitbreide (*). CLUSIUS gaf 'er reeds een zeer fraaije Afbeelding van en merkte aan, dat zy in die Velden, welke 's Winters onder Water staan, op verscheide plaatsen van Vriesland, inzonderheid in de Provincie van Groningen, groeit. De Hoofdjes, zegt hy, gelyken, zo in figuur als in kleur, naar die der Aardbeïen of Braamboozen, zynde rood of zelfs Violet, gelyk de Braamen. Voor 't overige komt het Gewas veel met de gemeene Veld-Klaver overeen, maar de Bloemsteelen zyn veel langer dan de Bladen.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

E. Hoppige, met de Bloemvlaggetjes omgeboogen.

(38) Klaver met byna gefchubde Aairen meest drie; de Vlaggen Elsvormig, verdwynende; de Kelken naakt; de Steng overend staande.

XXXVIII.
Trifolium
Montanum.
Berg-
Klaver.

Van de gewoone Witte verschilt deeze Berg-Klaver, die in Sweeden zeer gemeen is, bovendien, door de langwerpige geknotte Aairen.

Zy

(*) HALL. Helv. inchoat. Tom. I. p. 161.

(38) *Trifolium Spicis subimbricatis subtribus* &c. Trif. Capit. terminalibus &c. *Fl. Suec.* 611, 667. DALIB. *Par.* 223. Trif. *Montanum album.* C. B. *Pin.* 328. Trif. *Praten-*se album. FUCHS. *Hist.* 318.

IV. Zy groeit alleen op zeer drooge Heuvels en Bergvelden.

AFDEEL.
XVIII.

HOOFD-
STUK.

XXXIX.
Trifolium
Agrarium.
Steen-
klaver.

(39) Klaver met ovaale geschubde Aairen, neergeboogen blyvende Vlaggetjes, naakte Kelken en opgeregte Stengen.

Dergelyke Groeiplaats heeft deeze, komende veel voor op ruuwe Steenachtige Gronden, zo in ons Land, als door geheel Europa. Evenwel vindt menze ook wel in de Akkers onder 't Koorn en in sommige Gras-Velden. De naam is *Steenklaver*, in 't Hoogduitsch *Stein-Klee*, doch eigener *Veldklaver* zegt DODONÉUS, dat met den Latynschen naam *Agrarium* instemt. Haare geele Bloempjes onderscheidenze van de andere Veldklaver genoegzaam. De Hoofdjes gelyken, door haare schubbigheid, naar die van Hoppe en daarom noemen de Engelschen deeze Soort *Hop-Trefoil*. Het Voedzel, dat zy den Beesten geeft, is uitmuntende, en hier in overtreft zy zelfs de Spaansche Klaver (*).

XL.
Spadicicum.
Rood-
Aairige.

(40) Klaver met ovaale geschubde Aairen, neer-

(39) *Trifolium Spicis ovalibus imbricatis* &c. GORT. Belg. 213. GOUAN *Monsp.* 392. KRAM. *Austr.* 223. *Fl. Suec.* II. 671. *Trif. Pratense luteum Capitulo Lupuli* f. *Agrarium*. C. B. *Pin.* 328. VAILL. *Par.* 196. T. 22. f. 3. *Trif. Agrarium*. DOD. *Pempt.* 573.

(*) HALL. *Helv. inchoat.* p. 159.

(40) *Trifolium Spicis ovalibus imbricatis* &c. GOUAN *Monsp.* 393. *Montani titulo*. *Fl. Suec.* II. N. 672. GORT. *Ingr.*

neergeboogen, blyvende Vlaggetjes, Haairige Kelken en een opregte Steng.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK,

(41) Klaver met ovaale geschubde Aairen, neergeboogen, blyvende Vlaggetjes en hurkende Stengen.

XLI.
Trifolium procumbens.

(42) Klaver met byna geschubde Aairen, neergeboogen, blyvende Vlaggetjes, gesteelde Kelken en hurkende Stengen.

Hurkende.
XLII.
Filiforme.
Draadachtige.

Weinig verschillen deeze, die in de Noorde-lyke deelen van Europa groeijen, van de voor- gaande en van elkander. De twee eersten heb- ben Saffraan- of Goudkleurige, ros- of rood- achtige Aairtjes; de laatste is zeer klein en teder, met Draadachtig dunne Stengetjes. RAY tekent dezelve onder de Engelsche Planten aan. HALLER vondtze ook omstreeks Gottingen, bedekkende den Grond als een Tapyt, op droo- ge plaatsen der Boschen, als mede in Switzer- land. By Jena groeit het op vogtige Velden.

(43)

116. Trif. Mont. Lupulinum. C. B. Pin. 323. Prodr. 140.
Lup. mont. Capit. Spadiceis. RUPP. Jen. 207. Lotus Mont.
Aureus &c. BARR. Rar. T. 1024.

(41) *Trifolium* Spicis ovalibus imbricatis &c. Fl. Suec. It.
Gothl. Trif. Lupulinum alterum minus. RAY. Angl. III. p.
330. T. 14. f. 3.

(42) *Trifolium* Spicis subimbricatis &c. Fl. Suec. 764. Tri-
folium Lupulinum minimum. RAY. Angl. uts. f. 4. HALL.
Opusc. p. 87. RUPP. Jen. HALL. p. 256.

IV. (43) Klaver met tweebloemige ongesteelde Aai-
 AFDEEL. ren; de Omwindzels stekelig en Trechter-
 XVIII. achtig; de Bladen Lancetvormig.
 HOOFD-
 STUK.

XLHI.
Trifolium
biflorum.
 Twee-
 bloemige.

In Virginie en Kanada groeit deeze, die een opgeregt Stengetje heeft, met drievoudige Lancetvormige Blaadjes en Goudgeele Bloemhoofdes, de Zaadhuisjes kort, ruig, gezwollen, met één of twee Nierachtige Zaadjes gevuld.

XLIV.
Suffocatum
 Gesmoor-
 de.

(44) Klaver die ongestengd is en ongesteeld,
 met byna ongesteelde Bloemen uit den Wortel.

Tot de allerkleinsten behoort deeze Soort van Klaver, die op Zandige Velden van 't Eiland Sicilie groeit. Zy heeft Stengetjes van nauwlyks een Handbreed lang, zeer Takkig, doch op den Grond neergedrukt als die van het Kruipeud Hertshoorn: de Blaadjes drievoudig glad, op Steeltjes van een Duim langte: de Bloempjes Kropswyze in de Oxelen, op den Grond, zittende in de Kelkjes verholten. Des wordt zy *Gesmoorde* gebynaamd.

Onder alle deeze Soorten van Klaver zyn meer dan dertig inlandsch in Europa. Men vindt 'er
 wei-

(43) *Trifolium spicis bifloris sessilibus* &c. GRON. *Virg.* II. p. 109. *Trif.* Caule piloso. GR. *Virg.* I. 84. *Anonis Martiana lutea* Fol. angustioribus. PET. *Sicc.* 84.

(44) *Trifolium acaule exscapum*, Flor. subsessilibus radicalibus. *Mant.* 276. JACQ. *Hort.* *Trif.* minimum supinum. *RAY.* *Hist.* 942. *Trif.* Epithymi Capitulis inter Genicula annum. *COP.* *Cathol.* *Trif.* Vernum repens, *RUXB.* *Cent.* III. p. 18. T. 31, f. 2.

weinigen in de andere Wereldsdeelen en nauw- IV;
 ilyks meer dan eene in de Oost- of Westindiën; AFDEEL.
 't welk aan de Gronds hoedanigheid zal zyn toe HOEFD-
 te schryven. In Arabie vallen volgens FORSTUK.
 KA O H L vier Soorten, aan de Kaap weinig meer. *Decan-
 dria.*

L O T U S . Rolklover.

Een Rolronde gestrekte Haauw: de Vleugels
 opwaards in de langte samenlukkende, en een
 Pypachtige Kelk. Dit zyn de onderscheidende
 Kenmerken van dit Geslagt, 't welk den van
 ouds bekenden naam van *Lotus* voert, dien ik
 verduitsch met *Rolklover*. Drie Hoesterige Soor-
 ten, daar van, zyn beschreeven, de overigen
 volgen hier.

(1) Rolklover met eenzaame Vliezig vierhoe- I.
 kige Haauwen, gladde Bladen en Lancet- *Lotus
 maritimus.*
 vormige Blikjes. *Zeekantje.*

(2) Rolklover met eenzaame Vliezig-vierhoe- II.
 kige Haauwen en hurkende Stengen, de *Siliquosus.*
 Bladen van onderen ruigachtig. *Peulige.*

(3)

(1) *Lotus Legum.* solitariis Membranaceo-quadrangulis
 &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 379. p. 504. *Veg.* XIII. p. 575.
 GOUAN *Monsp.* 393. *Fl. Succ.* 610, 676. LEYS. *Hal.* 672.
Lotus tetragonolobus Maritimus Fl. luteo. BARTH. *Aff.* II
 p. 346.

(2) *Lotus Leg. solit.* &c. GOUAN *Monsp.* 394. *Lotus Pra-*
ensis Siliq. luteus. C. B. *Pin.* 332. GORT. *Belg.* 213. *Lotus*
tetragonolobus. Riv. *Tetrap.* 79.

V

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

III.
Lotus
tetragonolobus.

Vier-
kwabbige.

IV.
Conjugatus.
Paarige.

(3) Rolklaver met eenzaame *Vliezig-vierhoekige* Haauwen en *Eyronde Blikjes*.

(4) Rolklaver met gepaarde *Vliezig-vierhoekige* Haauwen, de *Blikjes langwerpige Eyronde*.

Dat deeze vier weinig verschillen, is uit de bepalingen blykbaar. Zy komen alle in de Zuidelyke deelen van Europa en de eerste meest aan den Zeekant voor. De tweede zou ook in ons Land zyn gevonden, zo BOERHAAVE aantekent. De derde is als ongemeen fraay door CAMERARIUS geboekstaafd en afgebeeld. Zy heeft een hoogroode Fluweelachtige Bloem en bevindt zig in onze Kruidhoven. De vierde komt meest by Montpellier in 't wilde voor, en heeft, zo wel als de anderen, geele Bloemen.

V.
Tetraphyl-
lus.
Vierbla-
dige.

(5) Rolklaver met eenzaame Haauwen, de *Blaadjes drievoudig, Wigswyze Hartvormig; een dergelyk enkeld Stoppeltje en eenbladige Blikjes*.

Dee-

(3) *Lotus* Leg. folit. &c. *H. Ups.* 220. *H. Cliff.* 372. *R. Lugdb.* 388. *Lotus ruber* Siliquâ angulosâ. *C. B. Pin.* 332. *Lotus pulcherrima tetragonolobus.* CAMER. *Hort.* 91. T. 26.

(4) *Lotus* Legum. conjugatis &c. *GOUAN Monsp.* 394. *Lorus luteus* Siliquâ angulosâ. *BOERH. Lugdb.* II. p. 37.

(5) *Lotus* Legumin. solitariis, Fol. ternatis obcordato-cuneatis, Stipulâ solitariâ simili Bracteis monophyllis. *Syl. Nat. Veg.* XIII.

Deeze, waar van de Groeiplaats niet gemeld wordt, heeft Draadachtige Stengetjes en één enkel Stoppeltje, dat naar een Blaadje gelykt, maar langwerpig is, aan het Bladsteeltje. De Bloemen zyn geel, met de Rug van de Vlag donker paarsch. Zy komt in plaats van de Kaapse leggende, die thans tot het Stalkruid is betrokken (*).

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Decan-
dria.*

(6) Rolklaver met byna eenzaame bultige omgekromde Haauwen.

VI.
*Lotus
edulis.*
Eetbaare.

In Italie, op Sicilie en Kandia, groeit deeze Soort van Lotus, welke kromme Haauwen heeft, groen zynde zo lekker als Erwte-Peulen, en derhalve van de Kinderen veel gegeten wordende, zo ALPINUS meldt.

(7) Rolklaver met meest twee Haauwen, Linaal samengedrukt en knikkende.

VII.
Peregrinus.
Vreemde.

(8) Rolklaver met meest twee Haauwen, Lin-

VIII.
*Angustisif-
nus.*
Zeer
smalle.

(*) Zie bladz. III, hier voor.

(6) *Lotus* Legum. subsolitariis gibbis incurvis. *H. Cliff.* 370. *R. Lugdb.* 388. *Lotus pentaphyllos Siliquâ cornutâ.* C. B. *Pin.* 332. *Lotus edulis Cretica.* *RAJ. Hist.* 967. *Lotus oligocerc.* *Cretica lutea.* MORIS. *Hist.* II. p. 176. S. 2. T. 18. f. 5. *Trif. Corniculatum Creticum.* *ALP. Exot.* T. 268.

(7) *Lotus* Legum. subbinatis Linearibus compressis &c. *H. Cliff.* R. *Lugdb.* GOUAN *Monsp.* *Lotus Siliquis geminis peregrina.* BOERH. *Lugdb.* II. p. 38.

(8) *Lotus* Legum. subbinatis &c. *H. Cliff.* R. *Lugdb.* &c.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*niaal en opwaards gestrekt ; de Steng op-
staande, de Bloemsteelen overhoeks.*

*Tienman-
nige.*

In de Zuidelyke deelen van Europa komen deze voor, die doorgaans twee Haauwtjes by malkander hebben, somtyds ook drie en zelden één. Zy zyn uitermaate smal in de laatste Soort. Het zyn Kruidjes van een Voet of anderhalf hoogte.

IX.
*Lotus
Arabicus.
Arabische.*

(9) *Rolklaver met ronde gebaarde Haauwen,
hurkende Stengen, driebloemige Steeltjes
en eenbladige Blikjes.*

In Arabie is deze gevonden door den Heer FORSKAÖHL, die leggende Stengen heeft, van anderhalf Voet langte, zynde uit Zaad in de Upsalsche Tuin geteeld. Zy slaapt by nacht, met de Bloemen dicht tegen 't gemeene Steeltje aangevoegd en bedekt met het Blikje, de Blaadjes en Stoppeltjes famenluikende.

X.
*Ornithopo-
dioides.
vogel-
pootige.*

(10) *Rolklaver met byna drievoudige kromme
samengedrukte Haauwen en verspreide Sten-
gen.*

(II)

*Lotus pentaphyllos minor hirsutus Siliquis angustissimis. C.
B. Pin. 332.*

(9) *Lotus Legum. Cylindr. Aristatis &c. Mant. 104.*

(10) *Lotus Legum. subternatis &c. H. Cliff. Ups. R.
Lugdb. GOUAN Monsp. &c. Lotus Siliquis Ornithopodii. C.
B. Pin. 332. Lotus peculiaris Siliquosa. CAM. Hort. 91.
T. 25.*

(II) Rolklover met byna drievoudige Haauwen, de Steng Kruidig, opgeregt, de Blaadjes Liniaal. IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Van de eerste deezer, die op Sicilie groeit, wordt ook verzekert, dat zy by Nagt slaapt; de andere valt op St. Jago een der Kaap-Verdische of Zoute Eilanden, alwaar het Zaad, op 't end der voorgaande Eeuw, door den Kaapfen Gouverneur VAN DER STEL ingezameld werdt, dat sedert in de Hoven van Europa is voortgesprooten. Dit is een altyd groen Heestertje, met de Blaadjes en Stoppeltjes zeer smal, de Bloemen, die meest drie by elkander groeijen, zwartachtig paarfch met een geelen Kiel, de Haauwen rond en niet krom, gelyk in de voorgaande, alwaar zy naar die van het Vogelpoot-Kruid gelyken. XI.
Lotus
Jacobaeus.
St Jago-
sche.

(12) Rolklover met byna drievoudige Haauwen, de Steng Heesterachtig, de Bladen Fluweelachtig glinsterende. XII.
Creticus.
Kandia-
sche.

De Groeiplaats van deeze fchynt niet alleen op Kandia, maar ook in Spanje en in Syrie te zyn.

(11) *Lotus Legum. subternatis, Caule Herbaceo erecto &c. H. Cliff. R. Lugdb. GOUAN Monsp. &c. MILL. Diff. T. 168. Lotus angustifolia &c. COMM. Hort. II. p. 165. T. 83.*

(12) *Lotus Legum. subternatis &c. H. Cliff. R. Lugdb. Lotus Argentea Cretica. PLUK. Alm. 226. T. 43. f. 1. Lotus polyceratos Fruticosa Cretica Argentea, MORIS. Hist. II. p. 177.*

IV. zyn. Het is een laag-Heefterig flap Plantje ,
 AFDEEL. dat zig Zilverachtig vertoont, met de Bloemen
 XVIII. meestal drie , doch fomtyds ook vyf by elkan-
 HOOFD- der, gelyk in het voorgaande, geel van Kleur,
 STUK. en lange , regte, Rolronde knikkende Haauwen.
Tienman-
nige.

De drie volgende Soorten, als gezegd is, onder de Heefsters beschreeven zynde, komen wy tot de

XVI. (16) Rolklaver met neergedrukte Hoofdjes ,
Lotus Corniculatus. leggende Stengen en Cylindrische uitge-
 Gehoorn- breide Haauwen.
 de.

Onder den naam van *Gehoornde Klaveren* of *Gekroonde Meloten*, is deeze niet alleen in onze Provinciën , maar ook door geheel Europa bekend. Zy groeit op dorre drooge plaatsen, zo wel als in de Weidlanden, alwaar zy een uitmuntend Voeder voor de Beesten uitlevert, dat sommigen raaden aan te kweeken. De Engelschen noemen het *Lady-Finger Grass* of *Vrouwen-Vinger Gras*, de onzen fomtyds *Zuffers-Schoentjes*: 't welk op de figuur der Haauwtjes, die een opgewipte tip hebben, zal zien. Men noemt het in 't Hoogduitsch ook *Unser Frauen*
wert

(16) *Lotus Capitulis depressis, Caulibus decumbentibus* &c. GORT. Belg. 213. GOUAN *Monsp.* 395. *Lotus Caule Herbaceo* &c. *H. Cliff.* 372. R. *Lugd.* 388. KRAM. *Austr.* 224. *Fl. Suec.* 609, 675. *Lotus* f. *Melilotus pentaphyllos minor glabra*, C. B. *Pin.* 332. *Trifolium Corniculatum*, 1. DOD. *Pempt.* 573. *Melilotus Coronata*. LOB. *lc.* II. 44. β . *Lotus pentaphyllos* &c. C. B. *Pin.* 332. γ . *Lotus pent. Frutescens, tenuissimis foliis.* *Ibid.*

wen Schuhn, in 't Fransch *Couronne Royale*, om dat de Bloempjes als in geele Kroontjes ver-
 gaard zyn.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.

*Decar-
 dia.*

Gemeenlyk komt het omtrent ter hoogte van een Voet voor en heeft zwakke Stengetjes, die zig zelf niet kunnen oprechten. Zy verdeelen zig menigvuldig en zyn bezet met Bladsteeltjes, op 't end drie Blaadjes hebbende, somtyds ronder, somtyds langwerpiger, met twee dergelyke Stoppeltjes aan den voet van 't Steeltje, gelyk in meest alle Soorten van dit Geslagt. Op 't end komen Kroontjes van Goudgeele Bloempjes, dikwils zeven in getal, Sterswyze geplaatst en als geschoord door een of twee driebladige Kransjes; daar op volgen even zo veel Haauwtjes, die Rolrond zyn, aan 't end getipt, bevattende ronde Zaadjes. De Bloemen zyn niet onaangenaam van Reuk en Smaak, en worden somtyds in plaats van de Meloten, naar welken zy veel gelyken, gebruikt. Ook leveren zy, zo wel als 't Kruid, een blaauwe Verwstof uit (*).

De Hoornklaver groeit, in vette vogtige Gron-
 den, veel hooger en somtyds Heetterachtig,
 op haar zelve staande, waar door zy zig byna
 als een ander Gewas vertoont. Dit deedt
 my denken, of het Kaapfe Plantje, waar van
 een Takje in *Fig 3*, op myne LXV^{te} Plaat
 vertoond wordt, ook tot dezelve behooren
 mogt, maar een naauwkeurige beschouwing
 leerde my een aanmerkelyk verschil. Dus blykt
 uit

Capensis.
 Kaapfe.
 PL. LXV.
 Fig. 3.

(*) *Flor. Succ. Ed. 11. p. 262.* V 4
 II. DEEL. X. STUK.

IV. uit de naauwkeurige Afbeelding daar van, dat
 AFDEEL XVIII. de Blaadjes maar één klein rond Stoppeltje on-
 HOOFD- der aan het Steeltje hebben; 't welk zeer by-
 STUK. zonder is en alleen gemeld wordt in de Vyf-
 Tienman- de Soort, die deswegen Vierbladig is ge-
 nige. noemd: maar tot welke dit Plantje niet kon be-
 hooren, dewyl de Hoofdjes doorgaans uit vyf
 of meer Bloempjes en Zaadhuisjes bestaan. Ook
 zyn de gedroogde Bloemen niet groenachtig,
 gelyk men bevindt in de Gehoornde Klaver plaats
 te hebben, maar geel.

De Hoogleeraar N. E. BURMANNUS heeft
 verscheide nieuwe Soorten van dit Geslacht
 onder zyne Kaapfe Planten; een *Heesterige*,
 naamelyk, een *laag-Heesterige*, een *Smalbla-*
dige, een *Vosfeftaartige* en een *Pluizige*, boven
 en behalve de *Leggende*, de *St. Jagofche*, de
Kandiasche en *Ruige* van den Ridder, opgete-
 kend. Tot geen derzelve is dit myn Plantje
 betrekkelyk. Ook strookt hetzelfde niet met de
 thans uitgemonterde *Mauritanische*, welke ins-
 gelyks van de Kaap der Goede Hope afkomstig
 was.

XVII.
Lotus
Cytisoides.
 Wollige.

(17) Rolklaver met gehalveerde Hoofdjes, een
 verspreide zeer Takkige Steng en Wollige
 Blaadjes.

In

(17) *Lotus* Capit. dimidiatis, Caulē diffuso Ramosissimo
 &c. R. *Lugd.* 387. *Lorus* Siliquosa Maritima lutea, Cy-
 tifi facie. *BARR. Rar.* 71. T. 1031. *Cytifus.* *LOB. Ic.* II.
 p. 45.

In de Zuidelyke deelen van Europa , aan den IV.
 Zeekant , valt deeze , die een Heesterig Ge- AFDEEL.
 was schynt te zyn , naar den Cytifus gely- XVIII.
 kende. HOOFD-
STUK.

(18) Rolklover met ongebladerde Hoofdjes en XVIII.
 ongesteelde vyfvoudige Bladen. Lotus Do-
rycnium.
Gevin-
gende.

Zeer verschilt deeze , die door **TOURNE-
FORT** in een Geslagt, onder den naam *Dory-
cnum* , is t'huis gebragt, van de anderen door
 haare Gvingerde Bladen. Zy is van **LOBEL**
Dorycnium der Montpelieren genoemd geweest,
 groeiende in Languedok en Provence meer dan
 in Italie. Men vindtze ook in Oostenryk op
 de Gebergten , en in Savoije , niet ver van
 Geneve , werdt zy onlangs door den Heer
SAUSSURE verzameld.

't Is een Heesterig overblyvend Plantje , met
 styve Takkige Stengen , van anderhalf of twee
 Ellen hoogte , begroeid met tropjes van lang-
 werpig Bladen , als die der Lupinen , maar
 kleiner. Op den top der Takken komen Hoofd-
 jes van zeer kleine Bloempjes , witachtig van
 kleur , en daar op volgen langwerpige ronde
 Haduwtjes , met een enkel Zaadje.

Myns

(18) *Lotus* Capit. aphyllis, Fol. sessilibus quinatis. **GOUAN**
Monsp. 395. *Dorycnium* Fol. digitatis sessilibus. **H. Cliff.**
 371. **R. Lugdb.** 389. **KRAM.** *Austr.* 224. *Trifol. album an-
 gustifolium &c.* **C. B. Pin.** 329. *Dorycnium Monspelien-
 sium.* **TOURNE. Inst.** 391. **LOB. Ic.** II. 51.

V 5

II, DEEL X. STUK.

IV. Myns oordeels zou dit Kruid gevoeglyker tot
 AFDEEL. het Geslagt van *Hedyfarum*, daar verscheide
 XVIII. Soorten ook met eenledige en eenzaadige Haauwtjes
 HOOFD. voorkomen, zyn t'huis gebragt geweest.
 STUK. En, ik vind het vreemd, dat het Oostindisch
 Tienman-
 nige. Kruidje, waar van een Takje in *Fig. 4*, op myne
 P L A A T LXV, is afgebeeld, tot dat Geslagt
 betrokken zy, aan welks Kenmerken het geenszins
 voldoet. Immers een der voornaamsten van 't
Hedyfarum is, dat de Haauwtjes uit Leedjes
 samengesteld zyn, ten minste in Vakjes verdeeld;
 terwyl dit tegenwoordige geheel Rolronde
 Haauwtjes heeft, met eene enkele doorlopende
 Holligheid, die verscheide Zaadjes inhouden (*).

XIX. Ik noem het derhalve *Eenbladige Lotus* of
 Monophyllus. 't Is een klein hürkend Kruidje met
 Eenbladige-veele dicht geknoopte Stengetjes, die aan ieder
 ge. Knoopje twee spitse Stoppeltjes hebben, van
 Pl. LXV. eene Kafachtige hoedanigheid. De Blaadjes,
 Fig. 4. overhoeks op lange dunne Steeltjes voortkomende

(*) Meest zou het naar het *Peningbladig Haanekop*, dat ook *Wigbladig* genoemd wordt en insgelyks Kaffige Stoppeltjes heeft, gelyken; 't welk volgens de aanhaalingen van den Heer N. L. BURMANNUS wonderlyke veranderingen ondergaat. Herzelve zou voorkomen met kleine steekelige Haauwtjes of als die van de Vogelootjes, en met zoodanigen, die door geene Leedjes of middelschotjes onderscheiden zyn. Doch, volgens de beschtyving in *Flora Zeylanica*, is dat Kruid (als de Stoppeltjes langer dan de Bladsteeltjes, de Haauwtjes neergeboogen, krom, eenzaadig hebbende), grootelyks van dit tegenwoordige verschillende.

de, zyn meest volkomen Eyrond, de boven-
 ften iets langwerpiger. De Bloempjes zitten
 Aairswyze aan 't end der Takjes en zyn paarfch-
 achtig; waar op volgen Rolronde Haauwtjes,
 van ruim een Duim langte, aan 't end fcheef
 gepunt, op welken zeer onduidelyk zig eenige
 tekens van verdeeling openbaaren, die flegts
 door de uitzetting der Nierachtige Zaadjes,
 welken zy bevatten, veroorzaakt zyn.

IV.
 AFDEEL;
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
Decan-
dria.

TRIGONELLA. Hoornklaver.

Dit Geflagt, in het Loof ook naar de Klaver
 gelykende, onderscheidt zig door de figuur der
 Bloem, als een Driehoek voorftellende; door-
 dien de Vlag en Vleugels byna egaal van groot-
 te en uitgebreid zyn. Hier op zinspeelt de La-
 tynfchen naam. De Haauwtjes zyn in veele als
 Bokshoornen, en daarom noem ik hetzelfde
 Hoornklaver. Het bevat de tien volgende Soorten.

(1) Hoornklaver met gefteelde, getropte, neer-
 hangende Liniaale regte Haauwen, de
 Blaadjes eenigermaate Lancetvormig.

I.
Trigonella
Ruthenica.
 Rusfifche.

(2) Hoornklaver met gefteelde, getropte, neer-
 han-

II.
Platycar-
pos.
 Breedvrug-
 tige.

(1) *Trigonella* Legum. Peduncul. congestis &c. *Syst. Nat.*
 XII. Gen. 898. p. 505. *Veg.* XII. p. 576. *Trigon.* Legumin.
 Pedunculatis. *H. Cliff.* 378. *R. Lugdb.* 382. *Lotus Montana*
humilior trifolia &c. *AMM. Ruth.* 156, 159.

(2) *Trigonella* Leg. Pedunculatis &c. *Melilotus lupina la-*
tifolia &c. *AMM. Ruth.* 158. *Atf. Gotting.* I. p. 213. T.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

hangende , ovaale samengedrukte Haauwen , verspreide Stengen en rondachtige Blaadjes.

Tienman-
nige.

Deeze beiden, in Siberie groeiende , gelyken, in Gewas , naar de Meliloten of naar de Rupsklaveren , maar verschillen door de Bloem , als gezegd is , en door de figuur der Haauwen , gelyk uit de bepaaling blykt.

III.
Trigonella
polycera-
ria.
Veelhoor-
nige.

(3) Hoornklaver met byna gesteelde , getrop-
te , opgeregte , omtrent rechte , lange Li-
niaale Haauwen en naakte Bloemsteeltjes.

Deeze , die in Spanje , Italie , Switserland en de Zuidelyke deelen van Vrankryk , inzonderheid omtreeks Montpellier , groeit , wordt *Wilde Fenegriek* getyteld , om dat de Bladen eenigszins gelyken , hoewel zy op de kantengekarteld zyn.

IV.
Hamofa.
Haakigc.

(4) Hoornklaver met gesteelde , getroste , neer-
geboogene Haakige Rolronde Haauwen ; de
Steeltjes gedoornd , langer dan de Bladen.

In

13. Mel. Siliqua Membranacea compressa. *Act. Petrop.* VIII. p. 209. T. 12. *Gmel. Sib.* IV. p. 25. T. 9.

(3) *Trigonella* Leg. subsesilibus congestis &c. *Gouan Monsp.* 396. *Medicago* Leg. confertis sesilibus erectis. *R. Lugdb.* 382. *H. Cliff.* 376. *Fœnum Græcum* sylvestre alt. polyceration. *C. B. Pin.* 348. *DOD. Pempt.* 547. *LOB. Ic.* H. 45.

(4) *Trigonella* Leg. Pedunc. Racemosis &c. *Fœnum Græcum*

In Egypte groeit deeze, die door den schran-
 deren HASSELQUIST, als ook door FORSKAÖHL,
 is waargenomen. Men noemtze 'er *Alchimelech*,
 dat is Melilotus, volgens ALPINUS; waar van
 het Zaad aldaar, in- en uitwendig, gelyk elders
 de Bloemen, en tot dergelyke Middelen, in veel
 gebruik was.

IV.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Decan-
 dria.

(5) Hoornklaver met byna gesteelde getropte
 neergeboogene Zeisenvormige samengedruk-
 te Haauwen; de Steeltjes gedoord en zeer
 kort.

V.
 Trigonella
 spinosa.
 Gedoornde.

Op Kandia groeit deeze, die, gelyk de bei-
 de vorigen, een jaarlyks Zaay- Gewas is, wor-
 dende mede tot de Wilde Fenegriek betrokken.
 De Stoppeltjes zyn getand. Het Bloemsteeltje
 wordt een styve Doorn, aan wier voet dikwils
 vyf gaderde gladder Haauwtjes voortkomen,
 die van een aartige figuur zyn.

(6) Hoornklaver met gesteelde getropte neer-
 ge-

VI.
 Cornicular-
 ta.
 Gehoorn-

cum Cornic. reflexis minus & repens. BOERH. *Lugdb.* II. p. 33.
 Melilotus &c. C. B. *Pin.* 331. Mel. Ægyptius Achimelech
 vocatus. ALP. *Ægypt.* 41. T. 124.

(5) *Trigonella* Leg. subpedunculatis congestis &c. *Medicago*
Legum. sapius ternatis &c. H. Cliff. 377. *Fœnum Græcum*
syiv. polyceration Creticum majus. BREYN. Cent. 79.
 T. 33. f. 1.

(6) *Trigonella* Leg. Pedunculatis congestis &c. GORT.
Belg. 214. GOUAN *Monsp.* 397. *Trifol. Flor. Spicatis &c. H.*
Cliff. 376. R. *Lugdb.* 381. GRON. *Orient.* 96. Melilotus

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Tienman-
nige.

geboogene byna Zeisfenvormige Haauwen;
de Steeltjes lang en eenigermaate gedoornd;
de Steng opstaande.

In de Zuidelyke deelen van Europa groeit deeze, die in 't byzonder ook den naam voert van *Gehoornde Klaveren*. Men vindtze insgelyks by ons in vogtige Weidlanden en aan de kanten des Wegs van Haarlem naar Overveen. Zy heeft de Stoppeltjes enkeld, eenigermaate getand; het Bloemsteeltje vierhoekig, langer dan het Blad, aan de tip zagt gedoornd, waar onder van tien tot twaalf kromme Haauwtjes, die korter dan de Steeltjes zyn, en deeze driemaal zo lang als de Blaadjes, welke een Hartvormige figuur hebben aan 't breede end Zaagtandig. De Bloemen zyn geel en zeer welriekende, zo GOUAN aantekent.

VII,
Trigonella
Monspeliaca.
Montpel-
lierse.

(7) Hoornklaver *met getropte, ongesteelde, Boogswyze, afwykende, hellende, korte Haauwen; het gespitste Bloemsteeltje ongedoornd.*

Niet

lutea major, Corniculis reflexis &c. MORIS. Hist. II. p. 162. S. 2. T. 16. f. 11. Trifolium Corniculatum 2. DOD. Pempt. 573.

(7) *Trigonella Legum. congestis sesilibus &c. GOUAN Monsp. 396. H. Cliff. 377. R. Lugdb. 382. DALIB. Paris. 231. BREYN Cent. 80. T. 33. f. 2. Hedyfarum minimum. DAL. Hist. 446.*

Niet alleen by de Stad Montpellier, maar ook omstreeks Parys en elders, komt deeze voor, die zeer klein is van Gewas, de Stengetjes op den Grond neergedrukt hebbende. Het getal der Haauwtjes, die mede krom zyn, is als in de voorgaande Soort.

IV.
AFDEEL
XVIII.
HOOFD-
STUK.

- (8) Hoornklaver met gesteelde ovaale Haauwtjes, die byna een Kroontje maaken; de Blaadjes Wigvormig getand; de Stoppeltjes gesnipperd.

VIII.
Trigonella
Laciniata,
Gefnip-
perde.

In Egypte was de Groeiplaats van deeze, die naar de laatste Soort van Rupsklaveren veel gelykt, volgens den Hoogleeraar BURMANNUS. De Heer FORSKAÖHL vindt, in de Zandige Woestyne omstreeks Kairo, eene Gesternde, welke de Haauwtjes in de Oxelen getropt, styf, Boogswyze krom en Sterswyze uitgebreid heeft, zynde aangenaam van Reuk als de Meliloten. Deeze hadt twee halfmaanswyze Stoppeltjes, aan den voet tweetandig.

- (9) Hoornklaver met de Haauwen ongesteeld, byna eenzaam, omtrent Zeisenvormig; effenrandige Blaadjes en verspreide Stengen.

IX.
Indica.
Oostindi-
sche.

In

(8) *Trigonella* Leg. Pedunculatis, subumbellatis ellipticis &c.

(9) *Trigonella* Leg. sessilibus subsolitariis &c. *Fl. Zeyl.* 285. *Lotus Maderaspatanus villosus* &c. *PLUK. Alm.* 226. *T.* 200. f. 7. *Astragalus minimus repens triphyllus.* *BURM. Zeyl.* 39. *BURM. Fl. Ind.* 173.

IV. In Oostindie komt deeze voor, in 't byzonder op Ceylon, zynde een leggend, weinig getakt Kruidje, met drievoudige Blaadjes, Eyronde Stoppeltjes en enkele of gepaarde Haauwtjes in de Oxelen, ongesteeld.

X. (10) Hoornklaver *met ongesteelde, gestrekte, byna regtopstaande, eenigermaate Zeisjevormige gespitsje Haauwen, de Steng opgeregt.*

Trigonella
Foenum
Gracum.
Fenegriek.

Dit Kruid, dat in de Zuidelyke deelen van Europa, ten minste in Languedok en Provence, wild groeit, wordt hier en elders in de Hoven gezaaid. Men noemt het, in 't Fransch, *Fenugrek*, in 't Engelsch *Fenugreke*, by ons *Fenegriek* of *Fynegriek*, naar den Latynschen naam, die eigentlyk Grieksch Hooy betekent. Sommigen hebben het ook *Siliqua* of *Silicula* getyeld wegens de Haauwtjes, die zeer veel gelijken naar Hoornen, waar van de Grieksche naam *Buceras* en *Aigoceras* afkomstig is. De Duitschers noemen het, deswegen, *Kuhhorn* en *Buckshorn*, dat is Koe- of Bokshoorn.

Het heeft een klein rond hol Stengetje, in Takjes verdeeld en bezet met lang gesteelde
Blaad-

(10) *Trigonella* Leg. sessilibus fructis &c. GOUAN *Monsp.* 396. *H. Ups.* 229. *Mat. Med.* 356. R. *Lugd.* 383. &c. *Medicago* Legum. subsolitaria. *H. Cliff.* 376. *Foenum* *Gracum sativum.* C. B. *Pin.* 348. DOD. *Pempt.* 536. LOB. *lc.* II. 44. CAM. *Epit.* 199. β. *Foenum* Gr. sylvestre. C. B. *Pin.* 348.

Blaadjes , drie by elkander , naar die van de **IV.**
 Veldklaver gelykende , doch aan 't end gekar- **AFDEEL.**
 teld. Witachtige Bloempjes komen , in klein **XVIII.**
 getal , uit de Oxelen voort en daar op volgen de **HOOFD-**
 gezegde Haauwen (*). De Wilde verschilt door **STUK.**
 zydscheuten onder aan de Steng , die op den **Decan]**
 Grond leggen , door Eyronde Blaadjes en paarsch- **dria.**
 achtige Knietjes , als ook de Haauwen ruiger te
 hebben.

Van ongemeen gebruik was deeze Plant by
 de Ouden. Zy aten het Loof , eer dezelve Zaad
 gefchooten hadt , als Salade , en wel meest om
 loslyvig te maaken , waar toe het Sap , dat Ly-
 merig is , als Wit van Ey , of ook het Afkook-
 zel , byzonderlyk ingenomen wordt , met Ho-
 nig gemengd zynde , om de fcherpheid te tem-
 peren. Hedendaags gebruikt men meest het Zaad ,
 waar van het Meel in Pappen een uitmuntend
 Middel is , zo om te doen verflaan , als tot ryp-
 maaking van Gezwellen. Het is fterk van Reuk ,
 walgelyk en bitterachtig van Smaak. Een Papje
 van dit Meel met Melk wordt met goed gevolg
 gelegd op Kneuzingen en blaauwe Plekken in de
 Huid. Het Afkookzel van het Zaad dient om
 het Hoofd van Ongediert te zuiveren , het doet
 het Haar groeijen en geneest Oogzinkingen. Veel
 Waters wordt door een weinig van de Olie die
 men uit het Fenegriek-Zaad perst , Lymerig
 gemaakt. **ME.**

(*) Ziet dezelve zeer fraay afgebeeld , by **TOURNEFORT.**
Inst. R. Herb. T. 230.

IV. MEDICAGO. Rupsklaver.

AFDEEL.

XVIII.

HOOFD-

STUK.

Tienman-
nigt.

De byzondere Kenmerken van dit Geslagt, dat de Vlinderbloemigen besluit, zyn, dat de Kiel van de Vlag is afgeboogen, niet alleen, maar ook dat de Haauwtjes platachtig en op byzondere wyzen omgedraaid zyn; weshalve aan sommige Soorten de naam van *Rupsklaveren* en ook die van *Slakkenkruid* gegeven wordt. Men telt 'er negen, op één naa allen Europeische, waar van de twee eersten, reeds, onder de Heesters beschreeven zyn*, als volgt.

* H. D. V.
St. Bladz.
561.

III.
Medicago
Radiata.
Gestraalde.

(3) Rupsklaver met Nierachtige Haauwtjes, aan den rand getand, en drievoudige Bladen.

Van deeze maakte TOURNEFORT een Geslagt onder den naam van *Medicago*, als naar de *Medica* gelykende, waar van hy de Zaadhuisjes of Haauwtjes, die rondom als gestraald zyn, zeer fraay heeft afgebeeld. Men vindt dit Zaaygewas, dat LOBEL *Gestraald Maankruid* der Italiaanen tytelt, in de openbaare Kruidhoven. Sommigen hebben het Klaver genoemd, wegens het Loof, dat driebladig aan

(3) *Medicago* Legum. Reniformibus &c. H. Cliff. 377. Ups. 230. R. Luzdb 381. GOUAN *Monsp.* 397. *Medicago* annua &c. MORIS. *Hist.* 11. p. 158. S. 2. T. 16. f. 3. TOURNEF. *Inst.* 412. T. 231. Trif. Sil. falcata. C. B. *Pin.* 330. *Lunaria radiata* Italorum. LOB. *Ic.* II. p. 38.

end gekarteld is, hebbende de Blaadjes Hart-
vormig. Het schynt uit Italie afkomstig te zyn.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD.

(4) Rupsklaver met Nierachtige Haauwtjes
aan den rand getand en gevinde Bladen.

STUK.
IV.
Medicago
circinata.
Rond-
haauwig.

In Spanje en Italie groeit deeze, die leggen-
de Stengetjes heeft, met de Bladen meest
vyfvinnig, het uiterste grootst en Eyronde; de
Bloemsteeltjes langer dan de Bladen, meest
vierbloemig, met Eyronde Blikjes, grooter dan
de Bloemen, bepaald.

(5) Rupsklaver met getroste Steeltjes, ge-
draaide Haauwtjes en eene opgeregte glad-
de Steng.

V.
Sativa.
Echte.

(6) Rupsklaver met getroste Steeltjes, half-
maanswyze Haauwtjes en eene leggende
Steng.

VI.
Fal-ata.
Kromme.

(7)

(4) *Medicago Legum. Reniformibus &c. H. Cliff. Ups. R.*
Lugdb. GOUAN Monsp. Loto affinis Siliquis circinatis. C. B.
Pin. 333.

(5) *Medicago Pedunculis Racemosis &c. H. Cliff. R. Lugdb.*
GOUAN Monsp. Medica legitima. CLUS. Hist. II. p. 242.
Medica sativa. MORIS. Hist. II. p. 150. S. 2. T. 16. f. 2.
Fœnum Burgundicum. LOB. Ic. II. p. 36.

(6) *Medicago Ped. Racemosis &c. GORT. Belg. 214. GOUAN*
Monsp. 398. Fl. Suec. 620, 677. DALIB. Paris. 229. KRAM.
Austr. 225. Medica flavo Flore. CLUS. Hist. II. p. 243.
Trifolium sylv. luteum Siliqua cornuta, C. B. Pin. 330.

X 2

II. DEEL, X. STUK.

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

VII.
Medicago
Lupulina.
Hoppige.

VIII.
Marina.
Zeekants.

(7) Rupsklaver met ovaale Aairen, Nierachtige eenzaadige Haauwtjes en hurkende Stengetjes.

(8) Rupsklaver met getroste Steeltjes, Slakhoornige gedoornde Haauwtjes en een hurkende Wollige Steng.

Deeze vier Soorten behooren tot het Kruid; dat men in 't Fransch *Luzerne*, en by ons *Rupsklaveren* noemt. De eerste komt voort in de Zuidelyke deelen van Europa, de laatste aan de Oevers der Middellandsche Zee, doch de twee middelsten groeijen in 't wilde door geheel Europa, zelfs in Sweeden en in Vriesland op de Koorlanden, in de Weiden en aan de Wegen. In Switserland zyn deeze twee zeer gemeen en men achtze weinig minder dan de eerste, wier Teeling federt eenigen tyd grootelyks is aangepreezen (*). LOBEL maakte 'er reeds gewag van, onder den naam van *Borgoens Hooy*, in Provence *Lauserde* genaamd, en zegt, dat het uit Medie in Griekenland en Italie gebragt zy, waar van het den naam

(7) *Medicago Spicis ovalibus* &c. GORT. *Belg.* 215. GOUAN *Monsp. H. Cliff. R. Lugdb. &c.* GRON. *Virg.* 110. *Trifolium Pratense luteum Capitulo brevior.* C. B. *Pin.* 328.

(8) *Medicago Pedunculis Racemosis* &c. *H. Cliff. R. Lugdb.* GOUAN *Monsp. &c.* GRON. *Or.* 230. *Trif. Cochlearium maritimum tomentosum.* C. B. *Pin.* 329. *Medica Marina.* CLUS. *Hist.* II. p. 243. LOB. *Ic.* 11. 38.

(*) Zie het Werk over den *Nieuwen Landbouw*, by F. HOUTTUYN uitgegeven; IV. STUK, bladz. 155; enz.

naam als *Herba Medica*, dat is Medisch Kruid, zou hebben bekomen.

IV.

AFDEEL.

XVIII.

HOOFD-

STUK.

Decan-
dria.

Hoe 't zy, het was den Ouden zeer bekend als een uitmuntend Beeften-Voeder, dat men zestienmaal in 't Jaar kon afmaaijen, volgens PALLADIUS. In Persie bevondt OLEARIUS hetzelfde de voornaamste Leeftogt te zyn van de Paarden. In Spanje werdt het, ten zelfden einde, ook veel gezaaid en niet minder in Languedok en Provence, of ook in Bourgondie en andere deelen van Vrankryk. Wegens de ongemeene voedzaamheid en dat het verscheide Jaaren overblyft, wordt het ook wel *Sainfoin*, dat is Gezegend Hooy, zo wel als de Haanekammetjes voorgemeld*, geheten en daar mede verward. Drie of viermaal 's Jaars kan men het in Vrankryk afmaaijen en dus levert het veel Hooy uit: doch heeft dit gebrek dat de Beeften zig, zonder iets anders daar by, 'er aan te barsten zouden eten. Ook vereifcht het, om te slaagen, een vetten wel gemesten Grond, waar aan het in veele Landen ontbreekt (*).

* Bladz.

24.

Deeze Kruiden hebben een Klaverachtige Gestalte en gelyken veel naar de Meliloten. De eerste of echte Rupsklaveren groeijen ongeveer een Elle hoog, en hebben paarschachtige, de anderen geele Bloemen. De tweede en derde

(*) HALL. *Helv. incubat.* Tom. I. p. 166.

IV. de blyven laager en kunnen niet op zig zelve
 AFDEEL. staan. De vierde, die aan den Zeekant van
 XVIII. Languedok en Provence groeit, is de aller-
 HOOFD- kleinste. Het onderscheid der Haauwtjes blykt
 STUK. uit de opgegevene bepaalingen van ieder Soort.
 Tienman-
 uige. De twee laatsten hebbenze stekelig of gedoornd
 en de Zeekants-Rupsklaveren munten door eene
 Wolachtige Haairigheid uit, welke dit Gewas
 bekleedt, gelyk veele andere Zeeplanten.

IX. (9) Rupsklaver met Slakhoornige Haauwtjes,
 Medicago getande Stoppeltjes en verspreide Stengen.
 polymor-
 pha. Van deeze, die, wegens de Haauwtjes,
 Slakken- Slakkenkruid genoemd wordt, in de Zuidelyke
 kruid. deelen van Europa natuurlyk groeiende en
 anderszins veel naar de voorgaande gelykende,
 doch kleiner van Gewas, en een jaarlykfe
 Zaayplant zynde, komen aanmerkelyke Ver-
 scheidenheden voor, die door den Ridder aldus
 onderscheiden zyn.

Orbicula- A. Slakkenkruid met eenzaame Slakhoornige neer-
 ris. gedrukt platte Haauwtjes, kanthaaierige Stop-
 schyfrond. peltjes en verspreide Stengen,

B,

(9) *Medicago Legum. Cochleatis, Stipulis dentatis, Cau-
 le diffuso. H. Cliff. 378. Ups. 230. R. Lugdb. 381. GUAN
 Monsp. 398. DALIB. Paris. 230. KRAM. Austr. 225. GORT.
 Belg. 215. Trifol. Cochlearum Fructu nigro hispido. C. B.
 Pin. 329.*

A. Med. Leg. solitariis &c. Medica major dicarpos &c.
 MORIS. Hist. I. p. 152. S. 2. T. 15. f. 1. Med. Orbicula-
 ta. TOURNF. Inf. 410. GER. Prov. 516. N. 5.

- B. *Slakkenkruid* dat grooter is, tweevruchtig, de Haauwtjes Kogelrond Schottelachtig. IV. AFDEEL. XVIII.
- C. *Slakkenkruid* met gedraaide Haauwtjes, groot en klein, ongedoornd. HOOFDSTUK. *Scutellata.* Gefchoteld.
- D. *Slakkenkruid* met een Tolachtige Vrucht. *Tornata.* Gedraaid.
- E. *Slakkenkruid* dat grooter, gedoornd is en tweevruchtig, de langste Doorntjes op en nederwaards gestrekt. *Turbinata.* Tolachtig.
- F. *Slakkenkruid* dat kleiner is en veelvruchtig; de Haauwtjes grooter wit; de Blaadjes Hartvormig met een bruine Plek. *Intertexta.* Doorweven. *Arabica.* Arabifch.
- G. *Slakkenkruid* met een zeer kleine Vrucht, als een wederzyds getand Kroontje. *Coronata.* Gekroond.
- H. *Slakkenkruid* met getropte Kogelronde flekellige Haauwtjes, de Stoppeltjes kanthairig. *Ciliaris.* Kanthairig.

I.

- B. Med. Coch. major dicarpos &c. MORIS. *Ibid.* f. 4. Medica Scutellata. TOURNE. *Inst.* 410. GER. N. 6.
- C. Med. tornata major et minor lenis, MORIS. *Ibid.* f. 6. GER. N. 7.
- D. Med. Fructu turbinato. GOUAN *Monsp.* 399. Med. magn. Turbinata. TOURNE. *Inst.* 410.
- E. Med. Cochleata spinosa &c. MØR. *Ibid.* f. 7, 8, 9. GER. N. 11.
- F. Med. Coch. minor polycarpos &c. MORIS. *Ibid.* f. 5. Medica Arabica. CAM. *Hort.* 97. T. 27.
- G. Med. Fr. minimo &c. MORIS. *Ibid.* f. 81. Medica coronata Cherleri patva. TOURNE. 411. GER. N. 9.
- H. Med. Legum. congestis Globosis &c. Medica annua Fr. ciliati. TOURNE. 411.

X 4

- IV. I. *Slakkenkruid* met eenzaame Kogelronde, zeer
 AFDEEL. korte stekelige Haauwtjes, en Zaagtandige
 XVIII. Stoppeltjes.
 HOOFD-
 STUK. K. *Slakkenkruid* dat driebladig is, met gedoornde
Hirsuta. Slakhoornige Haauwtjes, de onderste Blaad-
 Ruig. de Slakhoornige Haauwtjes, de onderste Blaad-
Rigidula. jes Wigvormig stomp, de bovensten rond-
 Styfachtig. achtig.
 L. *Slakkenkruid* met Slakhoornige Haauwtjes, die
Minima. uitwendig overhoeks haakig gedoord zyn; de
 Zeer klein. Stoppeltjes effenrandig.
 M. *Slakkenkruid* dat tweevrugtig is, met een
Muricata. rond klein gedoord Zaadhuisje.
 Gedoord.
 N. *Slakkenkruid* met weinigbloemige Steeltjes en
Nigra. Slakhoornige Haauwtjes, met Haakjes zo
 Zwart. lang als dezelve.
 O. *Slakkenkruid* met een gedoornde Vrucht, de
Laciniata. Bladen Lineaal en Tandswys ingesneeden.
 Gesnip-
 perd.

Zo

I. Med. Leg. solitariis Globosis &c. &c. Med. echinata
 hirsuta. TOURNE. GER. N. 13. GARID. 309.

K. Med. triphylla, Leg. Cochleatis spinosis &c. GER. N.
 12. VAILL. Paris. T. 33. f. 7.

L. Med. Legum. Cochleatis, Aculeis uncinatis &c. OED.
 211. Medica echinata minima, J. B. Hist. II. p. 386.

M. Med. Cochleata dicarpis, Caps. Spinosa. rotunda.
 MORIS, ut supra. f. II. GER. Prov. N. 3.

N. Med. Pedunc. paucifloris &c. GER. N. 10. MORIS,
 ut. f. 19.

O. Med. Fructu echinato, Fol. Linearibus dentatis. GOUAN
 Monsp. 400. Medicago Syriaca, RIV. Tetrap. 205. Med.

Zo veele Verscheidenheden komen 'er voor van het zogenaamde Slakkenkruid, welke bovendien ook in andere opzigten verschillen. De eerste, naamelyk, heeft op drooge Gronden de Stengetjes maar een Handbreed, op vogtige vette Gronden een Voet lang, op de Aarde leggende: de tweede heeft de Stengten deele opgeregt. een Elle, de vierde somtyds wel anderhalf Elle lang. Weinig kleiner zyn zy in de vyfde, doch de Arabische valt kleiner, zo wel als de volgende. Het Loof aangaande, dit heeft de Blaadjes naar die van Klaveren of Meliloten meer of min gelykende, uitgenomen de laatste, alwaar de Bladen langwerpig en Tandswyze uitgehoekt voorkomen. Van het verschil der Zaadhuisjes, dat in de bepaalingen opgemerkt is, geeft MORISON zeer fraaije Afbeeldingen. Zy vallen in de eerste Soorten als Hazelnooten of grooter, in de laatste kleiner dan Erwtten. Sommigen zyn plat als een Dubbeltje, als Schotteltjes of Napjes in malkander, of als Nesten van kleine Korfjes; anderen gelyken naar Tonnetjes, die aartig gedraaid, als geborduurd, of stekelig gedoorn en als de Klisfen met Haakjes bezet zyn. Zy bestaan uit een Slangswyze

IV.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Decan-
dria.

in

dicarpus laciniata. FLUK. *Alm.* 245. *Trif. echinato* Capite.
DOD. *Mem.* I. p. 123. *Trifolium Fructu echinato.* MAGN.
Monsp. 271. T. 270. *Trif. Cochl. Spinofum Syriacum,* fol.
laciniatis. BREYN *Cent.* 81. T. 34.

X 5

II, DEEL. X. STUK,

IV. in één gedraaid Strookje , waar tusſchen de
 AFDEEL. Nierachtige Zaadjes zyn vervat.
 XVIII. Van dit Slakkenkruid , 't zy dan hoedanig
 HOOFD- ook , wordt weinig of geen gebruik gemaakt ,
 STUK. dewyl men beter Kruiden tot Beeſten- Voeder
Tienman- heeft. Het dient alleenlyk tot aartigheid , we-
nige. gens zyne zonderlinge Zaadhuisjes , in de Ho-
 ven en groeit als Onkruid in de Koornlanden
 der Zuidelyke deelen van Europa. In Egypte
 is het , op vogtige Velden , gemeen. Het Ge-
 doornde zou ook in Friesland voorkomen , zo
 ME E S E aantekent.

XIX. HOOFDSTUK.

*Befchryving der VEELBROEDERIGE KRUI-
 DEN (Polyadelphia) , dus genaamd om dat
 de Meeldraadjes tot verſcheide Voetſtukken
 zyn vereenigd ; gelyk in 't St. Jans Kruid
 enz. plaats heeft.*

De meeste Geflagten van deeze Klafſe be-
 hooren tot de Boomen en Heeſters en
 zyn derhalve reeds beſchreeven. Ook komen
 er maar elf in voor , die in de Rangén van
 Vyf- Twaalf- Twintigmannigen en Veelman-
 nigen onderſcheiden zyn. Tot de Twaalfmanni-
 gen behoort het Geflagt van

MON-

• MONSONIA,

IV.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD.
STUK.

Een vyfbladige Kelk en vyfbladige Bloem; vyftien Meeldraadjes tot vyf Vezelen famengegroeid; een vyfdeelige Styl en vyfzaadig Huisje; maaken de byzondere Kenmerken uit.

Maar ééne Soort is van dit Geslacht bekend (*), die den bynaam van *Schoone* voert, wegens de fraaiheid der Bloemen. Het is een Kaaps Plantje, door den vermaarden BREYNIUS in Afbeelding gebragt, dat eenigermaate gelykt naar de Geraniums. Het heeft veele gesteelde Wortelbladen, die aan 't end Vinswyze Blaadjes hebben, zeer smal, doch eenigermaate Lancetvormig. Hier tusfchen komen twee of drie enkelde Bloemsteeltjes voort, die eens zo lang als de Bladsteelen zyn, in 't midden, op de manier der Anemonen, gekranst met zes Lancetvormige Blaadjes, en op 't end een groote Bloem hebbende, welke uit vyf gelyke Eyronde Blaadjes bestaat en naar die der Nigelle veel gelykt. Men vindt 'er vyf Vezelen in, welke ieder ten halve in drieën zyn gedeeld, met haare Meelknopjes, en uit het midden ryst de Styl als een Pylaartje, dat met vyf langwerpige,

by

I.
Monsonia
speciosa.
Schoone.

(1) *Monsonia*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1268. p. 508. *Veg.* XIII. p. 580. *Gen. Plant.* 578. *Mant.* 105. *Monsonia grandiflora*. BURM. *Prodr. Cap.* 23. *Geranium Folio tenuissime dissecto, Flore singulari amplissimo.* BREYN *Prodr.* III. *App.* 31. T. 21. f. 2.

IV. byna Rolronde, gekleurde Stempels praakt. Ik heb een Exemplaar van deeze Plant.

XIX. HOOFD-STUK. Onder de Veelmannigen komt het Geslagt van

HYPERICUM. St. Jans Kruid.

Waar van ik reeds veertien Soorten onder * H. D. V. de Heesters heb beschreeven *; zo dat nog maar St. bl. 564, een - en - twintig overblyven, als volgt.

XIII. (13) St. Jans Kruid met driewyvice Bloemen, omgehoogen Stoppeltjes en langwerpige Tandswys' gekartelde Bladen.

Hypericum Orientale.
Oosterfch.

XIV. (14) St. Jans Kruid met driewyvice Bloemen, een ronde laag Heesterige gedoornde Steng en langwerpige Bladen.

Scabrum.
Ruuw.

XV. (15) St. Jans Kruid met driewyvice Bloemen, een ronde kruipende Steng en Lancetvormig Liniaale stompe Bladen.

Repens.
Kruipend.

In de Levant heeft de vermaarde TOURNEFORT deeze drie Soorten ontdekt, waar van de eerste Stengen van een Elle hoog en Bladen hadt

(13) *Hypericum* Flor. trigynis Stipulis reflexis &c. *Hyper. Orientale Parmicæ foliis.* TOURNE. *Cor.* 18. *It.* II. T. P. 97.

(14) *Hypericum* Flor. trig. Caule tereti &c. *Am. Acad.* IV. p. 287. *Hyp. Orientale Caule aspero purpureo.* TOURNE. *Cor.* 19.

(15) *Hypericum* Flor. trig. Caule tereti repente &c. *Am. Acad.* *Ibid.* *Hyp. Orient. Polygoni folio.* TOURNE. *Cor.* 19.

hadt als het Wilde Bertram onzer Velden, ieder met twee Oortjes, die zig als omgeboogene Stoppeltjes vertoonden: de tweede ruuwe en paarfche, Kruidige Stengen, met Bladen van eene ovaal Lancetvormige figuur: de derde kleine Blaadjes, als van het Varkensgras en Draadachtige kruipende Stengen.

- (16) St. Jans Kruid met driewyvice Bloemen, de laagften ongesteeld; de Steng tweefnydig Heesterig, de Bladen Lancetvormig-
Liniaal.

IV.
 AFDEEL.
 XIX.
 HOOFD-
 STUK.

XVI.
*Hypericum
 proficuum.
 Kinderend.*

In Noord-Amerika groeit deeze, die regte paarfchachtige Stengen heeft; een Kleurigheid zeer eigen aan dit Geslagt. De Bladen zyn finaler dan die van den Olyfboom en gelyken veel naar het Loof der zogenaamde Egyptifche Wilg. Het Gewas blyft altoos groen en draagt zeer fraaije geele Bloemen, waar van die der onderfte Mikjes ongesteeld, de overigen, welke de Aair uitmaaken, gesteeld zyn, zelden meer dan zeven in getal. Zy hebben de Meeldraadjes korter dan de Bloemblaadjes.

- (17) St. Jans Kruid met driewyvice Bloemen en *Liniaale over elkander leggende Bladen.*

XVII.
*Ericoides.
 Heyachtig.*

In

(16) *Hypericum* Flor. trig. primordialibus sessilibus &c. *Mant.* 106. Hyp. Flor. semi-trigynis &c. GRON. *Virg.* II. 112.

(17) *Hypericum* Flor. trig. Fol. Linearibus imbricatis. Hyp. Eri-

IV. In Portugal en Spanje groeit deeze, die zeer
 AFDEEL. klein is van Gewas en zig geheel Heyachtig
 HOOFD- vertoont, met eene Afchgrauwe wolligheid.

XIX. STUK.

XVIII. (18) St. Jans Kruid met driewyvig Bloemen;
 Hypericum de Bladen Liniaal - Lancetvormig, de
 Canadense. Steng vierhoekig, de Zaadhuisjes gekleurd.
 Kana-
 daasch.

In Kanada groeit, volgens den Heer KALM, deeze, die ronde Takkige Kruidige Stengetjes heeft en zeer kleine gesteelde Bloempjes; van grootte als der Spurrie, gevolgd wordende van roode Zaadhuisjes.

XIX. (19) St. Jans Kruid met driewyvig negen-
 Virginicum. mannige Bloemen, een ronde Steng en
 Virginisch. Eyronde omvattende Bladen.

Aan zekere jonge Virginische Dame, JENNY COLDEN genaamd, werden, door Doktor GARDEN, de Kenmerken gezonden van een Plant, niet ver van Nieuw Engeland, in 't jaar 1754 gevonden, doch welke zy reeds in haare Verzameling hadt, hebbende dezelve een Jaar vroeger ontdekt. Aan deeze gaf die Kruidkundige Dame, naar welke waarschynlyk 't Geslagt van *Coldenia* benoemd is, ter eere van ge-

Ericoides minimum Fol. cinereis. PLUK. *Alm.* 189. T. 93. f. 5. Hyp. toment. Lusitanicum minimum. TOURNEF. *Inst.* 256.

(18) *Hypericum* Flor. trig. Fol. Lineari-Lanceolaris &c.

(19) *Hypericum* Flor. trig. enneandris &c. *Mant.* 255.
Gardenia Colden. Observ. Edinb. Vol. II. (1756). p. 2.

gezegden Doktor den naam van *Gardenia* (*). IV. AFDEEL. XIX. HOOFDE STUK.
 Hy oordeelde, naamelyk, de Plant van dit Geslacht verschillende, waar toe nochtans LINNÆUS dezelve, onder den naam van *Virginisch St. Jans Kruid*, betrokken hadt. Want zy heeft maar drie Bondels, ieder van drie Meeldraadjes, en daar tusfchen drie stompe Klierachtige Honigbakjes. De Gestalte, evenwel, komt veel met die van 't gewoone *St. Jans Kruid* overeen.

(20) *St. Jans Kruid met driewyvyge Bloemen en vierkante Kruidige Stengen.* XX. *Hypericum quadrangulare.* Vierhoekig.

Wegens de vierkante Stengen, die in dit Kruid zeer opmerkelyk zyn, voert het den bynaam. De Groeiplaats is door geheel Europa en zelfs in ons Land aan vogtige Beeken en op de Velden in Zandige Landsdouwen. Men noemt het *Hertshoey*, in 't Engelsch *St. Johns Grasf*. Het groeit hooger en grover dan het volgende.

(21) *St. Jans Kruid met driewyvyge Bloemen,* XXI. *Perforatum.* Gemeend.

(*) 't Geslacht van *Gardenia*, een zeer schoonen Kaapfen of Oostindischen Bloem-Heester bevattende, is door my reeds in het II. D. IV. STUK, blaaz. 387, beschreeven.

(20) *Hypericum* Flor. trig. Caule quadrato Herbaceo. GORT. Belg. 216. GOUAN *Monsp.* 402. KRAM. *Austr.* 226. *Fl. Suec.* 624, 679. R. *Lugdb.* 473. Hyp. *Ascyron dictum* Caule quadrangulo. J. B. *Hist.* III. p. 382. *Ascyron.* DOD. *Pempt.* 78. LOB. *lc.* 399.

(21) *Hypericum* Fl. trig. Caule ancipiti &c. *Mat. Med.* 368. GORT. Belg. 216. KRAM. *Austr.* 226. GOUAN *Monsp.*

402.

IV.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

tweesnydende Stengen en stompe doorschynend gestipte Bladen.

Dit is het gemeene *St. Jans Kruid*, in de Apotheeken by den naam van *Hypericum* bekend, dat men in 't Engelsch ook *St. Johns Wort*, maar in 't Fransch *Millepertuis* noemt, om dat de Bladen met een menigte van Gaatjes schynen doorboord te zyn; weshalve het ook *Perforata* en *Porosa* is getyeld. Die doorschynende Stippen, nothans, zyn slegts Olieblaasjes. Eenigen hebben het *Fuga Demonum* en by ons Landvolk *Jaagt den Duivel* geheeten, om dat het tegen Opftyging, Benaauwdheden en Zenuwkwaalen, die de Menschen somtyds als bezeten maaken, dienstig is.

Het Kruid, dat op Akkers, Velden, aan de Wegen en in Boschen, zo by ons als door geheel Europa, van zelf groeit, komt ook veel in de Tuinen voor, en is iedereen bekend. De Bloemen zyn geel, doch aan 't end der Blaadjes met zwarte Stippen besprengd; gelyk ook ieder Bondeltje van Meeldraadjes een zwart Kliertje heeft. Dit alles ontstaat uit de overvloed van Olie of welriekende Gom-Harst, naar Terbenthyn gelykende, die het Aftrekzel der Bloemen in Wyngest rood kleurt, hoewel zy ook afgeeft in Water. Door Destillatie komt
uit

402. R. *Lugdb.* 474. HALL. *Mlv.* 630. *Hypericum vulgare*.
C. B. *Pin.* 279. *Hypericum*. DON. *Pempt.* 76. LOB. *lc.* 398.

uit een Pond der Toppen van dit Kruid, die men meest gebruikt, wel een Once Olie, en de Wortels geeven een zuuren Geest, als Honigachtig.

IV.
AFDEEL
XIX.
HOOFD-
STUK.

Het St. Jans Kruid wordt gehouden voor een uitmuntend Wondmiddel, inzonderheid de Olie, welke op de Bloemen gestaan heeft; die, niet rans geworden, ook zeer dienstig is tot Brandsteden. Als een Geheim hebben sommigen die Olie, met het uitgeperste Sap gemengd, voor een Wondbalfem uitgevent. Inwendig wordt het Aftrekzel der Bloemen als Thee, tot verzagting van de scherpheid der Vogten, en om de Kwetsuuren der Ingewanden, in Bloedloop en andere Vloeiingen, te geneezen, zeer geroemd. Eenigen hebben 'er Koortsverdruyvende kragten aan toegeschreeven. De Ouden achtten het St. Jans Kruid openende en Pisdruyvende. BOERHAAVE heeft uit deszelfs gebruik een heefschheid zien ontstaan in de Keel. Daar heerfcht, naamelyk, een scherpe bitterachtige Smaak, zelfs in de Bladen, en het Afkookzel is Wormdoodende. Het Zaad is meest famentrekkende. Droog geeven de Bloemen aan Wol, die van Aluin doortrokken is, een taamelyk schoone geele Kleur. Het Aftrekzelen Afkookzel der Toppen wordt, als men 'er Koperroot in doet, groen (*).

(22)

(*) HALL. *Helv. inchoat.* II. p. 5. Item RUTY *Mar. Med.* ad tit. Hyp.

Y

II. DEEL X, STUK

IV. (22) St. Jans Kruid met driewyvige Bloemen,
 AFDEEL. in de Oxelen eenzaam, tweefnydige leg-
 XIX. gende Draadachtige Stengen en gladde
 HOOFD- Bladen.
 STUK.

XXII.
Hypericum
bumifusum.
 Leggend.

(23) St. Jans Kruid met driewyvige Bloemen,
 ronde Stengen en ongesteelde Lancetvor-
 mige Bladen, die aan den voet Golfswyze
 getand zyn.

XXIII.
Crispum.
 Gekruld.

Deeze beiden in de Zuidelyke deelen van Europa, de laatste inzonderheid op Sicilie, in Kalabrie en Griekenland groeiende, zyn kleine Plantjes, door het gemelde zig genoegzaam onderscheidende. De laatste heeft ongemeen kleine gekrulde Blaadjes. De eerste heeft men ook in Sweeden en by ons gevonden.

XXIV.
Montanum.
 Bergmin-
 nend.

(24) St. Jans Kruid met driewyvige Bloemen,
 Zaagswys geklierde Kelken, een opgeregte
 ronde Steng en Eyronde gladde Bladen.

(25)

(22) *Hypericum* Flor. trig. Axillaribus solitariis &c. GORT. Belg. 216. Fl. Suec. II. 681. GÜETT. Stamp. II. 174. OED. Dan. T. 141. HALL. Helv. 360. Hyp. minus supin. glabrum. C. B. Pin. 279. Hyp. sup. minimum. CLUS. Hist. II. p. 181. LOB. Ic. 400.

(23) *Hypericum* Flor. trig. Caule tereti &c. Mant. 106. Hyp. crispum triquetro et cuspidato follo. BOCC. Mus. II. p. 31. T. 12. Hyp. Fol. parvis crispis f. sinuatis, Siculum. RAJ. Hist. 1019.

(24) *Hypericum* Flor. trig. Cal. ferrato-gland, &c. OED. Dan. T. 173. Fl. Suec. II. 683. Hyper. elegantissimum. J. B. Hist. III. p. 383. HILL. Plant. 557. T. 14. Androsimum Camproclarense. COL. Ephr. I. p. 73. T. 74. Ascyrum f. Hyp. bifolium glabrum, non perforatum. C. B. Pin. 280.

- (25) St. Jans Kruid met driewyvig Bloemen, **IV.**
 Zaagswys geklierde Kelken, een opge regte **AFDEEL**
 ronde Steng en Eyronde ruigachtige Bladen. **XIX.**
HOOFD-
STUK.

Op de Gebergten, zo wel der Noordelyke **XXV.**
 als Zuidelyke deelen van Europa, komen dee- **Hypericum**
 ze beiden voor en de laatste valt zelfs in Hol- **hirsatum.**
 land aan Duinbeeken en op vogtige Gronden, **Ruigbla-**
 als ook in 't Sticht en elders. Men noemtze **dig.**
Ruig Herts-Hooy; om ze dus van dat Kruid
 met vierkante Stengen, 't welk Herts-Hooy
 genoemd wordt, hier voor beschreeven, en op
 de zelfde plaatsfen groeit; te onderscheiden. De
 een zo wel als de andere Soort, meest in de
 ruigte of gladheid der Bladen verschillende,
 valt ook in Switzerland. In kragten gelyken zy
 het St. Jans Kruid eenigzins.

- (26) St. Jans Kruid met driewyvig Bloemen, **XXVI.**
 Zaagswys geklierde Kelken en half omvat- **Tomentosum.**
 tende bogtige Wollige Bladen; de Stengen **Wollig.**
 leggende.

- (27) St. Jans Kruid met driewyvig Bloemen, **XXVII.**
Perfolia-
eetsum.
Doorbla-
dig.

(25) *Hypericum Flor. trig. &c. GORT. Belg. 217. GOUAN*
Monsp. 402. H. Cliff. 380. R. Lugdb. 474. Hyper. Andro-
simum dictum. J. B. Hist. III. p. 382. Andros. Ascyron
dictum Caule rotundo. MORIS. Hist. II. p. 171. S. 5. T.
6. f. 11.

(26) *Hypericum Flor. trig. &c. GORT. Belg. 218. GOUAN*
Monsp. 402. Hyp. sup. tomentosum. C. B. Pin. 279. CLUS.
Hist. II. p. 181.

(27) *Hypericum Flor. trig. Caule subancipiti &c.*

Y 2

II. DEEL, X. STUK,

IV.
AFDEEL,
XIX.
HOOFD-
STUK.

een byna tweefnydige Steng, omvattende Eyronde Bladen; het Kroontje met de Bloemen ongesteeld.

XXVIII.
Hypericum
Elodes.
Pluizig.

(28) St. Jans Kruid met driewyvige Bloemen, een ronde kruipende Steng, pluizig zo wel als de Bladen, die rondachtig zyn.

Deeze drie, waar van de eerste in de Zuidelyke deelen van Europa, de laatste op Moerasfige plaatfen van Vrankryk en Engeland groeit, hebben veel overeenkomst.

XXIX.
Pulchrum.
Schoon.

(29) St. Jans Kruid met driewyvige Bloemen, Zaagswys geklierde Kelken, Hartvormige gladde doorboorde Bladen, en ronde Stengen.

In de Zuidelyke deelen van Europa, als ook in Switzerland, doch zeldzaam, komt dit Kruidje voor, dat TRAGUS schoon of fraay St. Jans Kruid genoemd heeft. Het heeft de Bloemen byna Oranjekleurig.

(30)

(28) *Hypericum* Flor. trig. Caule tereti repente &c. Ascyrum supinum villosum palustre. C. B. *Pin.* 280. Asc. supinum Elodes. CLUS. *Hist.* App. alt. Caryophyllus palustris, Foliis subrotundis incanis, Flor. Aurcis, MENTZ. *Pag.* T. 7. f. 3. an?

(29) *Hypericum* Flor. trig. Calyc. ferrato-glandulosi &c. GOUAN *Monsp.* 403. Hyp. Calyce ferrato, Fol. Cord. connatis. HALL. *Gott.* 116. Hyp. minus erectum, C. B. *Pin.* 279. Hyp. pulchrum Tragi. J. B. *Hist.* III. p. 383, OED. *Dan.* 75.

- (30) St. Jans Kruid met driewyige Bloemen, IV.
 Zaagswys geklierde Kelken, de Bladen AFDEEL.
 Hartvormig rond en glad. XIX.
HOOFD-
STUK.

Op de Pyreneefche Bergen groeit deeze Soort, XXX.
 welke de Bladen byna rond heeft, als die van Hypericum
 't Penningkruid, van onderen roodachtig, de Nummu-
 Bloemen groot en bleek geel, met de Blaadjes larium.
 in den omtrek gekarteld. Zy is niet, gelyk de Penning-
 voorgaande, opgeregt, maar leggende, heb- bladig.
 bende Stengetjes van omtrent een Handbreed
 langte.

- (31) St. Jans Kruid met driewyige Bloemen, XXXI.
 Zaagswys geklierde Kelken en byna ge- Coris.
 kranste Bladen. Heyachtig.

Dit naar Hey gelykend Kruid, is voor de
 echte *Coris* van **DIOSCORIDES** gehouden.
 Het groeit op drooge Heuvelen der Zuidelyke
 deelen van Europa en in de Levant. De Steng
 bereikt van één tot twee Ellen hoogte. Aan
 den

(30) *Hypericum* Flor. trig. Cal. ferrato-Glandulosi &c.
 Hyp. Nummulariæ folio. C. B. Pin. 279. Prodr. 130. PLUK.
 Alm. 188. T. 93. f. 4. *Androsæmum supinum* Saxatile. BOCC.
 Mus. II. p. 134. T. 91.

(31) *Hypericum* Flor. trig. Cal. ferrato-Gland. &c. GRON.
 Orient. 240. Hyp. f. *Coris legitima* Ericæ similis. MCRIS.
 Hist. II. p. 468. S. V. T. 6. f. 4. *Hypericoides Coris quo-*
rundam. J. B. Hist. III. p. 384. *Coris lutea.* C. B. Pin.
 280. Hyp. saxatile tenuissimo & glauco folio. TOURNE.
 Inst. 255.

Y 3

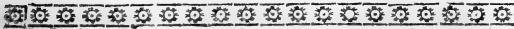
IV. den voet van ieder Blaadje zyn twee Stoppeltjes, van de zelfde figuur en grootte: dus komen 'er, dewyl de Blaadjes gepaard zyn, als zes Blaadjes, die een Kransje maaken, by elkander voor; zegt de Ridder.

XXXII. (32) St. Jans Kruid *met tweewyvig Bloemen; de Blaadjes Eyronnd ongesteeld.*
Hypericum mutuum.
 Verminkt.

Met dit Virginisch Kruidje, dat naar de Kleine Santorie gelykt, doch de Blaadjes zo dicht tegen de Steng aangedrukt heeft, dat het zig als Bladerloos vertoont, besluit ik hier de beschryving van dit Geslagt, als hebbende de twee volgende Soorten, die Heesterig zyn, reeds voorgesteld. Ook loopt hier mede de Klasse der Veelbroederige Kruiden ten einde.

(32) *Hypericum* Flor. digynis, Fol. ovatisesifilibus. GRON.
Virg. 112. *Centaurium luteum Aquaticum perfoliatum* Flore flavo, Foliis subrotundis glaucis. CLAYT. N. 232.

XX. HOOFDSTUK.

 IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.

Beschryving der SAMENTEELIGE KRUIDEN (Syngenesia), bevattende de Straal-, Sterre- of Zonnebloemige enz: gelyk de Salade, Endivie, Cicorey, Artichokken, Scorzoneëren en andere eetbaare; de Paardebloemen, Klisfen, 't Reinevaren, Duizendblad, Mater, Alfem, Byvoet, Kamille en andere Geneeskragtige; de Asters, Koorn- en Zonnebloemen, Gulde Roede, Chryzanten en andere sierlyke; de Doornen, Distels en andere schadelyke Planten of Onkruiden.

De reden der benaaming, de eigenschappen en onderscheiding der Planten, die *Samenteelige* genoemd worden, om dat de Bloemen uit een menigte van Blommetjes, in een gemeene Kelk vergaard, bestaan; is door my zo omstandig verklaard, toen ik de Heesters, daar toe behoorende, beschreef (*), dat ik den Leezer slegts daar toe behoef te wyzen, en dus gaa ik Voetstoots over tot den

E E R S T E N R A N G.

Egaale Veelwyvery.

Die zodanige Kruiden bevat, wier Blommetjes,

(*) Zie het geheele XVI. HOOFDSTUK. aan 't begin van het II. DEELS, VI. STUK, deezer *Natuurlyke Historie*.

IV. tjes , uit welken de Hoofdjes bestaan , allen
 AFDEEL. *Tweeflagtig* zyn , dat is zo wel een Styl en
 XX. *Vrugtbeginzels* als Meeldraadjes hebben. In
 HOOFD- deze Rang komen negentien Geslagten voor ,
 STUK. die *Tongbloemig* , negen die *Kopbloemig* en der-
 Egaale *veelwyve-*
 79. tien die *Schyfbloemig* zyn , als volgt.

A. Tongbloemige. *Semiflosculosi.*

GEROPOGON. Grysbaard.

De Stoel met Borstelige Kafjes bezet ; een enkele Kelk ; het Zaad op de Schyf met Pluimachtige Zaadkuifjes ; dat van den Omtrek met vyf Baardjes. Dus komen de Kenmerken van dit Geslagt voor , dat de drie volgende Soorten bevat.

I. (1) Grysbaard *met gladde Bladen.*
Geropogon glabrum.
 Gladbladig.

(2) Grysbaard *met Haairige Bladen.*
 II. Deze twee , in Italie natuurlyk groeiende ,
Hirsutum. verschillen meest door de gladheid of ruigte
 Ruigbladig. der Bladen , welke Grasachtig zyn , komende de Gestalte , voor 't overige , die van het Bok-
 baard

(1) *Geropogon Fol. glabris. Syst. Nat. XII: Gen. 904. p. 513. Veg. XIII. p. 592. Tragopogon Gramineo folio glabrum. RAJ. Suppl. 149. Trag. Cal. Coroll. Radio longioribus. H. Ups. 243. JACQ Hort. T. 33.*

(2) *Geropogon Fol. pilosis. Trag. Gramin. foliis hirsutis, C. B. Pin. 275. COL. Ephr. I. p. 232. T. 231.*

baard naby. De Kelken , naamelyk , zyn grooter dan de Krans der Bloemen , die in beide deeze Soorten roodachtig zyn van Kleur.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(3) Grysbaard met de Kelk in een byzondere Kelk begreepen.

III.
Geropogon
Calyculata.
Gekelkt.

Deeze vergaat niet jaarlyks , als de anderen , en heeft veel Takkige Stengen , met de Bloemen aan 't end , die voor het bloeijen knikken. 't Getal der Blommetjes is menigvuldig.

T R A G O P O G O N. Boksbaard.

Een naakte Stoel , een enkele Kelk en Gepluimde Zaadkuifjes , onderscheiden dit Geslagt , dat bovendien aan de Gestalte kenbaar is. Men vindt 'er de elf volgende Soorten in begreepen.

(1) Boksbaard met de Kelken zo lang als de Bloemkrans ; de Bladen onverdeeld en gestrekt.

I.
Tragopogon
Pratense.
Gemeen.

Niet ongemeen is deeze Soort in verscheide deelen van ons Nederland , voorkomende aan We-

- (3) *Geropogon Calycibus Calyculatis*. JACQ. *Hort.* T. 106.
(1) *Tragopogon Cal. Corollæ radium æquantibus* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 905. p. 518. *Veg.* XII. p. 592. *Trag. Cal. Florem superantibus* &c. *Mat. Med.* 372. GORT. *Belg.* 219. *Fl. Suec.* 648 , 684 , R. *Lugdb.* 119. DALIB. *Paris.* 242. *Tragopogon Pratense luteum majus*. C. B. *Pin.* 274. TOURNE. *Inst.* T. 270. *Tragopogon*. DOD. *Pempt.* 256. LOB. *Ic.* 550.

Y 5

IV. Wegen en op de Akkers , gelyk door geheel
AFDEEL. Europa. Men noemtze , volgens de betekenis
XX. van den Griekfchen naam *Tragopogon*, in 't
HOOFD. van den Griekfchen naam *Tragopogon*, in 't
STUK. Franfch *Barbe de Bouc*, in 't Engelfch *Buckes-*
en Goats Beard, by ons , als ook in 't Hoog-
Egale
Veelwyve-
73. duitfch , *Boksbaard*, wegens de Pluizige Haai-
 righeid der Zaadkuifjes , uitpuilende van den
 Kelk. Het wordt ook *Jofephbloemen* geheten.

De Steng wordt een Elle hoog en is Takkig
 verdeeld , omringd met breede Grasachtige Bla-
 den , die als een Scheede denzelfen omvatten ,
 uitloopende in een lange fmalle Staart en dik-
 wils met de enden neerhangende. Aan 't end
 van ieder Takje komt een groote Kelk , met lan-
 ge Punten , waar in de famengeftelde Bloem ,
 van binnen geel , van buiten paarfch zynde. Op
 den Stoel , die met Kuiltjes gefipt is , rypen
 de lange groote gefleufde Zaaden aan , die een
 Pluis hebben , byna als de Scorzoneeren en
 Paardebloemen (*).

Een Melkachtig Sap bevat dit Kruid , welks
 Steelen en Spruiten , in 't vroege Voorjaar , on-
 der den naam van *Salfefi* of *Sasfesi* , gestoofd
 op

(*) De zonderlinge Gefalte van den Kelk in deeze Soort ;
 als ook die der Zaaden en gepluimde Zaadkuifjes , is niet
 alleen by **TOURNEFORT** , Tab. 270 , maar ook en wel in-
 zonderheid door den fchranderen Doktor **LE FRANCO VAN**
BERHEY , in zyn uitmuntende *Disfertatione* over dit flag van
 Bloemen , in 't jaar 1760 , Tab. I. B , Tab. 5. en Tab. 6
 Fig. 9 duidelyk aangewezen. Vergelyk Fig. 16 , alwaar
 men het gepluimde Pluis der Scorzoneeren ziet.

op Tafel komen. De Wortels, die lang en ge- ringd zyn, hebben niet minder zoetheid en zyn verzagtede voor de Borst. Het Loof wordt overal van het Vee gretig afgeschooren.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.

- (2) Boksbaard met de Kelken korter dan de Bloemkrans, de Bladen geheel en eenigermate gegolfd. II.
Tragopogon Orientale.
Levants.
- (3) Boksbaard met de Kelken langer dan de Bloemkrans, de Bladen onverdeeld gestrekt; de Bloemsteelen boven dikker. III.
Porrifolium.
Peybladig.
- (4) Boksbaard met de Kelken langer dan de Bloemkrans, de Bladen onverdeeld, de Wortelbladen en Bloemsteelen aan den voet pluizig. IV.
Crocifolium.
3maabladig.
- (5) Boksbaard met de Kelken anderhalfmaal zo lang als de Bloemkrans; de Kelken en Bladen pluizig. V.
Villosum.
Pluizig.

Van

(2) *Tragopogon* Cal. Coroll. Radio brevioribus &c. *H Ups.* 243. *Tragop. Orientale angustifolium*, *TOURNEF. Cor.* 36. *Barba Hirci*, *CAM. Epit.* 312.
 (3) *Tragopogon* Cal. Cor. Radio long. &c. *Trag. purpureo-coeruleum Porri folio* &c. *C. B. Pin.* 274. *Barba Hirci altera*, *CAM. Epit.* 313. *GORT. Belg.* 219. *Tragopogon lateum*, *LOB. Ic.* 556. *β. Tragop. Folio oblongo sinuato*, *C. B. Pin.* 274.
 (4) *Tragopogon* Cal. Cor. Rad. longior. &c. *GOUAN Mensp.* 405. *Trag. purp. coerul. Crocifol.* *C. B. Pin.* 275. *Trag. Croci folio* *Mont. COL. Ecpbr.* I, p. 229. T. 230.
 (5) *Tragopogon* Cal. Cor. Rad. fesqui-longioribus, *Cause*

Fe-

IV. Van het gewoone Boksbaard verschillen meer
 AFDEEL. of min deeze vier Soorten, wier eerste, in de
 XX. Levant door T O U R N E F O R T gevonden, uit-
 HOOFD. munt door de grootte van haare Bloem, die ook
 STUK. van buiten niet paarschachtig bruin is, maar
 Egaale veelwyve- ry. geel, zo wel als van binnen. De gene, die
 Bladen als van Prey heeft, is niet zoet, maar
 wrang van Smaak. Dezelve groeit in Vriesland
 en valt ook in Switzerland, wordende in Vrank-
 ryk, onder den Italiaanschen naam *Artesi*, in
 de Moestuinen geteeld. Die, welke Bladen als
 van de *Crocus* heeft en dus Smalbladig is,
 groeit in de Zuidelyke deelen van Vrankryk en
 Italie. Deeze heeft donker paarsche of blaauw-
 achtige Bloemen. Het is een Plantje van nauw-
 lyks een Voet hoogte. De laatste, die in Span-
 je haare Groeiplaats heeft, verschilt door eene
 Pluizige ruigte van de Preybladige. Dezelve
 schiet Takken uit alle Oxels der Bladen, 't welk
 haar een geheel ander aanzien geeft. De Bloe-
 men zyn bleek geel. Alle deeze zyn twee-
 jaarige Planten.

VI. (6) Boksbaard met éénbladige Kelken, die
 Tragopo- korter dan de Bloem zyn en ongedoornd;
 gon Daie- de Bladen rappig uitgehoekt. (7)
 champii.
 Rappig.

Folisque villosis. Tr. Caule tomentoso. HALL. *Gotting.*
 418.

(6) *Tragopogon* Cal. monophyllis &c. H. *Ups.* 224. *Cliff.*
 382. R. *Lugd.* 119. GOUAN *Monsp.* 404. *Hieracium* asp. Fl.
 magno Dentis Leonis. C. B. *Pin.* 127. *Hieracium* magnum.
 DALECH. *Hist.* 569. *Hieracium* purpureum. BARR. *Rar.*
 1043. T. 209.

- (7) Boksbaard met éénbladige Kelken, die korter dan de Bloem zyn en gedoornd, de Bladen geschaard met Tandjes. IV.
AFDEEL,
XX.
HOOFD-
STUK.
- (8) Boksbaard met de Kelken korter dan de Bloem en stekelig; de Bladen onverdeeld; die aan de Steng langverpig. VII.
Tragopo-
gon Pi-
croides.
Uitge-
hoekt.
VIII.
Asperum.
Ruww-
bladig.

Deeze drie behooren nog tot de gestengde Soorten van Boksbaard, hoewel zy te vooren tot het Havikskruid betrokken zyn of tot den Ganzen-Distel. Zy hebben 'er, wat de Gestalte aangaat, meer overeenkomst mede, maar worden wegens de Bloem hier t'huis gebragt. De Bladen zyn veel breeder dan in de voorgaande Soorten. De Groeiplaats van allen is in de Zuidelyke deelen van Vrankryk, in Languedok en Provence, of ook in Spanje. De eerste, het Grootte Havikskruid van DALECHAMP, heeft paarfche Bloemen (*) en is Wollig zagt, de tweede ruighairig. In beiden gelyken de Bladen naar die der Paardebloemen of Suikerey, in

(7) *Tragopogon* Cal. *monophyllis* &c. *H. Cliff.* 382. *GOUAN Monsp.* 405. *R. Lugdb.* 119. *Sonchus asper laciniatus* *Creticus.* *C. B. Pin.* 124. *Prodr.* 60. *Hieracium majus folio Sonchi Semine incurvo.* *C. B. Pin.* 127.

(8) *Tragopogon* Cal. *Corollâ brevioribus hispidis* &c. *GOUAN Monsp.* 405. *Sonchus asper subrotundo folio major & minor.* *C. B. Pin.* 124. *Prodr.* 60.

(*) Onder den naam van *Sulphureum* vind ik dit by den Ridder aangehaald, doch 't is zeker, dat *BARELIER Purpureum* heeft.

IV. in de laatste zynze byna rond. Deeze valt
 AFDEEL. naauwlyks een Handbreed, de andere een half
 XX.
 HOOFD- Voet of hooger.

STUK.

IX.
*Tragopol-
 gon Dande-
 lion.*

Degen-
 bladig.

(9) Boksbaard met Degenvormige Bladen ,
 die effenrandig en glad zyn , de Bloem-
 steelen uit den Wortel.

Van deeze Virginische zyn de Bladen Degen-
 vormig, lang en glad : de Bloemsteelen een-
 bloemig, geheel Bladerloos, aan den top ruig-
 achtig. De Bloem is fraay en hoog Goudgeel,
 hebbende het Zaadpluis Haairig, niet gepluimd.

X.
Lanatum.
 Gewold.

(10) Boksbaard met Degenvormige gegolfde
 Pluizige Bladen , de Bloemsteelen uit den
 Wortel.

In de Levant en Palestina is de Groeiplaats
 van deeze , die aan de Bloemsteelen maar een
 klein Blaadje heeft.

XI.
Virginicum.
 Virgijnisch.

(11) Boksbaard met de Wortelbladen Lief-
 achtig , gerond , de Stengbladen onver-
 deeld.

Hoe

(9) *Tragopogon* Fol. Ensisformibus integris laevibus &c.
Leontodon Fol. Ensisformibus integris &c. GRON. *Virg.* 114.

(10) *Tragopogon* Fol. Ensisformibus undatis &c. *Leonto-*
don Fol. Ensisformibus integris hirsutis. *Am. Acad.* IV. p.
 287.

(11) *Tragopogon* Fol. Radicalibus Lyratis rotundatis.
 GRON. *Virg.* 114. *Tragop.* Fol. Lanc. sesfil. anplexicaulibus
 dentatis, Caule Ramoso. GRON. *Virg.* I. p. 91.

Hoe deeze laatste tot de Ongeftengde Soorten van dit Geflagt behooren kan, is my duidter. Zy heeft Stengen die getakt zyn, met eenige Lancetvormige omvattende Blaadjes. De Bloemen zyn groot en Zwavelgeel, tegen den Middag zig fluitende, als wanneer de Kelk Kelgvormig wordt. Het Pluis is niet gepluimd, maar eenvoudig en de Zaaden gelyken naar die van 't Havikskruid.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
equalis.*

SCORZONERA. Slangewortel.

Een naakte Stoel, gepluimde Zaadkuifjes, een gefchubde Kelk met Schubben, die aan den rand rappig zyn. Dus komen de Kenmerken van dit Geflagt voor, waar in de volgende twaalf Soorten zyn begreepen.

(1) Slangewortel met Eyronde geribde Wollige effenrandige ongesteelde Bladen.

I.
*Scorzonera
tomentosa.
Wollig.*

In de Levant is deeze Soort door den vermaarden TOURNEPORT ontdekt, die geheel wit en Wollig is, de Steng gebladerd hebbende en korte Bloemtakjes uitgeevende uit de Oxelen, ieder met één of twee Bloemen.

(2)

(1) *Scorzonera* Fol. ovatis Nervosis tomentosis &c.
Syst. Nat. XII. Gen. 905. p. 519. *Veg.* XIII. p. 593.
Scorzonera Orientalis latifolia &c. *TOURNE. Cor.* 36.

IV. (2) Slangewortel met de Steng byna naakt,
 AFDEEL. eenbloemig; de Bladen breed Lancetvor-
 XX. mig geribd en vlak.
 HOOFD-
 STUK.

II. (3) Slangewortel met een takkige Steng, en
 Scorzonera omvattende Bladen, die onverdeeld zyn
 humilis. en gekarteld.
 Laag.

III. Wie van deeze twee de *Scorzonera* der A-
 Hispanica. potheeken zy, schynt twyfelachtig. Mischien
 Spaansch. zal de laatste uit de eerste, die men in ver-
 scheidene deelen van Europa wild aantreft, zyn
 gesprooten. In Oostenryk valt zy op de Ge-
 bergten en groeit in Switserland in de Kloven
 der Marmer-Rotsen, aan den kant van Wal-
 lis. De laatste evenwel, die men gemeenlyk
 Spaansche noemt, groeit natuurlyk in Spanje
 en Siberie. RAUWOLF vondtze op de Akkers
 by Aleppo, en by de Cederboomen, op den
 Berg Libanon. Deeze verschilt van de andere
 niet alleen in 't Loof en de manier van Groei-
 jing, maar ook in de Wortel, welke lyviger
 is, en daarom wordt deeze ter teeling van de
 Wor-

(2) *Scorzonera* Caule subnudo unifloro &c. *Mat. Med.*
 371. *KRAM. Austr.* 227. *JACQ. Austr. T.* 36. *Fl. Succ.* 647,
 655. *H. Cliff.* 382. *Scorzonera humilis latifolia Nervosa. C.*
B. Pin. 275. *CLUR. Pann.* 636. *Id.* 635.

(3) *Scorzonera* Caule Ramoso, Fol. amplexicaulibus &c.
GORT. Belg. 219. *GOUAN Monsp.* 405. *H. Cliff.* 383. *R.*
Lugdb. 119. *GMEL. Sib. II.* p. 6. *GRON. Orient.* 244.
Scorz. latifolia finuata. C. B. Pin. 275. *Scorzonera f. Vipera*
na. LOB. Id. 551. *Scorzonera. DOD. Pempt.* 257.

Wortels die men *Scorzoneeren* noemt, in de Kruid-
tuinen en Moeshoven gezaaid.

De oirfprong des naams, van 't Spaansche
woord *Escorzo*, dat een Adder in de Katalo-
nische Taal, of een Pad, ten minste eenig Ver-
giftig Dier betekent (*), zou eer de benaaming
van *Adder-* dan van *Slangenwortel* billyken. Ook
wordt het Kruid in 't Latyn *Viperaria*, zo wel
als *Serpentaria*, geheten. Waarschynlyker
komt die benaaming van de Adderachtige fi-
guur en Kleur der Wortelen. Men heeft het
oudtyds tegen de Beeten van Venynige Dieren
heilzaam geacht. In deeze Eeuw hebben som-
migen nog daar mede hoog geloopt (†). 't Is
zeker dat het Afkookzel deezer Wortelen eene
Zweetdryvende en de Wortels zelfs eene voed-
zaame verzagende hoedanigheid bezitten; maa-
kende, zo wel als 't Kruid, een aangenaame
gezonde Spyze, wanneer zy gekookt zyn en
gestoofd. Somtyds trekken zy wat naar 't bit-
tere, dat meest plaats heeft in de gene die in
't wilde, op schraale Gronden, groeit, of ook
in gedroogde Wortelen (‡).

(4)

(*) TOURNEFORT, die zelf in Katalonie is geweest,
zegt dat men dus aldaar een Adder noemt. Myn Spaansch
Woordenboek heeft zulks niet. Misschien geeft men al-
daar dien naam aan verscheide Vergiftige Dieren, welke
men in andere deelen van Spanje anders noemt.

(†) VID. *Eph. Nat. Cur. Dec. II, OBS, Ann. I, Obs.*
31.

(‡) RUTTY *Mat. Med.* p. 474.

Z

II. DEEL, X, STUK,

- IV. (4) Slangewortel met *Liniaal* - *Degen*vormige
AFDEEL. **XX.** *onverdeelde gekielde Bladen.*
HOOFD-
STUK. (5) Slangewortel met *Liniaal* - *Els*vormige,
IV. *onverdeelde, Sleuf*swys' driekantige *Bla-*
*den en Rolronde Bloem*steeltjes.
Scorzonera
Gramini-
folia.
 Grasbla-
 dig. (6) Slangewortel met *Els*vormige *onverdeelde*
V. *Bladen; verdikte Bloem*steelen; de *Steng*
Purpurea. *beneden Pluizig.*
 Paarfch.
VI. (7) Slangewortel met *Liniaale* *Bladen, die*
Angusti- *ruig zyn, gelyk de eenbloemige Steng.*
folia. *Smalbla-*
 dig.
VII. Tot de *Smalbladigen* behooren deze vier
Hirsuta. *Soorten, waar van de eerste in Siberie en Por-*
 Ruig. *tugal, de tweede in 't Brandenburgse, in Sibe-*
Rie en Oostenryk; de derde ook in het Oosten-
rykse, en, zo wel als de laatste, in de Zuide-
 ly-

(4) *Scorzonera* Fol. Lineariformibus &c. Scorz. Lufitanica Gramineo folio. T. BUXB Cent. II. p. 26. T. 21. Scorz. Caule Ramoso &c. GMEL. Sib. II. p. 4.

(5) *Scorzonera* Fol. Lineariformibus &c. JACQ. Austr. T. 35. Scorz. Caule Ramoso tereti. GMEL. Sib. p. 7. T. 2. Scorz. angustifolia subcaerulea. C. B. Pin. 275. Scorz. sylv. Foliis angustis. MENTZ. Pug. T. I. f. 1.

(6) *Scorzonera* Fol. Subulatis integris &c. JACQ. Vind. 140. GOUAN Monsp. 406. Scorz. angustif. prima. C. B. Pin. 275. Scorz. hum. angustifolia. CLUS. Pann. 637. Tragopogon Pinifolium Hispanicum. BARR. Rar. T. 496. KRAM. Austr. 228.

(7) *Scorzonera* Fol. Linearibus Cauleque unifloro. hirsutis. Mant. 278. Tragopogon hirsutum. C. B. Pin. 274. Tragopogon alter luteus. COL. Ephr. I. p. 234. T. 233.

ijke deelen van Europa groeit. In Switzerland IV. komt de derde voor, die het Zwaardbladig *Vipergrafs* der Engelschen, doch geenszins het *Pynbladig Boksbaard* van BARRELIER zou zyn, zo de Heer HALLER wil. Deeze heeft de Steng naauwlyks een Handpalm hoog, de Bloem is groot en geel van Kleur, gelyk in de laatste, die geheel ruig is van Loof. De eerste Soort heeft de Bloemen bleek geel, de tweede blaauw of paarsch met witte Meelknopjes. De Wortels gelyken naar die der gewoone Scorzoneeren.

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

- (8) Slangewortel met de Bladen stomp getand, de Steng wyd gemikt, de Kelken Wollig aan de Tippen. VIII. *Scorzonera Resedifolia.* Tandbladig.
- (9) Slangewortel met Liniaale getande spitse Bladen, een opgeregte Steng; de Kelkschubben uitgebreid met spitse Punten. IX. *Laciniata.* Gesnipperd.
- (10) Slangewortel met uitelhoekte gekartelde spitse Bladen; de Stengen meest eenbloemig. X. *Orientalis.* Levantisch.

Dec-

(8) *Scorzonera* Fol. obtuse dentatis, Caule divaricato &c. BOCC. Sic. 13. T. 7. f. A. Scorz. laciniatis foliis supina, BARR. Rar. 1050. T. 800.

(9) *Scorzonera* Fol. Linearibus dentatis acutis &c. R. Lugdb. 120. GOUAN *Monsp.* 406. KRAM. *Austr.* 228. *Scorzonera* Fol. Laciniatis. TOURNEF. *Inst.* 477. BARR. Rar. T. 799.

(10) *Scorzonera* Fol. sinuatis denticulatis acutis, Caulibus subunifloris. HASSELQ.

Z 2

IV. Deze drie hebben getande of gekartelde en tevens uitgeoekte Bladen, naar die der Paardebloemen meer of min gelykende. In de eerste, evenwel, zyn dezelve byna als die van het Kruidje, dat men Hertshoorn noemt, ingesneeden, in de tweede zeer smal gesnipperd. De Groeiplaats is in Spanje, Vrankryk, Duitschland en van de laatste in de Oosterfche Landen.

XI. (11) Slangewortel met alle Bladen rappig uit-
Scorzonera
Tingitana,
 Tanger-
 Gh. gehoekt, de Steng omvattende.

Deeze, uit Barbarie by Tanger afkomstig, heeft Bladen nagenoeg als die der Tuin-Papavers, aan getakte Stengen van een Elle en hooger. De Bloemen zyn geel, van buiten paarsch. Zy bevat een bitter, scherp, onaangenaam Melkachtig Sap.

XII. (12) Slangewortel met de bovenste Bladen om-
Picroides.
Schubbig. vattende en geheel effenrandig, de onder-
 sten geschaard; de Bloemsteelen Schubbig.

In

(11) *Scorzonera* Fol. omnibus runcinatis amplexicaulibus. *H. Ups.* 242. *Sonchus Tingitanus Papaveris folio.* T. RAJ. *Suppl.* 137. *Chondrilla Tingitana,* Flor. luteis &c. HERM. *Lugdb.* 657. T. 659.

(12) *Scorzonera* Fol. sup. amplexicaulibus &c. GOUAN *Mensp.* 406. *Crepis* Fol. Rad. ovato-oblongis &c. R. *Lugdb.* 127. *Sonchus subrot. folio nostras.* PLUK. *Phyt.* 61. f. 5. *Sonchus laxus angustifolius.* C. B. *Pin.* 124? *Sonchus laxus* Matthioli. LOB. *Ic.* 236.

In de Akkers by Montpellier komt deeze voor, die *Crepis* genoemd werdt door DALE-CHAMP, als met het Kruid van dien naam by THEOPHRASTUS strookende, dat een Elle hoog groeit en Bladen byna als der Endivie heeft, vol van een niet onaangenaame Melk, doch bitterachtig. Van de Italiaanen, alwaar menze in de Tuinen teelt, werdt zy *Terra Crepola*, van de Franschen *Crepie* geheeten. Het Loof is veel veranderingen onderhevig.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.

In de Zandige Woestynen by Kairo in Egypte kwam den Heer FORSKAÖHL de Tangerfche Scorzoneëre voor, en by Alexandrie eene Soort, welke hy *Ciliata* tytelt, die ook de Bloemsteelen Schubbig hadt, met leggende Stengen. De eerste werdt van het Vee, zelfs van de Kemels, niet aangeroerd, doch van de Ezels geenszins versmaad.

P I C R I S. Bitterkruid.

Dit Geslagt heeft een naakten Stoel; den Kelk in een andere Kelk gevat; het Zaadkuifje Pluimig; de Zaaden overdwers gesleufd. Hier van komen maar de drie volgende Soorten voor.

(1) Bitterkruid met den buitensten Kelk vyfbladig en grooter dan de binnenste, die ge-
baard is.

I.
Picris
Echioides
Gebaard.

Dit

(1) *Picris* Perianth. exter. pentaphyllis &c. *Syst. Nat.*

Z 3

XII.

IV. Dit Onkruid, wild voorkomende in de Hakbosfchen, aan Wegen en Dyken, in Engeland, Frankryk en Italie, heeft Bladen als de Wilde Kaarden, zynde ruig en ruuw, als gedoornd; doch het draagt groote geele Bloemen, Koppen maakende byna als die van den Gezegenden Distel, om welken het van 't Engelsch Vrouwvolk, ten platten Lande denkelyk, veel geacht wordt, zo LOBEL aanmerkt, die hetzelfde Geele *Osfetonge* heeten, alzo het, buiten de Bloemen, naar het Kruid van dien naam of naar het Slangekop, gelykt.

II.
Picris Hieracioides.
Ruuw
bladig.

(2) Bitterkruid met losse Omwindzels, onverdeelde Bladen; de Bloemfteelen tot den Kelk gefchubd.

Algemeener komt dit in Europa, zelfs in Sweeden en in onze Nederlanden voor. Het heeft de Bladen onverdeeld, Pylswyze de Steng om-

XII. Gen. 907. p. 519. *Veg.* XIII. p. 393. *Picris Perianthii involucri maximo &c. H. Cliff.* 387. *Ups.* 241. R. *Lugdb.* 128. GOUAN *Monsp.* 406. *Hieracium Echioides Capit. Card. Benedicti. C. B. Pin.* 128. *Buglossum Echioides luteum. LOB. Ic.* 577. β . *Hieracium Capit. Card. Benedicti. HERM. Par. T.* p. 185.

(2) *Picris Perianthii laxa*, Fol. integris, Pedunculis Squamatis in Calycem. GOUAN *Monsp.* 407. GORT. *Belg.* 220. *Fl. Suec.* 641, 686. R. *Lugdb.* 128. GMEL. *Sib.* II. p. 39. KRAM. *Austr.* 228. *Cichor. Pratense luteum hirsutie asperum. C. B. Pin.* 126. *Hieracium asperum majori flore in Limitibus Agrorum. J. B. Hist.* II. p. 1029.

omvattende, en paarsche Oxelen. De buitenste **IV.**
 Kelk is een los Omwindzel, van omtrent twaalf **AFDEEL.**
 smalle Blaadjes, de helft korter dan de binnen- **XX.**
 ste, die uit even zo veel, ook stekelige, Blaad- **HOOFD.**
 jes bestaat. De Bloemsteelen zyn bezet met **STUK,**
 Elsvormige Schubben, die zig op den Kelk
 nader samenvoegen, als op elkander leggende.

(3) Bitterkruid met *Vindeelige Bladen*, de **III.**
Kwabben overhoeks gerond. **Picris.**
Asplenioi-
des.
Vinbladig.

De Franfche Heer VAILLANT, die aan
 de twee voorgaande Soorten en andere derge-
 lyke Kruiden, wegens de dwarsse Ribbetjes der
 Zaaden, welke dezelve naar Infekten doen
 gelyken; den naam van *Helminthotheca*, in 't
 Fransch *Herbe aux Vermisseaux*, gaf, stelt
 daar onder het *Egyptisch Havikskruid* van LIP-
 PUS. Hetzelve heeft de Bladen byna als die
 van Steenvaren en bevat een geelachtig Melk-
 sap.

Of deeze Onkruiden zulk eene uitmuntende
 Bitterheid hebben, dat men 'er deswegen den
 Griekschen naam *Picris* op toegepast heeft,
 heb ik niet onderzocht. Zy bevatten alle, zo
 wel in 't Kruid als den Wortel, een Melkach-
 tig Sap, dat eenigszins bitter is, zo BAUHI-
 NUS

(3) *Picris* Fol. pinnatifidis, Lobis alternis rotundatis. †
Helminthotheca hispidosa *Asplenioides*, Succo Sulphureo,
 VAILL. *Mem. de* 1721. p. 206.

Z 4

IV. NUS meldt, in de tweede, die de hoogte
 AfDEEL somtyds van meer dan een Elle bereikt, groei-
 XX. jende ook door geheel Siberie.

HOOFD-
 STUK.

Egale
 Veelwyve-
 ry.

Op 't Gebergte Chadra, in Arabie, kwam den Heer FORSKA OHL een Kruid voor, dat hy *Picris scabra* noemt. Dit hadt de Bladen Golfswys uitgegulpt en door Borstels stekelig, zo wel als de Kelk en Bloemsteng, die met drie Liniaale Schubben, ver van elkander, was bezet. Het Zaad hadt gesteelde, gepluimde Kuifjes.

S O N C H U S. Melkdistel.

Een geschubde Buikige Kelk en Hairige Zaadkuifjes onderscheiden dit Geslagt, dat ook een naakten Stoel heeft, bevattende de volgende dertien Soorten.

I.
Sonchus
Maritimus,
 Zeekants,

(1) Melkdistel met naakte Bloemsteelen, de Bladen Lancetvormig, de Steng omvattende, onverdeeld, agterwaards spits getand.

Door CASPAR BAUHINUS was deeze eerst op den Zee-Oever by Venetie, en vervolgens omstreeks Montpellier, gevonden; doch ik vind ze by GOUAN niet opgetekend. De

Wor

(1) *Sonchus Pedunculo nudo Fol. Lanceolatis amplexicaulibus &c. Syst. Nat. XII. Gen. 908. p. 519. Veg. XIII. p. 594. Sonchus angustifolius maritimus, C. B. Pin. 124. Prodr. 61. PLUK. Alm. 354. T. 62. f. 5.*

Wortelbladen hadt zy byna een half Voet lang en een Duim breed, aan de kanten met kleine Doorntjes, Melk geevende als men ze kwetsfe, even als alle de overige Soorten, zegt hy, van *Sonchus*. Tusfchen die Bladen hadt zy maar een enkeld Stengetje, van één of anderhalve Handpalm hoog, met twee of drie Blaadjes en op den top een groote geele Bloem.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.

(2) Melkdistel met de Bloemsteelen en Kelken stekelig, byna Kroontjeswyze; de Bladen rappig uitgehoeft en aan den voet gebaad.

II.
Sonchus
palustris.
Moeras.

Van dit Onkruid, dat op Moerasfige Velden der middelste deelen van Europa, inzonderheid aan den Zeekant, dikwils voorkomt, ontbreken goede Afbeeldingen. By WEINMANN vindt menze niet; die, welke FUCHSIUS gegeven heeft van het *Groote Havikskruid*, door HALLER goedgekeurd, voldoet zo weinig als die van CLUSIUS, onder den naam van *Zagtere* of *Gladdere allerhoogste Oostenrykse Ganzen - Distel*. Mooglyk is die van HILL, genaamd *Geelhaairige Varkens - Distel*, welke

HALL-

(2) *Sonchus* Pedunc. Calycibusque hispidis subumbellatis &c. GORT. Belg. 220. H. Ups. 244. *Sonchus* Caule erecto &c. H. Cliff. 385. R. Luzdb. 129. *Sonchus* asper arborescens. C. B. Pin. 124. *Sonchus* laevior Austr. altissimus. CLUS. Hist. II. p. 147. PANN. 654. *Sonchus* Arborescens. TÄBERN.

Z 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. HALLER thans aanhaalt , beter (*). Ik oordeel de figuur van den *Boomachtigen Sonchus* AFDEEL. XX. HOOFD-STUK. by TABERNEMONT , onder die der Ouden , best overeenkomstig met dit Gewas , 't welk ^{Egale} ^{Veelwy-} ^{ry.} ik op Moerasfige of vogtige Gronden in Noordholland , zo binnen- als buitendyks , byzonderlyk in Rietlanden , honderd maalen heb waargenomen.

Het onderscheidt zig van alle de andere Soorten , door zyne ongemeene hoogte , van vier Ellen en meer ; terwyl de Steng de dikte van een Vinger of Duim heeft , zig in Takken verdelende , die op 't end groote , sierlyke , geele Bloemen draagen , byna geschikt op de wyze der Kroontjes - Bloemen. Deeze Bloemen zyn gevat in Kelken , welke , zo wel als de Steelen , een rosse of geelhairige ruigte hebben. De Bladen , van boven groen , van onderen Afchgrauwachtig , zyn styf en glad , met fyne Tandjes gezoomd , en meer of minder ingefneeden , komende somtyds de Wortelbladen gantsch onverdeeld voor , doch de Stengbladen zyn gemeenlyk uitgehoekt , en dikwils aan 't end Piekswyze met zeer groote Vleugels. Zy hebben byhangzels , als Baarden , ter plaatse daar zy de Steng raaken. Het Zaad levert Pluizige Hoofdjes uit , gelyk in de andere Soorten.

(3)

(*) The Yellow - haired Sow - Thistle. HILL. III. T. 115. HALL. *Helv. inchoat.* I. p. II.

- (3) Melkdistel met de Bloemsteelen en Kelken stekelig, byna Kroontjeswyze, de Bladen rappig uitgehoekt en aan den Voet Hartvormig. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Het kleine verschil, in de bepaaling van deze en de voorgaande, verschoont de verwarring door sommige Kruidkenners, gelyk door HAL-
LER, met de andere (*). Deeze, naamelyk, verschilt in Gestalte grootelyks, en komt met de Afbeelding van het Grootte Havikskruid der Autheuren, voorgemeld, ten naasten by overeen. Men vindtze op vette Akkers en Kley-
Gronden door geheel Europa, zelfs in Sweeden, alwaar menze Fet-Tistel tytelt. Het is, wegens de voortkruipende Wortelen, een haatelyk Gewas in de Koorlanden en Velden.

III.
Sonchus
arvensis.
Akker-

- (4) Melkdistel met de Bloemsteelen Wollig, de Kelken glad. IV.
Oleraceus.
Moeskruidige.

De

(3) *Sonchus Pedunc. Cal. hispidis &c.* GORT. Belg. 220. GOUAN *Monsp.* 407. KRAM. *Austr.* 229. *Fl. Suec.* 642, 687. *H. Cliff.* 384. R. *Lugdb.* 129. N. 5. *Sonchus repens* multis *Hieracium majus*. J. B. *Hist.* II. p. 1017. *Hier. majus* Fol. *Sonchi*. C. B. *Pin.* 126. *Hieracium alterum*. DOD. *Pempt.* 639. *Hieracium majus*. LOB. *Ic.* 237. FUCHS. *Hist.* 319.

(*) J. BAUHINUS hadt dit lang te vooren reeds gedaan, zo TOURNEFORT aantekent. *Herb. env. Par.* p. 305.

(4) *Sonchus Ped. tomentosis, Cal. glabris*. GORT. Belg. 221. KRAM. *Austr.* GOUAN *Monop.* *H. Cliff.* R. *Lugdb.* &c. *Sonchus lavis laciniatus latifolius*. C. B. *Pin.* 124. *Sonchus lavis*. CAM. *Epit.* 279. DOD. *Pempt.* 643. LOB. *Ic.* 235. β .
SON-

IV. De verwarring werdt in dit Geslagt vermeer-
 AFDEEL. derd, door dien het Loof zagter of ruuwer
 XX. voorkwam naar den Grond en Groeiplaats, 't
 HOOFD- welk inzonderheid plaats heeft in deeze Soort,
 STUK. tot welke, ten dien opzigte, aanmerkelyke
 Egaale Verscheidenheden behooren. Zelfs is die *Son-*
 Veelwyve- *chus*, welke men met reden *Ruuwe* genoemd
 ry. heeft, als zonder Bloem volstrekt naar sommi-
 ge Distels gelykende, daar toe zo wel betrek-
 kelyk, als de geheel *Zagte Sonchus* der Au-
 theuren, by ons *Haazen-Latuw*, by de Fran-
 schen *Laitron* of *Laiseron*, by de Duitschers
Hafenkohl en somtyds ook *Melkkruid* of *Melk-*
Distel genaamd. Dit alles drukt de hoedanig-
 heid uit, als een Plant naar de Endivie, Salade
 en andere Moeskruiden gelykende, in plaats
 van welken zy gebruikbaar is en ook van som-
 migen gegeten wordt. Haar Melkachtig Sap
 heeft niets nadeeligs. Men wil zelfs, dat de
 Grieksche naam, *Sonchos*, van deszelfs heil-
 zaamheid afkomstig zy. De Romeinen noemden
 het Kruid *Cicerbita*, als overeenkomstig met de
 Suikerey. In de Tuinen is het, om dat het zyn
 Zaad zo sterk verspreidt, een lastig Onkruid.

Zo wel de Ruuwe als de Zagte Ganzen-Di-
 stel groeit dikwils een Elle hoog, en heeft
 Takkige holle Stengen, in de eerste bezet met
 glad-

Schus laevis minor. TABERN. *lc.* 190. 2. *Sonchus asper laciniatus et non laciniatus.* C. B. *Piz.* 124. *Sonchus asper.* DOD. *Pempt.* 643. LOB. *lc.* 234. LOES. *Prusf.* T. 77, 78.

gladde gedoornde, in de andere met gantich ongedoornde zachte Bladen. Deeze zyn breeder, smaller, met weinige of geene, of met diepe infnydingen. Van boven maakt de Steng als een Kroontje van Bloemen, die doorgaans geel, doch ook fomtyds wit zyn, zig na den Middag fluitende of famentrekkende (*). Het Pluis der Zaaden vertoont zig door 't Mikroskoop, als bezet zynde met kleine Haakige Doornjes (†).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

- (5) Melkdistel met *Wollige Bloemsteelen en Haairige Kelken.* V.
*Sonchus tenerri-
mus.*
- (6) Melkdistel met *naakte Bloemsteelen, gepluimde Bloemen en rappig uitgehoekte Bladen.* Zeer tedere.
VI.
Plumieri.
- (7) Melkdistel met *geschubde Bloemsteelen, getroste Bloemen en rappig uitgehoekte Bladen.* Pyreneische.
VII.
Alpinus.
De *Alpische.*

(* Excubias Floræ agit. ab Horâ 6. f. 7, in II. f. 12. antemeridianam. Flor. Suec. II. p. 269.

(†) BONANN. *Microgr.* p. 77. f. 94, 95.

(5) *Sonchus Pedunc. tomentosus*, Cal. Pilosis. GOUAN *Monsp.* 407. *Sonchus lavis tenuissime divisus*. C. B. *Pin.* 424. *Prodr.* 61. *Chondrilla lutea*. J. B. *Hist.* II. p. 120.

(6) *Sonchus Pedunc. nudus*, Flor. Paniculatis &c. *Lactuca Alpina glabra Acanthi folio*. VAILL. *Mém.* 1721. p. 200. MONN. *Obs.* 157.

(7) *Sonchus Pedunc. Squamosus* &c. KRAM. *Austr.* 229. GOUAN *Monsp.* 408. OED. *Dan.* 128. sp. 1. *H. Cliff.* 385. *Sonchus Lapp. altissimus* Flor. cœruleis. *Fl. Lapp.* 290. *Fl. Suec.* 644, 689. *Sonchus cœruleus*, CAM. *Epit.* 281.

IV. De eerste van deeze drie gelykt naar de Moes-
 AFDEEL. kruidige veel, doch heeft de Bladen zeer fyn
 XX. verdeeld, en is geheel Haairig, uitgenomen dat
 HOOFD. de Bladen glad en teder zyn. Dezelve groeit
 STUK. rondom de Stad Montpellier en ook by Floren-
 Egaale ce. Deeze heeft de Bloemen geel, maar de
 Veelwyve- twee volgende blaauw. Die van PLUMIER
 77. groeit op de Pyreneeën, de laatste op de Alpen
 van Switserland, Oostenryk en Lapland. Dee-
 ze beiden schieten dikwils tot eens Mans langte
 op en verschillen weinig van elkander. De Py-
 reneefche heeft Bladen als de Paardebloemen
 en Bloemen als de Suikerey, geevende de Kelk
 kleine Hartige druppeltjes uit. Hier is het
 Zaadpluis gestamd als in de Salade. De Lap-
 landers eeten de Stengen van de andere, nog
 frisch zynde, geschild, maar de Melk der Run-
 deren krygt van dit Kruid een bittere onaange-
 naame Smaak. Deeze drie zyn, gelyk de Haa-
 zen-Latuw, eenjarige Planten.

VIII.
Sonchus
Florida-
mus.
 Flori-
 dasche.
 IX.
Sibiricus.
 Siberiesche.

(8) Melkdistel met geschubde Bloemsteelen en
 Lierachtig Piekswyze Bladen.

(9) Melkdistel met geschubde Bloemsteelen,
 de Bladen Lancetvormig onverdeeld, on-
 gesteeld.

Van

(8) *Sonchus* Ped. Squamosis, Fol. Lyrato-Hastatis. R.
Lugdb. Sp. 2. Sonchus annuus Canadensis altissimus. VAILL.
Mem. de 1721. Lactuca altissima Folio Sonchi laciniato.
 BOERH. *Lugdb. I. p. 81.*

(9) *Sonchus* Ped, Squam, Fol. Lanceolatis &c. H. *Ups.*

Van deeze is de eerste, die in Noord-Amerika groeit, een zeer hooge Plant, met blaauwe Bloemen: de laatste, die door geheel Siberie en Rusland, ja ook in Lapland menigvuldig voorkomt, heeft van een Voet tot drie Ellen hoogte en gelykt, wat de Bloesem aangaat, zeer naar Salade. Deeze verandert niet alleen in de Kleur der Bloemen, welke blaauw of wit zyn, maar ook in het Loof, dat somtyds onverdeeld is, somtyds getand of diep ingesneeden, als in de gewoone Haaze-Latuw. Hier heeft ook een Waaken der Bloemen plaats, zo wel als in de anderen, en, zulks byragt geschiedende, zal, zo men opgemerkt heeft, de volgende Dag gemeenlyk Regenachtig zyn (*).

IV.
AENDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(10) Melkdistel met naakte Bloemsteelen en Lancetvormige getande rappig uitgehoekte Bladen.

X.
*Sonchus
Tartari-
cus.*
Tartari-
sche.

(11) Melkdistel met byna geschubde Bloemsteelen, de onderste Bladen geschaard, de bovensten Pylvormig ongesteeld.

XI.
*Tuberosus.
Knobbeli-
ge.*

De

244. *Fl. Succ.* II. 690. GORT. *Ingr.* 119. *Lactuca Salicis folio Flore coeruleo.* AMM. *Ruth.* 211, 212.

(*) *Phil. Bot.* p. 275. Vergelyk de *Uitgezogte Verhandelingen*, V. DEEL. bladz. II.

(10) *Sonchus Pedunc. nudis*, *Fol. Lanceolatis &c. Mant.* 572. GMEL. *Sib.* II. T. II. f. 3.

(11) *Sonchus Pedunc. subsquamatis. Fol. inferioribus runcinatis, superioribus Sagittatis sessilibus,*

IV. De Tartarifche gelykt zeer naar de gedagte
 AFDEEL. Siberifche en zal misfchien daar van gefprooten
 XX. zyn; de andere gelykt naar beiden, doch heeft
 HOOFD. zyn; de andere gelykt naar beiden, doch heeft
 STUK. een knobbeligen, niet voortkruipenden Wortel.
 De Bloemen zyn ook in beiden blaauw, en
 alle Stampers zitten in 't midden der Bloe-
 men, die regtopftaan.

XII. (12) Melkdiftel met ftekelige Bloemfteelen,
 Sochus gefchaarde Bladen en getrofte Bloemen.
 Canadensis.
 Kanada- fche.

In Kanada groeit, volgens den Heer KALM, deeze, die Bladen als de Floridasche, getand, van onderen Zeegroen heeft; de Bloemfteelen lang, endelings, met Lymige Haairtjes befprengd en korte Trosfen van blaauwe Bloemen, die groot en fierlyk zyn. Men vindtze ook in Virginie.

Behalve het *Tragopogon Picroides* komt ook de *Sonchus Oleraceus* voor, onder de Kaapfe Planten. In de heete deelen van de Oost- of Westindiën vindt men naauwlyks Planten van deezen aart; maar in Japan verfcheidene, gelyk my blykt uit de fchoone Verzameling, aldaar onlangs door den geleerden Heer THUNBERG gemaakt en my door den Weledelen Heer RADERMACHER, Extraordinair Raad van Indie, medegedeeld: doch die behooren tot een volgend Geflagt.

L A C-

(12) *Sonchus* Pedunc. hispida, Foliis runcinatis, Flor. Racemosis. GRON. *Virg.* II. 115. *Chondrilla* Fol. pinnatohastatis denticulatis, GRON, *Virg.* I. 89.

L A C T U C A. Salade.

IV.
AFDEEL.

Een gefchubde Cylindrifche Kelk , aan den rand Vliezig; een enkeld geftehg Zaadkuifje, en gladde Zaaden , maaken de byzondere Kenmerken uit van dit Geflagt , 't welk ook den Stoel naakt heeft. De volgende agt Soorten zyn 'er in begreepen.

XX.
HOOFD-
STUK.

(1) Salade met gefchaarde, getande spitse Bladen, van onderen effen; de Steng glad.

I.
Lactuca
Quercina.
Eiken-
blads.

Op een Eiland in de Oostzee, tot Sweeden behorende, vindt de Ridder deeze, die een overblyvende Wortel, een Steng heeft van twee Voeten ongetakt en aan 't end een fmalle Tros van geele Bloemen, als de volgende.

(2) Salade met de Bladen rond getipt, Hartvormig aan de Steng, die een Bloemtuil maakt.

II.
Sativa.
Gewoone.

Dit is de Tuin - Salade, aan iedereen bekend, onder welken als de eerfte voorkomt de *Latuw*, die niet fluit, met vlakke, of met ge.

(1) *Lactuca* Fol. runcinatis denticulatis acutis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 909. p. 520. *Veg.* XIII. p. 594. *It. Goth.* 289. *Fl. Suec.* 646, 691. *Lactuca* Fol. Quernis. *RAJ. Hist.* 221.

(2) *Lactuca* Fol. rotundatis, Csulinis Cordatis, Caule Corymbofo. *Mat. Med.* 370. *GORT. Belg.* 221. *GOUAN Monsp.* 408. *H. Cliff. R. Lugdb.* &c. *Lactuca sativa.* C. B. *Pin.* 122. β . *Lactuca Capitata.* C. B. *Pin.* 123. γ . *Lactuca crispa.* *DOB. Pempt.* 644, 645. *LOB. Ic.* 142.

A a

IV. gekronkelde Bladen, *Kornetten* getyeld. Dan
 AFDEEL. heeft men de *Krop-Salade*, met groene, geele
 XX. of bruin roode Bladen, welke laafte genoemd
 HOOFD- wordt *Spaansche Kroppen*. De gemeenste, die
 STUK. wordt *geelachtige Bladen* heeft, wordt onderscheiden
Egaa's
Veelwyve
 73. in groote of Klooster-Kroppen, Prinse- en
 Princesse-Kroppen, ook blanke of *Haagse*
Kroppen genaamd. Deeze hebben den voorrang
 in malsheid; de Groene zyn tot Zomer-Krop-
 pen zeer bekwaam en minder hard te kaau-
 wen dan de Spaansche. De *Roodbaard*, zynde
 een geelbladige Krop met roode kanten aan de
 bovenste Bladen, is de beste tot Somer-Salade,
 en zeer goed om te stooven, geevende een dig-
 te, vast geslootene Krop (*).

De Salade is, zo raauw als gestoofd, een
 zeer gezonde Toefpyze, zagtelyk laxeerende
 en de Verteering bevorderende; doch op zig
 zelf alleen, in te groote veelheid of met te veel
 Azyn gebruikt, is zy dikwils te sterk verkoe-
 lende. Ook moet men, in deezen, acht gee-
 ven op het Temperament, de Luchtfreek en
 het Saizoen. In Galachtige Bloedryke Gestel-
 len is zy beter, dan in flappe koude Slymige
 Lighaamen. GALENUS verhaalt, dat zy in de
 Jongheid hem tot verkoeling strekte en in de
 Ouderdom een Slaapmiddel was. Daar heerscht,
 inderdaad, iets zodanigs in de Melk der Sa-
 la-

(*) *Aanm. over 't aanleggen van Plant. Tuinen &c. Leid.*
 1737. p. 354. &c.

lade, inzonderheid in die van den Wortel, welke bitter en fcherp is van Smaak, ruikende naar Heul-Sap. De Zaaden, onder de verkoelende geteld. zyn in Emulfie van een zeer verzag-
tende hoedanigheid, tot Borstkwaalen, pynlyk Wateren en andere Ongemakken dienftig.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(3) Salade met opftaande Bladen, die aan den Kiel gedoornd zyn.

III.
Lactuca
Scariola.
Gedoornd.

(4) Salade met waterpasse Bladen, die aan den Kiel gedoornd zyn en getand.

IV.
Virofa.
Stinkende.

Deeze wilde gedoornde Soorten, uit welken bedenkelijk de Tuin-Salade kan voortgefprooten zyn of geteeld, groeijen in de Zuidelyke deelen van Europa, en de eerfte, *Scariola* gebynaamd, valt zelfs in de Bouwlanden hier te Muiderberg. Men noemtze *Wilde Salade* of *Wilde Latuw*, en de laafte komt, zo GOUAN aantekent, by Montpellier ook met gefnipperde Bladen voor. De Ridder heeftze onderscheiden, doordien de eerfte de onderfte of Wortelbladen uitgehoekt, de laafte dezelve onverdeeld of effenrandig hadt; maar andere Kruid-

kun-

(3) *Lactuca* Fol. Verticalibus Carinâ aculeatis. GORT. Belg. 222. *Lactuca* sylvestr. Costâ Spinofâ: C. B. Pin. 123. MORIS. III. S. 7. T. 2. f. 17. HERM. Parad. T. p. 191.

(4) *Lactuca* Fol. Horizontalibus &c. GOUAN *Monsp.* 408. KRAM. *Azstr.* 230. *Lact.* Caule Foliisque aculeatis. H. Cliff. 384. R. *Lugdab.* 121. *Lactuca* sylv. Odore Viroso. C. B. Pin. MORIS. *Ibid.* f. 16. *Lactuca* agrestis. LOB. *Ic.* 241.

A a 2

IV. kundigen , gelyk GERARD en HALLER,
AFDEEL. houdenze voor geen byzondere Soorten. Beiden
 XX.
HOOFD. hebben zy de Steng gedoornd en omvattende
STUK. Bladen, die meer of minder ingefneeden zyn,
 Egaale
 Veelwyve.
 71. en Eyronde Zaaden , met het Pluis lang ge-
 stengd. Beiden bevatten een bitter heet Sap,
 dat gedroogd zynde Vlam vat. De meeste
 Vogten , die zy door Destillatie uitgeeven , zyn
 zuur, het laatste Loogzoutig. Men heeft 'er
 tot vierdhalf Once Olie van getrokken, uit vyf
 Ponden. De laatste heeft den sterksten Reuk en
 is zeer Slaapverwekkende. Men heeft 'er zo
 goede Opium uit gehaald als van de Slaapbol-
 len (*).

Volgens den vermaarden RAY groeit, zo aan
 de Haagen en kanten der Velden, als in de
 Tuinen van Engeland, ook deeze sterk ruiken-
 de of stinkende Wilde Salade, waar van hy
 aanmerkt, dat dezelve, maatig gebruikt zyn-
 de, de Minnedriften eer opwekt dan uitdooft,
 welk laatste, dat de Ouden aan de Salade toe-
 geschreeven hebben, door hem in de Tamme
 of Tuin-Salade wordt erkend (†). De eerste
 heeft ook haare Groeiplaats in Groot Brittan-
 nie, volgens LOBEL, die het Loof by de En-
 divie-Bladen vergelykt en 'er eene Afbeelding
 van geeft, onder den naam van *Wilde Lat-
 touwe*, zeggende, dat de Apteekers daar van
 VOOR

(*) HALL *Herb. inchoat.* Tom. I. p. 8.

(†) *Syn. Method. Stirp. Britt. Ind.* p. 285.

voor Wilde Endivie gebruik maakten, zo wel in de Syroop als tot het gedestilleerde Water (*).

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD
STUK.

(5) Salade met *Piekswys' Liniaale engesteelde Bladen, die den Kiel gedoornd hebben.*

v.
Lactuca
Saligna.
Wilgbladige.

Smalle Bladen als der Wilgen, met eene wittachtige Rib, heeft deeze Soort, die aan de Zeekust van Languedok, in Provence, als ook in Switserland en Duitschland groeit. De Wortelbladen zyn als met Vinnen ingefneeden; de Stengbladen hebben een Soort van Ooren of Vleugels; die by de Bloemen zyn Liniaal of overal byna evenbreed. In sommigen is de Rug met geen of kleine Tandjes, in anderen blykbaar gedoornd. De Stengen heeft het omtrent een Voet hoog.

(6) Salade met *Liniaale Tandswys gevinde Bladen, de Slippen opwaards getand.*

VI.
Perennis.
Overblyvende.

(*). *Kruidb.* bl. 289.

(5) *Lactuca* Fol. Hastato - Linearibus sessilibus &c. GOUAN *Monsp.* 408. R. *Luzdb.* 121. GUETT. *Stamp.* 374. DALIE. *Par.* 236. *Lact.* sylv. altera angusto Saligno folio. HALL. *Jen.* 207. T. 4. *Endivia minor Lacticina Spinosa.* BARR. *lc.* 136.

(6) *Lactuca* Fol. Linearibus dentato - pinnatis. &c. GOUAN *Monsp.* 409. MILL. *Dict.* T. 157. *H. Cliff.* 384. R. *Luzdb.* 121. *Chondrilla coerulea latifolia laciniata.* C. B. *Pin.* 130. *Chondrilla altera.* DOD. *Pempt.* 637. *Chondrilla coerulea Beigarum.* LOB. *lc.* 230. *Lactuca perennis humilior,* Fl. *coeruleo.* TOURNEF. *Inst.* 473.

A a 3

IV. De meeste hier voor beschreevene Soorten van
 AFDEEL. dit Geslagt Jaarlykfe Planten zynde, verschilt
 XX. deze in 't byzonder daar van, doordien zy
 HOOFD overblyft. Het is een Kruidje dat in Duitsch-
 STUK. land, Switserland en Vrankryk, wild groeit,
 zynde wegens 't Gewas *Chondrilla* getyteld by
 de Ouden.

Het heeft, volgens HALLER, de Steng drie Voeten hoog, in wyde hoeken gearmd, van boven, daar zy bloeit, naakt. De Bladen zyn blaauwgroen, glad, met een gebladerde Rib en menigvuldige Vinswyze insnydingen, van verschillende grootte, wederzyds, doch meest naar boven, getand. Daar komt eene Verscheidenheid voor, die de Bladen breeder, maar ten halve gevind, of ook geheel Lancetvormig heeft. Het draagt schoone blaauwe, somtyds ook witte of roode Bloemen, op Steeltjes van een Duim. Het Zaadkuifje heeft een zeer lang Stammetje.

VII. (7) Salade met Lancetswys' Degenvormige,
Lactuca de Steng omvattende, getande ongedoornde
Canadensis. Bladen.
Canada-
sche.

In Kanada groeit, volgens KALM, deze Soort van Salade, die naar de gewoone Tamme veel gelykt, doch de Steng hooger, de
 Bla-

(7) *Lactuca* Fol. Lanceolato - Eniformibus &c. *Lact.*
Canad. altissima angustifolia. TOURNEF. *Inst.* 474. *Sonchus*
lyvestris Fol. laciniato glauco, *Costâ non Spinosa.* RAJ.
Suppl. 137.

Bladen veel langer en smaller, de Bloemen niet
aan een Tuil, maar getrost heeft. De Bloemen
zyn bleek geel. Het Pluis der Zaaden is
ongestamd gelyk in de Ganzen-Distel.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK,

(8) Salade met *Lancetswys' Degenvormige*,
ongesteelde, ongelyk getande Bladen.

VIII.
Lactuca
Indica.
Javaan-
sche.

Op Java is, door den Heer OSBECK,
deeze waargenomen, die naar de Kanadasche
veel gelykt, het Zaadkuifje ook zeer kort ge-
stamd hebbende; maar de Bladen zyn meer ge-
tand en geenszins omvattende, dat een wee-
zentlyk verschil uitmaakt.

In Arabie wordt, volgens FORSKAÖHL,
dat zonderling is, de Tuin-Salade op de Ber-
gen gekweekt. Voorts vindt hy aldaar een Soort
die hy *Geele* noemt, hebbende de Wortelbla-
den Lierachtig uitgehoekt, aan den rand met
kleine Doorntjes bezet; de Stengbladen omvat-
tende, en een andere, door hem genaamd *On-
gedoornde*, met witachtig blaauwe Bloemen en
smal Lancetvormige Bladen, welke raauw ge-
geten werdt.

C H O N D R I L L A. Condrille.

Dit Geslagt verschilt van 't voorgaande, door-
dien het een gekelkten Kelk heeft. Voorts heeft
het ook den Stoel naakt en de Zaadkuifjes en-
keld

(8) *Lactuca* Fol. Lanceolato - Ensisformibus sessilibus inae-
qualiter dentatis. *Mant.* 278.

A a 4

IV. keld met een Stammetje, maar de Zaaden zyn
 AFDEEL. gedoornd, niet glad (*). Het heeft, boven-
 XX. dien, een byzondere manier van Groeijing, en
 HOOFD. bevat de drie volgende Soorten.
 STUK.

I. (1) *Condrille met de Wortelbladen gefchaard,*
de Stengbladen Liniaal onverdeeld.

Chondrilla
Juncea.
 Biesacht-
 ge.

In Vrankryk, Switzerland, Duitschland, groeit aan de kanten der Akkeren dit Kruid, dat voor de eerste *Chondrilla* van DIOSCORIDES gehouden wordt. Het heeft Wortelbladen die Vinswyze uitgehoekt zyn, doch schie-lyk vergaan, zo dat de enkele Stengetjes overblyven, die zig Rysachtig uitbreiden, onder ruuw, boven effen zynde en getakt, kleine geele Blommetjes draagende. De Blommetjes komen, drie of vier by elkander, uit de Mikjes der Takjes van de Stengen voort. De hoogte van dit Kruid is anderhalf of twee Voeten. Het groeit ook in de Levant en in Siberie.

(2)

(*) Dit is door den Heer D. LE FRANCO. VAN BERKHEY, op zyne V. Plaat, Fig. 17, 18, zeer fraay ver-
 toond.

(1) *Chondrilla* Fol. Radic. runcinatis, Caul. Linearibus integris. *Syst. Nat.* XIII. Gen. 910. *H. Cluff.* 383. *R. Lugdb.* 120. *HALL. Helv.* 755. *Gmel. Sib.* II. p. 8. *GRON. Or.* 241. *GOUAN Mon.p.* 409. *Chondrilla Juncea viscosa Arvensis*, C. B. *Pin.* 130. *Chondrilla Juncea. TAB. Hijf.* 487. *Chondr. viminea viscosa Vinearum. LOB. Ic.* 233.

- (2) Condrille met Pylvormige Bladen, de Steng omvattende, die enkeld is, bezet met byna ongesteelde Bloemen, zydelings. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze, wier Groeiplaats niet gemeld wordt, heeft een enkele Steng van anderhalf Voet hoogte, om laag paarsch gestreept, met witte Haartjes dunnetjes besprengd: Pylswyze Bladen, de Steng omvattende, onverdeeld, langwerpig, aan den rand en kiel ruuw met witte Haartjes van boven glad; de ondersten gekarteld. De Bloemen komen overhoeks op een kort Steeltje voort, met één of twee Blikjes. De Kelk is Rolrond, gestreept met zwarte Knobbeltjes, die een wit Borsteltje hebben; de onderste Kelk zeer kort, van Elsvormige blyvende Blaadjes: de Bloem geel, van onderen paarschachtig, zo lang als de Kelk.

- (3) Condrille, die een naakte Steng heeft, met de Bloemen Pluimswyze vergaard. III.
Nudicaulis.
Ongebladerde.

In Noord-Amerika groeit deeze, zegt de Ridder, en, dat zonderling is, ook by de Pieramieden van Egypte. 't Schynt dat 'er de Slaa-

(2) *Chondrilla* Fol. sagittatis amplexicaulibus, Caule simplicis, Flor. subsessilibus lateralibus.

(3) *Chondrilla* Scapo nudo, Flor. Paniculatis. *Mant.* 278. *Chondrilla* Lactuceae Foro-Julienfis. *RAJ. Hist.* 228? *Lactuca nudicaulis*. *MURR, Comm. Nov. Gotting. Tom. III, p. 74, T. 4.*

IV. Slaa-achtige Condrille, in 't Gebied van Venetie gevonden, ook toe behoore.

AFDEEL.
XX.

HOOFD- De Wortelbladen zyn gefchaard, aan 't end
STUK. ftomp, glad, aan de kanten als met Tandjes

Egaaie
Veeuwijve
ry. gehaaird. Het heeft eenige Bloemftengen van een Voet, met één of twee zeer kleine Blaadjes; regt, rond en effen. De Kelk is agtbladig, glad, van onderen met weinige Schubbetjes: de Bloem bleek geel, bestaande uit ongevaar vierentwintig Blommetjes, allen in de Omtrek geplaatst, ftomp vyftandig; terwyl de Stylen het midden beflaan van de Bloem, ook bleek geel; zynde het Pluis der Zaaden, die zwart zyn, Haairig.

Noch tot dit Geflagt, dat de Blommetjes op veele ryën heeft; noch tot den Rang der Tongbloemigen in deeze Klasfe, fchynt derhalve dit Kruid te kunnen behooren.

P R E N A N T H E S. Knikbloem.

In een naakte Stoel te hebben, komt dit Geflagt met de voorgaanden overeen, en met het laafte ten opzigt van den Kelk, doch verfehilt doordien het de Blommetjes, doorgaans maar weinig in getal, op eene enkele ry geplaatst heeft, in de gemeene Kelk; zynde ook het Zaadpluis enkeld en byna zonder Stammetje.

Van het knikken der Bloemen, die Draadachtig dunne Steeltjes hebben, en dus veelal knik-

knikkende neerhangen , ten minste niet zo IV.
 regtop staan als in de voorigen , heeft het zy- AFDEEL.
 nen Griekſchen naam. De Soorten daar in ver- XX.
 vat , zyn bevoorens veelal tot de Melk- of HOOFD-
 Ganzen- Diftels betrokken geweest. STUK.

(1) Knikbloem met de Bladen Liniaal en geheel effenrandig.	I.
<i>Prenanthes tenuifolia.</i>
Smalbladig.
(2) Knikbloem met brokken der Bladen aangegroeid.	II.
<i>Viminea.</i>
Ryzig.
(3) Knikbloem met vyf Blommetjes , de Bladen Lancetvormig , gekarteld.	III.
<i>Purpurea.</i>
Paarſch.

Deeze , op de Gebergten der Zuidelyke deelen van Europa voorkomende , verſchillen aanmerkelyk in het Loof : dewyl de eerſte de Bladen ſmal en gelyk van rand , de tweede dezelve , inzonderheid die aan de Steng zyn , gefnipperd heeft. De Steng van deeze is twee Eilen hoog , en door de Lymerigheid bezet met

(1) *Prenanthes* Fol. Linearibus integerrimis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 911, p. 521. *Veg.* XIII. p. 596. *Prenanthes angustifolius* Fl. purpureo. *VAILL. Aët.* 1721. p. 193.

(2) *Prenanthes* Fol. Ramentis Cauli adnatis. *JACQ. Austr.* T. 9. *GOUAN Monsp.* 409. R. *Lugdb.* 120. *Chondrilla Viminea viscosa* *Monspeliaca.* C. B. *Pin.* 131. *Prodr.* 68.

(3) *Prenanthes* Flosc. quinis , Fol. Lanceolatis denticulatis. *GOUAN Monsp.* 409. *H. Cliff.* 383. *Lactuca montana purpureo-cœrulea major et minor.* C. B. *Pin.* 123. *Sorachus lævior Pannonicus* 4. purpureo flore. *CLUS. Hiſt.* II. p. 147. *Pann.* 650. T. 652.

IV. met brokjes der Bladen , daar aangegroeid. In
 AFDEEL de Switserfche Berg-Bosfchen is de laafte,
 XX. die paarfch genoemd wordt wegens de Bloe-
 HOOFD- men , gemeen , zegt HALLER. Hy noemt het
 STUK. een fchoone Plant , wier Stengen zig tot drie
 Egnale en zes Voeten verheffen , de bovenfte Bladen de
 Veelwyve- Steng omvattende , allen glad en Zeegroen. Boven
 ry. komen hangende Bloemen , die als vyfbladig
 zig vertoonen , wegens de vyf Blommetjes ,
 daar zy uit famengefteld zyn en op dezelve
 volgen lange , gefleufde , spitfe Zaaden , met
 ongefteeld Pluis.

IV. (4) Knikbloem met vyf Blommetjes , de Bla-
 Frenanthes den gefchaard.
 muralis.
 Muurig.

Te Montpelgard vindt J. BAUHINUS deeze op de Muuren van 't Kasteel , waar van dit Kruid den bynaam heeft , wordende by hem genoemd Wilde Slaa der Muuren , met geele Bloemen ; by anderen tot den Melkdistel betrokken. Het groeit door geheel Europa , hier en daar , in Bosfchen , en komt in onze Nederlanden ook by Zwol voor , zo de Heer DE GORTER aantekent. Op vogtige plaatfen of in

(4) *Prenanthes Flosc. quinis* , *Fol. runcinatis*. OED. *Dan.* 509. *GOUAN Monsp.* 410. *HALL. Helv.* 755. *DALIB. Par.* 235. *GORT. Belg.* 222. *R. Lugdb.* 120. N. 1. *Sonchus lavis laciniatus muralis* , *parvis Floribus*. C. B. *Pin.* 124. *Sonchus lavis sylv. quartus*. TAB. p. 194. *mih* p. 517. *Sonchus alter Fol. Hederaceo*. LOB. *Jc.* 236. *Lactuca sylv. Mutorum Flore luteo*. J. B. *Hifz.* II. 1004.

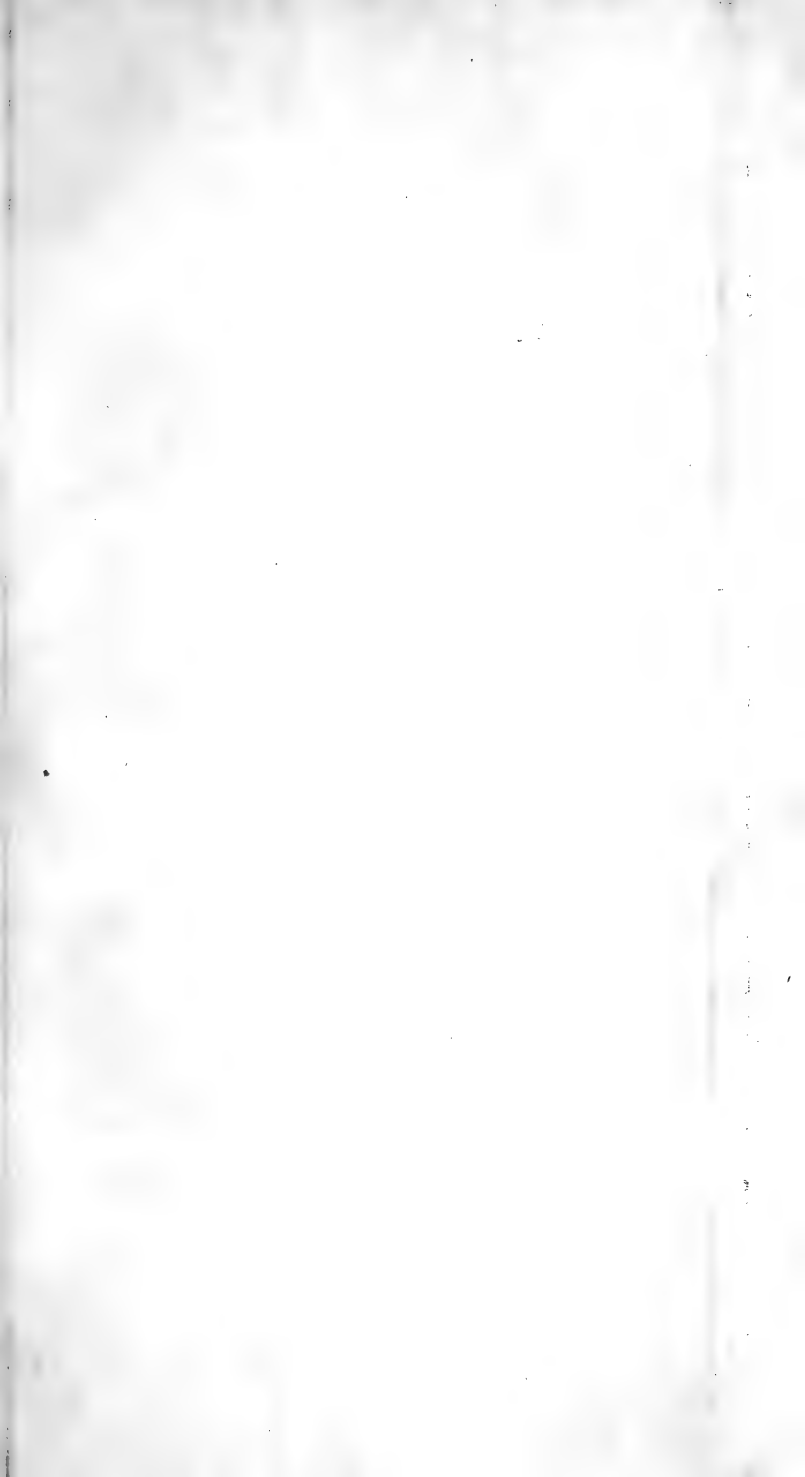

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

e

Fig. 1.

Fig. 2.

in vette Gronden fchiet het wel ter hoogte van twee of drie Ellen op, anders maar van drie of vier Voeten. De onderfte Bladen heeft het gevild, de bovenften weinig ingefneeden, doch allen aan 't end breed, driehoekig en van zulk een figuur, dat LOBEL ze by Klyf- of Klim-op Bladen vergelykt. De bovenfte Stengbladen, evenwel, zyn lang Lancetvormig. Aan 't end komen kleine neerhangende Bloempjes, van eene Sterswyze figuur, geel van kleur. Het Zaad is Eyrond, gefpitst, geftreept, zwart, met een klein Pluis-Stammetje (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(5) Knikbloem met vyf Blommetjes, de Bladen gefnipperd.

V.
*Prenanthes
Laciniata.*
Gefnip-
perd.
PL. LXVI.
Fig. 1.

Dit naar 't voorige gelykend Gewas, doch niet volkomen eveneens, heb ik gedroogd uit Japan ontvangen. Het heeft de Steng dik en rond, over de geheele langte bezet met Bladen, naar die van den Ganzen-Diftel gelykende, overal Vinswyze, maar naar boven langs hoe fmaller en

(* *Pappus simplex Stipitatus*, zegt de Ridder. HALLER *Stipes Pappiger evidens*, doch merkt aan, *non habet BERKHEY Tab. 6. fig. 21.* De Heer BERKHEY nogthans heeft in de Figuur van zyne vooremaals door my gepreezen Verhandeling over de *Syngenesia*, dat Pluis-Stammetje wel klein, doch zeer duidelyk, en noemt het een Halsje, dat het Zaadkuifje draagt. Zie deszelfs vergroote Afbeelding, Fig. 22. Ik geloof dat de Heer HALLER die door verhaafing zal over 't hoofd gezien hebben.

(5) *Prenanthes Flosc. quinis, Fol. Laciniatis. Mibi.*

IV. en op 't laatst byna Liniaal verdeeld. Die bree-
AFDEEL. de driehoekige enden , als Klyfbladen , ont-
 XY. **HOOFD.** breeken 'er aan. De Bloemen zyn op 't end
STUK. Pluimswyze vergaard en hebben een Kelk als
Exaale
Veelwyve-
 77. tot dit Geslagt behoort , welke men vergroot
 afgebeeld ziet by *a* , en bevat vyf Blommetjes.
 Het schynt niet minder hoog van Gewas te
 zyn dan de gewoone Ganzen-Diftel. Voorts
 is een Blad van dit Kruid , aan de Steng zittende
 en die half omvattende , in *Fig 1* , op **PLAAT**
LXVI. afgebeeld.

VI. (6) Knikbloem met vyf Blommetjes , driekwab-
Prenanthes
altissima.
 Zeer hoog. *bige Bladen en een opgeregte Steng.*

In Virginie en Kanada groeit deeze Soort ,
 welke zeer hoog en als Boomachtig opschiet ,
 met veele Takken , hebbende de Bladen als die
 van 't Kalfsvoot geoord ; de Bloemen klein ,
 geel en als vyfbladig.

VII. (7) Knikbloem met een Heesterige gegaffelde ,
Spinosa.
 Gedoornde. *gedoornde Steng.*

Op den Zandigen Oever van de Roode Zee ,
 by Suez in Arabie , vondt de Heer FORSKA-
 OHL zulk een Gewas , dat hy Gedoornde
 Knik-

(6) *Prenanthes Flosc. quinis* , Fol. trilobis , caule erecto.
Prenanth. Canad. altissima. VAILL. Mem. de 1721. p. 194.
Sonchus elatus f. Dendroides Virginianus &c. PLUK. Alm.
 355. T. 317. f. 2.

(7) *Prenanthes Caule fruticoso dichotomo spinoso. FORSK.*
Flor. Ægypt. Arab. p. 144.

Knikbloem tytelt. Deszelfs Steng was Heefte-
 rig, twee Ellen hoog, rond, met Doorens van
 een Duim op zyde : het Loof bestondt uit Li-
 niaale gladde Bladen, somtyds een weinig ge-
 tand en gekwabd : de Bloemsteeltjes waren
 Draadachtig dunne Takjes, de Kelken een half
 Duim lang, bevattende twaalf geele Bloempjes,
 met ongesteeld Pluis en daar op volgden Li-
 niaale witte gestreepte Zaa den. De Plant gaf
 een Melkachtig Sap en stonk.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 equalis.*

(8) *Knikbloem met tien Blommetjes, agtdee-
 lige Kelken en Lancetvormige Bladen ; de
 Wortelbladen onverdeeld en eenigermaate
 getand.*

VIII.
*Prenanthes
 Chondril-
 loides.*
 Getand,

Zodanig is deeze, die in de Zuidelyke dee-
 len van Europa groeit, door den Heer AR-
 DUINUS waargenomen. Zy heeft de Steng
 gepluimd, de Stengbladen Liniaal en zeer klein.

(9) *Knikbloem met twaalf Blommetjes, de
 Wortelbladen Lancetvormig effenrandig.*

IX.
*Lanceola-
 ta.*
 Lancet-
 vormig.
 PL. LXVI.
 Fig. 2.

Nog heb ik uit Japan ontvangen deeze fraai-
 je Soort, die naast komt aan de voorgaande,
 doch aanmerkelyk daar van verschilt, gelyk
 uit

(8) *Prenanthes Flosc. denis, Calycibus octofidis &c. Mant.
 107. ARD. Spec. II. p. 36. T. 17.*

(9) *Prenanthes Flosc. duodenis, Fol. Radicalibus Lanceo-
 latis integerrimis. Mibi.*

IV. uit de Afbeelding *Fig. 2*, blykt. De Wortel-
 AFDEEL. bladen, naamelyk, zyn geheel effenrandig,
 XX. zonder Tandjes: de Bloemen groeijen Tuils-
 HOOFD- wyze op 't end der Stengetjes, die ruim een
 STUK. half Voet hoog zyn. Twaalf Blommetjes vond
 ik in ééne Bloem van dit Gewas.

X. (10) Knikbloem met omtrent vyftien Blom-
Prenanthes metjes, de Wortelbladen Lierachtig, de
Japonica. Steng byna ongebladerd.
Japanfch.

Volgens den Heer KLEINHOF groeit dee-
 ze, zo LINNÆUS aantekende, in Japan. Zy
 heeft de Wortelbladen Lierachtig, als die van
 de gemeene Lampfana onzer Wegen, ftomp-
 achtig, naauwlyks getand, naakt: de Steng
 gepluimd, by den Grond maar een weinig ge-
 bladerd, met Lancetvormige Bladen: menig-
 vuldige, zeer kleine, geele Bloempjes aan
 Haairdunne Steeltjes: de Kelken gekelkt, een
 enkeld of eenvoudig Pluis, langer dan de Kelk.

Lierbladig. Het afgebeelde Japanfche, in *Fig. 3*, op PLAAT
 PL. LXVI. LXVI., zou daar mede overeenkomen; door-
 Fig. 3. dien hetzelve zogenaamde Lierachtige Bladen
 heeft, doch verschilt in andere opzigten, des
 ik hetzelve *Lierbladig* noem. Het Zaad met zyn
 Zaadkuifje van Haairig Pluis, is, ſterk ver-
 groot zynde, by *b* vertoond. Ik heb zeventien
 zulke Zaadjes in ééne Kelk gevonden.

(11)

(10) *Prenanthes* *flosc. subquindenis*, *Foliis Radicalibus*
Lyratis, *Caule ſubnudo.* *Mant.* 107.

(II) Knikbloem met twaalf Blommetjes en Eyronde ongelyk getande Steng-Bladen. IV.
AFDEEL:
XX.
HOOFD:
STUK.

Dit Japanfche Kruid, 't welk ik wégens de puntige inkervingen der Bladen Tandbladig noem, behoort zekerlyk tot dit Geflagt. Het zelve is in Fig. 4, gedeeltelyk, naar 't Leven afgebeeld; alwaar men ziet, hoe het een ron- de Steng heeft, die overhoeks bezet is met Eyronde Bladen, welke aan den rand ongelyk en rappig, doch zeer spits getand zyn, heb- bende een menigte puntjes. Zy fchynen zeer dun van zelfftandigheid, zynde door 't droo- gen geel geworden, dat niet gemeen is in de Kruiden, uitgenomen de Salade. Met twee Oortjes omvatten zy de Steng en geeven daar een Takje uit, 't welk op dergelyke wyze met kleine Blaadjes, die ook fomtyds Takjes uit- geeven, praalt. Aan 't end verdeelen zig alle de Takjes in Haairachtig dunne Bloemsteel- tjes, met twee of drie Bloempjes, hebbende een langwerpigen Kelk, die van onderen in een klein Kelkje is gevat, als by c. 't Getal der Blommetjes; allen Tongachtig, en van figuur als 'er een by d, ook door Vergrooting, is voorgesteld, telde ik, in verfcheide Bloem- pjes, tot twaalf, geel van Kleur. Het Zaad met zyn eenvoudig Zaadkuifje, van enkel Haai- rig

(II) *Prenanthes Flosculus duodenis, Foliis Caulinis Ova- tis inaequaliter denticulatis. Mibi.*

Bb

II. DEEL. X. STUK,

IV. rig Pluis, zonder Stammetje, wordt by *e* ver-
 AFDEEL. toond. Dit heeft in alle deeze Japanfche Soor-
 XX. ten plaats, die ook daar in overeenkomen, dat
 HOOFD. het gedagte Pluis, wanneer men 't zelve met
 STUK. het Mikroskoop beziet, aan de kanten met klei-
Egale
Veelwyve.
 y. ne fcherpe Puntjes, die opwaards ftaan, is
 gewapend (*). De Bolletjes van het Stuifmeel
 vertoonden zig onder 't Mikroskoop, by een
 Zandkorreltje vergeleeken, als Erwtten by een
 Meloen.

XII. (12) Knikbloem met zeer veele Blommetjes, de
Prenanthes
alba.
 Witbloemig.
 Bloemen neergeboogen en byna in Kroon-
 tjes; de Bladen Piekvormig gehoekt.

In Noord-Amerika groeit deeze, die Bladen
 als het Ganzevoet heeft, een Bolachtigen Wor-
 tel, een Bloedkleurige Steng en getroste Sneeuw-
 witte Bloemen. Zy komt ook met bleek geele
 Bloemen voor. Eene Verfcheidenheid daarvan,
 met bleek paarfche Bloemen, levert een Wor-
 tel uit, die een voornaam Middel is tegen den
 Beet der Ratelſlangen. De geheele Plant is vol
 van een Lymerig Melkachtig Vogt.

(13)

(*) Byna gelyk zulks in het VI. STUK, by Letter *f*, op
 PL. XXXII. voorgesteld is, doch de Puntjes ftaan hier zo
 geregeld niet.

(12) *Prenanthes Flosculis plurimis*, Flor. nutantibus sub-
 umbellatis &c. *H. Cliff.* 383. GRON. *Virg.* II. 113. *Pren.*
Novanglicanus Chenopodii foliis &c. PLUK. *Amalib.* 195. *β.*
Pren. Autumnalis &c. GRON. *Virg.* I. p. 89.

(13) Knikbloem dat kruipt, met driekwab-
bige Bladen.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
XIII.
Prenanthes
repens.
Kruipend.

Deeze, die in de Oostelyke deelen van Si-
berie valt, heeft kruipende Stengen, die Wor-
tel schieten uit de Knietjes, en driekwab-
bige gesteelde Bladen, maar het Bloemsteeltje heeft
dezelfen Lancetvormig en draagt twee of drie
Bloemen, ieder met tien Tongblommetjes ge-
straald, die geel zyn. Het geeft langwerpige
Zaaden met eenvoudig Pluis. Dit Plantje schynt
op vogtige Plaatfen te groeijen.

LEONTODON. Paardebloem.

Behalve een naakten Stoel heeft dit Geslagt
den Kelk uit losachtige Schubben, die over el-
kander leggen, samengesteld en het Zaadkuifje
gepluimd, doorgaans met een Stammetje. Agt
Soorten zyn 'er in begreepen, als volgt.

(1) Paardebloem met de Kelkschubben bene-
den omgeboogen, de Bladen geschaard
met kleine Tandjes en glad.

I.
Leontodon
Taraxa-
cum.
Ge- Gewoon.

(13) *Prenanthes repens* Fol. trilobis. *Am. Acad.* II. p.
360. f. 23.

(1) *Leontodon Calyce Squamis inferne reflexo &c. Syst.*
Nat. XII. Gen. 912. p. 521. *Veg.* XIII. p. 596. *Mat. Med.*
368. GORT. Belg. 222. *H. Cliff.* 386. R. *Lugdb.* 122. &c.
&c. GRON. *Virg.* II. 176. GMEL. *Sib.* II. p. 14. *ORD. Dan.*
574. DENS LEONIS latiore folio. C. B. *Pin.* 126. DOD. *Pempt.*
636. DENS LEONIS Vulgi, f. *Urinaria.* LOB. *lc.* 232.

Bb 2

IV. Gemeener zal men naauwlyks vinden dan dit
 (AFDEEL. XX. KRUID, door geheel Europa, in Weiden en Vel-
 HOOFD- den, als ook aan de Wegen, op Kleijige vette
 STUK. Gronden. Het valt ook in Virginie. In Rusland
 is het niet minder gemeen en in Siberie komen 'er
 zo wel aanmerkelyke Verscheidenheden van
 voor, als in ons Wereldsdeel. Men vindt het
 met breeder, smaller, met Bladen die alleen-
 lyk getand, of die zeer diep Vinswyze inge-
 sneeden zyn. Het gemeene, met breede Bladen,
 was de eenigste, welke STELLERUS op 't
 Beerings-Eiland en in de Westelyke deelen van
 Amerika aantrof. In de Velden, aan eenige
 Rivieren van Siberie, komt het voor, met som-
 mige Bladen geschaard, sommigen onverdeeld
 of flaauwytjes getand, de Rib en Steelen som-
 tyds blaauwachtig rood, of ook met Wollige
 Bladen.

Ik zal de Gestalte van dit Kruid, welke ier-
 der een, tot den Kinderen toe, bekend is,
 niet beschryven. Zy noemen het, gemcenlyk,
Paardebloemen en die benaaming, (mischien
 daar van afkomstig, dat het van de Paarden
 gretiger, dan van ander Vee, gegeten wordt,)
 is bekender dan *Hondsbloem*, *Kunkerbloem*,
Paapenkruid en *Mol-Salade*, wier afleiding ver-
 te zoeken schynt. *Pis in 't Bed*, gelyk sommi-
 gen het grappig heeten, komt van de openende
 kragt, daar in, die de Waterloozing en Afgang
 bevordert, waar van het den Griekschcn naam
Taraxacon, gemeenlyk *Taraxacum* in de Apothee-
 ken,

ken, hebben zou. Dus noemt men het in 't IV.
 Franfch ook wel *Pis en Lit*, maar meest *Dent* AFDEEL.
de Lion, in 't Engelfch *Dandelion*, overeen- XX.
 komftig met *Leontodon*, 't welk Leeuwstand- HOOFD-
 betekent. Dit zou op de Tandswyze uithoe- STUK.
 king der Bladen zien. De Deenen noemen het *Polygamia*
Lofwe Tonge, dat is Leeuwen-Tong; 't welk *aqualis.*
 misfchien ruim zo veel eigenschap heeft: de
 Kinderen *Kaarsjes*, om dat het Pluis der Zaad-
 hoofdjes zig afblaazen laat, blyvende dan flegts
 de naakte of kaale Stoel over. Misfchien wordt
 het hierom, van de Rusfen, de *Gryzigheid des*
Priesterdoms geheten (*).

Het bevat een bittere Melk, die het geheele
 Kruid, inzonderheid den Wortel, bitter maakt;
 doch het jonge Loof is niet onaangenaam om
 als Salade te nuttigen en vry gezond. Het Sap
 des Kruids, met den Wortel verzameld, of het
 Afkookzel van dit met anderen van dergelyken
 aart, dient in Meydranken tot een kragtig op-
 lossend Middel; en in 't algemeen tegen de
 Geelzugt zo wel als tot Borst-en Huidkwaalen,
 Om de overblyfzels van heete Ziekten weg te
 neemen, wordt het Extrakt gebruikt. Men pryst
 een Zalve van den gekneusden Wortel tegen
 Klier-verhardingen. Het gedestilleerde Water
 is eenigszins zuur, en de Geest van het gegis-
 te Kruid heeft een Wynachtigen Smaak en
 Geur (†). (2)

(*) *Sacerdotii Canities. GORT. Ingr. p. 120.*

(†) *HALL: Helv. inchoat. T. I. p. 24.*

IV.
AFDEEL,
XX.
HOOFD-
STUK.

II.
Leontodon
Bulbosum.
Bollig.
III.
Aureum.
Goudkleu-
rig.
IV.
Hastile.
Piekbladig.

(2) Paardebloem met langwerpige Eyronde, eenigermate getande, gladde Bladen, de Kelken effen, de Bloemsteng van boven stekelig.

(3) Paardebloem met geschaarde Bladen, de Steng byna eenbladig en stekelige Kelken (*).

(4) Paardebloem met de Bloemsteng en Kelken effen, de Bladen Lancetvormig getand, geheel effenrandig en glad.

Deeze drie groeijen in de Zuidelyke deelen van Europa. De laatste heeft Bladen van een Voet lang, met breede Tandens overhoeks, glad en groen. Deeze is een Jaarlyks; de tweede, met Goudkleurige Bloemen, een overblyvend Plantje der Alpische Bergen. Dit heeft, zo Doctor SCOPOLI aantekent, een ruigen of Pluizigen Stoel. Het eerste is zeer klein, met Bol-

(2) *Leontodon* Fol. oblongo-ovatis subdentatis glabris &c. GOUAN *Monsp.* 410. *Chondrilla* Bulbosa. C. B. *Piv.* 130. Chondr. alt. Diosc. COL. *Phyz.* II. T. 4. Chondr. pufilla Marina lutea Bulbosa. LOB. *Ic.* 230.

(3) *Leontodon* Fol. runcinatis &c. JACQ. *Vind.* 268. HALL. *Helv.* 740. T. 24. *Hieracium* alterum minus. COL. *Ecpbr.* II. p. 31. T. 29. *Andryala* Aurea. SCOP. *Ann.* 2. p. 59.

(*) *Taraxacum* Cal. hirsutis Squamis rectis. HALL. *Helv. inchoat.* T. I. p. 24: titulo *Hieracium* Alp. Fol. dentatis Flore magno. C. B.

(4) *Leontodon* Scapo Calyceque laxi &c. Dens Leonis glaber &c. MORIS. *Hist.* III. p. 75. *Taraxaconoides* Chondrilla glabro virenti folio. VALL. *Mem.* 170.

Bolachtige knobbeltjes aan de Wortelen. Al- IV.
len hebben zy enkele Bloemstengen. AFDEEL

XX.

HOOFD-

(5) Paardebloem met geschaarde ruuwe Bla- STUK.
den en spitse ruige Kelken.

V.

Leontodon
Tuberosum
Knobbelig.

Knobbelige Wortels als der Asphodillen heeft
deze Soort, die omstreeks Montpellier by de
gewoone Paardebloemen groeit en naar dezelve
in gestalte veel gelykt. In de Velden van den
Heer ROMIEU, Lid van de Koninglyke Socie-
teit der Weetenschappen aldaar, komt zy me-
nigvuldig voor, veranderende met eenigszins
Wollige Bladen en zeer ruige Bloemstengen van
anderhalf Voet lang. Somtyds heeft zy Li-
niaale effenrandige, somtyds Piekvormig Vin-
deelige Bladen. De Steng is eenbloemig.

(6) Paardebloem met een getakte Steng, ge- VI.
schubde Bloemsteel en Lancetvormige ge- Autumnale.
tande, onverdeelde gladde Bladen. Herfst-
Paarde-
bloem.

Dit

(5) *Leontodon* Fol. runcinatis scabris &c. GOUAN *Monsp.*
411. *Taxaxaconoides Chondrilla* folio hirsuto. VAILL.
Mem. de 1721. p. 170. Dens Leonis Asphodeli bulbulis. C.
B. *Pin.* 126. *Chondrilla* alt. Diosc. *Monspeliensium.* LOE.
IC. 232. D. L. *Monspeliensium.* DOD. *Pempt.* 636.

(6) *Leontodon* Caule Ramoso &c. GORT. *Belg.* 223. *Fl.*
Succ. 629, 695. GOUAN *Monsp.* 410. *Crepis* Fol. longis-
denratis linearibus. H. *Cliff.* 386. *Hierac. Chondrilla* fo-
lio glabro, Radice succisa majus & minus. C. B. *Pin.*
127. *Hieracium quartum et quintum.* DOD. *Pempt.* 639.
LOE. *IC.* 237. fig. alt.

Bb 4

II. DEEL. X. STUK.

IV. Dit bloeit alom in onze Provinciën, en door
 AFLEEL. geheel Europa, in de Herfst op de Velden. Het
 XX. onderscheidt zig door zynen, als afgesneeden
 HOOFD- of geknotten Wortel, van andere dergelyke Plan-
 STUK. ten; byzonderlyk van 't Havikskruid, waar toe
 Egaale het betrokken is geweest, zynde het vierde en
 Veelwyve- vyfde by DODONÉUS. HALLER beschryft
 77. het thans onder den naam van *Picris* met een
 naakte Steng en Liniaale gladde half gevinde
 Bladen. Op de Ys-Alpen der Valey Bagnes in
 Switserland, zegt hy, komt het voor met zeer
 smal gevind Loof. Het is 'er, voor 't overige,
 op alle open Grasvelden en in de Bosfchen ge-
 meen. De getakte Steng onderscheidt het zeer
 van voorige Soorten van Paardebloemen. Het
 groeit ongeveer een Voet hoog en heeft de
 Bladen zeer veranderlyk. De Bloem is geel, het
 Zaad langwerpig, met naauwlyks gestamd, ge-
 pluimd Pluis.

VII.
Leontodon
hispidum.
 stekelig.

(7) Paardebloem met den Kelk geheel opge-
 regt; de Bladen onverdeeld, getand steke-
 lig, met gevorkte Borsteltjes.

De

(7) *Leontodon* Calyce toto erecto, Fol. dentatis &c. H.
Cliff. 386. *Fl. Suec.* 628, 694. GOUAN *Monsp.* 411. GORT.
Angl. 120. β . *Hierac. montan. angustifol. nonnihil incanum.*
 C. B. *Pin.* 129. *Hierac. 6. montan.* CLUS. *Hist.* II. p. 141.
 γ . *Hieracium Hedypnoides.* GOUAN *Monsp.* 412. *Hier. Mont.*
Dentis Leonis folio f. Laciniatum Lanuginoso folio. C. B. *Pin.*
 128. *Hieracium Caule aphylo hirsutum.* J. B. *Hist.* II. p. 1038.

De stekeligheid der Bladen onderscheidt deze, die in Switserland, Provence, Languedok en Spanje, op de Bergen groeit. Zy gelykt naar de Paardebloemen meer, dewyl zy een enkele eenbloemige Steng heeft, maar de Bladen zyn geheel ruuw door Borstelige Haartjes, somtyds gevorkt, somtyds Elsvormig voorkomende. Men vindtze zo wel in Sweeden als in Rusland, daar zy voorkomt met geheel gladde Bladen, zo de Heer DE GORTER aantekent, die het Kruid omstandig beschryft. 't Schynt dat HALLER deeze ook tot het Bitterkruid betrokken hebbe (*). Doch GUETTARD, zegt hy, hadt het reeds voor hem gedaan. JAQUIN spreekt 'er dus van (†).

„ Een herhaald niet oppervlakkig onderzoek heeft my geleerd, dat alle deeze Planten, „ [zyn Ed. meent, de door den Ridder opgetelde Verscheidenheden] haar verschil eeniglyk te wyten hebben aan den Grond, waar „ in zy natuurlyk groeijen. De Bloem is volmaakt eveneens, [te weeten geel en met die „ Geslagt overeenkomstig,] en het Zaadpluis „ in allen zonder Stammetje eenigszins gepluimd (‡). De Borsteltjes zyn aan de Punt „ tot

(* *Picris Caule nudo unifloro, Fol. asperis dentatis.* Helv. inchoat. I. p. II.

(† *Vind. Enum. Obs. 62. p. 269.*

(‡ Volgens de Afbeelding en beschryving van den Heer BERKHEY heeft deeze Soort een wel gestamd doch enkel Haairig Pluis. Zie zyne Tab. 6. Fig. 10.

Bb 5

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

IV. „ tot een Sterretje gevorkt in allen; maar in
 AFDEEL. „ de tweede staan zy digter, zyn korter ende
 XX. „ Bladen naauwlyks ingefneeden. Deeze groeit
 HOOFD- „ flegts op Steenige of Kalkbergen, meest die
 STUK. „ aan 't Zuiden blootgesteld zyn. De derde
 Egaale „ komt in de fchuinte der gemeene Bergen
 Veelwyve- „ voor: de eerfte op de Velden. Hierom bloeit
 ry. „ ook de tweede eerder, als op een warmer
 „ plaats groeiende, enz. Dewyl nu deeze
 „ Planten in Oostenryk overvloedig zyn, zou
 „ men 'er gemakkelyk kunnen vinden, die
 „ trapswyze naderen aan deeze Verfcheiden-
 „ heden.”

Dat niet alleen de Grond, maar zelfs het Land of Klimaat, een aanmerkelyk verschil hier aan te weeg brenge, zou men moeten opmaaken uit de gezegde Waarneeming van den Hoogleeraar DE GORTER, die in Moskovie het Kruid met Stengen van één tot twee Voeten hoog, de Bladen in de laagfte Plantjes meest gekerfd vindt, wederzyds ftekelyg, doch van de figuur der Borfteltjes of Haairtjes niet fpreekt, beweerende dat de Zaaden een lang Stammetje hebben, met een lang, vaal, gepluimd Pluis gekroond, zittende op een vlakken gestippelden Stoel (*).

VIII.
Leontodon
hirtum.
 Ruig.

(3) Paardebloem met den Kelk geheel opgericht; de Bladen getand en ruig, met zeer eenvoudige Borfteltjes. Dit

(*) *Flor. Ingr. p. 121.*

(8) *Leontodon Cal. toto erecto, Fol. dentatis hirtis &c.*
 Cic-

Dit groeit onder de voorgaande in de Zuidelyke deelen van Europa, naauwlyks een half Voet hoog. Het heeft de Kelken minder stekelig en byna glad, maar de Bladen zyn zeer ruig gehaaid. Ook is de Krans der Bloem van anderen niet groenachtig: het Zaadpluis gepluimd.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

Deeze twee laatste Soorten gelyken door de enkele Bloemstengen veel naar de Paardebloemen. By Alexandria in Egypte vondt de Heer FORSKAOHL een *Leontodon asperum*, welk de Stengen byna ongebladerd, de Bladen Tandswyze Vindeelig, met stekelige Borsteltjes, de Kelken rappig, de Zaden effen, met een eenvoudig lang gepluimd Zaadkuifje hadt. Ook heeft hy, in de Woestynen by Kairo, een Soort van dit Geslacht aangetroffen, welke hy *Gespitst Paardebloem* noemde, en dus beschreef (*).

Het hadt Stengetjes van een Span, Takkig gevorkt, en hoekig, glad, groen. De Wortelbladen waren Vindeelig ingesneeden, getand, gegolfd, met de Tandjes uitloopende in een wit Spitsje. Aan 't end hadt het twee Schubbighe Bloemsteeltjes, ieder met eene Bloem. De
Kelk

Crepis Fol. Lanceolatis dentato-sinuatis &c. Sp. Plant. I. p. 799. Hieracium Dentis Leonis folio, hirsutie asperum, magis et minus laciniatum. C. B. Pin. 127. Prodr. 63. Hier. parvum hirtum Caule aphylo, crispum ubi ficcatum. J. B. Hist. II. p. 1038.

(*). *Flor. Egypt. Arab. p. 144.*

IV. Kelk hadt opgeregte Schubben , aan de punten
 AFDEEL. omgekromd en de Bloempjes waren geelachtig.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

H I E R A C I U M . Havikskruid.

Egale
Veelwyze-
ry.

Dit Geslacht wordt van het voorgaande onderscheiden door een Eyronden Kelk, die ook uit over elkander leggende Schubben bestaat , en een Haairig ongesteeld Zaadkuifje. Het bevat de volgende, meest Europische Soorten , die , naar dat zy een *naakte eenbloemige* of *veelbloemige*, of een *gebladerde* Steng hebben , dus in Rang geplaatst zyn.

A. Met een naakte eenbloemige Steng.

I.
Hieracium
incanum.
 Grys.

(1) Havikskruid met onverdeelde eenigermaate getande Lancetvormige ruuwe Bladen ; de Steel eenbloemig.

In Switzerland en aan den Donau op hooge Bergen , groeit deeze Soort , die deswegen *Berg-Havikskruid* door CLUSIUS is getyeld. Uit een dikken Wortel geeft het Kroontjes van Lancetvormige eenigszins gryze Bladen en daar tuschen een enkelen , eenbloemigen Steel , van een Voet hoogte.

(2)

(1) *Hieracium* Fol. integerrimis subdenticulatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 913. p. 522. *Veg.* XIII. p. 597. *Hieracium incanum.* *Sp. Plant.* I. p. 799. *Hier.* Mont. angustif. non-nihil *incanum*, C. B. *Pin.* 129. *Hierac.* sext. *Montanum*, CLUS. *Hist.* II. p. 141. J. B. *Hist.* III, p. 1038.

- (2) Havikskruid met Eyronde Bladen, ver- IV.
breede Bladsteelen en byna eenbloemige ARDEEL.
Stengetjes. XX.
HOOFD-
STUK.

In Switserland en Savoije groeit dit Plantje naauwlyks een Handbreed hoog, met alle de Wortelbladen Hartvormig of Eyrond, van onderen Wollig, gesteed, met Tandjes: de Bladsteelen zyn Bloedkleurig en van langte als de Bladen, zo wel als de Bloemsteelen, die ruig zyn en op den Grond leggen. Zy zyn met twee of drie kleine Elsvormige Blaadjes als getand. De Kelk is ruig, de Bloem bleek geel en van grootte als in het Muizen-Oor.

II.
Pumilum
Klein.

- (3) Havikskruid met langwerpige onverdeelde III.
getande Bladen, byna naakte eenbloemige Alpinum.
Steelen en Haairige Kelken. Alpisch.

- (4) Havikskruid met Lancetvormige getande IV.
glad Taraxaci,
Paarde-
bloemig.

(2) *Hieracium* Fol. ovatis, Petiolis dilatatis &c. *Mant.* 279.
Hier. Fol. Ovato-lanceolatis denticulatis, Pet. dentatis HALL.
Flor. 42. *Emend.* IV. 251. *Helv. inchoat.* p. 17. N. 42.
Leontodon dentatum. *Mant.* 107. *Nonne* Hier. Narbonense
rotundifolium Caule aphylo? J. B. *Hist.* 1037.

(3) *Hieracium* Fol. oblongis integris dentatis &c. GOUAN
Montp. 412. Hier. Caule unifloro, Cal. villoso. *Fl. Lapp.*
283. *Fl. Sues.* 632, 696. OED. *Dan.* 27. *Hieracium* Alpi-
num pumilum Folio Lanuginoso. C. B. *Pin.* 129. RAJ.
Angl. III. p. 169. T. 6. f. 2. *Pilosella* monoclonos MORIS.
Eliz. III. p. 78. S. 7. T. 7. f. 5.

- (4) *Hieracium* Fol. Lanceolatis dentatis glabris &c. Hierac.
Fol.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
V.
Hieracium
Venefum.
Geaderd.

gladde Bladen, byna naakte eenbloemige Steelen en ruige Kelken.

- (5) Havikskruid met Wigvormige Stekelige Bladen en eenbloemige naakte zeer dikke opgeregte Steelen.

Van deze drie komt de eerste op hooge Gebergten van Europa en op Ysland voor. Zy groeit niet hoog, zo min als de andere, welke mooglyk maar eene Verscheidenheid daar van is. De derde, een Virginisch Kruid, is zeer fraay, doordien hetzelfde de Bladen met Bloedkleurige Stippen en Aderen getekend heeft, waar van het den bynaam draagt. De Bloem is klein en geelachtig.

VI.
Pilosella.
Muizen-
Oor.

- (6) Havikskruid met effenrandige Eyronde van onderen Wollige Bladen, kruipende Scheuten en eenbloemige Steelen.

In ons Nederland zo wel als door geheel Europa

Fol. glabris semipinnatis Calyce erecto hirsutissimo. HALL. *Emend.* N. 96. *Helv. inchoat.* p. 21. N. 49.

(5) *Hieracium* Fol. Cuneiformibus hirtis &c. GRON. *Virg.* 114. *Hieracium* Marianum perelegans. PLUK. *Mant.* 102.

(6) *Hieracium* Fol. integerrimis ovatis subtus tomentosis &c. *Mat. Med.* 369. GORT. *Belg.* 223. KRAM. *Austr.* 232. HALL. *Helv.* 742. GOUAN *Monsp.* 412. DALIB. *Paris.* 238. *Fl. Succ.* 633, 697. R. *Lagdb.* 124. N. 11. Dens Leonis qui *Pilosella* Officinarum. TOURNÉ. *Inst.* 469. *Pilosella* major repens hirsuta. C. B. *Pin.* 262. *Pilosella* major. CAM. *Epit.* 709. *Pilosella* et *Holostium* Lacunæ, LOB. *lc.* 479.

ropa groeit deeze Soort op drooge Zandvelden. **IV.**
 Men noemtze gemeenlyk *Muizen-Oor*, om dat **AFDEEL.**
 de Blaadjes Wollig ruig en hol zyn, in 't Fransch **XX.**
Oreille de Rat ou Souris, in 't Engelsch **HOOFD-**
Mouse-Ear, in 't Hoogduitsch *Meuz-Oor*: maar in **STUK.**
 de Walfche Taal *Velvette*, en by ons ook *Na-*
gelkruid of *Piloselle* naar den Latynfchen naam. *Polygamia*
aqualis.

't Groeit hooger dan de Alpifche, wier Stengetje, volgens **GOUAN**, naauwlyks anderhalf Duim hoogte heeft; maar is, niettemin, een zeer klein Plantje, dat men veel by ons op de Duinen vindt. Het heeft dunne Bloemsteeltjes, omtrent een Handbreed lang, aan 't eind verdikkende en in een zwartachtige ruige Kelk de Blommetjes bevattende, die van binnen geel zyn, van buiten rood of paarsachtig.

Niets gemeener dan dit *Muizen-Oor*, vondt de Heer **DE GORTER** in Velden en lugtige Bosfchen van Rusland, byzonderlyk op de Eilanden in de Neva-Stroom. Het komt 'er, zegt zyn **Ed.**, zeer verschillend vóór naar de Groeiplaats. Op drooge dorre Gronden heeft men 'er kleine Plantjes van, met enkele ongebladerde Bloemsteeltjes. In vette Weiden en op vogtige plaatsen valt het hooger, met drie of vier Bloemen op 't end van ieder Steel, die fomtyds ook één Takje met een smal Blaadje uitgeeft. De Bladen zyn fomtyds aan beide zyden glad,
 meest

IV. meest van onderen Haairig, met een fyne witte Wolligheid (*).

AFDEEL.
XX.

HOOFD- Dit Kruid heeft zekerlyk een famentrekken-
STUK. de kragt, zo fyn en doordringende, zegt LO-
BEL, dat het Water, waar in het gekookt is,
Egale veelwyve- ongemeen dient om gegloeid Staal te harden.
FY. Men plagt het derhalve in Gorgeldranken of
ook tegen den Rooden Loop en andere Bloed-
vloeijingen inwendig, als ook tot heeling van
Wonden en Breuken uitwendig te gebruiken.
Het heeft een Melkachtig bitter Sap.

B. Met een naakte veelbloemige Steng.

VII.
Hieracium
dubium.
Twyfelaar.

(7) Havikskruid met geheele, langwerpige Ey-
ronde Bladen, kruipende Scheuten en naak-
te veelbloemige Steelen.

VIII.
Auricula.
Oortje.

(8) Havikskruid met effenrandige Lancetvor-
mige Bladen, kruipende Scheuten en naak-
te veelbloemige Steelen.

IX.
Cymosum.
Kroonig.

(9) Havikskruid met Lancetvormige onver-
deelde

(* *Flor. Ingr.* p. 121.

(7) *Hieracium* Fol. integris ovato-oblongis &c. GOUAN
Monsp. 412. DAL. *Par.* 237. *Fl. Succ.* 634, 698. *Pilosella*
major repens minus hirsuta. C. B. *Pin.* 262.

(8) *Hieracium* Fol. integerrimis Lanceolatis &c. *Fl. Lapp.*
282. *Succ.* 635, 699. *Pilosella major erecta altera.* C. B.
Pin. 262.

(9) *Hieracium* Fol. Lanceol. integris Pilosis &c. Hier. Mu-
rorum angust. fol. non sinuatum. C. B. *Pin.* 129. *Prodr.*
67. T. 67. *Pilosella montana hispida parva* Flore. C. B. *Pin.*
662. *Pilosella minori* Flore. J. B. *Hist.* II. p. 1040.

deelde *Haairige Bladen*, byna naakte *IV.*
Bloemsteelen, die aan den voet *Haairig* **AfDEEL.**
zyn en Kroonswyze Bloemen. **XX.**
HOOFD*
STUK.

Tot de Verscheidenheden van 't *Muizen-Oor* *Polygamia*
 behooren deeze drie, waar van de eerste zo wel *aqualis.*
 Zuidelyk als Noordelyk in Europa groeit, de
 tweede in Duitschland en in Sweeden, als ook
 in Lapland; de derde in Rusland, Deenemar-
 ken, Duitschland en Switserland, zo LIN-
 NÆUS heeft aangetekend. Deeze heeft Bloem-
 steelen van byna een Voet, gelyk de voorgaan-
 de, waar van zy verschilt door de Bloemen als
 in Kroontjes te hebben, gelyk BAUHINUS
 zeer wel aantoot.

(10) *Havikskruid met Eyronde eenigermaate* **X.**
getande Bladen, een naakte Takkige Bloem- *Hieracium*
steng, de bovenste Bloemen voorlykst. *præmor-*
sum.
Geknot.

Dit groote *Muizen-Oor*, dat wegens den
 Wortel gebynaamd is, groeit zo wel in Sibe-
 rie als in Europa, doch in Rusland zeldzaamer.
 Dit, zo wel als 't *Muizen-Oor* en dat men
 Oortje noemt, valt op Ysland. De Heer GMELIN
 vondt hetzelfde met *Bloemsteng* van een
 Voet

(10) *Hieracium* Fol. ovatis subdentatis &c. GOUAN *Monsp.*
 413. GORT. *Ingr.* 122. HALL. *Helv.* 744. GMEL. *Sib.* II.
 p. 32. T. 13. f. 2. *Hieracium* Pratense latifolium C. B.
Pin. 129. *Hier.* latif. præmorâ Radice. J. B. *Hist.* II. p.
 1033. *Pilosella* major erecta. C. B. *Pin.* 262.

C C

IV. Voet tot een half Elle , die uit den krans der
AFDEEL Wortelbladen voortkomen , gelyk in 't volgen-
XX.
HOOFD- de. In Switserland tekent de Heer HALLER
STUK. de hoogte tot twee Voeten en hooger aan.
 De Steng is regt, geheel enkeld, uitgenomen
 aan 't boven-end, daar de Aair is van kleine
 geele Bloemen, met Wollige Stoppeltjes, ge-
 steeld, in gladde blaauwachtige Kelken.

Egaale
 Veelwyve.
 73.

XI. (II) Havikskruid met onverdeelde Bladen, en
Hieracium
Aurantia-
cum.
 Oranje-
 kleurig.
 byna naakte, geheel enkelde, Haairige,
 Tuildraagende Bloemsteelen.

Bekend is deeze in de Hoven, die het ver-
 fiert met zyne fraaije Bloemen van Oranjekleur.
 't Is een voortkruipende Plant, welke uit trop-
 jes van Eyronde langwerpige Bladen, effenran-
 dig of met weinige Tandjes, regt opschieten-
 de ruige Bloemsteelen geeft, somtyds met een
 Zydtakje (*), aan den top gekroond met agt
 of tien Bloemen, die gesteeld zyn, in zwarte
 ruige Kelken gevat. Zy groeit wild in de Bos-
 schen van Switserland en Oostenryk.

(12)

(II) *Hieracium* Fol. integris Caule subnudo simplicissimo
 Pileo Corymbifero. H. Cliff. 388. Ups. 238. R. Lugdb. 124.
 N. 9. Hier. Hortense Flor. atro-purpureascentibus. C. B. Pin.
 128. Hier. Germanicum. COL. Ecphr. T. 30. HALL. Helv.
 inchoat. N. 50. Pilofella polyclonos. Syr. &c. MORIS. III.
 S. 7. T. 8. f. 7.

(*) Dit heb ik meermaalen opgemerkt en het blykt ook
 in de Afbeelding by *Morison*: des ik het vreemd vind, dat
 de Ridder zegt, *Caude simplicissimo*.

- (12) Havikskruid met een gepluimde byna naakte Steng; de Wortelbladen stomp Ey-rond, effenrandig, gehaaid. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
- (13) Havikskruid met een gepluimde naakte Steng; de Wortelbladen Ey-rond, Zaag-tandig, glad. XII.
Gronovii.
Virginisch.
XIII.
Gmelini.
Siberisch.
- (14) Havikskruid met naakte veelbloemige Steelen, de Bladen Lierachtig, stomp, getand. XIV.
Sanctum.
Joodsch.
- (15) Havikskruid met een naakte veelbloemige Steng; de onderste Bloemsteelen hooger; de Bladen langwerpig getand en ruuw. XV.
Capense.
Kaapisch.

De bynaamen toonen de Groeiplaatsen aan, van deeze vier Soorten, die allen de Stengetjes een Voet of minder hoog hebben, en meer of min naar het Muizen-Oor gelyken. Zy draagen op den top van het Stengetje veele Bloemsteeltjes, die te samen een Pluim maaken. Het Joodsche evenwel, dat in Palestina gevonden is

(12) *Hieracium* Caule paniculato subnudo &c. GRON. Virg. II. p. 114. Hier. Marianum Pulm. Gallicæ subrotundo folio. PLUK. Mant. T. 420. f. 2.

(13) *Hieracium* Caule nudo paniculato &c. Hier. Fol. sinuato-dentatis &c. GMEL. Sib. II. p. 23. T. 8. f. 2.

(14) *Hieracium* Scaço nudo multifloro Fol. Lyratis obt. dent. Am. Acad. IV. p. 328.

(15) *Hieracium* Caule nudo multifloro, Ped. infer. altioribus &c. Am. Acad. VI, Aft. 45.

C C 2

IV. is door HASSELQUIST, heeft maar van vyf
 AFDEEL. tot zeven Bloempjes, die geel van Kleur zyn,
 XX. Hoofd- gelyk in de anderen.

STUK.

Egaale
 Veekwyve-
 ry.

C. Met een gebladerde Steng.

XVI.
 Hieracium
 Panicula-
 rum.
 Gepluimd.

(16) Havikskruid met een opgeregte Steng;
 de Bladen overhoeks Lancetvormig naakt,
 getand; de Bloemsteeltjes zeer dun.

XVII.
 Chondril-
 loides.
 Langtan-
 dig.

(17) Havikskruid met de Stengbladen lang-
 werpig getand en glad, de Wortelbladen
 Lancetvormig onverdeeld.

XVIII.
 Porrifo-
 lium.
 Preybla-
 dig.

(18) Havikskruid met een gebladerde Takkige
 Steng; de Bladen Lancetvormig Liniaal
 byna effenrandig.

In Kanada vindt KALM de eerste van dee-
 ze drie, met de Steng een Voet; op 't Geberg-
 te, by Weenen in Oostenryk, de Heer JAC-
 QUIN de tweede, die uitmunt door haare lan-
 ge Stengbladen, met lange kromme Tand-
 en ingefneeden, hebbende een Stengetje van een
 Span. Men vindt daar van, by hem, een fraai-
 je

(16) *Hieracium* Caule erecto, Fol. alternis Lanceolatis &c.

(17) *Hieracium* Fol. Caulinis elongato-dentatis &c. JACQ.
Vind. 273. T. 7. *Hieracium* Alp. pumilum *Chondrilla* folio.
 C. B. *Pin.* 129. *Prodr.* 64.

(18) *Hieracium* Caule Ramoso folioso &c. R. *Lugdb.* 1257
 JACQ. *Vind.* 273. T. 6. *Hieracium* Phalangii foliis. VAILL.
Mem. de 1721. p. 134. *Hier.* Mont. *Asphodeli* foliis acu-
 minatis. BOCC. *Mus.* 147. T. 106.

je Afbeelding, zo wel als van het Preybladige **IV!**
 Havikskruid, dat nauwlyks hooger gestengd **AfDEEL.**
 is, komende ook op de Alpen van Italie **XX.**
 en Walliserland voor. De Heer HALLER **HOOFD-**
 schynt het onder de Switserfche Planten te **STUK.**
 bedoelen (*). Het heeft de Bloemen zo **Polygonia**
 wel als 't voorige geel, maar met gladde **equalis.**
 Kelken.

(19) Havikskruid met een Takkige Steng, de **XIX.**
 Wortelbladen Eyrond getand, het Steng- **Hieracium**
 blad kleiner. **Murorum.**
 Longe-
 kruid.

Op oude Muuren en Wallen der Steden, als
 ook op Puinhoopen en andere Steenige plaat-
 fen; zelfs op drooge Zandige Gronden en in
 Bosfchen, groeit dit Kruidje, dat men, mis-
 schien wegens de Vlakken der Bladen, *Fransch*
Longekruid noemt. Het valt grooter, kleiner,
 met

(*) *Helv. inchoat.* Tom. I. p. 20. Sp. 48.

(19) *Hieracium* Caule Ramoso, Fol. Radicalibus ovatis
 dentatis &c. GORT. *Belg.* 223. *Fl. Suec.* 637, 701. GOUAN.
Monsp. 423. HALL. *Helv.* 745. *H. Cliff.* 338. R. *Lugd.*
 123. N. 7. GORT. *Ingr.* 123. GMEL. *Sib.* II. p. 25. Hier.
 Caule Ramoso Fol. dentatis. *Fl. Lapp.* 284. & Hier. Mu-
 rorum Folio pilosissimo. C. B. *Pin.* 129. β . Hier. Mur. la-
 ciniatum minus Pilosum. C. B. *Pin.* 129. *Pulmonaria Gallica*
famina. TAB. *Hist.* 504. γ . *Hieracium macrocaulon hirsutum*
Fl. magno. RAJ. *Angl.* III. p. 169. *Palm. Gall. Flore* Hier-
 racii. LON. *lc.* 587. δ . *Pulmonaria Gallorum rotundifolia*
lavior. BARR. *lc.* 342.

Cc 3

II, DEEL. X, STUK,

IV. met breeder of smaller, langwerpige of ronde, geheel effenrandige of gekerfde Bladen naar de Groeiplaats. In Europa niet alleen, en in Rusland, maar in Siberie, tot op 't Beerings-Eiland, is dit Kruidje waargenomen, dat aldaar in July bloeide. Het heeft op de Bladen somtyds zeer veel, somtyds weinig of in 't geheel geene ruigte. De Steng is, naar de Verscheidenheden, of naar den Grond, waar in het groeit, van een Handpalm of een half Voet tot twee Voeten of een half Elle hoog. De Verscheidenheden zyn zeer duidelyk afgebeeld door **TABERNÆMONTANUS**, die dit Kruid *Buchkohl*, dat is Beuken-Kool noemt, en 'er, inwendig, een byzondere kragt tegen Longekwaalen aan toeschryft, en uitwendig tot heeling van Wonden. Hierom werdt het zelfs *Gulden Longekruid* geheten. Het geeft Melk, en heeft een famentrekkende hoedanigheid, gelyk andere Soorten van dit Geslagt.

Myophoron. Zonderling is nog dit Kruid, wegens zekeren ruigen Knobbel, van gedaante als een Muis, die gezegd wordt aan hetzelfde te groeijen, en weshalve het *Myophoron* van sommigen is genoemd. Gedagte Autheur hadt 'er veel naar gezogt, doch nooit die Plantmuis gevonden. Zo zy voorkomt, dan is zy veroorzaakt door Gall-Infekten (*).

(20)

(*) Est Galla ab Insectis generata. *Fl. Suec.* II. p. 273.
Fann.

(20) Havikskruid *mez een gepluimde Steng*; IV.
de Bladen omvattende, getand en glad; de AFDEEL.
Kelken Stekelig. XX.
 HOOFD-
 STUK.

In Moerasfige Bosfchen der Noordelyke deelen van Europa, en zeer overvloedig in Westgothland, is door LINNÆUS deeze gevonden, die door het gezegde van de andere verschilt, doch 'er anders zeer naby komt; zo dat het, gelyk zyn Ed. erkent, wel eene Verscheidenheid kon zyn, uit de verschillende Groeiplaats gesprooten. Een dergelyk Havikskruid vondt de Heer HALLER in Switserland, met de Steng twee Ellen hoog, somtyds op Moerasfige plaatsen, doch ook in 't Gebergte (*). Hier mede acht zyn Ed. dat overeenkomstig, 't welk de Heer GMELIN afbeeldt, als aan de kanten der Berg-Bosfchen van de Rivier Jenisea in Siberie voorkomende, en aldaar de geheele Maand July bloeiende. Doch de Ridder heeft dit tot de volgende Soort betrokken.

(21)

Faun. Suec. I. N. 950. RUPP. Jen. HALL. p. 202. &c. Zie deeze Natuurlyke Historie, I. D. XII. STUK, bladz. 115-117.

(20) *Hieracium Caule Paniculato &c. GORT. Belg. 224. Ingr. 123. Fl. Lapp. 285. Fl. Suec. 638, 702. Hieracium Cichorei folio. It. Wgoth. 32. Hier. Mont. latifol. glabrum minus. C. B. Pin. 129. MORIS. Hist. III. p. 69, 8. T. 5. f. 47.*

(*) HELV. *Inchoat*, p. 19.

. C C 4

- IV. (21) Havikskruid met een veelbloemige Steng,
 AFDEEL. Lierachtige gladde Bladen, de Kelken en
 XX. Bloemsteelen stekelig.
 HOOFD-
 STUK.
- XXI. (22) Havikskruid met de Wortelbladen stomp.
 Hieracium Eyrond getand; de Stengbladen langwer-
 Lyratum. pig half omvattende.
 Lierbladig.
- XXII. (23) Havikskruid met de Steng omvattende,
 Cerinthoides. Hartvormige een weinig getande Bla-
 Rondbladig. den, eenbloemige ruige Bloemsteelen en
 Takkige Stengen.
- XXIII. Amplexicaule.
 Omvat- tend.

Deeze drie, waar van de twee laatste, door den vermaarden TOURNEFORT, in de Pyreneeſche Bergen waargenomen zyn, verſchilden door het Loof te veel, om tot de voorgaande Soorten t'huis gebragt te worden. De laatste komt wederom zeer naby aan de volgende, maar is dunnetjes beſprengd met Haairtjes, die aan de toppen Kliertjes draagen. Zy heeft de Steng geſtreept, de Bladen wederzyds groen met ſpitſe Tand en de Pluim eenigermate Wollig.

(24)

(21) *Hieracium Caule multifloro*, Fol. Lyratis glabris &c. Hier. Caule Ramoso &c. GMEL. Sib. II. p. 24. T. 9.

(22) *Hieracium* Fol. Radicalibus obovatis denticulatis &c. R. Lugdb. 124. Hier. Pyrenaicum Fol. Cerinthes latifolium. TOURNEF. Inst. 472.

(23) *Hieracium* Fol. amplexicaulibus Cordatis &c. M. Cliff. 387. R. Lugdb. 123. Hier. Pyren. longifol. (& rotundifolium) amplexicaule. TOURNEF. Inst. 472.

- (24) Havikskruid met de Steng omvattende **IV.**
 Bladen, die stomp Eyrond langwerpig en **AFDEEL.**
 agterwaards getand zyn; een enkele Steng **XX.**
 en ruime Kelken. **HOOFD-**
STUK.

Tot deeze Soort, welke van de gezegde Ber- **XXIV.**
 gen haaren bynaam heeft, en onder verschil- **Hieracium**
 lende gedaanten voorkomt, (zo dat zy als een **Pyrenai-**
 middelflag tusfchen het Bitterkruid en dit zo **cum.**
 wel als 't volgende Geflagt zig vertoone,) be- **Pyre-**
 trekt de Ridder thans, voorftellenderwyze en **neefche.**
 tot nader onderzoek, de dus bepaalde Krui-
 den.

B. Havikskruid met Lancetvormige, de Steng **B.**
 omvattende getande Bladen, eenzaame Bloemen **Blatta-**
 en ruime Kelken (*). **rioides.**
Mitte-
kruidig.

C. Bitterkruid van de Pyreneen, met ruime **C.**
 Bloem- **Pilosum.**
Gehaard.

(24) *Hieracium* Fol. amplexi-caul. obovato-lacinatis &c.
Syst. Nat. X. p. 1195.

(B) *Hieracium* Fol. Lanceol. amplexi-caul. dentatis. Flor.
 folit. Calycibus laxis. *Sp. Plant.* 1129. *H. Cliff.* 387. *R.*
Ludb. 123. N. 4. Hier. Pyren. Blattaria folio, minus hir-
 futum. *TOURNEF. Inst.* 472.

(*) De figuur der Blommetjes van dit Havikskruid, wel-
 ke vyfpuntig zyn, is, tot een Voorbeeld van dergelyke
 Tongblommetjes, door den Heer D. BERKHEY zeet duide-
 lyk in Plaat vertoond. Zie zyne Tab. 3. Fig. 27, 28.

(C) *Pictis Pyrenaica* Petianthis laxis. Caule Piloso &c.
Sp. Plant. 1115. Hier. Pyr. Blattaria folio minus Pilosum,
HERM. Parad. T. p. 184.

IV. Bloemkasjes , een Haairige Steng en Tandwys uit-
 AFDEEL. gehoekte Bladen.
 XX.

HOOFD- D. *Hondsbloem* van Oostenryk , met langwerpige
 STUK. gekartelde Bladen , een zeer ruim Omwindzel en ste-
 D. kelige Kelken.
Austria-

cum.
 Oosten- E. *Havikskruid* van Switserland , met de Steng om-
 rryks. vattende , fyn Zaagtandige , spitse Bladen.

E.
Helveti-
cum.
 Swit-
 zerich.

Op de Gebergten van ons Wereldsdeel , naa-
 melyk , komt het Havikskruid onder zo veele
 gedaanten voor , dat de schranderste Kruidken-
 ners daar door byna in verwarringe gebragt
 zyn ; gelyk men uit de laatste Waarneemingen
 van den Heer HALLER kan opmaaken , die
 desaangaande dus spreekt (*).

„ De geheele Klasse der Tongbloemigen
 „ heeft die moeilykhsid , dat de Bladen in
 „ Vinnen , Tand en Ruigheid spelen. On-
 „ der allen nogthans is deeze Plant de moeie-
 „ lykste. Want , hoewel de insnyding der
 „ Bladen aan den voet met groote spitse Tan-
 „ den een foort van Kenmerk uitlevert , komen
 „ zy ook niet zeldzaam geheel zonder Tand en ,
 „ en of rond of langwerpig voor. Bovendien
 „ is

(D) *Crepis Austriaca* , Fol. oblongis Denticulatis &c.
 JACQ. *Vind.* 270.

(E) *Hieracium* Fol. amplexi-caulibus &c. HALL. *Helv.*
 749. Hier. *Alpinum asperum* Conyzae facie. G. B. *Pin.*
 128.

(*) HELV. *inchoat.* Tom. I. p. 19.

„ is de naakte en de gearmde Gestalte van de ^{IV.}
 „ Steng ook niet bestendig. Dus zou ik ligt ^{AFDEEL}
 „ toetstemmen, dat onder de Verscheidenhe- ^{XX.}
 „ den, welken ik hier beschryf, waare Soor- ^{HOOFD-}
 „ ten kunnen verholen zyn. De vermaarde ^{STUK.}
 „ LINNÆUS, nogthans, laat 'er geen en toe ^{Polygamia}
 „ en tekent met reden aan, dat zelfs het Moe- ^{equalis.}
 „ rassige Havikskruid eenige Kenmerken van
 „ het Longekruid hebbe" (*).

(25) Havikskruid met een Takkige gebladerde ^{XXV.}
 Steng en ruige Bladen: de Wortelbladen ^{Hieracium}
 Lancetvormig Eyronnd getand: de Steng- ^{Villosum.}
 bladen omvattende Hartvormig. ^{Pluizig.}

De ruigheid, zo wel als de Gestalte, onderscheidt deeze aanmerkelyk, die op de Gebergen van Boheme, Oostenryk en Switserland groeit,

(*) Dit acht ik hier toepasselyk, hoewel de Heer HALLER het juist niet ten opzigt van de laatste Plant zegt, die ook uit hem verkeerd aangehaald is, want p. 749 vindt men 'er geene van dien naam en p. 747, in plaats van *acutis*, *subhirsutis*. Ook schynen Bladen, naar die van de gewoone *Conyza* gelykende, niet zeer spits te kunnen zyn. Ik vind het nauwlyks wederom in zyn laatste Werk, alwaar een ongemeene verandering is gemaakt, in de Soorten van dit Geslacht.

(25) *Hieracium* Caule Ramoso Folioso &c. JACQ. *Vind.* 271. *Hieracium* Alp. latifolium villosum, magno *Flore. C. B. Pin.* 128. PLUK. *Alm.* 184. T. 194. f. 2. *Hier. Alp.* 5. villosum. CLUS. *Hist.* III. p. 141. *Hier.* 5. *Pann.* 643, 644. HALL. *Opusc.* 146. HELV. *inchoat.* Tom. I. p. 18. N. 44.

IV. groeit, zynde door CLUSIUS, onder den naam
 AVFREL. van *Ruig Havikskruid der Alpen*, zeer wel af-
 XX. gebeeld. Het heeft de Steng ongeveer een
 HOORD- Voet hoog, vry dik, en ruig, zo wel als de
 STUK. Bladen, zynde een Melkgeevend Kruid, dat in
Exaale de Valeijen der Alpen fomtyds wel drie Voeten
Veelwyve- of een Elle hoog voorkomt, zo de Heer
ry. HALLER aantekent. De Bloem is van de
 grootften in dit Geflagt, vervat in een ruige
 zwarte Kerk, die met witte Haairtjes gebaard
 is, hebbende; gelyk over de geheele Plant,
 geele Kliertjes aan 't end.

XXVI. (26) *Havikskruid met Lancetvormige gefchaar-*
Hieracium *de ruuwachtige Bladen, de Bloemen Kroont-*
Glutino- *jeswyze.*
sum.
 Lymerig.

In Provence groeit deeze, die een Jaarlyks
 Gewas is, daar de voorigen meest, wat den
 Wortel aangaat, overblyvende Planten zyn.
 LINNÆUS zegt, dat hetzelfde de Bladen zagt
 en Lymerig heeft, 't welk tegen de bepaaling
 fchynt te ftryden. BAUHINUS, die de Groei-
 plaats by Marfeille in Provence aanwyst, maakt
 daar van geen gewag. De Steng is een Voet
 hoog, met Lancetvormige Bladen, en het munt
 door de kleinte zyner Bloemen uit.

(27)

(26) *Hieracium* Fol. Lanceolatis runcinatis feabriusculis
 &c. Hier. Dentis Leonis folio Floribus parvis. C. B. Pin.
 127. Prodr. 63. GER. Prodr. 169.

- (27) Havikskruid met een regtopstaande veelbloemige Steng, Lancetvormige getande Bladen en Wollige Bloemsteelen. IV. AFDEEL. XX. HOOFDSTUK.
- (28) Havikskruid met een Takkige gebladerde Steng en half omvattende langwerpige, uitgegulpte stekelige Bladen. XXVII. *Hieracium Kalmit.* Pensylvanisch.
- (29) Havikskruid met een opgeregte veelbloemige Steng en Eyrond Lancetvormige getande, de Steng half omvattende Bladen. XXVIII. *Sprengerianum.* Portugeesch.

De bynaamen wyzen het moederland aan van deeze drie, naar malkander gelykende, waar van de tweede Schoon Takkig Sprengeriaansch Havikskruid in 't Werk van BAUMINUS is getyteld. Zy was, naamelyk, te Heidelberg in de Tuin van den Apteker SPRENGER verzameld, en hadt de Steng meer dan anderhalf Elle hoog. Zy was geheel ruig met geele Bloemen. Die, welke *Savoyische* gebynaamd is, verschilt weinig van de volgende.

(30)

- (17) *Hieracium* Caule erecto multifloro &c. R. *Lugd.* 123.
- (28) *Hieracium* Caule Ramoso Folioso &c. R. *Lugd.* 123. Hier. pulchrum Ramosum Sprengerianum. J. B. *Hist.* II. p. 1026. MORIS. III. p. 65. S. 7. T. 5. f. 17.
- (29) *Hieracium* Caule erecto multifloro &c. R. *Lugd.* 124. H. *Ups.* 218. *Fl. Suec.* II. N. 703. *Hieracium* Fruticosum latifol. hirsutum. C. B. *P.* 129. Hier. Sabaudi varietas prima. J. B. *Hist.* II. p. 1030.

IV. (30) Havikskruid met *Liniaale eenigermaate*
 APDEEL. *getande verspreide Bladen, de Bloemen*
 XX. *Kroontjeswyze.*
 HOOFD-
 STUK.

XXX. Dit laatste is het *Groot of Heester-Haviks-*
Hieracium. *kruid*, dat door geheel Europa tot in Sweeden
Urtella Lapland, ja ook in Rusland en Siberie gemeen
 zum. is op drooge Velden en Zandgronden. By ons
 Kroon- komt het veel aan de Dykjes en kanten der
 bloemig. Wegen omtrent Zwoll, op den Esfenburg bui-
 ten Harderwyk, in de Wouden van Vries-
 land, als ook op de Duinen aan den Weg, van
 het Kraaijenest naar Schaaphals, buiten Haar-
 lem, voor. Van den Havik, in 't Grieksch
Hierax, is de naam ontleend, om dat die Vo-
 gels, zo PLINIUS meldt, door het Sap de
 duisterheid der Oogen wegnamen. Hierom noe-
 men het de Franschen ook *Accipitrine*, de
 Engelschen *Hawkweed*. Het heeft de hoogte
 van omtrent een Elle, een harde ruuwe Steng,
 die door de zwaarte somtyds over zyde helt,
 met smalle sterk getande Bladen, ook wel on-
 getand, ruig of glad, draagende een Kroon van
 geele Bloemen in blaauwachtige Kelken. Hier

op

(30) *Hieracium* Fol. Linearibus subdentatis sparsis &c.
 GORT. Belg. 224. KRAM. Austr. 232. GOUAN, Monsp. 413.
 GMEL. Sib. II. p. 25. Fl. Lapp. 287. Succ. 639. 704. H.
 Clif. 387. R. Lugdb. 123. HALL. Helv. inchoat. I. 15. Hier.
racium Frut. angustifol. majus. C. B. Pin. 129. Hier. Sabau-
 dum. DALECH. Hist. 570. Hier. primum. DOD. Pempt. 638.
 Hier. alt. grandius. LOB. Ic. 240.

op volgt een zwart, gestreept, langwerpig, vierhoekig Zaad, welks Pluis de Haairtjes, by na als een Koorn-Aair, dicht en schubbig met puntjes gebaard heeft (*). Voor 't bloote Oog, evenwel, komt het voor als een eenvoudige Haairig Pluis. Dit Kruid, dat men in Sweeden *Nolanaber* noemt, is zwaar van Reuk, en de Bloemen worden 'er gebruikt om een schoone geele Kleur te geeven aan de Wolle (†).

De meeste Soorten van Havikskruid hebben dit gemeen, dat haare Bloemen opwaards gekeerd zyn. Men vindt 'er in de heete Lugtstreck weinigen. Geene Westindische en maar één Kaaps vind ik opgetekend. De Heer N. L. BURMANNUS heeft een *Javaansch* in Plaat voorgesteld, welks Kenmerken niet zeer blykbaar zyn. GARCIN hadt hetzelfde *Melkdistel* met paarsche Bloemen, getyteld. In Noord-Amerika vallen, als gemeld is, verscheide Soorten; zo ook in Siberie: des veelen de koude Gewesten beminnen. Hier hebben zy ook in 't algemeen de eigenschap, by sommigen gemeld, dat de Bloemen 's namiddags al vroeg zig sluiten, en als verbergen voor de Avondlugt.

Het

(*) Zie deszelfs Vertooning door 't Mikroskoop, BONANN. *Obs* Fig. 98.

(†) *Fruticosa Hieracia flavo Colore tingunt.* HALL. *usf.* Vide *Fl. Suec.* II. & *It. Scan.* 342.

IV. Het laatstgemelde komt aan de Rivier Jenifea
 AFDEEL. zeer dikwils voor, met Stengen, die wegens
 XX. het steeken van Insekten geknobbeld zyn.
 HOOFD-
 STUK.

Egaale
 Veelwyve-
 ty.

C R E P I S. Hondsbloem.

Dit Geslagt heeft mede een naakten Stoel:
 de Kelk is gekelkt met afvallende Schubben;
 het Zaadpluis gepluimd met een Stammeljetje.

Het bevat veele Soorten, die, wegens de
 Bloem tot het Havikskruid zyn betrokken ge-
 weest, doch in Gestalte ruim zo veel naar den
 Melkdiftel of het Paardebloem gelyken. In-
 zonderheid komen de Hoofdjes, met het Zaad-
 pluis, veel met het laatste overeen. Ik zal
 den Griekschcn naam *Crepis*, behoorende tot het
 Kruid dat men in 't Fransch *Crepie* noemt, hier
 voor beschreeven; derhalve met *Hondsbloem*,
 gelyk men ook wel de Paardebloemen tytelt,
 verduitschen.

I.
Crepis
Pygmaea.
 Naantjes.

(1) Hondsbloem met Eyronde onverdeelde,
 Pluizige gesteelde Bladen en leggende
 Stengen.

II.
Barbifolia.
 Vinbla-
 dig.

(2) Hondsbloem met Vindeelige gekartelde
 Bladen en een naakte Steng met weinige
 Bloemen.

(3)

(1) *Crepis* Fol. ovaris integris Villosis, Petiolatis &c.
 Syst. Nat. XII. Gen. 914. p. 524. Veg. XIII. p. 599. Hier.
 Alp. incanum Saxatile Brunellæ Fol. integris. BOCC. Mus.
 II. p. 33. T. 24.

(2) *Crepis* Fol. pinnatifidis crenatis &c. Hier. Siculum Bur-
 sa Pastoris folio. BOCC. Mus. II. p. 147. 106 & III.

- (3) Hondsbloem met de Omwindzels langer dan de Kelk en verspreide Borstelige Schubben.

IV.
AFDEEL:
XX.
HOOFD-
STUK.

Van deeze drie is de eerste op de Alpen van Italie, de tweede by Sicilie, waargenomen. De laatste groeit op de Zandige Zeekust, zo van Italie en Sicilie, als van Languedok by Montpellier en elders. Men vindt het ook in de Boscchen van Provence. Het is een jaarlykch Gewas, onder deeze Planten zeer byzonder, niet alleen wegens de uitsteekende Omwindzels, die een Krans maaken rondom de Bloem, maar ook doordien de Blommetjes in de Omtrek geel en in 't midden donker paarsch zyn. Het heeft de Zaadjes Spilrond, met een zeer fyn Haairig Randje gekroond en voorzien met twee enkele lange Borsteltjes.

III.
Crepis
Barbata.
Gebaard.

- (4) Hondsbloem, dat de Omwindzels rappig, zo lang als de Kelken, de Bloemen getuuld heeft met Eyronde Blikjes.

IV.
Vesicariae
Blaazig.

In

(3) *Crepis Invol.* Calyce longioribus &c. GOUAN *Mensp.* 424. *H. Cliff.* 387. Hier. Calyce barbato. COL. *Ecphr.* II. p. 28. T. 27. f. 1. Hier. Boeticum minus. HERM. *Par.* T. p. 185.

(4) *Crepis Involucris* (scariosis longitudine Calycis &c.) Hier. *Mont.* Rapifolium. C. B. *Pin.* 129. *Prodr.* 65. RAJ. *Hist.* 237. β. *Cichoreum Pratense hirsutum Vesicarium.* C. B. *Pin.* 126. COL. *Ecphr.* I. p. 238. T. 237.

D d

II. DEEL: X. STUK.

IV. In Apulie groeit dit *Blaazig Hondsbloem*,
 ANDEEL. dat veel naar de Suikerey gelykt, tot het wel-
 XX. ke ook dat Kruid, met Loof als der Raapen,
 HOOFD. 't welk C. BAUHINUS zegt op den Berg
 STUK. 't welk E. BAUHINUS zegt op den Berg
 Egaale Wasferfall voort te komen, wegens de gelyk-
 Veelwyve- heid der Bloemen is t'huis gebragt. Zie daar
 77. om wat reden LINNÆUS de Groeiplaats ook
 in Switserland gesteld heeft, alwaar HALLER
 dit Blaazige nooit hadt gevonden (*).

V. (5) Hondsbloem dat de Omwindzels rappig,
 Crepis van langte als de Kelken, de Bloemen een-
 Alpina.zaam heeft.
 Alpisch.

Deeze, die zeer naar de Endivie gelykt, was
 door den Heer GMELIN uit Zaad geteeld,
 die de Steng bevondt van een Voet tot byna
 een Elle hoog te zyn. Natuurlyk valt het
 in Italie. De Haairige Kelk is met dorre Blaad-
 jes omringd en de Bladen zyn omvattende.

VI. (6) Hondsbloem met de Steng omvattende
 Rubra. Lierachtig geschaarde Bladen.
 Roodbloemig.

In

(*) HELV. *Inchoat.* T. I. p. 14.

(5) *Crepis* Invol. scariosis longitudine Calycis &c. R. *Lugdb.* 126. N. 1. Hieracioides annua Endivia folio, Cap. magno. VAILL. *Mem.* 1721. p. 246. Hier. Alpinum Scorzonera folio. *TOURNEF. Inst.* 472. Leontodon Cal. toto erecto &c. *GMEL. Sib.* p. 16. T. 5.

(6) *Crepis* Fol. amplexicaulibus Lyrate-runcinatis. *H. Cliff.* 500. *Ups.* 239. *GOUAN Monsp.* 414. Hier. Fol Caul. sinuatis, *H. Cliff.* 388. R. *Lugdb.* N. 2. Hieracium Dentis Leonis folio Fl. suaverubente. *TOURNEF. Inst.* 380.

In Italie fchynt de Groeiplaats van deeze te zyn, die het Pluis met een Stammetje heeft, als in de twee voorgaanden; 't welk tot dit Geslagt behoort. De Heer BERKHEY heeft hetzelve afgebeeld (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(7) Hondsbloem met Vinswys geschaarde ruige Bladen en getande Bladsteelen.

VII.
*Crepis
fetida.*
Stinkend.

In Duitschland, Vrankryk, Switserland, groeit dit Stinkend Hondsbloem, op de Velden en aan de Wegen. Het heeft die eigenschap met het voorgaande gemeen, dat de Bloemen knikken eer zy open gaan. By den Wortel heeft het veele diep geschaarde Bladen, aan 't end driehoekig, zeer ruuw en ruig, zo wel als de Steng, die dik is, Takkig en gebladerd, omtrent een Voet hoog. De Stengbladen zyn omvattende, halfvinnig en getand. De Bloem is geel, van buiten paarsch, en groot. De Zaaden hebben ook een lang Pluis-Stammetje. Het Kruid heeft een onaangenaamen Geur, welken sommigen by dien van Bevergeil ver-

(* In zyn Ed. meergemelde Disfertatie, Tab. 6. Fig. 8.

(7) *Crepis* Fol. runcinato-pinnatis hirtis &c. R. *Lugdb.* 126. N. 4. *GOUAN* *Monsp.* 414. *Hieracium* *Castorei* odore *Monspeliensium* *Magn.* 129. T. 128. *Hier.* maximum *Eruca* folio. *TOURNEF.* *Inst.* 469. *Jacobæa* *Sylv.* tomentosa *Cichorei* *Sylv.* folio. *MORIS.* *Hist.* III. p. 109. *Senecio* *hirsutus.* C. B. *Pin.* 131 *Erigeron* *tertium.* *DOB.* *Pempt.* 641. *Erig.* *tomentosum.* *LOB.* *It.* 226.

D d 2

II. DEEL. X. STUK.

IV. vergelyken. Anderen geeven 'er den Reuk van
 AFDEEL. bittere Amandelen aan.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

VIII.
Crepis
aspora.
 Ruuw.

(8) Hondsbloem met getande Bladen, de ondersten Eyrond geoord, de bovensten Pylvormig; de Steng verspreide styve Borstels hebbende.

Op Sicilie, als ook in de Levant, groeit deze Soort, die een zeer ruuwe ruige Steng, met Borstelige Hairen bezet, en Bladen als de Suikerey heeft, met kleine geelachtige Bloempjes. De Kelk is klein, Eyrond en stekelig met een kleiner buiten-Kelkje, van Vliezige afvallende Blaadjes.

IX.
Rhagadioloides.
 Gebandeerd.

(9) Hondsbloem met onverdeelde, omvattende, langwerpige Bladen; de binnenste Kelk als met Leedjes gebandeerd en stekelig, bestaande uit Schuitachtige Blaadjes.

In de Upsalsche Tuin is deze, die de Steng een half Voet hoog en Takkig, den buitensten Kelk half zo lang hadt als den binnensten, welke uit dertien evenwydige Blaadjes bestondt, waargenomen. De Bloem was geel, van buiten paarsch-

(8) *Crepis* Fol. dentatis, infer. ovato-auriculatis &c. Hieracioides Sicula, Cichorei folio, Flore parvo flavescents. VAILL. Mem. 714.

(9) *Crepis* Fol. integris amplexicaulibus, oblongis, Cal. inter. toruloso-articul. hisp. Fol. Cymbiformibus. Mant. 308.

paarfchachtig. Men wist de plaats der afkomst niet.

IV.
AFDEEL:
XX.
HOOFD-
STUK.

- (10) Hondsbloem met omvattende, langwerpige, gerimpelde, van onderen getande Bladen; een ruige Steng; den Kiel der Kelken gehacird.

X.
Crepis
Sibirica.
Siberifch.

Dit Siberifche Kruid fchynt meer naar die, welken onder den tytel van Pyreneefch Havikskruid voorgesteld zyn, te gelyken. De Bladen zyn fterk geaderd, ftevig en zeer ruig, het Pluis heeft geen Stammetje, zo min als in de beide volgende.

- (11) Hondsbloem met Lancetvormige gefchaarde, ongesteelde, effene Bladen, de onderften getand.

XI.
Tellorum,
der Daken.

Dit Kruid, hoe gemeen ook in ons Wereldsdeel, in Rusland en Siberie, of op de Daken, of

(10) *Crepis* Fol. amplexic. obl. rugosis inferne dentatis, Caule hirt. Cal. Carinâ Ciliatis. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Hieracium Caule Ramoso Foliis firmis. *Gmel. Sib.* II. p. 26. T. 10.

(11) *Crepis* Fol. Lanceolato-runcinatis &c. *Gort. Belg.* 224. *Kram. Austr.* 233. *Gort. Ingr.* 124. *Gmel. Sib.* II. p. 28. *Dalib. Paris.* 238. *Fl. Suec.* 640, 705. *Lapp.* 286. *H. Cliff.* 387. Hieracium Chondrillæ folio hirsutum & glabrum. C. B. *Pin.* 127. Hier. secund. *Tabern. Hist.* 506. &c. Hier. Fol. et facie Chondrillæ. *Loeb. Ic.* 239. *β. Dentis Leonis* tertia species. *Dod. Pempt.* 636.

Dd 3

IV. of op allerley woefte plaatfen, voorkomende,
 AFDEEL. is niet zeer kenbaar, om dat het de Bladen
 XX. ruig of glad, weinig of veel ingefneeden, ook
 HOOFD. breeder of smaller heeft. Zelfs acht de Heer
 STUK. ^{Egale} HALLER het zeer naby te komen aan het
^{veelwyve-} Stinkende, den Reuk alleen uitgezonderd en
 vy. dat het dikwils hooger groeit. Het Raap-
 bladige van BAUHINUS, voorgemeld, zegt
 hy van verzekerd te zyn, dat een zelfde is.
 Men noemt het hier te Lande *Wilde Suikerey*,
 dewyl het in Gestalte naar dezelve, of ook
 naar de Condrille, gelykt. Hetzelve komt by
 deeze Stad en om Utrecht op vogtige plaat-
 fen voor, doch fchynt te verschillen van dat
 gene, 't welk in Sweeden gemeen is op alle
 Daken en dorre plaatfen, daar naauwlyks an-
 der Onkruid groeijen wil. Zie hier wat de Rid-
 der van deeze Soort zegge.

„ Geene Plant is gemeener dan deeze, gee-
 „ ne meer in maakzel en gedaante verander-
 „ lyk, geene meer verward met gelyknaami-
 „ gen. In een vrugtbaarer vetter Grond komt
 „ het Kruid voor, gelyk het van TABER-
 „ NEMONT is afgebeeld; doch in een mage-
 „ re Grond, of naauw beperkt, een Voet
 „ hoog, met Liniaale Bladen als van Herts-
 „ hoorn, die eenigermate getand zyn, of
 „ maar een Handbreed hoog, met Bladen als die
 „ der Paardebloemen gefnipperd” (*)

(12)

(*) 't Is zeker dat de Afbeelding van LOBEL, hier, zo
 wel

(12) Hondsbloem met 'geschaard Vindeelige
ruuwe Bladen, die aan den Voet van bo-
ven getand zyn, de Kelken gedoornd.

IV.
ARDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De tweejaarigheid onderscheidt, volgens den Ridder, deeze, welke zyn Ed. in het gedeelte van Sweeden, dat men Schoonen noemt, overvloedig vondt. Zy heeft de Steng, zegt hy, hoekig, ruuw, maar broosch, van eens Mans langte of vier Voeten hoog. De Kelk is overlans gedoornd met zagte Stekeltjes en gefleufd. Zy groeit in andere zelfs in de Zuidelyke deelen van Europa, doch of zy tot de voorgaande betrekkelyk zy, is duister. Verscheide gelyknaamigen van deeze heeft HAL-
LER daar t'huis gebragt, in 't byzonder het *Raketbladig, ruig Havikskruid* van J. BAU-
HINUS, maar een Voet hoog, welks Af-
beelding of beschryving door LINNÆUS ge-
zegd

XII.
Crepis
vionnis.
Tweejaar-
rig.

wel als die van DODONEUS, door my op 't Gezag van den Heer DE GORTER bygebragt, naar die van TABERNEMONT wel wat gelyke, doch de laatste verschilt te zeer en in beiden komen de Kelken, die by den laatsten goed zyn, niet met dit Geslagt overeen.

(12) *Crepis* Fol. runcinato-pinnatifidis scabris &c. GOUAN *Monsp.* 414. GORT. *Ingr.* 125. *Fl. Suec.* II. N. 706. *Crepis* Scanensis. *It. Scan.* 171. Hier. maximum *Chondrilla* folio asperum. C. B. *Pin.* 127. *Prodr.* 64. Hier. *Eruca* folio hirsutum. J. B. *Hist.* II. p. 1025. *bene.* Hieracioides Fol. variis subasperis, Caule altissimo folioso unifloro. HALL. *Helv.* 751.

Dd 4

IV. zegd wordt goed te zyn, De nieuwe Plant,
 AFDEEL. door den Heer CHENAL by Basel ontdekt,
 XX. hadt gedoornde Kelken (*).
 HOOFD-
 STUK.

XIII.
 Crepis
 Virens.
 Groen-
 bladig.
 (13) Hondsbloem met gëschaarde gladde, de
 Steng omvattende Bladen en eenigermate
 Wollige Kelken.

XIV.
 Dioscori-
 dis.
 Van ouds
 bekend.
 (14) Hondsbloem met de Wortelbladen ge-
 schaard; de Stengbladen Piekvormig; de
 Kelken eenigermate Wollig.

XV.
 Pulchra.
 Schoon.
 (15) Hondsbloem met Pylvormige fyn getanz
 de

(*) *Crepis Calycibus muricatis*. HALL. *Helv. inchoat.* p. 14. De Heer HALLER heeft zulk een verandering in zyn nieuwe Werk gemaakt, dat de Soorten van zyn eerste Werk over de Planten van Switserlaud 'er dikwils niet in te vinden zyn. Zal men dit aan onnaauwkeurigheid en onbestendigheid, in hem of in de Kruiden, toeschryven? Ten minste is het vreemd, dat hy de *Syngenesia* eerst aan 't end, thans in 't voorste van zyn Stelzel plaatst. Iets zodanigs zal men den Ridder, ten opzigt van de Planten, niet verwyten.

(13) *Crepis* Fol. runcinatis glabris amplexicaulibus &c. Hieracium minus glabrum Fol. eleganter virentibus. C. B. Pin. 127. Prodr. 63. *Lapsana Capillaris*, GOUAN *Monsp.* 418.

(14) *Crepis* Fol. Rad. runcinatis &c. Hieracium majus erectum angustifolium Caule laxi. C. B. Pin, 127. Hieracium primum. TABERN. *Hist.* 491, 506.

(15) *Crepis* Fol. sagittatis denticulatis &c. GOUAN *Monsp.* 414. *Chondrilla Hieracii folio annua*. TOURNF. *Inst.* 238. Hieracium pulchrum. J. B. *Hist.* II. p. 1025. β . *Lapsana Chondrilloides* Cal. Pyramidatis. H. *Upsl.* 245. Hier. Mont. alt. leptomacrocaulon. COL. *Ecphr.* I. p. 248. T, 249.

de Bladen , gepluimde Stengen en piera- IV.
 miedaale gladde Kelken. AFDEEL

XX.

HOOFD-

STUK.

In de Zuidelyke deelen van Europa komen deze drie Soorten voor , waar van de eerste uitmunt door de fraaije groenheid der Bladen , doch misfchien maar eene Verscheidenheid is van de volgende , die het *Hieracium* zou zyn van *Dioscorides* en dus van ouds bekend is geweest. *Tabernemont* maakt 'er zyn eerste Havikskruid van , dat hy zeer wel afbeeldt. Het is een Jaarlykfeh Gewas , gelyk de volgende Soort , welke *Schoon* genoemd wordt wegens de Bloemen , die geel zyn , van buiten paarschachtig , gelyk in de anderen. De Kelk is hoekig , smal en glad , aan den voet bekleed met kleine groene Schubbetjes.

Polygamia
aqualis.

(16) Hondsbloem met omvattende gefchaarde XVI.
 getande eenigermaate Haairige Bladen; *Crepis*
 dat de Steng gepluimd , de Kelken iets of *neglecta.*
 wat Doornachtig heeft. Verzuimd.

In Italië was de groeiplaats van deze , die in de grootte , en kleinheid der Bloemen , met de laatste overeenkwam , doch verschilde in het Loof ; des de Gelyknaamigen tusfchen deze en die verdeeld moesten worden , zo de Ridder

oor-

(16) *Crepis* Fol. amplexicaulibus runcinatis subpilosis , &c.
Mant. 107.

Dd 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. oordeelde. Men heeftze in de Koninglyke Tuin
 AFDEEL te Upsal waargenomen.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

A N D R Y A L A. Woldistel.

Egaale
 Veelwyve-
 zy.

Den naam van den gemeenen Ganzen-Distel by THEOPHRASTUS, hier gebezigd, vertaal ik door *Woldistel*, om dat de Soorten van dit Geslagt allen Wollig zyn. Het heeft een ruigen Stoel, den Kelk veeldeelig, byna egaal en rondachtig: het Zaadpluis eenvoudig, ongesteeld. De drie volgende Soorten zyn 'er in begreepen.

I.
Andryala
integri-
folia.
 Breedbla-
 dige.

(1) Woldistel met de onderste Bladen geschaard, de bovenste langwerpig Eyrond en Wollig.

Metzo veele verscheidenheden van Loof komt deeze Ganzen-Distel voor, dat men de Bladen somtyds geheel, somtyds tot aan de middelrib toe verdeeld vindt. Hy groeit in de Zuidelyke deelen van Europa, zo in Italie als in Provence aan den Zeekant. Sommig heeft de

(1) *Andryala* Fol. inferioribus runcinatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 915. p. 525. *Veg.* XIII. p. 600. *GOUAN Monsp.* 415. *H. Ups.* 240. *GUETT. Stamp.* 2. p. 384. *Sonchus villosus luteus major.* C. B. *Pin.* 124. *Sonchus lanatus.* DALECH. *Hist.* 1116. β . *Andryala sinuata.* *Sp. Plant.* 1137. *H. Cliff.* 387. *Sonchus villosus luteus minor.* C. B. *Prodr.* 61. *Eriophorus* Fol. infer. ad costam usque laciniatis. *VAILL. Mem.* de 1721. p. 212.

de Steng een Elle, fommig maar een half Voet IV.
 hoog. De Bladen zyn Wollig, zo wel als AFDEEL.
 de Kelken; de Bloemen klein en Goudgeel. XX.
 Hy bevat een Melkachtig Sap, dat bitter is HOOFD-
 van Smaak. STUK.

(2) Woldiftel met Lancetvormige onverdeelde ^{III.}
 getande spitse Wollige Bladen en eenzaa- *Andryala*
 me Bloemen. *Ragulina*
Sinibla-
dige.

Deeze is omtrent ook een Elle hoog in de
 Leidse Tuin uit Zaad geteeld, dat, onder den
 naam van *Grys Muizen-Oor van Ragusa*, aan
 den beroemden HERMANNUS uit Italie was
 gezonden. Hy hadt een zeer getakte Steng en
 was geheel met een Wollig Dons, gelyk de
 voorgaande, overtoogen.

(3) Woldiftel met langwerpige Eyronde eeni- ^{III.}
 germaate getande, gewolde Bladen en Tak- *Lanata*
 kige Bloemsteelen. Gewolde.

Meer geweld zouden de Bladen van deeze
 schynen te zyn, dan die der voorigen. Ook
 merkt DILLENIUS aan, dat dezelve, zo wel
 als de Steng, met eene gekrulde gryze Wollig-
 heid

(2) *Andryala* Fol. Lanceolatis indivisis denticulatis &c.
 Hier. incanum Lanuginosum Ragulinum, Pilosellæ flore.
 HERM. Lugdb. 672. T. 673. MILL. Ic. 97. T. 146. f. 2.

(3) *Andryala* Fol. oblongo-ovatis subdentatis &c. *Am.*
Acad. IV. p. 288. Hieracium Mont. tomentosum. DILL.
Elib. 181. T. 150. f. 180. MILL. Ic. 97. T. 146. f. 1.

IV. heid zo dicht bekleed zyn, dat men geen Ade-
 AFDEEL. ren kan zien. Het Kruid, uit de zelfde Land-
 XX. ftreek afkomstig, heeft de Bloemen taamelyk
 HOOFD. groot en bleekgeel, waar op Wollig Pluis volgt
 STUK. als in de voorigen.

Egaale
 Veelwyve-
 FY.

HYOSERIS. Zwynenslaa.

Een naakte Stoel; de Kelk byna egaal; het
 Pluis Haairig en gekelkt, maakt de byzondere
 Kenmerken uit van dit Geslagt, waar in negen
 Soorten voorkomen, naamelyk

A. Met de Stengen naakt.

I.
 Hyoseris
 foetsda.
 Stinken-
 de.

(1) Zwynenslaa met eenbloemige Stengetjes,
 Vindeelige Bladen en naakte Zaaden.

II.
 Radiata.
 Gestraal-
 de.

(2) Zwynenslaa met eenbloemige Stengetjes,
 en gladde geschaarde hoekig getande Bla-
 den, die aan de tippen gesnipperd zyn.

Van deeze twee verschilt de eerste, die op
 de Bergen van Italie en Opper-Oostenryk
 groeit,

(1) *Hyoseris Scapis unifloris*, Fol. pinnatifidis, Sem. nu-
 dis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 916. p. 525. *Veg.* XIII. p. 600
 GOUAN *Monsp.* 415. KRAM. *Austr.* 233. Dens Leonis tenu-
 issimo folio. C. B. *Pin.* 126. *Prodr.* 62. *Leontodontoides.*
 MICH. *Gen.* 31. T. 288.

(2) *Hyoseris Scap. unifloris*, Fol. glabris runcinatis &c.
 GOUAN *Monsp.* 415. R. *Lugdb.* 127. N. 1. Dens Leonis
 minor, Foliis radiatis. C. B. *Pin.* 129, PLUK. *Alm.* 130. T.
 37. f. 2.

groeit, door de Zaaden, die geen Pluis hebben, van de Paardebloemen. **COLUMNA** AFDEEL XX. uoemtze *Stinkend Havikskruid*. **MICHELIIUS** HOOFD- heeftze zeer fraay in Plaat vertoond. De andere, in Spanje, Languedok en Provence, op de Velden voorkomende, heeft de Bladen aan 't end Straalswyze verdeeld, waar van de bynaam. Anders is zy byna van de zelfde gedaante. **IV. STUK.** *Polygamia equalis.*

(3) Zwynenflaa met eenbloemige Stengetjes, en byna Vleezige geschaarde hoekig getande Bladen. **III. Hyoseris lucida.** Glanzige.

In de Levant is deeze door **TOURNEFORT** gevonden, die hy *Griekfche Paardebloem* noemt. Dezelve heeft dikke Sappige glanzige Bladen, paarfche Steelen, die wat langer zyn en hoekige Kelken. De kant-Zaaden zyn naauwlyks gepluisd.

(4) Zwynenflaa met eenbloemige Stengetjes, ruuwe Bladen en gepluisde Zaaden. **IV. Seabra.** Ruuwe.

Op

(3) *Hyoseris* Scap. unif. Fol. runcinatis &c. Dens Leonis Graecus, Fol. Eryfimi crassis et succulentis. **TOURNEFORT** Cor. 35.

(4) *Hyoseris* Scap. unif. Fol. scabris, sem. papposis. *H. Clif.* 386. R. *Lugdb.* 127. N. 3. Dens Leonis minimus Fol. hirsutis &c. **RAJ.** *Suppl.* 147. *Hieracium* minimum supinum, *Tragopogoni* capitulis, **BOGG.** *Muf.* II. p. 146. **T.** 106.

IV. Op Sicilie werdt deeze door **BOCCONE** waargenomen, die de Bladen niet gelyk de voorigen glad, maar een weinig ruuw heeft, zynde een zeer klein Plantje, dat voor 't overige insgelyks naar de Paardebloemen of het Muizen-Oor gelykt. De Zaaden zyn met een ruuw randje, en een Pluis van Baardjes, gekroond (*).

AFDEEL.
XX.
HOOFD
STUK.
Egale
Veelwyve-
79.

V.
Hyoseris
Virginica.
Virgini-
sche.

(5) Zwynenslaa met eenbloemige Stengetjes en Lancetvormige Lierachtige gladde Bladen.

Deeze Virginiſche, ook een klein Kruidje, heeft gekrotte vierhoekige Zaadjes, met een Haairig Pluis gekroond, binnen 't welke eenige witte Schubbetjes voorkomen.

VI.
Minima.
Kleinſte.

(6) Zwynenslaa met verdeelde naakte Stengetjes en verdikte Bloemſteeltjes.

Dit Plantje mag wel het Kleinſte in dit Geſlagt genoemd worden, alzo het met Stengetjes
VOOR-

(*) LINN. *Syst. Nat. Veg.* XIII. vergelyk BERKHEY, Tab. 5. Fig. 29. 30.

(5) *Hyoseris Scap. unif. Fol. Lanceolatis Lyratis glabris.* GRON. *Virg.* I. 60. II. 114. Dens Leonis parvus Flore Aureo. CLAYT. N. 376.

(6) *Hyoseris Caule diviso nudo, Pedunc. incrassatis.* GORT. Belg. 225. *Fl. Succ.* 630, 707. GOUAN *Monsp.* 416. R. *Lugd.* 127. N. 2. *Hyoseris angustifolia.* TAB. Ic. 130. Hier. minus Fol. subrotundo. C. B. *Pin.* 127. Hier. minimum. CLUS. *Hist.* II. p. 142. *Pann.* 647. T. 649. OED. *Dan.* T. 201.

voorkomt van naauwlyks anderhalf Duim langte, zo **GOUAN** meldt. **TABERNEMONT** zegt van niet veel boven een Handbreed, maar **HALLER** maaktze een Span of een Voet hoog, doch geeft 'er tevens Bladen aan, die ovaal zyn en het aangehaalde van **BAUHINUS** heeft dezelve rondachtig; 't welk myns oordeels niet het minste met de Afbeelding van **TABERNEMONTANUS** strookt. De Blaadjes, immers, gelyken naar die der Paardebloemen of van het Havikskruid; zynde langwerpig met Tandjes op zyde, doch taamelyk breed, byna als die der Madelieven, zo **CLUSIUS** aanmerkt, ja zelfs een weinig langer. De Stengetjes, zegt hy, zyn hol, Bladerloos, Takkig en verdikken aan 't end, maakende ronde Bloem-Hoofdjes waar op Pluizige Zaaden volgen. **RAY** zegt, dat de Zaaden ongepluisd zyn.

Op drooge Zandgronden in Europa komt dit Kruidje voor, doch niet algemeen. In Holland valt het, inzonderheid aan den Duinkant, overvloedig. **TOURNEFORT** hadt het by Meudon omstreeks Parys gevonden, doch wist deszelfs Kenmerken niet (*). **DILLENIUS** heeft de Bladen, met haaren Kelk en gezwollen Steeltje, in Plaat vertoond. Hy merkt aan, dat het *Hyoseris* genoemd wordt, om dat de

Var-

(*) *Herb. VI. enu. Paris, p. 471.*

IV. Varkens zeer gretig naar 't zelve zyn. Het
AFDEEL. geeft, gekwetst zynde, een bittere Melk.
XX.

HOOFD- B. Met ongebladerde Stengen.
STUK.

VII. (7) Zwynenslaa met Eyronde gladde Zaad-
Hyoseris hoofdjcs; de Steng Takkig.
Hedypnois.

Gladkop-
pige. (8) Zwynenslaa met Eyronde Haairige Zaad-
hoofdjes; de Steng Takkig.

VIII. *Rhagadioloides.*

Ruigkop-
pige. (9) Zwynenslaa met Eyronde ruuwe Zaad-
hoofdjes; de Steng Takkig.

IX.
Cretica.
Kandia-
sche.

Deeze drie Soorten, waar van de eerste de
Hedypnois is van TOURNEFORT, komen
daar in overeen, dat zy een getakte Steng
hebben, met langwerpige getande Bladen, die
aan den voet wel smaller zyn, doch niettemin de
Steng en Takjes omvattende, meer of minder
Haairig; de bovenste Blaadjcs ongetand. De
Bloemsteelen verdikken opwaards, gelyk in
de

(7) *Hyoseris* Fruct. ovatis glabris Caule Ramoso. GOUAN
Monsp. 416. *H. Ups.* 246. *Lapsana* Cal. Fruct. Capitatis
dehiscens. *H. Cliff.* 387. *R. Lugdb.* 131. N. 3. *Rha-*
gadioloides *Calthæ* folio. VAILL. *Mem. de* 1721. p. 202.
Hierac. Cap. inclinans femine adunco. C. B *Pin.* 128. *Hie-*
rac. facie *Hedypnois.* LOB. *Ic.* 239. *Hedypnois* annua
TOURNE. *Inst.* 128

(8) *Hyoseris* Fruct. ovatis Pilosis, Caule Ramoso. *Lapsa-*
na Fructib. Globosis Pilosis. *H. Ups.* 246.

(9) *Hyoderis* Fr. ovatis scabris, Caule Ramoso. *Laps.* Fr.
ovatis scabris &c. *H. Ups.* 246.

in de laatstgemelde. Voor het ontluiken knik-
 ken de Bloemen. De Kelken bestaan uit krom-
 me Schubben, in de tweede gehaaid, die na
 't bloeijen zig sluiten tot een Eyronde Bolletje
 of Vrucht, die kromme Zaaden bevat, waar van
 de buitensten slegts met een randje, de binnen-
 sten met een Pluisachtig Kelkje gekroond zyn.
 Voorts zyn zy allen jaarlykse Plantjes in de Zui-
 delyke deelen van Europa, op dorre plaatsen,
 en de laafte op Kandia voortkomende.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 aequalis.*

S E R I O L A. Haazenkool.

Om dat de Stoel Kaffig is zyn de meeste Soor-
 ten van dit Geslagt *Achyrophorus* door den Heer
 VAILLANT getyteld, dat Kafdraager zou be-
 tekenen, doch waar van de Duitschers, ik
 weet niet om welke reden, *Kugeltrager* ge-
 maakt hebben (*). Geen van beiden my be-
 haagende geef ik 'er den naam aan, welken fom-
 migen aan den Ganzen-Distel geeven, niet
 willekeuriger zynde dan *Seriola*, dat Cicoreitje
 zou betekenen.

De overige Kenmerken zyn, een enkelde
 Kelk en het Zaadpluis eenigermate Pluimach-
 tig

(*) Mooglyk heeft iemand, der Griekfche en Fransche
 Taalen onkundig, 't woord *Bale*, (*Gluma*), 't welk VAIL-
 LANT gebruikt, voor *Balle* (een Kogel) genomen. Immeis
 ik vind, in de *Nomenclator der Linn. Gattangen* (Erf. bey
 Muller) gemeld, dat *Achyrophorus* Kogeldraager zou bete-
 kenen!

E e

IV. tig of Haairig. De vier volgende Soorten ko-
 AFDEEL. men 'er in voor.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

I.
Seriola
laevigata.
 Gladach-
 tige.

II.
Aeth-
naensis.
 Siciliaan-
 sche.

III.
Cretensis.
 Kandia-
 sche.

IV.
Urens.
 Branden-
 de.

(1) Haazenkool, die gladachtig is, met stomp
 Eyronde getande Bladen.

(2) Haazenkool, die stekelig is, met stomp
 Eyronde weinig getande Bladen.

(3) Haazenkool, die ruig is, met geschaarde
 Bladen.

(4) Haazenkool, die brandt, met getande Bla-
 den; de Steng Takkig.

Deeze vier Soorten groeijen alle in Italie of
 daaromstreeks. De eerste valt op Kandia, zo
 wel als de derde; die daar van den bynaam
 voert: de tweede en vierde op Sicilie. Het
 zyn

(1) *Seriola laeviuscula* Fol. obovatis dentatis. *Syst. Nat.*
 XII. Gen. 917. p. 526. *Veg.* XIII. p. 601. *Achyro-*
phorus fere glaber &c. *VAILL. Mem. de 1721.* p. 278. *Hie-*
racium Ramosum Flor. amplis. *RAJ. Suppl.* 144. *R. Lugdb.*
 125. N. 1.

(2) *Seriola hispida*, Fol. obovatis subdentatis. *Hypochoe-*
ris Cal. 29. *hispidis.* *H. Cliff.* 385. *Ups.* 240. *Achyrophorus*
hirsutus &c. *VAILL.* utf. *Hieracium Aethnaense minimum*
Dent. Leon. fol. obtuso. *H. Cath.* 96.

(3) *Seriola hirta*, Fol. runcinatis. *Achyroph.* hirs. *Dent.*
Leon. folio, lev. dent. *VAILL.* utf.

(4) *Seriola urens* Fol. dentatis, Caule Ramoso. *Hypochoe-*
ris Hieracii barbati folio &c. *VAILL.* p. 280. *Hier. Alp.* *Dent.*
Leon. folio acuro piloso. *CUP. Cath.* 95. *RAJ. Suppl.* 146.
Hypochoeris achyrophorus. *GOUAN Mensp.* 416.

Zyn Jaarlykfe Plantjes van weinig hoogte, ten minfte de twee eerften, die in Bladen veel daar de Madelieven gelyken, zynde de tweede op den Berg Æthna waargenomen. De twee anderen hebben Blaadjes, byna als die der Paar debloemen, beiden ruig, doch de laafte heeft puntjes als der Brandenetelen; zo dat men 'er de Handen, als 't ware, aan brandt. Ook zyn de Schubben van den Kelk bezet met fteekende Doorntjes.

IV:
DEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
equalis.*

H Y P O C H O E R I S. Biggenkruid.

Volgens den Griekfchen naam en de aanwyzing van T A B E R N E M O N T, die zegt, dat men de laafte Soort *Ferckleinkraut* noemt, geef ik aan dit Geflagt den naam van *Biggenkruid*. 't Heeft mede een Kaffigen Stoel, de Kelk is eenigermaate gefchubd en het Zaadpluis Pluimachtig. Men telt de vier volgende Soorten.

(1) Biggenkruid, dat een enkelde, gebladerde, eenbloemige Steng heeft; de Bladen Lancetvormig met Tandjes.

I.
*Hypochaeris
fontana.
Savoifch.*

Op de Savoifche Bergen groeit deeze, die zeer hoog is van Gewas en Bladen omtrent als

(1) *Hypochaeris* Caulis simplici Foliofo unifloro &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 918. p. 526. *Veg.* XIII. p. 601. Hierac. latifol. Pontanum præalt. glabr. &c. BOCC, *Muf.* II. 148. T. 113.

E e 2

IV. als der Endivie heeft, zo dat zy naar dezelve
 AFDEEL. veel gelykt.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

II.
Hypochaeris
maculata.
 Gevlakt.

(2) Biggenkruid met de Steng byna naakt,
 een enkelen Tak hebbende, en Eyrond lang-
 werpige, onverdeelde, getande Bladen.

Deeze Soort is, onder den naam van *Alpisch*
Havikskruid met getande Bladen en een groote
 Bloem, door HALLER afgebeeld. Zy groeit
 niet alleen in Switzerland, maar ook in Pro-
 vence en Languedok, zo wel als in Sweeden,
 op koude drooge Bergvelden. In Rusland, aan
 de Rivier Strelnaja, is dit Kruid, zo op hooge
 Oevers, als in Boschen, zeer gemeen. De
 Stengen vallen 'er somtyds hooger dan een
 Elle, zegt de Heer DE GORTER; de Wort-
 telbladen zyn langer dan een Span, getand en
 behalve de Roestkleurige Vlakken dikwils aan
 't end Roozekleur getekend. De Bloem is
 groot en byna Zwavelgeel. Somtyds heeft het,
 volgens GOUAN, de Bladen Vinswyze ver-
 deeld. Meestal gelyken zy naar die van En-
 divie, doch zyn ruig en ruuw. Het komt op
 de Bergvelden in Duitschland ook voor met
 zwarte Vlakken, zegt HALLER, die het by
 El-

(2) *Hypochaeris* Caule subnudo, Ramo solitario &c. Fl.
Succ. 631, 708. DALIB. *Par.* 239. *H. Cliff.* 385. *R. Lugdb.*
 125. Hier. Alp. Fol. dentatis, Fl. magno. C. B. *Pin.* 128.
Prodr. 65. HALL. *Helv.* 760. T. 24. *Helv. inchoat.* Tab. I.
 f. 1. Hierac. 1. latifol. CLUS. *Pann.* 641.

Elbingeroda dus gevonden hadt. Hy geeft 'er een Steng aan, van een Voet tot een Elle hoog, die meest enkeld voorkomt, zonder zy-Tak. Het heeft de Zaaden rimpelig, de Kelk-Schubben ruig en zwart. Van het Blommetje is door den Heer BERKHEY, tot een voorbeeld van het maakzel der Tongbloemigen (*Semiflosculo-fi*), een zeer fraaije sterk vergroote Afbeelding gegeven (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
Polygamia
aqualis.

De Duitschers noemen dit Kruid *Herba costa*, zegt HALLER en gebruiken het in Borstkwaa- len als ook tegen de Teering. Het wordt 'er, by sommigen, voor de *Arnica* gehouden. Ook wordt het, wegens de gemelde Vlakkigheid, wel met den naam van *Pulmonaria* bestempeld. De Bladen worden, in Smaland, dat tot Swee- den behoort, alwaar men het *Fibler* noemt, als Kool tot Spyze gekookt. Den Paarden is het, versch zynde, zeer smaakelyk.

(3) Biggenkruid dat glad is, met langwerpige geschubde Kelken, een Takkige naakte Steng en Tandswys uitgeoekte Bladen.

III.
Hypochoeris
glabra.
Gladbla-
dig.

Sommigen verwarren dit met de Kleinste
Zwy-

(* In zyne Disfert. Tab. 4. Fig. 35.

(3) *Hypochoeris glabra*, Cal. oblongis imbricatis &c. GORT. Belg. 225. OED. Dan. 424. GOUAN *Monsp.* 417. DALIE. Paris. 239. H. Cliff. 386. N. 4. R. Lugdb. 126. *Hieracium minus Dentis Leonis follo oblongo glabro.* C. B. Pin. 127.

E e 3

II, DEEL X. STUK.

IV. **AFTEEL** Zwynensflaa, voorgemeld, dewyl het ook de
XX. Bloemsteelen opwaards verdikt heeft en 'er in
HOOFD Gestalte naar gelykt (*). De Bloempjes zyn
STUK. hier zeer klein, de Kelken hebben gladde
Egcale Schubben en het Pluis der Zaaden van den
Veelwyve- Omtrek heeft geen, van 't midden een Stam-
 metje. Het groeit in Deenemarken, Duitsch-
 land en de Nederlanden, zo de Ridder aan-
 tekent.

IV. *Hypochoeris* (4) Biggenkruid met geschaarde stompe gladde
Radiata. Bladen, een Takkige naakte effene Steng
 Grootwortel. en Schubbige Bloemsteelen.

Dit Kruid is alom bekend en komt in de Zandige Velden van onze Provinciën veel voor. Het onderscheidt zig meest door zynen Wortel, naar dien der Paardebloemen veel gelykende, wel een Vinger dik en een Voet lang. TABERNEMONT acht dat het de echte *Hypochoeris* zy van THEOPHRASTUS, die

(*) Dit kan oorzaak zyn van het verschil ten opzigt van de grootte van 't Gewas, en van het Pluis der Zaaden, waar ik bladz. 431, van gesproken heb.

(4) *Hypochoeris* Fol. runcinatis obtusis scabris &c. GORT. Belg. 225. Ingr. 126. GOUAN *Monsp.* 417. GER. *Prov.* 173. *Fl. Suec.* II. N. 709. H. *Cliff.* 386. R. *Lugdb.* 125. N. 3. Hier. *Dentis Leonis folio obtuso majus* — subaspeto — bulbosum. C. B. *Pin.* 127. *Prodr.* 63. *Hieracium longius radicum.* LOB. *Ic* 238. Hier. *rettium.* DOD. *Pempt.* 639. Hier. 7. TABERN. *Hist.* 492, *Hypochoeris Porcellia.* TAB. *Ic.* 179.

door denzelfven met de Endivie , Cicorey en Paardebloemen, onder de Moeskruiden geteld wordt, 't welke, zegt hy, nog meer daar uit blykbaar is, dat het voor de Cicorey in bitterheid wyke. Somtyds verdeelt zig de Wortel uit een hoofd, en geeft Knobbelige Wortels van zig, gelyk de Affodillen, en dit is het *Bolvortelige Havikskruid*, met Paardebloems - Bladen, van BAUHINUS. De Bladen zyn van boven wat Haairig, ruig of ruuw, van onderen Wollig, zagt of glad, en even zo in 't ronden op den Grond uitgespreid. Daar tusfchen fchiet het een getakte Steng, dikwils een half Elle hoog, doch ook laager. De Bloemen vallen kleiner en grooter, geelachtig van Kleur, maar zeer vol van Blommetjes, die aan de tip diep in vyven gefneeden zyn. Het Zaad is ovaalachtig, lang en geftreept, met lange Borstels, gevat in een wit, gestaart, hol Schubbetje. Het Kruid geeft een bitteren Melk, naar Heulfap ftinkende (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

L A P S A N A. Akkermoes.

Een naakte Stoel; een Kelk die gekelkt is, hebbende alle de binnenfte Schubben gefleufd of Pypachtig. Dus komen de byzondere Kenmerken van dit Geflagt voor, waar in de vier vol-
gen-

(*) HALL. *Helv. inchoat.* I. p. 3.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.

gende Soorten begreepen zyn, zeer in de Vrucht
verschillende.

I.
Lapsana
communis.
Gemeen.

(1) Akkermoes met de Vruchtkelken hoekig;
de Bloemsteeltjes dun en zeer Takkig.

Door geheel Europa, wederom, is dit On-
kruid gemeen, komende dan hier dan daar,
doch by ons meest aan de Wegen en op Stee-
nige Gronden, ook dikwils by Puinhoopen
voor. Het wil nogthans ook wel in goede,
vette, vogtige Gronden groeijen, als wanneer
het wel drie Voeten hoogte bereikt. Het heeft
een Takkige Steng, de onderste Bladen aan
dezelve, (want het heeft geene Wortelbladen
gelyk de voorgaande Kruiden,) zyn Lierachtig
gevind, aan 't end rondachtig, glad, van Kleur
donker groen; de bovenste Lancetvormig ge-
tand; de Bloempjes klein en geel, Pluimswyze
getuuld.

De *Lampsana* of *Lapsana* was by de Ouden
een Moeskruid, dat PLINIUS onder de Wil-
de Kool plaatst, zynde weekmaakende en Af-
gang verwekkende. Hierom noemen som-
migen het ook *Akkerkool* of *Ryn-Kool*, en
Millich, dewyl het Melk geeft; doch dit heeft
het

(1) *Lapsana* Cal. Fruct. angulatis &c. *Syst. Nat.* XII.
Gen. 919. p. 526. *Veg.* XII. p. 602 GORT. Belg. 226. OED.
Dan. 500. GOUAN *Monop.* &c. &c. Soncho affinis *Lap-*
sana domestica. C. B. *Pin.* 124. *Lampsana.* DOD. *Pempt.* 675.
LOB. *Ic.* 207.

het met byna alle de Kruiden der voorgaande ^{IV.}
 Geslagten gemeen. Ook schynt het geenszins ^{AFDEEL.}
 de *Lapsana* der Ouden te kunnen zyn, die ^{XX.}
 voedzaamer was dan de Patich, zo *Drosco* ^{HOOFD-}
^{STUK.}
RIDES schryft. Onder 't Gemeene Volk ge- ^{Polygamia}
 bruikte men dezelve tot Spyze. Ik heb daar- ^{equalis.}
 om evenwel den naam van *Akkermoes* verkoo-
 zen. Sommigen noemen dit ons Onkruid *Pa-*
pillaris, om dat het zeer dienstig is tot het ge-
 neezen van zeere Tepels.

(2) *Akkermoes met de Vrugtelken platachtig* ^{II.}
rond en stomp; ongesteeld. ^{*Lapsana*}
^{*Zacintha*}
^{Wrattig.}

Onder den naam van *Zacintha* maakte de
 vermaarde *TOURNEFORT* een Geslagt van
 dit Kruid, dat inderdaad zonderlinge Zaadhuis-
 jes heeft. Het is deswegen *Wrattig Cicorey*,
 by *MATTHIOLUS*, genoemd geweest: want
 dezelve vertoon en zig als Wratten. Zy be-
 staan uit verscheide in 't ronde geplaatste Doos-
 jes, ieder een Zaadje bevattende dat gepluisd
 is. Het heeft de voorkoming byna van *Cico-*
rey, wat het Loof aangaat; de Stengen zyn ge-
 gaffeld, gestreept en styf, van een Voet tot een
 Elle

(2) *Lapsana* Cal. Fructus torulosi depressi &c. *GOUAN*
Monsp. 417. *GER. Prov.* 173. *R. Lugdb.* 131. *Chondrilla*
Verrucaria Fol. *Cichorei viridibus.* *C. B. Pin.* 130. *Cich.*
Verr. *CLUS, Hist.* II. p. 144. *Zacintha.* *TOURNEF. Inst.* 476.
T. 269.

E e 5

IV. Elle hoog : de Bloemfteelen] verdikken aan 't
 AFDEEL. end ; maar de Bloemen zyn geel , van buiten
 XX. rosachtig. De naam *Zacantha* naar een der
 HOOFD- Griekfche Eilanden , oudtyds *Zacynthus*, he-
 STUK. dendaags *Zante* genaamd , en onder 't Vene-
 Egaale
 Veelwyve-
 77. tiaanfch Gebied ; was reeds ten tyde van MAT-
 THIOLOUS bekend. Het groeit ook omftreeks
 Livorno , verder in Italie en de Zuidelyke dee-
 len van Vrankryk.

III. (3) Akkermoes, dat de *Vrugtkelken* aan alle
Lapsana kanten uitgebreid heeft, met *Elsvormige*
Stellata. Straalen ; de *Stengbladen* *Lancetvormig*
Gesternd. onverdeeld,

Onder den naam van *Gesternd Havikskruid* komt deeze by de *Autheuren* voor, wegens de *Zaadhuisjes*. Het groeit in *Languedok* en *Provence* als ook in *Italie*, zynde een *Jaarlyks Kruid*, gelyk de twee voorigen, en byna van gelyke hoogte. De *Steng* is verdeeld en heeft *Lancetvormige getande Bladen*, maar die by den *Grond* zyn *uitgehoekt* en fomtyds *Vinswyze ingefneeden*.

(4)

(3) *Lapsana* Cal. Fruct. undique patentibus &c. GER. *Prov.* 173. *GOUAN* *Mensp.* 417. *H. Upf.* 245. Hier. *Siliqua falcata*. C. B. *Pin.* 128. Hier. *Stellatum*. J. B. *Hist.* II. p. 1014. *Rhagadiolus*. *TOURNE.* *Inſ.* 479. T. 272. Hier. *Narbonenſe falcatum*. *LOB.* *lc.* 240.

(4) Akkermoes, dat de Vrughtkelken aan alle kanten uitgebreid heeft met Elsvormige Straalen; de Bladen Lierachtig.

IV.
AFDEEL,
XX.
HOOFD-
STUK.

By GERARD schynt dit als een Verscheidenheid van 't voorgaande aangemerkt te zyn. Het groeit in de Levant en strekt in Italie tot Vernapening, wordende raauw als de Cicorey gegeten, zo BAUHINUS meldt. TOURNEFORT hadt van het voorgaande, onder den naam van *Rhagadiolus*, een Geslagt gemaakt, gelyk uit de Bladen der aangehaalde van LOBEL blykbaar is. De Zaadhuisjes of Vrughten gelyken naar Vogelooten. Het wordt, in Italie, *Ragaggiolo* geheten.

IV.
Lapsana
Rhagadiolus
Levantisch

CATANANCHE. Dwangkruid,

Gedagte Kruidkenner maakte ook, onder den naam van *Catanance*, een Geslagt, dat de volgende Soorten bevat. Die naam was door DIOSCORIDES voor een Kruid, dat in Minnedranken kwam, gebezigd: maar welke Plant hy daar door verstond is duister. Evenwel vertaal ik het derhalve *Dwangkruid* (*). Misfchien

is

4) *Lapsana* Cal. Fruct. und. patentibus &c. H. Ups. 245. Hier. Falcarum alt. RAJ. Hist. 256. *Rhagadiolus Lapsanae foliis*. TOURNEF. Cor. 36. *Rhag. edulis Hieraciis affinis*. J. B. Hist. II. p. 1014.

(*) Comme si on disoit: Plante qui force où met dans la necessité d'aimer. VAILL. Mem. de 1721. Oct. p. 281.

IV. is de Fransche naam *Cupidone*, welken VAILL. APDEEL. XX. LANT gebruikt, daar van afleidelyk. Voor HOOFD- den Duitschen naam *Rasfelkraut* (*) vind ik STUK. geen reden.

Egaale
Veelwyve-
77. De Kenmerken zyn : een Kaffige Stoel; een geschubde rappige Kelk : het Pluis een Kelkje maakende dat uit vyf Borsteltjes bestaat. Drie Soorten komen 'er van voor; als

I. (1) Dwangkruid met de onderste Kelkschubben
Catananche caerulea. Eyronde.

Blaauw-
bloemig. De Blaauwe Bloemen onderscheiden deeze Soort, welke op Steenachtige Heuvels en Bergen in Provence en Languedok groeit. De Gestalte is als die der Condrille, het heeft Bladen als van het Hertshoornkruid; de bovensten smal met Tandjes. De Steng is Takkig, en de Bloemhoofdjes gelyken zeer naar die der Koornbloemen. Het Zaad is in Schubbige Kegelachtige Knopjes vervat.

II. (2) Dwangkruid met de onderste Kelkschubben
Lutea. Lancetvormig. Dit,

(*) LINN. *Gatt. der Pflanzen* durch Dr. PLANER. Gotha, 1775.

(1) *Catananche Squamis Calyc. inferioribus ovatis. Syst. Nat. XII. Gen. 920. p. 527. Veg. XIII. p. 602. H. Cliff. 390. R. Lugdb. 122. GOUAN Monsp. 418. Catananche caerulea. VAILL. Mem. de 1721. p. 215. Chondrilla coer. Cyani Capitulo. C. B. Pin. 130. Chondrilla Spec. 3. DOD. Perapz. 538.*

(2) *Catananche sq. inferior. Cal. Lanceolatis. H. Cliff. R.*

Dit, dat zig door Geele Bloemen onderscheidt, groeit in Spanje by Corduba zeyd de Ridder. Zyn Ed. betreft 'er toe het Kruid, dat ALPINUS afbeeldt, en welks Zaad die Autheur van Kandia hadt ontvangen: des men zou mogen onderstellen, dat het op dit Eiland voorkwam. De Bladen gelyken naar die der Smalle Weegbree en hebben somtyds drie Ribben. De Steng bestaat uit dunne Takjes en de Bloemblaadjes zyn van buiten Pluizig, zegt GOUAN, gelyk in de voorgaande Soort, die overblyft, maar deeze is een Jaarlykch Gewas. Hier zyn de Bladen groen en buigzaam, in 't voorige grys en broofch.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygonum
aqualis.*

(3) Dwangkruid met gefnipperde Bladen.

De verstandige MILLER maakt dit tot eene Verscheidenheid van het Geelbloemige. Het werdt door TOURNEFORT, in zyne Levantfche Reistogt, op 't Eiland Naxia gevonden en tot de Scorzoneeren betrokken. Het Loof schynt my meer tot de eerste Soort dan tot de tweede be-

III.
*Catananche
Graeca,
Griekfche.*

R. *Luzdb.* &c. *Catananche lutea.* VAILL. *ut.* *Chondilla Cyanoides lutea Coronopi folio non diviso.* BOCC. *Muf.* II. p. 21. T. 7. BARR. *lc.* 1135. *Stoebe Plantaginis folio.* ALP. *Exot.* 287. T. 286.

(3) *Catananche Foliis incis.* Catan. *lutea Fol. varie incis.* VAILL. *ut.* *Scorzon. Graeca Saxatilis et maritima Fol. varie laciniatis.* TOURNEF. *Cor.* 36. *Itin.* I. p. T. 223.

IV. betrekkelijk te zyn en de Gestalte tot geen vast
AFDEEL. beiden Het Zaad heeft een Borstelig Kuifje,
XX.
HOOFD- gelyk de anderen.

STUK.

Egale
Veelwyve-
ry.

C I C H O R E U M. Suikerey.

De Stoel is eenigermate Kaffig, de Kelk gekelkt; het Zaadkuifje omtrent vyftandig en flauw Haairig, in dit Geslagt, 't welk het bekende Kruid van deezen naam, en de Endivie, als ook nog een andere Soort bevat.

I.
Cichoreum
Intybus.
 Wilde.

(1) Suikerey met gepaarde ongesteelde Bloemen, en geschaarde Bladen.

Het Wilde Kruid, dat men by ons *Cicorey* of *Suikerey*, in 't Fransch *Chicorée*, in 't Hoogduitsch *Wegwart* noemt, komt in geheel Europa, als ook in onze Provinciën, op veele plaatsen aan de Wegen, in Koornvelden en op ongebouwde Gronden, voor. Gemeenlyk heeft het blaauwe, doch ook somtyds witte en zelfs bleekroode Bloemen. Van deeze zyn de Wortels, het Kruid, de Bloemen en Zaaden, op som-

(1) *Cichoreum* Flor. geminis sessilibus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 921. p. 527. *Veg.* XIII. p. 602. *Mat. Med.* 373. **GORT** Belg. 226. **KRAM.** *Austr.* 234. *Fl. Suec.* 650, 711. **DALIB.** *Par.* 244. **GER.** *Prov.* 174. **GOUAN** *Monsp.* 419. *Cich. Caule simplic.* *H. Cliff.* 389. *R. Lugdb.* 130. *Cich. sylv. Officinarum.* *C. B. Pin.* 126. *Intybus sylvestr.* **CAM.** *Epit.* 285. *Cich. sylvestre, Picris.* **DOD.** *Pempt.* 635. *Seris picris, sylv.* **Cichorium,** **LOB.** *lc.* 228.

sommige plaatfen in Geneeskundig gebruik en worden beter geacht dan die der Tamme Sui-
 kerey, welke men in Tuinen of op Akkers teelt; inzonderheid de Wortels, om dat de-
 zelve bitterer zyn. Derzelver Sap en Afkookzel heeft een weekmakende, ontbindende en zagtelyk prikkelende eigenschap, des het in alle Slymige Verstoppingen der Ingewanden, inzonderheid der Darmen, dienstig is. Dus kunnen 'er ook Afloopende Koortfen, gelyk men wil, door genezen zyn. En, om die zelfde reden, is de Wortel in Meydranken, tot Bloedzuivering, als ook voor Benaauwdheden van Luiden die veel stil zitten, of sterk fluideeren, nuttig. Het Kruid, inzonderheid jong zynde, komt den Wortel in kragt naby; de Bloemen, waar van een Syroop gemaakt wordt, werken flauwer en de Zaaden worden onder de verkoelende geteld.

De Cicorey wordt als de voornaamfte aangemerkt van alle de Melkgeevende Planten, die tot de Tongbloemigen behooren; gelyk de Boksbaard, Scorzoneere, Melkdistel, Havikskruid, Condrille, Paardebloemen, en anderen reeds beschreeven. Deeze allen heeft de vermaarde VAILLANT in 't Fransch voorgesteld, onder den Hoofdnaam van *Cichoracées*, dat is, Cicoreyachtige Kruiden (*). De Wortels der Tam-

(*) Zonderling is 't, dat de Melkgeevende Planten in de
 II. DEEL, X. STUK,

IV.
 AFDEEL
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 equalis.*

IV. Tamme, die in de Moeshoven en Akkers gezaaid wordt, komen hier onder den gemeenen naam van *Suikeryen* ter Markt, en worden ook wel gekookt tot Toefpyze gebruikt, doch zyn door hunne Bitterheid onaangenaam. Het Afkookzel heeft een geele Kleur en is uitermaate bitter. De Paarden laten het Kruid onaangeroerd, dat, in 't wilde groeiende en bitterer, de Bladen dieper ingesneeden heeft, dan in de Tuinen gekweekt.

II. *Cichoreum*
Endivia.
Tamme. (2) *Cicorey met eenzaame gesteelde Bloemen en onverdeelde gekartelde Bladen.*

Schoon dit Kruid, dat men *Endivie*, in 't Latyn *Intybus* noemt, in het gemelde niet alleen, maar ook door de breedte der Bladen en door de Gestalte, van de tamme *Cicorey* zelfs veel verschille, zou het nogthans wel door Kweeking daar van afkomstig kunnen zyn. Niemand weet, ten minste, waar de *Endivie* haare natuurlyke Groeiplaats heeft (*). Zy is nogthans

koude of gematigde Luftfreek meestendeels heilzaam, en in de heete deelen des Aardbodems veelal Vergiftig zyn. Men vindt aldaar byna geen van deze *Cicoreyachtige* Kruiden.

(2) *Cichoreum* Flor. solitariis pedunculatis &c. *Mat. Med.* 374. *H. Cliff. Ups.* R. *Lugdb.* &c. *Cichoreum latifolium*, f. *Endivia vulgaris*. C. B. *Pin.* 225. *Intybum fativum*. DOD. *Pempt.* 634. *LOB. Ic.* 233. β . *Endivia crispa*. C. B. *Pin.* 125. *CAM. Epit.* 283.

(*) De Heer JACQUIN heeft, in zyne *Obferv.* Tab. 80.

thans een Jaarig, de Cicorey een overblyvend Gewas en deelt wel in de bitterheid der laatstgenoemde, maar heeft 'er veel minder van. De Bladen der Planten worden byeen gebonden, als bekend is, en dan krygt door 't smoo- ren het binnenste Loof zyne malschheid, geel- heid en zagtheid, die hetzelfde smaakelyk eet- baar maakt. Hier in munt de Krul-Endivie uit, welke de kanten der Bladen als Franje heeft. Van sommigen wordt dit Kruid by ons *Andivie*, by de Engelschen *Endive* geheten. Het heeft in de Geneeskunde, om dat het min- der bitter is, minder gebruik.

IV.
AFDEELING
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
equalis.*

(3) *Cicorey met een gegaffelde gedoornde Steng en ongesteelde Oxelbloemen.*

III.
*Cichoreum
Spinosum.*
Gedoornde

Op het Eiland Kandia, en op Sicilie, groeit deeze Soort op de Zandige Zee-Dninen. Zy heeft den Wortel taamelyk dik en lang, byna als der voorgaanden, maar de Steng is Houtig en hard. De Bladen gelyken wel naar die der
Ci-

eën kleine Cicorey afgebeeld, welke de Steng naauwlyks een Voet hoog hadt, zynde een Zaay-Gewas, naar de Endivie gelykende, en, zo zyn Ed. zig verbeeldde, grootelyks van deeze twee Soorten verschillende. Hy wist ook de afkomst niet.

(3) *Cichoreum Caule dichotomo spinoso, &c. H. Cliff.* 388. *Cich. Spinosum. C. B. Pin. 126. Predr. 62. T. 62*
Chondrilla genus elegans. CLUS. Hist. II. 145.

F f

- IV. Cicorey en zyn bitter, doch geeven geen Melk.
 AFDEEL. XX. Zy vallen vroeg af en vergaan, latende dan
 HOOFD. het Kruid, welks Takjes in twee of drie Doo-
 STUK. rens uitloopen, als een stekelig Heestertje over.
Egale
Veelwyve-
ry. De Bloemen zyn kleiner doch anders gelyk die
 der gewoone Cicorey. Men wil, dat die Ei-
 landers hetzelfde, by gebrek, wel daar voor ge-
 bruikt hebben.

S C O L Y M U S. Varkens-Diftel.

Een Kaffige Stoel, een geschubde Stekelige Kelk en geen Zaadpluis. Dus komen de Kenmerken van dit Geslacht voor, 'twelk de twee volgende Soorten bevat.

- I. *Scolymus maculatus* (1) Varkens-Diftel met eenzaame Bloemen.
 Gevlakte. (2) Varkens-Diftel met getropte Bloemen.

II. *Hispanicus*. Deze beiden, in de Zuidelyke deelen van
 Spaansche. Europa natuurlyk voorkomende aan de kanten
 der

(1) *Scolymus* Flor. solitariis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 922. p. 527. *Veg.* XIII. p. 602. GOUAN *Monsp.* 419. GER. *Prov.* 175. *H. Cliff.* 388. *Scol. annuus.* *H. Upsl.* 244. *DOB. Mem.* IV. p. 303. *Scol. Theophrasti Narbonensis.* CLUS. *Hist.* II. p. 153.

(2) *Scolymus* Flor. congestis. GER. *Prov.* 175. GOUAN *Monsp.* 419. MILL. *Diët.* T. 229. *H. Cliff.* 388. R. *Lugdb.* 128. *Scolymus Chrysanthemus.* C.B. *Pin.* 384. *Scol. Theophr.* *Hisp.* CLUS. *usf.* *Carduus Chrysanthemus.* DOD. *Pempt.* 725. *LOB.* Ic. II. 6.

ten der Wegen en Akkerlanden, noemt men, **IV.**
 wegens de geelheid der Bloemen, in 't Fransch **AFDEEL.**
Epine Jaune, dat is Geele Distel, maar in 't **XX.**
 Hollandsch *Zwynen-Distel*; zo ik in de Lesfen **HOOFD-**
 van den vermaarden BOERHAAVE aangete- **STUK.**
 kend vind: om dat de Varkens 'er vet door
 worden. 't Schynt, echter, dat hy 'er een
 andere door verstaan heeft, zeggende dat die
 in Duitschland groeit: hoewel de naam over-
 eenkomstig is en de hoedanigheid. Want hy
 zegt 'er van, dat de Wortel lang is, een Vin-
 ger dik, zoet en aangenaam van smaak, die-
 nende 's Voorjaars in Vleeschnat gekookt tot
 een goed Voedzel. Geschild zynde en raauw
 met Olie en Azyn gegeten, was dezelve een
 Purgeermiddel (*).

't Is een Gewas dat een of twee Ellen hoog
 groeit en volmaakt naar de Distels gelykt, heb-
 bende een getakte Steng met veele geschaarde
 langwerpige groene Bladen, die aan de kanten
 sterk gedoornd zyn met geele Stekels. In bei-
 den loopen de Bladen langs de Steng af, doch
 in de eerste Soort hebben zy een Kraakbeeni-
 gen rand en zyn glanzig, in de tweede ruuw-
 achtig en eenigszins Afchgrauw. Hier komen
 dikwils vier Bloemen by elkander voor, in de
 eerste ieder Bloem op zig zelve, uit een mikje.

De

(*) *Leff. Spur. de Plantis p. 137.*

IV. De eerste, die jaarlyks sterft, heeft de Bladen
 AFDEEL. XX. gevlaakt en de Bloemen kleiner met Oranjekleu-
 HOOFD- rige Meelknopjes; de laatste, die overblyft, heeft
 STUK. dezelve tweemaal zo groot, met Meelknopjes
 Egaale van de zelfde Kleur. Ook is de Wortel dikst
 Veelwyve- in deeze. Beiden worden zy voor den *Scolymus*
 71. van THEOPHRASTUS gehouden.

De Tongblommige (*Semiflosculosi*) van deez-
 en Rang, dus beschreeven hebbende, gaa ik
 over tot de Trechterblommigen (*Flosculosi*),
 door den Ridder genaamd

B. *Capitati*. Kopbloemige.

ARCTIUM. Klisfen.

In dit Geslagt is de Kelk Kloottrond, maar
 de Schubben hebben aan 't end kromme Haak-
 jes. Het bevat deeze drie Soorten.

I. (1) Klisfen met Hartvormige ongedoornde ge-
 Arctium. steelde Bladen.
 Lappa.
 Gemeenc.

Zeer bekend is dit Kruid, dat alom aan
 de

(1) *Arctium* Fol. Cordatis inermibus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 923. p. 528. *Veg.* XIII. p. 603. *Mat. Med.* 375. GORT. Belg. 227. KRAM. *Austr.* GOUAN *Moussp.* 420. *H. Cliff.* K. *Lugd.* &c. *Lappa major* S. *Arctium* Dioscor. C. B. *Pin.* 198. *Bardana* f. *Lappa major*. DOD. *Pempt.* 58. *Personata*. CAM. *Epit.* 387. β . *Lappa major*, *montana* *Capitulis* *re-*
mentosis. C. B. *Pin.* 198.

de Wegen, op Puin en Vuilnishooopen groeit, onder den naam van *Klissen*, *Klitten* of *Kladden*, wegens de aankleefing der ronde Zaadkoppen aan Kleederen en alle Wollige ruigte. De Duitschers heeten het ook *Klette*, de Franschen *Gletteron*, de Engelschen *Burdock*, 't welk van den Latynschen naam *Bardana* afkomstig schynt. De Sweeden noemen het *Karborrar*. Het wordt ook *Lappa* geheten, en in 't Grieksch *Arction*, waar van de Geslagtnaam is ontleend.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
equalis.*

Hoe dit Kruid dikke getakte Stengen heeft, met dikke groote Bladen, die van boven donker groen, onder wit en Wollig zyn, zal ik niet omstandig beschryven. Meer aanmerking vorderen de Koppen, die men Klissen noemt, eerst met paarsche Blommetjes gekroond, vervolgens Zaad inhoudende. Deeze komen somtyds kleiner, somtyds met eene aanmerkelyke Wolligheid als doorweven voor, welk laatste de Ridder daar van meende af te hangen, dat het Kruid zyne meest beminde Groeiplaats hadt. Dus vindt men het, met zulke Wollige Koppen, aan de Vest, tusfchen de Muider en Weesper Poorten, hier te Amsterdam. In Duitschland komt het zodanig meer voor, dan in Switzerland, gelyk de Heer HALLER zelf hadt waargenomen. Maar de schrandere MILLER verzekert, dat die drie Verscheidenheden, met glatte, wollige en met kleine Koppen, in de Tuinen stand houden.

Ff 3

Hoe

IV. Hoe nadeelig ook de Klisfen in de Wol der
AFDEEL. Schaapen en hoe lastig voor de Voetgangers-
XX. door Wildernisfen zyn , kan deeze Plant on-
HOOFD der de nuttigen geteld worden. De drooge
STUK. Stengen of Stoppels, die in 't Vuur als Salpe-
Egaale
Veelwy-
very.
 ter knappen , gebruikt men, hier en daar , tot
 Brandstof en tot Fakkelen. Nog niet in Bloem
 gefchooten zynde , wordt het Merg, op som-
 mige plaatsfen , raauw of gekookt gegeten. De
 Wortels hebben den Smaak byna van Artisjok-
 ken en zyn zelfs, gekonfyt zynde, tot opwek-
 king der Minnedriften dienftig, zo **LOBEL**
 wil. Ook werden zy, dus, wel tegen den Steen
 en in de Roode Loop gebruikt. Door Des-
 tillatie geeven zy, als ook de Bladen, een zuu-
 ren Geest. Het Afkookzel derzelven is van
 grooten dienst, om door verdunning van het
 Bloed een zachte Zweeting te verwekken, waar
 door het fchadelyke uitgedreeven wordt: ge-
 lyk men leest dat de Polakken, met het
 Lighaam in Mest begraven, zig daar door al-
 leen van de Venusziekte geneezen zouden. Te-
 gen Jichtige Pynen en het Voeteuvel kan dit
 Afkookzel, met behoorlyke warmhouding van
 den Patient en van het lydende deel, nuttig
 zyn. Men vindt ook, dat het in kwaadaartige
 heete Koortfen met vrugt gebruikt zy. De
 Zaaden geeven een Emulfie in 't Graveel dien-
 ftig en zetten sterk het Water af. Niettegen-
 staande haare bitterheid, worden zy van som-
 mig klein Gevogelte, tot Aas, zeer bemind.

- (2) Klisfen .met afloopende Kanthairig ge- IV.
doornde Bladen, de Wortelbladen gevind, AFDEEL.
de Stengbladen langwerpig Eyrond. XX.
HOOFD-
STUK.

Dit Gewas, op de Alpen van Switserland en II.
op de Oostenrykse Gebergten groeiende, heeft *Arctium*
Koppen byna als de Klisfen, met Puntjes, maar *Personata.*
zonder Haakjes. Hierom heeft de vermaarde *Alpitche.*
HALLER hetzelfde betrokken tot de Distels en
genoemd *Zagte Distel*, met de onderste Bladen
gesnipperd, de bovensten geheel, de Kelkschub-
ben omgeboogen (*). De Heer GMELIN,
die het insgelyks in Siberie vindt, geeft aan
hetzelfde *getropte Koppen, die Woldraagende zyn.*
Deze Wol is het Pluis der Zaa den, dat de
Koppen of Kelken opvult, en daar buiten uit-
steekt; zo dat de Plant veeleer tot de Distels
te betrekken schynt; terwyl zy ook in 't Loof
weinig overeenkomst met de Klisfen heeft. Ieder
Kop

(2) *Arctium* Fol. decurrentibus ciliato-spinosis &c. JACQ.
Vind. 274. *Carduus mollis* Fol. imis laciniatis. HALL. *Helv.*
678. T. 19. *Inchoat* p. 71. T. 3. *Card. mollis latifolius*
Lappæ Capitulis. C. B. *Pin.* 377. *Prodr.* 155. *Cirsium Cap.*
congestis Lanigeris. GMEL. *Sib.* II. p. 62. T. 24.

(*) *Carduus mollis* &c. *Helv. Enumer.* uts. Op de Plaats
noemt hy het, *Carduus mollis, Lappæ Capitulis. Fol. imis*
Acanthi, super. integris: in zyn nieuwe Werk, *Hist. Plant.*
Helv. inchoata genaamd, beschryft hy het onder den naam
van *Card. inermis, Fol. imis pinnatis, superioribus ovato-*
lanceolatis, serratis, squamis Calycinis reflexis. Genoegzaam
verandeting, zeker, in de bepaaling van eene zelfde
Plant!

F f 4

IV. Kop of Hoofdje, uitgebreid, is wel twee Duimen breed. De Bloemen zyn paarfchachtig en hebben in Siberie een aangenaamen Reuk (+).
 AFDEEL XX.
 HOOFDSTUK.

III. (3) Klisfen met *Vindeelige gedoornde Bladen.*
Arctium
Carduelis.
 Distelige.
 Op de Alpen der opperfte deelen vande Krain vindt Doktor SCOPOLI dit Kruid, dat de Gestalte van den Haver-Diftel heeft, welke men gemeenlyk Stekels noemt: een gekrulde gedoornde Steng, omvattende Bladen aan de kanten gedoornd en gefteelde Kelken, met Linniaal-Borftelige, uitgebreide, kromme Schubben.

SERRATULA. Zaagblad.

Van de Zaagswys' getande Bladen heeft dit Geflagt den naam, terwyl het tevens een byna Rolronden, gefchubden, ongedoornden Kelk heeft, waar door het van de Diftels verfchilt. Het bevat de veertien volgende Soorten.

I. (1) Zaagblad met *Lierachtig Vindeelige Bladen, de end-Vin grootst, en gelykvormige Blommetjes.*
Serratula
Tinctoria.
 Verwend.

Dec-

(†) *Odore Cyanum Turcicum Moschatum quodammodo refert.* GMEL. uts.

(3) *Arctium* Fol. pinnatifidis aculeatis. *Mant.* 108.

(1) *Serratula* Fol. Lyrato-Pinnatifidis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 924. p. 528. *Veg.* XIII. p. 603. GOUAN *Monsp.* 421. KRAM. *Austr.* 235. OED. *Dan.* 281. *Fl. Suco.* 660, 713. *H. Cliff.* 391. R. *Lugdb.* 143. *Serratula.* C. B. *Pin.* 235. DOD.

Pempt.

Deeze Soort, in 't Engelfch *Sawwort*, dat is Zaagkruid, in 't Hoogduitsch *Schartenkraut*, in 't Fransch *Serrette* genaamd, voert den bynaam wegens 't gebruik dat men 'er van maakt. Het groeit in de Velden niet alleen der Noordelyke maar ook der Zuidelyke en middeldeel van Europa. Het heeft een regte Steng van byna drie Voeten hoogte, boven Takkig, en Bladeren, die ten deele geheel, ten deele Vinswyze gefchaard zyn, doch allen op de kanten met Tandjes; waar van de naam, Drie Verscheidenheden, ten dien opzigte, zyn by **T A B E R N E M O N T** vertoond, waar van de eene alle Bladen geheel als die van Betonie, de andere alle Bladen gefchaard, de derde de onderften geheel en de bovenften verdeeld heeft (*). Op den top draagt het een Bloemkroontje, dat uit Schubbige Kelken bestaat, de Bloempjes bevattende, die paarschachtig, doch ook wit van Kleur zyn. Hier op volgen Zaadjes met een bruin Goudglanzig Pluis.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
Polygamia
aqualis.

Men acht dit Kruid een Wondmiddel te zyn, tegen Vallen en Breuken dienstig: doch 't is
meer

Pempt. 42. LOB. Ic. 534. Jacea quæ Serratula vulgo. TOURNE. Inst. 444.

(*) De Heer **THUNBERG** heeft in Japan een Kruid verzameld, daar hy den naam van *Serratula tinctoria* aan geeft. De Bladen van 't zelve vind ik wel gefchaard, maar niet gekarteld of met Tandjes, noch ook met Haairtjes. **LINNEUS** schryft thans, wegens de fynheid der Tandjes, *Folia ciliata* aan deeze Soort toe.

F f 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. meer in gebruik tot Verwen, geevende met A-
 AFDEEL. luin eene schoon geele Kleur, die met blaauw
 XX.
 HOOFD- in groen verandert, beter dan de Wouw of
 STUK. Brem. Het is een Kleur die stand houdt. Van
 't Vee wordt dit Kruid verfmaad (*).

II. (2) Zaagblad met Lierachtig Vindeelige Bla-
 Serratula den, de end-Vin grootst; de Blomme-
 Coronata. tjes aan den Omtrek Vrouwelyk en langer.
 Gekroond.

In Siberie schynt, zo wel als in Italie, dit Kruid te huisvesten, dat naar het voorgaande veel gelykt, maar driemaal zo groot is en door de rand-Blommetjes verschillende. Ook zyn de Koppen Wollig, en dit kan naauwlyks van de Groeiplaats afhangen; dewyl men het in Siberie op vogtige plaatsen, aan de kanten der Rivieren, aantreft: terwyl het gewoone Zaagkruid een Bergplant is. Het bereikt dikwils eens Menschen-hoogte, zelden blyft het laager dan vier Voeten. De Wortelbladen zyn, met de Steelen, een half Elle lang. Men maakt aldaar van deeze Soort insgelyks gebruik om Laken, Leder en Linnen, geel te verwen, met byvoeging doorgaans van Berkenbladen (†).

(3)

(*) HALL. *Helv. inchoat.* p. 71.

(2) *Serratula* Fol. Lyrate-pinnatifidis &c. *Serr. præalta* Centaureoides Montana. BOCC. *Mus.* II. p. 45. T. 37. *Caudus inermis* Fol. glabris pinnatis. GMEL. *Sib.* II. p. 49. T. 20.

(†) Zie II. D. III. STUK van deeze *Nat. Historie*, bladz. 263.

(3) Zaagblad met de Kelken eenigermaate ruig en Eyrond, de Bladen onverdeeld.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.

III.
Serratula
Alpina.
Alpisch.

Deeze Soort, *Alpisch* gebynaamd, om dat men-ze op de meeste hooge Gebergten van Europa en de Noordelyke deelen van Afie aantreft, komt onder veelerley gedaanten voor, zig door haare blaauwe of Violette Bloemen onderscheidende. De Bladen zyn of zeer langwerpig als die van *Hondstonge*, of breeder gelyk die van de *Patich*, waar van het dan den naam voert, fomtyds getand, fomtyds ongetand. Dus vindt men het, als een *Zagte Distel* met Patichbladen, by BAUHINUS gemeld. Hier komt by, het gene de Bladen byna zo smal als Gras en wederzyds groen heeft, 't welk men *Grasbladig* kan noemen. Van het Patichbladige geeft de Heer HALLER de Afbeelding (*), die deeze Verscheidenheden ook in Switserland vondt, welken zyn Ed. onder den naam van *Cir-*

(3) *Serratula* Calycibus subhirsutis ovatis, Fol. indivisis. Serrat. Fol. petiolatis. *Fl. Suec.* 661, 714. *Fl. Lapp.* 291. *Cirsium inerme* &c. GMEL. *Sib.* II. p. 67. T. 26. *Carduo-Cirsium minus Britannicum.* PLUK. *Alm.* 83. T. 154. f. 3. β . *Cynoglossifolia.* GMEL. uts. T. 32. DILL. *Elzb.* 82. T. 70. f. 31. γ . *Lapathifolia.* MORIS. III. S. 7. T. 29. f. 1. *Carduus mollis Lapathi foliis.* C. B. *Pin.* 377. δ . *Angustifolia* *Cirsium inerme.* GMEL. p. 78. T. 33.

(*) *Helv. inchoat.* Tom. I. T. VI. p. 77. *Cirsium Alp. Boni Henrici folio.*

IV. *Cirsium* met Eyronnd-Lancetvormige getande, van onderen Wollige Bladen en ruige Kelken, voorfelt. Gedagte Wolligheid, met de Handen daar afgewreeven, wordt van het Volk, in Siberie, tot Tonder gebrnikt. Dit, nogthans, heeft maar plaats ten opzigt van de eerste, met langwerpige Bladen, welke in 't eerste Jaar, nog geen Bloem draagende, het Wyfjegenoomd werd door de Tartaaren. De Bloem, zegt HALLER, is aangenaam van Reuk en de Stoel met Borsteltjes bezet.

AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
Egaaie
Veelwyve-
ry.

IV. (4) Zaagblad met *Liniaal Lancetvormige overhoekse van onderen gryze Bladen, die ongesteeld zyn en geheel effenrandig.*

*Serratula
Salicifolia,
Wilgbla-
dig.*

Deeze, gelyk de voorige, wel in Siberie, doch op weinig meer dan onze Pools hoogte, voorkomende, is mede door den Heer GME-LIN betrokken tot het *Cirsium*. De Bladen zyn van onderen wit; de Bloemkoppen Wollig; de Bloempjes aangenaam paarschachtig rood. Het heeft den Wortel somtyds langer doch de Stengetjes zelden hooger dan een Voet en bekleed met een korte Wollige ruigte.

V. (5) Zaagblad met *Lancetvormige Bladen, van*

Multiflora.
veel
bloemig.

072-

(4) *Serratula* Fol. Lineari-Lanceolatis &c. *Cirsium* inerme erectum, Foliis ex Lineari Lanceolatis, infra candidis, GMEL. Sib. I. p. 69. T. 27.

(5) *Serratula* Fol. Lanceolatis subtus villosis, subdecurrentibus &c. *Cirsium* inerme, Caul. adscendentibus &c. GMEL. Sib. II. p. 71. T. 28?

onderen ruig, byna afloopende en geheel efenrandig; de Steng getuuld; de Kelken Rolrond.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Weinig verschillende was deeze, doch hadt de Stengetjes Takkig en de Bloemen grooter. De Heer GMELIN heeft een Verscheidenheid daar van uit de Oostelyke deelen van Siberie bekomen, met ingesneeden Bladen.

*Polygamia
aqualis.*

(6) Zaagblad met Lancetvormig - langwerpige Zaagtandige hangende Bladen.

VI.
*Serratula
Novabor-
censis.*

(7) Zaagblad met Lancetvormig - langwerpige Zaagtandige uitgebrede Bladen, die van onderen ruig zyn.

Nieuw-
jorks.

VII.
Præalta.
Zeer hoog.

(8) Zaagblad met Eyrond - langwerpige gespitsste Zaagtandige Bladen, getuilde Bloemen en rondachtige Kelken.

VIII.
Glauca.
Zeegroen.

(9) Zaagblad met Liniaale Bladen, de Kelken

IX.
Squarrosa.
Rappig.

(6) *Serratula* Fol. Lanceolato-oblongis &c. H. Cliff. 392. R. Lugdb. 143. *Serratula* Novabor. maxima. DILL. *Elth.* 255. T. 263. f. 342.

(7) *Serratula* Fol. Lanceolato-oblongis ferratis &c. Serr. Virginiana Perficæ folio subtus incano. DILL. *Elth.* 356. T. 264. f. 343. *Serrat.* præalta &c. BOCC. *Mus.* II. p. 45. T. 32.

(8) *Serratula* Fol. Ovato-oblongis acuminatis &c. GRON. *Virg.* 116. *Serratula* Marilandica, Fol. glaucis, Cirsiî instar denticulatis. DILL. *Elth.* 354. T. 262. f. 341.

(9) *Serratula* Fol. Linearibus &c. H. Cliff. 392. R. Lugdb. 143.

II. DEEL. X. STUK.

- IV. ken rappig, byna ongesteeld, gespitst en
 AFDEEL. zydelings geplaatst.
 XX.
- HOOFD- (10) Zaagblad met Lancetvormige effenrandi-
 STUK. ge Bladen, de Kelken rappig, gesteeld,
 X. stomp en zydelings.
Serratula
Scariosa.
 Ruuw.
- XI. (11) Zaagblad met Liniaale Bladen, die aan
 Spicata. den voet kanthairig zyn; de Bloemen on-
 Geaaid. gesteeld, zydeling geaaid; de Steng en-
 keld.

Deeze allen, in Virginie en andere deelen van Noord-Amerika groeiende, zyn meestendeels overblyvende Planten, die naar het Boelkenskruid, de Santorie en dergelyken zweemen. De eerste, bygenaamd *Nieuwjorkse*, groeit tot tien of twaalf Voeten, de andere, die Bladen als van den Persikboom heeft, tot vyf of zes Voeten hoog. De derde, van Mariland afkomstig, heeft de Bladen *Zeegroen* en dieper getand dan de anderen. Deeze is hooger van Steng dan de tweede, die *Zeer hoog* genoemd wordt,

143. GRON. *Virg.* 116. *Cirsium tuberosum Capitulis squarrosis.* DILL. *Elth.* 83. T. 71. f. 82.

(10) *Serratula* Fol. Lanceol. integertimis &c. GRON. *Virg.* II. p. 116. *Eupatorio affinis Americana Bulbosa* &c. PLUK. *Alm.* 142. T. 177. f. 4.

(11) *Serratula* Fol. Linearibus basi ciliatis &c. GRON. *Virg.* 116. *Cirsium tuberosum Lactuæ Capitulis spicatis.* DILL. *Blth.* 85. T. 72. f. 83. *Jacea angustifolia tuberosa Radicæ Virginiana.* PLUK. *Alm.* 190. T. 424. f. 6.

wordt, doch laager dan de Nieuwjorkfe. De twee volgende munten uit door de rappigheid der Koppen of Kelken, die als uit in malkan- der gestoken Bladerige Schubben bestaan. In de vierde zyn de Blommetjes zeer lang, omgekromd, knikken nederwaards en hebben een lang uitsteekende Styl, met twee punten Deze heeft een knobbeligen Wortel, gelykerwys de laatste, met zydelingse Hoofdjes als die van Salade, welke een Aair maaken. Deeze laatste munt door de smalheid haarer Bladen uit. Haar Wortel, die uitwendig een oplosfende kragt heeft, geeft 'er den naam van *Throatwort*, dat is Keelkruid, aan.

IV.

AFDEEL.
XX.

HOOFD.

STUK.

*Pygamia
aqualis.*

(12) Zaagblad met Lancetvormige Bladen, de Kelkschubben aan de punt rappig stomp, uitgebreid, gekleurd: de Bloemen endelings.

XII.

*Serratula
amara.*

Bitter.

(13) Zaagblad met Vindeelige scheeve spitse gladde ongedoornde Bladen; de Kelkschubben gespiest; de binnensten rappig.

XIII.

*Centaurois
des*

Langfly-
lig.

Deeze Siberische komen fomtyds voor met een Steng van drie of vier hoogte (*).

De

(12) *Serratula* Fol. Lanceolatis, Squamis Calycinis &c. *Cirium inerme* Foliis scabris &c. GMEL. *Sib.* II. p. 72. T. 29.

(13) *Serratula* Fol. Pinnatifidis acutis glabris &c. *Carduus* Caule Ramoso &c. GMEL. *Sib.* II. p. 44. T. 17. *Jacea serpens* Flore triplicato ZANON.

(*) Van de laatste zegt de Ridder *Herba Pedalis*, doch dit

IV. De Inwooners der Stad Jacut noemen de eerste Bitter Kruid en gebruiken het Afkookzel, zo in de Venusziekte als in de Pynen van 't Gebeente, daar uit spuitende. De andere ge-lykt veel naar het Kruid, dat men Jacéa noemt, hebbende schoone paarschbloemige Koppen, als die der volgende.

Egaale
Veelwyve-
ry.

XIV. (14) Zaagblad met getande gedoornde Bladen:
Serratula
Arvensis.
Stekelig.

De vermaarde TOURNEFORT, die de Geslagten van *Facea*, *Cirsium* en *Carduus* door de Doornen onderscheidde, zodanig dat het eerste geheel ongedoornde Planten, het tweede Planten met gedoornde Bladen en ongedoornde Koppen, het derde Planten met de Bladen en Koppen, beiden, gedoornd, begreep, moest dit Gewas tot het *Cirsium* betrekken. HAL-
LER, hoewel de onderscheiding der Doornen verwerpende, volgt hem in dezen, en noemt het *Cirsium* met een hoekige Takkige Steng, de Bladen half gevind, de Vinnen hoekig, gedoornd, de Koppen ongedoornd. Anderen had-

dit strookt met de beschryving van GMELIN niet, die zegt, dat in de Tuinen de Steng 2 of 3 Cubiti hoog, de Takken een Voet of minder lang zyn. Misschien valt het, wild groeiende, laager.

(14) *Serratula* Fol. dentatis spinosis. GORT. Belg. 228. KRAM. Austr. 235. Fl. Suec. 662, 715. GOUAN Monsp. 421. R. Lugdb. 133. *Carduus* Vinearum repens Sonchi folio. C. B. Pin. 377. Predr. 156. Card. in Avena proveniens. C. B. Pin. 377. β . *Cirsium* Arvense Sonchi folio, Rad. repente, Caudice tuberoso, TOURNE, Inst. 442.

hadden het Distel genoemd en wel die in de Haver voortkomt, volgens BAUHINUS, waar van mischien de benaaming *Haver - Distel*, welke DE GORTER opgeeft, afkomstig is; doch men zou het met de Sweeden eigener noemen *Koorn - Distel*, *Akker - Distel* of anders *Veld - Distel* en *Kruipende Weg - Distel* of *Boeren Plaag*, om zyne voornaame hoedanigheid aan te wyzen.

Niet minder, naamelyk, dan in Sweeden (*), en elders strekt dit Onkruid tot bederf der Akkeren en Landen, in onze Provinciën, byzonderlyk op de Weiden in Westfriesland, daar men somtyds meer Distelen dan Gras ziet, of liever *Stekels*; want zulk een naam geeft men aldaar aan dit Gewas. Het groeit op Ysland, zo wel als in de Zuidelyke deelen van Europa, alwaar het mede een lastig Onkruid is in de Wyngaarden en Koornlanden. Het verheft zig tot een aanmerkelyke hoogte en breidt zig in 't ronde uit, door zyne kruipende Wortelen. Evenwel wordt de menigte van *Stekels*, op een Land, als een blyk van de luiheid des Landmans aangezien, die niet past op het uitplukken derzelven, waar door menze byna geheel kan vernielen. Sommige Boeren gaanze, om 't gemak, afmaaijen, dat niets ter wereld helpt, maar ze des te meer doet voortloopen.

De Bladen zyn somtyds Wollig, doch meest glad

(*) *Vitium Agrorum apud nos primum est. LINN. Flor. Suec.*

IV. glad en blygroen , naar die van den Ganzett-
 AFDEEL. Distel gelykende , en dus maakt het regtop-
 XX. staande Kruid , met zyne paarschbloemige Kop-
 HOOFD. pen , geen onaartige figuur. Men kan dezelve
 STUK. gemakkelyk afplukken , doch de Bladen zyn
 Egaale voorzien met kwetzende Doornen. Het komt
 Veelwyve-7y. fomtyds met witte Bloemen voor. De Zaaden
 hebben een lang Wollig Pluis , waar van , op
 sommige plaatfen , in Bedden gebruik gemaakt
 wordt. Ook is de Afch voor de Glasblazeryën
 zeer goed , zo RAY aantekent.

Speen-
 Knobbels
 der Steke-
 len.

Zonderling is 't , dat men , van dit zo gemeen
 Onkruid , geen goede Afbèelding aantreft by
 de Autheuren , dan alleen by COLUMNA ,
 onder den naam van *Ceanothos Theophrasti*.
 LOBEL fchynt hetzelfde te bedoelen met zynen
 Zeer gemeenen Wegdistel , de *Onopyxos Guilan-*
dini , waar van de Gestalte wel gelykt , doch
 hy befchryft denzelven als fcherp fteekende
 Bollekens hebbende , 't welk in 't geheel niet
 frookt. Anderszins maakt hy ook te regt ge-
 wag van de Knobbeltjes , die in Augustus en
 September aan de Steelen groeijen , welke een
 beproefd Middel tegen Aambeijen zyn zouden ;
 zo hem de Prins van Orange , Willem van Nas-
 fau , hadt verhaald. Men heeft den dus ge-
 knobbelden Distel voor een byzondere Soort ge-
 houden en (*Carduus hamorrhoidalis Parisienfium*)
 Spendistel der Paryfenaaren (*) genoemd ge-
 had.

(*) Dit is de tweede Wilde Distel van DODONÆUS ; *Pempt.*

had. TOURNEFORT merkte reeds aan, dat die Knobbels, van eene Olyfachtige figuur, door het steeken van eenig Insekt ontstaan, dienende dezelve tot een Nest voor deszelfs Eijeren. „ Men geeft voor (zegt hy) dat deeze „ Knobbels, in de Dyzak gedragen, tot ge- „ neezing der Aambeijen dienen. Sommigen „ knopen 'er drie, ten dien einde, in een „ Slipje van hun Hembd.”

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

C A R D U S. Doorn.

Men noemt gemeenlyk, de sterk gedoornde van deeze Onkruiden, in ons Land *Doornen*, en de minder gedoornde *Distelen*; weshalve ik die onderscheiding gebruiken zal tusfchen dit en 't volgende Geflagt. Men vindt, immers, ook dikwils van Doornen en Distelen gewaagd als eene plaag der Akkeren: zo dat die woorden iets gelyknaamigs hebben.

De Planten dan, tot de Doornen behoorende, hebben een Eyronden Kelk, met gedoornde Schubben die op elkander leggen, en de Stoel der Blommetjes is met Haar begroeid. Het bevat dertig Soorten, waar van de eerste zeventien de Bladen langs de Steng afloopende, de overigen die slegts ongesteeld hebben.

(1)

739, in zyn XXI. Hoofdstuk. Nederd. bladz. 1158, waar aan de figuur der Bloemhoofdjes slegts niet natuurlyk voorkomt; want de Stekels hebben zulk een Wortel.

G g 2

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

I.
Carduus
leucogra-
phus.
Witvlak-
kige.

II.
Lanceola-
tus.
Lancet-
bladige.

III.
Nutans.
Knikken-
de.

IV.
Acanthoi-
des.
Sierlyke.

V.
Crispas.
Gekrulde.

(1) Doorn met afloopende getande gedoornde Bladen, naakte zeer lange eenbloemige Steelen en gedoornde knikkende Kelken.

(2) Doorn met afloopende Vindeelige stekelige Bladen, wyd uitgehoekt; de Kelken Eyrond gedoornd en ruig; de Steng gehaaïrd.

(3) Doorn met half afloopende gedoornde Bladen en knikkende Bloemen; de Kelkschubben van boven uitgebreid.

(4) Doorn met afloopende uitgehoekte Bladen, die aan den rand gedoornd zyn: de Kelken gesteeeld, eenzaam, opgeregt en ruig.

(5) Doorn met afl. uitgehoekte Bladen, die aan

(1) *Carduus* Fol. decurr. dent. spinosis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 925. p. 528. *Veg.* XIII. p. 604. R. *Lugdb.* 134. *Cirsium maculis Argenteis notatum.* *TOURNF. Inst.* 448. *Card. Leucographus* f. *Mariæ hirsutus.* *MORIS. Bles.* 244.

(2) *Carduus* Fol. decurr. pinnatifidis &c. *GORT. Belg.* 228. *H. Cliff.* 392. R. *Lugdb.* 132. *GOUAN Monsp. KRAM. GORT. Ingr. Fl. Suec. &c. Carduus Lanceolatus latifolius.* *C. B. Pin.* 385. *Carduus Lanc.* f. *sylv. Dodonæi.* *J. B. Hist.* III. p. 58.

(3) *Carduus* Fol. semi-decurr. spinosis &c. *GORT. Belg.* 228. *GOUAN Monsp.* 422. *Fl. Suec. &c. GMEL. Sib.* II. p. 42. *Carduus spinosif. latif.* &c. *C. B. Pin.* 385. *Carduus nutans.* *J. B. Hist.* III. p. 56.

(4) *Carduus* Fol. decurr. sinuatis &c. *GORT. Belg.* 229. *GOUAN Monsp.* 422. *Fl. Suec.* II. N. 718. *Carduus Acanthoides.* *J. B. Hist.* III. p. 59.

(5) *Carduus* Fol. decurr. sinuatis &c. *GORT. Belg.* 229.
GOUAN

aan den rand gedoornd zyn ; de Bloemen
aan 't end samengehoopt ; de Kopschubben
ongedoornd , doch als gebaard en uitge-
breid.

IV.
AFDEEL.
XX,
HOOFD-
STUK.

(6) Doorn met afloopende uitgehoeekte kanthaa-
rige Bladen , die van onderen kaal zyn en
getropte gesteelde Bloemen.

VI.
Carduus
polyanthe-
mus,
Veelbloe-
mige.

(7) Doorn met afl. getande Bladen , die aan
den rand gedoornd zyn , en getroste opge-
regte Bloemen , met ongedoornde Steeltjes.

VII.
Palastris.
Moerasfi-
ge.

Van deeze zeven komen 'er vyf in onze Ne-
derlanden en door byna geheel Europa voor ;
drie groeijen in Rusland en Siberie , één op
Ysland. De eerste , die den bynaam wegens
de witte Zilverachtige Vlakken der Bladen
voert , valt in Kampanie en de *Veelbloemige* , die
weinig van den *Kruldistel* verschilt , omstreeks
de

GOUAN *Monsp.* 422. KBAM. *Austr. Fl. Succ. &c.* *Card.*
spinosis. angustifol. vulgaris. LOES. *Prussf.* 43. T. 5. *Car-*
duus Caule ctispo. J. B. *Hist.* III. p. 59.

(6) *Carduus* Fol. decurr. sinuatis ciliatis &c. *Mant.* 109.
Card. pycnocephalus palustris. TRIUMF. *Obs.* 103. T. 103.
Cirs. pal. Lanc. alato Caule, polyanthemum. VAILL. *Mem.*
160.

(7) *Carduus* Fol. decurr. dentatis &c. GORT. *Belg.* 229.
Card. Fol. Linearibus dent. spinosis. R. Luzdb. 134. *Fl.*
Sacc. GORT. *Ingr.* 128. *Carduus palustris.* C. B. *Pin.* 377.
MORIS. III. S. 7. T. 32. f. 13. *Carduus polyc. angustifo-*
lius. DAL. *Hist.* 1743.

G g 3

IV. de Stad Rome. Onder de onzen is de *Knikkende* de zeer kenbaar aan zyne geboogene Koppen en van deezen hebben de Bloemen, voor dat zy open gaan, zo men wil, een Moskeljaat-Reuk (*). Meest komt deeze aan den Duinkant voor (†) en de *Sierlyke*, die Bladen als het Beerenklaauw heeft, is zo gemeen niet aan onze Wegen als de *Lancetbladige* of groote *Breedbladige Wegdoorn*, die men in de *Kley-Landen* byna overal aantreft. Deeze is op *Ysland* gevonden. *Siberie* voedt den *Knikkende* en *Krul*, als ook den *Moeras-Distel*, die, zo wel als de *Krul-Distel*, zeer gemeen is op laage *Weidlanden*, inzonderheid van uitgeveende *Plasfen*, zo in onze als de andere *Provinciën*. Onder 't *Landvolk* noemt menze gemeenlyk, om dat de *Steng*, als *Bladerloos* en *regtopstaande*, zig taamelvk hoog verheft, *Kaale Jonker* of *Boeren-Rottingen*. Behoudens, dat dit zo wel

(*) Gedagte Reuk wordt door D. MAPPUS verkeedelyk toegeschreeven aan de Bloemen der Stekelen voorgemeld; waar in ze niemand, denk ik, ooit vernomen heeft.

(†) Verscheide deelen van deeze *Knikkende Doorn* of *Distel*, hebben den Heer LEDERMULLER ten Onderwerpe getrekt van zyne naspooringen met het *Mikroskoop*. Dus heeft hy het aartig gepluimd *Pluis* der *Zaaden*; de *Blommestjes*, *Meeldraadjes* en het *Stuifmeel*, niet alleen; maar ook de *Bladen*, *Stekels*, *Stengen* enz. daar van, fraay beschreeven en voor 't Oog gebragt op Pl. 89-92, van het Tweede Deel zyners *Mikroskoopische Verlustigingen*, die voor twee of drie Jaaren by de Erven van F. HOUTTUYN uitgegeven zyn.

wel op den Kruldiftel zie als op deezen, die de Koppen beiden Trosachtig als tot een Knop vergaard hebben, en daarom mede tot de Veelbloemige behooren. Van HILL wordt de laatste Moerasfige *Mey-Diftel* genaamd, en HALLER merkt aan (*), dat dezelve de Steng tot zes Voeten hoog heeft, naakt en schraal, zonder Takken, alleenlyk met vleugelachtige Blaadjes bekleed. Deeze wordt derhalve, in 't Nederduitsch, *Speerdiftel* getyteld.

IV.
ARDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(8) Doorn met afloopende, Vindeelig uitgehoekte, ruigachtige gedoornde Bladen, Wolrige naakte Bloemsteelen en afvallende Kelken.

VIII.
*Carduus
pynoc-
phalus.*
Grootkop-
pige.

Deeze, in de Zuidelyke deelen van Europa groeiende, schiet een Steng tot twee Ellen hoogte, zo TRIUMFETTI verhaalt. Het Loof gelykt eenigszins naar dat van den Beerenklaauw-Diftel, doch is van onderen wit gewold, van boven donker groen, met eenige witte Streepen, die in de Doornen uitloopen. Om hoog heeft hy een dikken Knop, van veel Koppen als Hazelnooten, met gedoornde

Schub-

(*) *Cirsium Caule recto subnudo alato &c. Helv. inchoat.*
I. p. 74. N. 170.

(‡) *Carduus Fol. decurr. pinnatifido-sinuatis &c. JACQ.*
Hort. T. 44. Carduus Nemorosus Italicus. BARR. Obs. 925.
lc. 417. Carduus pynopolycephalus sylv. TRIUMF. Obs.
100. T. 101.

IV. Sehubben bekleed en paarsche Blommetjes bevattende, gelyk de meeste andere Doornen; doch die niet opengaan, en evenwel wordt het Zaad ryp, dat in een dikke Wolligheid, Dons of Pluis zit, gelyk in de meeste anderen van dit Geslagt. De Bloemsteeltjes, die den gezegden Knop maaken, zyn hier niet gevleugeld en draagen elk drie of vier Koppen, ieder doorgaans met tien Blommetjes (†).

AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.

Eccale
Veelwyve-
ry.

IX.
Carduus
Argentia-
zus.
Verzil-
verde.

(9) Doorn met afloopende geschaarde gedoornde Bladen, eenbloemige eenigermate Wol- lige Bloemsteelen en Eyronde gespitse ongedoornde Kelken.

In Egypte groeit deeze, een jaarlyks Gewas, terwyl de beide laatsten overblyvende zyn. Men heeft hetzelfde in de Upsalsche Tuin geteeld, met een Steng van één Voet hoogte, de Bladen aan de uitsnydingen met Melkwitte Vlakken, daar zy in Egypte aan den rand als verzilverd zyn. Hy moet 'er niet menigvuldig voorkomen, also ik door FORSKA OHL 'er geen gewag van gemaakt vind.

(10)

(†) Volgens de *Mant. alt.* p. 461. Dit komt my veel waarschynlyker voor, dan drie of vier, gelyk men in *Syst. Nat.* vindt.

(9) *Carduus* Fol. decurr. runcinatis Spinosis, &c. *Cirsium* Egypt. minus, Foliis ad limbum Argenteis. GRANGE.

(10) Doorn met afloopende Lancetvormige IV.
 Bladen, die weerlooze Tandjes hebben; den ARDEEL.
 Kelk gedoornd. XX.
 HOOFD-
 STUK.

(11) Doorn met afl. Vindeelige Liniiale ef- X.
 fenrandige ongedoornde gesteelde Bladen, *Carduus*
 die van onderen Wollig zyn. *dissectus.*
 Gekerfde.
 XI.

Deeze beiden hebben de Bladen geheel onge- *Cyanoides.*
 doornd en de laatste, die in Tartarie voor- bloemige.
 komt, byna zonder eenige Haairtjes of Tand-
 jes. Hier van is een Verscheidenheid, die de
 Bladen Liniiaal gefnipperd heeft, uit Zaad in
 de Tuinen te Petersburg geteeld, waar van de
 Steng eens Mans langte hoog wierdt, in Tak-
 ken verdeeld. De Koppen droegen paarfche
 Blommetjes en het Gewas zweemde naar de
 Jacéa, inzonderheid naar die Tuinplant, welke
 een Muskus - Reuk heeft (*).

(12) Doorn met afl. Lancetvormige uitge- XII.
 knaagd *Canus.*
Gryze.

(10) *Carduus* Fol. decurr. Lanceolatis &c. *H. Cliff.* 392.
 DALIB. *Par.* 249. *Cirsium* majus singulari Capitulo magno.
 C. B. *Pin.* 377.

(11) *Carduus* Pol. decurr. pinnatifidis Linearibus &c. *Card.*
Caule simplici &c. *Gmel.* *Sib.* II. p. 42. T. 15. β . *Card.*
inermis, *Caule Ramosissimo* &c. *Id.* p. 44. T. 16.

(*) *Jacea* Moschata. J. B. *Hist.* III. p. 34. Vid. *Cen-*
taurea Moschata in 't vervolg.

(12) *Carduus* Fol. decurr. Lanceolatis &c. *Mant.* 108.
Cirsium montanum maxim. *RAJ.* *Hist.* 305. *Cirs. toment-*
um Radice Bulbosâ. J. B. *Hist.* III. p. 44.

G g 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. *knaagd getande kanthairig gedoornde*
 AFDEEL. *Bladen, die wederzyds met een Spinn-*
 XX. *webbig Dons bekleed zyn.*
 HOOFD-
 STUK.

XIII. (13) Doorn met afloopende Lancetvormige Vin-
Carduus
Pectinatus.
 Gekamde. *deelig gekamde Bladen, zeer lange Bloem-*
steelen, de Koppen na 't bloeijen knik-
kende.

XIV. (14) Doorn met afl. Lancetvormige Zaag-
Defloratus.
 Langsteeli-
 ge. *tandige, eenigermaate Doornig gehaairde*
naakte Bladen en zeer lange Wollige een-
bloemige Steelen.

XV. (15) Doorn met afl. Lancetvormige, eeniger-
Monspes-
Julanus.
 Montpel-
 lierfe. *maate uitgegulpte, gladde, ongelyk kant-*
hairige Bladen, overhoekse Bloemsteelen
en ongedoornde Kelken.

Zeker Kruid, by DIOSCORIDES *Kirflon*
 genaamd, om dat 'er de Pyn der Aderfpatten
 door genezen werdt, gaf aanleiding tot de be-
 naa-

(13) *Carduus* Fol. decurr. Lanc. Pinnatifido-pectinatis
 &c. *Mant.* 279.

(14) *Carduus* Fol. decurr. Lanc. Serratis &c. *JACQ. Vind.*
 277. *Card.* Fol. rigidis mollitet spinosis. *HALL. Helv.* 677.
 T. 12. f. 2. *Cirsium* f. *Carduus* angustifolius. C. B. *Pin.*
 377. *Prodr.* *Cirs.* sing. Cap. parvis. *Ibid.* *Cirsium* 3 *Mon-*
tanum. *CLUS. Hist.* II. p. 149.

(15) *Carduus* Fol. decurr. Lanc. subrepandis &c. *GOUAN*
Monsp. 422. *Card.* *Cirsium* *Monsp.* Fol. longo glabro. I.
 B. *Hist.* III. p. 44. *Cirsium* Fol. non hirsutis. C. B. *Pin.*
Cirflon. *DON. Pempt.* 737. *Cirsium* alterum. *LOB.* 16. 582,
 vel *Cirsium.* p. 581.

naaming van *Cirsium*, thans in gebruik voor IV. zekere zagte, niet steekende of ongedoornde AFDEEL. XX. Distelen. Dus heeft **TOURNEFORT** dit woord HOOFD-STUK. tot een Geslagtnaam gebezigd; maar **HALLER** alle onderscheiding van de gedoornd- Polygamia equalis. heid, die by trappen (zegt hy) afneemt, afgeleid, verwerpende, maakt een Geslagt van *Cirsium*, 't welk alleenlyk door het gepluimde Phuis der Zaaden, dat in de *Carduus*, zegt hy, enkel of eenvoudig is, van denzelfen verschille. Ik vraag, of het somtyds niet duister te onderscheiden is, of de Haairtjes van het Zaadkuifje gepluimd zyn, dan niet? En of daar in ook geen trapswyze toe en afneeming plaats hebbe? **LINNÆUS** brengt de *Cirsia*, schoon de Koppen zelfs ongedoornd hebbende, hier t'huis, in 't Geslagt van *Carduus*, welks voornaamste Kenmerk, volgens zyn Ed., bestaat, in de Kelkschubben gedoornd te hebben. Hoe strookt dit!

Van deeze vier Soorten, allen van die hoedanigheid, is de eerste, welke een knobbeligen Wortel heeft, in Oostenryk waargenomen. Deszelfs Bladen zyn byna grys door haare Woligheid. De tweede was te Upsal voortgekomen in de Aarde, daar men Zaaden van Pensylvanie in gezaaid hadt. Zy maakte 'er een Steng van twee Voeten, zynde, gelyk het geheele Gewas, ongedoornd. De derde, onder den naam van *Smalbladige Distel met enkele kleine Hoofdjes* bekend, wordt van **HALLER** thans getyeld:

IV. teld: *Weerlooze Distel*, met *kanthairige Bladen*, en een *naakte Steng met weinige Bloemen* (*).

AFDEEL. XX. HOOFD-STUK. Hy merkt aan, dat dezelve de Bladen somtyds geheel effenrandig, somtyds *Haairig* getand, somtyds zelfs *ingesneeden*, ja ook wel eens *gedoornd* heeft. Doorgaans vindt menze met de Steng zeer *Takkig*, doch de *Bloemsteelen* zyn altoos uitermaate lang en dun, de *Hoofdjes* klein en *Wollig*. De *Groeiplaats* is in de *Switserfche* en *Oostenrykfche Bergvaleyen*. JACQUIN zegt, dat hy 'er nauwlyks knikkende *Koppen* aan heeft kunnen vinden: schoon HALLER verzekert, dat de *Bloem* volwasfen dikwils knikt. Ook hadt CLUSIUS dezelve knikkende afgebeeld. Hoë 't zy, deeze *Soort* heeft de *Bloemen* zo wel *paarfch* als de voorgaanden en de laafte, die van de *Stad Montpellier*, waar zy aan de *Rivier* groeit, *gebynaamd* is. Deeze heeft de *Stengbladen* *Lancetvormig*, wederzyds glad, *Zeegroen* en *onverdeeld*; de *Wortelbladen* *uitgegulpt* en aan de kanten als *gehaaid* met *Borstelige Doorntjes*. Op korte *steeltjes* draagt zy eenige *Koppen* aan den top der *Steng*, volgens den *Ridder*. Maar hoe kan zy dan het *Cirfium* van DODONÆUS, welk hy aanhaalt, zyn? Dit is het *tweede Cirfium*.

(*) *He'v. inchoat.* Tom. I. p. 74. en aldaar afgebeeld. T. 4. f. 2. In zyn eerste Werk was 't een *Distel* met *ftyve zagt gedoornde Bladen*, enz. Op de *Plaat*, aldaar T. 18, noemt zyn Ed. het, een *Zagte Distel*, met *ftyve zagt gedoornde Bladen*; de *Steng* lang met *weinig Bloemen*.

flum van LOBEL, welks eerste, myns bedun- IV.
kens, 'er dus beter mede strooken zou. Ook AFDEEL
zegt DODONÆUS dat de Kopjes ruuwachtig XX.
gedoornd en stekelig zyn; terwyl LINNÆUS^{STUK.} HOOFD
het beschryft met ongedoornde Kelken (*).

(16) Doorn met byna afloopende gesteelde, XVI.
omtrent Vindeelige, gedoornde Bladen, ^{Carduus}
een weerlooze Steng en eenzaame Bloemen. ^{tuberosus.}
^{eKnobbel-}
^{wortelige.}

Wortels, naar die der Asphodillen gelykende,
onderscheiden buitendien dit Kruid, 't welk op
vogtige Velden groeit in verscheide deelen van
Eu-

(*) Het *Cirsion* van DODONÆUS behoort, buiten twyfel,
niet tot deeze maar tot de voorgaande Soort, a's de eigen-
ste Afbeelding zynde van 't *Cirsium montanum* van CLU-
SIUS, met de zelfde Houtsnec-Plaat gedrukt: zie *Pann.* p.
659: terwyl het *Cirsium* van LOBEL, *lc.* p. 581, volgens
deszelfs beschryving juist by die Stad groeide, daar het hier
den naam van heeft. „ Wy hebben (zegt LOBEL) zeer vele
„ van den oprechten *Cirsium* ghesien by de Olyfmeulens en
„ Corenmeulens, in de ondiepe plaetsen van de Riviere van
„ Montpelliers, geheten de *Lanus*, ende in de Bemden en-
„ de Schorren, suydtwaerts strekkende van 't Bosch van
„ Grammont, daer door d'overloopen van de Zee, en de
„ heete Sonneschynen, de wyde en de breede pleyngen met wit
„ Sout bedekt lagen, in Junio in den jaere 1566; daar ick
„ met Voeten over ghegaen ben.” *Kruydtb.* bl. 686.

(16) *Carduus* Fol. subdecurr. petiolatis &c. JACQ. *Vind.*
280. GOUAN *Monsp.* 423. *Carduus Pratenfis Asphodeli* Ra-
dice latifolius. MORIS. *Hist.* III. S. 7. T. 29. f. 27, 28.
Card. Bulbosus Monspeliensium. LOB. *lc.* II. p. 10. β . *Card.*
Prat. Asphodeli Rad. Fol. tenuiter incis. C, B, *Pin.* 377.
Jacea aculeata f. Tuberosa. TABERN. *lc.* 154.

IV. Europa, inzonderheid by Montpellier en in
 AFDEEL. XX. Provence. Men vindtze met Bladen die byna
 HOOPD- geheel zyn, met Vindeelige en met fyn ge-
 STUK. snipperde Bladen. Ook verschillen de Stengbla-
 den van de Wortelbladen aanmerkelyk, doch
 allen hebben zy maar flappe weerlooze Door-
 nen. De Steng groeit, zegt LOBEL, wel twee
 Ellen hoog.

XVII. (17) Doorn met by den voet aangegroeide,
Carduus Lancetvormige, naakte Bladen, die uit-
Parviflo- geknaagd kanthairig gedoornd en weer-
rus. loos zyn.
 Kleinbloemige.

In de Berg-Valeijen der Zuidelyke deelen
 van Europa groeit deeze, die de Bloemen wit
 heeft in Eyronde Kelken, bekleed met wit
 gekielde Schubben, die aan 't end een flap
 Doorntje hebben; dus weerloos gelyk de Bladen.

XVIII. (18) Doorn met ongesteelde, Lancetvormige,
Casabona. effenrandige Bladen, die aan den rand drie
 Driedoor- Doorens by elkander hebben.
 nige.

XIX. (19) Doorn met ongesteelde, ongekerfde, Lan-
Stellatus. cet-
 Gesternde.

(17) *Carduus* Fol. basi adnatis Lanceolatis &c. *Mant.*
 279. *Cirsium* Prat. Alp. polycephalum *Asphodeli* Radice,
 TOURNÉ. *Inst.* 448.

(18) *Carduus* Fol. fessil. Lanceolatis &c. *Acarna* major
 Caule non folioso. C. B. *Pin.* 379. *Acarna* Theophrasti An-
 guillaræ. LOB. *Ic.* II. 16. *Polyacantha* Casabonæ *Acarnæ* si-
 milis. J. B. *Hist.* III. p. 92.

(19) *Carduus* Fol. fessil. integris Lanceolatis &c. *Card.*
 hum.

ceitvormige weerlooze, van onderen Wellige Bladen. IV:
AFDEEL
XX.

HOOFD-
STUK.

Twee Planten, die de Doorens zonderling geplaatst hebben, weshalve de laatste den naam van *Gesternde* voert. Deeze Doorens staan in dezelve aan de Steng by den voet der Bladen en de Koppen zyn ook bezet met fyne Doorens, daar de Schubben in uitloopen, maar de Bladen, naar die der geele Violieren gelykende, weerloos. Men weet de plaats der afkomst niet, maar de ander, die den bynaam van **CASABONA**, Kruidkenner van den Hertog van Florence, heeft, schynt in Italie natuurlyk te groeijen. Deszelfs Steng schiet wel twee Ellen hoog en maakt een sierlyk Gewas; wegens de Bladen, die op de kanten met tropjes van twee of drie steekende Doorens begroeid zyn. Deeze wordt voor de *Acarna* van *Theophrastus* gehouden.

*Polygamia
equalis.*

(20) Doorn met omvattende, Pieks wys' Vindeelige, gedoornde Bladen; Bladerlooze Kelken en gesleufde dubbeldoornige punten. XX:
*Carduus
Marianus.*
Lieve
Vrouwen.

De

hum. aculeatus. TRIUME. Obs. T. p. 96. Card. Stellatus Leucoii lutei foliis. DOD. Mem. IV. p. 261.

(20) *Carduus* Fol. amplexicaulibus &c. *Mat. Med. 316. GORT. Belg. 230. KRAM. Austr. 237. GOUAN Monsp. 422. H. Cliff. 393. R. Lugdb. 133. &c. Card. albis maculis notatus vulgaris. C. R. Pin. 281. Carduus Mariae. DAL. Hist.*

1475

II. DEEL, X, STUK.

IV. De witte Streepen en Vlakken merktekenen
 AFDEEL. buitendien deeze Doorn of Distel, welke des-
 XX. wegen fomtyds *Melkdistel* of *Marie- en Onzer*
 HOOFD. *Vrouwen Distel* geheten wordt. Dus onderscheidt
 STUK. hy zig van den gemeenen breedbladigen Weg-
 Egaale Doorn, in 't uiterlyke aanzien, zeer. De Groei-
 Veelwyve- ry. plaats is, zo wel in onze Nederlanden, by de
 Wegen, als in andere, doch niet in de Noor-
 delyke deelen van Europa. De Franschen noe-
 men hem *le Chardon Marie*. Hy heeft zeer
 groote glatte groene Bladen, door witte Ade-
 ren en Vlakken versierd, met een sterk gedoornd
 den rand. Ieder Steng heeft op 't end een groo-
 te paarsche Bloem, wier Kopschubben een zon-
 derling byhangzel hebben, aan de kanten en aan
 't end gedoornd; 't welk deeze Koppen naauw-
 lyks aanvatbaar maakt (*).

Het Zaad van deeze Doornen, welken HAL-
 LER onder den naam van *Silybum* afzondert,
 is bitter, gelyk dat der meeste anderen van dit
 Geslagt, doeh wordt niettemin van 't klein Ge-
 vogelte opgezogt. Het heeft een Meeligheid,
 die maakt, dat men de Emulsie daar van tegen
 Borstkwaalen met steekende Pyn, als ook in
 Bloedstremmingen aangepreezen vindt. Het Af-
 kookzel der Bladen en Wortelen wordt in Ver-
 stoppingen der Ingewanden, inzonderheid van
 de

1475. *Silybum Card. Mariæ & Lacteus*. LOB. *lc.* II. 7.
Card. Leucographus. DON. *Pempt.* 722.

(*) Zie BERKHEV, Tab. 2, f. 22 & Tab. 6, f. 3.

de Lever, voorgeschreeven. De Bladen zyn ^{IV.} bitter, famentrekkende en bevatten vry veel ^{AFDEEL} ^{XX.} Zuur. Op sommige plaatsen gebruikt men het ^{HOOFD} ^{STUK.} jonge Loof voor Moeskruid (*).

(21) Doorn met omvattende, hoekig-gedoorn- ^{XXI.} ^{Carduus} de Bladen; de Bloemen eenzaam, byna on- ^{Syriacus.} ^{Syrische} gesteeld, omgord met vyf Blaadjes of daar- ^{omtrent.}

Deeze, dien CAMERARIUS heeft afgebeeld, onder den naam van *Syrische Melkdistel*, is by Aleppo gevonden door RAUWOLF. Het is de Witte Doorn van DIOSCORIDES, by de Arabieren *Bedeguard* genaamd. Hy heeft, in de Oxelen, de Koppen byna ongesteeld, geschoord met twee groote en twee of meer kleine Blaadjes. De Kelkchubben loopen uit in lange Doorens of Punten. Het Loof vindt men met witte Vlakken getekend, byna gelyk in de Vrouwen Distel. De Bloemen zyn wit, maar in Egypte vindt FORSKAÖHL dit Gewas ook met paarsche Bloemen.

(22) Doorn met ongesteelde tweevoudig Vin- ^{XXII.} ^{Eriopho-} ^{dee-rus.} ^{Wolkop-} ^{pige.}

(*) GEOFFR. *Mar. Med.* Tom. III.

(21) *Carduus* Fol. amplexic. angulato-spinosis &c. *H. Cliff.* 393. *Ups.* 250. *R. Lugdb.* 132. *N. S. GRON. Orient.* 252. *Carduus albis Maculis not. exoticus, C. B. Pin.* 381. *Card. Lacteus Syriacus, CAM. Hort.* T. 10.

(22) *Carduus* Fol. sessilibus bifariam pinnatifidis &c. *H. Ups.*

H h

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Egaale
Veelwyve-
ry.

deelige Bladen, vier Slippen overhoeks op-
gereg zyn; de Kelken Klootronc en ruig.

Wolkoppige of *Weldoorn* kan deeze met regt
genoemd worden, hoewel hy zeer verschilt van
den *Eriocephalus*, die een byzonder Geslagt uit-
maakt, in 't vervolg te beschryven. Hy groeit
in Engeland, in Vrankryk, Spanje, Portugal,
als ook in Oostenryk en Switserland. LOBEL
zegt, dat men hem *Monniks-Krwin* tytelt, om
dat de Bollen boven kaal zyn, gelykende dus
naar de geschooren Hoofden der Monniken.
Hier door verschilt hy van den gewoonen Breed-
bladigen Wegdoorn, die ook de Koppen ruig,
doch niet zo Wollig heeft (*). Voor 't ove-
rige gelyken de Bollen, eer zy gaapen, zegt
hy, veel naar de Zee-Appelen of Zee-Klitten,
dus wederom naar de Klisfen genaamd. De
Steng valt wel drie of vier Ellen hoog en is
Wollig grys: de Wortel groot, van buiten
zwart, van binnen wit en niet onaangenaam
van Smaak, zettende het Water af. Hy groeit
ook in het Zuidelykste der Spaansche Neder-
landen.

HALLER houdt deezen voor den schoon-
sten

Ups. 249. *GOUAN* *Monsp.* 413. *R. Lugdb.* 133. *N.* II. *MILL.*
IC. 293. *Card. Cap. rot. tomentos.* *C. B. Pin.* 382. *Card.*
tomentosus &c. *LOB.* *IC.* II. 9. *Carduus Eriocephalus.* *DOD.*
Pempt. 723. *β.* *Card. Fol. semidecurr.* *Ups.* 249. *Not. Card.*
tomentosus Tyrenicus. *TOURNE.* *Inst.* 441?

(*) VAILLANT hadt. deezen ook *Eriocephalus* geheten.

sten aller Distelen van Switzerland, die overal voorkomt in de Bergachtige Streeken, hebbende zeer groote, fraay verdeelde, sterk ge-doornde Bladen, boven groen, onder wit, de Bloemen meest paarsch, doch ook somtyds wit van Kleur. De ronde Koppen zyn als Appeltjes aan 't end der Takken van een zes Voets Steng samengehoopt, en hebben de Kelkschubben Bladerig, met Wolligheid als Katoen bekleed, ieder uitlopende in een geele Doorn (†). Het Zaad is wit, byna ovaal, platachtig en schuins geknot. De Stoel, zegt hy, is gelyk die der Artisjokken eetbaar, en dit heeft deeze met de meeste Doorens gemeen, wier Stoelen, voor het bloeijen, meestal Vleezig en goedsappig zyn (†).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(23) Doorn met ongesteelde, Vindeelig uit-gehoekte, Zaagtandige weerlooze Bladen, de Steng uitermaate Takkig, de Kelken Pluizig en eenigermaate Zaagtandig.

XXIII.
*Carduus
altissimus.*
Zeer
hooge.

(24) Doorn met Lancetvormige klein gedoornde Bladen, van onderen Wollig; de Steng weerloos, Bladerig, eenbloemig.

XXIV.
Virginianus.
Virgini-
sche.
Zeer

(†) Vid. BERKHEF. Tab. II. Fig. 26, 27.

(†) *Helv. inchoat.* I, p. 74.

(23) *Carduus* Fol. fessilibus pinnatifidis &c. *Cirsium* altissimum Laciniato folio. DILL. *Elsh* 81. T. 69. f. 80.

(24) *Carduus* Fol. Lanceolatis spinulosus &c. *Cirsium* minus Virg. singulari Capitulo, Caule folioso. GRON. *Virg.* 117.

IV. Zeer hoog of allerhoogst *Cirsium* noemt
 AFDEEL. DILLENIUS te regt de eerste van deeze
 XX. twee, die uit Zaad van Karolina in de Elthamse
 HOOFD- Tuin was opgegroeid tot tien en twaalf Voeten
 STUK. hoogte; in veele Takken uitgebreid, doch weer-
 Egaale loos. De Steng was van onderen byna twee
 Veelwyve- Duimen dik. De Koppen waren zeer sierlyk,
 73. naar die der Jacéa gelykende, met paarfche
 Bloempjes. Zou het deeze niet zyn, welke
 CLAYTON op vogtige Slykerige belommerde
 Plaatsen, in Virginie, groeiende vondt (†)?
 De andere valt 'er laag, doch heeft niet min
 der fraaije Bloemen.

XXV. (25) Doorn *met omvattende Lancetvormige,*
Carduus kanthaaierige geheele en gesnipperde Bladen
heterophyl- aan de Steng, die meest ééne Bloem draagt
lus. met een ongedoornde Kelk.
 Verschil-
 bladige.

In laage Velden der Noordelyke deelen van Europa en Asie, gelyk by ons ook in Veenachtige Weiden der Wouden in Vriesland, groeit dit slag van Doornen, waar van de naams-oorsprong blykbaar is. Duisterer is de onderscheiding van deeze Soort, welke de Heer HALBER met den *Knobbelworteligen Doorn*,
 van

(†) *Cirsium altissimum* &c. GRON. *Virg.* 117, f
 (25) *Carduus* Fol. amplexicaulibus Lanceolatis &c. GORT.
Belg. 230. *Fl. Succ.* 657, 721, GMEL. *Sib.* II. p. 51. GORT.
Ingr. 128. OED. *Dan.* 160. *Cirsium maximum* Asphodeli
Radice. C. B. *Pin.* 377. *Cirsium Britannicum* Caule multi-
 floro, SCOP. *Ann.* 2. p. 60.

van hier voor *, overeenkomstig oordeelt en het verschil der Bladen is niet zichtbaar in de Afbeelding van denzelve (†). Evenwel merkt zyn Ed. eenig onderscheid met de Sweedsche aan, welke de Ridder maar een Steng geeft van eenen of ten hoogsten drie Voeten hoog, daar hy ze in Switzerland tot vyf Voeten waarnam. De Heer DE GORTER vondtze in Rusland altoos met verschillend Loof, de bovenste en onderste Bladen onverdeeld, de Stengbladen gesnipperd. GMELIN, dat zonderling is, merkt aan, hoe in Siberie de Landschappen, beoosten de Jenifea, dit Gewas niet dan met gantsch onverdeelde Bladen voortbrengen, maar bewesten die Rivier kwam het byna altoos met de Bladen beneden de helft der Steng Vindeelig of gesnipperd voor. Van boven waren zy meest donker, doch ook somtyds bly groen, van onderen altoos uit den Afschgrauwen witachtig; doch ook aan de bovenzijde doorgaans met een dunne Wolligheid bekleed. Het was 'er overal vry gemeen, komende meest aan de Rivieren of op vogtige Gronden voor. Zal men zig nu verwonderen, dat Doctor SCOPOLI deezen zagten Doorn in Tyrol veel kleiner en geheel Wollig, somtyds met een veelbloemige Steng vondt? LINNÆUS merkt aan, dat de kweeking deezer Plant in de Tuinen het Loof meer

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
aqualis.*
* Bladz.

477.

(*) *Cirsium montanum* Fol. longis ferratis subtus incanis.
Helv. enum. Tab. XXI. *Helv. inchoat.* Tab. VII. p. 77, 78.

Hh 3

IV. meer gefnipperd maakt. Het heeft overblyvende, knobbelige voortkruipende Wortelen.

AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

XXVI.
Carduus
Helenioides.
Alant-
achtige.

(26) Doorn met omvattende Lancetvormige getande Bladen, die met ongeelyke Haairige Doorntjes gerand zyn: de Steng onge-doornd.

Wegens de Bladen, naar die van het Alantswortel gelykende, heeft deeze den bynaam. Het zou de zelfde byna schynen te zyn, met die, welke het Loof van Patich of Goe-Henrik heeft, by den Heer HALLER, hier voor op het Alpifche Zaagblad als een byfoort aangehaald. Dat zy de voorgaande Soort zeer gelyk is, blykt niet alleen uit Doktor SCOPOLI, maar uit den Ridder zelf, die zegt, dat de Steng hooger is, dat de Bladen niet zo wit zyn, doch veel menigvuldiger, beslaande byna de geheele Steng, en boven, by de Bloemen, Elsvormig, geen en gefnipperd. Zyn Ed. stelt de Groeiplaats in Engeland en Siberie.

XXVII.
Serratuloi-
des.
Zaagbla-
dige.

Doorn met byna omvattende Lancetvormige on-

(26) *Carduus* Fol. amplexicaulibus &c. *H. Cliff.* 392. *Ups.* 250. *Cirsium* singulari Capitulo Squamato vel incanum alterum. *C. B. Pin.* 377. *MILL. Di&f.* T. 94. *Carduus* mollis Fol. Helenii. *C. B. Pin.* 377? *Cirs. Britannicum* Fol. dentatis. *SCOP. Ann.* 2. p. 60.

(27) *Carduus* Fol. subplexicaulibus Lanceolatis &c. *JACQ. Wind.* 281. *Card. Cal. inermibus acutis.* *GMEL. Sib.* II. p. 52. T. 22 & 23. f. 1. *Cirsium* angustifol. non laciniatum. *C. B. Pin.* 377.

onverdeelde Bladen , de Tandjes Borstelig gedoornd hebbende ; en eenbloemige Steelen. IV. AFDEEL. XX.

(28) *Doorn met omvattende Lancetvormige Bladen , de Tandjes Borstelig gedoornd hebbende en driebladige Bloemen.* HOOFDSTUK. XXVIII. *Carduus Tartaricus.*

(29) *Doorn met Lancetvormige onverdeelde , weerlooze getande gladde Bladen , de Bloemen ongebladerd , met slappe Stekeltjes.* Tartaarsche. XXIX. *Flavescens. Geelachtige.*

Weinig verschillen deeze drie , inzonderheid de twee eersten , beiden haare Groeiplaats hebbende in Siberie , doch ook , zo 't schynt , in Switserland. De eene gelykt naar het Zaagblad-Kruid , zo wel als de andere. De derde , die in Spanje gevonden is , heeft de Kelken rolrond-Eyronachtig , uitlopende in puntige , slappe , uitgebreide Schubben. De Bloemen zyn witachtig geel.

De zogenaamde *Tartaarsche Doorn* werdt , omtrent den jaare 1760 , door den Heer CHENAL ook aan de Birsä , by Bafel in Switserland , ontdekt en fraay in Afbeelding gebragt (†). Zo het die is , welke de Heer HALLER noemt , *Cirsium* met kanthairige half gevinde Bladen , de Vinnen hoekig gedoornd , de bovensten de Steng omvattende : dan zou hy gemeen zyn in Switserland en Duitschland : doch met deeze

en

(28) *Carduus* Fol. amplexicaulibus Lanceolatis &c.

(29) *Carduus* Fol. Lanceolatis integris inermibus &c.

(†) *Atz. Helv.* VOL. IV. p. 294. Tab. 16.

Hh 4

IV. en den Distel *Erisithales*, is eenige verwar-
 AFDEEL. ring (*).
 XX.

HOOFD- „ Uit de Ziekte, welke LINNÆUS in de
 STUK. „ Tartaarſche Doorn beſchryft (†), zegt HAL-
 Egaale „ LER, zou ik vermoeden, dat die myn Car-
 Veelwyve „ duus N. 175. [tot welken de *Erisithales* be-
 77. „ hoort], ware: want hy zegt, dat die vol
 „ wordt; het Pluis tot ſmale Blaadjes zig ver-
 „ breedende, met groene Zaagtandige Blom-
 „ metjes; den Styl uitloopende in twee kant-
 „ hairige Blaadjes. Maar de *Carduus Erisitha-*
 „ *les* verſchilt zeer van mynen Distel N. 176,
 „ al ware 't ſlegts, door de meefal breede en
 „ niet half gevinde Bladen (‡).”

XXX.
Carduus
mollis.
 Zagte.

(30) Doorn met *Vindeelige Liniaale*, van on-
 deren *Wollige Bladen*, de *Steng ongedoornd*
eenbloemig.

Deeze door CLUSIUS zagte Distel geheten,
 wordt, zegt hy, gevonden op de geheele ry
 Gebergten, welke van Kalenberg en den Do-
 nau zig uitſtrekt tot aan de Switſerſche Alpen,
 en zig van daar wederom, door Prellenberg en
 Ham-

(*) CHENAL. *Programm.* Bas. 1776. p. 9.

(†) De *Prolepſi Plant.* p. 338.

(‡) HELV. *inchoat.* Tom. I. p. 76. N. 176. is; zyn zo
 even gedagte *Cirſium.*

(30) *Carduus* Fol. pinnatifidis Linearibus &c. *Am. Acad.*
 IV. p. 328. JACQ. *Vind.* 276. *Carduus mollis laciniato folio.*
 C. B. *Pin.* 377. *Carduus mollior primus.* CLUS. *Hiſt.* II. p.
 351. *Pann.* 661. T. 662. JACQ. *Auſtr.* T. 18.

Hamburgerberg, tot aan gedagte Rivier, twee twee Mylen boven Pofen, ombuigt. De Heer JACQUIN, die ze allerovervloedigst op de Badensche Bergen aantrof, getuigt dat het een zeer fraaye Plant is, van één tot vier Voeten hoog naar den Grond, waar in zy groeit. De Steng heeft zy paarschachtig; de Bladen tot de middelrib toe ingefneeden, boven groen, onder Wollig wit. Zy loopt uit in een enkele Bloem, met een Kelk van flappe Stekeltjes, de Blommetjes schoon paarsch van Kleur; naar Moskeljaat ruikende.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aquaeis.*

(31) Doorn zonder Steng, met gladde Kelken. XXXI.
Carduus

Op opene Steenachtige Velden in Europa, zo wel als in onze Nederlanden, groeit dit Gewas, dat men *Everwortel*, naar 't Hoogduitsche *Eberwurts* noemt. In Switserland is het ook op drooge, dorre Grazige Vlakten niet zeldzaam, hebbende de Wortelbladen op den Grond in 't ronde geschikt, halfvinnig, met hoekige twee- en drie-Kwabbige Vinnen, die op de kanten met sterke Doorntjes bezet zyn. Een of meer Stengetjes geeft het uit; naauwlyks een Duim lang zynde, ieder met een Bloem.

acaulis.
Onge-
stengde.

CNI-

(31) *Carduus* acaulis Calyce glabro. GORT. *Belg.* 231. *Fl. Succ.* 656, 722. DAL. *Paris.* 248. *Carlina* acaulis minore purpureo Flore. C. B. *Pin.* 380. COMM. *Holl.* 23. Chamæleon exiguus Tragi. J. B. *Hist.* III. p. 62. *Card.* acaulis Septentrionalium. LOB. *Jc.* II. 5.

Hh 5

IV:

C N I C U S. Distel.

AFDEEL:

XX.

HOOFD-
STUK.Egale
Veelwy-
very.

Een Eyronde Kelk, die met Takkig gedoorn-
de Schubben bekleed is en omwald met Bladen
als Blikjes, (met en benevens gelyke Blomme-
tjes,) bepaalt de Kenmerken van dit Geslagt,
tot het welke de gewoonlyk zogenaamde *Cni-
cus* of Gezegende Distel, thans tot de *Centa-
rea* betrokken, niet behoort. Hetzelve bevat
negen Soorten van gedoornde en ongedoornde
Distelen, als volgt.

I.

*Cnicus Ole-
raceus.*
Moezige.

(1) Distel met *Vindeelige Bladen*, die gekield
en naakt zyn, de *Blikjes holrond*, effen-
randig en eenigermaate gekleurd.

Op Bosch - Velden in de Noordelyke deelen
van Europa, als ook in Rusland, groeit dee-
ze, die *Veld-Distel* genoemd wordt, komende
ook voor in vogtige Weidlanden en Velden bui-
ten Utrecht. Men zou ze eigener *Moes-Distel*
noemen, alzo de Rusfen in 't Voorjaar de Bla-
den kookten en eeten als Kool. LOBEL noemt-
ze *Beemd-Distel*, als ook veel groeiende in de
Beemden en vogte Bosfchen van Vlaanderen,
Artois, Brabant en Duitsland. Zy heeft Bladen
naar

(1) *Cnicus* Fol. Pinnatifidis Carinatis nudis &c. *Syst. Nat.*
XII. Gen. 926. p. 530. *Veg.* XIII. p. 606. GORT. *Belg.*
231. *Fl. Succ.* 711, 723. R. *Lugd.* 136. N. 2. Card. Pra-
tensis latifolius. C. B. *Pin.* 376. Card. Pratenfis Tragi. LOB.
It. II. p. 11. β. *Cirsium* latissimum. C. B. *Pin.* 377. *Cni-
cus* Pratenfis Acanthi folio Flore flavescence. TOURNEF. *In?*
450. Item *Fl. purp.* *Ibid.*

naar het Beerenklaauw gelykende, maar flapper en bleek groen. De Bloemen, zegt hy, groeijen getropt aan een Steng van vier of vyf Ellen hoogte, dat dunkt my wat veel is. BAUHINUS evenwel, zegt van drie en vier Ellen, HALLER van drie tot zes Voeten en CHENAL tot eens Menschen hoogte. In de Bosschen by Basel, merkt deeze Autheur aan, dat het dikwils voorkomt met meer gedoornde Bladen (*), waar van de ondersten gesnipperd zyn, de bovensten niet. 't Gewas heeft doorgaans maar zagte Doornen en het malschste Loof van alle Distelen, wordende van de Vrouw-tjes *Gras-Kool* geheten, zo BAUHINUS aanmerkt. Hy vindt hetzelfde op Berg-Velden omstreeks Geneve en RAY by Straatsburg aan den Ryn.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(2) Distel met omvattende, Vindeelige Baards-
wys' Zaagtandige Bladen, knikkende Bloem-
steelen en Lymerige Kelken.

II.
*Cnicus E-
rifithales.*
Fyndoor-
nige.

Den bynaam *Erifithales*, van PLINIUS ont-
leend, hadt DALECHAMP aan een dergelyk
Gewas gegeven, dat Bladen als het Beeren-
klaauw

(2) *Cnicus* Fol. amplexicaulibus Pinnatifidis &c. JACQ.
Obs. I. 28. T. 17. *Vind.* 279. Card. Prat. Fol. tenuibus la-
ciniatis. C. B. Pin. 377. *Cirsium* Acanthoides Montanum
&c. TOURNEF. *Inst.* 448. *Erifithales*. DALECH. *Hist.* 1094.
HALL *Helv. inchoat.* I. p. 75. N. 175.

(*) CHEN. *Programm.* Bas. 1776. p. 9.

II. DEEL, X. STUK.

IV. **AFDEEL.** klaauw heeft met geele Bloemen. Het groeit
XX. overvloedig op alle Velden aan den voet der
HOOFD- Gebergten, zo in Oostenryk als in de Zuidely-
STUK. ke deelen van Vrankryk. Het heeft een Steng
 van anderhalf Elle hoogte; doch hooger als
 men 't in de Tuinen kweekt, zynde, gelyk het
 voorgaande, een overblyvend Kruid. Het heeft
 Vindeelige Bladen, van onderen ruigachtig met
 fyne Doortjes gezoomd, en knikkende geele
 Bloemen, wier Kelken geen Bladerig Kransje
 hebben; zo dat daar aan het Hoofd-kenmerk
 van dit Geslacht ontbreekt.

III. *Cnicus*
ferox.
 woefte. (3) Distel met afloopende Lintachtige Bladen,
 die Tandswys' gedoornd zyn en een opge-
 regte Takkige Steng.

Op dorre Bergvelden in de Zuidelyke dee-
 len van Europa groeit deeze, die Lancetvor-
 mig-Liniaale Bladen heeft, niet zeer sterke
 Doornen. De Koppen zyn zo dicht met derge-
 lyken bezet, dat men zonder kwetzing dezel-
 ven niet kan afplukken, noch aanraaken.

IV. *P. gmaeus.*
 Naantjes. (4) Distel met ongesteelde, byna Liniaale,
 zeer

(3) *Cnicus* Fol. decurrentibus Ligulatis &c. *Mant.* 109.
GER. Prov. 181. *Carduus Lanceolatus validissimis Aculeis.*
TOURNEF. Inst. 450. *Carduus Lanceolatus ferocior.* J. B. *Hist.*
 III. p. 53.

(4) *Cnicus* Fol. sessilibus sublinearibus confertissimis &c.
JACQ. Vind. 282. T. 8. *Card. mollis Folio oblongo, Cirsi*
Capitulo. C. B. *Pin.* 377. *Carduus mollior humilis angustifolius.* CLUS, *Pann.* 665.

zeer dicht getropte Bladen; de Kelken ongedoornd.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Deeze behoort, wederom, tot de Zagte Doornen, een zonderling Plantje, welks Wortel zwart is en zoet van Smaak, schietende een Stengetje van een Handbreed of een half Voet hoog, bezet met zeer lange, smalle, spitse Haairige Bladen, aan de enden omgekromd. Het geeft een enkele Bloem, op den top, uit, die vry groot is, van Kleur paarschachtig blaauw, met een geschubden Kelk, zonder Doornen. Op de hoogste toppen van den Schneeberg, in Oostenryk, komt het niet dan zeldzaam voor.

*Polygamia
equalis.*

De fraaiheid doet CLUSIUS zynen smalbladigen laagten Distel, die hier t'huis gebragt wordt door den Heer JACQUIN, betrekken tot den *Edeldistel* van GESNERUS; maar dezelve hadt, volgens SIMLER, de Steng een Elle hoog met weinige Bladen bezet naar die der Dotterbloemen gelykende; 't welk hier weinig strookt (*).

(5) Distel met afloepende onverdeelde Lancet-

V.
vor- *Cnicus
Acarna.
Spaanfche.*

(*) *Per Caulem rara, que referunt Folia Herba quam Mosfblumen appellamus*, zegt SIMLER. Dit Kruid vind ik de *Caltha palustris* te zyn, welke ronde Bladen heeft.

(5) *Cnicus* Fol. decurrentibus Lanceolatis &c. GOUAN *Mensp.* 423. Card. Caule Alato Spinoso. R. *Lugd.* 133. *Acarna major* Caule Folioso. C. B. *Pin.* 379. *Chamaeleon Salmanticensis*, CLUS. *Hist.* II. 155. *Hisp.* 450. β. *Acarna*
hu

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK
Egale
Veelwyve-
ry.

*vormige Bladen, de Kelken Vinswyze ge-
doornd.*

Ontzaglyk gedoornd is wedcrom déeze, die zeer gemeen door CLUSIUS, op 't Land by Salamanca, in Spanje, gevonden wordt, wordende aldaar *Chamæleon* geheten. Hy heeft den Steng in 't wilde een Voet, somtyds een Elle hoog, doch in de Tuinen gezaaid hooger, zegt die Autheur. In Languedok komt hy, op de Velden, meer dan eens Mans langte hoog voor. De Steng is hard en styf, hoekig gevleugeld en bezet met veele lange smalle witachtige Bladen, die dubbelde Doorens hebben. Aan de toppen komen Kroontjes van vyf of zes stekelige Koppen, met paarfche Bloemen. Het Zaad is, zo wel als de Wortels, zoet.

VI.
Spinosisfi-
mus.
Ontzag-
lyke.

(6) *Distel met omvattende, Schaarig gevin-*
de, gedoornde Bladen, een enkelde Steng
en ongesteelde Bloemen.

Op de Alpen van Switserland, Oostenryk en Tartarie, zegt LINNÆUS, groeit deeze, die minder ontzaglyk en onhandelbaar dan de voorgaande is; hebbende de Steng somtyds maar een

humilis Caule folioso. C. B. *Pin.* 379. *Picnomon* Cretz Solonensis. DALECH. *Hist.* 1456.

(6) *Cnicus* Fol. amplexicaulibus, sinuato-pinnatis &c. *Carlina* polycephalos alba. C. B. *Pin.* 380. *Cirsum* Alp. *Spinosisimum* &c. HALL. *Helv.* 679. T. 20. GMEL. *Sib.* II, p. 64. T. 25.

een Handpalm of een Voet, en zeldzaam anderhalf Elle hoog; fomwylen geheel roodachtig of met roode Vlakken, fomwylen groen: de Bladen zagt, byna als die der Paardebloemen ingefneeden, Haairig ruig en met korte Doornen gewapend. Hier van wordt de Wortel, die uit veele dikke Vezelen bestaat, zo wel als die van den Zaagbladigen Doorn, hier voor beschreeven, in 't vroege Voorjaar door de Tartaren en Kalmukken uitgegraven, en gegeten. De Heer GMELIN zegt, dat die Wortels, gekookt zynde, hem beter smaakten dan Fransche Raapen. Zy worden, deswegen, van hun *Epschök* geheten. Somtyds komt de Plant geheel ongestengd voor; gemeenlyk gestengd met paarsche, doch elders ook met witte Bloemen, wier Kelken ongedoornd, maar met Bladen sterk omwald zyn. HALLER ontkent (*), met reden, dat dit de zelfde zy als zyn zeer sterk gedoornd *Cirsium* der Alpen, 't welk 'er anders veel naar gelykt: want hetzelfde heeft, bovendien, zeer stekelige Kelken (†).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(7) *Distel met Vindeelige Bladen en rappige Kelken, met gespitsje Schubben.*

VII.
Cnicus.
Centaurioi-
des.
(8) *Ruuwkel-*
kig.

(*) *Helv. inchoat. p. 75. T. 5.*

(†) De Ridder wil, dat men 'er den Naantjes-Distel van JACQUIN mede vergelyken zal: *sed monoclonos*, zegt h7: dat is: maar die is eenstengig: dat deeze ook is en daar benevens is die geheel weerloos of ongedoornd. Hoe strookt dit?

(7) *Cnicus Fol. pinnatifidis &c. Carduus inermis, Fol. pinn.*

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

VIII.
Cnicus
uniflorus.
Eenbloemige.

(8) Distel met *Vindeelige Bladen*, de *Kelken* rappig ruig.

(9) Distel met *Hartvormige Bladen*, de *Bladsteelen* gekruld gedoornd, de *Steng* omvattende: *knikkende Bloemen* en rappige *Kelken*.

IX.
Cernuus.
Knikkende.

Deeze, waar van de eerste in de Pyreneeſche Bergen valt, de twee anderen in Tartarie, ge-lyken naar de *Centaurea*, door haar Loof en Geſtalte. Zy hebben de Kelken ruuw en rappig, wegens de Vliezige Schubben. De laaſte munt uit door haare Hartvormige Bladen, zo by den Grond als aan de Steng, die in de Tuinen eens Mans langte hoog wordt, en groote doch knikkende Koppen heeft en geelachtige Bloemen van een aangenaamen Honigreuk, ſtortende ook een dik Vogt, dat niet onſmaakelyk, maar een weinig bitter is, uit.

O N O P O R D U M. Ezelsdoorn.

De Stoel is met Kuiltjes of Putjes als een Ho-

pinn. ferratis inermibus &c. *H. Cliff.* 392. *Centaur. majus* Fol. *Cinaræ Cornuti.* MORIS. *Hiſt.* III. p. 131. S. 7. T. 25. f. 2.

(8) *Cnicus* Fol. pinnatifidis, Calyce ſcarioſo villoſo. *Mant.* 572. *Centaurea* Cal. Membranaceis &c. GMEL. *Sib.* II. p. 36. T. 38.

(9) *Cnicus* Fol. Cordatis &c. *H. Upf.* 251. *Card.* Fol. ex cordato-lanceolatis &c. GMEL. *Sib.* II. p. 47. T. 19.

Honigraat, en de Kelkschubben zyn spitspuntig in dit Geslagt, het welk nog de vier volgende Soorten van Distelen bevat, die onder den zooderlingen Griekfchen naam *Onopordon* begrepen zyn, waar van ik den Geslagtnaam heb ontleend, als boven: dus

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(1) Ezelsdoorn met rappige Kelken, die de Schubben uitgebreid hebben; de Bladen langwerpig Eyrond en uitgehoekt.

I.
*Onopordum
Acanthium.*
Gemeene.

Deeze, dien men *Witte Weg-Distel*, in 't Fransch *Epine blanche* noemt, komt door geheel Europa, en in onze Nederlanden, op woefte drooge plaatfen voor. Zeer overvloedig vindt men hem, te Landskroon in Sweeden, op de Wallen. Weinig twyfelt men, of deeze is het *Acanthium* van DIOSCORIDES, en het *Onopordon* van ANGUILLARA, welke benaaming, die Ezelveest betekent, hy nog in sommige deelen van Vrankryk en Italie voert.

Hy heeft een Steng van zes Voeten en hooger, die Takkig gearmd is en door de afloopen-

(1) *Onopordum* Cal. Squarrosis, Squamis patentibus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 927. p. 531. *Veg.* XIII. p. 607. GORT. Belg. 231. KRAM. *Austr.* 239. *Fl. Succ.* 653, 724. GOUAN *Monsp.* 424. R. *Lugdab.* 134. Spina alba f. tomentosa latifolia sylvestris. C. B. *Pin.* 382. LOES. *Prusf.* 261. T. 82. Card. tomentosus Acanthi folio vulgaris. TOURNEF. *Inst.* 441. Acanthium. DOD. *Pempt.* 721. LOB. 16, II, 1,

Ii

IV.
AFDEEL,
XX.
HOOFD-
STUK.

*Egaale
veelwyve-
ry.*

pende Bladen als gevleugeld. Zy gelyken naar die van 't Beerenklaauw en zyn, zo wel als de Steng, met een witte Wolligheid, nu ylder dan digter, overtoogen. De uitgesneede punten, aan den rand, zyn driehoekig en hebben op ieder hoek een sterken Doorn, somtyds twee. Op 't end der Takken komen groote Bloemen, waar van de Kelkschubben ook spits gedoord zyn, met een groot getal Violette Blommetjes.

Door verscheidene is de kracht des Saps van dit Kruid tegen de Kanker, zo in de Lippen als in de Borsten, beproefd. Men heeft somtyds eenige vrugt van deszelfs oplegging gemeend te bespeuren. Inwendig is 'er ook gebruik van gemaakt, tegen de Etterborst. GOELICKE deedt een Scheidkundig onderzoek op de Wortels, welke eetbaar zyn, zo wel als de Spruiten en Stoel, gelyk die der Artisjokken.

II.
*Onoper-
dum illy-
ricum.*
Middel-
landsche.

(2) *Ezelsdoorn met rappige Kelken, die de onderste Schubben Haakig hebben, de Bladen Lancetvormig Vinswyze verdeeld.*

Het Loof van deeze, die aan de Kusten van de Middellandsche Zee groeit, is Afchgrauw, niet groen: de Steng, die in de voorgaande regthoekige Vleugels heeft, in den Kelk uit-
loo-

(2) *Onopordum* Cal. Squarrosis &c. GOUAN *Monsp.* 424.
Spina tomentosa alt. *Spinosior.* C. B. *Pin.* 382. *Acanth.*
Illyricum. LOB, *lc.* II. I. BARR. *lc.* 501.

loopende, heeftze hier gegolfd en beneden den **IV:**
 Kelk eindigende. Ook zyn de onderfte Kelk- **AFDEEL**
 Schubben Haakig omgeboogen, Lancetvormig. **XX.**
HOOFD-
STUK.

(3) Ezelsdoorn met Schubbige Kelken.

In Portugal en Languedok, doch uitheemfch, **III.**
 komt deeze voor, welke uit Arabie haare af- **Onopor-**
 komst zoude hebben. De Koppen zyn niet **dum Ara-**
 ftekelig, maar de Bladen en Steng, welke meer **bicum.**
 dan eens Mans langte hoog wordt. **Arabifche.**
FORS-
KAOHL nothans heeft zulk een Distel in A-
 rabie niet aangetroffen.

(4) Ezelsdoorn zonder Steng.

De Groeiplaats was onbekend van deeze, die **IV.**
 Bladen als der Tweede heeft, Wollig witach- **Acaulon**
 tig en in 't geheel geen Steng. Uit den Wortel **Onge-**
 geeft zy een ongefteelden Kelk of Bloemknop, **stengde.**
 daar anderen zydelings zig byvoegen.

Dit en de drie voorgaande Geflagten de
 meeste Soorten van *Doornen* en *Distelen*, wel-
 ke wild voorkomen, bevattende, zo kwam ik
 dien aangaande hier tot deeze algemeene Be-
 denkingen.

De

(3) *Onopordum Calycibus imbricatis.* H. *Upp.* 249. Card.
 tom. Acanthi folio alr. Lusitanicus. **TOURNE.** *Inst.* 441. **BARR.**
Jc. 501. Arabicus. **FLUK.** *Alm.* 85. T. 154. f. 5. Acanthium
 altissimum Lusitanicum. **MOR.** *Hif.* III p. 153.

(4) *Onopordum acaule.* *Syst. Nat. Veg.* XIII. *Onop acau-*
lon ferme, Flore albicante. **JUSS. VAILL.** *Mem.* 153. **HALL.**
Goett. 357.

IV. De Doornen en Distelen schynen als het uit-
 AFDEEL. werpzel en de droefem der Aarde te zyn. Men
 XX. zietze immers voortkomen op allerley woefte
 HOOFD- plaatsfen en op dé Akkeren het Kruid verftik-
 STUK. ken. Ook worden zy aangemerkt als gevolgen
Egaale
Veelwyve
 77. van den Vloek uit den Val gefprooten (*). De
 Planten, daar gemeld, nochtans zyn geheel
 andere Kruiden dan onze Doornen en Distelen,
 die ook niet groeijen in 't Beloofde Land. RAB-
 BI *Salomon* merkt aan, dat 'er twintig naamen
 van Doornen in 't Hebreeuwfeh zyn. Daar ko-
 men in de Oosterfche Landen, zo wel als in
 Afrika en de Indiën, veelerley Heefterige,
 Houtige, Slingerende, Kruipeude en Boom-
 achtige Doorngewasfen voor, die een onbegry-
 pelyke belemmering in 't pasfeeren der Wilder-
 nifen maaken; gelyk dit in Europa ook met de
 Haagedoorn, Sleedoorn en dergelyken, doch
 in minder graad, plaats heeft: maar men kan
 dezelfen, om dat zy zo veel nuttigheid ver-
 fchaffen, niet aanmerken als een Vloek des
 Aardryks. De Witte Doorn, immers, levert
 uitmuntende Haagen tot afweering van het
 Vee, en de Zwarte niet alleen Sleg-Pruimen,
 maar

(*). Het Aardryk zy om Uwent wille vervloekt: — ook
 zal het U Doornen en Distelen voortbrengen. *Gen.* III. vs. 17,
 18. De Aarde, die Doornen en Distelen draagt, is verwerpelyk
 ende naby de vervloeking. *Hebr.* VI. vs. 8. In 't He-
 breeuws heeft men daar *Koots ve Dardar*; in 't Griekfeh
Akanthas kai Tribolous; 'welk volgens BUXTORE het zelf-
 de berekent.

maar ook elders de Arabifche Gom uit (*). Deze Slee-Doorn groeit in Afrika, tufchen Bar-^{IV.}barie en Senegal, maakende aldaar groote Bos-^{AFDEEL}fchen, en is waarfchynlyk in Ethiopie gemeen.^{XX.} Men vindt in Klein Afie, Paleftina, Egypte en ^{HOOFD-}Arabie, de Echte *Acacia*, die niet minder ge-^{STUK.}doornd is, wegens haar verdikte Sap in de Geneeskunde bekend (†), en de *Alhagi* der Moo-^{*Polygamia*}ren, op welker Loof de Perfen een Soort van ^{*aqualis.*}*Manna* verzamelen, die in Greintjes voorkomt als Koriander-Zaad (‡). De eerfte is byna de eenigfte Boom in Steenachtig Arabie, daar Plan-ken van gezaagd kunnen worden, waarfchynlyk het Sittim-Hout der Hebreen. De andere, *Aghul* genaamd by de Arabieren, ftrekt voor de Kemels tot Verfnapering.

Waarfchynlyk zullen deeze of dergelyke Doorn-Gewafsen, op andere plaatsen der Heilige Schrift, daar zy als Haagen, Boompjes, of Bosfchen voorkomen (gelyk de brandende Braambosch van MOSES,) door Doornen bedoeld worden. Immers men vindt daar van fomtyds ook als Brandftof gefproken en de fteekende eigenfchap heeftze veel doen gebruiken tot Gelykenifsen. Maar men heeft 'er ook

(*) Zie deeze *Nat. Hift.* II. D. II. STUK, bladz. 576.

(†) *Mimosa Spinis geminatis distinctis* &c. Zie II. D. III. STUK, bladz. 614. &c.

(‡) *Hedyfarum Fol. simpl. Lanceolatis* &c. Zie II. D. V. STUK, bladz. 524. &c.

IV. ook ander slag Doornen , gelyk die daar SA-
 AFDEEL. L O M O van spreekt, als hy zyne Beminde ver-
 XX. gelykt by een Lelie onder de Doornen, en op
 HOOFD den Berg Libanon groeijen Kruiden van deezen
 STUK. aart, die andere Figuurlyke Spreekmanieren op-
Egale
Veelwyve-
ty.

Maar in allen gevalle schynen de Doornen en Distelen meer tot nuttigheid , dan tot een Vloek te zyn geschapen. Men kent 'er een Akker des Luijaards aan en dus bestond de Straf alleen daar in , dat de Mensch , willende de Vruchten des Aardryks , Brood en Moeskruiden , eeten, daar toe den Landbouw oefenen moest, den Akker van Onkruid zuiveren, en dus werken tot zweetens toe. *In het Zweet Uwes aanschyns zult gy Brood eeten*, waren de Woorden van God ; en dit heeft plaats in alle Landen waar men Koorn zaait : doch in veele deelen des Aardbodems leeft men van Dädels, Nooten , Karstengen en andere Boomvruchten , in sommige haalt men uit de Boomstammen Meel , men eet de toppen van den Palmiet , tappende Wijn uit de Stammen , of plukt zelfs van de Boomen Brood (†).

Zal

(*) By voorbeeld een *Scolymus* , *Chamaeleon* , *Carthamus* en de *Syrifche Melkdoorn* , by de Arabieren *Bedeguard* genaamd. De zodanigen kon het Gedierte des Velds vertreden. Zie 2 *Koningen* XIV. vs. 9.

(†) Ik heb hier den in Oostindie en in de Zuidzee onlangs ontdeekten Broodboom (*Artocarpus*), *Rademachia* door den Heer THUNBERG genaamd , waar van ik de Vrucht in een

Zal dan de gezegde Vloek alleen 't Geslacht **IV.** van Japheth raaken, terwyl de Nazaaten van **AFDEEL.** den vervloekten Cham de Spys als in den Mond **XXX.** Hoort groeit? Men heeft zig daarover niet te beklaa **STUK,** gen, als men de nuttigheden van dit Onkruid *Polygamia aqualis.* nagaat, die ik in 't byzonder meest opgenoemd heb. In 't algemeen is het Loof der Doornen en Distelen bitterachtig; doch welk een heilzaam Bitter levert niet de Gezegende Distel uit? Ik zwyg van de afzettende hoedanigheid, die aan den Everwortel en anderen toegeschreeven wordt. Van sommigen zyn de Bladen eetbaar als Moes: de Wortels verftrekken aan de Tartaaren tot Lekkerny en de Stoel der Bloemknoppen is in 't algemeen eetbaar, gelyk die der Artisjokken, zo **HALLER** meldt. De drooge Bloemen geeven een zeer goed Stremzel voor Melk, en hebben frisch in eenigen een Moskeljaat, in anderen een Honigreuk. De Zaaden van den Vrouwen-Distel strekken tot Medicyn en het Pluis derzelve wordt gebruikt tot Dons om Bedden te vullen. Dat men van de Steelen Papier kan maaken, is uit de Proeven van den Pastoor **SCHAEFFER** blykbaar. Van de Distels wordt de beste Afch tot Glas gebrand, zegt **RAY**.

De Groeiplaats onzer Doornen en Distelen, schynt

een Flech bezit; de Palmiet, die Koolboom genoemd wordt en den Sagoebom op 't Oog. Zie het **I. DEEL** deezer *Natuurlyke Historie*, alwaar ik die beschreef.

li 4

IV. schynt aan de gemaatigde Lugftreek van Europa, Afie en Noord- Amerika , bepaald te zyn. **AfDEEL**
 XX. Geheel Afrika , Oost- en Westindie , is 'er **HOOFD**
 van ontbloot. Men vindtze veel minder op de **STUK.**
Egaale Bergen , dan in Valeijen en vlakke Landsdou-
Veelwyve- wen. Een vette Grond doetze veel hooger op-
 schieten , doch tot geluk des Menschdoms be-
 reiken de ontzaglyke kwetzende Doornen zel-
 den meer dan eens Mans langte. Van de zagte
 Doorns en Distelen komen 'er tot drie en vier
 Ellen , ja tot twaalf Voeten hoog voor, ge-
 lyk wy gezien hebben. Ik gaa nu over tot
 een Geslagt derzelve , waar van het gebruik
 onder ons meer bekend is , genaamd

CYNARA. Artisjok.

Dit wordt van dat der Doornen onderschei-
 den door een rappige uitgebreide Kelk, met
 Vleezige Schubben , aan 't end uitgerand en
 een puntje hebbende. De Soorten zyn vier als
 volgt.

1. (I) Artisjok met eenigszins gedoornde , gevin-
Cynara de en onverdeelde Bladen, de Kelkschub-
Scolymus. ben Eyronde.
 Gewoon,

In

(1) *Cynara Foj. subspinosis pinnatis indivisique &c. Syst. Nat. XII. Gen. 928. p. 531. Veg. XIII. p. 607. GOUAN Monsp. 425. H. Cliff. R. Lugdb. &c. Cinara fylvestris latifolia. C. B. Pin. 384. β. Cn. Hort. aculeata. C. B. Pin. 383. Scolymus Dioscor. CLUS. Hist. II. p. 153. γ. Cyn. Hort. Fol. non aculeatis, C. B. Pin. uts. LOB. Ic. II. 4.*

In de Zuidelyke deelen van Europa groeit op de Velden dit Gewas, dat men hier in Tuinen teelt, onder den naam van *Artisjokken*. Vee-
 len schryven *Artichokken*, naar 't Fransch *Artichaud*; doch, dewyl het anders uitgesproken wordt, verkies ik dus te schryven. Aangezien
 GALENUS 't woord *Kunara* gebruikt heeft, zo blykt, dat het van Griekschen oorsprong zy en beter *Cynara* geschreeven worde dan *Cinara*, gelyk de genen doen, die het van de Mesting met Asch afleiden.

Buiten twyfel zyn de Tuin-Artisjokken geteeld uit Zaad van de Wilde, *Scolymus* by de Grieken genaamd, die de Steng maar een of twee Voeten hoog heeft. In de Tuinen komen, uit hetzelfde Zaad, gedoornde en ongedoornde Planten voor, waar van de eersten, *Kardons* genaamd, alleen de Stengen of Bladstruiken eetbaar hebben; waar toe zy in Vrankryk geteeld worden. Voorts is 'er een ongemeen verschil, naar den Grond, Mesting en Behandeling, zo in de hoogte van de Steng, de meer of mindere insnyding der Bladen, derzelver breedte; als in de figuur en grootte der Koppen, de plaatsing en stekeligheid der Schubben en de Vleezigheid, zo van dezelve als van den Stoel. Men heeftze doorgaans grooter dan een Vuist, als een Pynappel of Kinderen-HOOFD, met uitsteekende, spitse en zelfs omgekromde Schubben: maar in Engeland vallen 'er, hoedanig eene LOBEL afbeeldt, die rond en byna

IV.
 AFDEEL
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 aequalis.*

IV. effen gebold zyn, van boven plat, een omtrek hebbende van agttien of twintig Duimen zo
 AFDEEL. XX. hy fchryft, en dus ieder op zig zelf een mid-
 HOOFD- delmaatigen Ketel vullende, wanneer menze
 STUK. kookt. Dan, naamelyk, zullen de Schubben,
 Egaale naar gedagte, los gaan, die in deeze, onder den
 Veelwyve- naam van Engelsche Artisjokken by de Tuin-
 77. lieden bekend, digt geflooten zitten. De Zeeuw-
 fche zyn alleen van de Engelsche onderscheiden,
 dat zy niet groot van bol vallen; muntende
 anders ook in Vleezigheid uit.

Van de Artisjokken wordt de Stoel, dat is de Bodem, waar op de Bloemen rusten, wanneer zy gekookt zyn gegeten en de Schubben uitgezoogen. Sommigen vinden hier Smaak in; doch 't is zeker, dat de Saus de meefte aange- naamheid aan deeze Spyze geeft en dat het een zwaar Voedzel zy. De Italiaanen, niettemin, eeten ze raauw, met Zout, Olie en Peper. Het heeft de naam, dat 'er de Minnelust door opge- wekt worde, en hierom doet het Vrouwvolk gaarn de Stoelen in Ragouts en Pafteijen.

II. (2) Artisjok met gedoornde Bladen, die allen
 Cynara Vindeelig zyn; de Kelkschubben Eyrond.
 Carduncu-
 lus.
 Kandia-
 fche. Deeze, van Kandia zo 't fchynt afkomstig,
 zou

(2) *Cynara* Fol. *Spinofis*, omnibus *Pinnatifidis* &c. *GOUAN*
Monfp. 425. *Cinara* *Spinofa* *cujus* *Pediculi* *estantur*. *C. B.*
Pin. 383. *Scolymus* *aculeatus*. *TAB. Hist.* 1075. *mihi* II.
 p. 397.

zou een basterd - Soort zyn kunnen van de voorgaande en volgens de benaaming zou zy met de gezegde Kardons strooken. De Afbeelding by **T A B E R N E M O N T** vertoont een aanmerkelyk verschillend Gewas. De Bloem is hoog blaauw, met graauwe Meeldraadjes. Het is een overblyvend Kruid, zo wel als 't gewoone, dat ook de Winterkoude gemeenlyk zonder dekzel hier te Lande niet verduurt.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

(3) Artisjok met gedoornde Vindeelige Bladen, die van onderen Wollig zyn, de Kelkschubben Elsvormig.

III.
*Cynara
humilis.*
Laage.

De figuur der Koppen betreft hier deezen Tangerfchen blaauwbloemigen Distel, die de Bladen fyn verdeeld, van onderen Wollig grys en fcherp gedoornd heeft. De Steng is naauwlyks zo lang als de Bladen in deeze Soort, die dus veel kleiner is en niettemin de Zaden veel grooter heeft dan de anderen.

(4) Artisjok zonder Steng, met gevinde ongedoornde Bladen, die van boven glad zyn.

IV.
Acaulos.
Onge-
ftengde.

In Barbarie groeit ook deeze, een zonderlinge Soort,

(3) *Cynara* Fol. Spinosis Pinnatifidis &c. Cin. sylv. Bœtica. **CLUS.** Cur. 35. Card. Ting. Flore magno cœruleo &c. **PLUK.** Alm. 85. T. 81. f. 2. Confer. Card. Andelusiacus. **PLUK.** Alm. 85. T. 19.

(4) *Cynara* acaulos Fol. inermibus &c. Cyn. acaulos Tunetana, Tafga dicta &c. **TILL.** Pis. 41. T. 20.

IV. Soort, door TILLIUS afgebeeld, hebbende
 AFDEEL. een groote welriekende Bloem. De beschry-
 XX. ving, welke hy daar van geeft, is opmerkelyk.
 HOOFD- „ In het Ryk van Tunis, zegt hy, de geheele
 STUK. „ Streek van Utica tot aan het Meir naar 't
 „ Zuiden, wordt deeze ongestengde Plant,
 „ *Tafga* genaamd, gevonden. Zy heeft een
 „ dikken Houtigen Wortel, byna zonder Ve-
 „ zelen, met Afchgrauwe, niet gedoornde
 „ Bladen, die gefnipperd zyn, van onderen
 „ grys, van boven groen; de Bloemen aange-
 „ naam van Reuk. Zy groeit doorgaans op een
 „ droogen Grond, dikwils op Heuvelen, en de
 „ Gewelven van die Kelders in de Ruinen van
 „ Karthago, welke, eertyds tot Waterleidingen
 „ gestrekt hebbende, thans tot Wooningen voor
 „ de arme Mooren dienen, zyn 'er mede als
 „ bekleed. Van dat ruuwe Volk worden de
 „ Bladen, tegen een Ziekte der Paarden die van
 „ de Hitte ontstaat, met Gerst gemengd, in-
 „ gegeven. Of het eene der Levantsche Mus-
 „ kus - Artisjokken zy van TOURNEFORT,
 „ durf ik niet verzekeren.”

C A R L I N A. Everwortel.

Een gestraalde Kelk, met de rand-Schubben lang en gekleurd, bepaalt de byzondere Kenmerken van dit Geslagt, waar in de zeven volgende Soorten zyn begreepen.

(1) Ever-

(1) Everwortel met de Steng eenbloemig, IV.
 korter dan de Bloem. AFDEEL.
 XX.

Op openleggende drooge Bergen, zo in Duitsch-
 land als in Italie, groeit deeze Plant die Bladen
 heeft als der Artisjokken, doch ruuwer, en uit
 het midden derzelven een Kop schiet, met de
 Kelkschubben uitgebreid en gekleurd, die daar
 van als een Straalbloem maaken, in 't midden
 paarsche Blommetjes bevattende en daar op
 volgen Zaaden met Pluis, die door een Geuts-
 wys Blaadje afgezonderd zyn. HOOFD-
 STUK.
 I.
Carlina
acaull.
 Onges-
 ftengd.

De Grieken hebben dit Gewas *Witte Chamæleon* genoemd, in onderscheiding van de Zwar-
 te, hier voor beschreeven, welke men gemeen-
 lyk *Everwortel* tytelt, als gemeld is. De Wor-
 tel van het tegenwoordige komt, onder den
 naam van *Radix Carlinæ* of *Cardopathiæ*, in de
 Theriaak en andere Winkelbereidingen. Op zig
 zelf wordt 'er een Afzettende, Hartsterkende,
 Tegengiftige hoedanigheid aan toegeschreeven.
 Zy heeft een Aromatieken Reuk en Smaak, en
 bevat veel Olie. De Stoel wordt, in sommige
 Landen, even als die der Artisjokken gegeten.

(2)

(1) *Carlina* Caule uniflora Flore brevior. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 929. p. *Veg.* XIII. p. 607. *Mat. Med.* 378. *H. Cliff.*
Ups. R. Lugdb. 135. *GOUAN Monsp.* 426. *Carlina* acaulos
 magno Flore albo. *C. B. Pin.* 380. *Chamæleon* albus.
CLUS. Hist. II. p. 155. *CAM. Epit.* 428. *Carlina* altera, *DOD.*
Pempt. 727. *Chamæleon* albus, *LOB.* *Icon.* II. 42

II, DEEL, X, 310A

IV. (2) Everwortel met de Steng gegaffeld ; aan
 AFDEEL. 't end Bloedkleurige Kelken hebbende ; den
 XX. middelsten ongesteeld.
 HOOFD-
 STUK.

II. In Languedok en Provence treft men deze
Carlina
lanata.
 Gewold.
 aan, die schoon paarsche Bloemen heeft, loo-
 pende de waare Kelkschubben allen in een en-
 kelde Dooren uit : terwyl in de overigen de
 Doorens samengefeld zyn , zegt LINNÆUS.
 De zyd - Schubben der Kelken , zegt hy elders ,
 zyn ongedoorn , de binnensten paarsch , waar
 tusfchen de waare Schubben zullen geplaatst
 zyn. Hoe 't zy ; de Bloem , getuigt zyn Ed. ,
 is driemaal grooter dan van de Gemeene Car-
 lina : na 't bloeijen werpt de Plant haare Wol-
 ligheid af en is vol van een Bloedkleurig Sap.
 Zy komt met één , met twee of met drie
 Bloemen voor , en in dit laatste Geval is de mid-
 del - Bloem ongesteeld en zeer groot. De Bladen
 zyn met groote sterke fcherpe Stekels gewa-
 pend.

III. (3) Everwortel met de Steng veelbloemig ,
Corymbo-
 Ja. fomtyds verdeeld ; de Bloemen ongesteeld ,
 Getuuld. de Kelken geel gestraald.

(4)

(2) *Carlina* Caule bifido &c. *Carlina* Caule trifloro di-
 chotomo. GOUAN *Monsp.* 426. *Carl.* Sq. Cal. termin. pur-
 pureo-rubentibus &c. GER. *Prov.* 183. *Carl.* Flore purpu-
 reo rubente patulo. T. GAR. *Aix.* 86. T. 21. *Acarna* A-
 traçylidis folio , amplo Flore. RARR. *lc.* 483.

(3) *Carlina* Caule multifloro subdiviso. R. *Lugdb.* 135.
Acarna Aputa umbellata. COL. *Expbr.* 1. p. 28. T. 27. β.
Carlina sylv. Flore Aureo perennis, TOWNSE. *Inst.* 500.

(4) Everwortel met de Steng veelbloemig, IV.
 getuild; de Kelken der end-Bloemen wit AFDEEL.
 gestraald. XX.
 HOOFD-
 STUK.

(5) Everwortel met zeer weinige ongesteelde IV.
 zydelingse Bloemen. *Carlina*
vulgaris.
 Gemeen.

Deeze drie Soorten onderscheiden zig ge-
 noegzaam. De eerste komt in Italie aan de Zee-
 kant voor, de laatste in de Wildernissen van
 Spanje. Deeze beiden hebben de Bloemkrans
 geel, de middelste wit en deeze groeit door ge-
 heel Europa, als ook in Siberie, op Berg-
 achtige drooge Gronden. In onze Nederlan-
 landen valt zy in de Duinen by Heemstede,
 als ook in Overysfel, Vriesland en elders, op
 Zandige Gronden, in Switserland op dorre
 Heuvelen.

De Steng van deeze Gemeene, welke men,
 volgens den Heer DE GORTER, in 't Hol-
 landsch *Driedistel* of *Wilde Veld-Saffraan* noemt,
 is regtopstaande, paarsch, rond, eenigermaate
 Wollig, zeer Takkig en veelbloemig. Alle de
 Bla-

(4) *Carlina* Caule multifi. Corymboso &c. GORT. Belg.
 232. Fl. Suec. KRAM. Austr R. Lugdb. &c. GMEL. Sib. II.
 p. 82. *Carlina* fylvestris vulgaris. CLUS. Hist. II. p. 155.
 Cnicus sylv. Spinoflor. C. B. Pin. 378. Carl. Leucacantha.
 DOD. Pempt. 727.

(5) *Carlina* Flor. sesilibus lateralibus paucissimis. GOUAN
Monsp. 426. Carl. Squamis Calycinis terminalibus &c. GER.
Prov. 184. *Carlina* sylv. minor Hisp. CLUS, Hist. II. p. 157.
Acarna Fl. luteo patulo, C. B. Pin. 379.

IV. Bladen zyn gewapend met fcherpe Doorens ,
AFDEEL. aan de hoeken van hunne infnydingen of tan-
XX. den , en zeer Wollig. De Bloemen zyn paarfch-
HOOFD. achtig van binnen , met een bleek geelachtigen
STUK. of witten rand. Men heeft in Duitfchland aan
Egaale
Veelwyve-
ry. ééne Plant van dit Gewas , uit den Grond ge-
 graven , drie-en-twintig Stengen en aan de-
 zelve op één naa tagtig Bloemen geteld. De
 middelste Steng , welke de grootfte was , hadt
 ’er tien. Men hielt daar , het by zig draagen
 van zulk eene Steng met drie Bloemen , voor
 een Middel tegen de Sood in de Maag of Pyn
 voor ’t Hart (*).

VI. (6) Everwortel met een veelbloemige Steng ,
Carlina
Pyrenaica.
 de Bladen afloopende en gefchaard.

Pyre-
naicfch. Op de Pyreneefche Bergen aan de Spaan-
 fche zyde komt deeze voor , die de Gefalte
 heeft van den Ezelsdoorn , zynde een geheel
 Wollig en ontzaglyk Doornig Gewas , met al-
 le de Doorens geel. De Kelken , niet zeer
 groot , hebben losfe gedoornde Schubben , die
 regtopftaan en rappig zyn , smal Lancetvormig.
 De binnenfte Schubben , die de Krans maaken ,
 zyn wit , de Blommetjes paarfch. Met veel
 Bloemen is Kroonswyze de Steng verfierd.

(7)

(*) *Eph. Nat. Cur. Nov. Tom. II: Obs. 45.* Mifchien zal de voorgemelde naam *Cardopathia* , aan dit Kruid gegeven , daar van afkomstig zyn.

(6) *Carlina* Caule multiflora , Fol. decurrentibus runcinatis ,
Card. tomentosus Pyr. Spinofissimus , *Flora albo.* BURS. XXI; 434

(7) Everwortel met een getakte Steng, de Kelken op de kant gedoornd. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.

Dus bepaalt de Ridder een Kaapfch Gewas, dat ook de Bladen gedoornd heeft, en 't welke hy achtte misfchien een Soort te kunnen zyn van het volgende Geflagt of van dat der Gorteria, 't welk verfcheide Doornige Kaapfe Planten influit; doch men moest het, zegt hy, nader zien. Elders was van hem gezegd, dat het een Soort van Gorteria zy (*).

VII.
Carlina
Atractylodes.
Kaapfch;

A T R A C T Y L I S. Straalkop.

Deezen naam, van ouds voor een Diftel met ftekelige Koppen, die men Veld - Saffraan noemt, in 't volgende Geflagt te befchryven, gebruikt, past de Ridder niet oneigen toe op dit Geflagt, 't welk wegens de Stekeligheid, in navolging van 't *Crocodilium* van PLINIUS, door VAILLANT *Crocodilodes*, als Krokodil-achtig, was getyteld. Het heeft de Bloemen gekranst met vyftandige Blommetjes, en bovendien is de Kelk met ftekelige Bladen by uitneemendheid geftraald; des ik het *Straalkop* tytel. Het bevat de volgende Soorten.

(1)

(7) *Carlina* Caule ramoso, Cal. Spinis ciliatis. *Am. Acad.* VI. *Afr.* 46. *Carlina* polycephalos, *Polyacanthæ* vulgari similis, *Æthiopica*. PLUK. *Alm.* 86. T. 273. f. 4. mala.

(*) *Mant. alt.* p. 462.

Kk

IV. (1) Straalkop met een ongestengde Bloem.

AFDEEL.

XX.

HOOFD*

STUK.

1.

*Atractylis**Gummifera*.

Gomdraa-

gende.

De eerste, *Gomdraagende* genaamd, om dat'er aan de Koppen een foort van Gomharst stolt, die voor Mastik gebruikt kan worden, groeit op Kandia en in Italie. COLUMNA wil, dat het de Witte Chamæleon van DIOSCORIDES zou zyn, doch die bragt de Gom, zo hy meldt, uit den Wortel voort, en is de Carlina, voorgemeld. ALPINUS hadt wel deze Plant uit Kandia voor den Witten Chamæleon ontvangen, maar hy toont aan, dat het de *Pynappel-Doorn* zy van THEOPHRASTUS.

Dezelve brengt, zegt hy, uit éénen Wortel veele lange Bladen voort, naar die van Eisch gelykende, maar witter, styver, breeder en zagt: in wier midden een Kop gedoo-ken zit, uitwendig beschut door lange, kruiswys' geplaatste Stekels, die een witte Wolligheid insluiten, met korreltjes van de gezegde Gom. De Wortel is een Duim dik, loopt dun uit, van buiten bruin, van binnen wit, zeer heet van Smaak en aangenaamer, doch flaauwer van Reuk dan de Everwortel der Zuidelyke Landen.

(2)

(1) *Atractylis Flore acauli*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 930. *Veg.* XIII. p. 603. *Carlina acaulos Gummifera*. C. B. *Pier.* 380. *Carduus Pinea Theophrasti*. *ALP. Exot.* 126. T. 124, 125. *Chamæleo albus Dioscoridis*. *COLUMN. Ephr.* I. p. 1. T. 12.

(2) Straalkop met Tandswys' uitgehoekte Bladen en een gestraalde Bloem, die een uitgebreid Omwindzel heeft, de Steng Kruidig.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Op hooge Heuveln by Madrit nam LOEF-
LING deeze waar, die Stengetjes maakte van
een Vinger of een half Voet op 't hoogste, zeer
sterk geweld en geheel met Blaadjes bekleed,
die getand waren en gedoornd, groen, over-
hoeks geplaatst. De Bloemkop, omringd met
dergelyke uitgebreide Bladen, bestond uit Bor-
stelig gedoornde Schubben, een Kelk maaken-
de, met negen of tien Tongblommetjes, die
tweeflagtig waren, gestraald; in 't midden ge-
vuld met Pypblommetjes, door Kafjes onder-
scheiden, schoon blaauw van kleur. Het Zaad
hadt een lang gevederd Pluis.

II.
Atractylis
humilis.
Laage.

(3) Straalkop met de Omwindzels getralied,
Buikig, Liniaal, getand; de Kelken Ey-
rond; geen Tongblommetjes.

III.
Cancellata.
Getra-
liede.

Van

(2) *Atractylis* Fol. dentato-sinuatis &c. LOEFL. It. 161.
Cnicus aculeatus purpureus humilior. TOURNE. *Inst.* 451.
Crocodiloides Atractylis folio. VAILL. *Mem.* 1718. p. 172. β .
Carlina minima Caulodes Hispanica. BARR. *Rar.* 1127. T.
592.

(3) *Atractylis involucri cancellatis* &c. GOUAN *Monsp.*
426. *Atr.* Fol. Linearibus dentatis. H. *Cliff. R. Lugdb.* 137.
Atr. Flore radiato nudo. LOEFL. *Itin.* 162. *Acarna Capitulis*
globosis. G. B. *Pin.* 379. *Eryngium parvum palmare* Fol.
ferratis. MOR. *Hist.* III. p. 166. S. 7. T. 36. f. 16. Car-
dus

Kk 2

IV: Van dergelyke kleinte als 't voorgaande is
AFDEEL. dit Kruidje, dat op de Velden van Kandia en
XX. Sicilie, als ook in Spanje groeit, zynde om-
HOOFD- streeks Montpellier thans ook genaturalizeerd.
STUK. Men noemt het in 't Fransch aldaar *la Fuselée*,
Egale zegt GOUAN; dat mooglyk *Spille-Distel* zou
Veelwyre- kunnen betekenen; welke naam aan de *Atrac-*
ty. *tylis* der Grieken in 't Hoogduitsch gegeven
wordt; om dat de Koppen naar een Spelde-
werksters Klos gelyken. Zy zyn wonderbaar,
zo de Ridder aanmerkt, als door de Natuur
geschikt tot afweering der vliegende Infekten.
De kleine blaauwe Blommetjes zyn gevat in een
Eyrond Kelkje, dat beslooten is binnen een
Traliewerk van smalle Vinswys' getakte Blik-
jes, 't welk rondom zig een Sterswys' uitge-
breid Omwindzel van Kantdoornige Blaadjes
heeft (*). Voor dat deeze Koppen open gaan,
werden zy van de Ingezetenen op Kandia, nog
malsch zynde, met Zout en Peper, gelyk by
ons de Radyzen, gegeten. De Steng wordt
gezegd een Handbreed hoog te zyn, en, gelyk
de Liniaal-Lancetvormige Bladen, met een
Spinnewebbig witte Wolligheid bekleed. Het
Zaad-

duus parvus. J. B. *Hj.* III, p. 93. *Carduus minimus.* **ALB.**
Exot. 254.

(*) Duidelyker vindt men zulks door den meergemelden
Heer Doctor BERKHEY in Afbeelding voorgesteld, *Fig.* 31.
op zyne Tweede Plaat, doch waar het buitenste Omwind-
zel, dat uit vyf Blaadjes moest bestaan, ontbreekt.

Fig. 1.

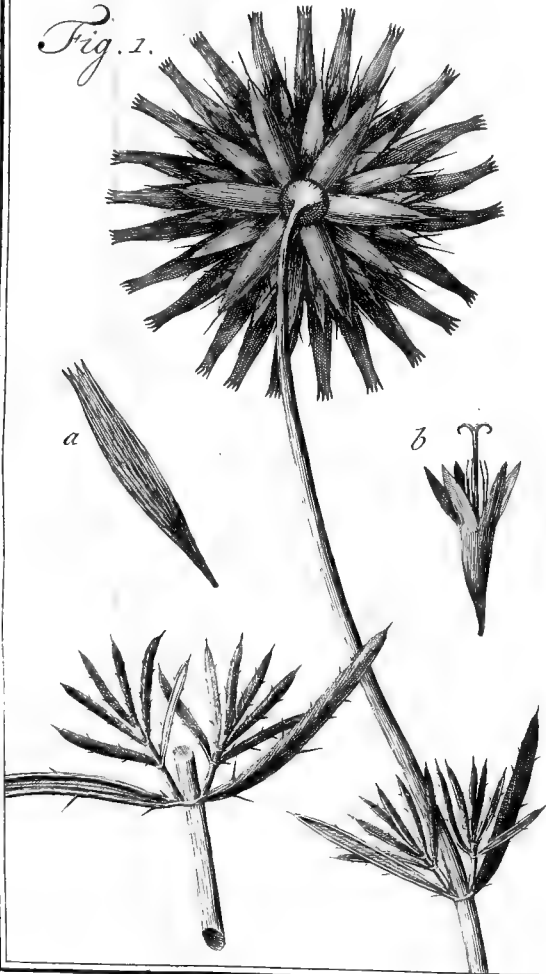

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 2.

Zaadknijfe is gepluimd ; de Stoel gedekt met samengegroeide Kafjes. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(4) Straalkop met de Bladen tegenover elkan- IV.
Atractylis
oppositifolia
Paarblad-
ge.
der gepaard.

Tot de *Gorteria* is , onder den bynaam van *Heefterige* , door LINNÆUS betrokken geweest een Kaapfch Gewas , in de Akademie-
Tuinen bekend , welk de Grootte BOERHAAVE onder den naam van *Afrikaanfche Carthamus* , die Heefterig is , met Bladen van Ilex en een Goudkleurige Bloem , hadt voorgesteld. De fchrandere BERGIUS heeft het vervolgens omftandig befchreeven. Alzo het een Krans van Tongblommetjes heeft , die tot de Samentee-
ligen behooren , doch enkel Mannelyk zyn , hebbende geen Styl noch Stempel , en de Stoel met Haairige Kafjes is bezet (*), zo oordeelde thans de Ridder , dat het nader kwam aan dit Geflagt. De Bladen zyn Eyronde Lancet-
VOR-

(4) *Atractylis Foliis oppositis*. *Mant.* 477. *Gorteria Fruticosa*. *Sp. Plant.* 1285. *BERG. Cap.* 302. *Atractylis Fol. oblongo-ovatis &c.* *R. Lugdb.* 137. *N.* 2. *H. Cliff.* 395. *Carthamus Afr. Frutescens Folio Ilicis Flore Aureo.* *BOERH. Lugdb.* *WALTH. Hort.* 13. *T.* 7. *Carlina Africana?* *PLUK. Alm.* 86. *T.* 273. *f.* 5.

(*) Dit komt eenigszins vreemd voor , daar de *Gorteria* tot de *Basterd- Veelwyvery* , en wel tot de *Vrugtelooze* : (zie myn II. DEEL I. STUK , bladz. 247) , behoort: doch men moet aanmerken dat de Mannelykheid der Blommetjes van den Omtrek , die in de *Basterd- Veelwyvery* Vrouwelyk zyn , zulks veroorzaakt.

K k 3

IV. vormig en van onderen Wollig, zo wel als de
 AFDEEL. Blaadjes van den Kelk, en allen bezet met
 XX. Doorntjes.
 HOOFD-
 STUK.

De Heer N. L. BURMANNUS heeft deeze
Egale
Veelwyve-
 77. Gorteria op haar plaats gelaten en telt geene
 Atractylis onder de Kaapfe Planten; maar van
 het voorgaande Geslagt brengt zyn Ed. behalve
 de *Carlina Atractyloides*, ook eene *scabra* te
 berde, die de Steng gebladerd heeft, met Lan-
 cetvormige 'Tandswys' gekwabde, uitgegulpte,
 Wollige Bladen: eene *patula*, by PLUKEN-
 NET afgebeeld en eene *aculeata*, die de Steng
 Wollig, veelbloemig, met ongesteelde end-
 Bloemen, de Bladen puntig Linaal uitgegulpt,
 Wollig, meest drie by elkander heeft (*).

v. Het Kaapfche Gewas, waar van ik hier, PLAAT
Atractylis
angustifo-
lia.
 Smalbladi-
 ge.
 PL. LXVII.
 Fig. 1. LXVII. Fig. 1, de Afbeelding mededeel, werdt
 door den Heer THUNBERG, toen hy in Ok-
 tober deezes Jaars 1778, myne nieuwlings van
 de Kaap ontvangen Planten bezigtigde, als iets
 zeldzaams aangezien, 't welk van zyn Ed. in
 zyne Kruidleezingen by de Kaap en verder in
 't Land der Hottentotten, door welken vyfen-
 twintighonderd nieuwe Soorten, zo hy verhaal-
 de, van hem ontdekt zyn, niet was gevon-
 den (†). Hy kende het niet, maar dagt het
 mogt

(*) De meeste Soorten van dit Geslagt zyn gedoorn.

(†) In 't I. Deel van FORSTERS *Reistogt om den Aard-
 kloot*, die dit jaar, in 't Hoogduitsch, te Berlyn in Quarto
 uitgegeven en aan den Koning van Pruisfen opgedragen is,
 vind

mogt eene Soort van *Carlina* zyn. 't Is zeker dat het tot geen der opgemelde Soorten behooren kan, en 't schynt my nader aan dit Geslacht te komen, des ik het hier voordraag: te meer om dat het in de meeste opzigten strookt met de beschryving, welke de Heer BERGIUS van de laatste Soort heeft gegeven, uitgenomen de

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
equalis.*

vind ik, bladz. 61, ten opzigt van den Heer Doktor THUNBERG, deeze zonderlinge Aantekening. „ Een be-
„ kwaam Leerling van LINNÆUS, die eerst D. BURMANS
„ Planten-Verzameling te Leiden in orde bragt, vervolgens
„ drie Jaaren lang aan de Kaap botanizeerde, en, na veel
„ aldaar gemaakte nieuwe Ontdekkingen, op kosten der
„ Oostindische Kompagnie, naar Batavia geschikt werdt,
„ om van daar, in 't jaar 1775, naar Japan te gaan.”
Wat het in order brengen van des Heeren BURMANS Ver-
zameling te Leiden, alwaar dezelve nooit geweest is, en het
in orde brengen zelf, aangaat, moet de Heer G. FORSTER
immer zo slegt onderrigt geweest zyn, als omtrent des-
zelfs schikking naar Batavia en Japan, op kosten der Oostindische
Kompagnie. Die Heer is alleenlyk, in kwaliteit, op den bo-
dem der Ed. Kompagnie derwaards vertrokken; doch het ge-
ne zyne Reizen en Botanische Waarneemingen betreft, zulks
is door zyn Ed. onder begunstiging van eenige particuliere
voornaame Liefhebbers en bevorderaars der Kruidkunde al-
hier, als ook van den Wel Ed. Gestrengen Heer J. C. M. RA-
DERMACHER, Extraordinair Raad van Nederlandisch Indie,
te Batavia, geschied. De Heer FORSTER, moet derhalve daar van
zeer slegt onderrigt zyn: want aan *partydigheid*, welke hy in de
loftuiting van zyn Landsman KOLBE en de verachting der aan-
merkingen van den zo kundigen Abt DE LA CAILLE, aangaande
den toestand van de Kaap der Goede Hope, op de voorgaande en
volgende Bladzyden zo duidelyk blyken laat, kan ik dit niet
toeschryven.

K k 4

II. DEEL. X. STUK,

IV. de figuur der Bladen. Men kan daar van uit het
 AFDEEL. volgende, in vergelyking met het zyne, oor-
 XX. deel vellen.
 HOOFD-

STUK. 't Gewas, volgens den Tak, meer dan een
Egaale Voet lang, my gezonden, waar van het bo-
Veelwyze venste en onderste hier in Plaat vertoond is,
 27. heeft de Gestalte van de *Carthamus*, den Bloem-
 kelk van de *Atractylis* en de Bloem van de *Car-*
lina. De *Takken* zyn rond, wit Wollig, en-
 keld: de *Bladen* gepaard of tegenover elkander
 geplaatst, *Lancetvormig* *Liniaal*, aan den rand
 met eenige fyne regte Doorntjes, en in een
 Doorntje uitlopende: van onderen wit Wol-
 lig, van boven glad, bleek groenachtig, meer
 dan een Duim lang, aan 't agterend dunner,
 de Steng omvattende. Op den top van ieder
 Tak komt een groote eenzaame gesteelde *Bloem*.
 De gemeene Kelk bestaat uit veele over elkan-
 der leggende Blaadjes, die *Lancetvormig* zyn,
 van onderen Wollig wit, van boven glad, aan
 de kanten *Vinswyze* bezet met geele Doorntjes
 en in een lang Doorntje uitlopende; de bui-
 tensten grooter, geen Duim lang, de binnensten
 kleiner. De Bloem is goudkleurig geel, ge-
 straald, samengesteld uit *middel-Blommetjes* die
 tweeflagtig zyn, *Trechtervormig*, hebbende
 een *Cylindrisch* Pypje, ter helfte in vyf spit-
 se Slippen of Punten verdeeld, gelyk men ziet
 by *b*. De Omtrek bestaat uit *Tongblommetjes*,
 als *a*, die *Lancetvormig* geknot, met Streepjes
 overlangs, aan 't end *viertandig* zyn en aan den
 voet

voet een Pypje hebben. De gedagte Trechter-
 blommetjes bevatten de gewoone Meelknopjes, tot een Cylindrisch Pypje om den Styl, die
 tweehoornig gestempeld is, samengegroeid; doch de Tongblommetjes hebben in het Pypje,
 door my geopend, slegts eenige onvolkomene Meeldraadjes. De gesteldheid van den Stoel en
 van het Zaad of Vrugtbeginzel, heb ik, om myne eenigste Bloem, welke ik daar van heb,
 niet te schenden, niet willen onderzoeken.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 aequalis.*

C A R T H A M U S. Saffloer.

Van dit Geslacht, 't welk een Eyronden Kelk heeft, met over elkander leggende Schubben, die aan de Punten ovaalachtig gebladerd zyn (*); doch tot de Kopbloemigen behoort, zyn de negen volgende Soorten beschreeven.

(I) Saffloer met Eyronde onverdeelde Zaags-
 wys' gedoornde Bladen.

I.
*Carthamus
 tinctorius.*
 Gewoone.

Deeze, wier Groeciplaats de Ridder in Egypte

(* Zie de Afbeelding van een Schubbetje; BERKHEY.
 TAB. II. Fig. 4.

(1) *Carthamus* Fol. ovatis integris &c. *Syq. Nat.* XII. Gen. 931. *Veg.* XIII. p. 609. *H. Cliff.* 394. *Mat. Med.* 377. *R. Lugdb.* 135. N. 1. *GOUAN Monsp.* 427. *Cnicus fativ.* f. *Carthamus Officinarum.* C. B. *Pin.* 378. *RUMPH. Amb.* V. p. 215. T. 79. *Cnicus vulgaris.* *CLUS. Hist.* II. p. 152. *Cnicus fat.* *Theophrasti, Carthamus Officinarum.* *LGB. Ic.* II. 19.

Kk 5

IV. te stelt , wordt aldaar overvloedig geteeld vol-
 AFDEEL. gens HASSELQUIST. Men zaait 'er het Zaad ,
 XX. want het is een jaarlyks Gewas , waar van men
 HOOFD- driemaal 's Jaars de Bloemen inzamelt , om die
 STUK. aan de Italiaanen , Venetiaanen , Franschen en
Egale Engelfchen , te verkoopen , onder den naam van
Veelwyve- *Saffranon* , dat anderen *Saffloer* heeten. Hier
 77. mede wordt door de Egyptenaars een sterken
 Handel gedreeven , dewyl de Bloemen tot eene
 Verwitof strekken , geevende een Kleur byna
 als Saffraan ; weshalve menze ook *Basterd - Saf-*
fraan noemt. Zy hebben bovendien eene pur-
 geerende kragt , inzonderheid de Zaden , die
 men deswegen tegen de Aamborstigheid , Geluw
 en Waterzugt , dikwils heeft voorgeschreeven.
 Daar van is de Grieksche naam *Carthamus* af-
 komstig en *Cnicus* van de geele Kleur der Bloe-
 men. In Egypte worden de jonge Bladen als
 Salade gegeten. Te Smyrna gebruikt menze om
 de Melk te doen stremmen en dus maaken de
 Egyptenaars hunne Kaas. Een Ethiopische Soort
 van Pappegaaijen eet het Zaad , met Smaak ,
 dat een Vergift is voor andere Dieren , zegt
 die Autheur. Daarom noemen sommigen het
 ook wel *Pappegaaijen - Zaad* (*). Die van A-
 leppo in Syrie bereiden 'er de Spyzen mede ,
 in plaats van Specery. Zie hier hoe de Inzame-
 ling

(*) Les Perroquets , les Gros - Becs , qu'on nomme Perce-
 Olives et les Bréands en sont fort friands. On ne leur donne
 pas d'autre nourriture a Marseille. *Nouv. Mais. Rustique.*
 Tom. I. p. 622.

ling der Bloemen tot Verwiftof door hem be- IV.
schreeven worde. AFDEEL

„ Uit de verfche Bloemen drukt men het HOOFD

„ Sap tufchen twee Steenen , dat men op STUK.

„ vangt : dus geperst zynde worden zy in *Polygamia*

„ Bronwater , dat in Egypte zout is , meer dan *aqualis.*

„ eens gewafsen , dan weder uitgenomen in de

„ Hand tot Klonten gedrukt , en deeze Klont-

„ ten worden , op de platte Daken der Hui-

„ zen , over Stroomatten uitgespreid , dekkende

„ dezelfen , tegen de fterke Zonnefchyn , over

„ dag , maar 's nagts aan Lugt en Daauw bloot-

„ gefield latende . Dus verandert de Kleur

„ van Citroengeel in Oranje , terwyl zy allengs

„ droogen , wordende hier toe dikwils omge-

„ keerd en verplaatst . Droog zynde , zyn zy

„ tot verzending bekwaam .”

Volgens RUMPHIUS wordt dit Gewas , in Oostindie , op verfcheide Eilanden , veel ge- teeld ; om daar van een Roozeroode Verwe , *Casfomba* genaamd , te maaken , die tot het kleu- ren van Lywaat en Zyde , als ook tot Blanket- zel dient . Het heeft 'er een Steng van vier en vyf Voeten hoog , ja fomtyds zo dik en fterk , dat men dien tot Wandelftokken bezigt . Niet onbekwaam is het ook tot eene Bloemplant in de Tuinen , en de Bloemen worden dikwils , in plaats van Saffraan , in Duitschland gebruikt , om de Pottagie , Melk , en Boter of Kaas , te kleuren . Hier van is de Duitfche naam *Saffloor* , in 't Nederduitsch *Floers* , zegt hy , als Bloe-
men

IV. men van Saffraan betekende; afkomstig, en
 AFDEEL. meldt, dat het, in zyn tyd, omtrent Regens-
 XX. burg by geheele Akkers gezaaid werde. Doch
 HOOFD- daar is een groot onderscheid in dit Gewas naar
 STUK. de Groeiplaats. De schoonste Saffloor, die in
Egale
Veelwy-
verj. Duitschland groeit, komt van Straatsburg, daar
 aan volgt de Thuringische en de Boheemische, in welke Landen het sterk wordt gekweekt. Men teelt het ook in de Zuidelyke deelen van Europa en voor eenige Jaaren is de manier, om zulks het beste te doen, in Sweeden onderzocht en beschreeven (*). Men gebruikt het in Spanje en elders om Veders rood te kleuren, niet alleen, maar ook om dat bekende Blanketzel te maaken, genaamd *Rouge d'Espagne*, 't welk by de Dames veel in gebruik is (†).

Gemeenlyk valt dit Kruid twee of drie Voeten hoog, met een regtopstaande ronde Steng en drieribbige gladde Bladen, die van Lancetvormige figuur en op de kanten gedoornd zyn. Het is naar boven dikwils Takkig, en draagt Hoofdjes naar die van den Gezegenden Distel gelykende, gevuld met lange Pypblommetjes (‡) van

(*) *Stokholmske Verband. XVIII. Band. 1755. p. 208.*

(†) By GEOFFROY wordt gezegd, dat men die Rooze-roode Kleur met Potasch uit deeze Bloemen haalt en by RUMPHIUS, dat men 'er in Oostindie sterk Zuur toe gebruikt: dit schynt tegenstrydig; want men weet dat die Zouten een verschillende uitwerking hebben op de Kleur der Planten.

(‡) De langte deezer Blommetjes en derzelver plaatzing, is door den Heer BERKHEY uitvoerlg in *Fig. 8*, van zyne I. *Plaat*, uit de volgende Soort aangetoond.

van Oranje of Saffraankleur. De Zaaden zyn ^{IV.} zonder Pluis, van figuur als Pynappel-Pitten, ^{AFDEEL;} doch vierkantig, wit van Bast en glanzig, be- ^{XX.} HOOFD-
vattende een Kerntje, dat eerst zoetachtig, ^{STUK.}
vervolgens fcherp en walgelyk is van Smaak.

(2) Saffloer met een Haairige Steng die boven ^{II.}
aan Wollig is; de onderfte Bladen *Vin-* ^{*Carthamus*}
deelig, de bovenften omvattende en ge- ^{*Lanatus.*}
tand. ^{Gewolde;}

In Vrankryk, Italie en op Kandia ftelt L I N-
NÆUS de Groeiplaats van dit Kruid, dat de
beroemde HALLER in de Zuidelykfte deelen
van Switserland, omftreeks Geneve, aan de
Wegen waarnam, zeggende dat het in Walli-
ferland gemeen is. Het voert den naam van *A-*
tractylis by de Autheuren, en valt omtrent een
Voet hoog. De Steng is hard, regt en rond,
de Bladen aan den Wortel half gevind, zyn
fcherp gedoornd; de Bloemkoppen met Kroon-
tjes van dergelyke Bladen omgeven: de Bloe-
men geel. De Blommetjes aan den omtrek zyn
onvrugtbaar, zo hy aantekent, en fpreekt dus.

„ De geheele Plant ftort, op welke plaats zy
„ ook gekwetst worde, een Bloedkleurig Sap
„ uit

(5) *Carthamus* Caule Piloso, fuperne Lanato &c. R.
Lugdb. 136. N. 3. *GOUAN Monsp.* 427. *H. Cliff.* 394. *DA-*
LIB. Par. 250. *Atractylis lutea.* *C. B. Pin.* 379. *Atractylis.*
DoD. Pempt. 736. *LOB. Ic.* II. p. 13.

II, DEEL, X. STUK.

IV. „ uit, dat Lymerig is en bitter, met een Har-
 AFDEEL. „ ftigen Balfamieken Reuk, in kragten tusfchen
 XX. „
 HOOFD- „ het St. Jans Kruid en den Gezegenden Dis-
 STUK. „ tel komende. In de Winkelen is zy onbekend.
 „ Met de Bloemen vervalſcht men de Saf-
 „ fraan. (*)”

III.
Carthamus
Creticus.
 Pandia-
 ſche.

(3) Saffloer met de Steng gladachtig, de Kel-
 ken eenigermaate gewold, negen Blomme-
 tjes of minder; de onderſte Bladen Lier-
 achtig.

Aan de voorgaande is deeze Soort niet zeer
 ongelijk, maar minder Wollig, en heeft de
 Blommetjes veel minder in getal, wit met
 zwarte Streepjes in de Keel en zwarte rand-
 jes. Hier misdraagen ook, volgens HALL-
 LER, die aan den omtrek zyn, De Zaaden der
 overigen zyn gepluisd.

IV.
Tingita-
nus.
 Tanger-
 ſche.

(4) Saffloer met de Wortelbladen gevind, de
 Stengbladen Vindeelig, de Steng een-
 bloemig.

V.
Cæruleus.
 Blaauw-
 bloemige.

(5) Saffloer met Lancetvormige Doornig ge-
 tan-

(*) HALL. *Helv. inchoat.* Tom. I. p. 83.

(3) *Carthamus* Caule laeviusculo &c. *Atractylis* Flore leu-
 cophæo. VAILL. *Mém.* HALL. *Goett.* 364. *Cnicus* *Creticus*
Atractylidis folio & facie, Flore leucophæo f. candidissimo.
 TOURNEF. *Cor.* 33.

(4) *Carthamus* Fol. Rad. pinnatis &c. *Carduus* *cærul. erectus*
 &c. MORIS. III. S. 7. T. 34. f. 19.

(5) *Carthamus* Fol. Lanceol. Spinosa - dentatis &c. H.
 Clif.

tandē Bladen ; de Seeng byna eenbloemig hebbende. IV.
AFDEEL.
XX.

(6) Saffloer met ongedoornde Bladen ; de Wortelbladen getand , de Stengbladen gevind. HOOFD.
STUK.
VI.

Deeze drie komen daar in overeen , dat zy de Bloemen blaauw hebben , en het Zaad , ten minste in de twee laatsten , een Haairig Pluis. De eerste komt in Barbarie , by Tanger en Algiers , voor ; de tweede op de Koorn-Akkers in Spanje ; de derde omstreeks Parys. Deeze heeft de Bladen geheel ongedoord. Carthamus
mitisfi-
mus.
Zagtbla-
dige.

(7) Saffloer met de Stengbladen Liniaal , gevind , van langte als 't Gewas. VII.
Carduncel-
lus.
Langbla-
dige.

In Languedok , aan de Zuidzyde van den Berg *Saint Loup* , als ook in Provence en elders groeit dit zeer kleine Disteltje , dat somtyds ongestengd , somtyds met een Stengetje van een Handbreed of van een Span voorkomt , waar boven de Bladen uitsteeken , die somtyds geheel , somtyds Vindeelig zyn , en de Koppen ,

Cliff. R. Lugdb. Cnicus coerul. asperior. C. B. Pin. 378. CLUS. Hist. II. p. 152.

(6) *Carthamus Fol. inermibus &c. Carthamoides coerulez humilis et mitior. VAILL. Mem. 1718. p. 218.*

(7) *Carthamus Fol. Caulinis Linearibus pinnatis &c. GOUAN Monsp. 427. R. Lugdb. 136. N. 4. Eryngium mont. min. Capitulo magno. C. B. Pin. 386. Carduncellus Montis Lupi, LOB. Ic. II. p. 20. GER. Prov. 182.*

IV. pen, welken het vry groot en Distelachtig
ARDEEL. heeft, somtyds ongedoornd. De Blommerjes
XX. zyn paarsch en het Zaad heeft mede een Haai-
HOOFD- rig Pluis.
STUK.

*Egaale
 Veelwyve-
 ry.*

Hier van zegt de Heer GERARD, dat het-
 zelve, in de Tuinen gekweekt, zodanig in Loof
 verandere, dat het naauwlyks kenbaar zy. Dit
 is door den Ridder verkeerdelyk op de voor-
 gaande Soort toegepast: want by GERARD
 staat die niet bekend. Zy schynen nogthans wei-
 nig te verschillen.

VIII. (8) Saffloer met veele Bloemen, Tuilswyze
Carthamus
Corymb-
osa.
 vergaard.

Tuildraa-
 gende.

In de heetste deelen van Italie en Grieken-
 land, als ook by Tripoli en aan den Berg Liban-
 non, is dit Gewas gevonden, dat zig als een
 Tuildraagende *Carthamus* vertoont. Men wil
 dat het de Zwarte *Chamaeleon* van DIOSCO-
 RIDES, vermaard wegens de Vergiftige hoe-
 danigheid van deszelfs Sap, zou zyn. Het heeft
 de Gestalte van den Echinops, maar de Vrugt-
 maaking van den *Carthamus*, zegt de Ridder.

IX. (9) Saffloer met Degenvormige Tandswys' uit-
Arbores-
cens.
 Boom-
 achtig.

gehoekte Bladen.

Meer

(8) *Carthamus* Flor. *Corymbosis numerosis*. *Echinops* Flor.
Fasciculatis. GRON. *Orient.* 250. *Chamaeleon niger umbella-*
tus, Fl. *cœruleo Hyacinthino*. C. B. *Pin.* 380. *Card.* *Cha-*
mæleon dictus. MORIS. III. S. 7. T. 33. f. 17.

(9) *Carthamus* Fol. *Ensisformibus* &c. R. *Lugdb.* 136. N.

Meer is my niet bekend van dit Kruid, dat **IV!**
 Boomachtig groeit en zeer stinkt, hebbende een **AFDEEL**
 geele Bloem en Haarig Zaadpluis, waar door **XX.**
 het van den eigentlyken *Carthamus* zeer ver- **HOOFD-**
 schilt, gelyk de voorige Soorten. Des oordeelt **STUK.**
 de Heer **LINNÆUS**, dat de Vruchtmaaking van *Polygamia*
 dit Geslagt nog nader onderzoek vereische. *aquaeis.*

Hier volgen nu die Planten uit de Klasse der
 Samenteelinge (*Syngenesia*), tot de *Egaale Veel-*
wyvery behoorende, die als *Straalbloemigen (Ra-*
diati) zyn, zonder *Straalkrans*, genaamd.

C. Schyfbloemige. *Discoidei.*

S P I L A N T H U S. Vlakbloem.

Volgens de eigen betekenis van den Griek-
 schen Geslagtnaam, door den Heer **JACQUIN**
 geformeerd, noem ik het *Vlakbloem*. Die be-
 naaming is door hem ontleend van de *Stipswy-*
ze Vlakjes, in de Bloemen van eene door hem
 in de *Westindiën* ontdekte Plant van deezen
 aart, uit de zwarte *Meelknopjes* ontstaande.
 't Kan zyn dat andere Soorten dit ook hebben,
 doch daar van wordt geen gewag gemaakt in
 de Kenmerken van dit Geslagt, welken zyn *Ed.*
 uitvoerig opgeeft en door den Ridder met groo-
 ter verandering zyn voorgesteld, dan het ver-
 schil

5. *Carthamoides lutea altissima et foetidissima. VAILL. Mem.*
 1718. *Cnicus Hisp. Arborescens foetidissimus, TOURNE. Inst.*
 451.

IV. schil is tusfchen dezelfen en die van 't volgen-
 AFDEEL. de Geflagt.

XX.
 HOOFD- Terwyl ik naauwlyks kan begrypen , om
 STUK. welke reden gezegde Heer daar van een nieuw
 Egaale
 Veelwyve.
 77. Geflagt gemaakt heeft : komt het my nog vreem-
 der voor , dat LINNÆUS hetzelve heeft over-
 genomen , en met nieuwe Soorten vermeerderd.
 Immers zo men de uitvoerige Kenmerken van
 't volgende , door hem opgegeven (*), met die
 van het tegenwoordige vergelykt , openbaart zig
 noch in de Kelk , noch in de Blommetjes , Meel-
 draadjes of Zaaden , een verfchil , dat niet tus-
 fchen de Soorten van andere Geflagten veel
 grooter wordt gevonden. De verandering maakt
 het verfchil nog duifterer : want daar JACQUIN
 een *geschubden* Kelk geeft aan de *Spilanthus* (†),
 geeft LINNÆUS thans een *byna gelyken* Kelk (‡)
 aan dat Geflagt en een *geschubden* aan de *Bi-*
dens , welks Kelk zyn Ed. bevoorens gezegd
 hadt uit dikwils gelyke , langwerpige , Sleufs-
 wys' uitgeholde Blaadjes te bestaan (§). Den
 Stoel zegt hy in de *Spilanthus naakt* te zyn
 op de eene en *Kaffig* te zyn op de andere
 plaats ;

(*) *Gener. Plant.* Ed. V. & VI.

(†) Cal. communis subhemisphæricus , imbricatus Squa-
 mis ovatis compactis , exterioribus duabus acuminatis , reli-
 quis obtusis. *Amer. Hist.* p. 214.

(‡) Calyx subæqualis. *Syst. Nat. Veg.* XIII. p. 587. Cal.
 comm. erectus , Foliolis pluribus subæqualibus , oblongis ,
 exter. duobus longioribus. *Ibid.* p. 609.

(§) Cal. comm. erectus Foliolis sæpe æqualibus oblongis ,
 Canaliculato - concavis. *Gen. Plant.* Ed. V & VI.

plaats (*); terwyl zyn Ed. van de *Bidens* gezegd hadt, *de Stoel is vlak, met afvallende Kaffjes voorzien*; ja zelfs wordt die naderhand van hem ook *Kaffig* genoemd (†). De *Spilanthus* heeft den Stoel *Kegelvormig*: dit maakt eenig, doch welk een verschil! Het Zaad, om de twee spitse Puntjes, die 't zelve kroonen, van ouds *tweetandig* genaamd, waar van dat Geslagt den naam heeft; welke Puntjes bevoorens *langverpig*, *regt en spits* waren, moet thans *gebaard* heeten, en dat van de *Spilanthus* *tweetandig*, terwyl men het vervolgens gezegd vindt *twee Baardjes te hebben*, het eene kleiner dan het andere (†).

't Is waar, LINNÆUS zegt thans, dat de gezegde Puntjes der Zaaden in de *Bidens* *agterwaards Haakig* zyn (§), doch heeft zulks wel in alle Soorten plaats? Ook zegt de Ridder, dat de Blommetjes in de *Spilanthus* meest *vier*

(*) Naamelyk, *Syst. Nat. Veg. XIII. p. 527, Receptaculum nudum*; p. 610, *Recept. Paleaceum*, en op de zelfde pag. *Genus differt a Bidente defectu Palearum. Quid hoc?* Dat men 't mischien vergeten heeft uit te doen: want in *Syst. Nat. XII. stont Recept. nudum Conicum*.

(†) *Gen. Plant. Ed. VI.*

(‡) *Semina apice binaffata, Aristâ alterâ minore. Syst. Nat. Veg. XIII. p. 610.*

(§) *Gen. Plant. Ed. VI.* De Heer BERKHEY heeft zulks, op zyne V. Plaat *Fig. 43*, uit ééne Soort van *Bidens* afgebeeld; in een andere niet: zie *Fig. 5*. Prof. VAN ROYEN meldt het in twee Soorten. *Prodr. 157, 158.*

Ll 2

II. DEEL. X. STUK.

IV. *vierdeelig* zyn. JACQUIN hadtze, in zyne
 AFDEEL. XX. Westindifche, *vyfdeelig* genoemd, even als dit
 HOOFD. in de *Bidens* plaats heeft.

STUK. Ik zal evenwel dit Geflagt, tot het welke
 Egaale de Heer LINNÆUS twee Soorten, van de
 Veehwyve- *Verbesina*, (die weinig, dan door geftraalde Bloemen te hebben, van de *Bidens* verschilt), uitgemonsterd, en anderen, betrokken heeft: des hetzelfde thans zes Indifche Soorten bevat; hier beschryven (*). Ik merk aan, dat de duidelykfte Kenmerken, in onderscheiding van het volgende, my fchynen te bestaan in de Kegelvormige Stoel; de platte Vliezig gerande Zaaden en de tweepuntig uitfteekende Kelkschubben.

I. (I) Vlakbloem met *Lancetvormige effenrandige Bladen en eene leggende Steng.*
 Spilanthus urens.
 Brandend.

Op

(*) Men moet niet denken, dat ik het voorgaande tot berisping zeg van den Grooten LINNÆUS, die in de schifting en plaatsing der zo menigvuldige Uitheemsche Gewassen een byna onnavolgbaar Pad betreden heeft. Wenschelyk ware het slegts, dat zyn Ed., door op *kleinigheden* te zien, niet in *tegenftrydigheden* vervallen ware! Of heeft hy ook het Voedpad agter zig met Doornstruiken willen versperren, op dat niemand het na hem zou kunnen bewandelen? Dat zyne Methode de volmaakste is, die men tot nog toe uitgedagt heeft in de verdeeling van het Ryk der Planten, ontken ik niet: maar, waar toe dienen die *willekeurige tegenftrydigheden* van de Kenmerken aan 't hoofd der Klasse en der Geslagten, die iemand in verwarring brengen, door hem gemaakt?

(1) *Spilanthus* Fol. *Lanceolatis integerrimis*, *Caule prostrato*.

Op Zandige Velden by Karthagena in de Westindiën, voornaamelyk aan den Zeekant, vondt de Heer JACQUIN deeze, die Kruidige, Takkige leggende Stengetjes heeft, met Lancetvormige, spitse, gladde Bladen, ge-kaauwt zynde brandend heet van Smaak, als het Bertram-Kruid; deswegen van de Ingezetenen, tegen de Kiespyn en dergelyke Kwaa-len, gebruikt wordende om Kwyling te ver-wekken. De Bloemsteeltjes verheffen zig ieder met eene witachtige Schyfbloem, ongestraald, en zwart gestipt, als gemeld is. De Zaaden zyn langwerpig, platachtig, aan de kanten ruig ge-vliesd, en van boven twee ongelyke Puntjes hebbende.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
equalis.*

- (2) Vlakbloem met Lancetvormige Zaagtandige Bladen; de Steng opstaande. II.
Spilanthus;
Pseudo-
Acmella;
Batterd-
- (3) Vlakbloem met Eyronde Zaagtandige Bladen, een opgeregte Steng en gestraalde Bloemen. III.
Acmella;
Acmella.

Een

strato. JACQ. *Amer.* 214. T. 126. f. 1. *Santolina Pyrethri* sapore humifusa. PLUM. *Sp.* 10.

(2) *Spilanthus* Fol. lanceolatis ferratis &c. Verbesina Pseudo-Acmella. *Sp. Plant.* II. p. 1270. N. 4. *Bidens Zeylanica* Fl. luteo, Melisfa folio. SEB *Thef.* I. p. 19. T. 10. *Chrysanth. Maderasp. latifolium* &c. PLUK. *Alm.* 99. T. 159 f. 4. *Scabiosa Indica* Capit. foliosis minor. BURM. *Zeyl.* 210 BURM. *Fl. Ind.* 183.

(3) *Spilanthus* Fol. ovatis ferratis &c. Verbesina *Acmella*.

Sp.

Ll 3

IV. Een Ceylonſch Kruid, genaamd *Acmella*,
 AFDEEL. is in Indie zeer vermaard, als een middel te-
 XX. gen 't Graveel, tot Pynſtilling, verdunning
 HOOFD- der Vogten, Zweetdryving en afzetting door
 STUK. 't Wateren. Men trok de Bladen als Thee,
 Egaale
 Veelwyve.
 67. zette dezelve op Wyn, en met Sterken Drank
 werdt 'er een Geest van gedestilleerd, die men
 de Schepen, tot een nuttig Geneesmiddel, me-
 de gaf. In 't jaar 1690 werdt dit gedroogde
 Kruid, naar Bladen van Doove Netelen gely-
 kende, ook door de Oostindische Schepen in
 Europa overgebracht, doch het heeft daar, 't
 zy wegens 't verschillend Klimaat, 't zy om dat
 men hier beter Middelen heeft, niet veel opgang
 gemaakt. Ook meldt RUMPHIUS, die hetzelfde
Abc - Kruid noemt, weinig meer van deszelfs
 gebruik, dan dat de Moorſche Schoolmeesters
 de Jongens daar van de Knoppen of Worteltjes
 laaten kauen, ten einde derzelve Tong, door
 het toevloeiend Speekzel, glibberig en bekwaam
 te maaken tot het uitspreken der zwaare Ara-
 biſche Letteren. Hierom werdt het ook, zegt
 hy, in 't Maleiſch *Daun murit*, dat is Leer-
 lingen - Kruid, of anders *Daun - Lada*, dat is
 Peperblad, geheten, wegens den heeten Smaak.
 die

Sp. Plant. II. p. 1271. N. 5. *Verbefina* Fol. oppositis &c.
Fl. Zeyl. 309. *Mat. Med.* 406. *Bidens Zeylanica.* SEB. uts.
 T. II. BREYN *Prodr.* III. T. 48. *Senecio Ind. Orient.* Ocy-
 mi folio. PLUK. *Alm.* 343. T. 315. f. 2. *Abc-daria.* RUMPH.
Amb. VI. p. 145. T. 65. BURM. *Fl. Ind.* 183.

die echter nader aan het Bertram komt dan IV.
aan de Peper. AFDEEL.

XX.

HOOFDSTUK.

STUK.

Polygamia
aqualis.

Het groeit door geheel Indie op ongebouwde plaatsen, en wordt 'er ook in de Tuinen geteeld, zynde, zo hy aanmerkt, zeer verschillend in Gewas, 't welk gelegenheid zal gegeven hebben tot het verschil deezer twee Soorten, waar van de laatste naauwlyks van de eerste te onderscheiden is, zo LINNÆUS aanmerkt, dan door Takkiger te zyn en veelbloemig, hebbende ook de Blommetjes meest vierdcelig, terwyl zy in de andere vyfdeelig zyn; maar inzonderheid door, een Kransje van vyf kleine Straalblommetjes, welke zyn Exemplaar der eerste Soort niet hadt. In de waare *Acmella* vind ik dat Straalkransje by geenen der aangehaalde Autheuren afgebeeld of gemeld. In een Plant, my daar voor gedroogd uit Oostindie gezonden, komt eene Bloem met zulk een Kransje voor, zo dat het mooglyk toevallig zal zyn. Ook is dat Exemplaar, wegens de smalheid der Bladen en de spitse Tandjes, meer overeenkomstig met de *Basterd-Acmella* van den Ridder; terwyl ik anderen heb, die, in veelbloemigheid en de ronde inkervingen der Bladen, veel meer naar het Kruid, dat RUMPHIUS beschryft, gelyken. Derzelver Kelk is veelbladig, de Stoel naakt, de Zaa den zyn ruuw en hebben, in plaats van twee Tandjes of Baardjes, vier geknodste Hoorntjes. Ook zyn de Knoppen van hetzelfde

Ll 4

veel

IV. veel Kegelachtiger dan in het andere , maar niet
 AFDEEL. XX. geftraald.

HOOFD-
 STUK.

IV.
Spilanthus
Atriplici-
folia.

Melde-
 bladig.

(4) Vlakbloem met overhoekse driekantige ge-
 tande , gefteelde , gestoppelde Bladen , en
 eene gepluimde Steng.

Gelyk de *Acmella* , voorheen *Bidens Zeylani-*
ca genaamd , thans uit het Geslagt van *Verbe-*
fina hier overgebracht is , zo komt deeze Soort ,
 uit Zuid - Amerika , hier t'huis uit het volgende
 Geslagt. Zy heeft Bladen naar die van Melde
 of Ganzevoet gelykende en met twee ronde
 Bladjes , als Stoppeltjes , ge - oord ; aan een
 Kruidig Stengetje , met eenzaame endbloemen ,
 ongesteeld. De Stoel is spits Kegelvormig , met
 Kafjes en zeer kleine Blommetjes. De Zaaden
 zyn langwerpig , vierhoekig , zonder Tandjes
 of Baardjes.

v.
Inspida.
 Smaake-
 loos.

(5) Vlakbloem met stomp Eyronde , eeniger-
 maate getande , ongesteelde Bladen.

De Heer JACQUIN , die dit Kruidje by de
 Havàna , in de Westindiën , aan de Zeekust
 vondt ,

(4) *Spilanthus* Fol. alternis deltoidibus , dentatis , petio-
 latis , Stipulatis ; Caule paniculato. *Syst. Nat.* XIII. *Bidens*
Atriplicifolia, *Sp. Plant.* II. p. 1168. N. 13. *Am. Acad.* IV.
 p. 329.

(5) *Spilanthus* Fol. obovatis subdentatis sessilibus. JACQ.
Amer. Hist. 215. Tab. 126. Fig. 2.

vondt, onderscheidt het door deezen bynaam **IV.**
 van het voorgemelde; als hebbende geen bran- **AFDEEL.**
 dende maar een zouten Smaak. Dus schynt my **XX.**
 die bynaam, behoudens zyne achtig, niet **HOORD-**
 zeer gepast te zyn. **STUK.**

(6) *Vlakbloem met byna Hartvormige Zaag-* **VI.**
tandige gesteelde Bladen. *Spilanthus*
Oleracea.
Moeskruys-
dig.

Van deeze wordt door den Ridder gezegd, dat de Stengen leggende zyn, een Voet lang, rond, ruuwachtig: de Bladen byna Hartvormig, stomp, Zaagtandig, gesteeld, tegenover elkan- der: de Bloemen eenzaam, langer gesteeld, ge- heel geel.

Door den Heer BERGIUS, Hoogleeraar der Natuurlyke Historie, is dit Kruid, waar van ik bevind ook eenige Exemplaaren te hebben, in een byzonder Vertoog, onder den naam van *Bidens Acnelloides*, afgebeeld en beschreeven (*). Het was te Stokholm uit Zaad geteeld en zal waarschynlyk uit Oostindie afkomstig zyn.

B I D E N S. Tandzaad.

Dit Geslacht heeft een Kaffigen Stoel, het Zaadpluis bestaat uit opstaande ruuwe Baard- jes:

(6) *Spilanthus* Fol. subcordatis ferrulatis petiolatis. *Syst.*
Nat. XII.

(*) *Stockholms. Verhand.* op 't jaar 1768. XXX. Band, bladz.
 257. Tab. 7.

IV. **AFDEEL.** **PXX.** **HOOFD-** **STUK.** jes: de Kelk is geschubd, de Bloem zeldzaam voorzien met een of twee Straalblommetjes. In de meeste Soorten heeft de Kelk nog een vyfbladig Omwindzel, zegt de Ridder.

Het bevat de volgende twaalf, meest uitheemsche Soorten.

I.
Bidens
tripartita.
Driedeelig.

(1) Tandzaad met driedeelige Bladen, byna gebladerde Kelken en opstaande Zaaden.

Door geheel Europa, van Provence tot in Rusland, Sweeden en Lapland, is deeze, die men in 't Nederduitsch *Water-Boelkenskruid* noemt, op vogtige plaatfen, aan de kanten van Slooten en Moerasfen, gemeen. Zy behoort tot die Kruiden, welken de vermaarde VAILLANT *Ceratocephalus* getyteld heeft, wegens de Zaaden, die hy gehoornd noemt, in plaats van getand, geevende 'er den naam van *Ovaires* aan, daar het weezentlyk *Ova* zyn, in de Vrugt, als het *Ovarium*, begreepen. Zekerlyk die Geslagtnaam is, gelyk veele anderen, door hem wat oneigen gesmeed. Van ouds noemt men het *Eupatorium Cannabinum foemina*, dat is

(1) *Bidens* Fol. trifidis, Calycibus subfoliosis, Sem. erectis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 932. *Veg.* XIII. p. 610. *Bidens* Coronâ Seminum retrorsum aculeatâ &c. GORT. *Belg.* 232. *Fl. Succ.* KRAM. *Austr.* &c. R. *Lugd.* 157. GOUAN *Monsp.* 428. GRON. *Orient.* 255. GORT. *Ingr.* 130. *Bidens* Fol. tripartito-divisis. TOURNF. *Inst.* 462. *Cannabina Aquatica* Folio tripartitum diviso. C. B. *Pin.* 321. *Hepatorium Aquatic.* DOD. *Pempz.* 595.

is Wyfje, om het van 't andere *Eupatorium*, dat men het Mannetje heette, te onderscheiden.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Het heeft roodachtige opstaande ronde Stengen van een Elle of anderhalf hoog, die getakt zyn en bezet met Bladen als van Hennip, in drieën of in vyven gedeeld, hoewel men het ook dikwils aantreft, met enkele finale Zaagtandige Bladen. Aan 't end der Takken komen Hoofdjes van kleine geele Blommetjes, die in een Kelk gevat en omzet zyn met een Krans van Blaadjes.

*Polygamia
aqualis.*

Dit Kruid is eenigszins scherp van Reuk en Smaak, en daarom heeft men 't zelve, in Duitschland, als naar de Ceylonfche *Acmeila* gelykende, zo door Destillatie als anders, met veel moeite onderzocht, zonder het gewenschte heil daar in te vinden. 't Aanmerkelykste is, dat men met dit Kruid, onder den naam van *Brunskiaer* of *Bromsaer*, in Sweeden de Wol Goudgeel verwt. Het frische Kruid wordt klein gesneden en Laagswyze gelegd tusschen het Wollen Garen, dat met Aluin doortrokken is, en daar mede gekookt. De Zaaden blyven, met haare Haakige puntjes, aan de Koufen hangen, wanneer men 'er in 't Veld tegen aan loopt.

(2) Tandzaad met *Lancetvormige ongesteel-*

II.
*Bidens
de minima.*

(2) *Bidens* Fol. Lanceolatis sessilibus &c. OED. DAN. 312.

Zeer klein!

HCBS.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOPD-
STUK.

III.
Bidens
cernua.
Knikkend.

de Bladen , de Bloemen en Zaa-
den opgeregt.

- (3) Tandzaad met Lancetvormige omvattende
Bladen , de Bloemen knikkende , de Zaa-
den opgeregt.

Deeze beiden , waar van de eene in kleinte
uitmunt , de andere , zo wel als die , Lancet-
vormige Bladen heeft , betreft de beroemde
HALLER tot de eerste Soort , achtende , dat
die Kleine van DILLENIUS een jong Plantje
zy. De laatste komt by ons en overal met on-
verdeelde Bladen voor , en dikwils met ge-
straalde Bloemen , die gesternd en welriekende
zyn , zo LOBEL het uitdrukt : doch deeze zou de
Coreopsis Bidens zyn kunnen , zo de Ridder
wil. Verscheide andere Soorten van Straalbloe-
men komen ook wel ongestraald voor. Zy zyn
allen , zo wel als de vyf volgende , Jaarlykse
Plantgewassen.

IV.
Nodiflora.
Knoop-
bloemig.

- (4) Tandzaad met langwerpige , effenrandi-
ge , eentandige Bladen , de Steng gegaf-
feld , de Bloemen eenzaam en ongesteeld.

In

Huds. *Angl.* 310. *Verbena minima*. DILL. *Giesf.* 167. App.
66. RAJ. *Angl.* III. p. 188. T. 7. f. 2.

(3) *Bidens* Fol. Lanceolatis amplexicaulibus &c. GORT.
Belg. 233. GOUAN *Monsp.* 428. *Fl. Succ.* 664, 727. *Canna-*
bina Aq. Folio non diviso. C. B. *Pin.* 321. *Eupat. Cannab.*
foemina Septentr. LOB. *Ic.* 529.

(4) *Bidens* Fol. obl. integerr. unidentatis &c. BURM. *Fl.*

Ind.

In Bengale groeit deeze, die een rondachtig Stengetje heeft van een Span hoog, dat ruig is en gearmd, met gesteelde Eyronde hoekig getande Bladen, van boven glad: de Bloemen in de Oxelen ongesteeld.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

V.
Bidens
tenella.
Teder.

- (5) Tandzaad met *Liniaale Bladen, Haair-dunne Bloemsteeltjes, byna vierbladige Kelken, en vyf opstaande Zaadjes.*

De Zaaden, die tweetandig zyn, betrekken dit Kaapse Kruidje, zo wel als 't voorgaande, blykbaar tot dit Geslagt.

- (6) Tandzaad met *gevinde Zaagtandige gestreepte gladdes Bladen, de Zaaden opstaande, de Kelken Bladerig, de Steng effen.*

VI.
Froncosa.
Bladerig.

In Noord-Amerika valt deeze, die de Bladen drievoudig of vyf-Vinnig heeft, het onderste paar uit drie bestaande, van boven glad. De Bloem is Kegelvormig. De Zaaden hebben twee wyd gemikte Baardjes.

- (7) Tandzaad met *gevinde eenigermaate Haari-*

VII.
Pilosa.
Haairig.

Ind. 175. Bidens nodiflora Brunellæ folio. DILL. Elth. 52. T. 44. f. 32.

(5) *Bidens* Fol. Linearibus, Pedunc. Capillaribus &c. *Am. Acad. VI. Afr. 47.*

(6) *Bidens* Fol. pinnatis serratis &c. Chrysanth. *Cannabinum Bidens Virgin. MORIS. III. S. VI. T. 5. f. 21.*

(7) *Bidens* Fol. pinnatis sub-Pilosis &c. *Bidens Cor. Sem.*

&c.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Egaale
Veelwyve-
ry.

rige Bladen, de Steng aan de Knietjes
gebaard; de Kelken met een enkeld Om-
windzel; de Zaaden spreidende.

Tot de Amerikaansche Soort, die de Zaaden
zeer lang en dun, met twee, drie of vier Pun-
tjes, Straalswyze in de Kelk geplaatst heeft,
zynde de Amerikaansche Bidens met Sellery-
Bladen van TOURNEFORT, by DILLE-
NIUS, welke twee of drie Ellen hoog opschiet,
in de Openbaare Tuinen bekend; betreft LIN-
NÆUS thans ook de *Molukse Agrimonie* van
RUMPHIUS in Oostindie en wel op Java
groeijende. Deze wordt 'er, wegens de spitse
Zaaden, naar die van Keryel gelykende, *Naal-
dekruid* genoemd. Het geleek naar de Agrimo-
nie, doch groeide in de Tuinen wel vyf of zes
Voeten hoog. Een dergelyk heb ik uit Japan
bekomen. Het gelykt naar de voorgaande Soort,
maar de Blaadjes zyn afgezonderd en de Zaa-
den hebben altoos vier Baardjes zegt de Rid-
der. Ook zyn de Bloemen wit gestraald.

VIII.
Bidens
bipinnata.
Tweevin-
nig.

(8) Tandzaad met dubbeld gevinde ingesnee-
den Bladen, de Kelken met Omwindzels;
de

Exc. R. Lugdb. 158. N. 2. Bidens latifolia hirsutior. Sem.
angust. radiato. DILL. *Elth.* 51. T. 43. f. 51. β. Agrimonia
Molucca. RUMPH. *Amb.* VI. p. 38. T. 15. f. 2.

(8) Bidens Fol. bipinnatis incisif Exc. Chrysanth. Amer.
Coridis Indi folio. HERM. *Par.* 123. T. 123. Chryf. Cann.
bidens Virg. Cicutaria foliis. MOR. III. S. VI. T. 7. f. 23.

de Bloemen half gestraald, de Zaa-
 spreidende. IV.
 AFDEEL.
 XX.

(9) Tandzaad met enkelde, byna Piekvorni-
 ge, Zaagtandige gesteelde Bladen; de Bloe-
 men Kogelrond, op lange Steeltjes; de
 Zaa-
 den effen. HOOFD-
 STUK.
 IX.
Bidens
nivea.
 Sneeuw-
 wit.

Deeze beiden, door het gemelde genoegzaam onderscheiden, groeijen in de Zuidelyke deelen van Noord-Amerika. De Bloemen van de eerste zyn doorgaans gestraald, en hebben de Zaa- den met drie, de laatste met twee Baardjes. De Bloemen van deeze zyn Sneeuw-wit, waar van het den bynaam heeft: maar de Bladen verschillen aanmerkelyk in figuur, zynde hoekiger of ronder en meer of min Schildvormig; zo DILLENIUS voorstelt, die ook eene Verscheidenheid, met Bladen als der Brandenete- len, vindt. Van de eerste zyn de Bloemen fom- tyds gestraald.

(10) Tandzaad met langwerpige effenrandlge
 Bladen, de ondersten overhoeks, de boven-
 sten gepaard; de Bloemen gekranst. X.
Verticilla-
ta.
 Gekranst.

(11)

(9) *Bidens* Fol. simpl. subhastatis &c. *Bidens* Fol. Cord. &c. R. *Lugdb.* 158. N. 3. *Bidens* scabra &c. DILL. *Elth.* T. 47. f. 55 & 54.

(10) *Bidens* Fol. oblongis integris &c. H. *Cliff.* 399. *Bidens* Americana procumbens &c. HOUST. *Ms.*

IV. (11) Tandzaad met gepaarde Eyronde gespitste effenrandige Bladen, een klimmende Heesterige Steng en gepaarde Pluimbloemen.

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

XI.
Bidens
scandens.
Klimmend.

Deeze beiden, van Vera Cruz in Amerika afkomstig, zyn uit den Cliffortsen Tuin omstandig beschreeven door den Ridder. De eerste een klein kruipend Kruidje, met Bladen omtrent als van 't Varkensgras, hadt Kafjes tuschen de Zaaden, die dun waren, van onderen spits, van boven met twee waterpasse Borsteltjes gekroond. De andere hadt een Heesterige klimmende Steng, aan 't end uitlopende in een Pluim van Bloemen, wier Steeltjes een en andermaal gepaard waren: de Kelken Cylindrisch van onderen geschubd: de Zaaden samengedrukt, of plat, en tweetandig.

XII.
Bullata
Gebobbeld.

(12) Tandzaad met Eyronde Zaagtandige Bladen, de onderste gepaard; de bovenste drievoudig met het middelste grootst.

In Amerika was deeze gevonden, die thans in Italie wild groeit. Zy heeft een opgeregte Steng

(11) *Bidens* Fol. oppositis ovatis acuminatis integerrimis, Caule scandente fruticoso, Flor. oppos. paniculatis &c. H. Cliff. 399.

(12) *Bidens* Fol. ovatis serratis &c. ARD. Sp. 2. p. 37. T. 18. *Bidens* Palustris annua Fol. subrotundis &c. MICH. Flor. 120. *Bidens* Fol. ovatis et tripteris, Caul. hirsutis & brachiatis. HALL. Goett. 383.

Steng van by de twee Voeten hoog: de Bladen IV.
 zyn dik, ruig en byna gebobbeld: de Bloemen AFDEEL.
 groeijen eenzaam in de Oxelen: de Kelken zyn XX.
 met vyf Blaadjes omringd: de Zaaden hebben HOOFD.
 twee agterwaards kanthairige Baardjes. STUK.

*Polygamia
 aequalis.*

C A C A L I A. Dokkeblad.

Een naakte Stoel; een Hairig Zaadkuifje;
 een Rolronde Kelk die langwerpig is en aan den
 voet alleen met een Kelkje voorzien. Dus ko-
 men de byzondere Kenmerken van dit Geslagt
 voor, daar ik de Heefterige Soorten, zeven in
 getal, reeds van beschreeven heb *, zo dat
 slegts de volgende overblyven (*).

* II. D.
 VI. STUK,
 bladz. 12.
 &c.

- (8) Dokkeblad *met een Kruidige onverdeelde*
Steng, de Bladen ovaal en eenigermaate
gekarteld.

VIII.
Cacalia
Porophyl-
lum.
 Zeefbladig.

Sommigen schryven aan de Bladen van dit
 Kruid maar zwarte Stippen toe; anderen mer-
 ken de Bladen als Zeefswyze doorboord aan.
 Het een kan zo wel als het andere plaats heb-
 ben. LINNÆUS noemtze Maanvormige Blaas-
 jes.

(*) De voorige dertig Geslagten van de Klasse der Samen-
 teeling (Syngenesia) zyn hier in haar geheel voorgesteld.

(8) *Cacalia* Caule Herbaceo indiviso &c. Porophyllum
 Fol. ellipticis. *H. Cliff.* 494. *Tagetes* Fol. integris perforatis.
PLUM. Sp. 10. *Sénecio Indicus* Atriplicis folio glabro.
MORIS. III. S. 7. *T.* 17. *f.* 7. *Chryf. Amer. Frutesc. PLUK.*
T. 161. *f.* 1.

M m

IV. **AFDEEL.** **XX.** **HOOFD-STUK.** **IX.** *Cacalia Sonchifolia.* **X.** *Incana* **XI.** *Saracenicæ* Moorsch.

jes. De Bladen gelyken naar die van Melde. 't Is een Zaayplant, uit Amerika afkomstig.

(9) Dokkeblad met een Kruidige Steng, de Bladen Lierachtig, omvattende, getand.

By RUMPHIUS heet dit Oostindisch Kruidje *Amboinsche Sonchus*, en hy merkt aan, dat men 't zelve tot Moeskruid gebruikt. Het valt, volgens de Waarneeming van den Heer N. L. BURMANNUS, op Java met zeer verschillend Loof, hebbende de onderste Bladen somtyds Eyrond, de middelsten Lierachtig, de bovensten omvattende en getand. Sommigen hebben 'er de Bladen van Mosterd aan toegeschreeven.

(10) Dokkeblad met een Kruidige Steng en Lancetvormige getande Bladen.

Dit, ook in Indie groeiende, heeft een hooge opstaande Steng en dikachtige Bladen, met Takkige Bloemsteelen aan 't end.

(11) Dokkeblad met een Kruidige Steng, en Lancetvormige Zaagtandige afloopende Bladen.

In

(9) *Cacalia* Caule Herb. Fol. Lyratis &c. Senecio Madrasp. &c. PLUK. T. 444. f. 1. *Sonchus* Amboinensis. RUMPH. *Amb.* V. p. 297. T. 103. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* 175. *Hort. Mal.* X. p. 135. T. 68. MURR. *Comm. Gott. nov.* T. III. p. 79. T. 7.

(10) *Cacalia* Caule Herb. Fol. Lanceolatis dentatis.

(11) *Cacalia* Caule Herb. Fol. Lanc. ferr. &c. *Solidago* Fol.

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk groeit **IV.**
 deeze Soort, die *Solidago Sarracenicæ* is ge- **AFDEEL.**
 noemd geweest, en zeer naar de Gouden Roe- **XX.**
 de gelykt. 't Gewas is vry groot, de Bladen **HOOFD-**
 zyn taamelyk breed en het heeft een voortkru- **STUK.**
 pendenden Wortel, die overblyft. Men vindt dee- **Polygamia**
 ze Plant in 't byzonder door CHOMEL be- **æqualis.**
 schreeven en afgebeeld. Hy hadtze *Berg-Co-*
nyza geheten. De Kelk is omringd met Borste-
 lige Blaadjes.

(12) Dokkeblad met een Kruidige Steng; de **XII.**
Bladen driekwabbig gespitst Zaagtandig; **Cacalia**
de Bloemen knikkende. **Hastata-**
Piekbladig.

In Siberie groeit deeze, volgens GMELIN
 een Plant, die een regte, hooge, paarsche
 Steng heeft en gesteelde Bladen: de Bloemen
 komen aan kleine Tropicjes by elkander voort.
 Zy zyn wit met zwarte Meelknopjes, vyf by
 elkander in eene Kelk. De Gestalte zweemt
 naar de volgende.

(13) Dokkeblad met een Kruidige Steng, en **XIII.**
Pieks wys' Pylvormige gekartelde Bladen, **Suaaveo-**
de Steeltjes verbreedend. **lens.**
(14) **Zoetruik-**
kend.

Fol. Lanc. ferr. decurr. GOUAN *Monsp.* 444. Virga Aurea
 f. *Solidago Saracenicæ latifolia ferrata.* J. B. *Hist.* II. p. 1063.
Conyza montana Fol. longioribus ferratis &c. CHOM. *Mem.*
Par. 1705. p. 394.

(12) *Cacalia* Caule Herb. Fol. trilobis &c. Senecio Fol. ex
 dentato - trilobis &c. GMEL. *Sib.* II. p. 136. T. 66.

(13) *Cacalia* Caule Herb. Fol. Hastato - Sagittatis &c. H.
Ups. 254.

Mm 2

II. DESL. X. STUK.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(14) Dokkeblad met een Kruidige Steng, de Bladen byna Hartvormig, Tandswys' uitgehoekt, de Kelken vyfbloemig.

XIV.
Cacalia
Atriplicifolia.
Melde-
bladig.

Beide deeze Virginische en Kanadasche Planten, groeijen ongeveer tot eens Menschen hoogte. Het meeste verschil bestaat in de figuur der Bladen en in de Kleur, alzo die in de laatste blaauw groen zyn, maar bovendien zyn in deeze de Bloemen veel kleiner en de eerste heeft 'er meer dan vyf in haare Kelken, die ook met Borstelige Blaadjes zyn bezet.

XV.
Alpina.
Alpisch.

(15) Dokkeblad met de Bladen Nierachtig Hartvormig spits en fyn getand.

In Switserland en in Oostenryk, op de Gebergten, groeit dit Kruid, naar 't welke het Geslagt zynen naam heeft. Het komt voor met glatte of met gryze Wollige Bladen, 't welk

VAN

(14) *Cacalia* Caule Herb. Fol. subcordatis &c. GRON. *Virg.* 118. *Cacalia* Virginiana glabra &c. MORIS. *Hist.* III. p. 94. S. 7. T. 15. f. 7. *Porophyllum* Fol. delto'dibus angulatis. GRON. *Virg.* I. p. 94. *Nardus* Americana procerior, fol. caesis. PLUK. *Alm.* 251. T. 101. f. 2.

(15) *Cacalia* Fol. Reniformi-Cordatis acutis denticulatis. GOUAN *Monsp.* 429. *Cacalia*. HALL. *Helv.* 705. *Tusfilago* Caule Ramoso. R. *Lugdb.* 159. *es.* *Cacalia* Fol. crassis hirsutis. MORIS. III. S. 7. T. 12, f. 1. *Cacalia* incano folio. CLUS. *Pann.* 501, T. 500. β . *Cacalia* Fol. Cut. acut. & glabris. C. B. *Pin.* 198. MORIS *Ibid.* f. 6. *Cacalia* glabro folio. CLUS. *Pann.* 501. *Cacalia*. LOB. *Ic.* 592.

van den Groey afhangt , volgens HALLER, die het beschryft , als de Steng hebbende van een Elle en hooger , Takkig , met lang gesteelde Bladen , die Nierachtig Hartvormig zyn. Van boven is de Steng Takkig en maakt een Kroontje van paarsche Bloemen , van drie tot vyf in een Kelkje , vierdeelig , waar op volgen lange , vierhoekige gesleufde Zaa-den. Men vindt het ook met witte Bloemen.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
aqualis.*

In Gelukkig Arabie kwamen den Heer FORSKAÖHL drie Kruiden voor , welken hy tot dit Geslagt betrokken heeft. Het eerste noemt hy *Cacalia pendula* , om dat het van de Rotsen afhangende Stengen hadt , groeiende nederwaards , twee Ellen lang. Uit deeze , over gloeiende Kolen geroost , werdt het Sap geperst , dat men tegen Oorpy'n gebruikte. Van de andere , *Welriekende* gebynaamd , op de Bergen gemeen , werden de Stengen tot berooking , inzonderheid voor de genen , die de Kinderziekte hadden , gebezigd. De derde , *Semperviva* getyfeld , hadt korte dikke Stengetjes , met Vleezige Bladen , en bevatte wel zestig roode Blometjes in ééne Kelk.

E T H U L I A. Blootzaad.

Om dat het ontbloot zyn van Pluis der Zaa-den de voornaamste reden is der afzonderinge van dit Geslagt , noem ik hetzelve , schoon zulks ook by eenige anderen plaats heeft , *Blootzaad* , dat beter is dan *Stirnband* , gelyk ik het

M m 3 in

IV. in 't Hoogduitsch vertaald vind: want het Band-
 AFDEEL. je, de Zaadjes kroonende, daar zulks van af-
 XX. geleid is, heeft mooglyk maar plaats in ééne
 HOOFD- Soort van de vyf of zes, daar in begreepen.
 STUK.

Egaale
Veelwyve-
 77.

Een naakte Stoel, geen Zaadkuifje en een gelyke Kelk, komen als de byzondere Kenmerken voor.

I.
Ethulia
Coryzoides.
 Getuuld.

(1) Blootzaad met getuilde Bloemen.

Ik noem de Bloemen van deeze Soort liever *getuuld*, dan *gepluimd*, om dat 'er de jonge Heer LINNÆUS zelf den naam aan geeft van *Corymbus*, dat een Bloemtuil is, van boven byna Waterpas, gelyk in de Vlier; terwyl *Panicula* een losse Pluimswyze verheffing insluit, byna gelyk in het Panik-Koorn (*). 't Is deeze Soort, welke uit Zaaden, door den beroemden Hoogleeraar D. VAN ROYEN, onder den naam van *Eupatorium* overgezonden, in Sweeden opgekomen was, door den jongen Heer LINNÆUS afgebeeld en beschreeven. Zyn Ed. dagt, dat dezelve van Ceylon mogte afkomstig zyn. Een Steng maakte zy van een Vinger dik, vier Voeten hoog, met overhoekse Takken; de Bladen Lancetvormig en spits Zaagtandig, naauwlyks gesteeld, de ondersten gepaard. Aan 't end kwamen Tuiltjes of Kroontjes

(1) *Ethulia* Flor. paniculatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 934. p. 536. *Veg.* XIII. p. 612. LINN. Fil. Dec. I. p. 1. T. 1.

(*) Zie de Afbeeldingen *Phil. Bot.* Tab. IX. Fig. 163, 167.

tjes, van samengefelde Bloemfteeltjes, met IV.
 kleine ronde Bloemhoofdjes, ieder van ruim AFDEEL.
 twintig blaauwachtige Blommetjes, wier ge- XX.
 meene Kelk beftondt uit spitse Schubbetjes: HOOFD-
 het Zaad was langwerpig, geknot en plat van STUK.
 boven, zonder eenig Pluis. Men bevondt het een *Polygamia*
 jaarlyks of Zaaygewas te zyn, welks Gefalte *aqualis.*
 zeer naar de Conyza geleek en daar van kreeg
 het den bynaam.

(2) Blootzaad met rondachtige Bladen en ge- II.
 pluimde Bloemen. *Ethulia*
Panicula-
ta.

Van dit Oostindifch Plantje, dat weezentlyk Gepluimd.
 gepluimde Bloemen heeft, my van Java ge- Pi. LXVII.
 droogd overgezonden, hier in Fig. 2, op Pl. Fig. 2.
 LXVII. afgebeeld, maak ik de tweede Soort.
 Het heeft de Bladen byna rond, met gefchaar-
 de of ongelijk getande kanten, eenigszins ruuw
 en Haairig van Oppervlakte, blykbaar gefteeld,
 doch naar boven vallen zy eenigszins Lancetvor-
 mig. De Bloemen maaken hier ronde Bolletjes,
 gelyk in de Santolina, en beftaan niet uit losse,
 maar uit dicht famengetropte Blommetjes, in een
 Schubbladig Kelkje vervat en de Zaadjes zyn
 even als in de voorgaande Soort, waar mede
 het verfchil te groot is, om daar van eene Ver-
 fcheidenheid te kunnen zyn. Ook kan het de
Spheranthus Africanus, van den Heer N. L.
 BUR-

(2) *Ethulia* Fol. subrotundis, Floribus revera paniculatis.
 Mihi.

M m 4

II. DEEL. X. STUK.

IV. BURMANNUS afgebeeld, niet zyn, ten minste
 AFDEEL. niet daar toe behooren; dewyl het geen afge-
 XX. zonderde Blommetjes heeft.
 HOOFD.

STUK.

III.
Ethulia
Spargano-
phora.
 Geban-
 deerd.

(3) Blootzaad met ongesteelde zydelingsse
 Bloemen.

VAILLANT, die dit Plantje *Sparganopho-*
ros, in 't Franfch *Porte-bandeau* tytelt, we-
 gens 't gezegde randje der Zaaden, merkt aan
 dat hetzelfde vierkant is, en dat de Blommetjes
 op een kaalen Stoel geplaatst zyn. Ondertus-
 fchen meldt hy niets van de Groeiplaats. On-
 ze Ridder hadt een zeer klein zodanig Plantje
 uit Oostindie bekomen, dat zyn Ed. schier
 denkt of 't dit zelfde mogte zyn, alzo het on-
 gesteelde Bloempjes hadt.

IV.
Divarica-
ta.
 Wyd ge-
 mikt.

(4) Blootzaad met *Liniaale* getande afloopen-
 de Bladen, en eenbloemige Steeltjes tegen
 dezelyven over, de Steng wyd gemikt.

Noch het Plantje van Kormandel, anderhalf
 Duim hoog, door den Heer N. L. BURMAN-
 NUS in Afbeelding gebragt; noch het aange-
 haalde Bengaalsche Chryfanthje van PLUKE-
 NET,

(3) *Ethulia Floribus sessilibus lateralibus. Sparganopho-*
ros Virgæ Aureæ folio, Flor. e Foliorum alis, absque pedi-
culis. VAILL. Mem. de 1719. p. 408. Fig. 35.

(4) *Ethulia Fol. Linearibus Dentatis decurrentibus &c.*
Mant. 110 & 572. BURM. Fl. Ind. 176. T. 58. f. 1. Chry-
fanth. Benghalense angustifolium, pusillum. PLUK. Alm.
102. T. 21. f. 4.

NET, fchynt my met de bepaaling te ftrooken, als geen eenbloemige Steeltjes hebbende, noch ook niet tegen de Bladen over. Aan de Kust van Malabar is het gevonden een Handbreed hoog, met getuilde Bloemen.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD
STUK.

- (5) Blootzaad dat laag-Heefterig is, met Liniaale effenrandige Wollige Bladen.

V.
Ethulia
Tomentosa.
Wollig.

Dit Plantje, in China waargenomen, is een klein Heeftertje, met Blaadjes naar die van Lavendel, gelykende, en Bloemen aan 't end der Takjes, wier Kelkjes ongesteeld en iets of wat gebladerd zyn.

- (6) Blootzaad met Trosjes over eene zyde, byna vyf Bloempjes in de Kelken en Lancetvormige gepaarde Bladen.

VI.
Bidentis.
Paarbladig.

In verscheide opzigten verschilt dit Oostindisch Kruidje van alle de voorgaanden, gelyk men uit de bepaaling ziet: zelfs ook, doordien het de Bladen gepaard of tegenover elkander heeft, daar zy in alle de anderen overhoeks zyn geplaatst.

EU-

(5) *Ethulia suffruticosa* Fol. Linearibus integerrimis tomentosis. *Mant.* 110.

(6) *Ethulia Racemulis secundis*, Cal. subquinquefloris, Fol. Lanceolatis oppositis. *Mant.* 110.

M m 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. EUPATORIUM. Leverkruid.

AFDEEL.

XX.

HOOFD-
STUK.Egale
Veelwyve-
ry.

Onder deezen naam, die zo veel als *Hepatorium* zou betekenen, wordt de Agrimonie, als ook de Bidens, die men *Hepatorium Aquatile* genoemd vindt, van ouds begreepen. Gewoonlyk past menze thans toe op de Planten van dit Geslagt, die den Stoel naakt en het Zaadpluis Pluimig hebben, met een langwerpigen geschubden Kelk: den Styl lang en ten halve in tweeën gedeeld.

Van de Soorten, daar in vervat, zyn reeds tien onder de Heesters beschreeven*: Aldaar hebben wy gezien, dat in sommigen de Kelken vier in anderen vyf- en meerbloemig zyn. Tot de vyfbloemigen behooren nog de drie volgende.

XI.
Eupatorium
Ha-
statum.
Piekbladig.

(11) Leverkruid met Hartvormige Piekbladen, die eenigermaate getand en kaal zyn, een windende Steng en geaairde Bloemen.

Van een zonderling Gewas is deeze Westindische, gelyk uit de bepaaling blykt en grootelyks verschillende van de andere Soorten.

XII.
Trifolium.
Driebladig.

(12) Leverkruid met drievoudige Bladen.

De

(11) *Eupatorium* Fol. Cordato-Hastatis &c. Kleinia scandens &c. BROWN. Jam. 316. T. 34. f. 3.

(12) *Eupatorium* Fol. ternis. GRON. Virg. II. p. 119. Eupat. Cannabinum Marilandicum. RAJ. Suppl. 189.

De driebladigheid onderscheidt deeze genoegzaam, die in Virginie groeit en een enkeldeniet Takkige Steng heeft, met witte Bloemen, komende anders de volgende naby.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(13) *Leverkruid met gevingerde Bladen.*

XIII.
Eupato-
rium Can-
nabinum.
Hennip-
bladig.

Dit Gewas, dat by ons zeer veel aan de kanten der Slooten en Vaarten in Noordholland onder 't Riet en elders, ja door geheel Europa op dergelyke plaatfen voorkomt, in 't Fransch *Eupatoire*, in 't Engelsch *Waterhemp*, en by ons *Boelkenskruid*, of ook *Koninginne-Kruid*, en ook wel *Leverkruid*; welke laatste benaaming echter, eigentlyk, tot de Agrimonie behooren zou, en daarom noemt men dit *Basterd-Leverkruid*. 't Schynt evenwel, volgens de beschryving van PLINIUS, het *Eupatorium* der Ouden te zyn. In 't Hoogduitsch heet het *Wasferdost*, *Kunigundkraut*, *Albkraut*, *Hirtsenklee*, *Ondermennig*, enz. Eenigen van die benamingen schynen iets Toverkrachtigs aan te duiden, dat men in dit Kruid gesteld heeft. Door den naam van *Mannetje* werdt het van het hier voor

be-

(13) *Eupatorium* Fol. digitatis. *Mat. Med.* 380. GORT. Belg. 233. R. *Lugd.* 155. GOUAN *Mensp.* 430. KRAM. *Austr.* 242. *Fl. Suec.* 665, 728. &c. *Eupatorium Cannabinum*. C. B. *Pin.* 320. *Eup. adulterinum*. FUCHS. *Hist.* 265. *Hepator. vulg.* DOD. *Pempt.* 28. *Cannabina Aq. f. Eupatorium mas.* LOB. *It.* 528.

IV. beschreevene Water - Boelkens - Kruid *, *Bidens* genaamd, (dat men Wyfje noemde, 't welk ook de Bladen eenigszins Hennipachtig heeft,) onderscheiden. De Sweeden noemen het, waarschynlyk wegens de pluizige Zaadhoofdjes, *Flocks*, zegt de Ridder.

AFDEEL
XX.

HOOFD-
STUK

Egale
Veelwyve.

77.

* Bladz.
338.

„ De Stengen zyn ruig, vierkantig, van
„ drie tot zes Voeren hoog zegt HALLER,
„ de Bladen gepaard (*), aan een dik Steeltje
„ drievoudig, allen met de Bladjes eeniger-
„ maate ruig, spits Zaagtandig, het middelste
„ grootst, Eyrond Lancetvormig. Dit komt
„ somtyds alleen voor, de twee zydelingse,
„ die anders veel kleiner zyn, ontbreken-
„ de (†). Op den top der Steng is een plat
„ digt Kroontje van paarsche Blommetjes, som-
„ tyds ook wit, en daar op volgt een lang,
„ rank, Pieramidaal Zaad.”

De Reuk is scherp, de Smaak zeer bitter van dit Kruid, dat door Destillatie, behalve zuure Vogten, ook een vlug Loogachtig Zout in overvloed geeft en een dikke Olie. Volgens de Proeven van GESNERUS verwekt het Afkookzel der Wortelen Afgang en Braaken. Tegen Ongemakken van de Lever, Geel- en Waterzugt,

(*) *Quam notam VAILLANTIUS Genericam, LINNÆUS etiam Classicam facit: zegt HALLER (Helv. insboat. I. 59.)* Wat dit zeggen wil begryp ik niet.

(†) Dit zal die verscheidenheid zyn, met onverdeelde Bladen, daar RAY van spreekt, door HALLER op drooge Gronden, in Switzedland, waargenomen.

zugt, is 't een gemeen Middel, by 't Landvolk bekend. Anderendaagse Koortfen en loopende Beenzweeren hadt BOERHAAVE door 't Af-trekzel genezen. Uitwendig dient het ook in Stoovingen, om koude Gezwellen te doen verflaan.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
*Pol gamia
aqualis.*

*** Met agtbloemige Kelken.

(14) Leverkruid met viervoudige ruuwe Lancetvormig Eyronde, ongelyk Zaagtandige, gesteelde rimpelige Bladen.

XIV.
*Eupato-
rium pur-
pureum.*
Paarsch.

(15) Leverkruid met vyfvoudige, eenigermaate Wollige, Lancetvormige, egaal Zaagtandige, geaderde gesteelde Bladen.

XV.
*Macula-
tum.*
Vlakbladig.

Van deeze beide Noord - Amerikaansche, die overblyvende Planten zyn, groeit de eerste, wegens haare paarsche Stengen bekend, tot meer dan eens Mans langte, de andere maar half zo hoog, Deeze heeft Bladen als der Brandeneten, de andere als van Alantwortel - Kruid, de grootsten byna een Voet lang, ruuw, donker

(14) *Eupatorium* Fol. quaternis scabris &c. Eupat. Fol. ovato - Lanceolatis &c. GRON *Virg.* 119. Eupat. Enulæ folio. CORN. *Canad.* 72. T. 72. Eupat. Can. elatius &c. MORIS. III. S. 7. T. 13. f. 4.

(15) *Eupatorium* Fol. quinis subtomentosis &c. Eup. Fol. Lanc. ovatis &c. *H. Cliff.* 396. R. *Lugdb.* 155. Eupat. Novæ Angliæ Urticæ foliis &c. Caule maculato. HERM. *Parad.* 158. T. 158. MORIS. III. S. 7. T. 13. f. 3.

IV. ker groen. De Bloemen zyn paarsch, en het
AFDEEL. Pluis is Haairig, in de laatste Soort, die de
XX.
HOOFD. Steng met paarsche Streepjes heeft.

STUK.

**** Met vyftien en meer Blommetjes in de Kelken.

XVI.
Eupato-
rium per-
foliatum.
 Door-
 bladig.

(16) Leverkruid met *samengegroeid - doorbla-*
dige Wollige Bladen.

XVII,
Cælesti-
num.

(17) Leverkruid met *Hartvormig Eyronde*
stomp Zaagtandige gesteelde Bladen en veel-
bloemige Kelken.

Blaauw-
 bloemig.

(18) Leverkruid met *Eyronde stomp Zaag-*
tandige gesteelde drieribbige Bladen en een-
voudige Kelken.

XVIII.
Aromati-
cum.

Kruiderig.

(19) Leverkruid met *Eyronde Zaagtandige*
gesteelde Bladen en gladde Stengen.

XIX.
Rugosum.
 Rimpelig.

(20) Leverkruid met *driehoekige, aan den*
 voet

XX.
Odoratum.
 welrie-
 kend.

(16) *Eupatorium* Fol. connato-perfoliatis tomentosif. H. Cliff. Ups. R. Lugdb. 156. GRON. *Virg.* 119. *Eupator.* Virg. *Salviae* foliis &c. PLUK. T. 87. f. 6.

(17) *Eupatorium* Fol. Cordato-ovatis &c. GRON. *Virg.* 119. *Eupator.* *Scorodoniae* folio, Fl. coeruleo. DILL. *Elsh.* 140. T. 114. Fig. 139. PLUK. T. 394. f. 4. GOUAN *Monsp.* 430.

(18) *Eupatorium* Fol. Ovatis obtuse ferratis &c. GRON. *Virg.* 120. *Eupat.* *Valerianoides* Flore niveo, *Teucree* foliis &c. PLUK. T. 88. f. 3.

(19) *Eupatorium* Fol. Ovatis ferratis petiolatis &c. *Eupat.* Fol. ovato-Cordatis rugosis, GRON. *Virg.* 120. *Valer.* *Urticæ* folio, Flore albo. CORN. *Canad.* 20, T. 21. *Ageratum* altissimum. Sp. Plant. 1176.

(20) *Eupatorium* Fol. Deltoidibus &c. *Eupat.* odoratum hir-

voet getande, van onderen Wollige Bladen
en veelbloemige Kelken.

(21) Leverkruid met smal - Lancetvormige drie-
ribbige, iets Zaagtandige Bladen; de Kel-
ken rappig en veelbloemig.

IV.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.
XXI.
*Eupato-
rium Iva-
folium.*
Smalbla-
dig.

Van deeze zes groeijen de vier eersten in
Virginie en andere deelen van Noord - Amerika,
de twee laatsten in de Westindiën. Het Door-
bladige is in de Europische Kruidhoven bekend,
het Blaauwbloemige te Montpellier. Het Krui-
derige, dat Sneeuwwitte Bloemen heeft, verschilt
van de overigen, door een ongeschubden Kelk,
zo wel als 't Rimpelige, dat ik dus genoemd
heb in plaats van Allergrootst, welke benaa-
ming voor de Tiende Soort reeds was gebruikt;
terwyl het ook de Steng maar ruim een Elle
hoog heeft. 't Is aangenaam van Reuk, gelyk
het volgende, dat daar van den Bynaam voert,
en het laatste gelykt naar het Hyfopbladige
voor heen beschreeven. Ik bezit thans het Chi-
neefche en het Witte uit Japan.

A G E R A T U M. Geurkruid.

Een naakte Stoel; een Zaadkuifje van vyf
Baardjes; een langwerpige byna gelyke Kelk
en

hirfutum. BROWN. *Jam.* 313. *Eupatoria Conyzoides.* PLUK.
T. 177. f. 3.

(21) *Eupatorium* Fol. angusto-lanceolatis trinerviis &c.;
Am. Acad. V. p. 403.

II, DEEL, I. STUK,

IV. en vierdeelige Blommetjes ; maaken de byzon-
 AFDEEL. dere Kenmerken van dit Geslagt, waar in de
 XX.
 HOOFD. twee volgende Soorten.

STUK.

I.
Ageratum
Conyzoides.
 Haairig.

(1) Geurkruid met Eyronde Blaadjes en een
 Haairige Steng.

II.
Ciliare.
 Glad.

(2) Geurkruid met Eyronde gekartelde stompe
 Blaadjes en eene gladde Steng.

De Geslagtnaam, van de Grieken afkomstig, betekent een geurig Kruid, dat men in 't Italiaansch *Herba Giulia*, *Agerato*, in 't Engelsch *Mandeline*, in 't Hoogduitsch *Leberbalsam* en in 't Nederduitsch *Klein Balsjemkruid* noemde. Die naam is op verscheide anderen, tot de Kruisemunt enz. behoorende, toegepast. Ook is 'er een Geslagt van *Ageratum*, 't welk geheel andere Planten bevat, door **TOURNEFORT** geformeerd. De tegenwoordigen, (waar van de eerste, die Haairig gestengd is, in Amerika gezegd wordt te huisvesten, de laatste van *Bisnagar*, aan de Kust van Afrika, afkomstig zou zyn,) weet ik niets meer van te beschry-

(1) *Ageratum* Fol. Ovatis, Caulē Piloso. *Syst. Nat.* XII. Gen. 936. *Veg.* XIII. p. 614. *H. Cliff.* 396. *Ups.* 253. *R. Lugdb.* 155. *Conyza Amer. Lamii folio, Flore albo.* **TOURNEFORT** *Inst.* 455. *Carelia. PONT. Diss.* 184. *Eup. humile African. Senecionis facie, folio Lamii.* **HERM. Par.** p. T. 161. **PLUK.** *Phyt.* 88. f. 1.

(2) *Ageratum* Fol. Ovatis, crenatis, obtusis, Caulē glabro. *Centaur. Ciliare minus Bisnagaticum &c.* **PLUK. Alm.** 93. T. 81. f. 4.

ſchryven dan de uitwendige gedaante, welke naar die van de Conyza, Senecio of Erigerum gelykt. IV;
AFDEEL,
XX,
HOOFD-
STUK.

De Geflagten van *Pteronia* en *Staelina* reeds beſchreeven zynde, komen wy tot dat van *Polygamia aqualis*

C H R Y S O C O M A. Pronkbloem.

Van het welke de zeven eerſte Soorten reeds onder de Heeſters zyn voorgesteld*, des alleen nog de vier volgende voorkomen. * II. D.
VI. STUK,
bladz. 30.

(8) Pronkbloem dat *Kruidig is, met Liniaale gladde Bladen en ruime Kelken.* VIII.
*Chryfocoma Lino-
fyris.*
Vlaſch-
kruidig.

Zekere Plant, naar het Vlaſchkruid gelykende, was deswegen onder den naam van *Linosfyris* by de laateren Kruidkundigen geboekſtaafd, alzo zy door CLUSIUS *Oostenrykſe Oſfyris* geheten ware. Zy groeit in de Zuidelyke deelen van Europa, in Switserland in de kloven der Steenrotſen geworteld voorkomende. Haar Roedachtige gebladerde Stengen, van een Elle en langer, hebben aan 't end een Bloemkroontje, waar van de Steeltjes onder de Bloemen gezwollen zyn. De Kelken, met Blaadjes

ge-

(8) *Chryfocoma* Herbacea Fol. Linearibus glabris &c. GOUAN *Monſp.* 431. *Chryfocoma* Calycibus laxis. *H. Cliff.* 396. *R. Lugdb.* 145. *Chryfocoma* Diosc. & Plinii. *COL. Eeſſer. I.* p. 81. *T.* 82. *Linosfyris* nuperorum. *LOB. Ic.* 409. *Oſfyris* Auſtriaca. *CLUS. Hiſt. I.* p. 325. *Pann.* 310. *T.* 311.

N n

IV. geschoord, bevatten groote geele Blommetjes
 AFDEEL. en het Zaad heeft een rosachtig Pluis.

XX.

HOOFD-
STUK.

(9) Pronkbloem dat Kruidig is en gepluimd
 met Lancetvormige drieribbige, gestippelde
 naakte Bladen.

IX.

Chrysocoma
*biflora.*Twee-
bloemig.

In Siberie is de Groeiplaats van deeze Soort,
 die met aanmerkelyke Verscheidenheden voor-
 kwam, zo ten opzigt van de hoogte als van de
 Kleur der Bloemen, die ook gestraald waren of
 ongestraald. GME LIN hadtze Aftcr genoemd.

X.

Gramini-
folia.
Grasbladig.

(10) Pronkbloem dat Kruidig is, met Liniaa-
 le Lancetvormige gladde Bladen en getuilde
 Bloemen.

In Kanada groeit deeze, welke de gestalte van
 de gewoone *Parmica* heeft, en eene geblader-
 de Bloemtuil draagt, van veele Bloemen, dik-
 wils vier op een Steeltje, die de Kelken half
 Eyronnd geschubd en glad hebben. De Bloemen
 zyn fomtyds naakt, fomtyds blaauw gestraald.

XI.

Villosa.
Ruige.

(11) Pronkbloem dat Kruidig is, met Lan-
 cetvormige ruige Bladen en naauwe Kel-
 ken. In

(9) *Chrysocoma* Herbacea Paniculata &c. Aftcr Cal. oblongis
 laxis &c. GMEL. *Sib.* II. p. 189. T. 82. f. 1

(10) *Chrysocoma* Fol. Linearibus Lanceol. glabris &c.

(11) *Chrysocoma* Herbacea Fol. Lanceolatis Villosis &c.
 Aftcr incanus Cal. laxis oblongis &c. GMEL. *Sib.* II. p.
 192. T. 82. f. 2. *Conyza tomentosa* & *incana*. AMM. *Russ.*
 190.

In Siberie en Tartarie, wederom, komt de-
 ze voor, wier Bladen naar die van 't Echium
 gelyken, door haare ruigte of Wolligheid. Zy
 heeft een Kroontje van Geele Bloemen, byna
 gelyk de Conyza.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 aqualis.*

Van de Heesterige Chryfocomaas zyn door
 den Hoogleeraar N. L. BURMANNUS eenige
 nieuwe Kaapse Soorten voorgedragen. De Heer
 FORSKAOHL vondt 'er drie in Egypte en A-
 rabie; twee Heesterig. waar van hy de eene
 Gespitste, de andere Spatelachtige tytelt, we-
 gens de figuur der Bladen; en eene Kruidige,
 om de zelfde reden van hem Eyronde geby-
 naamd.

Hier volgt nu het Geslagt van *Tarchonanthus*,
 door my reeds omstandig beschreeven *, een
 aan de Kaap niet gemeen Gewas, waar van ik
 thans een aanzienlyken Tak bekomen heb. Dan
 heeft men

* II. D.
 VI. STUK,
 bl. 33, enz.

C A L E A. Schoonkruid.

Dit Geslagt, dat wegens de Schoonheid
 schynt genoemd te zyn, heeft een Kaffigen
 Stoel, een Haairig Zaadkuifje en een geschub-
 den Kelk. Het bevat de vier volgende Soorten,
 allen in de Westindiën, en wel op 't Eiland
 Jamaika, gevonden.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

I.
Calea Jamaicensis.
Driebloemig.

(1) Schoonkruid met meest drie gesteelde Bloemen, de Bladen Eyronnd langwerpig, iers Zaagtandig, gesteeld.

II.
Oppositifolia.
Paarbladig.

(2) Schoonkruid met samengehoopte Tuiltjes, zeer lange Bloemsteeltjes, Lancetvormige Bladen: de Steng Kruidig.

III.
Amellus.
Pluimbloemig.

(3) Schoonkruid met byna gepluimde Bloemen, korte Kelken, naakte Zaaden en Eyronnd-Lancetvormige gesteelde Bladen.

IV.
Scoparia.
Bezemachtig.

(4) Schoonkruid met een laag-Heesterige Steng, de Takken byna gepaard en hoekig.

Van deeze vier zyn de middelsten Kruidig, de anderen Heesterig en de laatste, die veel naar 't Spartium gelykt, heeft zeer kleine Blaadjes.

SANTOLINA. Cypreskruid.

Dit Geslagt heeft ook een Kaffigen Stoel, doch

(1) *Calea Flor. subternis pedunculatis* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 941. *Veg.* XIII. p. 616. *Santolina Jamaicensis.* *Am. Acad.* V. 404. *Santolina subhirsuta*, Fol. ovatis &c. *BROWN. Jam.* 315.

(2) *Calea Corymbis congestis* &c. *Santolina oppositifolia.* *Am. Acad.* V. p. 404. *Santolina erecta*, Fol. Linearibus oppositis &c. *BROWN. Jam.* 315.

(3) *Calea Flor. subpaniculatis* &c. *Santolina Amellus.* *Am. Acad.* V. p. 404. *Amellus Ramosus* Fol. ovatis dentatis. *BROWN. Jam.* 317.

(4) *Calea Caule suffruticoso*, Ramis suboppositis angulatis. *Syst. Nat.* XII. Tom. 3. p. 234. *Chrylocoma Scoparia.* *Am. Acad.* V. p. 404.

doch geen Zaadkuifje en de Kelk is Schubbig half Kogelrond. Het bevat de vier volgende Europifche Soorten.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(I) Cypreskruid met eenbloemige Steeltjes en viervoudig getande Bladen.

I.
Santolina
Chama-
Cyparissus
Cypres-
achtig.

By de oude Autheuren komt deeze voor, onder den naam van *Wyfjes-Averoone*, terwyl de Mannetjes, zogenaamd, thans in 't Geflagt van Byvoet forteert. De Franschen noemen dit Kruid, om dat het wegens zynen sterken Geur tot bewaaring der Kleederen voor de Mot kan dienen, *Garderobe*. Of de benaaming *Santolina* van *Santalum* (Sandelhout) afkomstig kan zyn, is my onbekend. Men vindt 'er, die den naam, als Heilig Kruid, van de Wormdoedende eigenschap willen afleiden; doch dat is ver gezogt. *Chama-Cyparissus* zou *Cypreskruid* kunnen betekenen. By de Engelschen vind ik het *Lavender-Cotton* genaamd.

De Groeiplaats is in Spanje, de zuidelyke deelen van Vrankryk, in Italie, als ook in Switzerland. Het maakt een schoon Heestertje, dat

(1) *Santolina* Pedunc. unifloris &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 942. *Veg.* XIII. p. 616. *Mat. Med.* 383. *H. Cliff.* 397. *Ups.* 252. *R. Lugdb.* 146. *GOUAN Monsp.* 433. *HALL. Helv. inchoat.* I. p. 53. *Abrotanum foemina* Fol. teretibus. *C. B. Pin.* 136. *Abrot. foemina vulgare.* *CLUS. Hist.* I. p. 341. *Abrot. foemina.* *LOB. Ic.* 762. *Abrot. Hispanicum.* *BARR. Ic.* 463.

N° 3

II. DEEL. I. STUK.

IV. dat zig Takswyze uitbreidt en kleine smalle
 AFDEEL. XX. Blaadjes heeft, die in de jongheid Wollig zyn,
 HOOFD- Vinswyze geplaatst aan lange Steeltjes, dikwilt
 STUK. vier by elkander, zo dat zy zig viertandig voor-
 Egaale
 Veelwyve-
 zy. doen. Boven geeft het lange Bloemsteelen uit,
 ieder met ééne Bloem, van gezegde hoedanig-
 heid. Het heeft een aangenaamen Kruidrigen
 Reuk, en wordt in de Geneeskunde als ope-
 nende, Windbreekende en Wormdoodende
 aangemerkt.

II. (2) Cypreskruid met eenbloemige Steeltjes en
 Liniaale Blaadjes, welke aan den rand
 geknobbeld zyn.
 Santolina
 Rosmarini-
 folia.
 Rosmaryn-
 bladig.

Grootelyks verschilt deeze door haar Loof,
 welk uit Bladen bestaat naar die van de Ros-
 maryn gelykende, maar met Knobbeltjes of
 Kliertjes aan de kanten. Het is een naauwlyks
 Heesterig Kruid, in Spanje door CLUSIUS waar-
 genomen, en aldaar onder den naam van *Ta-
 millo perruno*, dat is Hondsthyms, zegt hy,
 bekend. Het Afkookzel werdt aldaar met
 vrugt gebruikt tot wegneeming van de Schurft,

(3) Cy-

(2) *Santolina* Pedunculis unifloris, Fol. Linearibus &c.
H. Cliff. R. Lugdb. 146. *Abrotanum* foemina Fol. Rosma-
 rini majus. C. B. *Pin.* 137. MORIS. *Hist.* III. S. 6. T. 3.
 f. 22. β. — minus. C. B. *Pin.* 137. γ. — Viride.
Ibid. δ. *Flore* majore, Foliis villosis & incanis. *Ibid.* BARR.

- (3) Cypreskruid met eenbloemige Steeltjes, IV.
 dubbeld gevinde Bladen en enkele Stengen. AFDEEL.
XX.
- (4) Cypreskruid met eenbloemige Steeltjes, HOOFD-
 dubbeld gevinde Bladen en een zeer Takki- STUK.
 ge ruige Steng. III.
Santolina
Alpina.
 Alpitch. IV.

Deeze laatsten zyn kleine Kruidjes, in Italie groeiende. Het laatste valt maar een Handbreed hoog. In Gestalte, wat de Vrughtmaaking aanbelangt, komen zy met de anderen overeen. Anthemoi-
des.
 Kamille-
 bladig.

Twee Soorten van *Santolina* vondt de Heer FORSKAÖHL in Egypte en Arabie. De eene was een Heeftertje van een Voet hoog, met zeer korte Blaadjes, dicht aan elkander, viervoudig opleggende, met getopte Bloemtuilen, van geele Bloemen, in Eyronde witachtige Kelken, ieder twintig tweeslagtige Blommetjes bevattende. Het kwam hem in de Zandige Woestyenen by Kairo en Suez voor, wordende van hem *fragantissima* getyteld, als zeer aangenaam zynde van Reuk. Het was 'er by de Drogisten in gebruik als een sterk oplosfend Middel en met het Sap werden zeere Oogen bestreken. De an-

(3) *Santolina* Ped. unifl. Fol. bipinnatis &c. *Santolinoides Alpina saxatilis.* MICH. *Gen.* 31. T. 27. *Pyrethrum alterum minus.* BARR. *Rar.* 1105. *Je.* 522.

(4) *Santolina* Ped. unifl. Fol. bipinn. &c. *Santolinoides perennis Chamæmeli folio, Caule Ramoso.* VAILL. *Mém.* 1719. p. 413.

Nn 4

IV: andere Soort, die hy *Terrestris* noemt, hadt
 AFDEEL. XX. leggende Stengetjes, dikwils onder den Grond,
 HOOFD- de Bloemen naauwlyks daar boven uitsteeken-
 STUK. de en groeide by Matarea op overstromde
 Egaale
 Veelwyve- plaatsen (*).

*y. 't Geslagt van *Athanasia*, 't welk byna ge-
 heel Heesterig is, reeds verhandeld hebbende,
 is daar (mede de Egaale Veelwyvery onder de
 Samenteeligen beslooten; des wy thans over-
 gaan tot den

T W E E D E N R A N G .

Overtollige Veelwyvery.

Gelyk het genoemd wordt, wanneer de Vrou-
 welyke Blommetjes, aan den Omtrek, zo wel
 vrugbaar zyn, als de Tweeslagtigen die het
 midden beslaan. Het eerste Geslagt, daar in
 voorkomende, heet

T A N A C E T U M . Reinevaren.

Hetzelve heeft een naakten Stoel; het Zaad-
 kuifje eenigszins gerand; den Kelk geschubd,
 half Kogelrond; de Straalblommetjes flets en
 driedeelig. Somtyds zyn 'er geene en dan heeft
 het alle Blommetjes tweeslagtig. Daar komen
 thans * in voor, de zeven volgende Geslagten.

* Zie II. D.
 VI. STUK,
 bladz. 44.

(I)

(*) *Flor. Egypt. Arab.* p. 147.

- (1) Reinevaren met gevinde Bladen, de Slippen Draadachtig Liniaal; gladde Bloemtuilen en een Kruidige Steng. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
- (2) Reinevaren met dubbeld gevinde Wollige Bladen, en eene Eyronde samengestelde Bloemtuil. I.
Tanacetum
Sibiricum.
Siberifch.

In Siberie is de eerste van deeze twee, door GMELIN, [waargenomen, en in de Levant, door TOURNEFORT, de laatste. Beiden hebben zy geele Bloemen, die in het Gryze een samengestelde Tuil uitmaaken, van veel Bloemen, terwyl 'er het andere maar weinigen in heeft, die Troswyze groeijen en een Bloempluim samenstellen: des dit Gewas, een Elle hoog voorkomende, meer naar een Soort van Alfem of Byvoet gelykt.

- (3) Reinevaren met Tandswys' gevinde gespitsste Bladen; een zeer Takkige Steng en byna gepluimde Bloemen. III.
Cotuloides.
Kamil-
achtig.

Een Kaapfch Kruid, dat naar de Kamille gelykt, met een zeer Takkig Stengetje van een half

(1) *Tanacetum* Fol. pinnatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 244. *Veg.* XIII. p. 618. *Tan.* Fol. pinnatis multifidis, Lacin. Linearibus trifidis. GMEL. *Sib.* II. p. 134. T. 65. f. 2.

(2) *Tanacetum* Fol. bipinnatis tomentosis &c. *Artemisia* Caule simplici. *H. Cliff.* 404. *Abinthium* Cret. incanum tenuifolium &c. *TOURNE. Cor.* 34.

(3) *Tanacetum* Fol. dentato-pinnatis acuminatis &c. *Mans.* 282.

N n 5

IV. half Voet hoogte en kleine Vindeelige Blaadjes; de Bloemen Kloottrondachtig en geel, in tienbladige Kelkjes gevat, maakt deeze Soort uit.

IV. (4) Reinevaren met dubbeld Vindeelige Linniaale spitse Bladen en Wollige Bloemtuilen.

Tanacetum
Annuum.
Jaarlyks.

In Spanje en Italie groeit dit Kruid, dat het *Elichryfon* of Gulden-Bloem zou zyn der Ouden. Het valt van een Voet tot een Elle hoog en is zeer zwaar van Reuk, weshalve de Spanjaarden het *Scoba hedionda*, dat is Stinkende Bezem heeten, wordende hetzelve in 't Land omstreeks Madrit daar toe gebruikt, zegt CLUSIUS. Ook dekt men 'er, als 't in Bondelen samen gepakt is, de Aarden Muuren tegen de Slagregens mede, zo hy verhaalt.

V. (5) Reinevaren met geheel enkelde eenbloemige Stengetjes van langte als de Bladen.

Monanthos
Eenbloemig.

Dit is een jaarlyks Kruidje, in de Levant voorkomende, met veele Wortelbladen, een

(4) *Tanacetum* Fol. bipinnatifidis Linearibus &c. R. *Lugd.* 355. N. 5. *Santolina* Corymbis simplicibus. MILL. *Dict.* T. 227. f. 1. *Abfynth.* Corymbiferum annuum. *TOURNEF. Inst.* 458. *Elichryfum* Fol. Abrotani. C. B. *Pin.* 264. *PLUK.* T. 160. f. 1. *Elichryfon.* CLUS. I. p. 325. T. 326. *DOD. Pempt.* 267. *LOB. Ic.* 746.

(5) *Tanacetum* Caul. simplicissimis unifloris longitudine foliorum. *Tanac. monanth.* *Chamaemeli folio et facie.* *VAILL. Mem.* 1719.

een Vinger lang, als die van 't gemeene Dui-
zendblad onzer Wegen. Het heeft eenige op-
geregte Stengetjes van een Duim langte, met
een enkeld geel Bloempje aan 't end.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

VI.

Tanacetum
vulgare.
Geincen.

(6) *Reinevaren met dubbeld gevinde, inge-
sneedene, Zaagtandige Bladen.*

Dit is het gemeene *Reinevaren*, dat in onze
Provincie op Zandige plaatfen en veel in de
Duinen voorkomt, groeiende door geheel Eu-
ropa en Siberie. De gestalte is genoegzaam be-
kend en hoe het op den top der Stengen digte
Kroontjes draagt van Goudgeele Bloemen, die
in een warme Zomer dikwils gefraaldzyn. Het
valt met eenvoudige en met gekrulde Bladen.
De Franschen noemen het *Tanaisie*, naar den
Latynschen naam *Tanacetum*, de Engelschen
Tansy, de Duitschers *Wurmsamen*, dat is
Wormzaad.

Dit Kruid is zwaar van Reuk en bitter van
Smaak, doch tevens Kruiderig. Het heeft veel
Zuur in zig zo sommigen willen (†): doch an-
deren verzekeren het tegendeel, dat my waar-
fchyn-

(6) *Tanacetum* Fol. bipinnatis, incis, serratis. *Mat. Med.*
381. GORT. Belg. 233. *Fl. Succ.* 666, 730. KRAM. *Austr.*
243. GOUAN *Monsp.* 432. R. *Lugdb.* 155. N. 3. GMEL. *Sib.*
II. p. 133. T. 65. f. 1. *Tanacetum vulgare luteum.* C. B.
Pis. 132. DOD. *Pempt.* 36. β. Tan. Fol. crispis. C. B. *Pis.*
132. DOD. *Pempt.* 36. LOB. *lc.* 749.

(†) HALL. *Helv. inchoat.* I. p. 52.

II. DEEL. X. STUK.

IV. schynlyker voorkomt, dewyl men bevindt dat
 AFDEEL. het uitgeperste Sap van Loogzout weinig aan.
 XX
 HOOFD- doening heeft, maar door Zuuren stremt (+).
 STUF Zeker is 't, niettemin, dat het tot opwekking
 Overtollige der Levenskrachten strekken kan en met vrugt
 Veelwyve- gebruikt zy tegen Afloopende Koortfen: als
 77. ook uitwendig, in Pappen, om koude Gezwel-
 len te doen verslaan. Door 't Afkookzel te drin-
 ken zou de Waterzugt genezen zyn. By 't Ge-
 meen heeft het tot veelerley Kwaalen een zeer
 grooten naam en het Zaad is inzonderheid we-
 gens zyne Wormdoodende of verdryvende ei-
 genschap vermaard; doch in deezen schiet het
 by 't gewoone Wormzaad veel te kort. Het
 behoort tot die Kruiden, welken men des noods
 gebruiken kan, doch waar van men in de Ge-
 neeskunde weinig gebruik maakt, alzo men
 kragtiger en beter heeft. Men verwt in Swee-
 den groen met het Loof. Het wordt ook aange-
 merkt van byzondere kragt te zyn, om Vleesch
 van Verrotting te bewaaren.

VII. (7) Reinevaren met Eyronde, onverdeelde, Zaag-
 Tandige Bladen.
Tanacetum
Balsamita,
 Welnie-
 kend. Dit

(+) RUTTY *Mat. Med.* p. 508.

(7) *Tanacetum* Fol. ovatis, integris, serratis. *Mat. Med.*
 382. *Hort. Cliff.* 395. *Ups.* 255. *R. Lugdb.* 154. *N. I.*
Mentha Hortensis Corymbifera. *C. B. Pin.* 226. *Costus*
Hortensis. DALECH *Hist.* 678. GOUAN *Mensp.* 432. *Costus*
Hortorum. LOB. *Jc.* 322. *Balsamita major.* DOD. *Pempt.*
 295.

Dit Kruid, dat aan de Wegen groeit in de Zuidelyke deelen van Switserland en in Italie, wordt door geheel Vrankryk byna, als ook in onze Nederlanden, Duitschland, Groot-Brittannie, in de Tuinen geteeld. Men noemt het in 't Fransch, *Menthe-Coq* of *l'Herbe-Coq des Jardins*; in 't Italiaansch *Herba di S. Maria*, in 't Hoogduitsch *Frauwenkraut* en by ons *Tuin- of Hof-Balsem*. De gelykenis van het Loof naar de Kruisemunt, die ook wel *Balsemkruid* genoemd wordt, en de aangename Reuk geeft 'er die benaaming aan. Het dient niet alleen als een Hartsterkend Middel, maar wordt in 't byzonder gebruikt tot afzetting der Stonden. Men vindt het ook tegen den Rooden Loop aangepreezen.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

By Kairo in Egypte, aan de kanten der Akkeren, kwam den Heer FORSKAOHL een leggend ruig Reinevaren voor, daar hy den naam van *laag* aan geeft, hebbende ook geele Bloemhoofdjes. Dit bloeide aldaar in de Maand December.

A R T E M I S I A. Byvoet.

Dit Geslagt heeft den Stoel eenigermate Pluizig of byna naakt, en geen Zaadkuifje. De Kelk is geschubd met aan 't end ronde famenluikende Schubben. De Bloemen zyn geheel ongestraald. De *Averoon* en *Alssem* behooren mede tot hetzelfde. Ik heb de zes Heefsterige

Soor-

IV. Soorten reeds beschreeven ; des alleen nog de
 AFDEEL. volgende overblyven.

XX.

HOOFD-
STUK.

B. Hurkende voor dat zy een Bloemsteng
 schieten.

VII.
Artemisia
Santonica.
 Sever-
 achtig.

(7) Byvoet met de Stengbladen *Liniaal*, *Vins-*
wys' veeldeelig ; de Takken onverdeeld ; de
Aairen zydelings omgeboogen ; de *Bloe-*
men met vyf *Blommetjes*.

Of deeze Soort eigentlyk dat Kruid zy , in
 Tartarie , Perſie , het Mogols Land en andere
 deelen van Indie groeiende , welk het bekende
Semen Santonici , *Chinae* of *Zedoariae* uitlevert ,
 dat men gemeenlyk *Wormkruid* of *Severzaad*
 noemt : is nog niet uitgemaakt. Men mag zulks ,
 tot nader blyken , waarſchynlyk achten. In
 Paleſſina , Egypte of Arabie , ſchynt het niet
 te groeijen : want het zou dan , of door AL-
 PINUS beschreeven , of door de laaterre Kruid-
 kenners waargenomen zyn. Evenwel merkt
 RAUWOLF aan , dat het *Scheha* der Arabie-
 ren , waar van men dat Zaad inzamelt , een
 Soort van Alfem , Byvoet of Averoone , zy. In
 Tartarie vindt GMELIN deeze Soort , die wel
 naar 't gewoone Averoon gelykt , doch fyner
 is

(7) *Artemisia* Fol. Caulinis Linearibus pinnato-multifidjs
 &c. ZINN. *Goett.* 397. *Artemisia* Frut. incana Ramoſiſſima
 &c. GMEL. *Sib.* II. p. 115. T. 51. *Semen. Sanctum.* LOB.
 Ic. 756. β. Abs. *Santonicum Gallicum.* C. B. *Pin.* 1397
 CAM. *Epit.* 457.

is van Blad , en in de jongheid Wollig , wor-
dende vervolgens groen. Het was een zeer wel-
riekend Kruid , te Astrakan aan de Kaspifche
Zee , daar het veel groeide , onder den naam
van *Absinthium Ponticum* in de Apotheeken be-
kend. Die benaaming geeft het gedagte denk-
beeld nog meer kracht (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

(3) Byvoet met veeldeelige Liniaale Bladen en
leggende Roedswyze Stengen.

VIII.
*Artemisia
Campestris.*
Averuit.

Dit Kruid , dat *Wild Averuit* of *Averoon* ge-
noemd wordt , verschilt van de *Tuin-Averoon* ,
wegens haaren aangenaamen Reuk dikwils Li-
moenkruid genaamd , voorheen beschreeven †.
Deeze komt zelfs in de Noordelyke deelen van
Europa en in Siberie voor , gelyk menze ook
in ons Land aan de Duinen en langs Zandige
Wegen aantreft. 't Is een Heesterig , Takkig
Kruid , dat om laag veele fyn verdeelde Bladen
heeft en Stengen schiet van een Elle lang , die
byna geheel met Bloempjes zyn bezet en onge-
bladerd. De Stengen zyn fomtyds witachtig ,
som-

† II. D.
VI. STUK,
bl. 43.

(*) *Absinthium Ponticum* , quia circa Pontum frequens ,
unde Semen contra Vermes colligitur , et ex Chorazan depor-
tatur Halebum. CASTELL. *Lex. Pers.* p. 264. Vergelyk
echter myn II. D. VI. ST. bl. 47.

(3) *Artemisia* Fol. multifidis linearibus &c. GORT. *Belg.*
234. KRAM. *Austr.* 243. *Fl. Suec.* 668 , 730. GOUAN *Monsp.*
433. R. *Lugd.* 154. GMEL. *Sib.* II. p 117. *Abrotanum*
Campestre. C. B. *Pin.* 136. *Artemisia tenuifolia.* DOD. *Pemp.*
33. LOB. *Ic.* 767. *Ambrosia altera.* CAM. *Epis.* 597.

II. DEEL, X. STUK,

IV. fomtyds rood. Het heeft een fcherpen Kruid-
 AFDEEL. rigen Reuk, weshalve het ook *Ambrosia*, in 't
 XX. Hoofd- Hoogduitsch Klein *Druivenkruid*, geheten wordt.
 STUK.

IX. (9) Byvoet met *Liniaale* gevinde onverdeelde
Artemisia Bladen, de Bloemen gekropt en byna onge-
Palustris. steeld.
 Moerassig.

X. (10) Byvoet met *samengefelde* wyd gemikte,
Cribrifolia. *Liniaale* Vleezige gladde Bladen, en een
 Venkelbla- gepluimde opftygende Steng.
 dig.

XI. (11) Byvoet met *veeldeelige* Wollige Bladen,
Maritima. knikkende Trosfen en drie *Vrouwelyke* Blom-
 Zeekants. metjes.

Van deeze, die meer of min naar de *Alsem* gelyken, komt de eerfte in Siberie voor: de tweede op Zandige Oevers van Portugal; de derde aan de Zeedyken van Holland en Vriesland overvloedig, onder den naam van *Zee-Alsem*. Men vindt deeze laafte ook aan de Oevers

(9) *Artemisia* Fol. Linearibus pinnatis integerrimis &c. *Artemisia* Herbacea &c. GMEL. *Sib.* II. p. 119. T. 55. *Abfinrhium* Capillaceis foliis. AMM. *Ruth.* 197.

(10) *Artemisia* Foliis compositis divaricatis &c. *Abrot.* *Hisp. maritimum.* TOURN. *Inst.* 459. *Abs. inodorum* &c. MORIS. *Hift.* III. p. 11.

(11) *Artemisia* Fol. multipartitis tomentosis &c. GORT. *Belg.* 234. *Fl. Suec.* 671, 734. GOUAN *Monsp.* 433. *Abfynth.* *Seriphium* *Belgicum.* C. B. *Pin.* 139. §. *Abfynth. Ser. Germanicum.* *Ibid.* 7. *Abs. Ser. Gallicum.* BOT. *Monsp.* *Abfynth. Seriphium.* DOD. *Pempt.* 25. *Abs. Mont. Umbelliferum.* CLUS. *Pann.* 957. T. 956.

Oevers van de Middellandsche Zee, en in Duitſchland is zy, zelfs op drooge Bergachtige plaatſen, niet ongemeen. De Jaagers noemen-
Unſer Frauwen Weiſſ Rauch. LINNÆUS beſchreefze dus in Sweeden.

IV!
 AFDEEL
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polygamia
 ſuperflua.*

„ De Plant is geheel Sneeuw wit, hebben-
 „ de, op de plaats daar zy groeit, een zeer
 „ ſterken Mariolein of Kamfer-Reuk; doch, in
 „ de Tuinen gekweekt, ruikt zy minder aange-
 „ naam. De Bloendraagende Takken buigen zig
 „ om. De Bloemen hebben niet meer dan drie
 „ Vrouwelyke Straalblommetjes. In de Tuinen
 „ brengt het naauwlyks ryp Zaad voort.”

(12) Byvoet met gepalmde veeldeelige Flu-
 weelige Bladen, opſtygende Stengen en ge-
 krupte Bloemen, Pieramiedſwyze vergaard.

XII.
*Artemiſia
 Glacialis.*
 ysbergig.

(13) Byvoet met gevinde Bladen, opſtygende
 Stengen en Kogelronde knikkende Bloemen
 met een Pluizigen Stoel. Tot

XIII.
Rapeſtris.
 Rotzig.

(12) *Artemiſia* Fol. palmatis multifidis Sericeis &c. Ab-
 ſynth. Alp. candidum humile C. B. *Pin.* 139. *Prodr.* 71.
 ALL. *Pedem.* 5. T. I. f. 3.

(13) *Artemiſia* Fol. pinnatis, Caulibus adſcendentibus &c.
Fl. Suec. 669, 733. *Artemiſia* Fol. pinnatis pilofis &c.
 GMEL. *Sib.* II. p. III. T. 49. f. I. Abs. Pont. repens et
 ſupinum. PLUK. T. 73. f. 1. β. Abs. pumilum *Palmeum* mi-
 nus. BOCC. *Mus.* II. p. 81. T. 71. BARR. *lc.* 462. Abs. Alp.
 incanum. C. B. *Pin.* 139. *Prodr.* 71? Abs. Or. tenuif. Ar-
 genteum & Sericeum. TOURNF. *Cor.* 34. ALL. *Pedem.* I. p.
 3. T. I. γ Abs. viride Fol. multifidis Linearibus. GMEL.
Sib. II. p. 131. T. 64. f. 2.

IV. Tot deeze twee Soorten, die in Gestalte veel
 AFDEEL. overeenkomst hebben, behooren de genen, wel-
 XX. ken HALLER beschryft (*), als by de Yskol-
 HOOFD. ken der Alpen voortkomende, grysachtig wit
 STUK. van Kleur en aangenaam van Reuk. Men kan-
 Overtollige ze naast met de Zee-Alsem vergelyken. Het
 Veelwyve- Aftrekzel wordt tegen het Zydewee, tegen
 73. Afloopende Koortfen, tot afzetting der Ston-
 den en Wondheeling aangepreezen. Door die van
 't Grindelwald wordt de laatste *Gabuse* gehe-
 ten. Zy valt ook in Sweeden, op drooge
 Krytgronden, met Stengetjes van een Span of
 wat langer en geheel Zilverkleurig, doch wordt
 in de Tuinen donker groen en Haairloos, groei-
 jende tevens hooger. Dergelyk verschil heeft
 men ook naar den Grond en Groeiplaats verno-
 men. Den Heer HALLER, evenwel, kwamen
 zy nooit hooger dan een Voet voor.

XIV.
Artemisia
Pentica.
 Roomfche
 Alsem.

C. Opstaande Kruidige met samengestelde
 Bloemen.

(14) Byvoet met veeldeelige van onderen Wol-

is-

(*) *Helv. inchoat.* I. 54. *Abinthium* Fol. *Sericcis petiola-*
tis, *Pinnulis trifidis & quinquefidis*. N. 125. *Apinthium ex*
Alis floridum &c. N. 126.

(14) *Artemisia* Fol. *multipartitis subtus tomentosis &c.*
Mat. Med. 387. *H. Ups. Cliff. R. Lugdb.* 153. N. 3. KRAM.
Austr. 244. GOUAN *Morisp.* 433. *Abinth.* *Ponticum tenui-*
folium inqanum. C. B. *Pin.* 138. *Abs. Pont. vulg.* CLUS.
Hist. I. 339. *Abs. tenuifolium.* DOD. *Pempt.* 24. *Abs. Ger-*
latium, Sardonium Dioscor. LOB. *lc.* 755.

lige Bladen; de Bloemen rondachtig en knikkende; den Stoel naakt. IV.
AFDEEL.
XX.

LOBEL beweert, dat deeze de *Pontifche Alfem* der Ouden niet zy, maar wel de *Roomfche Alfem*, onder welken naam zy ook voorkomt in de Apotheeken. De Groeiplaats, evenwel, van deeze fynbladige Alfem, is niet alleen in Oostenryk en Hongarie, maar ook in Klein Afie, op drooge dorre plaatfen. Men heeftze in de Tuinen overgebracht, alwaar zy ten dienst der Apotheeken wordt aangekweekt. Zy is Kruidriger dan de gemeene Alst en minder bitter; weshalve zy van GALENUS reeds beter gekeurd werdt. De Heer HALLER meent, dat menze ook in Switserland, op de Bergen, gevonden hebbe (†). HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

(15) Byvoet met drievoudig gevinde, wederzyds glatte Bladen, byna Klootronde knikkende Bloemen en een gladden Kegelvormigen Stoel. XV.
*Artemisia
Annuâ.
Jaarlykfe.*

Deeze Soort, uit Siberie afkomstig, was een Jaarlykch Kruid, in de Upsalsche Akademie-
Tuin

(†) *Helv. inchoat.* I. 56.

(15) *Artemisia* Fol. triplicato-pinnatis utrinque glabris &c. *H. Ups.* 257. *Art. Rad.* annuâ viridis Fol. pinnatis &c. *GMEL. Sib.* II. 125. *Abs. Tanaceti folio odoratissimum.* *AMM. Ruth.* 142. *T.* 193. f. 23. β . *Abs. Fol. tenui multifido, Camphoram spirans.* *BOERH. Lugdb.* I. p. 126.

002

IV. Tuin onder de bloote Lugt huisvestende , zegt
 AFDEEL. de Ridder , en van een sterken aangenaamen
 XX.
 HOOFD. Reuk. Het is onder den naam van *Zeer wel-*
 STUK. *riekende Alfem* , met *Bladen van Reinevaren* ,
 Overtollige door AMMAN , doch slegt , zo LINNÆUS
 Veelwy-
 very. getuigt , afgebeeld. Het bereikt 'er byna eens
 Mans langte , zo wel als in de Upsalsche Tuin
 voorgemeld , en komt op de Gebergten voor.
 In zyne Figuur is maar één der bovenste Tak-
 jes vertoond , zo dat de ondersten wel drie-
 voudig gevinde Bladen kunnen hebben. Ook
 verbeeldt zig AMMAN , dat twee Kruiden van
 dien aart , met Reinevaren-Bladen en Reuk ,
 door MESSERSCHMID in Siberie waargeno-
 men , de zelfde Soort zyn : doch deeze , een
 overblyvende Wortel hebbende , zyn tot de
 volgende Soort betrokken.

Dit Jaarlykfe Kruid wordt door de Inwoon-
 ers van Jenifea , zegt J. G. GMELIN , in
 Mede gekookt om 'er een aangenaamen Geur
 aan te geeven. Hy zegt dat de Wortel uit den
 witten geelachtig zy. Ik vind door S. G. GME-
 LIN , in zyne Reistogt door Rusland , angete-
 kend , dat de *Artemisia annua* aldaar gebruikt
 wordt om het Leder te bereiden , welk men
Saffiaan noemt. Dit Kruid , zegt hy , geeft
 een Verw *Tschagan* genaamd , waar van vier
 Pond dienen om aan vyfentwintig Vellen een
 geele Kleur te geeven , als menze daar mede
 kookt. Voorts doet men daar een Pond fyn ge-
 stooten Conchenilje by , en hier door krygt het
 de

de roode Kleur : doch tot de Geele Saffiaan **IV.**
 wordt een andere geele Verw, *Kuk* genaamd, **AFDEEL.**
 gebezigd. Honig en Zout komt in de bereiding **XX.**
 van de Roode, doch van de Geele niet (†). **HOOFD-**
STUK.

(16) Byvoet *met dubbeld gevinde, van on-* **XVI.**
deren Wollige, glanzige Bladen; de Vin- *Artemisia*
nen dwars, de Bloemtrosfen eenvoudig. *Tanacetifolia.*
 Reineva-
 renbladige.

Niet alleen in Siberie, maar ook in Piemont, zou de Groeiplaats van deeze Soort zyn, die door GMELIN afgebeeld is, met aanmerkelyke Verscheidenheden, welke in de meer of minder breedte der verdeelingen van de Bladen, de Tandjes of Vleugels aan de middelrib, de grysheid of groente en andere omstandigheden, die geen weezentlyk verschil maakten, bestonden. Sommigen hadden een aangenaamen, anderen byna geen en een walgelyken Reuk.

(17) Byvoet *met samengestelde veeldeelige Bla-* **XVII.**
den, *Abfin-*
thium.
 Alfem.

(†) Zie deeze bereiding omstandig in S. G. GMELINS *Reize durch Rusland*, Ann. 1768 - 1770. Petersb. 1774. II. Th. p. 167.

(16) *Artemisia* Fol. bipinnatis subtus tomentosis, nitidis &c. Abfinth. Radice perenni, Fol. pinnatis pinnatifidis &c. GMEL. *Sib.* II. p. 122. T. 58. Abs. Fol. Radicalibus multoties pinnatis &c. ALL. *Pedem.* 6. T. 2. f. 1.

(17) *Artemisia* Fol. compositis multifidis &c. *Mat. Med.* 386. GORT. *Belg.* 234. KRAM. *Austr.* 244. *Fl. Suec.* 670. 735. GOUAN *Monsp.* 433. R. *Lugd.* 153. Abs. incanum Fol. comp. &c. GMEL. *Sib.* II, p. 129. T. 63. Abfinthium Pon-

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Overtollige
Veelwyve-
zy.

den , en byna Kogelronde hangende Bloemen , die den Stoel ruig hebben.

Blykbaar verschilt dit Kruid , dat men gewoonlyk *Alst* of *Alsem* noemt , van de Fynbladige of Roomsche *Alsem* , hier voor beschreeven. De Italiaanen noemenze *Asfensio* , de Spanjaarden *Asfensios* , de Portugeezen *Alosna* , de Franschen *Abfinthe* ; alles naar 't Latynsch woord *Abfinthium* , dat van de Grieken overgenomen is. De Engelschen heeten dit Kruid *Wormwood* , de Duitschers *Wermuth* , dat op de eigenschap ziet ; de Sweeden *Maloert* of *Maleta*.

De Groeiplaats wordt gesteld door geheel Europa , op drooge Steenige plaatsen , en zy valt ook door geheel Siberie Oostwaards tot in Amerika , zo GMELIN meldt , die echter twyfelt of de zyne , door hem tot verbetering der oude Afbeeldingen in 't Koper gebragt , niet van de Gewoone *Alsem* verschille. De Bloemtrosjes , zegt hy , zyn aanmerkelyk grooter , de Reuk en Smaak een weinig aangenaamer en de Kleur der Bladen minder grys. Dit echter , ziet men ligt , kan tot een weezentlyk verschil niets maaken. Zekerer is 't , dat de *Alsem* , gelyk veele

an-

ticum f. Romanum Officinarum & Dioscoridis. C. B. *Pin.* 138. *Abfinthium*. CAM. *Epit.* 452. *Abs. latifolium*. DOD. *Pempt.* 23. *Abs. vulgare Ponticum Ruellii*. LOR. *lc.* 752. β . *Abfinth. insipidum* , *Abs. vulgari simile*. C. B. *Pin.* 139. BOERH. *Lugd.* I. p. 126. *Abs. inodorum & insipidum*. DOD. *Pempt.* 26.

andere Kruiden , in Zuidelyker Landen , ten minste wat Europa betreft, geuriger en kragtiger vallen; des ook die Alfem, welke omstreeks Rome, of in Griekenland en Klein Afie, groeide, deswegen *Pontifche* genaamd, van de oude Geneesheeren, om haare drooge, famentrekende en dus meer versterkende hoedanigheid, den voorrang werdt toegekend. De Alfem, evenwel, die wild voorkomt in de middelste en Noordelyke deelen, is geenszins van bitterheid ontbloot; hoewel men op veele plaatsfen, hier te lande, een Alfem vindt zonder Reuk of Smaak. BOERHAAVE tekent die, zo wel als de bittere, benevens de Zee-Alfem en eene die Lavendelbladig is, als Inboorlingen aan. In Sweeden wordt het Vleesch der Schaapen, die 'er van eeten, bitter, zegt LINNÆUS. Anderen hebben zulks van den Melk der Koeijen aangetekend. Van een Rusfifch Leger waren veele Paarden, daar door, in éénen Dag gestorven.

Van ouds tot heden heeft men ongemeen hoog geloopen met de kragten van dit Kruid, dat zekerlyk een uitmuntend Maagmiddel is, en daar door verscheide Kwaalen, die uit de kwaade gesteldheid of onwerkzaamheid der Chylbereidende Werktuigen ontstaan, of voorkomen of geneezen kan. Hierom hebben sommigen het tegen het Voeteuvel, anderen tegen de Waterzugt, het Graveel en Afloopende Koortfen, zeer geroemd. In Galachtige Temperamenten, nogthans, zyn bittere Kruiden, die minder hit-

IV. zigheid hebben, beter. Tot Wormdooding kan
 AFDEEL. het strekken, en bewaart het Bier voor zuur
 XX. worden. Best is het, in Koortfen, op Wyn of
 HOOFD- Wyngeest gezet of met heet Water afgetrok-
 STUK. ken; want door kookken verliest het zyne kragt.
 Overtollige
 Veelwyve-
 77. Men neemt doorgaans de Toppen of Bloem-
 knoppen, hoewel de Bladen bitterer zyn, maar de
 Wortels alleenlyk Kruidrig en verwarmende. De
 Geest, dien men uit de Zaaden haalt, is blaauw,
 de gedestilleerde Olie donker groen. Het Zout,
 door verbranding, wordt als het voornaamste
 der Loogzouten aangemerkt.

XVIII. (18) Byvoet met Vindeelige platte, ingesnee-
 Artemisia vulgari-
 Gemeene
 Byvoet. dene, van onderen Wollige Bladen; enkel-
 de omgekromde Bloemtrosjes; de Bloemen
 met vyf Straalblommetjes.

Het Byvoet, een gemeen Onkruid der Wegen
 en Wildernissen, zo in onze Provinciën als
 door geheel Europa, wordt hier voorgesteld.
 Hetzelve heeft grover Steelen en Bladen, doch
 gelykt anders, in Gewas, veel naar de Alfem.
 Het komt voor met witachtige of met roodach-
 ti-

(18) *Artemisia* Fol. pinnatifidis planis &c. *Mat. Med.* 384.
 GORT. *Belg.* 235. R. *Lugdb.* 153. &c. &c. GMEL. *Sib.* II.
 p. 108. *Artemisia vulgaris major.* C. B. *Pin.* 137. *Artemisia*
vulgaris. J. B. *Hist.* III. p. 184. *Artemisia Mater Herbarum.*
 LOB. *Ic.* 764. β. *Artemisia latifolia.* RUMPH. *Amb.* V. p. 261.
 T. 91. f. 2. *Artemisia Chinenfis* cujus Mollugo *Moxa* dici-
 tur. PLUK. *Phys.* T. 15. f. 1.

tige Stengen en Bloemen, welke laatste in Me-
 dicinaal gebruik is, zynde van ouds beroemd
 als een Stonden dryvend Middel, waar van het
 mooglyk den Griekfchen naam heeft, naar eene
 Koninginne van Karie; zynde oudtyds deswe-
 gen zelfs *Parthenis* genoemd geweest, dat is
 Maagdenkruid. De Franschen volgen dien naam
 met *Armoise* of *Artemise*; doch de Engelschen
 noemen het *Mugwort*, de Duitschers *Beyfusz*
 of *St. Johns Gurtel*, dat is de Gordel van St.
 Jan.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.

*Polygamia
 superflua.*

Het Kruid is fcherp en Kruidrig, geevende
 door Destillatie, behalve een vlug Loogzout,
 gelyk de Alfem, een Smeerachtige Olie uit.
 Men heeft het nog tegen verscheide Ongemak-
 ken aangepreezen. In Persie kookt men van het
 Zaad eene Geley, die in Blutskoortfen en kwaad-
 aartige Ziekten dienftig zou zyn. Maar wel het
 voornaamfte gebruik, dat men van dit Kruid,
 ook in China en Japan, natuurlyk zo 't fchynt,
 voortkomende, maakt is, dat de Ingezetenen,
 aldaar, een Wolligheid daar van bereiden, ge-
 meenlyk bekend onder den naam van *Moxa*;
 waar van zekere Dotjes of Poppetjes door hun
 gebezigd worden om op de pynlyke plaats te
 laten branden, en dus de Menschen, 't zy
 van Jigtige of Podagreuze Pynen, te verlossen.
 Dit fchynt aldaar een Souverein Middel te zyn,
 en daarom, buiten twyfel, zegt de Hoogleer-
 aar J. BURMANNUS 'er van, „ Dit is die
 „ edele Plant, waar uit het befaamde Moxa

Japanfche
 Moxa.

O o 5

, ge-

IV. „ gemaakt wert , zo zeer in de Podagra ge-
 AFDEEL. „ preezen:” doch erkent tevens, dat de Af-
 XX. beelding , welke PLUKENET daar van ge-
 HOOFD- gegeven heeft , merkelyk van onze Europifche
 STUK. Byvoet verfchille. R U M P H I U S niettemin
 Overtollige zegt , dat het de zelfde zy , die men in Oostin-
 77. Veelwyve- die ook wit en rood heeft, en O S B E C K heeft
 onze gemeene Byvoet onlangs in China gevon-
 den. Volgens den Batavifchen Doktor T E N
 R H Y N E , die zelf in Japan geweest is, zou
 dezelve aldaar het allergemeenfte Kruid zyn,
 aan alle Wegen en Straaten groeiende: des ik
 my verwonder deeze Soort in de aanzienlyke
 Verzameling van Japanfche Planten , door den
 Heer T H U N B E R G gemaakt , en my geworden ,
 niet te vinden. Van de Moxa zelf heb ik een
 aanzienlyke veelheid bekomen. Men krygt die
 door de Steelen te kneuzen en tufchen de
 Handen te wryven , werpende dan de Houtige
 Vezelen weg; omtrent gelyk by ons de Hennip
 ruuw bereid wordt, eer menze over den Hekel
 haalt. Voorts worden ook fomtyds in de Grond,
 by dit Kruid , drooge zwarte brokken gevon-
 den , die men voor gebrande Kolen of Houts-
 kolen neemt; doch welke flegts gedroogde Wor-
 telen zyn.

D. Met enkele Bladen.

- XIX. (19) Byvoet met Lancetvormige van onderen
Artemisia Wol-
integrifolia
 Geheel-
 bladig. (19) *Artemisia* Fol. Lanceolatis subtus tomentosis &c. Att.
Fol.

Wollige, onverdeelde en getande Bladen, hebbende vyf Vrouwelyke Blommetjes.

IV.
AFOERL.
XX.
HOOFD-
STUK.

In Siberie komt deeze voor, die volstrekt naar het Gemeene Byvoet gelykt, doch door het Loof verschilt, hebbende de bovenste Bladen doorgaans geheel, de ondersten aan de tip getand of zelfs Vindeelig, gelyk GMELIN waargenomen heeft en afbeeldt.

*Polygamia
superflua.*

(20) *Byvoet met de Stengbladen Lancetvormig onverdeeld, de Wortelbladen veeldeelig en drie Vrouwelyke Blommetjes.*

XX.
*Artemisia
caerulea
cens
Blaauw-
achtig.*

Tot deeze Soort, die volgens LINNÆUS aan de Zeekusten der Zuidelyke deelen van Europa voorkomt, zal de voorgemelde met Lavendelbladen, welke de beroemde BOERHAAVE als een Inboorling van ons Land aantekende, behooren. „ De Bladen zyn wederzyds „ ruig, de Bloemen Cylindrisch en knikkende, „ de Vrouwelyke Straalblommetjes drie in getal: des komt zy de Zee-Alsem zeer naby, „ schoon het Loof daar van grootelyks verschille,“ zegt de Ridder.

(21)

Fol. planis Lanceolato-Linearibus &c. GMEL. *Sib.* II. p. 109. T. 48. f. I.

(20) *Artemisia* Fol. Caulinis Lanceolatis integris &c. Abs. maritimum Lavandulæ folio. C. B. *Pin.* 139. MORIS. III. S. 6. T. 1. f. 5. DU HAM. *Arbr.* I. T. 24. f. 5. Absinth. angustifolium. DOD. *Fenpr.* 26.

IV.
AFDEEL.
XX.

(21) Byvoet met Lancetvormige gladde effenrandige Bladen.

HOOFD-
STUK.

Dit zeer bekende Tuinkruid, dat men by ons Dragon, in Vrankryk *Estragon*, in Engeland *Tarragon* noemt, en alom als een Toekruid over de Slaa gebruikt, groeit natuurlyk in Siberie, zynde wel Reuk-, doch geenszins Smaakeloos. Het Volk aldaar kookt het in Moes of Vleesch-Pottagie. Het valt 'er met breeder en Sappiger, of met smaller en dunner Bladen. De eerste of onderste Bladen heeft het dikwils in drieën gedeeld, gelyk ik in een Tak daar van, my uit Japan gezonden, waarneem, die volkomen met den door GMELIN afgebeelden strookt. De Bloempjes, welke zeer klein en rond zyn, hebben den Stoel naakt en bevatten zes Vrouwelyke, benevens twaalf tweeslagtige Blommetjes (*).

XXI.
Artemisia
Dracunculus
Dragon.

XXII:
Chinensis.
Chineesch.

(22) Byvoet met enkele Wollige stompe Lancetvormige Bladen; de ondersten Wigvormig driekwabbig.

In

(21) *Artemisia* Fol. Lanceolatis glabris integerrimis. *H. Cliff.* 403. *Ups.* 256. *GMEL. Sib.* II. p. 126. T. 59 & 60. f. 1. *Abrotanum* Lini folio acriori odorato. *TOURNE. Inst.* 459. *Dracunculus* Hortensis. C. B. 98. *Draco* Herba. *DOD. Pempt.* 709.

(*) *TOZZET. App.* 106.

(22) *Artemisia* Fol. simplicibus tomentosis obtusis &c. *Artem.* Fol. Radic. a Caulinis diversis. *GMEL. Sib.* II. p. 127. T. 61. f. 1, 2. *Abinth.* Marit. *Sinarum Lavandulae* folio &c. *PLUK. Amalib.* 3. T. 353. f. 5. *BURM. Fl. Ind.* 177. *Ab.* *Arborescens.* *LOB. Ic.* 753.

In China en op Java niet alleen, maar ook in Siberie groeit deeze Soort, die uit een dikken Houtigen Wortel veele Stengen schiet van een Elle lang, aan den top met Bloempjes als de Alfem. Zy heeft een zwaaren Reuk en een zeer bitteren Kruidrigen Smaak. De Stoel is kaal.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(23) Byvoet met enkele Lierachtig uitgehoekte Bladen, hurkende Stengen en gesteelde eenzaame Kogelronde Bloempjes tegen de Bladen over.

XXIII.
Artemisia
Maderas-
patana.
Indisch.

In Indie aan de Ganges, zo wel als by Madrasf aan de Kust van Koromandel, groeit deeze byzondere Soort, die in Loof zeer van de anderen verschilt, als hoekig uitgesneden Bladen hebbende en eenzaame Bloempjes, naardie van Kamille gelykende, vry grooter dan in de gewoone Alfem, geel van kleur. De Wyfjes rand-Blommetjes zyn driedeelig, met een dunner gegaffeld Styltje; die van de Schyf tweeflagtig met een enkelden Styl.

(24) Byvoet met Wigvormige uitgegulpte Bladen, hurkende Stengetjes en ongesteelde Oxelbloemen.

XXIV.
Minima.
Zeer klein.

In

(23) *Artemisia* Fol. simpl. Lyrato-sinuatis &c. BURM. *Fl. Ind.* 177. Absinth. *Maderaspatanum* &c. PLUK. *Amaltb.* 3. T. 353. f. 3. Abs. minus odoratum *Gangeticum*. PLUE *Alm.* 2. T. I. f. 2. *Nelampata*. *Hort. Mal.* X. p. 97. T. 49.

(24) *Artemisia* Fol. Cuneiformibus repandis &c. BURM. *Fl. Ind.* p. 177. T. 58. f. 3.

IV. In China is deeze waargenomen, als een Zaay-
 AFDEEL. plant, gelyk de voorgaande, doch zeer klein,
 XX. HOOFD. met gladde Bladen; de Bloemen bestaande uit
 STUK. zes of zeven Blommetjes. De Hoogleeraar N.
 Overvullige L. BURMANNUS heeft 'er de Afbeelding
 Veelwyve- van gegeven. Ik heb zodanig een Plantje uit
 79. Japan ontvangen, rykelyk een Handbreed hoog,
 dat volkomen met de bepaaling strookt.

G N A P H A L I U M. Droogbloem.

Een naakte Stoel en een gepluimd Zaadkuif-
 je, maakt de voornaamste Kenmerken van dit
 Geslagt, 't welk doorgaans een rondachtigen
 rappigen Kelk heeft, bestaande uit holronde
 gekleurde Schubben.

De Heesterige Soorten van hetzelfde, tot ne-
 gentien in getal, door my reeds beschreeven
 zynde *, gaa ik thans tot de Kruidigen over,
 * II. D. VI. STUK, onder welken ook met Goud- en Zilverkleurige
 bladz. 51, Hoofdjes voorkomen, als volgt.
 enz.

*** Met Goudkleurige Hoofdjes.

XX. (20) Droogbloem met ongesteelde langwerpi-
 Gnap- ge, op de kant Wollige Bladen, en ge-
 lium Au- steelde enkele Bloemen.
 reum.
 Goudkleu-
 rig. De eerste plaats geef ik hier aan een zeer
 PL. LXVII. schoone
 Fig. 3.

(20) *Gnaphalium* Fol. sessilibus oblongis tomentoso-mar-
 ginatis, Flor. simplicibus petiolatis. *Mihi*

schoone Plant, in fraaiheid niet minder, dan IV. de Soort van dit Geslacht, bevoorens door my AFDEEL. onder den naam van *Uitmundend Droogbloem* in HOOFD. Plaat gebragt (*). De Heer THUNBERG, ZO STUK. vermaard door zyne Kruidleezingen aan de Kaap *Poigamia* en in Oostindie, dit Exemplaar by my ziende, *superflua.* verzekerde my, dat het een Kruidig Gewas zy, 't welk zyn Ed., het aan de Kaap vindende, wegens de schoonheid van Kleur, *Aureum* genoemd hadt; dewyl de meefte anderen meer naar 't Citroengeele trekken. Ik heb het derhalve hier, in *Fig. 3*, op PLAAT LXVII, met de Bloemen in de Natuurlyke grootte voorgesteld; waar uit men van de fraaiheid kan oordeelen. De Steng is geheel Wollig, zo wel als de kanten der Bladen, die voor 't overige, wederzyds, graauwachtig en eenigszins ruuw schynen te zyn. De figuur der Bladen zou men Tongachtig kunnen heeten. Zo veel ik zien kan, omvatten zy de Steng niet volkomen, die aan 't end drie Bloemen heeft; ieder op een byzonderen Steel, met Kelken van eenigszins puntige Schubben; 't welk ze meer naar een *Xeranthemum* zou doen gelyken, indien niet het Pluis der Zaaden en de Gestalte de Plant betrok tot dit Geslacht. Een Vrouwelyk Blommetje van den Omtrek is, om zulks aan te toonen, by *c*, door 't Mikroskoop afgetekend, zynde zesmaal in

(*) Zie II. D. VI. STUK, van deeze *Nat. Historie*, bladz. 12. PL. XXX. *Fig. 2.*

IV. in langte en dus meer dan tweehonderdmaal
 APDEEL. Lighaamelyk vergroot. De Vergrooting van 't
 XX. end van een der Pluishairtjes by *d*, is onge-
 HOOFD- lyk sterker, ten minste twaalfmaal in langte;
 STUK. om de zonderlinge gepluimdheid aan te toonen.

XXI. (21) Droogbloem, dat Kruidig is, met on-
 Gnapha- gesteelde langwerpige Wollige Bladen, en
 -ium Cylindricum. ongelijke Trosfen, van gladde Cylindrische
 Roëbloemig. ongesteelde Kelken.

XXII. (22) Droogbloem dat byna Kruidig is, met
 Orientale. Liniaal Lancetvormige ongesteelde Bla-
 Oosterfch. den, een samengestelde Tros, en verlangde
 Bloemsteeltjes.

Deeze beiden komen in Afrika, aan de Kaap der Goede Hope, voor. De eerste heeft hoogroode, de andere hooggeele Bloemen, die in beiden niet zeer dicht getrost zyn: en de Bladen zyn in beiden Wollig grys. Het Oosterfche valt ook in Arabie, alwaar FORSKAÖHL vier Verscheidenheden van hetzelfde, eene met witte en twee met Afschgraauwe Kelken, waarnam. De Bladen waren, in deeze laatsten, of Liniaal of

(21) *Gnaphalium* Herb. Fol. sessilibus oblongis tomentosis &c. Am. Acad. VI. Afr. 58. Gnaph. Æthiop. minus Ramosum. PLUK. Phyt. T. 298. f. 4.

(22) *Gnaphalium* sub-Herbaceum &c. Gnaph. Fol. cunctis angusto-Lanceolatis, H. Cliff. 402. Ups. 256. Elichrysum Orientale. C. B. Pix. 264. Prodr. 123. COMM. Hors. II. p. 109. T. 55.

Fig. 1.

Fig. 2.

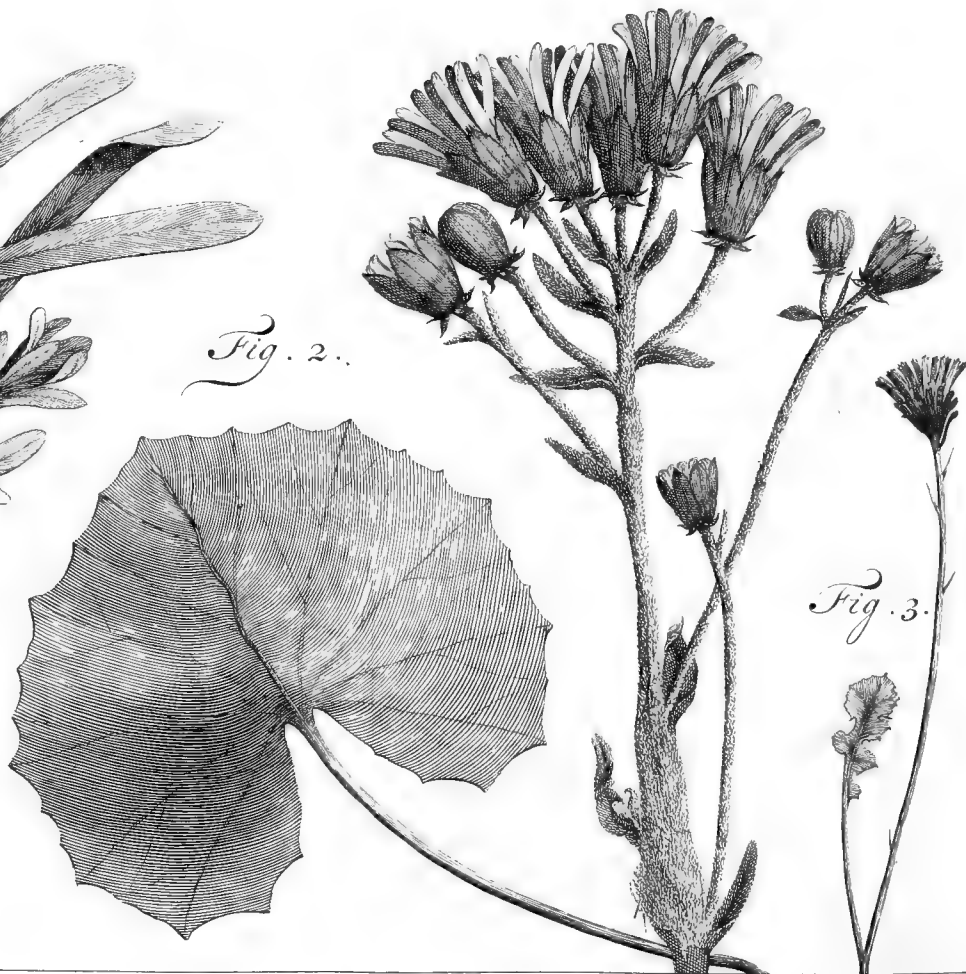

Fig. 3.

Fig. 1.

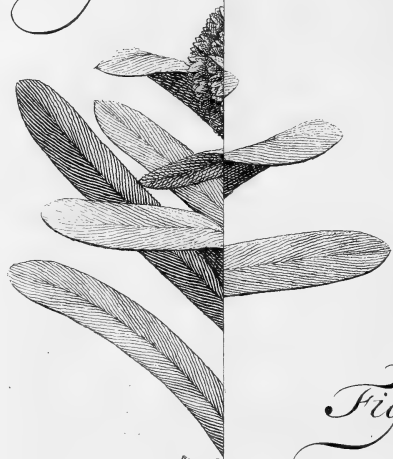
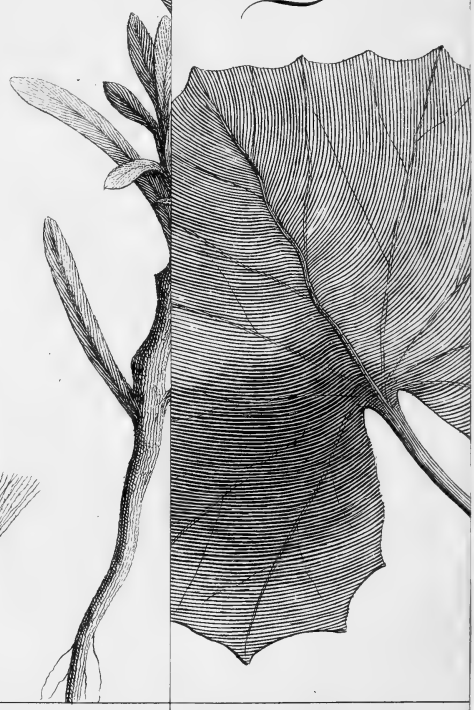

Fig. 2.

a

of Wigvormig. De vierde maakte een Heefte-
rige, met geele Bloemen, uit.

IV.
AFDEEL
XX.

(23) Droogbloem, dat Kruidig is, met Lan-
cetvormige Bladen, de ondersten stomp;
een samengestelde Tros en zeer eenvoudige
Steng.

HOOFD
STUK.

XXIII.
Gnaphalium Arenarium.
Zandig.

Op Zandgronden, in sommige deelen van Eu-
ropa, komt deeze voor, welke het zal zyn,
daar HALLER van spreekt, wauncer hy zegt,
de *Stachas citrina*, op de Zandvelden in Duitsch-
land zo gemeen, is nog niet in Switserland
gevonden. GOUAN maakt ook van deeze
Breedbladige geen gewag, maar in Duitschland
komt zy zo veel voor, dat menze *Duitsche* ge-
noemd vindt. Zy groeit door geheel Sibe-
rie op opene Velden, volgens GMELIN, die
er dus van spreekt.

PLAAT
LXVIII.
Fig. 1.

„ De hoogte speelt tusfchen een half Voet
„ en een Elle. In de hoogere Plant is de Tros
„ zeer groot en zeer Takkig, in de laagere
„ meer famengetrokken en zo dicht, dat men
„ de Takjes niet dan met oplettendheid kan
„ zien. De Kelken hebben eene Goudkleur, doch
„ vallen fomtyds ook bleek Citroengeel.”

Voorts

(23) *Gnaphalium* Herb. Fol. Lanceolatis &c. *Mat. Med.*
389. *Fl. Succ.* 674, 738. *KRAM. Austr.* 245. *GMEL. Sib.*
II. p. 107. *Elichryfum* f. *Stachas citrina latifolia*. *C. B.*
Pin. 264. *Stoch. Citrina* Germ. *latiore folio*. *J. B. Hist.* III,
p. 153.

Pp

IV. Voorts verfiert dit Kruid, welks welriekende
 AFDEEL. Bloemen in de Apotheeken onder den voorge-
 XX. melden naam, als tegen de Jicht dienstig, be-
 HOOFD- kend staan, met dezelve de Zandige Vlakten
 STUK, in de Zuidelyke deelen van Sweeden, zodanig,
 Overtollige in de Zuidelyke deelen van Sweeden, zodanig,
 Veelwyve- dat men hetzelve 'er *Hedenblomster* noemt. Het
 71. is ook in verscheide Streeken aan den Ryn,
 tusfchen Spiers en Worms, gemeen, wordende
 deswegen genoemd *Rynbloemen*, en *Motten-
 kruid*, om dat het tegen de Motten dient, als
 ook in 't Hoogduitsch *Junbling* en *Immerschon*,
 dewyl het niet verwelkt, behoudende de Bloe-
 men, gelyk alle anderen van dit Geslagt, ge-
 droogd en bewaard wordende; veele Jaaren haa-
 re schoonheid en Goudkleurigen glans; wes-
 halve de Franschen het *Immortelle* tytelen; doch
 alle die naamen heeft het met de Smalbladige,
 voor beschreeven, gemeen*.

* Zie
 VI. STUK, Men heeft van hetzelve, dat te verwonde-
 bladz. 62. ren is, nog geene goede Afbeelding. Die van
 TABERNEMONT, door TOURNEFORT
 aangehaald, genaamd *Amaranthus luteus pri-
 mus*, deugt zo min als die van BAUHINUS.
 Het onderscheidt zig van de voorgaande elfde
 Soort, door de breedte der Bladen, en van de
 volgende agtentwintigste, doordien de onder-
 ste Bladen stomp zyn, de bovensten puntig;
 gelyk my uit een Exemplaar daar van, door den
 Heer THUNBERG in Japan gevonden, blykt.
 Hetzelve heeft ongeveer een half Voet hoogte
 en is voor 't overige zodanig, als men het in

Fig.

Fig. I, op Pl. LXVIII. hier nevens, afge-
beeld vindt (*).

(24) Droogbloem, dat Kruidig is, met Lan-
cetvormige Bladen, een verdeelde Bloem-
tuil; de Steng van onderen Takkig.

(25) Droogbloem, dat Kruidig is, met Lan-
cetvormige Wollige Bladen, omgeboogene
Kelkschubben en eene Takkige Steng.

(26) Droogbloem, dat Kruidig is, met Lan-
cetvormige drieribbige Bladen, die van bo-
ven glad zyn; een Bloemtros aan 't end;
de Steng van onderen Takkig.

(27) Droogbloem, dat Kruidig is, met Lan-
cetvormige drieribbige kaale Netswys' gea-
derde Bladen.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
XXIV.
Gnapha-
lium ruti-
lan.
Vuurig.
XXV.
Imbrica-
tam.
Schubbig.
XXVI.
Cymosum.
Kroonig.
XXVII.
Nudifo-
lium.
Kaalbladig.

Dee-

(*) Plantas veteres, quarum notitia imperfecta et dubia, quamvis sint vulgares, minusque speciosae, explicare qui instituunt, tam mihi videntur operæ pretium facere, quam qui peregrinas novas, utcumque speciosas, describunt. DILL. *Elth.* II. p. 347.

(24) *Gnaphalium* Herb. Fol. Lanceolatis &c. *H. Cliff.* 401. *Elichr. Afr.* DILL. *Elth.* 127. T. 107. f. 127.

(25) *Gnaphalium* Herb. Fol. Lanceolatis tomentosis &c. *Gnaph. incanum angustifolium.* BURM. *Afr.* 226. T. 30. f. 2. *Gnaph. Paniculatum.* BERG. *Cap.* 256.

(26) *Gnaphalium* Herb. Fol. Lanceolatis trinerviis &c. *H. Cliff.* 401. *Elichrys. Afric.* &c. DILL. *Elth.* 128. T. 107. f. 128. BERG. *Cap.* 258. *Elichryf. Æthiop. numerosis et angustis foliis.* PLUK. T. 279. f. 1.

(27) *Gnaphalium* Herb. Fol. sessilibus &c. *Chrysocoma* Æthiop.

Pp 2

396 SAMENTEELIGE KRUIDEN

IV. Deze vier Kaapse zyn Planten, die meer
 AFDEEL of min naar de Smalbladige Rynbloemen gely-
 XX. ken, groeiende de eerste en laatste ongevaar
 HOOFD- ken, groeiende de eerste en laatste ongevaar
 STUK. een Voet of anderhalf, de derde een Elle hoog.
 Overtollige Van deze drie weet men, dat zy overblyven-
 Veelwyve- de Kruiden zyn, met Houtige Stengen. De
 77. tweede maakt een fyn verdeeld Takkig Kruid,
 welk de Blaadjes aan beide zyden Wollig heeft,
 de derde aan ééne zyde, de vierde geheel kaal
 en naar die van Weegbree gelykende, 't welk
 zeer byzonder is in dit Geslagt.

XXVIII. (28) Droogbloem, dat Kruidig is, met half
 Gnaphalium luteo- omvattende, Degenvormige, uitgegulpte
 album. stompe, wederzyds ruigachtige Bladen en
 Bleek- gekropte Bloemen.
 geel.

Deeze Soort groeit niet alleen in de Zuide-
 lyke deelen, maar ook in de middeldeelen van
 Europa, als mede in onze Nederlanden. Men
 vindtze, tusfchen Katwyk en Noordwyk, en
 elders in de Duinen van Holland. In Overys-
 sel en Vriesland komt zy ook voor (*). In
 Swit-

Æthiop. Plantaginis folio. BREYN Cent. T. 71. BERG. Cap.
 247. Elichryf. Quinquenervii folio. FET. Gaz. T. 82. f. I.

(28) *Gnaphalium* Herb. Fol. semi-amplexicaulibus Enfi-
 formibus &c. R. Lugdb. 149. GOUAN *Monsp.* 434. GORT.
Belg. 236. Gnaph. majus lato oblongo folio. C. B. *Pin.* 263.
 FLUK. *Alm.* 171. T. 31. f. 6. Gnaph. ad Stoech. citrinam
 accedens. J. B. *Hist.* III. p. 160. Elichr. fylv. latifol. Capit
 conglobatis. C. B. *Pin.* 264.

(*) In de *Flora Belgica* door ROSENTHALL, *Am. Acad.*
 VI. p. 61, vind ik ze, dat zonderling is, niet opgenoemd.

Switzerland is deeze Soort gemeen, die zeer IV.
 zagte Wollige Bladen heeft, en Stengetjes, welke AFDEEL.
 als met Vilt overtoogen zyn. Takkige Bloemkroon- XX.
 tjes draagt zy op den top der Stengen, wier HOOFD-
 ken uit groene Schubben bestaan, met Zilve- STUK.
 ren randjes en geele Blommetjes, dat de Bloe- *Polygamia*
 men bleek geel maakt. Die zelfde Kleur hadt *superflua.*
 GMELIN in het Zandige Droogbloem waar-
 genomen en 't verwondert my, dat men niet
 gedagt hebbe, of het ook eene Verscheidenheid
 daar van zou kunnen zyn.

(29) Droogbloem dat *Kruidig is, met Spa-* XXIX.
telvormige, byna omvattende, van onderen *Gnapha-*
Wollige Bladen, de Kelkschubben spits- *lium Pe-*
achtig. *dunculare.*
 Lang-
 steelig.

Dit Kaapse voert dien naam wegens de lange
 Bloemsteel, met zeer smalle Bladjes, aan 't
 end een digt Kroontje hebbende van geele spits
 geschubde Bloempjes. De Steng is anderhalf
 Voet hoog, zig met lange Takjes uitsprei-
 dende.

(30) Droogbloem dat *Kruidig is, met afloo-* XXX.
pen- *Odoratis-*
rium.
 Zeer wel-
 riekkend.

(29) *Gnaphalium* Herb. Fol. Spathulatis subplexicauli-
 bus &c. *Mant.* 284.

(30) *Gnaphalium* Herb. Fol. decurrentibus mucronatis
 utrinque tomentosiss planis. Elichrysum Fol. Linearibus de-
 currentibus &c. *MILL. Dict.* T. 131. f. 2. Elichr. latifolium

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

*pende gespitste wederzyds Wollige platte
Bladen.*

*Overtollige
Veelwyve-
77.*

Deeze zeer welriekende Soort, welke PLU-
KENET niet wist van waar zy afkomstig was,
hebbende dezelve in een Tuin by Londen zien
bloeyen, schynt ook een Kaapse te zyn, alzo
het Goudkleurig rosse Droogbloem van BER-
GIUS daar mede strookt. De Bladen zyn ge-
heel afloopende zegt LINNÆUS, dat ik niet
verftaa. *Afloopende* Bladen zyn, wier Voet zig
langs de Steng naar beneden uitstrekt, gelyk in
fommige Doornen en Distelen en andere Plan-
ten (*). Maar hoe de Bladen *t'eenemaal afloo-
pende* kunnen zyn (†), begryp ik te minder,
alzo BERGIUS van dezelve alleenlyk zegt,
dat zy Liniaal - Wigvormig stomp, aan den Voet
smaller, ongesteeld zyn, de Steng omvattende,
van boven zeer fyn gerimpeld, van onderen
Wollig, een Duim lang, menigvuldig. Hy
betrekt daar toe het *Afrikaansche Wollige Eli-
chrysum* van VAILLANT, met yi geplaatste
Lavendelbladen, en Goudkleurige gekropte-Bloe-
men (‡). Volgens BERGIUS is het Bloem-
kroontje

Villosum alato Caule, odoratissimum. PLUK. *Alm.* 134. T.
173. f. 6. Gnaphalium Aureo-fulvum. BERG. *Cap.* 257.

(*) *Philos. Bot.* p. 49. f. 95.

(†) Folia totaliter decurrentia. *Syst. Nat. Veg.* XIII. p. 622.

(‡) Helichrysum Afric. tomentosum, Lavandulæ foliis ra-
rioribus, Flor. Aureis glomeratis. VAILL. *Mem.* 1719. p.
350, mihi 386.

kroontje half Klootrond, bestaande uit geknotte Goudkleurige Kelken, de Blommetjes uit den rosfen (*). Het aangehaalde, dat MILLER afbeeldt, heeft de Bladen van onderen grys en getuilde Bloemen.

**** Met Zilverkleurige Hoofdjes.

(31) Droogbloem dat Kruidig is, met aflopende Lancetvormige Wollige platte Bladen, die met een kaal puntje getipt zyn.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
XXXI.
Gnaphalium
Sanguineum.
Bloedroodj

Dit Syrische Gnaphalium, dat niet alleen in Palestina maar ook in Egypte groeijen zou, is Takkig met breede Bladen, en heeft de Bloemen donker-rood of paarschachtig. Men wil dat het de Baccharis der Ouden zyn zou. RAUWOLF heeft het in de schuimte der Bergen Libanon en Karmel waargenomen.

(32) Droogbloem, dat Kruidig is met effenrandige spitse van onderen Wollige Bladen, die de Takkige Steng omvatten.

XXXII.
Foetidum,
Stinkend.

(33)

(*) Calycibus truncatis Aureis, Corollis fulvis.

(31) *Gnaphalium* Herb. Fol. decurrentibus Lanceolatis &c. *Gnaph. Aegyptiacum* latiore folio &c. **PLUK. Mant. 91. GRON. Orient. 262. Gnaph. Syriacum. BARR. Ic. 34. Chrysocoma Syr. Flore atro-rubente, BREYN Cent. 146. Baccharis Dioscoridis. RAUW. It. T. p. 285.**

(32) *Gnaphalium* Herb. Fol. amplexicaulibus integerrimis &c. *H. Cliff. 402. Ups. 256. Gnaph. Afr. latifolium foetidum, Cap. Argenteo. COMM. Hort. II. p. 111. T. 56. VOLCK. Norimb. p. 194, Conyza Afr. graveolens. PLUK. T. 243. f. 1.*

Pp 4

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(33) Droogbloem, dat Kruidig is, met deels afloopende Lancetvormige gegolfde spitse van onderen Wollige Bladen en Takkige Stengen.

XXXIII.
Gnaphalium Undulatum.
Gegolfd.

(34) Droogbloem, dat Kruidig is, met afloopende Spatelvormige Wollige Bladen; de Kelken zeer stomp en met Plooijen gegolfd, van onderen Wollig.

XXXIV.
Crispam.
Gekruild.

XXXV.
Helianthemifolium.
Geplooid.

(35) Droogbloem, dat Kruidig is, met byna omvattende, Lancetvormige Bladen, samengestelde Bloemtuijen, de Kelkschubben eenigermaate geplooid.

XXXVI.
Squarrosum.
Rappig.

(36) Droogbloem, dat Kruidig is, met ongesteelde Tongachtige Wollige Bladen, de binnenste Kelkschubben Elsvormig omgekromd.

XXXVII.
Stellatum.
Gesternd.

(37) Droogbloem dat Kruidig is, met ongesteelde Lancetvormige Pluizige Bladen, en

(33) *Gnaphalium* Herb. Fol. subdecurrentibus &c. *H. Cliff.* 402. *Elichr. graveolens acutifolium*, *Caule alato.* *DILL. Elth.* 130. T. 108. f. 130.

(34) *Gnaphalium* Herb. Fol. amplexicaulibus Spatulatis &c. *FLUK. Phyt. T.* 298. f. 3.

(35) *Gnaphalium* Herb. Fol. subamplexicaulibus &c. *Gnaph. Afric. Flor. minimis albicantibus.* *VOLCK. Nor. T.* p. 194.

(36) *Gnaphalium* Herb. Fol. sessilibus Lingulatis &c. *Gnaph. Fol. oblongis &c. R. Lugdb.* 150. *Gnaph. lat. folio Æthiopicum.* *PLUK. T.* 323. f. 1.

(37) *Gnaphalium* Herb. Fol. sessilibus Lanc. Villosis &c. *Gnaph. tomentosum Fol. undulatis, Flore specioso.* *BURM. Afr.* 225. T. 80. f. 1.

en spitse Kelken, die van buiten rood- IV.
 achtig zyn. AFDEEL.

XX.

HOOFD-
 STUK.

Alle deeze zyn Kaapfe Gnaphaliums, waar Polygamia
 van het eerste door zynen Stank uitmunt, en door superflua
 de breedte zynen Bladen: het tweede ook wel
 zwaar van Reuk is, doch zo niet stinkt en smal-
 ler Bladen heeft. Deeze beiden zyn Jaarlykse,
 de twee volgende overblyvende Kruiden. Het
Gekrulde, wegens de Kelkjes dus genaamd,
 heeft Spatelvormige; het *Geplooid*e byna de Steng
 omvattende; het *Rappige* ongesteelde Tong-
 achtige Bladen, die, gelyk in alle de anderen,
 Wollig zyn. De Bloemen zyn in het eerste of
 Zilver- of Goudkleurig; in alle de anderen Wol-
 lig zyn. De Bloemen zyn in het eerste Zil-
 ver- of Goudkleurig, in alle de anderen wit-
 achtig en in het *Rappige* zeer klein. Dit heeft
 de Stengetjes naauwlyks een Voet hoog. Het
 laatste wordt *Gesternd* gebynaamd, om dat de
 Kelken zig na 't bloeijen aanstonds uitspreiden
 en dan een Sterswyze vertooning maaken, zyn-
 de van binnen paarsch met witte tippen.

(38) Droogbloem, dat Kruidig is, met Lan- XXXVIII
 cetvormige Bladen, de Steng Wollig ge- Gnapha-
 pluimd, en Kegelachtige gekropte end-Bloe- lium obtu-
 men. sifolium.
Stompbla-
dig.

(39)

(38) *Gnaphalium* Herb. Fol. Lanceolatis Caule tomentoso
 &c. GRON. *Virg.* II. p. 121. Elichryf. obtusifolium. DILL.
Elch. 130. T. 108. f. 131. Helichr. *Chrysocoma Gnaphaloi-*
des annua Virg. MORIS. III. S. 7. T. 10. f. 12.

Pp 5

M. DEEL. X. STUK.

IV. (39) Droogbloem, dat Kruidig is, met Li-
 AFDEEL. niaal Lancetvormige gespitsde Bladen over-
 XX. hoeks; de Steng van boven Takkig, met
 HOOFDE Bloemtuilen getept.
 STUK.

XXXIX.
Gnapha-
lium Mar-
garitaceum.
 Paarlach-
 tig. (40) Droogbloem, met hurkende Rankjes;
 geheel enkele Stengetjes; de Wortelbladen
 Eyronnd en zeer groot.

XL.
Plantagi-
neum.
 Weegbree-
 bladig. Deze drie Soorten zyn in Noord-Amerika
 gevonden. De eerste maakt een Jaarlyks Gewas
 uit, dat in Virginie en Pensylvanie groeit, heb-
 bende de Bladen en Bloemen bleekgeel, met
 eenen Harstigen Reuk. Dat DILLENIUS
 dezelve Stompladig noemt, is minder te ver-
 wonderen, dan dat de Ridder hem hier in na-
 gevolgd hebbe; want verscheide andere Soorten
 hebben veel stomper Bladen. De tweede komt
 ook in Kamtschatka voor, en zal Paarlachtig
 genoemd zyn, wegens de rondheid en Kleur
 der Bloemen, die de Steng Plumswys' kroo-
 nen, met haare Tuiltjes. Deze zelfde Soort
 valt ook aan de Oevers der Rivieren in Enge-
 land, en in Switserland, volgens den Heer
 HALLER, die de Steng deedt uitloopen in een
 Melk-

(39) *Gnaphalium* Herb. Fol. Linearilanceolatis &c. *H.*
Cliff. 401. *Ups.* 255. *GMEL. Sib.* II. p. 107. *Gnaph. latifol.*
Americanum. C. B. *Piu.* 263. *CLUS. Pann.* p. 496. *J. B.*
Hist. III. p. 162.

(40) *Gnaphalium* Sarmentis procumbentibus &c. *GRON.*
Virg. II. p. 121. *Gnaph. Plantaginis folio Virginianum.* *FLUK.*
Alm. 171. T. 348. f. 9.

Melkwit Kroontje , doch thans dezelve flegts Kroontjes-Bloemen geeft (*). De Steng was eerst by hem drie of vier Voeten, thans ruim twee Voeten lang. De Bladen zyn lang en final, zeer fpits, van boven groen, van onderen grys en Wollig, zo wel als de Stengen of Bloemsteelen, gelyk CLUSIUS reeds opgemerkt heeft, wien, nu byna twee Eeuwen geleeden, in 't jaar 1580 naamelyk, deeze Plant, uit Amerika overgebracht, door een voornaam Heer van Londen toegezonden werdt. Het is federt *Amerikaansch Gnaphalium* genoemd, doch waar vindt men 't wel afgebeeld (†).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

Dit Kruid groeit, zo de Heer KALM bevondt, in ontzaglyke menigte op alle ongebouwde Velden, Boschweiden, Heuvels enz. omftreeks Philadelphia in Pensylvanie. De hoogte verschilde naar den Grond, fomtyds was het weinig, fomtyds zeer Takkig, doch hadt, in 't algemeen, een sterken aangenaamen Reuk. De Engelschen noemden het *Life everlasting*, dat by-

(*) *Gnaph. Caule supremo Ramoso, Umbellâ Lactea terminato.* HELV. *Enum.* p. 699. *Filago Fol. Lanceolatis, vividibus subrus tomentosis, flor. Umbellatis.* *Helv. inchoar.* I. p. 64.

(†) De Afbeelding zeker, by WEINMANN, Plaat 549, is zeer flegt, die by J. BAUHINUS weinig beter. HALLER haalt HILL T. 103 aan, onder den naam van *Everlasting Cudweed*, en PETIVER T. 12, onder dien van *American livelong*. Men kan het levendig hier in de Publike Kruidtuinen vinden. Zie R. *Lugdb.* p. 149. N. 10.

IV. byna met het Fransch *Immortelle* of ons *Zeven-*
Afdeeli. *jaars - Bloemen* strookt. De Dames maakten
 XX. **Hoofd** daar Ruikers van, die zy zo wel groen als droog
Stuk. in de Vertrekken plaatsten, om dezelve door
 Overtollige de schoone Zilverkleur der Bloemen, en door
 Heelwyve- den lieffelyken Reuk, te versieren (*).
 ry.

Wat het laatste van de drie, dat *Weegbree-*
achtig is genoemd, aangaat, dit gelykt veel
 naar hetzelfde, en naar het volgende, doch de
 Wortelbladen zyn ovaal of rondachtig, byna
 als die van Hoefblad, van onderen Wollig en
 zagt, van boven hard, gerimpeld en Roestkleu-
 rig. Het komt in Virginie voor en wordt 'er
 van de Engelschen *White Plantain*, dat is Wit-
 te Weegbree, geheten.

XLI.
Gnapha-
lium dioi-
cum.
 Twee-
 huizig.

(41) Droogbloem met hurkende Rankjes, ge-
 heel enkelde Stengetjes, een enkelde Bloem-
 tros en verdeelde Bladen.

Op drooge Velden in Europa, door geheel
 Rusland en Siberie, als ook op de Eilanden in
 de Groote Zuidzee, tusfchen Asia en Noord-
 Amerika, is deeze Soort zeer gemeen. Men
 vindtze

(*) KALM. *Itin.* II. p. 257, 277.

(41) *Gnaphalium*. Sarm. procumb. Caule simplicissimo &c.
Mat. Med. 388. GORT. *Belg.* 236. KRAM. *Austr.* 245. *Fl.*
Succ. 672, 736. GOUAN *Monsp.* 434. R. *Lugd.* 147. GMEL.
Sib. II. p. 105. *Mas*, *Gnaphal.* Mont. *Flore rotundiore.* C.
 B. *Pin.* 263. *Fœmina*, *Gnaph.* Mont. *longiore Folio et Flo-*
re. C. B. *Pin.* 263. *Utraque*, *Pilosella minor.* DOD. *Pempt.*
 68. LOB. *Jc.* 483.

vindtze ook in onze Nederlanden , op Heijen **IV.**
 en Duinachtige Heuvelen , zelfs by Utrecht **AFDEEL**
 en Haarlem , overvloedig. De naam , dien men **XX.**
 er aan geeft , is wegens de ruigte *Kattepoot* , **HOOFD-**
 in 't Fransch *Pied de Chat* , in 't Engelsch *Cud-* **STUK.**
weed of *Cottonweed* , in 't Hoogduitsch *Wiesen-* ***Polygamia***
Wol , om dat het zig als Wol over de Velden ***superflua.***
 uitspreidt : doch zulks past op de *Gnaphaliums*
 in 't algemeen , welke naam in 't Grieksch ook
 daar van afkomstig zou zyn. Het wordt , wegens
 de Bladen , naar die van 't Muizen - Oor ge-
 lykende , in 't Latyn *Pilosella* geheten. Men
 onderscheidt het , door den bynaam *Klein* , van
 het andere hier voor beschreeven , dat echter
 ook maar klein is en tot het Havikskruid be-
 hoort *. De Bloemen , die het paarsch , Roo- * Zie
 zekleurig , wit of bont heeft , zyn onder de **bladz. 398.**
 Geneesmiddelen geteld geweest. Tegen Zin-
 kingen op de Borst en de Hoest der Kinderen
 is de Syroop aangepreezen. Zy zyn van eene
 opdroogende en samentrekkende hoedanigheid.
 De Rusfen achten dit Kruid , uit- en inwendig ,
 tot Pynstilling dienstig.

Van dit Gewas , dat Plaggen maakt van Rank-
 jes en Bladeren , die kleine opstaande Bloem-
 steeltjes uitgeeven , komen Plantjes voor , wel-
 ke alleen Mannelyke Bloemen hebben , onder
 zynde en fraaijer van Kleur , en met enkel
 Vrouwelyke Bloemen , fletser en langwerpiger.
 Dus zyn de Bladen van de eersten ook onder
 en van de laatsten langer. Dit heeft alom plaats

IV. in deze Soort, die daarom den naam van *Twee-*
 AFDEEL. *huizig* voert.

XX.
 HOOFD- (42) Droogbloem met *hurkende Rankjes*,
 STUK. geheel *enkelde Stengetjes*, *ongebladerde*
 XLII. *Hoofdjes en langwerpige Bloemen.*

Gnapha-
 lium Alpi-
 num.
 Alpisch.

Op de Laplandsche en Sweedsche Gebergten valt deze, die naar de voorgaande veel *ge-*
lykt, en van welke de Ridder nog geen andere dan *Vrouwelyke Blommetjes* waargenomen hadt. Of het de *zelfde zy*, welke op de *Switserfche Alpen* is waargenomen, wordt door den Heer *HALLER*, die 'er aan den rand *Vrouwelyke*, doch in 't midden *Tweeflagtige Blommetjes* in hadt gevonden, *getwyfeld*.

XLIII. (43) Droogbloem, dat *Kruidig is*, met *Lan-*
 Indicum. *cetvormige Bladen*, een *zeer Takkige ver-*
 Indisch. *spreide Steng*, *ongelyke Bloemtuilen*, de *Kelken van binnen gekleurd*.

XLIV. (44) Droogbloem, dat *Kruidig is*, met *kaale*
 Purpu- *Lancetvormige Bladen*, een *opstaande ge-*
 reum. *heel enkelde Steng*; de *Bloemen geaaird*,
 Daarfch. *zydelings, ongesteeld.* De

(42) *Gnaphalium* Sarm. procumb. Caule Simpl. &c. *Fl. Lapp. Suec. OED. Dan.* 332. *Gnaph. latiore folio* &c. *HALL. Helv.* 701. *Gnaph. Alpinum minus.* C. B. *Pin.* 264.

(43) *Gnaphalium* Herbaceum Fol. Lanceolatis &c. *Fl. Zeyl.* 307. *Gnaph. latiore folio minus Ramosum* &c. *PLUK. Abs.* 172. T. 187. f. 5?

(44) *Gnaphalium* Herb. Fol. Lanceolatis nudis &c. *R. Lugdb.* 148. *GRON. Virg.* 121. *Elichr. Spicatum obtusifolium* &c. *DILL, Elsh.* 131. T. 109. f. 132.

De eerste van deeze twee valt aan de Kaap, IV. als ook in Indie; de andere in Noord-Amerika. APDEEL. XX. Deze heeft kleine Purperkleurige glanzige HOOFD- Hoofdjes en eenen Harstigen Reuk. De Bladen STUK. zyn met eene witte Wolligheid bekleed.

***** Wankleurige.

- (45) Droogbloem met een Kruidige geheel en- XLV. *Gnaphalium Sylvaticum.*
kelde opgeregte Steng en verspreide Bloemen. Boschig.
- (46) Droogbloem met een Kruidige enkele XLVI. *Supinum.*
hurkende Steng en verspreide Bloemen. Legend.
- (47) Droogbloem met een Kruidige Takki- XLVII. *Uliginosum.*
ge verspreide Steng en getropte end-Bloemen. Modderig.

Deeze drie Soorten gelyken veel naar mal- kander. De eerste en laatste is door geheel Si- berie zeer gemeen, zo ook in Rusland en Swee- den.

(45) *Gnaphalium* Caule Herb. simplicissimo erecto, Flor. sparsis. GORT. Belg. 237. KRAM. Austr. 246. Fl. Suec. R. Lugdb. &c. GMEL. Sib. II. p. 106. Gnaph. majus angusto oblongo folio alterum. C. B. Pin. 263. Gnaph. rectum. J. B. Hist. III. p. 160. Elichrysum spicatum. TOURNEF. Inst. 453.

(46) *Gnaphalium* Caul. Herb. simplici procumb. Flor. sparsis. Syst. Nat. XII. Tom. 3. p. 234. Gnaph. supin. Lavan- dulae folio. BOCC. Mus. 107. T. 35. SCHEUCHZ. Alp. II. p. 134.

(47) *Gnaphalium* Canle Herb. Ramoso diffuso &c. GORT. Belg. 237. Fl. Lapp. Suec. H. Cliff. R. Lugdb. 142. GMEL. Sib. II. 105. Gnaph. longifol. humile Ramosum Capit. ni- gris. RAJ. Hist. 295. Angl. III. p. 18.

IV. den. Zelfs vindt menze op Ysland. In Swit-
 AFDEEL. zerland komt, behalve die, ook het middelste
 XX. voor, dat naar het eerste zeer gelykt, maar
 HOOPD- het bloeiend Stengetje zelfs leggend of neer-
 STUK. hurkend heeft. Hier in verschilt het zeer van
 Overtollige de anderen. Het Bosfchige valt ook in onze
 Veelwyve- Nederlanden; zo wel als het laatste, dat men
 ty. meest vindt op vogtige modderige plaatfen, in
 Gelderland, Overysfel, Vriesland, enz. Dit
 wordt *Klein Reur- of Roerkruid*, in 't Neder-
 duitsch, genoemd en heeft de Bloemhoofdjes byna
 zwart; zynde het eerste, dat de Kelken groen-
 achtig heeft, onder den naam van *Rhurkraut*
 in Duitschland bekend: misfchien om dat het,
 door zyne famentrekkende hoedanigheid, alle
 deeze Kruiden gemeen, geacht werdt tegen
 den Buikloop te dienen.

XLVIII. (48) Droogbloem met een verspreide Kruidige
Gnapha- Steng; de binnenste Kelkschubben Elsvor-
lium Glo- mig kaal; de Bladen ten halve de Steng
meratum. omvattende.
 Krop-
 bloemig.

Dit Kaapsche Gnaphalium gelykt zeer naar
 het laatstgemelde, maar heeft de Bladen Spa-
 telvormig en zeer ruig; de Hoofdjes gebladerd
 en de Takjes hooger dan de Steng. De bin-
 nenste Kelkschubben zyn Roestkleurig, krom.

Dus

(48) *Gnaphalium* Caule Herb. diffuso, Cal. squamis in-
 terioribus subulatis nudis, Fol. sub-amplexicaulibus. BERG-
 Esp. 251.

Dus ziet men dat van dit Geslagt maar we-
 nige Soorten in Europa voorkomen en geen-
 in de Westindiën, naauwlyks eenigen in Ara-
 bie, doch vry veelen in Noord-Amerika en in
 Siberie. Het schynt derhalve meest de koude
 en gemaatigde Lugtfreeken te beminnien; gelyk
 men ook weinig Haairige Dieren in de heete
 Klimaatē aantreft. 't Is even of de Natuur de
 Bladen en Stengen, door het digte Dons, dat
 dezelve bekleedt, voor den Vorst had willen
 beschutten, of voor den guuren Wind. Aan de
 Kaap der Goede Hope, alwaar die dikwils re-
 geert, is het algemeene Vaderland deezer Plan-
 ten, daar men reeds vyfendertig Soorten van
 dezelve geteld heeft.

IV.
 AFDEEL
 XX.
 HOOFD
 STUK
 Polygamia
 superflua

Het volgende Geslagt, dat men *Xeranthemum*
 noemt, is ook meest aan den Zuidhoek van
 Afrika bepaald. Ik heb alle de Soorten van het-
 zelve, die door den Ridder opgegeven zyn,
 beschreeven, en eenigen van de fraaisten in
 Plaat vertoond (*). Des gaa ik over tot het
 zogenaamde

C A R P E S I U M. Kraagbloem.

Een naakte Stoel, geen Zaadkuifje, de Kelk
 geschubd, met de buitenste Schubben omge-
 boogen; maakt de byzondere Kenmerken uit
 van

(*) *Nat. Hist.* II. D. VI. STUK, Pl. XXXI. Zie bladz.
 68, enz.

610 SAMENTEELIGE KRUIDEN.

IV. van dit Geslagt , dat ik deswegen *Kraagbloem*
 AFDEEL. tytel. De Griekfche naam is op verſcheide
 XX. Planten toegepast geweest. Het bevat ſlegts de
 HOOFD- Planten
 STUK. twee volgende Soorten.

I.
Carpesium
cernuum.
 Knikkend.

(1) Kraagbloem met de Bloemen endelings.

In Italie, als ook aan de Zeekust van Pro-
 vence, in Spanje en in Switserland, groeit dit
 Kruid, dat de gedaante van een Aster, doch,
 behalve 't gezegde Kraagje om den Kelk, nog
 eenige Blaadjes heeft, die Kranswyze de Bloem
 omringen. Deeze Bladen zyn zagt en ruig, de
 overigen ſtyf en groen, zonder Wolligheid. Na
 het bloeijen wordt de Kelk, die het Zaad be-
 vat, een Houtig Knopje, zo hard, dat men
 het met den Nagel nauwlyks kan breeken. Het
 Kruid legt met zyne Stengen meest op den
 Grond en de Wortel blyft over. De Bloem is
 geel.

II.
Abrotanoides.
 Opftaand.

(2) Kraagbloem met de Bloemen zydelings.

Volgens de beſchryving van den Ridder heeft
 dit

(1) *Carpesium Floribus terminalibus.* Syst. Nat. XII. Gen.
 948. Veg. XIII. p. 625. Aët. Ups. 1741. p. 81. H. Ups.
 257. Balsamita Conyzæ folio. VAILL. Mem. 1719. Aster At-
 ticus fol. circa Florem mollibus. C. B. Pen. 266. Aster cer-
 nuus. COL. Ecpbr. I. p. 251. T. 252. Chryſanth. Conyzoi-
 des cernuum. MORIS. III. S. 6. T. 5. f. 27. Aster Atticus
 lupinus Cluſii. LOB. Ic. 351. CLUS. Pann. p. 382.

(2) *Carpesium Flor. lateralibus.* OSB. Itin. T. 10. BURM.
 Fl. Ind. 178.

Dit Kruid, dat de Heer OSBECK in China IV:
vondt en afbeeldde, Takkige, vry harde Stee- AFDEEL.
len, met breed Lancetvormige Bladen, tot XX.
Steeltjes verdund, flaauw gekarteld, een Vin- HOOFD-
ger lang, overhoeks. De Bloemen komen ver- STUK.
spreid, dikwils eenzaam voor, in de Oxels der *Polygamia*
Bladen, langs de Takken heen, ongesteeld of *superflua.*
op zeer korte eenbloemige Steeltjes zittende,
van grootte als een Hazelnoot, knikkende. De
Kelken zyn genaveld, met uitgebreide Blaad-
jes omringd, bevattende menigvuldige Blom-
metjes, waar op volgen langwerpige, naakte,
gladde Zaadjes, die als met Balsam besmeerd
zyn.

De Afbeelding van OSBECK vertoont wei-
nig van de gezegde Kraagjes om de Bloemen,
die ook niet zeer zichtbaar zyn in eengedroog-
de Plant, door my uit Japan bekomen, welke
naar alle aanzien daar toe behoort.

De meeste volgende Geslagten behooren
tot de

D. Straalbloemige. *Radiati.*

Het Geslagt van *Baccharis*, dat ik Roerkruid
genoemd heb, hier aan volgende, is ook ge-
heel beschreeven, des wy overgaan tot dat van

C O N Y Z A. Tonderkruid.

Welks byzondere Kenmerken zyn, een naak-
te Stoel en eenvoudig of ongestamd Zaadkuifje;

Qq 2

IV. de Kelk geschubd en rondachtig; de Straalblommetjes driedeelig.

AFDEEL. XX.
HOOFD-STUK, In dit Geslagt komen by den Ridder drie- en - twintig Soorten voor, waar van reeds twaalf onder de Heesters beschreeven zyn, de overigen hier volgen.

I.
Conyza
sqvarrosa,
Rappig.

(1) Tonderkruid met Lancetvormige spitse Bladen, een Kruidige getuilde Steng en rappige Kelken.

Deeze, die men in 't Nederduitsch, gelyk andere Conyzaas, *Tonderkruid* of *Vloo-Kruid*, wegens de ruigte tytelt, heet in 't Franfch *Herbe aux Puces* of *Conyza*, in 't Engelsch *Fleabane*, in 't Hoogduitsch *Durrwurtz*, om dat het veelal als verdroogd voorkomt. Wegens de Bloemen wordt het ook *Honds-Oog* genoemd, dat echter meer zien zal op Soorten, die in volgende Geslagten komen (*). Het groeit in de Zuidelyke en middeldeelen van Europa vry algemeen, aan de Wegen, op Heuvels en in Boschen voorkomende. BOERHAAVE heeft het

(1) *Conyza* Fol. Lanceolatis acutis &c. *Syst. Nat.* XIII. Gen. 950. *Veg.* XIII. p. 626. GORT. *Belg.* 238. KRAM. *Austr.* 247. GOUAN *Monsp.* 436. R. *Lugd.* 157. H. *Cliff. Ups.* &c. *Conyza* major vulgaris. C. B. *Pin.* 265. *Conyza* CAM. *Epit.* 612. *Conyza* major altera. DOD. *Pempt.* 51.

(*) *Durrwurtz* wirdt auch genennt *Hunds-Aug* und *Flabkraut*: Griechisch *Konuzza*; Lateinisch *Conyza*, *Cunilago*, *Pulicaria*. TAB. *Hist. Plant.* II. p. 560.

het ook als inlandsch in onze Provinciën aange-
tekend.

IV;
AFDEEL,
XX.

Het heeft een regte, stevige Steng, van on-
gevaar drie Voeten hoog, aan 't end Kroons-
wyze getakt, en Wollig zo wel als de Bladen,
die ovaalachtig en eenigszins getand zyn, van
onderen grysg, van boven bruinachtig groen. De
Kelk heeft dit byzonders, dat de buitenste
Schubben Lancetvormig zyn, en byna geheel,
de anderen alleen aan 't end, daar zy afwyken,
groen. Hy bevat veele Vrouwelyke en twee-
slagtige Blommetjes. Dit Kruid heeft eenen
wat Kruidrigen Reuk en wordt geacht de ech-
te *Conyza* van DIOSCORIDES, die Genees-
krachtig was, te zyn.

HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

(2) Tonderkruid met *Liniaal-Lancetvormige*
effenrandige Bladen en gestraalde Bloemen.

II.
*Conyza
linifolia.*
Vlaseh-
kruid.

In Noord-Amerika groeit deeze Soort, die
naar een Afer gelykt door haare Bloem, heb-
bende de Straalblommetjes omgeboogen, wit
van Kleur. De Bladen zyn smal en ruuw.

(5) Tonderkruid met *Spatelvormige eeniger-*
maate getande Bladen, die, zo wel als het

v.
Rupersis.
Rotzig.

Hee-

(2) *Conyza* Fol. *Linearis-Lanceolatis* &c. Afer Amer. al-
bus, Mezerzi *Arabum exasperatis foliis*, Flor. *petalis reflexis*.
FLUK. *Alm.* 56. T. 79. f. 2.

(5) *Conyza* Fol. *Spatularis subdentatis* &c. Con. *tomentosa*
foliū foliis crenatis. SHAW. *Afric.* T. p. 176, mala,

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

VI.
Conyza
Jeabra.
Ruuw-
bladig.

Heesterig Stengetje, Wollig zyn; met lan-
ge eenbloemige Steeltjes.

- (6) Tonderkruid met langwerpige, eeniger-
maate getande, ongesteelde ruuwe Bladen,
en lange eenbloemige Steeltjes.

Van deeze twee groeit de eerste in de Noor-
delyke deelen van Afrika, zynde door den ver-
maarden SHAW waargenomen, doch sober af-
gebeeld. FORSKAÖHL nam in Egypte eene
Welriekende Conyza waar, met getande Bladen
en bleek Violette Bloemen, welke wegens den
Geur aldaar in de Tuinen gekweekt werdt en zig
langs de Oevers van den Nyl hadt uitgebreid.
Ook vindt hy, by Alexandria, eene *Wollige*
met witte Bloemen. De *Ruuwbladige* groeit in
Oostindie.

VII.
Asteroides.
Asterach-
tig.

- (7) Tonderkruid met breed Lancetvormige,
eenigermaate Zaagtandige Bladen; de Bloe-
men gestraald, de Kelken rappig.

VIII.
Bifrons.
Tweebak-
kes.

- (8) Tonderkruid met langwerpig Eyronde, de
Steng omvattende Bladen.

Deeze

(6) *Conyza* Fol. oblongis subdentatis &c. *Mant.* 113.

(7) *Conyza* Fol. lato-Lanceolatis &c. *Aster Marilandicus.*
Ptarmicæ Capitulis. &c. *PLUK. Alm. Mant.* 29.

(1) *Conyza* Fol. ovato-oblongis amplexicaulibus &c. *H.*
Cliff. 405. *Eupatoria Conyzoides maxima Canadensis* &c. *PLUK.*
Alm. 141. T. 87. f. 4. *Conyza Pyrenaica* Fol. *Primulae Venis.*
HERM. Parad. T. p. 127.

Deeze beiden groeijen in Noord - Amerika. De eerste heeft de gedaante van] een Afer, met getuilde kleine Bloemen. De andere komt nu eens geftraald , nu eens ongeftaald voor, en gelykt zeer naar de Inula van dien naam. Zy valt , zo men wil , ook op de Pyreneeën en is zwaar van Reuk.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(9) Tonderkruid met de onderfte Bladen drie-
deelig ; de bovenften Eyronde Lancetvormig ,
flaauw Zaagtandig ; de Bloemen getuild.

IX.
Conyza
lobata.
Gekwabd.

(10) Tonderkruid met ovaale getande Bladen ,
tweebladige Bloemfteeltjes en gepaarde Blik-
jes.

X.
Bifoliata.
Tweebla-
dig.

(11) Tonderkruid met langwerpige eeniger-
maate getande byna gefteelde Bladen , de
Bloemfteeltjes Wollig en meest tweebloemig.

XI.
Pubigera.
Haairig.

De eerste van deeze drie komt in de West-
indiën voor , de tweede in Oostindie , en de
derde heet *Slingerende Sonchus* by RUMPHIUS ,
wordende op Java tot Moes gebruikt. By dee-
zen Auteur , nogthans , vind ik in de Afbeel-
ding , zo min als in de beschryving , gewag
ge

(9) *Conyza* Fol. inferioribus trifidis &c. *H. Cliff.* 405. *Co-nyza* *Arborescens* *lutea* Folio trifido. *PLUM.* *Jc.* 96.

(10) *Conyza* Fol. ovalibus dentatis &c. *Eupatoria* *Cony- zoides*, *Jacobææ* folio molli & incano. *PLUK.* *T.* 177. *f.* 1.

(11) *Conyza* Fol. oblongis subdentatis subpetiolatis &c. *Sonchus* *volubilis.* *RUMPH.* *Amb.* *V.* p. 299. *T.* 103. *f.* 2.

Q 9 4

IV. gemaakt van de gezegde Wolligheid of Haairigheid, welke men in de Upsalsche Tuin aan de Bloemsteeltjes waargenomen heeft. De- zelve ontbreekt ook in myne Exemplaren van dit Gewas, van Java overgezonden.

Overtollige
Roedwyve-
ry.

De volgende reeds beschreeven zynde, kome ik tot de twee laatsten van dit Geslagt by den Ridder, naamelyk

XXII.
Conyza
Virgata.
Roedjes.

(22) Tonderkruid met afloopende Lancetvormige Zaagtandige Bladen, Roedswyze Stengen en geaairde verspreide getropte Bloemen.

In de Westindiën valt dit Kruid, dat een Steng heeft van twee Voeten hoogte, met overhoekse Lancetvormige Bladen, als boven, die van onderen Wollig zyn. De Takjes, die uit de Oxels voortkomen, loopen uit in lange Aairen van Bloemen, die boven van één verspreid, om laag twee, drie of vier getropt zyn. De Kelken bestaan uit spitse Schubben en het Zaadpluis is zeer lang.

XXIII.
Decurrens.
Afloop-
pend.

(23) Tonderkruid met afloopende, Lancetvormige.

(22) *Conyza* Fol. decurrentibus Lanceolatis ferrulatis &c. *Conyza* altera Fol. Helenii angustis &c. PLUM. *IC.* 98. f. 2. *Gnaphalium* Virgatum. *Am. Acad.* V. p. 405. *Helichrysum* Caule alato, Flor. spicatis. SLOAN. *Jam.* 125. *Hist.* I. p. 206. T. 152. f. 5.

(23) *Conyza* Fol. decurr. Lanc. ferrulatis, Flor. Axillari- bus sessilibus glomeratis. *Syst. Nat. Veg.* XII & XIII. BURM. *Fl. Ind.* p. 178.

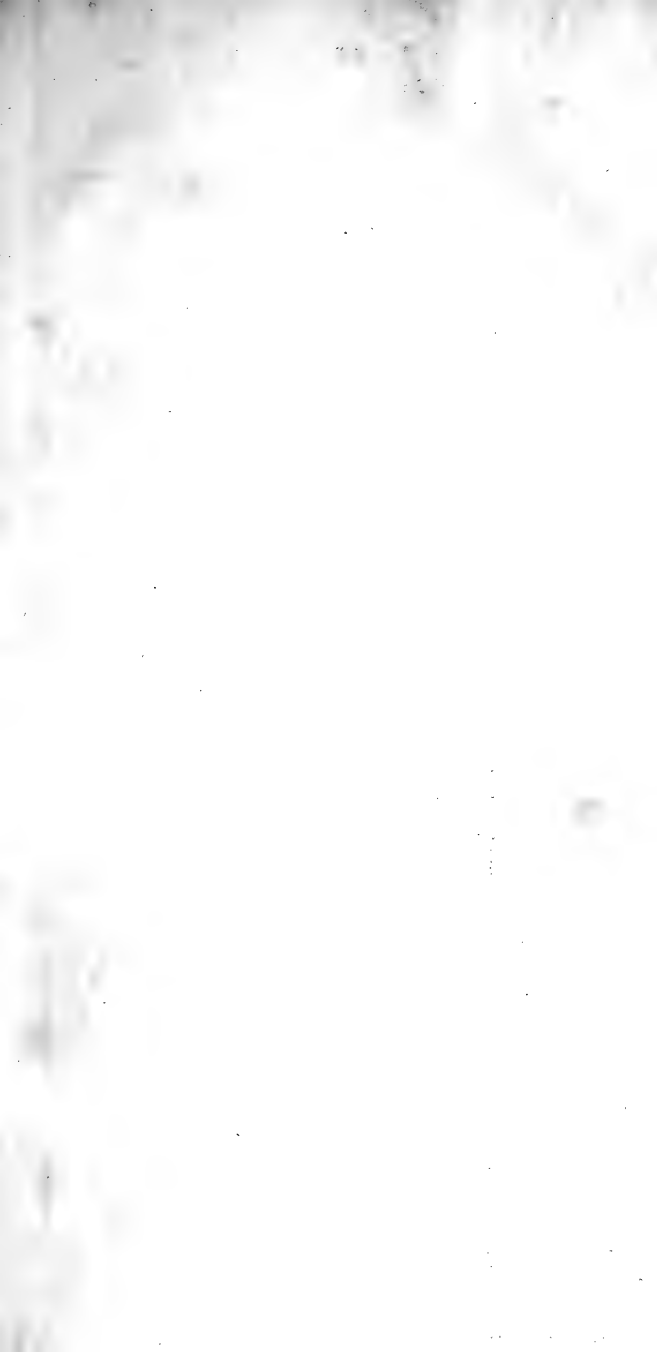

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 1.

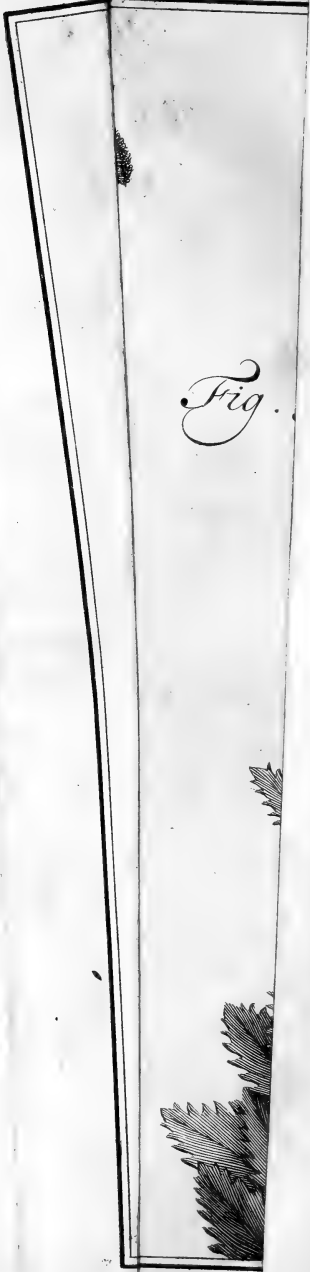

Fig.

mige Zaagtandige Bladen, de Bloemen in de Oxelen gekropt en ongesteeld.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Deeze Oostindische heeft een Stengetje van een Handbreed, opstaande, Haairig ruig, gelyk het geheele Plantje. De Bladen zyn Lancetvormig en loopen verder langs het Stengetje af, dan het Blaadje lang is. In de Oxels der Bladen zitten de Bloempjes aan Kogelronde Tropjes.

*Polygamia
superflua.*

Dus beschryft de Ridder deeze Soort, doch maakt geen gewag van dat Kruid, het welke de Hoogleeraar N. L. BURMANNUS, onder den naam van *Gescheurde Conyza*, heeft afgebeeld en beschreeven (*). Misschien hadt zyn Ed. uit de Afbeelding niet genoeg daar van oordeelen, en dezelve niet met de beschryving overeen brengen kunnen. De Heer THUNBERG geeft dien naam aan een Javaansch Kruidje, 't welk de Bladen weezentlyk rappig uitgehoekt of geschaard, doch stomp Eyrondachtig en naauwlyks gesteeld heeft, zynde, tot de Kelken der Bloemen toe, over 't geheel met eene yle Haairigheid begroeid. Hetzelve schynt overeen te komen met dit Geslagt.

*Lacera.
Geseheurd.*

Waarom dat zyn Ed. een andere *Ivaefolia* genoemd hebbe, is my duister (†). De *Iva*, gelyk

*Ivaefolia.
Cypres-
bladig.*

(*) *Conyza* Fol. sublyratis laceris tomentosis, Floribus nutantibus. BURM. *Fl. Ind.* p. 180. T. 59. f. 1.

(†) *Conyza* Fol. alternis lanceolatis, repando dentatis, BURM. *Fl. Ind.* p. 180. T. 58. f. 4.

IV. lyk men de Veld-Cypres (*Chamaepitys*) fomtyds
 AFDEEL. XX genoemd-vindt, thans in 't Geslagt van *Teu-*
 HOOFD- *crium* gefchikt*, heeft Liniaale ftompe, aan 't
 STUK. end breede, driepuntige Bladen, dat in 't ge-
 Overtollige
 Veelwyve- heel niet met Lancetvormige uitgegulpt getande
 ry. Bladen fchynt te ftrooken. Op Java valt die
 * Zie Soort van Tonderkruid, welke my toefchynt
 bladz 274, tot de *Conyza Pubigera* van den Ridder te be-
 IX. STUK. hooren.

Conyza Dewyl in dit Geslagt verfcheide Soorten met
pusilla. ongeftraalde Bloemen voorkomen, zo fchynt
 Zeer klein. my hier ook dat Kaapfe Plantje te behooren,
 PL. LX. X. 't welk ik, wegens de kleinte, *Conyza pusilla*
 Fig. I. noem. Hetzelve heeft de Stengetjes, Takjes
 en Blaadjes, die ovaal zyn en ongefteeld met
 een Puntje, allen fyn gehaaid, zo wel als de
 Blaadjes der Bloemkelken, waar binnen eenige
 Blommetjes, in een Hairachtig Pluis vervat
 zyn, laatende, wanneer zy afvallen met het
 Zaad, den naakten Stoel, met omgeslagen Kelk-
 blaadjes, als in de Afbeelding, over.

ÉRIGERON. Fynftaal.

Een Geslagt, welks Griekfche naam van het
 vroegtydig grys worden der toppen in een be-
 kend Onkruid afleidelyk zou zyn. De Duitschers
 hebben het *Vlookruid* vertaald (*); doch die naam
 zou eigener op het voorgaande paffen. Het heeft de
 Straalblommetjes Liniaal en zeer smal, of zo
 fyn

(*) LINN, *Gatt. der Planzen*, durch PLANER, 1775. II. Th.
 p. 742.

Fyn als Haar, 't welk de voornaamste onderscheiding van het voorgaande maakt: des noem ik het *Fynstraal*. De Stoel is, zo wel als in 't zelve naakt en het Zaadpluis ongestamd, Haarig. Het bevat agttien Soorten, welken ik hier allen te beschryven heb, naamelyk

- (1) *Fynstraal met zydelingse eenbloemige Steetjes*, de *Bladen Lancetvormig*, getand, aan den voet omgeboogen; de *Kelken rap-pig*; de *Bloemen gestraald*.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polyzamia
superflua.*
1.
*Erigeron
Viscosum.
Lymelig.*

In de Zuidelyke deelen van Europa komt deeze voor, die den naam van *Groote Conyza* voert by de *Autheuren*. *TOURNEFORT* hadtze getyteld *Groote Gulden Roede* met kleverige *Bladen*, zwaar van *Reuk*. *GOUAN*, evenwel, geeft 'er maar de hoogte van twee *Voeten* aan. Volgens anderen is de *Steng* anderhalf of twee *Ellen* hoog, *Houtig*, met *Bladen* van drie *Duimen* lang, twee *Duimen* breed, en geele *Bloemen*, niet grooter dan der gemeene *Madelieven*, *Aairswyze* den top der *Stengen* bekleedende, waar op gepluisd *Zaad* volgt. De *Bladen* zyn met

(1) *Erigeron* Pedunc. unifloris lateralibus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 951. *Vog.* XIII. p. 627. *GOUAN* *Monsp.* 437. *H. Cliff.* 409. *Ups.* 258. *GRON.* *Orient.* 267. *Conyza* mas *Theophrasti*, major *Dioscoridis*, C. B. *Pin.* 265. *Conyza* major, *DOD.* *Pempt.* 51. *Virga Aurea* major, *Fol. glutinosi et graveolentibus.* *TOURNE.* *Inst.* 580.

IV. met Haairtjes, waar tusfchen de Lymkliertjes
 AFDEEL. leggen, bezaaid.
 XX.

HOOFD- (2) Fynftraal met byna Linaale effenrandige
 STUK. Bladen, en veelbloemige zyd-Takken.

II.
Erigeron
Graveo-
lens.
 Sterkrui-
 kend.

De hoogte van deeze, welke op de zelfde
 plaatsen, inzonderheid ook by Montpellier, aan
 de Wegen en op de Velden groeit, is anderhalf
 Voet, volgens den Heer GOUAN, die ze ze-
 kerlyk zelf zal waargenomen hebben. In ge-
 ftalte verfchilt zy van de voorgaande weinig,
 maar is veel kleiner, zegt de Ridder. De Bløe-
 men heeft zy infgelyks Aairfwyze aan de Steng,
 geel geftraald. De Haairtjes der Bladen hebben
 aan 't end haare Lymkliertjes,

III.
Glutino-
fum.
 kleverig.

(3) Fynftraal met Lancetvormig Linaale kle-
 verig gehaairde Bladen, en eenbloemige
 Steelen.

In Spanje, als ook in Provence, komt deeze
 voor, die Bladen als de Hysop heeft aan Sten-
 ge.

(2) *Erigeron* Fol. sublinearibus integerrimis &c. GOUAN
Mensp. 437. *Conyza* foemina Theophrasti, minor Dioscori-
 dis C. B. *Pin.* 261. *Conyza* minor vera. LOB. *Jc.* 346. BARR.
Jc. 370. *Virga Aurea* minor Fol. glut. et graveol. TOURNEF,
Inf. 580.

(3) *Erigeron* Fol. lanceolato-linearibus &c. GER. *Prov.*
 205. *Conyza* montana Fol. glutinosis pilosis. C. B. *Pin.* 265.
 Con. mont. saxatilis Hysopi folio. BARR. *Jc.* 358. *Conyza*
 montana Myconis, DALECH. *Hift.* 1200.

getjes van een Span hoog, die zyd-Takjes uit-
geeven met een enkel Bloemtpje, dat twintig
en meer Straalblommetjes heeft. De Bladen zyn
niet minder Lymerig dan in de voorgaanden.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(4) Fynstraal met de onderste Kelkschubben
los en grooter dan de Bloem; de Bloemstee-
len Bladerig.

IV.
Erigeron
Siculum,
Sicili-
aansch.

(5) Fynstraal met een gepluimde Steng en byna
eenzaame end - Bloemen; de Bladen Li-
niaal effenrandig.

V.
Carolinia
num,
Karoli-
nisch.

(6) Fynstraal, dat de Steng heeft met gepluim-
de Bloemen, die stekelig zyn; de Bladen
Lancetvormig kanthairig.

VI.
Canadense,
Kana-
daasch.

Naar de afkomst zyn deeze drie gebynaamd.
De eerste munt door haare roodachtige Stengen
en donker groene Bladen uit. Men vindtze ook
in

(4) *Erigeron Squamis Calycinis* &c. GOUAN *Monsp.* 438.
H. Cliff. 407. R. *Lugdb.* 166. N. 4. *Conyza Sicula annua*,
Fol. atro-virentibus, Caule rubente. BOCC. *Sic.* 62. T. 31.
f. 4. MORIS. III. S. 7. T. 20. f. 28. *Conyza species Fl.*
Virga Aurea. J. B. *Hist.* II. p. 1049.

(5) *Erigeron Caule Paniculato* &c. *Virga Aurea Carolinen-*
sis &c. DILL. *Elth.* 412. T. 306. f. 394.

(6) *Erigeron Caule Flor. Paniculatis hirtis* &c. GORT.
Gelr. 238. *H. Cliff.* 407. GRON. *Virg.* II. p. 122. *Conyza*
annua acris alba elatior, *Linariae foliis.* MORIS. *Hist.* III. S.
7. T. 20. f. 29. BOCC. *Sic.* 85. T. 46. *Virga Aurea Virginia-*
na hirsuta Flore pallido. ZAN. *Hist.* I. p. 204. T. 78. R.
Lugdb. 166. N. 3. *Conyzella*, DILL. *Giesf.* 160. Gen. 142.

IV. in Moerasige gronden by Montpellier. Naar
 AFDEEL. de tweede Soort gelykt zy zeer, doch heeft de
 XX. de Bloemen geheel ongestraald, Goudgeel, de Bla-
 HOOFD. den zeer smal, zo wel als de Kanadasche, in
 STUK. welke zy naar die van het Vlaschkruid gelyken.
 Overtollige Deeze heeft de Bloemen geelachtig en wel
 Veelwyve- duidelyk gestraald. De laatste, zo men wil uit
 77. Noord-Amerika afkomstig, doch thans ook
 wild groeiende, niet alleen in de Zuidelyke
 deelen van Europa, maar ook op de hooge
 Landen van onze Provinciën, heeft witachtige
 Bloemen, die Pieramidaal, of als een Suiker-
 brood, aan de Steng groeiën, even als in de
 Karolinische. De ondersten, Roosachtig op den
 Grond groeiende, zyn Lancetvormig en uitge-
 hoekt; de middelsten, aan de Steng, smaller en
 weinig getand; de bovensten ook als die van 't
 Vlaschkruid, met eenige Haairtjes op de kan-
 ten. Allen zyn zy jaarlykse of Zaay-Gewas-
 sen. De laatste komt, by Montpellier, hooger
 dan twee Voeten voor.

VII. (7) Fynstraal met de Bladen aan den voet
Erigeron omgeslagen.
Bonariensc.

Ameri- (8) Fynstraal de Steng met weinig Bloemen;
 kaansch. eeni-

VIII. *Jamaicen-*
sc.

Westin- (7) *Erigeron* Fol. basi revolutis. H. Cliff. 407. Ups. 253.
 difch. R. Lugdb. 166. N. 3. Senecio Bonariensis purpurascens &c.
 DILL. *Elth.* 144. f. 334.

(8) *Erigeron* Caule paucifloro &c. Senecio minor Bell. ma-
 joris folio. SLOAN, *Jam.* 125. *Hist.* 1. p. 260. T. 152. f. 23.

eenigermate ruig hebbende, de Bladen **IV.**
 Wigs wys' Lancetvormig, met twee Tand- **AFDEEL.**
 jes wederzyds. **XX.**

HOOFD-
STUK.

(9) Fynstraal met de Steng veelbloemig: de **IX.**
 Bladen Lancetvormig eenigermate Zaag *Erigeron*
 tandig, aan de Steng half omvattende; *Philadel-*
 de Straalblommetjes Haairig van langte *phicum.*
 als de Schyf. *Pensylvan-*
nisch.

(10) Fynstraal met half omvattende Spatelvor- **X.**
 mige getande Bladen; de Bleemen Kegel- *Aegyptiac-*
 rond. *cum-*
 Egyptisch.

Deeze vier zyn ook naar de afkomsten Groei-
 plaats getyeld. De eerste, uit Zaaden van Bue-
 nos Aires, in Zuid-Amerika, geteeld, hadt de
 Steng één of twee Ellen hoog, de onderste
 Bladen als die van 't Hertshoorn verdeeld, de
 bovensten Lancetvormig; de Bloempjes paarsch
 en Aairswyze aan de Steng vergaard. De twee-
 de, op Jamaika gevonden, heeft, zo wel als
 die van Philadelphia, in Pensylvanie, de Bla-
 den breeder; de laatste Spatelvormig met Tand-
 jes. Deeze groeit anderhalf Voet hoog, en
 gelykt zeer veel naar de gemeene Conyza,
 doch

(9) *Erigeron* Caule multifloro, Fol. Lanceolatis subserra-
 tis &c. **GOUAN** *Monsp.* 417.

(10) *Erigeron* Fol. semi-amplexicaulibus spatulatis &c.
Conyza Capitata f. globosa. **Bocc. 16. 11. T. 7. f. B. MQ-**
213. III. S. 7. T. 20. f. 14.

IV. doch heeft dit byzonders, dat de Blommetjes, die geel zyn, als met de Schyf famengroeijen en een Klootronde Bolletje maaken, 't welk vervolgens open barst en de Zaaden uitgeeft. Zy valt op Sicilie, zo wel als in Egypte, alwaar FORSKAÖHL mischien deeze Soort, onder den naam van *Zaagtandig*, heeft waargenomen en beschreeven (*).

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Overtollige
Veelwyve-
ty.*

XI. (II) Fynstraal met getropte Bloemen, rappige Kelken en Lancetvormige Bladen, die eenigermate getand zyn, aan den rand ruuw.

*Erigeron
Gouani.
Gouans.*

Mooglyk zal deeze, die de Egyptische naby komt, door den Heer GOUAN aan den Ridder bezorgd zyn. Zy verschilt meest door de Kelken, wier Schubben niet Elsvormig uitgebreid, maar dicht geslooten, stomp en rappig zyn.

VII. (12) Fynstraal, met de Bloemsteelen overhoeks, eenbloemig.

*Acre.
Scherp.*

Dit

(*) *Erigeron (Serratum) Caule Ramoso, erecto - diffuso, Cubitali; Foliis Cuneiformi - Laticeolatis, Serrato - dentatis, sessilibus, villosis. Flor. Ægypt. Arab. p. 148. Hy zegt 'er van, Flores subglobosi.*

(11) *Erigeron Flor. congestis, Calycibus Scariosis, Fol. Laticeolatis subdent. margine scabris. Mant. 469.*

(12) *Erigeron Pedunc. alternis unifloris GORT. Belg. 232. Fl. Succ. 691, 741. GOUAN Monsp. 438. R. Lugdb. 165. N. 2. Conyza cœtulex acris. C. B. Pin. 265. Amelius montanus æquicolorum. COL. Ephr. II, T. 25, p. 26. Erigerum quartum. DOD. Pempt. 641.*

Dit is het Kruiskruid niet, dat men gemeen- IV.
 ijk *Erigerum* noemt, in 't volgende Geslagt AFDEEL.
 begreepen, maar een Onkruid, dat wegens zy- XX.
 ne bytende hoedanigheid den bynaam voert. HOOFD-
STUK.
 Het komt op oude Muuren, hier te lande, te *Polygamia*
 Haarlem en Utrecht, voor, en valt, door ge- *superflua.*
 heel Europa, op drooge plaatsen en Steenige
 Heuvelen. De Steng is tot een Elle hoog, ruuw
 en Takkig, zegt HALLER, fomtyds ook on-
 getakt en laager, met Tongachtige Blaadjes,
 uit wier Oxelen Steelen voortkomen, die fom-
 tyds één-, fomtyds meerbloemig zyn. De
 Tongblommetjes, die de Krans maaken, zyn
 zeer smal en fyn, tot veertig in getal, Vleesch-
 kleurig; doch in sommigen ontbreeken die t'ene-
 maal en zulke Bloemen hebben niet dan de Schyf,
 uit geele Blommetjes bestaande, met een ros-
 achtig Pluis. De Bloem, naamelyk, is niet zo
 zeer blaauw, gelyk DILLENIUS, die dit
 Kruid *Conyzoides* genoemd hadt, aanmerkt,
 maar paarschachtig of bleek paarsch.

(13) Fynstraal met den Steel byna tweebloe- XIII.
 mig, de Steng eenigermaate ruig, de *Erigeron*
 Bladen stomp en van onderen Pluizig. *Alpinum.*
Alpitch.

(14)

(13) *Erigeron* Caule subbifloro, Calyce subhirsuto &c.
 OED. Dan. 192. *Erigeron* Squamis Calycinis planis. GER.
 Prov. 202. *Conyza* caerulea Alpina major. C. B. Pin. 265.
 Prodr. 124. *Asteri* montano purpureo similis seu Globularia.
 J. B. Hist. II. p. 107.

Rr

IV. (14) Fynstraal met de Steng eenbloemig, de
 AFDEEL. Kelken Haairig.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

XIV. Op de Laplandsche, zo wel als op de Swit-
 zersche Alpen, komen zeer kleine Plantjes
Erigeron voor, die veel naar 't Muizen-Oor gelyken,
uniflorum. of liever naar de Madelieven; hebbende op den
 Eenbloemige. Grond een tropje Blaadjes, waar uit een Sten-
 getje opschiet, naauwlyks een Handbreed hoog,
 met een enkele Straalbloem, welke ook wit of
 paarschachtig is van kleur. Na 't bloeijen wordt
 het Stengetje veel hooger, zo LINNÆUS aan-
 tekent. HALLER vindt, in Switzerland, der-
 gelyke Planten, aanmerkelyk verschillende naar
 de Groeiplaats, zelfs met een Takkige Steng
 tot meer dan een Elle hoog. Dit zal de Alpische
 Soort zyn, welke hy oordeelt weinig van het
 gewoone scherpe Fynstraal te verschillen. Zy
 wordt evenwel gezegd niet scherp of bytende
 te zyn. CASPAR BAUHINUS hadt van dee-
 ze beiden, onder den naam van *grootere en klei-
 nere Alpische Conyza*, gesproken. De Kleine
 vindt men ook in Provence, welke GERARD
 tot het Alpische betreft, en zegt, dat hetzelfde
 veranderlyk is, voorkomende met een éénbloe-
 mige, twee- en driebloemige, of een veelbloe-
 mige

(14) *Erigeron Caule unifloro*, Cal. Pilsfo. *H. Clif.* 407.
Fl. Suec. 692, 742. *Aster Caule unifloro &c. Fl. Lapp.* 307.
 T. 9. f. 3. HALL. *Helv.* 724. *Conyza cœrulea Alpina mi-
 nor. C. B. Pin.* 265. *Prodr.* 124.

mige gepluimde Steng; als ook met ruige of met glatte Kelken: maar de Bloemkopjes, in haar geheel, zyn altoos rondachtig, de Blometjes weinig langer of zelfs korter dan het Zaadpluis.

- (15) Fynstraal met een eenbloemige Steng en Liniaale kanthairige ruuwe Bladen. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
XV.
Erigeron
Grami-
neum.
Grasbladig.

Dit is een zeer klein Plantje, met Grasachtige Blaadjes, het Bloemsteeltje nauwlyks een Duim hoog hebbende, op drooge Zandvelden in Siberie zeer gemeen.

- (16) Fynstraal met Lancetvormig Eyronde Pluizige Bladen, wier Tandjes Kraakbeemig getipt zyn. XVI.
Camphora-
tum.
Kamferig.

Gelyk het zogenaamde Kanadafche Fynstraal welriekend is, zo heeft ook dit, in Virginie voorkomende, insgelyks een Jaarlyks Kruid, een Reuk, welke naar dien van Kamfer zweemt.

- (17) Fynstraal met Liniaale Bladen, eenbloemige Takken en eene laag-Heesterige Steng. XVII.
Tuberosum.
Knobbe-
lig.
Deeze

(15) *Erigeron* Caule unifloro, Fol. Linearibus &c. *Aster* Caule unifloro &c. GMBL. Sib. II. p. 174. T. 76. f. 2. *Aster* acaulos albus Fol. Gramineis. AMM. Ruth. 215.

(16) *Erigeron* Fol. Lanceolato-ovatis villosis &c. H. Ups. 259. *Baccharis* Fol. Ovato-Lanceol. serratis. GRON. Virg. I. p. 97. II. p. 122.

(17) *Erigeron* Fol. Linearibus Ramis unifloris &c. GRON. Orient.

IV. Deze Soort, die een Knobbeligen geknot-
 AFDEEL. ten Wortel heeft; komt in de Zuidelyke deel-
 XX. len van Vrankryk als ook in de Levant voor.
 HOOFD. De Steng is kort en Houtig, met eenzaame
 STUK. eenbloemige Takjes; de Bladen verspreid, Lancet-
 vormig, eenigermaate gesteed, effenrandig:
 de Bloemen geel, naar die der Asters gelyken-
 de, endelings, ongesteed; het Zaadkuifje graauw-
 achtig. Deze Plant, die Stengetjes van een
 Span hoog heeft en *Zee Conyza* genoemd is,
 schynt als een middelslag tuschen de Asters en
Erigera te zyn.

XVIII.
Erigeron
foetidum.
 Stinkend.

(18) Fynstraal met Lancetvormig Lineaale
 stompe Bladen en getuilde Bloemen.

Naar een Plantje, van Sicilie of van het Ei-
 land Maltha (*), gelykt deeze Afrikaansche zo
 zeer, dat zy 'er naauwlyks in eenig opzigt,
 dan

Orient. 266. *GOUAN Monsp.* 433. *Erigeron Fol. rigidis* &c.
GER. Prov. 205. ∞ . *Chondrilla Bulb. Syriaca*, *Fol. angus-*
tioribus. C. B. *Pin.* 130. *Conyza Marina.* MORIS. *Hist.* III.
 S. 7. T. 19. f. 20. β . *Chondr. Bulb. Syr. Fol. latior.* C. B.
Pin. 130. *Conyza Tuber. lutea.* MORIS, T. 20. f. 15. γ . *Aster*
Conyzoides Gesneri. MORIS. *ibid.* T. 22. f. 7.

(18) *Erigeron Fol. Lanceolato-Linearibus retufis* &c. *Senec-*
io Afric. Fol. retuso. Sen. foetid. Afric. perennis &c. *PLUK.*
Alm. 343. T. 223. f. 4. *Conyza Afr. Senec. Fl. HERM.*
Lugdb. T. 662. *Pseudo-Helichrysum frutescens Africanum*
 &c. MORIS. *Hist.* III. p. 90. N. 1.

(*) Hetzelve zal in 't Geslagt van *Inula*, met den zelfden
 bynaam, volgen.

dan in het misfen der Straalkrans, van verschil-
le. Hoe ondertusfchen de Heer LINNÆUS, IV.
AFDEEL.
XX.
by 't gebrek der Straalblommetjes, op welker HOOFD-
STUK.
fynte byna het geheele Kenmerk der onderschei-
dinge van dit Geflagt, van het voorgaande, be-
rust, alsdan de Planten in het een of andere Polygamia
superflua.
geforteerd hebbe, (terwylde uiterlyke Vertoo-
ning nagenoeg de zelfde is,) blyft my duifter.

Naast voegt hier het *Kaapsche Erigeron* uit
myne Verzameling, dat tot geene der drie door
den Hoogleeraar N. L. BURMANNUS, onder
de Kaapsche Planten getelde Soorten behoort (*).
Ik noem hetzelve

(19) Fynftaal met getuilde Bloemen, de Bla-
den volftrekt Liniaal.

XIX.
Erigeron
Capense.
Kaapfch.
PL. LXIX.
Fig. 2.

Het heeft een geftrepte Steng, de Bladen
zeer smal en lang, volkomen Liniaal, overlans
gefleufd en in die fleuf Wollig. De Steng is
gekroond met eene Bloemtuil, welke uit veele
verdeelde Bloemfteeltjes beftaat, de Kelken
gevuld hebbende met paarfche Blommetjes,
welke den Omtrek als Haairig maaken. Tong-
achtige Straalblommetjes komen my ook in dit
Gewas niet voor. De Blommetjes zyn zeer diep
in vyven gedeeld met Liniaale Slippen, en zit-
ten

(*) Naamelyk het *Erigeron dentatum* van PLUKENET, T.
423. f. 5: het *Tuberosum* en *foetidum*, zo even beschreeven.

(19) *Erigeron* Flor. Corymbosis, Fol. perfecte Linearibus.
Mihi. *Erigeri* Species Authore D. THUNBERGIO.

Rr 3

II. DEEL, X. STUK.

IV. ten in een dik Haairig Pluis, dat de Zaden
 AFDEEL. kroont op den naakten Stoel.

XX.
 HOOFD
 STUK.

T U S S I L A G O. Hoefblad.

Overtollige
 Veelewyve-
 77.

Een naakte Stoel, een ongeftamd Zaadpluis, heeft ook in dit Geflagt plaats, het welke door gelyke Kelkschubben, die van hoogte als de Schyf en eenigermate Vliezig zyn, onderscheiden wordt. Het bevat de tien volgende Soorten, waar onder het gemeene Hoefblad is begreepen.

I.
 Tusfilago
 Anandria.
 Manne-
 loos.

(1) Hoefblad met een eenbloemigen, Schubbigen, opgeregten Bloemsteel, de Bladen Lierachtig Eyronde.

De Kelk komt geflooten voor, in dat Sibirisch Kruidje, waar over een byzonder Vertoog, onder den naam van *Anandria*, door den Ridder is aan 't licht gegeven (*). De reden daar van

(1) *Tusfilago Scapo unifloro subsquamoso &c. Syst. Nat. XII. Gen. 952. Veg. XIII. p. 629. Tusf. Scapo unifloro &c. H. Ups. 259. T. 3. f. 1. GMEL. Sib. II. p. 141. T. 68. f. 1. Anandria. Am. Acad. I. p. 243. T. II. β. Idem Cal. subaperto. GMEL. Ibid. T. 67. f. 2.*

(*) Ik zeg, dat het door den Ridder aan 't licht gegeven is, om dat die de *Am. Academica* uitgegeven heeft, waar in dit Vertoog staat: maar deswegen moet men het niet op rekening stellen van LINNÆUS, gelyk sommigen ten onrechte doen. Het tegendeel immers, daar van, is, zo uit deeze als uit

van was, dat SIGESBECK, door wien LINNÆUS zo onbescheiden over het Samenstel der Sexen is aangetast geworden, dit Kruid als een bewys, dat de bevrugting door 't Stuifmeel niet tot de rypwording van 't Zaad vereischt werde, bygebragt en 'er daarom deezen naam aan gegeven hadt. Maar hy is, in dat Vertoog, bondig wederlegd door den Smalander Heer TURSEN, die aantoot, dat hetzelfde zo wel Tweeflagtige als Vrouwelyke Blommetjes heeft, en, wanneer de Kelken geslooten blyven, dient zulks mooglyk om de Vruchtmaakende deelen te beschutten voor de Koude: want men heeft bevonden, dat de Plant in een Pot gezet, op een warme plaats, den Kelk weezentlyk uibreidt en eene gestraalde Bloem vertoont, even als zulks de Heer GMELIN in een ander Siberisch Plantje, 't welk eene Verscheidenheid van het gemelde schynt te zyn, hadt waargenomen.

(2)

uit de meeste andere Verhandelingen in dat Werk, blykbaar: want daar wordt van den Ridder in de tweede Persoon gesproken. Ook blykt het duidelyk genoeg uit den Styl dier Verhandelingen, dat LINNÆUS dezelve niet opgesteld heeft, en in dat Vertoog was gezegd, dat men in de geslooten Bloem ook Tongblommetjes vondt, terwyl de Ridder daar van zegt: *in frigidioribus Calyx clausus Flore flosculofo*: (*Syst. Nat. Veg. XIII.*) dat immers tegenstrydig is.

Rr 4

II. DEEL, X. STUK,

- IV. (2) Hoefblad met een eenbloemigen Bloemsteel
 AFDEEL. zonder Blikjes, de Bladen Lancetvormig,
 XX getand en ruig.
- HOOPD-
 STUK.
- II. (3) Hoefblad met een eenbl. Bloemsteel zom-
 der Blikjes, de Bloem knikkende, de Bla-
 den Lierachtig stomp.
Tusfilago
dentata,
 Getand.
- III. In de Westindiën of Zuid-Amerika vallen
 knikkend. deze, waar van de eerste Bladen als van 't
 Havikskruid, de laatste als van de Primula Ver-
 ris heeft, van onderen Wollig grys. De Bloem
 is paarsch. In deze laatste, die knikkende
 Bloemen heeft, was de Bloemsteel ongebla-
 derd, in de andere gebladerd.
- IV. (4) Hoefblad met een eenbloemigen, byna
 Alpina. naakten Bloemsteel, de Bladen Hartvormig
 Alpien. rond, gekarteld.
- V. (5) Hoefblad met een eenbloemige geschubde
 Parfara. Steng,
 Gewoon.

(2) *Tusfilago* Scapo unifl. ebracteato &c. Aster acaulos Hieracii villosis foliis. PLUM. Sp. 10. Ic. 40.

(3) *Tusfilago* Scapo unifl. ebr. &c. Leontodon Fol. Rad. &c. BROWN. Jam. 310. Dens Leonis folio subtus incano. SLOAN. Jam. Hist. T. 150. f. 2. Aster Primulae Veris folio. PLUM. Sp. 14. Ic. 41.

(4) *Tusfilago* Scapo unifloro subnudo &c. H. Cliff. 411. R. Lugdb. 259. GOUAN Monsp. 438. KRAM. Austr. 248. Tnsfil. Alp. rotundifol. glabra et canescens. C. B. Pin. 197. Tusf. Alp. 1 & 2. CLUS. Hist. II. p. 113. Pann. T. 497 & 498. LOB. Ic. 590.

(5) *Tusfilago* Scapo unifloro imbricato &c. Mat. Med.

Steng, de Bladen byna Hartvormig Hoef- IV.
kig met kleine Tandjes. AFDEEL
 XX.

HOOFD-
 STUK.

Aanmerkelyk verschilt het Alpische, dat op de Bergen in de Zuidelyke en middeldeelen van Europa groeit, en waar van CLUSIUS één met Wollig gryze, één met gladde Bladen afbeeldt, van het gewoone Hoefblad onzer Velden en Akkeren. Het Alpische heeft een Wortelend Stengetje, dat Bladen, en uit het midden der Bladen een byna naakten Bloemsteel schiet, met eene paarschachtige ongestraalde Bloem. Het gewoone geeft eerst Bloemsteelen uit den Grond, die Schubswyze zyn bekleed, en deeze verdwynende komen de Bladen te voorschyn, die ook veel grooter zyn. TOURNEFORT vertoont de Bloemen, die geel zyn en gestraald, op eene keurlyke manier. De Kelk bestaat uit een ry lange Blaadjes, tot een Cylinder samengevoegd, waar eenigen aan den voet bykomen, gelyk in 't Kruiskruid.

Men noemt dit Kruid, dat zekerlyk de *Tus-silago* der Ouden is, by de Grieken *Beechion* genaamd, ook *Farfara* en *Ungula Caballina*, dat is Paardshoef; alzo de figuur der Bladen daar

391. GORT. *Belg.* 239. KRAM. *Austr.* 248. OED. *Din.* 595.
Fl. Suec. 68c, 743. DALIB. *Par.* 256. GOUAN *Mousp.* 439.
 R. *Lugdb.* 159. GMEL. *Sib.* II. p. 140 *Tus-silago vulgaris*,
 C. B. *Pin.* 197. *Tus-silago*, *Farfara*. LOB, *lc.* 589.

Rr 5

II. DEEL, X. STUK.

IV. daar heen wil. De Franschen heeten het *Pas*
 AFDEEL. *d'Asne* of *Tacconet*, de Engelschen *Coldfoot*, de
 XX. Duitfchers *Rosshuff*, *Efelshuff*, of *Brandlet-*
 HOOFD- *tich*. Den eerften algemeenen naam heeft het
 STUK. *Overzollige* van de Hoeststillende en Borstverzagtende hoe-
Veelwy- danigheid; weshalve het in Borstdranken zeer
 wery. dikwils wordt gekookt. Het Aftrekzel, met heet
 Water, is ook niet ondienftig, en de Bladen
 worden, als Tabak gerookt zynde, voor Aam-
 borftigheid van ouds aangepreezen.

VI.

Tusfilago
Japonica.
 Japanfch,

Pl. LXVIII.

Fig. 2.

(6) Hoefblad met een veelbloemigen Bloemsteel,
 de Bloemen overhoeks, geftraald.

De Heer KLEINHOF hadt aan den Hoog-
 leeraar BURMANNUS, van Java, een Exem-
 plaar gezonden van deeze zonderlinge Plant,
 met een driebloemigen Steel, waar toe evenwel
 het *Doronicum* met Hoefblads Bladen van PLU-
 KENET, dat van 't Chineefch Eiland Cheufan af-
 komftig was, doch eenen eenbloemigen Steel hadt
 met eene groote Bloem, door den laatsgemelden
 betrokken werdt. Ik bezit een aanzienlyke Plant
 van dit Gewas, waar van de Steel of Steng
 weezentlyk veelbloemig is, en dus meer van die
 van PLUKENET verschilt: zie Fig. 2, Pl.
 LXVIII. Hy is een Voet lang, en geeft ter
 halver hoogte reeds een zyd-Takje uit, vervol-
 gen-

(6) *Tusfilago* [Scapo multiflora] Flor. alternis radiatis.
Mant. 113. *Arnica Tusfilaginea*. BURM. *Fl. Ind.* 182. *Doro-*
nicum Tusfilagineis folio. PLUK. *Amalth.* 71. T. 390. f. 6.
 sec. BURM.

gende daar mede , overhoeks , tot aan den top. **IV.**
 De meesten van die zyd-Takjes zyn éénbloe- **AFDEEL.**
 mig en dus vind ik 'er ten minste tien Bloemen **XX.**
 of Bloemknoppen aan. De Kelken bestaan uit **HOOFD-**
 puntige Blaadjes , van gelyke hoogte dicht tegen **STUK.**
 elkander aan geplaatst en hebben aan den voet *Polygamia*
 eenige rappige Puntjes. De Steng is boven be- *superflua.*
 kleed met een Viltige Wolligheid, en heeft Lan-
 cetvormige Stoppeltjes ; van onderen is zy
 bloot; het Blad , daar van afgezonderd , heeft
 een byzonderen Steel , van meer dan een half
 Voet langte. Het is noch van boven, noch van
 onderen , Wollig, Niervormig rond, drie Dui-
 men breed en aan den Omtrek een weinig uit-
 gegulpt , met kleine puntjes , dat redelyk met
 de Afbeelding van **PLUKENET** strookt, veel
 beter dan de figuur van de Kelk en Bloem.

(7) Hoefblad met een getopte Bloemtros en **VII.**
 gestraalde Bloemen. *Tusfilago*
frigida.
 Koud.

(8) Hoefblad met een getopte Bloemtros en **VIII.**
 weinige naakte Vrouwelyke Blommetjes. *Alba.*
 Witbloe-
 mig.

(9)

(7) *Tusfilago* Thyrsifolium fastigiatum &c. *Fl. Lapp.* 303. *Fl. Saec.* 682, 744. *Tusfil.* Scapo imbricato. *Flor. spicatis* &c. **GMEL.** *Sib.* II. p. 150. T. 70. *Cacalia tomentosa.* C. B. *Pin.* 198. *Prodr.* 102. **SCHEUCHZ.** *Alp.* 130. T. 13. f. 1.

(8) *Tusfilago* Thyrsifolium fastigiatum, &c. *H. Cliff. Fl. Saec.* &c. R. *Lugdb.* 159. *Petasites minor.* C. B. *Pin.* 197. *Pet. fl. alb.* **CAM.** *Epit.* 593.

IV. (9) Hoefblad met een langwerpige Bloemtros
 AFDEEL. en zeer veele naakte Vrouwelyke Blomme-
 XX. tjes.
 HOOFD-
 STUK.

IX. (10) Hoefblad met een Eyronde Bloemtros en
Tusfilago
 Hybrida. weinige naakte Vrouwelyke Blommetjes.
 Basterd.

X. Niet vreemd is 't, dat deze Kruiden, die
 Petasites. tot de zogenaamde Poddebladen of Dokkebladen
 Poddeblad. behooren, in dit Geslacht door LINNÆUS ge-
 schikt zyn, daar het gemeenste van dezelve
 reeds *Tusfilago major* heette by de Ouden. In
 't Hoogduitsch noemt men 't *Pestilenzwurts*;
 alzo men den Wortel van dit Kruid, als tegen
 de Pest zeer dienstig heeft aangemerkt. Hy is
 scherp en bitter Kruidrig, van eene verwar-
 mende, zweetdryvende hoedanigheid, en by de
 Landlieden veel in gebruik tegen Ziekten van het
 Vee en den Hoest der Paarden. Hierom noemt
 men het Kruid, in 't Hoogduitsch, ook *Rosspap-
 pel*. In Engeland wordt het *Butterburri* geheten
 en in 't Fransch *Petasite* of *Herbe aux Teigneux*;
 dewyl het poeijer van den Wortel allerley loo-
 pende Verzweeringen, sommig Schurft en Kraau-
 wagie, door opstrooijinge geneest.

In

(9) *Tusfilago* Thyrso oblongo &c. GORT. Belg. 239. R.
 Lugdb. 159. Petasites major &c. DILL. Elth. 309. T. 230.
 f. 297.

(10) *Tusfilago* Thyrso ovato &c. Mat. Med. 390. GORT.
 Belg. 239. R. Lugdb. 159. Fl. Succ. 685, 746. DALIB. Pa-
 ris. 256. *Tusfilago* major. CAM. Epit. 592. Petasites major
 et vulgaris. C. B. Pin. 197. LOB. Ic. 591.

In de Noordelyke en middelste deelen van Europa, als ook in Rusland en Siberie, komt dit Kruid, met de gemelde veranderingen, voor. In de eerste plaats heeft het de algemeene eigenschap, in het Hoefblad wereldkundig, van Bloemstengten te schieten, terwyl de Bladen nog zeer klein zyn, of beginnen uit te spruiten. Ten anderen komen die overeen in de ontzaglyke grootte der Bladen, welke van de grootsten onzes Lands zyn. In de Haarlemmer-Hout, en daar omstreeks, vindt men zodanige Planten, ook elders in ons Land groeiende, met Bladen van twee of drie Voeten breed. Men onderscheidtze van de Klisfen door de rondheid der Bladen, die byna Hartvormig zyn, aan den rand met eenige punten, somtyds hoekiger, gelyk in het Witbloemige, als ook in die Soort, welke den bynaam van Koud draagt; boven groen, van onderen witachtig en zagt op gevoel. Deeze Bladen, aan stukken gesneeden zynde, worden van het Vee, als het geen Gras heeft, niet versmaad.

Het voornaame verschil deezer vier Soorten bestaat in de Bloemen. Allen geeven zy een Bloemsteng, van aanmerkelyke hoogte en dikte, welke getrost is of geaaid, maar in sommigen meer getopt of puntiger naar boven, in anderen ronder of ovaal. Dit maakt het eenige verschil niet uit. De eerste, die op de Bergen van Switserland, Lapland en Siberie groeit, heeft volgens den Ridder de Bloemen gestraald, en

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
superflua.*

IV. en GMELIN beeldtze dus af, vindende in
 AFDEEL. ééne Bloem veertig tweeflagtige en negen Vrou-
 XX. welyke Tongblommetjes aan den omtrek. HAL-
 HOOFD- STUK. LER, daarentegen, zegt, dat 'er geen *Gestraal-*
de Petasites in Switserland groeijs (*). Het ge-
 Overtollige meene Hoefblad, dat hy ook onder den Geslagt-
 Veelwyve- naam van *Petasites* betreft, wordt in deezen
 77. zekerlyk door hem uitgezonderd. Want in dat
 Geslagt Afdeelingen gemaakt hebbende, waar
 van de eerste alle Bloemen Tweeflagtig; de
 tweede Vrouwelyke Blommetjes aan den om-
 trek; de derde Gestraalde Bloemen hebben zou,
 stelt hy de gewoone *Petasites* als een voorbeeld
 van het eerste, en de *Tusfilago* als van het laat-
 ste voor; betrekkende tot de middelste Afdee-
 ling het Witbloemige, het Basterde en het Al-
 pische Hoefblad, voorgemeld. Voor het Koude
 brengt hy eene Soort ter baan, welke in het
 gemelde opzigt zou verschillen. In de laatste
 Soort, die paarschachtige Bloemen heeft, zou
 de jonge Heer LINNÆUS twee of drie Vrou-
 welyke witte Tongblommetjes hebben waarge-
 nomen.

S E N E C I O. Kruiskruid.

Dit Geslagt heeft éen naakten Stoel, een
 eenvoudig of ongestamd Zaadkuifje; een Rol-
 ronden Kelk, met een onder-Kelkje, welks
 Schubben aan 't end als verschroeid zyn. De

(*) *Radiatum Petasitem nos nullum habemus. Helv. incubat.*
 Tom. I. p. 62.

De veertig of een-eneveertig Soorten van hetzelfde zyn door den Ridder in vier Afdeelingen gebragt, naar dat zy de Bloemen of ongestraald, of gestraald, met een omgeboogen of uitgebreiden Krans, en wel met Vindeelige of onverdeelde Bladen hebben. Dus

IV.
AFDEELING
XX.
HOOFD-
STUK.

A. Met ongestraalde Bloemen.

- (1) Kruiskruid met naakte Bloemen, de Steng omvattende gescheurde Bladen en een oprechte Kruidige Steng. I.
Senecio Hieracifolius.
Haviks-
kruidig.

In Noord - Amerika komt deeze voor, die een Jaarlyks Gewas is, in de Europische Tuinen overgebragt, dat zeer hoog groeit en Bladen heeft als die van 't Haviks- of Mottenkruid, welke als met hoeken uitgescheurd zyn. De Bloemen zyn bleek met een zeer kort Straalkransje.

- (2) Kruiskruid met naakte Bloemen, Lierachtige ruige Bladen, de bovensten Lancetvormig met Tandén. II.
Purpureus.
Paarsch,

- (3) Kruiskruid met naakte Bloemen, Lancetvormig. III.
Purpureus.
Paarsch,

(1) *Senecio Corollis nudis, Fol. amplexicaulibus* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 953. *Veg.* XIII. p. 629. *Mant.* 469. *H. Cliff.* 406. *R. Lugdb.* 163. *Sp.* 4. *Sen. Americanus altissimus, Blatt. f. Hieracii folio.* *HERM. Par. T.* 216. *PLUK. Phyt.* 112. f. 1.

(2) *Senecio Cor. nud. Fol. Lyratis hirtis* &c. *Sen. visc. Aethiop.* *Fl. purp.* *BREYN. Cent.* 139. *T.* 67. *BERG. Cap.* 276.

(3) *Senecio Cor. nud. Fol. Lanc. &c.* *Am. Acad. VI. Afr.* 62.
II. DEEL: X, STUK.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
IV.
Senecio
Virgatus.
Roedig.

vormige onverdeelde Bladen, die aan den voet een weinig getand zyn.

- (4) Kruiskruid met naakte Bloemen, Lierachtige van onderen Wollige Bladen, eenbloemige Bloemsteelen en Elsvormige Schubben.

Aan de Kaap der Goede Hope zyn deeze drie gevonden, die allen ongestraalde Bloemen hebben, in de eerste paarsch. De laatste heeft de Takken ook Wollig en Roedswyze, de Bloemsteeltjes Schubbig bezet met spitse Blaadjes. BREYN beeldt de eerste af, doch zonder de Lierachtige onder-Bladen. De bovensten zyn, gelyk uit myn Exemplaar met zyne Figuur overeenkomstig blykt, niet eenvoudig getand, maar Vinswyze geschaard met Tandjes.

X.
Divarica-
tus.
Gemikte.

- (5) Kruiskruid met naakte Bloemen, de Bladen Lancetvormig getand en ruuw; de Bloemtakjes wyd gemikt.

In China nam de Heer OSBECK deeze waar, die een opgeregte Steng hadt van anderhalf Voet hoogte. Men noemtze op Java Tjonge, latende het Sap, uit de Bladen gedrukt, tegen Oorpyen, in de Ooren druipen.

(6)

(4) *Senecio* Cor. nud. Fol. Lyr. subtus tomentosis &c. *Am. Acad.* VI. Afr. 63.

(5) *Senecio* Coroll. nudis, Fol. Lanceolatis dentatis &c. *Syst. Nat.* BURM. *Fl. Ind.* 130.

(6) Kruiskruid met naakte Bloemen en een byna naakte zeer lange Bloemsteng.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De Wortel van deeze, by Madrafs groeiende Soort, werdt aldaar *Radix China* genoemd en was ook van goede uitwerking bevonden, tot verzagting van de Borst. Dat het echter de echte Wortel van dien naam niet zy, die van een gedoornde Struik-Winde komt, is blykbaar*. Nog valt 'er in de Westindiën een Wortel, welken men Basterd-China tytelt, ook van deezen verschillende †. Het Kruid heeft inderdaad Wortelbladen als de Raapen, doch veel kleiner, en eenen knobbeligen Wortel. Het groeit ook op Java en wordt 'er *Tigelkio* geheten.

VI.
Senecio
Pseudo-
China,
Basterd-
China.

* Zie ons
II. D. VI.
STUK, bl.
361.
† *Ibid.*
bl. 368.

(7) Kruiskruid met naakte Bloemen, Vinswys' uitgehoekte, de Steng omvattende Bladen en verspreide Bloemen.

VII.
Vulgaris.
Gemeen.

Dit Kruid, den Ouden bekend, heeft den La-

(6) *Senecio* Cor. nud. Scapo subnudo longissimo. R. *Lugdb.* 164. *Senecio* Maderasp. Rapi folio, Fl. maximis &c. DILL. *Elth.* 345. T. 258. f. 335. BURM. *Fl. Ind.* p. 180.

(7) *Senecio* Cor. nud. Fol. pinnato-sinuatis &c. GORT. Belg. 240. KRAM. *Austr.* 248. *Fl. Succ.* N. 690, 747. GOUAN *Monsp.* 439. R. *Lugdb.* 165. *Senecio* minor vulgaris. C. B. Pin. 131. TOURNE. *Inst.* 456. Tab. 260. *Senecio* f. *Erigeron* minus. LOB. *Ic.* 225. *Erigeron* minus. DOD, *Pempt.* 641.

S s

IV. Latynfchen naam *Senecio* , met den Griekfchen
 ABDEEL. *Erigeron* overeenkomstig , daar van bekomen ,
 XX. dat men byna altoos gryze Kopjes aan hetzelfde
 HOOFD- ziet. Het groeit door geheel Europa , zo op
 STUK. woefte plaatsfen , als op Akkers en in Tuinen ,
 Overtollige alwaar het een lastig Onkruid is , doordien het ,
 Veelwyve- byna eer men 'er om denkt , zyn Pluizig Zaad
 77. verspreidt. Het valt ook op Ysland. De Fran-
 fchen noemen het *Senegon* , de Engelschen
Groundfell , de Duitschers *Kreutswurtz* of
Grundkraut , waar mede onze benaamingen van
Kruiskruid en *Grindkruid* instemmen.

Dit Kruid komt, naar den Grond, wat groo-
 ter of wat kleiner voor, gelyk de meeste Plan-
 ten, doch valt gemeenlyk omtrent een Voet
 hoog. De gestalte is genoegzaam bekend, de-
 wyl men het aan 't Pluimgedierte tot verfris-
 fching geeft. Het is verkoelende en eenigszins
 Zoutig van Smaak, wordende uitwendig met
 vrugt in Pappen gelegd op hitzige Gezwellen,
 en op Wonden der Zenuwachtige deelen. Een
 Pap van het geroofte Kruid, op de Maag aan-
 gevoegd, zou braaking verwekt en daar door
 de Koorts genezen hebben. Het dient ook in
 Gorgeldranken voor Keelkwaalen en het Sap
 verdryft de Wormen, zo in Paarden als in
 Menschen. Tegen de Stuijjes der Kinderen,
 die uit Buikpyn ontstaan, hebben sommigen het
 gebruikt. Het komt, voor 't overige, in krag-
 ten byna met het Paardebloem- Kruid overeen,
 en hierom vindt men 't ook tegen Verstoppin-
 gen

- gen in de Lever en andere Ongemakken , aan-
 gepreezen (*). IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
- B. Met gestraalde Bloemen , de Straalkrans
 omgeslagen hebbende. VIII.
Senecio
triflorus.
Drieblote
mig.
- (8) Kruiskruid met omgeboogen Bloemkrans ;
 de Bladen ongesteeld en uit gehoekt ; de
 Kelken Kegelvormig , met de kleine Schub-
 betjes gaaf.
- (9) Kruiskruid met omgeb. Bl. de Steng om-
 vattende uit gehoekte Bladen ; de kleine IX.
Egyptisch.
Egyptisch,
 Kelkschubbetjes geheel en geschrœid.

Uit Egypte zoude deeze beiden , die men als
 Zaayplanten in de Europische Tuinen gehad
 heeft , afkomstig te zyn. De eerste hadt zeer
 korte Straalblommetjes.

- (10) Kruiskruid met omgeb. Bl. de Steng om-
 vattende Lancetvormige getande Bladen ; de X.
Lividus
Loodkleu-
rig.
 kleine Kelkschubbetjes zeer kort en gaaf.

(II)

(*) RUTTY, *Mat. Med.* 182.

(8) *Senecio* Coroll. revolutis , Fol. sesfil. sinuatis &c. *H. Ups.* 261. *Sen.* Fol. pinn. dentic. *H. Cliff.* 406. *Sen.* Fol. sin. petiolatis &c. *R. Lugdb.* 165. *Jacobza Ægyptia.* VAILL. 2720.

(9) *Senecio* Cor. rev. Fol. amplexicaulibus &c. *H. Ups.* 261. *Jacob. Ægyptia flore minore.* VAILL. *Ibid.*

(10) *Senecio* Cor. rev. Fol. amplexic. Lanceol. dentatis &c. *Sen.* Fol. sinuatis , &c. *R. Lugdb.* 165 ?

SS 2

II. DEEL, X. STUK.

IV. (11) Kruiskruid met omgeboogen Bloemkrans;
 AFDEEL. de Steng omvattende Bladen; de Kelkschub-
 XX. ben verschroeid en gescheurd.
 HOOFD-
 STUK.

XI. Deze beiden hadden haare afkomst uit Span-
 je. In de eerste zyn de Bladen uitgehoekt, in
Senecio de andere driekwabbig gefnipperd. Het zyn me-
trilobus. de jaarlykse Planten; gelyk alle de volgende
 Driekwab- van deeze Afdeeling.
 big.

XII. (12) Kruiskruid met omgeb. Bl. de Bladen
Viscosus. Lymerig Vindeelig; de Kelkschubben los,
 Lymerig. van langte als het Bloemkasje.

Dit Stinkend Kruiskruid vindt men op Muu-
 ren, Daken, in de Steden en ten platten Lan-
 de, als ook op Gebergten en aan de Zeekusten
 hier en daar, door geheel Europa. Hier komt
 het aan den Diemerdyk, buiten de Stad, en
 elders op Moerasfige plaatsen voor. In Switzer-
 land groeit het in Hakboschen, voornaamelyk
 op de Perken der Kolenbranderen, volgens
 HALLER. Het heeft een Steng, zegt hy, van
 twee Ellen hoogte, die Takkig is, en Vettig
 ge-

(11) *Senecio* Cor. rev. Fol. amplexic. &c. *H. Ups.* 261.
Jac. Hisp. minus laciniata, *Pet. brevisimis*. VAILL.

(12) *Senecio* Cor. rev. Fol. Pinnatifidis &c. GORT. *Belg.*
 240. KRAM. *Austr.* 248. GOUAN *Monsp.* 439. R. *Lugdb.*
 164. N. 11. *Senecio hirsutus viscidus graveolens*, DILL.
Elth. 347. T. 258. f. 336. *Senecio incanus pinguis*. C. B.
Pin. 131. *Jacobæa prima Pannonica*. CLUS *Hist.* II. p. 12.
Erigeron majus. DOD. *Pempt.* 641. *Erig. tomentosum alte-*
rum. LOB. *lc.* 226.

gelyk de geheele Plant: de Bladen zyn met halfvinnige Vinnetjes gevind; de Bloemen geel met den Kelk ruig en de omgebogen Straalblommetjes drietandig. **DILLENIUS** nam waar, dat op dorre plaatsen de Stengen maar één of anderhalven Voet, op vette Gronden meer dan een Elle hoog zyn. Hy is over deeze Plant zeer breedvoerig, welke zig door de grootte, de wolligheid, kleverigheid en den stank der Bladen, van het gewoone Kruiskruid onderscheidt. Hy beweert, dat dezelve het Eerste Kruiskruid van **DODONÉUS** zy, 't welk die Autheur ook ruig en zwaar van Reuk zegt te zyn; doch het Tweede Wollige Kruiskruid van **LOBEL** acht hy eer tot de volgende Soort te behooren. 't Is niettemin een en de zelfde Afbeelding, gelyk hy zelf erkent. Ook verstaai ik niet, hoe de Bladen daar te breed aan 't end kunnen zyn. Misschien heeft hy het eerste Erigeron van **LOBEL** op 't oog gehad, die zegt, dat men het veel in Brabant en by Doornik vinde. Zyn dit ook de *Schaapenpootjes* der Maastrichtenaren? (*).

(13) Kruiskruid met omgeb. Bl. de Bladen
Vin- **XIII.**
vaticus. *Senecio Syl.*
 Eosfchig.

(*) GORT. Belg. p. 240.

(13) *Senecio* Cor. revol. Fol. pinnatifidis dentatis &c. **GOUAN** *Monsp.* 439. *Senecio* Fol. pinnatifidis dent. &c. *Fl. Suec.* 689, 748. **DALIB.** *Par.* 258. *Senecio* minor latiore folio **MONTANUS.** C. B. *Pin.* 131. **DILL.** *Elzb. f.* 337. *Jacobæa* Sen. folio incano perennis. **RAJ.** *Hist.* 285. **HALL.** *Jen.* 177. T. 3.

S s 3

II. DEEL. X. STUK.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.

*Vindeelig met Tandjes; de Steng opge-
regt, getuuld.*

*Overtollige
Veelewyue-
ry.*

Zeer fraay is deeze by RUPPIUS afgebeeld, door den Heer HALLER, die aanmerkt, dat RAY dit Onkruid ten onregte overblyvend noeme, daar het een Jaarlykfeh Gewas is. Het groeit in Hakbosfchen der Noordelyke deelen van Europa, gelyk de Ridder zegt, niet alleen, maar ook in Provence, Languedok en Duitfchland. HALLER vermoedt, dat het een Basterd-Plant en als een middelflag tufchen het Lymerig en Gewoone Kruiskruid zou kunnen zyn. Meest verfchilt het door de kleinte zyner Bloemen. LINNÆUS merkt aan, dat het in Sweeden alleen voorkomt op den Grond van afgebrande Bosfchen en gemeen is in Smaland, daar het Lymerige Stinkende nog niet was waargenomen. Dit laafte, zegt zyn Ed., groeit te Stokholm en Gothenburg op de Straaten. De Wolligheid der Bladen onderscheidt het Bosfchige ook van het Gewoone zeer.

XIV.
*Senecio Ne-
brodenfis.
Sici-
liaanfch.*

(14) Kruiskruid *met omgeb. Bl. de Bladen
Lierachtig uitgehoekt, ftomp, gefteeld: de
Steng ruig.*

Van een Berg op Sicilie fchynt deeze den
by-

(14) *Senecio Cor. revol. Fol. Lyratis, fmuatis &c. Jacob. montana Sen. pallido parvo Flore. BARR. Ic. 401. p. 1031. Jacobza Nebrodenfis altera &c. RAJ. Suppl. 179.*

bynaam te hebben, hoewel zy ook op de Pyreneen en in Spanje groeit. Zy heeft, volgens **IV. AFDEEL. XX. HOOFDSTUK.**
ALTSTROEMER, de gestalte van het Gemeene Kruiskruid, maar de Bladen zyn grooter, stomper, gulpswys' uitgehoekt, onverdeeld; de Steng zeer ruig, de Steeltjes Lymerig, de Bloemen eenzaam; de Kelkpuntjes niet verschroeid. Die van **RAY** hadt een breede Bloemkrans en de Bladen gescheurd. Zo komen zy ook voor in de Afbeelding van **BARRELIER**, by wien gezegd wordt, dat de Bloemen bleek en klein zyn, en dat de Plant stinkt, hebbende een onaangenaamen Salpeterigen Smaak.

(15) Kruiskruid met omgeb. Bl. de Steng omvattende Bladen, die Lancetvormig stomp, getand zyn en onverdeeld. **XV. Senecio glaucus. Zeegroen.**

(16) Kruiskruid met omgeb. Bl. de Bladen Eyronnd, gesteeld, getand, met Puiſtige Bobbeltjes. **XVI. Varicosus. Bobbelig.**

Deeze beiden zyn uit Egypte afkomstig. De eerste, geheel ruigachtig Afchgrauw, heeft Bladen als het Hertshoorn-Kruid; de andere heeft de Bladen van onderen Bloedrood. Het is een Haai-

(15) *Senecio* Cor. revol. Fol. amplexicaulibus &c. R. *Lugdb.* 164. *Jacobæa* Ægyptia annua Coronopi folio glauco. **VAILL.** 1720. *Jacobæa* Ægyptia &c. **BOERH.** *Lugdb.* I. p. 99.

(16) *Senecio* Cor. revol. Fol. ovatis Petiolatis dentatis puculato-Varicosis. **LINN.** *Fil. Dec.* I. p. 9. **T.** 5.

S s 4

II. DEEL. X, STUK.

IV: **AFDEEL.** **XX.** **HOOFD-STUK.** **Overvullige** **Veelwyze-ry.** **Haairig** Plantje van een Handbreed hoog, uit Zaad in de Upsalsche Tuin geteeld, dat de jonge Heer LINNÆUS heeft in Afbeelding gebragt en beschreeven.

C. Met gestraalde Bloemen; de Straalkrans uitgebreid, en Vindeelige Bladen.

XVII. **Senecio** **Hastatus.** **Piekbladig.** (17) Kruiskruid met gestraalde Bloemen; de Bladsteelen omvattende, de Bloemsteelen driemaal langer dan het Blad; de Bladen Vindeelig uitgehoekt.

Met Stengetjes, doorgaans van anderhalf Voet hoogte, verscheide uit éénen Wortel voortkomende, schoot dit Kruid in de Elthamsche Tuin op, hebbende Bladen byna als die van 't Asplenium, met Piekswyze Vinnetjes. Dewyl het in de Zomer bloeit en in de open Lugt overblyft, oordeelde DILLENIUS, dat het uit de Noordelyke deelen van Afrika afkomstig zy. De Heer N. L. BURMANNUS, niettemin, telt het onder de Kaapse Planten.

XVIII. **Pubigerus.** **Haairdraagend.** (18) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladsteelen aan den Wortel gewold; de Bladen geschaard; de Stengen geheel enkeld, met zydelingse ongesteelde Bloemen.

BREYN

(17) *Senecio*. Coroll. rad. Petiolis amplexi - Caulibus &c. R. Lugdb. 164. N. 10. *Jacobæa* *Afra* perennis &c. VAILL. 1720.

(18) *Senecia* Coroll. rad. Pet. Radicibus lanatis &c. *Am.* Acad. VI. Afr. 65. *Jacob. Spicata* *Monomopatenfis*. BREYN. Cent. T. 65. MORIS. III. S. 7. T. 18. f. 32.

BREYN meldt wel van een Haairige ruigte en Wolligheid, doch van geene Wortelbladen in deeze Plant, die van de Oostkust der Zuidelyke deelen van Afrika afkomstig was. 't Schynt dat zy ook aan de Kaap groeije. De Bloemen zyn Violet gestraald, waar door zy van de voorgaande Soort, die de Straalkrans geel heeft, in de eerste opslag onderscheiden wordt. Ook heeft zy de Bloemen op een zonderlinge manier gekelkt, hebbende de onder-Kelkjes als verdubeld en in malkander gestoken.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

(19) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen egaal Vindeelig, zeer uitgebreid, met een verdikten omgekromden rand.

XIX.
*Senecio
elegans.
Sierlyk.*

Een zeer sierlyke Plant, met paarsch gestraalde Bloemen, van de Kaap afkomstig, maakt deeze in de Tuinen uit. Wat de onder-Kelkjes aangaat, verschilt zy ongemeen van de voorgaande, also dezelve zeer klein zyn. Men vindtze Heesterig en grooter, dan de Kruidige Jaarlykse, doch zo 't schynt daar van gesprootten, zo de Ridder oordeelt.

(20)

(19) *Senecio* Cor. rad. Fol. pinnatis aequalibus &c. GOUAN *Monsp.* 440. *H. Cliff.* 406. *Ups.* 260. *Aster Afr. annuus Senecionis folio dentato.* SEB. *Mus.* I. p. 33. T. 22. f. 1. *g. Jacobæa Afr. Frutescens Fl. purpureo &c.* VOLCK, *Nor.* T. p. 225. R. *Lugdb.* 164. N. 6.

S s 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. (20) Kruiskruid met gestr. Bl. die langer dan
 AFDEEL. de Kelk zyn en onverdeeld; de Bladen Vin-
 XX. deelig met de Slippen Linaal en van el-
 HOOFD de kander afstandig.

XX.
 Senecio
 squalidus.
 Slordig. Byzonders vind ik van deeze niet aangete-
 kend, dan dat zy mooglyk in de Zuidelyke dee-
 len van Europa groeije. DILLEN IUS hadt-
 ze, Schriftelyk, Jacobæa met gesnipperde Bla-
 den, den Reuk van Reinevaren hebbende, ge-
 noemd.

XXI. (21) Kruiskruid met gestr. Bl. Vindeelige ge-
 Erucifo- tante eenigermaate ruige Bladen en opge-
 lius. Raket-
 bladig. regte Stengen.

XXII. (22) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen we-
 Incanus. derzyds Wollig, eenigermaate gevind en
 Grys. stomp; de Bloemtros rondachtig.

(23)

(20) *Senecio* Cor. rad. Calyce longioribus integris, Fol. pinnatifidis, Laciniis Lanceolatis distantibus. *H. Ups.* 260. *Jacobæa laciniatis foliis*, *Tanaceti odore*. *DILL. Msf.*

(21) *Senecio* Cor. rad. Fol. pinnatifidis &c. *Fl. Suec.* II. N. 750. *Jacobæa Scanorensis*. *It. Scan.* 225. *Senecio Jacob. Selandica incana*. *LOB. Illustr.* 76. *Jacob. incana altera*. *C. B. Pin.* 131. *Jacobæa incana repens*. *BARR. Ic.* 153, N. 1075.

(22) *Senecio* Cor. rad. Fol. utrinque tomentosus &c. **GOUAN** *Monsp.* 440. *Chrysanthemum Alpinum primum*. **CLUS. Hist.** I. p. 333. *Pann.* T. 566. *Jacobæa Alp. incana minor*. *BARR. Ic.* 262. *BOCC. Mus.* II. p. 20. T. 3. **PLUK.** *Pbyt.* T. 39. f. 6.

(23) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen **IV:**
Vinswys' veeldeelig, Liniaal, kaal en spits; **AFDEEL.**
met tweebloemige Bloemsteelen. **XX.**
HOOFD-
STUK.

Ik kan niet anders zien, of de twee laatste, **XXIII.**
 die op de Gebergten van Oostenryk, Swit- **Senecio**
 zerland en de Pyreeneen voorkomen, zyn door **Abrotani-**
HALLER als Verscheidenheden van het ge- **folius.**
 meene St. Jakobs-Kruid aangemerkt, 't welk in **Averroem-**
 de verdeelingen zyner Bladen uitermaate speelt. **bladig.**
 Wat de eerste aangaat, die Raketbladig is ge-
 bynaamd, deeze verliest, in de Tuinen gekweekt
 zynde, haare gryze Wolligheid, zegt **LIN-**
NÆUS. **LOBEL** zegt, dat dezelve in Zeeland
 zeer gemeen is op de Velden, tusfchen Mid-
 delburg en Arnemuiden, zynde in allen deele
 wat grooter en zagter dan het gemeene St. Ja-
 kobs Kruid. Zou het ook die Verscheidenheid
 kunnen zyn, waar van de Heer **DE GORTER**
 spreekt (*). **TOURNEFORT** evenwel, die het
 gemeene St. Jakobs Kruid, met Bladen als van
 de

(23) *Senecio Cor. rad. Fol. pinnato-multifidis Linearibus*
 &c. **GOUAN** *Monsp.* 440. **JACQ.** *Vind.* 288. *Senecio foliis*
decompositis, **GUETT.** *Stamp.* 260. **Chryfauth.** *Alp.* 2. **CLUS.**
Hist. 1. p. 333. *Pann.* T. p. 567. **PLUK.** *Alm.* 194.

(*) *Flor. Belg.* p. 241. Hoewel ik niet zie, dat **BOER-**
HAAVE anders dan het Gemeene opgeeft, betrekkende daar
 toe, ten onregte, het *Erigerum majus*, **DOD.** welk het Stin-
 kende Kruiskruid is, hier voor beschreeven, en het zelfde
 Kruid nog eens voorstellende onder den naam van *Jacobaea*,
 p. 99.

IV. de Rakette gefnipperd , omftandig befchryft ,
 AFDEEL. kon naauwlyks gelooven , dat hetzelfde geen by-
 XX.
 HOOFD- zondere Soort zou zyn (*).

STUK.

XXIV. (24) Kruiskruid met gestr. Bl. alle Bladen
Senecio dubbeld Linaal gevind en getuilde Bloem-
Canadensis. steelen hebbende.
 Kana-
 daafch.

In de laatste Averoonbladige zyn alleenlyk de Wortelbladen dubbeld, de Stengbladen enkelvoudig Vindeelig : de Bloemsteeltjes ruigachtig, drie of vier in getal, dikwils tweebloemig. Dus verschilt dan daar van deeze Noord - Amerikaanse, die zo wel de Steng- als Wortelbladen dubbeld, en de bovensten alleen enkelvoudig Vindeelig heeft. De Bloemtuil is getopt en geel, met rosachtige Kelken.

XXV. (25) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen
Jacobaea. Vinswyze Lierachtig, de Slippen in Slip-
 St. Jakobs jes verdeeld: de Steng overend staande.
 Kruid.

Door geheel Europa komt in Velden en Bos-
 schen,

(*) *Herbar. env. Paris.* p. 277-

(24) *Senecio* Cor. rad. Fol. omnibus bipinnatis Linearibus, Pedunc. Corymbosis. *Jacobaea Chærophylli foliis Mariana.* FLUK. *Mant.* 107.

(25) *Senecio* Cor. rad. Fol. pinnato-Lyratis, Laciniis laciniatis, Caule erecto. GORT. *Balg.* 240. KRAM. *Austr.* 249. *Fl. Suec.* 688, 751. DALIB. *Paris* 257. GOUAN *Monsp.* 440. R. *Lugdb.* 164. N. 7. *Jacobaea* vulg. laciniata. C. B. *Pin.* 131. *Jacobaea.* DOD. *Pempt.* 642. *Jacobaea,* *Senecio* & *Herba St. Jacobi.* LOB. *lc.* 227. β. *Jacobaea vulgaris* Flôre nudo. RAJ. *Angl.* II. 82.

fchen, doch meest op vogtige Weidlanden, dit Kruid voor, dat, ik weet niet om welke reden, by de Duitfchers den naam van *St. Jacobs-Kruid*, of *St. Jakobs Bloemen* gekreegen heeft, dat in de meefte Taalen is overgegaan. De Engelfchen, evenwel, noemen het, wegens de gefnipperde Bladen, *Ragwort*. Alom komt het met geftraalde Bloemen voor, doch op Zandige plaatfen der Nederlanden doorgaans ongeftaald, zegt LINNÆUS. In Sweeden zyn de Bloemen altyd geftraald, en in Switserland komen zy zeldzaam zonder Straalblommetjes voor, wier getal omtrent een dozyn is, geel, aan 't end drietandig, zo HALLER aanmerkt. Ik heb het, in onze Weiden, altoos geftraald gevonden. De Steng wordt wel een Elle hoog, doch blyft ook laager. De Bladen zyn van boven groen en glad, van onderen wat Wollig en door verfcheide fnipperingen op byzondere manieren verdeeld, zo dat zy nu eens naar die van Radyzen, fomtyds naar die van Raketten of ook van Byvoet eenigszins gelyken, en, dewyl zy ook wel grysachtig voorkomen, zo vindt men het Kruid wel eens *Artemisia alba*, in 't Franfch *Armoife blanche*, by de Kruidkundigen getyeld.

Dit Kruid is bitter, fcherp, en eenigszins famentrekkende van Smaak, doch heeft geen byzonderen Reuk. Sommigen hebben het tegen Keelziekten, de Roos, en Buikloop, aangepreezen. In Sweeden wordt 'er mede groen geverwd;

maar

IV. maar dit is een Kleur, die in de Zon geen stand
 AFDEEL. houdt.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

(26) Kruiskruid met gestr. Bl. en gekartelde
 Bladen, de ondersten Hartvormig gesteeld,
 de bovensten Lierachtig Vindeelig.

XXVI.
Senecio
Aureus.
 Goud-
 kleurig.

Op vogtige belommerde plaatsen, in Virgi-
 nie en Karolina, groeit deeze, die naar het ge-
 woone St. Jakobs Kruid veel gelykt. De Bloe-
 men zyn Goudkleurig, de Bladen wat Wollig.
 Het heeft een kleinen bruin rooden Wortel,
 van eenen aangenaamen Reuk.

XXVII.
Umbel.
latus.
 Gekroond.

(27) Kruiskruid met gestr. Bl., de Bladen
 Liniaal Vindeelig met Tandjes; de Slippen
 ver van elkander.

Ik heb de bepaaling niet beter te regt kunnen
 brengen van dit Kaapse Kruid, dat BERGIUS
 onder den naam van *Draadbladig* voorstelt. LIN-
 NÆUS zegt, dat het een Steng van twee Voeten
 heeft; de Bladen Liniaal, eenigermate gevind,
 met de Vinnen ver van elkander, Liniaal en
 lang, de Bloemen paarfch gestraald. BERGIUS
 geeft

(26) *Senecio* Cor. rad. Fol. crenatis &c. GRON. *Virg.* II.
 126. *Jacobæa* Virginiana Fol. imis *Alliariæ* &c. MORIS. *Hist.*
 III. p. 110. RAJ. *Suppl.* 180.

(27) *Senecio* Cor. radiantibus *Linearibus*, Fol. pinnato-
 denticulatis; *Laciniis* distantibus. *Mant.* 470. *senecio* Fili-
 folius. BERG. *Cap.* 278. *Jacobæa* *Æthiopica* angustis et præ-
 longis foliis &c. FLUK. *Mant.* 107. T. 421. f. 5. non boue

geeft 'er Bladen aan , die Linaal-Elsvormig zyn , meer dan drie Duimen lang , glad , ongesteeld , dicht aan elkander , de bovensten yler en aan den voet getand. De Plum , zegt hy , bestaat uit ongevaar negen groote Bloemen , met Elsvormige Blikjes , over de Steeltjes verspreid , die naar boven langs hoe korter worden. De Bloem is in 't midden geel , met paarsche Straalen. Ik heb een Exemplaar , dat , wat het Bloemkroontje aanbelangt , wel tot deeze Soort schynt te behooren , doch mooglyk van beiden zo veel verschilt , als deeze twee van elkander (*).

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

D. Met gestraalde Bloemen , de Straalkrans uitgebreid , de Bladen onverdeeld hebbende.

(28) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen Linaal effenrandig , de Bloemtuil eenigermate geschubd ; de Steng Kruidig.

XXVIII.
*Senecio
Linifolius.
Vlaschbladig.*

In Spanje en Italie groeit deeze Soort , die naar het Vlaschkruid gelykt. Zy heeft de Steng een Elle hoog , rond en Houtig , zegt BAUHINUS , met Takjes gearmd , wier toppen geele Bloe-

(*) Met deeze Soort zou ook die Kaapse uit den Leidse Akademie-Tuin , welke MEERBURG , onder den bynaam van *Chrysocoma* , op zyne Pl. XXXIX. afbeeldt , kunnen strooken , indien dezelve geen ongestraalde Bloemen had.

(28) *Senecio* Cor. rad. Fol. Linear. integerrimis &c. *H. Cliff.* 410. *Linariz Aureæ affinis.* C. B. *Pin.* 213. *Prodr.* 307. *Jacobæa Linifolia* *Hisp. & Italica.* *BOCC. Mus.* II. p. 60. T. 49. *BARR. Ic.* 302. N. 97.

II. DEEL. X. STUK.

IV. Bloemen, als die van 't Kruiskruid, draagen;
 AFDEEL. de Bladen zyn lang en smal, als die van 't
 XX. de Bladen zyn lang en smal, als die van 't
 HOORD. Grootte Kali. De Afbeelding van BARRE-
 STUK. LIER heeft maar weinige Bloemen op een Sten-
 Overtollige getje. De Heer N. L. BURMANNUS telt
 Veelwys- 77) deze Soort onder de Kaapfe Planten. Ik heb
 'er zodanig eene, die vry veel gelykt, met den
 Wortel daar aan, ongeveer een Voet hoog,
 draagende ook maar drie of vier Bloemen op
 een Stengetje, doch dezelve zyn ongestraald.

XXXIX. (29) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen De-
 Senecio genvormig, spits Zaaftandig, van onde-
 Paludofus. ren eenigermate ruig, met een gestrekte
 Moeras- Steng.
 fig.

In Moerasfen aan de Zeekust van Sweeden, als ook in onze Provinciën en elders wordt dit Kruid gevonden, dat in Rusland en Siberie vry gemeen is. Men vindt het in Rietboschen en vogtige Weiden in Switserland, met een Steng van twee tot vyf Voeten hoog, niet Takkig, maar aan 't end met Bloemen gekroond, van twee Duimen breedte, door de langte der Tongblommetjes, die aan de tippen ingefneeden

(29) *Senecio* Cor. rad. Fol. Eniformibus acute ferratis &c.
 GORT. Belg. 241. Fl. Succ. II. N. 752. *Senecio* Fol. integris
 ferratis. GUETT. Stamp. 2. p. 559. *Jacobæa* Fol. longis inte-
 gris &c. MORIS, Hist. III. S. 7. T. 19. f. 22. *Conyza* pa-
 lustris ferratifolia. C. B. Pin. 266. β . *Solidago* Palustris al-
 tissima incana tomentosa. AMM. Ruth. 220. GMEL. Sib. II.
 p. 162.

den zyn. De Bladen heeft het zeer lang en smal, Lancetvormig en spits getand. IV.
AFDEEL.
XX.

(30) Kruiskruid met gestr. Bl. agt in getal; HOOFD-
STUK.
de Bladen Lancetvormig, dubbeld getand, XXX.
van onderen Pluizig; de Steng takkig. Senecio Nemo-
rensis.
Wondig.

(31) Kruiskruid met gestr. Bl. die een Tuil XXXI.
maaken; de Bladen Lancetvormig Zaag- Sarraceni-
cus.
tandig; eenigermaate glad. Sarra-
fynsch.

(32) Kruiskruid met gestr. Bl. die een Tuil XXXII.
maaken; de Bladen byna afloopende, kaal, Doria.
Lancetvormig met kleine Tandjes; de bo- Wond-
kruid.
vensten allengs verkleinende.

Deeze drie, welke men in de Boschen der Gebergten van de middelste en Zuidelyke deelen van Europa hier en daar aantreft, gelyken naar elkander veel. Zy loopen uit op dat Kruid, welk

(30) *Senecio* Cor. rad. Fol. Lanceolatis biferratis &c. **GOUAN** *Monsp.* 441. *Jacobæa* Nemorensis &c. **R. PP.** *Jen.* 142. *Solidago* Fol. Lanceolatis ferratis &c. **GMBL.** *Sib.* II. p. 165.

(31) *Senecio* Cor. rad. Flor. Corymbosis, Fol. Lanceolatis ferratis &c. **H. Ups.** **GOUAN** *Monsp.* R. *Lugdb.* 163. *Solidago* Sarracenicæ. **DOD.** *Pempt.* 141. *Virga Aurea* angustif. ferrata. **C. B.** *Pin.* 263.

(32) *Senecio* Cor. rad. Flor. Cor. Fol. subdecurr. &c. **JACQ.** *Vind.* 155. **GOUAN** *Monsp.* 440. *Solidago* Caule simplici &c. **H. Cliff.** 410. *Virga Aurea* major. f. *Doria.* **C. B.** *Pin.* 263. confer. *Doria* Orientalis Limonii folio, **DILL.** *Elsh.* T. 105. f. 125.

T t

IV. welk men *Heidensch Wondkruid* plagt te noemen of *Doria*, als *Guldenkruid*, wegens de
 AFDEEL. XX. ongemeene kragten, die in Wondheeling aan
 HOOFD- STUK. 't zelve toegeschreeven werden. Het wordt
 Overtollige ook wel onder de Gulden Roeden geteld, we-
 Veelwyve- zy. gens zyne geele getuilde Bloemen, die op 't
 end der Takken vergaard en gantsch niet groot
 zyn. Het maakt een Steng van meer dan eens
 Mans langte hoog, met Zaagtandige Bladen
 van eene Lancetvormige figuur, die in het Sar-
 rasynsche breeder en grooter zyn, en dus bly-
 ven tot aan de Tros, daar zy in de laatste Soort
 aanmerkelyk verkleinen. De Heer BURMAN
 betreft deeze, in 't byzonder de *Oostersche of*
Levantsche Doria met Limoenkruids-Bladen,
 van DILLENIIUS, tot de Kaapfe Planten.

XXXIII.
Senecio
Doronicum.
 Eenbloemig.

(33) Kruiskruid met gestr. Bl. de Steng on-
 verdeeld byna eenbloemig; de Bladen ge-
 heel en Zaagtandig: de Wortelbladen Ey-
 rond, van onderen ruig.

Dit

(33) *Senecio Cor. rad. Caule indiviso sub-unifloro &c.*
 GOUAN *Monsp.* 441. GER. *Prov.* 196. T. 7. *Solidago Do-*
ronicum Sp. Plant. I. p. 830. *Doronicum Fol. Lanceolatis*
 &c. R. *Lugdb.* 160. *Doron. Austr. primum.* CLUS. *Pann.*
 519. T. 518. β . *Dor. Fol. oblongo - Lanceolatis ferratis.*
 MONN. *Dor. integro & crasso Hieracii folio.* MAGN. *Monsp.*
 295. γ . *Dor. Fol. Lanceol. dentic. &c. R. Lugdb.* 160. *Dor.*
Helv. incanum. C. B. *Pin.* 185. *Prodr.* 97. δ . *Tusfilago Alp.*
Pol. oblongo. C. B. *Pin.* 197. *Prodr.* 101. ϵ . *Virga Aurea*
montana ferrata magno Flore. C. B. *Pin.* 263.

Dit, in gestalte zeer van de overige Soorten
 verschillend en nader aan het Havikskruid of
 aan de Asters komend Plantje; dat zyne Groei-
 plaats insgelyks op de Europische Alpen heeft,
 is thans, wegens het onder-Kelkje, door den
 Ridder hier t'huis gebragt. Het heeft de Bladen,
 nu ronder dan langwerpiger; dikker,
 dunner, kaal of ruig. Dit maakt de gedagte
 Verscheidenheden uit, welken de Heer JAC-
 QUIN op de Oostenrykse Bergen altemaal ge-
 zien heeft, doch die de Heer HALLER in 't
 hoofdzaaklyke niet allen overeenkomstig oor-
 deelt (*). Hy spreekt 'er dus van.

„ De Wortel, een dikke knobbel met Vezen
 „ len; schiet een enkele Steng, van een Voet
 „ of een Elle hoog; stevig, Wollig, doorgaans
 „ eenbloemig, doch somtyds ook van twee tot
 „ zes Bloemen draagende. De Bladen by den
 „ Grond zyn gesteeeld, somtyds byna rond,
 „ gelyk op de Bergen van Walliserland, ovaal
 „ of Lancetvormig, altoos dik en Zaagtandig,
 „ uit den aart Wollig, doch somtyds ook van
 „ boven of aan beide zyden kaal, aan de Steng
 „ smaller en ongesteeeld. De Bloem is zeer
 „ groot; hoog Oranje, met den Kelk meer
 „ uitgebreid en breede reepjes aan den voet;
 „ die Lancetvormig zyn; zo dat het de Soli-
 „ da-

(*) Varietates progresivas, ad e, vidit D. JACQUIN,
 at omnes negat convenire D. HALLER. *Syst. Nat. Veg.* XIII.
 p. 632.

- IV. „ dago naby komt. Ik heb het glad gezien en
 AFDEEL. „ Wollig. Het heeft veele breede drietandige
 XX. „ Tongblommetjes (*).
 HOOFD- „
 STUK.

XXXV.
Senecio By-
zantinus.
 Levants.

(35) Kruiskruid met gestr. Bl. de Bladen langwerpig, van boven kaal, met Doornige Tandjes ver van elkander; en eene Kruidige Steng.

Dit Kruiskruid, dat in de Levant zyne Groei-plaats schynt te hebben, komt in gestalte overeen met het *Styfbladige*, zegt LINNÆUS, doch is in allen deele veel bekrompener.

Kapensis.
 Kaapfch.

Ik heb dat Kaapse Kruiskruid, benevens de vier overigen van dit Geslacht, als Heesterig zynde, reeds te vooren beschreeven, en tevens de Afbeelding van een *Spatelbladig*, uit myne Verzameling, medegedeeld (†). Ook heb ik van de vier nieuwe Soorten van den Hoogleeraar BURMANNUS gewag gemaakt, onder welken eene

(*) *Helv. inchoaz. I. p. 29.*

(35) *Senecio Cor. rad. Fol. oblongis remote dentatis &c. Solidago fatidis folio. RAJ. Suppl. 177. N. 46, 58? Jacobæa Sicula, Caule rigido Ramoso &c. RAJ. Suppl. 178. N. 49? Hieracium Mont. Conyza f. Dentaria folio. BOCC. Sic.*

(†) II. D. VI. STUK, bladz. 99. PL. XXXII. Ik heb hetzelfde Spatelbladig genoemd, om dat de Bladen, aan 't end breeder, agterwaards versmallen, en zy verdienen wezentlyk dien naam, volgens de *Phil. Bot. T. 3. f. 109*, hoewel menze ook Wigvormig zou kunnen heeten. In de twee laatste Soorten, N. 39, 40, wier Bladen de Ridder Spatelvormig noemt, kan ik de overeenkomst met de gezegde bepaaling niet vinden.

eene voorkomt, die zyn Ed. *Lancetvormig* tytelt. Ik bezit thans een Tak van de Kaap, met de Bladen van die gedaante, doch anders strookende met de andere van my afgebeeld; inzonderheid wat de Tand en aangaat, die alleen in de uiterfte helft, wederzyds vier of vyf, nevens de spitse punt, wyd van elkander voorkomen, terwyl de Bladen byna gesteed zyn, stevig zonder eenige Wolligheid. De langte der grootsten is ruim twee, de breedte in 't midden een half Duim. Zy versmallen naar beide enden. Aan den top verdeelt zig de Steng overhoeks in Takjes, die met elkander een Bloemtuil maaken, byna waterpas van boven.

Dus is dan dit Kruid, waar van gezegde Heer twintig Kaapse Soorten opgeeft, aan de Kaap veele veranderingen onderhevig. Verscheidene Soorten van hetzelfde vallen ook in Egypte, gelyk wy gezien hebben. De Ridder geeft van daar nog de volgende op, onder den bynaam van *Arabisch*, naamelyk

(41) *Kruiskruid met naakte Bloemen en byna dubbeld gevinde gesteede effene Bladen.* XLI.
Senecia
Arabicus.
Arabisch.

Dit, zegt zyn Ed., heeft de gestalte van het St. Jakobs Kruid, de Steng anderhalven Voet hoog en effen: Bladen byna als van de Water-Raket en veelbloemige Steeltjes, met Bloemen ge-

(41) *Senecio* Cor. nudis, Fol. subbipinnatis petiolatis lacinatis. *Mant.* 114.

T t 3

IV. gelyk die van het gemeene Kruiskruid, doch
 AFDEEL de Kelkpuntjes niet verschroeid hebbende. In
 XX. de Upsalsche Akademie-Tuin was het waarge-
 HOOFD- nomen.
 STUK.

XLII.
Senecio
Hadiensis.
 Heesterig.

(42) Kruiskruid met Lancetvormig Eyronde,
 dikke, glatte, gekartelde Bladen en een
 getuilde Bloempluim.

De Heer FORSKAÖHL vondt, op de Ber-
 gen van Arabie, behalve een *Lierbladige* Soort
 met gestraalde Bloemen, een Soort, welke hy
Hadiensis noemde. Deeze was een verspreide
 Heester van drie Ellen hoogte, met slappe op-
 staande Stengen en overhoekse Bladen, drie
 Duimen lang, sommigen getand, sommigen ef-
 fenrandig. De Steelen uit de boven-Oxelen
 maakten met elkander een Tuil, van kleine
 Bloemsteeltjes met korte Schubbetjes. De Kelk
 hadt een agttandig Eeltig onder-Kelkje, aan
 den voet, bevattende veertien tweeslagtige en
 vyf Vrouwelyke Straalblommetjes, geel van
 Klour.

A S T E R. Sterrebloem.

De Kenmerken van dit Geslagt, dat ook een
 naakten Stoel en ongestamd Zaadkuifje heeft,
 bestaan in een geschubden Kelk, wiens onder-
 ste Schubben uitgebreid zyn, of van de anderen
 af-

(42) *Senecio Foliis Lanceolato-Ovatis, crassis glabris,*
denticulatis, Paniculâ Corymbosâ. Flor. Ægypt. Arab. p.
 649.

afwyken, waar door het van de voorige, als ook dat het meer dan tien Straalen heeft, waar door het van 't volgende Geslacht verschilt.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De Heesterigen reeds beschreeven hebben-
de*, welke allen Kaapse zyn, zo komen hier
eerst in aanmerking

* II. D.
VI. STUK,
bl. 101,
enz.

B. Kruidige met geheele Bladen en naakte
Bloemsteelen.

(5) Sterrebroem met byna Draadachtige Door-
nig kanthaairige Bladen, naakte Bloem-
steelen en half Kogelronde gelyke Kelken.

V.
Aster
tenellus.
Teder.

Dit is ook een Kaaps Plantje van een Span
hoog, zeer Takkig, met zeer smalle, styve, korte
ruuwe Blaadjes en lange naakte end-Steeltjes,
hebbende de Straalblommetjes blaauw en kort,
het midden geel. Men vindt de Bloemen by
die van de Kamille, de Bladen by die van den
Tamarisch vergeleeken.

(6) Sterrebroem met Spatelvormige stekelige
Bladen, de Wortelbladen stomp; de Steng
geheel enkel en eenbloemig.

VI.
Alpinus.
Alpisch.

Op

(5) *Aster* Fol. subuliformibus aculeato-ciliatis &c. *Am.*
Acad. VI. Afr. 67. *Mant.* 471. *Aster parvus* *Æthiopicus* *Cha-*
mamelii floribus &c. **PLUK.** *Alm.* 56. T. 271. F. 4.

(6) *Aster* Fol. lanceolatis hirtis &c. **GOUAN** *Monsp.* 442.
Aster montanus *cœruleus*. C. B. *Pin.* 267. *Aster* 7. *Austriac-*
us. **CLUS.** *Hist.* II. p. 15. β. *Aster Atticus* *Alpinus* alter.
C. B. *Pin.* 267. γ. *Aster hirsutus* *Austr.* *cœruleus* &c. C. B.

T t 4

Pico

II. DEEL, X. STUK,

IV. Op de Gebergten van Oostenryk, Switserland en der Zuidelyke deelen van Europa, valt dit blaauwe Sterrebloem, naauwlyks een Handbreed hoog, met twee, zelden drie Stengblaadjes volgens GOUAN, die het zelfs maar twee Duim hoog gezien hadt. HALLER nam het een Span hoog waar.

VII. (7) Sterrebloem met Lancetvormige, geaderde, ruuwe Bladen, aan 't end Zaagtandig, de Stengen gestreept, de Bloemstelen Wollig.

De hoogte van deeze, die in de Oostelyke deelen van Siberie, tusfchen de Jenifea en Kamtschatka, overal groeit, is tusfchen een Voet en een Elle, zo de Heer GMELIN aantekent. Hy merkt aan, dat de Bladen van deeze die twee zydrifben der gemeene blaauwe Afters niet hebben, maar in tegendeel sterk geaderd zyn. Uit zyne Afbeelding blykt, dat dezelve dikwils tot by den voet Zaagtandig zyn.

VIII. (8) Sterrebloem met Lancetvormige effenrandige

Tripoliana.
Zoutwa-

2018.

Bin. 267. Prodr. 124. After Atticus quintus. CLUS. Pann. T. p. 533.

(7) After Fol. Lanceolatis Venosis scabris &c. After Fol. ovatis oblongis &c. GMEL. Sib. II. p. 186. T. 80. f. 10.

(8) After Fol. Lanceolatis integerrimis &c. GORT. Belg. 241. GOUAN *Alensp.* 442. R. *Lugd.* 168. GMEL. Sib. II. p. 187. T. 80. f. 2. Tripolium majus caeruleum. C. B. *Pinz.* 267. Tripolium. DOD. *Pempt.* 329. LQB. 16. 298.

dige *Vleezige gladde Bladen*, ongelyke **IV.**
Takken en getuilde Bloemen. **AFDEEL.**
XX.

Dat dit Kruid niet zo zeer den Zeekant als **HOOFD-**
 swel het zoute Water beminne, blykt, dewyl **STUK.** *Polygamia*
 men 't ook aan de Zout Meiren, in 't midden *superflua.*
 van Afie, overvloedig aantreft. Hier te Lande
 groeit het veel aan de kanten der brakke Wa-
 teren, Slooten, Graften, en zelfs op Balken
 die lang in 't Water gelegen hebben. Men vindt
 het byna altoos met blaauwe, doch ook met
 witte Bloemen, in 't midden geel. Na 't bloei-
 jen geeft het veel Pluizig Zaad, dat door den
 Wind alom verstuijt. De hoogte is van één
 tot twee Ellen, naar de Grociplaats.

(9) *Sterrebloem met Lancetvormige stompe,* **IX.**
ruuwe, drieribbige onverdeelde Bladen; de *Aster.*
Bloemsteelen byna naakt en getuild; de *Amellus.*
Kelkschubben stomp. **Blaauw.**

In de Tuinen maakt deeze, die wild voor-
 komt op de Heuvels der Zuidelyke deelen van
 Europa en in 't Oostenrykse, eene fraaije over-
 blyvende Bloemplant uit, welke den naam voert
 van *Italiaansche* of *Roomsche Aster* of *Sterre-*
kruid.

(9) *Aster* Fol. Lanceolatis obtusis scabris &c. **GOUAN**
Monsp. 442. **KRAM.** *Austr.* 250. **R.** *Lugdb.* 168. *Aster* **Atticus**
coeruleus vulg. **C. B.** *Pin.* 267. *Aster* **Atticus.** **DOD.**
Pempt. 266. *Aster* **Italorum.** **LOB.** *lc.* 349. *Aster* **Atticus**
coeruleus vulgaris. **TOURNE.** *Inj.* p. 481.

T t 5

IV. *kruid.* De Franschen noemen het *Etoilee*, de
 AFDEEL. Duitfchers *Megerkraut* en *Bruchkraut*, 't welk
 XX.
 HOOFD- op den Latynfchen naam *Bubonaria* of *Ingui-*
 STUK *nalis* zal zien. Men heeft 'er, naamelyk, veel
 Overtollige werks van gemaakt tegen Liefchgezwellen. In
 Veelwyve- Siberie is dit Kruid ook niet ongemeen. De
 17. Heer HALLER nam hetzelfde in Switserland
 waar, met een Steng van drie Voeten hoogte,
 stevig en ruig, de onderfte Bladen gefteeld, de
 bovenften ongesteeld hebbende, de Bloemen
 Kroontjeswyze, blaauw van Kleur en het Zaad-
 pluis ros of roodachtig. Zy fchynt naar den
Amellus van VIRGILIUS te gelyken, zo
 CLUSIUS oordeelt; waar van de bynaam is
 ontleend (*).

X.
 Aſter diva- (10) Sterrebloem met wyd gemikte Takken;
 ricatus. en Eyronde Zaagtandige Bladen: die by
 Wvd de Bloemen effenrandig, ſtompachtig, om-
 gemikt. vattende.

Een Virginifche Aſter van deezen aart met
 witte Bloemen, in 't midden geel, hebbende
 een zwakke Steng, doch overblyvende, maakt
 deeze Soort uit.

C. Kruid

(*) Est etiam Flos in Pratis, cui nomen Amello. *Georg.*
 IV. p. 271.

(10) *Aſter Ramis divaricatis* &c. GRON. *Virg.* II. p. 123.
Aſter Americanus latifolius albus &c. FLUK. *Alm.* 56. T.
 79. f. 1.

C. Kruidige met geheele Bladen en Schubbi-ge Bloemsteelen. IV.
AFDEEL.
XX.

(11) Sterrebloem met *Liniaale effenrandige* HOOFD-
STUK.
scheef staande spitse Bladen, die aan den XI.
rand ruuw zyn en byna naakte Bloem- After Hys-
steelen. sopifolia-
Hyfop-
bladig.

In Noord-Amerika groeit deeze Soort, die de Steng een Voet hoog, Takkig en stevig heeft, met Liniaal-Lancetvormige Bladen, welke opwaards omgeboogen zyn. Het heeft een getopte Bloemtui en Eyronde Kelken, welke dicht geschubd zyn; terwyl de Bloemstraal agtbladig is en Violet, in 't midden groen (*).

(12) Sterrebloem met *Liniaale effenrandige* XII.
Bladen, een gepluimde Steng, de Bloemen Dumofus.
endelings. Struwellig.

(13) Sterrebloem met *Linidale effenrandi-* XIII.
ge Ericoides.
Heyach-
tig.

(11) After Fol. Linearibus integerrimis obliquatis &c.
Mant. 114, 517.

(*) Men zou zeggen, hoe komt dan deeze Soort hier? Want dit Geslacht moet een Kelk hebben met de buitenste Schubben uitgebreid en meer dan tien Straalblommerjes; beiden hier regt srydig! Waarom niet in het volgende, dat de Kelkschubben geslooten heeft?

(12) After Fol. Linearibus integerr. &c. *H. Cliff.* 408. R. *Lugdb.* 167. *GRON. Virg.* II. p. 123. After *Novæ Angliæ*, *Linaria foliis.* *HERM. Par. T.* p. 95. After *Amer. multist.* &c. *PLUK. T.* 78. f. 6.

(13) After Fol. Lin. integ. &c. After *Caule paniculato,*

II. DEEL. X. STUK. &c.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

XIV.
Aster tenuifolius.
Dunbladig.

XV.
Linarifolius.
Kunbladig.

XVI.
Linifolius.
Vlafch-
bladig.

ge Bladen , een gepluimde Steng en gestroste Bloemsteelen , wier Takjes gebladerd zyn.

(14) Sterrebloem met byna Liniaale effenrandige Bladen en gebladerde bloemsteeltjes.

(15) Sterrebloem met Liniaale effenrandige Bladen , die gespits ruuw en gekield zyn ; de Bloemsteelen gebladerd.

(16) Sterrebloem met Liniaale spitse effenrandige Bladen , en eene getuilde zeer Takige Steng.

Alle deeze zyn overblyvende Noord - Amerikaanse Asters , waar van men sommigen in de Europische Tuinen aantreft. Allen zyn zy smakbladig , gelyk de bynaamen luiden. De eerste pronkt met witte Bloemen , in 't midden geel , naar die der Madelieven gelykende en zeer afsteekende op het donkergroene Loof. Zy groeit omtrent twee Ellen hoog , zo wel als de tweede , en niet minder Boschachtig of Struwellig ,
maar

&c. R. *Lugdb.* 168. *Aster Ericoides dumosus.* DILL. *Elth.* f. 40.

(14) *Aster* Fol. sub-Linear. integerr. &c. *Aster* Amer. *Belvedere foliis.* PLUK. T. 78. f. 5.

(15) *Aster* Fol. Lin. integerr. mucronatis &c. *Aster* Amer. *Frut. Satureja foliis scabris.* PLUK. T. 14. f. 7.

(16) *Aster* Fol. Lin. acutis integerrimis &c. *H. Cliff.* 408. R. *Lugdb.* 167. *Aster Tripolii flore angustissimo et tenuissimo Folio.* MORIS. *Hist.* III. p. 127.

maar deeze heeft harder en dikker Bladen, dan de derde, wier Bladen wat breeder en eenigermate Lancetvormig zyn. Deeze heeft blaauwachtige Bloemen, in lange Aairen vergaard, elk op een byzonder Steeltje, dat Schubachtig met Blaadjes is bekleed. Die daar aan volgt heeft Bladen als de Keul of Kun, of als de Rosmaryn, zeer ruuw, de Stengen en Takken paarfch, met weinige end Bloemen, die groot zyn, Violet van Kleur. De laatste, eindelyk, heeft zeer smalle dunne Bladen, als van Vlafch, en eenzaame Bloemen, waar van de Straalen paarfch en lang zyn. CLAYTON vergelykt de Bladen by die van Gras.

IV:
AFDEEL:
XX.
HOOFD:
STUK.
*Polygamia
superflua.*

(17) Sterrebloem met Lancetvormig - Liniaale, gestrekte, effenrandige vlakke Bladen; de Bloemen Tuilachtig getopt, de Bloemsteeltjes gebladerd.

XVII:
*Aster
acris.*
Scherp

Bloemen naar die van 't Zee-Sterrekruid gelykende, doch paarfch geftraald, heeft dit kleine Aftertje, dat in Hongarie, Spanje, en de Zuidelyke deelen van Vrankryk groeit.

(18) Sterrebloem met Eyronde ongesteelde

XVIII:
Concolor.
Eenkleurig.

(17) *Aster* Fol. Lanceolato-Linearibus strictis integerrimis &c. GOUAN *Monsp.* 442. *Aster* Caule erecto Umbellifera &c. GARID. *Aix.* 47. T. II. *Aster* Tripolii flore. C. B. *Pin.* 267. BARR. *lc.* 606. *Aster* minor Narbonensium, LOB. *lc.* 349.

(18) *Aster* Fol. Ovatis Scissilibus integerrimis &c. *Aster* Caule

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

XIX.
After
rigidus.
Styfoladig.

*effenrandige Bladen, en een geheel enkel-
de Steng, die aan 't end getrost is.*

(19) Sterrebloem met *Liniaale Bladen, over-
hoeks, en eenzaame end-Bloemen.*

Deeze twee groeijen in Virginie en hebben
beiden kleine styve Blaadjes, die zeer Wollig
zyn in de eerste, wier Steng aan 't end Aairs-
wyze bezet is met geheel paarsche Bloemen.
De laatste heeft een zwak Houtig Stengetje,
met ééne fraaije Bloem aan 't end. Deeze Bloem
heeft lange paarsche Straalen, de middelblom-
metjes zyn ros, de Kelk Schubbijg dik en rond.

XX.
Undulatus.
Goltbla-
dig.

(20) Sterrebloem met *omvattende gegolfde
Bladen, die van onderen Wollig zyn en
getroste opstygende Bloemen.*

XXI.
Nova
Anglia.
Nieuw
Engelandg.

(21) Sterrebloem met *Lancetvormige over-
hoekse effenrandige half omvattende Bla-
den, getropte end-Bloemen en een stekeli-
ge Steng.*

Uit

Caule simplicissimo &c. GRON. *Virg.* II. 123. After *purpureus non ramosus* &c. CLAYT.

(19) After Fol. Linearibus alternis &c. GRON. *Virg.* II. p. 124. After *Foliis parvis rigidis crebris* &c. CLAYT.

(20) After Fol. amplexi - Caulibus undulatis &c. *H. Cliff.* 408. R. *Lugd.* 167. GRON. *Virg.* II. p. 124. After *Nova Angliæ purpureus* &c. HERM. *Par.* T. p. 96.

(21) After Fol. Lanceolatis alternis &c. *H. Cliff.* R. *Lugd.* GOUAN *Monsp.* 442. GRON. *Virg.* II. p. 124. After *Nova Angliæ altissimus hirsutus* &c. HERM. *Rar.* T. p. 98.

Uit Nieuw Engeland zyn deeze beiden, die ^{IV.} men in de Openbaare Tuinen en ook elders ^{AFDEEL.} vindt, afkomstig, doch worden ook geteld ^{XX.} onder de Virginische Planten. De eerste, naar ^{HOOFD.} Goudroede gelykende, heeft kleine blaauwe ^{STUK.} de andere, die eens Mans langte hoog groeit, ^{Polygamia} paarschachtig Violette Bloemen. De Steng is ^{superflua} roodachtig bruin.

D. Kruidige met Zaagtandige Bladen en effene Bloemsteelen.

(22) Sterrebloem met Hartvormige Zaagtandige gesteelde Bladen; de Steng getuuld met ^{XXII.} ongebladerde Bloemsteeltjes en gladde ^{After Cora} Kelken. ^{difolius.} ^{Hartbladig!}

Van deeze, die niet hoog groeit, zyn de Wortelbladen Hartvormig, de Stengbladen Eyronde, de bovensten Lancet-Spatelvormig, omvattende. Zy heeft getuilde Bloemen, met naauw sluitende Kelken, met twaalf witachtige Straalen. De Groeiplaats is in Noord-Amerika.

(23) Sterrebloem met half omvattende, ^{XXIII.} ^{Puniceus.} ^{Redsteng!}

(22) *After* Fol. Cor. ferratis petiolatis &c. H. Cliff. 408. R. Lugdb. 167. *After* latifolius glaber humilis Ramosissimus &c. MORIS. Hist. III. p. 121. S. 7. T. 22. f. 34. *After* latifolius Autumnalis. CORN. Canad. 64. T. 65.

(23) *After* Fol. semi-amplexicaulibus Lanceolatis &c.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

XXIV.
Aster
Annuus.
Jaarlyks.

*cetvormige Zaagtandige ruuwe Bladen ;
overhoekse byna eenbloemige Steelen en
Kelken grooter dan het middelstuk.*

(24) Sterrebloem met Lancetvormige Bladen,
de ondersten gekarteld, de Steng getuuld;
naakte Bloemsteelen en half Kogelronde
Kelken.

XXV.
Vernus.
Voorjaars.

(25) Sterrebloem met Lancetvormige effen-
randige stompe Wortelbladen, de Steng
byna naakt Draadachtig en eenigermaate
Takkig; de Bloemsteelen naakt.

Deeze drie vallen ook in Noord-Amerika.
De eerste munt door haare licht-roode Sten-
gen en Takken uit, hebbende de onderste Bla-
den een Handpalm groot. De Bloemen zyn groot
en Violet, in 't midden geelachtig. Deeze blyft
over, maar de tweede is een Zaaplant, met
witte Bloemen naar die der Madelieven iets of
wat gelykende. De laatste, eindelyk, met der-
gelyke Bloemen, heeft groene Stengen en Bla-
den,

*H. Cliff. 408. R. Lugdb. 166. Aster Amer. latifol. puniceis
Caulibus. HERM. Lugdb. 649. T. 651.*

(24) *Aster Fol. Lanceolatis, inferioribus crenatis, &c. H.
Cliff. 409. Ups. 262. OED. Dan. 486. R. Lugdb. 169.
Aster annuus Ram. albus. MORIS, Hist. III. p. 122. Bellis
Ramosa umbellifera. CORN. Canad. 193. T. 194.*

(25) *Aster Fol. Radic. Lanceolatis integerrimis &c. Aster
Caule subnudo, Filiformi &c. GRON. Virg. 124. Aster par-
ticularis Fol. Bellidis non ferratis. CLAYT.*

den, volgens CLAYTON, als die der Made-
lieven, welke niet getand zyn. Hoe komt zy
dan in deeze Rang.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

E. Kruidige met Zaagtandige Bladen en ge-
schubde Bloemsteelen.

(26) Sterrebloem met Eyrond - langwerpige
Zaagtandige Bladen; die by de Bloemen
Ovaal-Lancetvormig effenrandig; de Tak-
jes eenbloemig.

XXVI.
After
Indicus.
Oostin-
disch.

In China valt daeze als ook op Java, des zy
te regt den naam van Oostindische voere. Mis-
schien zal zy op dat Eiland uit China overge-
bragt zyn. Immers behalve de Chineesche, die
volgt, is nog geene in dit Geslagt uit Oostin-
die opgegeven.

(27) Sterrebloem met Lancetvormige onge-
steelde effene eenigermaate Zaagtandige
Bladen; de Bloemsteelen gebladerd en ver-
deeld.

XXVII.
Lavis.
Glabbla-
dig.

(28) Sterrebloem met Lancetvormige Zaag-
tandige Bladen, rappige Kelken en de
Bloemtuil eenigermaate getopt.

XXVIII.
Mutabilis.
Verander-
lyk.

(29)

(26) After Fol. Ovato-oblongis ferratis enz. BURM. Fl.
Ind. After Conyzoides Ind. Orient. ramosior, Caulibus spar-
sis. PLUK. Alm. 57. T. 149. f. 4.

(27) After Fol. Lanceolatis sessilibus laevibus subserra-
tis &c.

(28) After Pol. Lanceolatis Serratis &c, After Novi Belgii

V V

II. DEEL, X. STUK;

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(29) Sterrebloem met Lancetvormig Lineaale Bladen, in 't midden Zaagtandig, gebladerde Bloemsteelen, opgeregte Kelken en een getroste Steng.

XXIX.
Aster Tra-
descanti
Trades.
cants.

(30) Sterrebloem met Lancetvormige, eenigermate Zaagtanaige, ongesteelde Bladen; een gepluimde Steng; eenbloemige eenzaame Takjes en rappige Kelken.

XXX.
Novi
Belgii.
Nieuw-
Neder
lands,

Vier Noord-Amerikaansche Asters, allen overblyvende Planten, en de laatste zelfs Heesterig zynde, maaken deeze uit. De eerste heeft blaauwe of paarschachtige Bloemen, zo wel als de tweede, die naar de derde veel gelykt en laager blyft dan de vierde. De naam der eerste is van de gladheid der Bladen ontleend, die der tweede daar van, dat het midden der Bloemen eerst geel is en vervolgens paarsch. De derde heeft haaren bynaam naar zekeren ouden Engelschen Kruidminner, in wiens Tuin dezelve mooglyk zal zyn geweest. Hy wordt meer dan eens Mans langte hoog en is zeer Takkig.

De

latifolius paniculatus &c. HERM. *Lugdb.* 65. T. 67. Aster coeruleus Americanus &c. PLUK. *Alm.* 56. T. 326. f. 1.

(29) Aster Fol. Lanceolato - Linearibus medio ferratis &c. *H. Cliff. Ups. R. Lugdb.* GOUAN *Monsp.* Aster Virgin. ramifol. serotinus, parvis Floribus albis, Tradescanti. MOR. *Hist.* III. p. 121.

(30) Aster Fol. Lanceol. subferratis sessilibus &c. *H. Cliff. Ups.* Aster novæ Belgiz latifolius umbellatus &c. HERM. *Lugdb.* 66. T. 67.

De Krans der Bloempjes, die eerst wit is, ^{IV.} wordt vervolgens paarschachtig, in deeze laat ^{AFDEEL.} bloeiende Afer. In Virginie groeit dezelve en ^{XX.} de laatste ook in Pensylvanie, hoewel zy naar ^{HOOFD.} Nieuw Nederland, thans Nieuw-Jork, geby- ^{STUK.} naamd is. HERMANNUS hadt de Zaaden van ^{Polygamie} deeze, zo wel als van de veranderlyke, uit ^{superflua.} Nieuw Nederland bekomen en daar uit waren deeze, in de Leidse Akademie-Tuin, geteeld. De laatste, die bleek Violette Bloemen heeft, bevindt zig, zo wel als de voorgaande, nog in de Europifche Bloemhoven.

(31) Sterrebloem met Spatelachtig Lancet- ^{XXXI.} vormige Zaagtandige langwerpige Bladen, ^{Afer Tar-} die aan den voet bogtig en half omvatten- ^{diflorus.} de zyn; leggende Stengen en endelingsse ^{Traag-} Bloemen. ^{bloeiend.}

Onder de Tuinplanten is deeze zonderling, om dat zy zeer zeldzaam bloeit, komende byna altoos te laat met haare Bloemen. De Heer LINNÆUS hadt het maar eens in agttien Jaaren by hem gezien. Dit laat bloeijen hebben, als bekend is, verscheide Amerikaansche Afers gemeen, door welken dus de Bloemtuin in de Herfst verfierd wordt. Ten opzigt van de Virginifche kan het daar uit ontftaan, dat zy aldaar war-

(31) *Afer* Føl. Spatulato-Lanceolaris &c. *Afer* Canadensis humilior Salicis minoris folio. VAILL. *Mém.*

V V 2

IV. warmer Klimaat hebben , doch niet ten opzigt
 AFDEEL. der Kanadasche, uit welk gedeelte van Noord-
 XX. Amerika , veel kouder dan ons Gewest, deeze,
 HOOFD- zo 't schynt, afkomstig was.
 STUK.

Overtollige
 Veelwyve-
 77. Zy heeft Stengen van twee Voeten hoog ,
 naauwlyks Takkig, meest leggende, met effe-
 ne of glatte styfachtige Bladen, naar die der
 laage Wilgen veel gelykende, aan 't end stomp.
 De Bloemen zyn als van de Nieuw Nederland-
 sche, in 't midden geel, met een witachtig
 paarschen Straalkrans en de onderste Kelkschub-
 ben langer; doch haar Bladen zyn eens zo
 groot.

XXXII. (32) Sterrebloem met omvattende Tongachtige
 After effenrandige Bladen, eenbloemige Tak-
 grandiflora ken en rappige Kelken.
 781. Groot-
 bloemig.

Deeze, die cok in Noord-Amerika groeit,
 heeft de Bladen langwerpig, zeer ruuw, en
 Bladerig omgeboogene Kelkschubben; doch
 pronkt met zeer schoone groote Bloemen, in
 't midden Goudgeel, blaauw gestraald. Uit
 eenen Wortel geeft zy tot vyftien en twintig
 Stengen, van anderhalf of twee Ellen hoogte,
 en maakt dus een sierlyk Bloemgewas in groote
 Ho-

(32) *Aster* Fol. amplexicaulibus Lingulatis integerrimis &c.
 MILL. Ic. 282. R. Lugdb. 168. GRON. Virg. 99, 124.
Aster grandiflorus asper &c. DILL. Elth. f. 41. *Aster*
 Virg. pyramidatus, Buglosii foliis asperis, &c. MART. Cens.
 19. T. 19.

Hoven, aan de kanten van Vyvers of Slooten **IV.**
 uit. De Bladen zyn niet getand, maar op de **AFDEEL.**
 kanten bezet met kleine Doorntjes, 't welk den **XX.**
 Ridder deeze Soort, op 't end van den derden **HOOFD-**
 Rang in dit Geslagt, hadt doen verplaatzen. **STUK.**

(33) Sterrebloem met Zaagtandige Bladen, **XXXIII.**
 aan de Takken effenrandig en Eyronde *Aster*
 Bloemen, de Schyf langer dan de Straalen. *mifer.* Elendig.

(34) Sterrebloem met Zaagtandige Bladen, **XXXIV.**
 de Wortelbladen zeer groot, Hartvormig en *Macro-*
 drieribbig, de Stengbladen Eyrond en on- *phyllus.*
 gestield. *Micro-* bladig.

De Bloem der eerste van deeze twee is elen-
 dig, wanneer menze by die der voorgaande
 vergelykt. 't Gewas komt anders met dezelve
 byna overeen, groeiende anderhalf Voet hoog.
 De andere munt uit door haare groote Hart-
 vormige gesteelde Wortelbladen. Deeze beiden
 zyn ook Inboorlingen van Noord-Amerika.

(35) Sterrekruid met Eyronde hoekige getan- **XXXV.**
 de *Chinensis.* Chineelch.

(33) *Aster* Fol. Serratis, Ramorum interrimis, Flor.
 Ovatis, Disco Radiis longiore. *Aster* Ericoides Meliloti A-
 grizae umbone. DILL. *Elzb.* 40. T. 35. f. 39.

(34) *Aster* Fol. Serratis, Rad. maximis Cord. trinervatis
 &c. *Aster* Canadensis &c. VAILL. *Mem.*

(35) *Aster* Fol. ovatis angul. dentatis petiolatis, Cal. pa-
 tentibus Foliosis terminalibus. *H. Cliff.* 407. *Ups.* 262. R.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Overtollige
Vcelwyve-
xy.

de gesteelde Bladen , en aan 't end der
Takjes uitgebreide Bladerige Bloemkelken.

Deeze Aster versiert tegenwoordig , als een
Jaarlykfe Zaayplant , in de Herfst alle onze
Bloemhoven , met eene fraayheid , verscheiden-
heid en mengeling van Kleuren , zo schoon als
het Ryk van Flora kan uitleveren. GOUAN
zegt , dat menze , in Vrankryk , *la Reine Mar-
guerite* noemt. Een geheel Bloem - Schilderwerk
zou men 'er van maaken kunnen ; terwyl de
kweeking deeze schoone Bloemen dagelyks in
Kleur en Gestalte verbetert. Zy is , volgens
den vermaarden DILLENIUS , die het Zaad
van den Hoogleeraar A. VAN ROYEN ont-
vangen hadt , uit de Noordelyke deelen van
China afkomstig.

Meer dan de helft , ja byna twee derden
der Soorten van dit Geslagt , zyn , gelyk wy
gezien hebben , in Noord - Amerika t'huis ,
dat het Moederland schynt te zyn van dit slag
van Planten. Eenige Heesterigen vallen aan de
Kaap ; terwyl men maar weinigen in Europa
of Oostindie en geenen in Westindie aantreft.
In Siberie en andere deelen van Asie zyn 'er
ook weinigen : zo dat het duister is , hoe alle
die Soorten , zonder verspreiding onderwegs ,
uit

Lugdb. 169. GOUAN *Mousp.* 443. Afer Chenopodii folio
annuus. Flore ingenti specioso. DILL. *Elib.* 38. T. 34. f.
38.

uit het Paradys in dat afgelegen Gewest des Aardkloots kunnen gekomen zyn.

IV.
AFDEEL
XX.

Eene Soort van Afer, behalve de *Heybladi-ge*, die te Kurma in Arabie groeide, kwam den Heer FORSKAÖHL by de Pieramieden in Egypte, als ook omstreeks Kairo en elders, in de Spleeten der Muuren geworteld zynde, voor. Derhalve zou men mogen denken, of dezelve ook door verspreidinge des Zaads, met den Wind, uit verre Landen kon afkomstig zyn; doch zy verschilde van alle de opgenoemde Soorten. Hy noemtze *Gekrulde Afer*, hebbende de Straalen korter dan het middelstuk, de Steng Wollig en Liniaale Zaagtandig gekrulde Bladen. Zy hadt verspreide Takkige Stengen wit en rond, met kleine smalle Blaadjes en eenbloemige Steeltjes. De Gestalte geleeek naar de Afers minder, dan naar die van 't volgende Geslagt.

HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

S O L I D A G O. Goudroede.

Behalve een naakten Stoel en ongestamd Zaadpluis, gelyk in de voorigen, zyn hier slegts vyf Straalblommetjes meer of min, en het heeft de Kelk Schubswyze dicht gesflooten.

De meeste Soorten van hetzelfde zyn bevoorrens *Gulden Roede* genoemd geweest, om dat zy veelal Roedachtig groeijen met kleine geele Bloemen, des ik den naam van *Goudroede*

V v 4 de

IV. de (*) aan dit Geslacht geef, 't welk veertien
 AFDEEL. Soorten bevat.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

I.
Solidago
sempervi-
sens.
 Altyd
 groene.

(1) Goudroede met Lancetvormige, eeniger-
 maate Vleezige, zeer gladde Bladen, die
 aan den rand ruuw zyn, en eene getuilde
 Bloempluim.

In Nieuw Jork en Kanada is de Groeiplaats
 van deeze Soort, welke uitmunt door haare
 roode Steng, meer dan eens Mans langte hoog,
 met Vleezige gladde Bladen, die den geheelen
 Winter overblyven; doch de Bloeytyd is zo
 laat, dat de invallende Koude, by ons, dikwils
 de Bloemen versmoort, zegt LINNÆUS. 't Is
 dan zonderling, dat 'er noch in de beschryving
 van den Upsalschen Tuin, noch ergens, gewag
 gemaakt worde van deeze Soort.

II.
Canadensis.
 Kana-
 daasche.

(2) Goudroede, die Pluimachtig getuild is,
 met omgekromde Trossen; de Bloemen op-
 stygende; de Bladen drieribbig eenigermaa-
 te getand en ruuw.

(3)

(*) Die van *Heelkruid*, welke beter met den Latynschen
 strooken zou, is zeker zo algemeen of blykbaar niet.

(1) *Solidago* Fol. *Lanceolatis subcarneosis* &c. *Syst. Nat.*
 XII. Gen. 955. *Veg.* XIII. p. 635. *Solidago maxima*. CORN.
Canad. 168. *Virga Aurea Canadensis* &c. MORIS. *Hist.* III.
 3. 7. T. 23. f. 15. PLUK. T. 235. f. 5.

(2) *Solidago* *Paniculato - Cotymbosa* &c. *H. Ups.* 259.
Cliff. 409. *GOUAN Monsp.* 443. *R. Lugdb.* 161. *GRON. Virg.*
 II. p. 122. *Virga Aurea angustifolia Panicula speciosa* *Can-*
adensis. PLUK. *Alm.* 389. T. 236. f. 1.

- (3) Goudroede, die Pluimachtig getuild is, met omgekromde Trosfen; de Bloemen opstygende, de Bladen ongeribd Zaagtandig. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
- (4) Goudroede, die Pluimachtig getuild is, met kromme opstygende Trosfen, de Steng van onderen Takkig en Bloendraagende. III.
Solidago
altissima.
Zeer
hooge.

Deeze drie Noord - Amerikaansche gelyken veel naar malkander, doch de grootte verschilt zeer, dewyl de laatste de helft kleiner is dan de Kanadafche, die van de middelste wederom, aanmerkelyk overtroffen wordt. De aangehaalde, die by DILLENIUS voorkomen, zouden Verscheidenheden kunnen zyn van deeze Soorten, ten minsten gelyken zy in Gestalte veel.

- (5) Goudroede met geairde Trosfen, byna Zaagtandige Bladen, de Bloemstraal tweekleurig. v.
Bicolor.
Tweekleurige.

- (6) Goudroede met Bloemtuijen aan 't end; VI.
Lanceola.
de
Lancet-
vormige.

(3) *Solidago Paniculato-Cor. &c. H. Ups. 259. Virga Aurea* aliisf. *serotina*, &c. MART. Cent. 14. T. 14 *An Virga Aurea Americana* &c. DILL. *Elth. f. 391*, & f. 396, & 392? *An Marilandica*. MART. Cent. 13. T. 13?

(4) *Solidago Paniculâ Corymbosâ, Racemis recurvis ascendentibus* &c. KALM.

(5) *Solidago Racemis Spicatis*, Fol. subferratis, Flor. Radio bicolore. Mant. II. Virga Aurea Flore albo spicato. FLUK. Alm. 389. T. 114. f. 8.

(6) *Solidago Corymbis terminalibus* &c. Mant. 114.

V V 5

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

VII.
Solidago
caesia.
Blaauw-
achtig.

de Bladen *Liniaal-Lancetvormig*, effenrandig, drieribbig.

(7) Goudroede met een verspreide Bloempluim; de Trosfen boven digter; de Steng effen en glad.

In Noord-Amerika zyn ook deeze t'huis, waar van de eerste geele Bloemen heeft, die wit gestraald zyn, en digte Bloemtrosfen, de tweede een Bloemtuil aan 't end der Steng, die vyf Voeten lang is en de Straalkrans klein. Wat de derde aangaat, deeze geeft een lange reeks van Bloendraagende Roedjes uit de Oxels der Bladen, wier Stengen, twee Ellen lang, blaauwachtig zyn van Kleur. De Bloemen zyn geel en vry groot gestraald.

VIII.
Mexicana.
Mexi-
kaansche.

(8) Goudroede met een scheeve Steng en opgeregte gebladerde Takkige Steeltjes, de Bladen *Lancetvormig effenrandig*.

Uit Nieuw Spanje schynt deeze afkomstig te zyn. Zy is in de Europische Tuinen bekend, hebbende Bladen als die van 't Limonium en de Bloem-Aairen over ééne zyde hangende.

(9)

(7) *Solidago Panic. Corymbosa* &c. *Virga Aurea Marilandica caesia glabra* &c. DILL. *Eitb.* 414. T. 307. f. 395.

(8) *Solidago Caule obliquo, Pedunculis erectis* &c. *H. Cliff. R. Lugdb. GRON. Virg.* II. p. 122. *Virga Aurea Mexicana C. B. Pin.* 517. *Virga Aurea Limonii folio.* T. 204. FLUK. *Phys.* 235. f. 2?

(9) Goudroede met een bogtige Steng, de Bladen Eyrond gespits Zaagtandig, met zydelingse enkele Bloemtrosfen. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(10) Goudroede met een opgeregte Steng, de Bladen Eyrond gespits Zaagtandig met zydelingse enkele Bloemtrosfen. IX.
Solidago
flexicaulis.
Bogtige.

Het Noordelyk deel van Noord-Amerika, dat men Kanada of Nieuw Vrankryk noemt, levert deze beiden uit, die veel naar malkander gelyken. Men vindt de eerste, die een bogtige Steng heeft, ook geteld onder de Virginische Planten. X.
Latifolia.
Breedbla-
dige.

(11) Goudroede met een eenigermaate bogtige hoekige Steng en gepluimde opstaande digte Trosfen. XI.
Virgaurea;
Eutopi-
sche.

Deeze is byna de eenigste in dit Geslagt, die men met den bynaam van Europische groeten mag.

(9) *Solidago* Caule flexuoso, Fol. ovatis &c. R. *Lugdb.* 161. GRON. *Virg.* II. p. 123. *Virga Aurea Montana Sero-phularia folio.* PLUK. *Alm.* 390. T. 235. f. 3.

(10) *Solidago* Caule erecto, Fol. ovatis &c. *Virga Aurea latissimo folio Canadensis glabra.* PLUK. *Ibid.* f. 4.

(11) *Solidago* Caule subflexuoso angulato &c. *Mat. Med.* 393. GORT. *Belg.* 241. KRAM. *Austr.* 251. GOUAN *Monsp.* 444. *Fl. Suec.* 685, 754. R. *Lugdb.* 161. GMEL. *Sib.* II. p. 164. *Fl. Lapp.* 306. *Virga Aurea vulgaris latifolia.* J. B. *Hist.* II. p. 162. *Virga Aur. latifolia ferrata.* C. B. *Pin.* 268. *Virga Aurea.* DOD. *Pempt.* 142. *Virga Aurea Villanovani* &c. item *Virg. Aur. altera ferrata folio.* LOB. *Ic.* 298, 299.

IV. mag Men noemtze *Gulden Roede*, in 't Fransch
 AFDEEL *Verge d'Or*. Overal groeit zy in 't wilde op
 XX. drooge en vogtige plaatien, beminnde Ge-
 HOOFD bergten en Boschen. Dus vindt menze niet al-
 STUK. leen door geheel Europa, tot in Lapland en
Overvullige
Veelwyve
 77. Rusland, maar ook door gantsch Siberie. STEL-
 LER namze zelfs op 't Beerings-Eiland waar,
 en de Heer THUNBERG vondtze in Japan.
 Hier, in onze Nederlanden, komt zy veel aan
 den Ysfeldyk, in Overysfel en Gelderland,
 als ook by Gouda en elders voor.

Uit eenen Houtigen Wortel schiet dit Kruid
 een Steng, die somtyds zig tot zes Voeten
 verheft, met Lancetvormige Bladen, waar van
 de onderste en breedste getand, de bovensten,
 aan de Steng, dikwils ongetand en volkomen ef-
 fenrandig zyn. Over de geheele langte van de
 Steng komen, uit de Oxels der Bladen, veel-
 bloemige Steeltjes, die aan den top een Aair
 formeeren. De Kelkblaadjes zyn Lancetvormig.
 't Getal der Tongblommetjes loopt van vyf tot
 tien: de middelblommetjes zyn weinig en groot,
 allen geel van Kleur.

De beroemde HALLER, die 'er nagenoeg
 deeze beschryving van geeft, merkt aan, dat
 deeze Plant een voornaam Wondmiddel is,
 welk de Zweeren zuivert en doet famenloo-
 pæn. Mooglyk noemen hierom sommigen de-
 zelve ook *Heidensch Wondkruid*, zo wel als
 de Smalbladige, hier voor beschreeven*. In-
 wendig pryst merze ook zeer tot zuivering van
 Ver-

* Bladz.
 558.

Verzweeringen, byzonderlyk die de Water- IV:
loozing raaken. Sommigen willen 'er den AFDEEL:
Blaassteen door uitgedreeven of vergruisd heb- XX.
ben (*). HOOFD:
STUK.

(12) Goudroedemet een geheel enkelde Steng; XII.
de Stengbladen effenrandig, en eenbloemige Solidago
Steeltjes in de Oxelen. minuta.
Zeer
kleine.

Zeer weinig verschilt deeze, die op de Py-
reneefche Bergen gevonden werdt, van de voor-
gaande, dan in kleinte. Ik twyfel niet of het
zal die zyn, maar van de Heer HALLER
spreekt, zeggende, dat zy gemeen is op alle
de Alpen, groeiende dikwils maar een Span
hoog (†). Voorheen was deeze, door den
Ridder, als eene Verscheidenheid van de Eu-
ropifche Gulden Roede, die, zo hy aanmerkte,
ongemeen in grootte en in de gestalte der Bla-
den verschilt, aangezien (‡).

(13) Goudroede met de Stengbladen Eyrond XIII.
ruuw effenrandig, de Takken overhoeks, Rigida.
getopt met endelingse Bloemtuilen. Styve.

(14)

(* Helv. inchoat. Tom. I. p. 30.

(12) Solidago Caule simplicissimo &c. Virga Aurea omnium
minima Flor. maximis. HERM. Parad. T. p. 245. Virga Aurea
Montana biuncialis pumila. PLUK. T. 235. f. 7, 8. Virga Au-
rea Mont. minor. BARR. Ic. 483. CAM. Epit. 749.

(† Helv. inchoat. Ibid.

(‡ Hort. Chiff. p. 409.

(13) Solidago Fol. Caulinis Ovatis scabris integerrimis &c.

II. DEEL, X. STUK,

IV. (14) Goudroede met de Wortelbladen lang-
 AFDEEL. werpig Eyrond gesteed, de Steng byna
 XX. naakt en Takkig getopt.
 HOOFD-
 STUK.

XIV. Deze beiden groeijen ook in Noord-Ameri-
 Solidago ka, waar uit blykt, dat dit Geslagt ten opzigt
 Novborae van het Moederland veel overeenstemt met het
 eenfc. Nieuw- van het Moederland veel overeenstemt met het
 jorkse. voorige. De eerste, die in Nieuw Engeland en
 Pensylvanie is waargenomen, heeft weinig min-
 der hoogte dan onze gewoone Gulden Roede.
 De andere valt maar een Voet hoog, doch heeft
 aan 't end der Takjes eenzaame groote geele
 Bloemen. Deze schynt in Nieuw Jork gevonden
 te zyn, dewyl zy daar van den bynaam
 heeft.

C I N E R A R I A. Afchkruid.

Een naakten Stoel en ongestamd Zaadpluis
 heeft dit Geslagt gelyk de voorigen, maar de
 Kelk bestaat uit veele Blaadjes, die niet over
 elkander leggen en gelyk van langte zyn.

De naam, wegens ééne zeer bekende fraaije
 Bloemplant, welke als geheel met Afch bestoo-
 ven zig vertoont, daar aan gegeven, past op
 veele

H. Cliff. 410. R. Lugdb. 162. GOUAN Monsp. 444. Virga
 Aurea Novæ Angiæ lato rigidoque folio, HERM. Par. T.
 p. 243.

(14) *Solidago* Fol. Radicalibus Ovato-oblongis petiola-
 tis, Caule nudiusculo Ramoso fastigiato. *Sp. Plant.* 1297.

veel andere Soorten, hoewel ook eenigen glad- IV.
bladig zyn. AFDEEL.

- (1) Afchkruid met Takkige Bloemsteelen en XX.
Nierachtige, byna ronde, eenigermaate HOOFD-
gekwabde, getande, gesteelde Bladen. STUK.
I.
Cineraria
Geifolia.
Rond-
bladig.
- (2) Afchkruid met Lierachtige Bladen; het on- II.
effene Niervormig met Tandjes; de boven- *Cymbala-*
sten, aan de Steng, omvattende gekwabd *rifolia.*
en effenrandig (*). Hoekig,

Deeze beide Kaapsen zyn kleine Plantjes ;
het

(1) *Cineraria* Pedunc. Ramosis, Fol. Reniformibus &c.
Syst. Nat. XII. Gen. 957. *Veg.* XIII. p 636 Solidago Fol.
Renif. &c. *H. Cliff.* 410. R *Lugdb.* 162. N. 8. *Jacobza*
Afr. *Hederæ* terr. folio, repens. *COMM. Hort.* II. p 145.
T. 73. *Jacobza Capensis* *Malvæ* folio Lanuginoso. *SEB. Mus.*
I. T. 22. f. 2. *BERG. Cap.* 289.

(2) *Cineraria* Fol. Lyratis, impari Reniformi &c. *Am.*
Acad. VI. Afr. 81. *Aster* flore luteo, Folio *Cymbalariz*
RAJ. Suppl. 138. β . *Jacobza* *Afra* *Geranii* *Columbini* folio.
VAILL. Mem.

(*) *Foliis integerrimis* heb ik altyd genomen voor Bladen,
die geheel effen van Rand waren; om dat *integris* eigentlyk
onverdeeld of geheel betekent. Hier is 't blykbaar, dat de
Ridder 'er zodanige Bladen door verstaan heeft. Maar som-
tyds is 't my ook anders voorgekomen: 't welk aanwyst,
dat zyne uitdrukkingen niet altoos naauwkeurig zyn: even
gelyk hier in de bepaaling der tweede Soort. wat zegt *Fol.*
Lyratis, impari Reniformi? Wat zegt *integerrimis*, ten op-
zigt van Bladen die gekwabd en dus met insnydingen zyn,
naar die van Eschdoorn enz. gelykende?

IV. het eerste, alhier uit Zaad geteeld, kruipende, met rondachtige Blaadjes, byna als die van 't Aardveil of de Maluwe; het andere geeft, uit een Bolwortel, een Kruidig Stengetje en heeft de onderste Bladen Lierachtig, met het groote endstuk Niervormig getand. De anderen hebben, meer of min, de figuur der Bladen van Kruisbeziën. Veel Bloemsteeltjes komen aan 't end voor, die paarsch gestraald zyn.

III.
Cineraria
Sibirica.
Siberisch.

(3) Afchkruid met een enkele Tros, Hartvormig stompe getande gladde Bladen en een geheel enkele eenbladige Steng.

IV.
Glauca.
Zeegroen.

(4) Afchkruid met een enkele Tros, Spatelachtig Hartvormige effenrandige Bladen en een geheel enkele Steng.

Deeze twee Siberische gelyken naar elkan- der zeer, maar de laatste heeft de Bladen ongekarteld en zeer glad, hoewel zy in de ande- re ook effen zyn. In beiden zweemen zy naar de Bladen van Zuuring of Melde, vallende een Handbreed of een Span lang; de Bloemen een Duim of anderhalf breed, in de laatste,

- (3) *Cineraria Racemo simplici*, Fol. Cordatis obtusis &c. Mant. 472. Othonna Fol. Cordatis. H. Ups. 273. HILL. p. 588. T. 14. Jacobæastrum Calicis folio. AMM. Rarb. 221. T. 24. Solidago Fol. Cordatis subrotundis. GMEL. Sib. II. p. 169.
- (4) *Cineraria Racemo simplici* &c. Solidago Flor. Spicatis, Fol. subcordatis &c. GMEL. Sib. II. p. 166, T. 74.

en de Steng twee of drie Ellen hoog (*). Die van de andere blyft de helft laager. De Bloemen zyn welriekende en het Kruid is wat fcherp doch aangenaam van Smaak , wordende geten. De Bladen hebben de Kleur van Zeekool zegt LINNÆUS, zynde eenigermate Vleezig en blaauwachtig , met de Steelen gerand-Spatelvormig (†).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(5) Afchkruid met omvattende uitgehoekte on-
gelykvormige Bladen.

V.
Cineraria
Sonchifolia
Uitge-
hoekte.

Deeze Kaapse, met groote paarfche Bloemen en Bladen als van den Ganzen-Diftel, is een fierlyk Gewas. Naar Planten, aan de Kaap der Goede Hope gefchilderd, hadt BREYN hetzelve in Afbeelding gebragt.

(6)

(*) *Caulis bicubitalis et tricubitalis et interdum Humanae altitudinis*, zegt GMELIN, waar uit wederom blykt, dat hy de Ellen veel kleiner dan de onzen moet hebben genomen. Mooglyk verftaat hy doot *Cubitus* flegts de Ellepyp van een Menfch. Zyn Ed. bepaalt zulks in zyne Voorrede, I. D. p. CXXIII, waar hy van de door hem gebruikte Voetmaat enz. spreekt, niet. Thans vind ik by HUBNER, dat *Cubitus* maar een half Elle zy, of anderhalven Voet; 't welk myne gifling bevestigt. By anderen wordt het voor een Elle genomen.

(†) *Petiolis marginato-Spatulatis*. *Syß. Nat. Veg.* XIII. p. 636. Dit is my ook duifter.

(5) *Cineraria* Fol. amp'lexicaulibus finuatis &c. *Jacobæa Sonchi folio*, Fl. purp. amplo, *Africana*. BREYN *Prodr.* III. p. 31. T. 21. f. 1.

XX

IV. (6) Afchkruid met getuilde Bloemen en breed
 AFDEEL. Lancetvormige getande uitgehoekte Bla-
 XX. den; de Steng Pluizig.
 HOOFD-
 STUK.

VI. Op Moerasfige plaatfen, inzonderheid Veen-
Cineraria gronden, door geheel Noordelyk Europa, Rus-
Palustris. land en Siberie, groeit deeze Plant, die ook
 Moerasfig. in onze Nederlanden hier en daar, zelfs by
 deeze Stad, voorkomt op broekige Landeryën.
 Zy pronkt 'er met een dikke geelachtige Steng
 van ongeveer een Elle hoog, tot boven toe
 bekleed met breede Bladen, die opwaards ver-
 smallen. Aan den top draagt zy een Tuil van
 geele Bloemen, hebbende een niet onaange-
 naamen Reuk. TOURNEFORT hadt dit Kruid
 tot de Afters t'huis gebragt.

VII. (7) Afchkruid met een omwindzeld Kroontje,
Alpina. de gemeene Bloemsteel byna naakt, en
 Alpische. langwerpige Pluizige Bladen.

Van

(6) *Cineraria* Flot. Corymbosis &c. GORT. Belg. 244.
Othonna palustris. Fl. Suec. 687, 778. *Solidago* Fol. in-
 ferioribus Lanceolatis &c. H. Cliff. 410. R. Lugdb. 162. N.
 12. GMEL. Sib. II. p. 158. T. 72. *Jacobza* Aq. elatior. MO-
 RIS. III. S. 7. T. 19. f. 24. *Conyza* Aq. laciniata. C. B.
 Pin. 266. *Conyza media* Sp. altera. DOD. Pempt. 52. *Co-*
nyza Helenitis Fol. laciniatis, LOB. Ic. 347. *Aster palustris*
laciniatus luteus. TOURNEF. Inst. 483.

(7) *Cineraria Umbellâ involucratâ* &c. *Solidago* Fol. Cord-
 petiolatis dentatis. R. Lugdb. 162. JACQ. Vind. 286. GOUAN
 Monsp. 444. Jacob. Mont. integro rotundo folio. BARR. Ic.
 145. BOCC. Mus. II. p. 61. T. 49. C. B. Prodr. T. p. 69. β .
Jacobza Alpina Laciniata Fl. Buphthalmi. C. B. Pin. 135. Ja-

Van de Verscheidenheden , hier onder de bynaamen van *Geveugelde*, *Geheelbladige* en *Alantachtige*, door den Ridder t'huis gebragt, zyn sommigen tot de *Jacobæa* of elders betrokken geweest. De Heer LINNÆUS zelf hadt de eene *Othonna* geheten. Volgens JACQUIN komen zy daar in overeen, dat de Kelk uit Liniiale spitse gelyke Blaadjes bestaat; dat de Vrouwelyke Blommetjes, aan den rand, omtrent vyfentwintig in getal, allen vrugtbaar zyn, zo wel als de Tweeflagtigen die het midden beflaan: als ook, dat de Zaaden een ongesteed digt Haairig Pluis hebben. Zulks hadt in drie Verscheidenheden plaats; waar by thans onze Ridder, als een vierde, de *Gryze Alantachtige Honigruikende Conyza* gevoegd heeft, wier nader onderzoek zyn Ed. de Landsgenooten aanbeveelt.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

De Groeiplaats is op de hooge Gebergten van ons Wereldsdeel en Siberie. C. BAUHINUS geeft een Afbeelding van de eerste met ronde gekorven Bladen, die, zo hy zegt, het
Twee-

cobæa 3. *latifolia*. CLUS. *Hist.* II. p. 23. 2. *Othonna* Fol. *Lanceolatis* &c. Sp. Pl. I. p. 925. Jac. Mont. *Lanuginosa angustifolia non laciniata*. C. B. Pin. 131. MORIS. III. S. 7. T. 12. f. 28. Jac. Mont. *polyanthos*. BARR. Ic. 260. *Solidago* Fol. *Lanceolatis* &c. GMEL. *Sib.* II. p. 154. T. 71. 3. *Othonna* Fol. *Lanceolatis integris subdentatis* &c. GOUAN *Monsp.* 464. *Conyza Helenitis Mellita incana*. LOB. Ic. 347. *Conyza incana*. C. B. Pin. 265.

XX 2

IV. Tweede breedbladige St. Jakobs Kruid is van
AFDEEL. CLUSIUS. Het omwindzeld Kroontje, dat men
XX.
HOOFD- by dien Autheur ziet, is in zyne Afbeelding
STUK. niet te vinden. De tweede, die het derde van
Overstollige
Veelwyve-
ry. CLUSIUS is, heeft eenigermate gefnipperde
 Bladen. De derde, welke GMELIN in Sibe-
 rie vondt, heeft dezelve Tongachtig smaller,
 geheel onverdeeld, Zaagtandig. Zy valt wat
 laager dan de anderen, wier Steng een Elle
 hoog wordt. De Bloemen groeijen ook Kroon-
 tjeswyze en hebben een gemeen Borstelig Om-
 windzel, zynde, gelyk in de overigen, geel
 van Kleur. Deeze kwam den Heer GMELIN
 voor, zeer te gelyken naar de laatstgemelde
Conyza, welke TOURNEFORT ruige *Aster*
met Wollekruidsbladen heeft getyteld. HAL-
 LER heeft de eerste, die hy in Switserland
 vondt, onder den naam van *Breedbladig Zaag-*
tandig Kruiskruid voorgesteld. 't Schynt dan
 dat dit Kruid, naar den Landaart, zig verschil-
 lend voordoe.

VIII. (8) *Afchkruid met getuilde Bloemen en Lan-*
Cineraria
Aurea.
 Goud-
 kleurig. *cetvormige Zaagtandige van onderen Wol-*
lige Bladen.

Of deeze Siberische genoegzaam van de
 voorige Soort verschille, zou uit de volgende
 be-

(8) *Cineraria* Flor. Corymbosis, Foliis Lanceolatis serratis subtus tomentosis, *Syst. Nat. & Sp. Plant.* II. p. 1244.

fchryving moeten blyken. „ Zy heeft de ge- IV.
 „ ftalte van het Moerasfig Kruiskruid , zegt AFDEEL.
 „ de Ridder , maar de Bloemen zyn eens zo XX.
 „ groot en geel , met een breede Straalkrans ; HOOFD-
 „ de Steeltjes met eenige Liniaale Blikjes ; de STUK.
 „ Bladen egaal en duidelyk Zaagtandig , van Polygamia
 „ onderen Wollig , van boven flaauw gepluïsd : superflua
 „ de Steng Pluïzig.”

Het gewoone Afchkruid , dat *Jacobæa mari-*
tima genoemd wordt , welk de Bladen van bo-
 ven donkergroen , van onderen , zo wel als de
 Stengen en Takken , Afchkleurig wit heeft , hier
 op volgende , heb ik , benevens de vier overige
 en laafte Soorten van dit Geflagt , als Heefte-
 rig zynde , te vooren reeds befchreeven *. On- * II. D.
 der dezelve komen nog twee Kaapfen voor , V. STUK,
 zo dat het getal der Kaapfe Soorten , hier t’huis bladz. 105.
 gebragt , na het uitmonfteren van de *Othonni-*
tes , vyf is. De Heer THUNBERG heeft on-
 lanks nog een nieuwe ontdekt , welke zyn Ed.
 in myne Verzameling vindt , en *Cineraria inci-*
fa genoemd hadt. De Bladen , zo wel als de
 Stengen , komen zeer met de Kanadafche over-
 een , uitgenomen dat alles veel kleiner is en
 dat de Steelen meest eenbloemig zyn , de
 Bloemen ongeftaald. Ook zyn de Kelkblaadjes ,
 aan de tippen , een weinig verfchroeid.

I N U L A. Alant.

Dit Geflagt heeft den naakten Stoel en ’t

XX 3

on-

IV. ongestamd Zaadpluis met de voorigen gemeen ;
 AFDEEL. doch onderscheidt zig , doordien de Meelknopjes
 XX. van anderen in twee Borsteltjes uitloopen. De
 HOOFD- STUK. volgende Soorten zyn 'er in begreepen.

I. (1) Alant met omvattende, Eyronde , rimpelige
 Inula van anderen Wollige Bladen en Eyronde
 Helenium. Kelkschubben.
 Gewoon.]

Deeze Plant , die in grootte van Gewas uit-
 munt , is het gewoone *Helenium* , anders ook
Enula en *Inula* genaamd , of *Enula Campana* ,
 gelyk het de Franschen *Enule Campane* , de
 Engelschen *Elecampane* heeten. Mooglyk is de
 Duitfche naam , *Alant-* of *Galantwortel* , daar
 van afkomstig. De Latynfche benaaming fchynt
 den oifprong aan te duiden uit Campanie , in
 't Zuidelyke van Italie. Niettemin is dit Ge-
 was tegenwoordig door geheel Europa gena-
 turalizeerd. In Sweeden fchynt het inlandfch
 te zyn en GMELIN ftelt de Natuurlyke Groei-
 plaats tusfchen de Rivieren Irtis en Oby in Si-
 berie. Dit kan men niet zeggen van de middel-
 fte deelen van Europa , en , hoewel men het in
 Switzerland aan de Oevers van fommige Mei-
 ren

(1) *Inula* Fol. amplexicaulibus Ovatis &c. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 956. *Veg.* XIII. p. 637. *Mat. Med.* 392. GORT. *Belg.*
 242. After Fol. ovatis rugosis &c. *H. Cliff.* 407. R. *Lugdb.*
 166. *Fl. Suec.* 695 , 755. GMEL. *Sib.* II. p. 175. After om-
 nium maximus *Helenium* dictus. TOURNE. *Inst.* 483. Hele-
 nium vulgare. C. B. *Pin.* 267. *Helenium*. DOD. *Pempt.* 344.
 CAM. *Epit.* 35. *Helenium* & *Inula*. LOB. *lc.* 574.

ren vindt, wordt doch getwyfeld, of 't 'er wel
oorspronglyk zy. By ons wordt het, gelyk in
Duitschland, Vrankryk en Engeland, overvloedig
in de Kruidtuinen en op Akkers, by Enkhuizen
en Alkmaar, geteeld.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

Tot eens Mans langte hoog groeit dit Kruid,
dat Bladen byna als die van 't Wollekruid, meer
dan een Voet lang, een half Voet breed, ovaal-
achtig, op de kanten gekarteld, van onderen
Wollig heeft. De bovensten zyn kleiner en on-
gesteeld, de ondersten hebben Steelen. De Steng
is dik en stevig, regtopstaande, Takkig en ge-
bladerd, op den top zeer groote geele Bloemen
draagende, met Bladerige Kelkschubben, die
omgeboogen zyn.

Of de Grieksche naam, in de Apotheeken be-
kend, van de schoone *Heléna*, dan van een Ey-
land deezes naams afkomstig zy, kan ik niet
bessisen. Zou dezelve ook van de Maan, die
in 't Grieksch *Seleenee* heet, in vergelyking met
de Zon, *Helios*, afgeleid kunnen worden. Men
vindt het woord *Helenium* gebruikt voor Zon-
nebloem. In 't wilde draagt het Kruid kleine
Bloemen, op een laage Steng, en heeft een
schraalen Wortel; daar hetzelve, in goede Grond
gekweekt, den vermaarden *Alantswortel* uitle-
vert, van ouds beroemd. Dezelve is groot, dik
en bruin, van eenen bitteren Kruidrigen Smaak
en niet van Reuk ontbloot. Veel Gommige de-
len bevat hy, die in 't Water smelten en wei-

XX 4

nig

IV. nig Harstigs, hoewel men, onder 't overhaalen, AFDEEL. iets Kamferachtigs in de Hals der Kolf ge-
XX. HOOFD. gevonden hebbe, dat een met vlug Zout samen-
STUK. gegroeide Olie zal zyn geweest. Gemeenlyk
Overtollige wordt het Afkookzel gebruikt of 't Aftrekzel
Veelwyve- met Wyn, of ook de Wortel zelf, gekonfyt
7). zynde. Het is een voortreffelyk Maagmiddel,
dat insgeelyks tegen Borstkwaalen zonder Ont-
steeking dient, neemende den Hoest weg. Ook
doodt het de Wormen en zet de Stonden af.
Uitwendig kan men een Papje van den frisschen
Wortel gebruiken als een Schroeimiddel. Door
kneuzing, weeking in Pis, met byvoeging van
Potafch, enz. heeft men 'er een blaauwe Verw
uit getrokken (*).

II.
Inula
odora.
Ruikende.

(2) Alant met omvattende getande zeer ruige
Bladen; de Wortelbladen Eyrond; de Steng-
bladen Lancetvormig; de Steng met wei-
nig Bloemen.

Deeze Soort gelykt naar de voorgaande
zeer, doch is maar een zeer klein Plantje,
naauwlyks een Voet hoog, dat in Apulie by
Napels, als ook in Provence groeit.

(3) Alant

(*) HALL. *Helv. inchoat.* I. p. 31.

(2) *Inula* Fol. amplexicaulibus Dentatis &c. Aster luteus
Radice odorâ. C. B. *Pis.* 266. Asteris alt. Sp. Apula. COL-
Ecphr. I. p. 251. T. 253. Conyza alt. Apula. MORIS. III.
S. 7. T. 21, f. 6.

- (3) Alant met omvattende, langwerpige effenrandige, ruige Bladen, de Steng Haairig met een Bloemtuil. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Onder den naam van *Wollige Oostenrykse Conyza* vindt men deeze geboekstaafd en door CLUSIUS als de derde der Oostenryksen afgebeeld. Van waar zy den zonderlingen bynaam hebbe, komt my duister voor. De Groeiplaats is in Oostenryk by Weenen, als ook in 't Badensche, by de Badstooven.

- (4) Alant met omvattende Lancetvormige Zaagtandige onderscheidene van onderen Pluizige Bladen; de Steng Takkig opgeregt en ruig. IV.
Britannica.
Tandige.

- (5) Alant met omvattende Hartvormig langwerpige Bladen; een ruige gepluimde Steng; de Kelkschubben Borstelig. V.
Dysenterica.
Rooloops.
Dee-

(3) *Inula* Fol. amplexicaul. oblong. integr. hirsutis &c. GOUAN *Monsp.* 444. Aster Caule superne Ramoso &c. *H. Cliff.* 407. *Conyza* Pannonica Lanuginosa. C. B. *Pin.* 265. MORIS. III. S. 7. T. 19. f. 1. *Conyza* 3 Austr. CLUS. *Pariz.* 525. Fig. ad calcem.

(4) *Inula* Fol. amplexi-caul. Lanceolatis &c. *Fl. Succ.* II. N. 756. OED. *Dan.* 413. a. *Conyza* Palustris repens Britannica dicta, MORIS. III. S. 7. T. 19. f. 8. β. *Conyza* Aq. Asteris Flore Aureo. C. B. *Pin.* 266. *Prodr.* 124. Britannica Gesneri & Lugdunensium, LOB. *Ic.* 293.

(5) *Inula* Fol. amplexi-caul. Cordato-oblongis. &c. GORT. *Belg.* 243. GOUAN *Monsp.* 444. OED. *Dan.* 410. Aster Fol. semi-ampl. oblongis &c. *Fl. Succ.* 694, 757. DAL. *Paris.*

XX 5 260.

IV. Deze beiden gelyken veel naar malkander ,
 AFDEEL. doch de eerste , die den bynaam *Britannica*
 XX. voert , is veel zeldzaamer. Men vindtze , vol-
 HOOFD- gens den Ridder , in de Lausnits , in Beijeren
 STUK. en in Schoonen , een Provintie van 't Sweed-
 Overtollige sche Ryk. 't Is een Plant , naar de Conyza ge-
 Veelw, ve- lykende , met Goudgeele Bloemen. Aan de Ves-
 ry. ten der Stad Lyons in Vrankryk groeit zy ,
 volgens LOBEL , menigvuldig. De Bladen zyn ,
 in zyne Afbeelding , als ook in die van de Hi-
 storie der Planten van Lyons , zo HALLER te
 regt aanmerkt , niet omvattende in dat Kruid ,
 't welk naar de Water - Patich gelykt en gehou-
 den wordt voor de echte *Britannica* der Ouden ,
 een Kruid dat door de Friezen , daar het Leger
 der Romeinen gelegerd was , aan dezelve ge-
 weezen werdt , als dienftig , om de Tand-
 die door 't Scheurbuik los in de Mond gewor-
 den waren , weder vast te zetten. Die hoeda-
 nigheid , nu , heeft veel meer plaats in de Groo-
 te Water - Patich of Paardik , welke , zo MUN-
 TING heeft aangetoond , de waare *Britannica*
 der Ouden zal zyn (*).

De laatste , die den bynaam van *Rooloops* heeft ,
 is in Europa , als ook in onze Nederlanden ,
 op vogtige plaatsen gemeen. Men vindtze aan
 de Wegen , langs de Slooten , in Overysfel ,
 Vries-

260. GMEL. Sib. II. p. 180. After Prat. Autumnalis Conyza folio. TOURNEF. *Inst.* 483. Conyza media &c. C. B. *Pin.* 265. LOB. *Ic.* 343. Conyza prima. TAB. *Hist.* 1243.

(*) Zie myn II. DEELS , VIII. STUK , bladz. 399.

Vriesland , 't Sticht en elders. De Steng is IV;
 Wollig , hard en Takkig , van een Elle of AFDEEL.
 daaromtrent , met zeer zachte Bladen , die Tong- XX.
 achtig zyn , boven donker groen. De Bloemen , HOOFD-
 die geel zyn , groeijen byna Kroontjeswyze , en STUK.
 bestaan uit menigvuldige drietandige Tongblom- *Polygamia*
 metjes , in 't ronde geplaatst , de Trechter- *superflua.*
 blommetjes omringende. Het Kruid bloeit in de
 Herfst , zynde scherp van Smaak. RAY ver-
 gelykt den Reuk by dien van Zeep. Door ge-
 heel Siberie groeit het ook aan de Rivieren , zo
 GMELIN zegt , die het 'er meest met gekar-
 telde Bladen gevonden hadt. Dat de Rusfen ,
 in den Optogt naar Perse , van den Rooden Loop
 door dit Kruid hersteld waren , was den Ridder
 verhaald , en daar van zal het zekerlyk den by-
 naam hebben. Het wordt zelfs door HOFMANN
Herba Dyfenterica , dat is Rooloops Kruid , ge-
 heten. Ons Landvolk noemt het *Heelblaadjes*.

Een Soort van dit Geslagt , waar aan FORSKAÖHL den zelfden bynaam geeft (*), om-
 streeks Kairo voorkomende , werdt van de Ara-
 bieren *Rara Ejub* , dat is Jobs Traanen , zegt
 hy , genoemd. JOB , naamelyk , zeiden zy , hadt
 zyne Zweeren daar mede gestreeken , en was
 hier door genezen. Dit , echter , hadt een rap-
 pigen Kelk en naakte Bloemsteelen , met een en-
 kel Schubbetje onder ieder Bloem.

(6)

(*) *Inula Dyfenterica, Flor. Egypt. Arab. p. 150.*

IV. (6) Alant met omvattende Hartvormig Lancet-
 AFDEEL. XX. vormige gegolfde Bladen.

HOOFD-
 STUK. Deze Egyptische fchynt de zelfde te zyn,
 VI. welke die Kruidkenner *Welriekende* genoemd
Inula un- heeft, in 't Arabifch *Munis* genaamd of *Ne-*
dulata. Golfbladig *fchufch*. In Gelukkig Arabie werdt dezelve
 overal geteeld, uit hoofde van den zeer aange-
 naamen Reuk; wordende met Bloemkransjes,
 daar van, het Hoofd verfierd op Feestdagen. De
 rauuwe Bladen werden tot Spyze gebruikt. In
 de Geneeskunde diende zy tegens Aambeijen;
 wanneer de Lyder den Damp van het versch
 gekookte Kruid, in een doorboorde Stoel zitten-
 de, van onderen ontving (*). In de Upsalsche
 Tuin geteeld, hadt zy de Steng een Voet
 hoog, met Bladen als gezegd is en eenbloemige
 gebladerde Steeltjes; de Bloemen van grootte
 als die van 't Moederkruid, doch geel, met de
 Kelkblaadjes Elsvormig, aan de tippen omge-
 kromd.

VII. (7) Alant met omvattende, Hartvormig Lan-
Indica. cet-
 Oostindi-
 sche.

(6) *Inula* Fol. amplexicaulibus Cordato - Lanceolatis un-
 dularis. *Manz.* 115. *Helenium* Ægypt. tomentosum &c. in-
 canum Polii folio. *VAILL. Mem.*

(*) *Inula* (*Odora*) Fol. Caul. margine undulatis Linearibus amplexi-
 Canlibus tomentosus, Flore flavo. *Flor. Ægypt.*
 — *Arabic.* uts.

(7) *Inula* Fol. amplexicaul. Cord. Lanc. &c. *Helenium*
Ramosum &c. *VAILL. Mem.* *Conyza minor* India Orientalis.
PLUK. T. 378. f. 2 & *T.* 149. f. 3. *Jacobza perfoliata* &c.
BURM. Zeyl. 124. *T.* 55. f. 2.

cetvormige Zaagtandige Bladen, Draad- IV.
 achtige eenbloemige Steelen en Kogelronde AFDEEL.
 Bloemen. XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze Oostindifche gelykt naar de volgende, *Polygamia*
 maar is grooter, zegt de Ridder, en gestrek- *superflua.*
 ter. De Bladen zyn Lancetvormig, spits, aan
 den voet Hartvormig, omvattende; van boven
 kaal, van onderen naauwlyks ruig, met Draad-
 achtige Steeltjes en Bloemen als van de vol-
 gende.

(8) Alant met omvattende gegolfde Bladen, VIII.
 leggende Stengen en byna Kogelronde Bloe- *Inula Pu-*
 men, die zeer kort gestraald zyn. *licaria.*
Kogel-
bloemige.

De Kogelronde Bloemen en het Gewas on-
 derscheiden deeze, die volgens de Kelkjes hier
 t'huis behoort, zynde voorheen tot andere Ge-
 slagten betrokken geweest. By DODONÉUS
 en LOBEL komtze onder den naam van zeer
 kleine *Conyza* voor. 't Is niettemin een Kruid,
 welks Steng, volgens den Heer HALLER,
 een Elle hoogte heeft (*). Hy noemt het *Aster*,
 met

(8) *Inula* Fol. amplexicaul. undulatis &c. GORT. Belg.
 243. GOUAN *Monsp.* 445. *Erigeron* Fol. und. &c. *Fl. Succ.*
 693, 758. *Conyza* minor Fl. globoso. C. B. *Pin.* 266. *Co-*
nyza minima. DOD. *Pempt.* 52. LOB. *Ic.* 345. β . *Helenium*
palustre annum *Hysfopi* fol. crispis. VAILL. *Mem. Con-*
minor Hispanica. PLUK. T. 384. f. 5. *Aster* palustris fruti-
 cosus minimus. BARR. *Ic.* 1175.

(*) *Caulis Ramosissimus Cubitalis*, zegt hy. Ik meen be-
speurd

II. DEEL. X. STUK.

IV. met omvattende, ruige gegolfde Bladen en zeer kort gestraalde Bloemen (*). De Groeiplaats is aan de Wegen en Straaten in de gemaatigde deelen van Europa, zegt LINNÆUS. Hy te- kent het, niettemin, onder de Sweedsche Plan- ten aan, en betreft 'er toe dat Aftertje, welk by Kadix in Spanje groeit. *Pulicaria* of Vlookruid kan men het niet in 't byzonder doopen: want sommigen geeven het Tonderkruid, dat de Duitschers *Durrwurts* noemen, in 't alge- meen dien naam. Het wordt in Languedok *l'Her- be de St. Roch* geheten.

IX. (9) *Alant met langwerpige ongesteelde Bladen, Draadachtige Bloemsteel en Cylindrische Kelken.*

Inula Arabica.
Arabische

In Arabie, zo wel als in Oostindie, schynt dit Plantje voor te komen, dat zig dus zeer wel van het voorgaande onderscheidt. 't Is nogthans by FORSKAÖHL, dat ik zonderling vind, onder de Arabische Planten niet opgete- kend, of het moest een anderen naam heb- ben. Onder de Oostindische Planten vindt men 't ook by den Heer N. L. BURMANNUS niet.

(10)

speurd te hebben, dat zyn Ed. door *Cubitalis* de hoogte van een Elle, niet van een half Elle, gelyk GMELIN, ver- staan heeft.

(*) *Fleuv. inchoat.* I. p. 33.

(9) *Inula* Fol. oblongis sessilibus &c. Aster Conyzoides Ind., Or. ramosus Caulibus sparsis. FLUK. *Abn.* 57. T. 149. f. 4.

- (10) Alant met byna ongesteelde, langwerpige Eyronde, naakte Netvormige getropte Zaagtandige Bladen; de Bloemen aan 't end ongesteeld. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
X.
- (11) Alant met ongesteelde ovaale effene Nets- wys' geaderde eenigermaate gekartelde Bladen en rappige Kelken. Inula Spi-
raifolia.
Langbla-
dige.
XI.
- (12) Alant met Lancetvormige, omgekromde, Zaagtandig ruuwe Bladen; hoekige Takken; de onderste Bloemen verhevener. Squarrosa.
Rappige.
XII.
Salicina.
Wilgladi-
ge.

Veel overeenkomst hebben deeze drie, waar van de twee eersten in Italie huisvesten, de laatste vry algemeen voorkomt op Moerasfige plaatfen der Noordelyke deelen van Europa, als ook in Rusland en Siberie. Men vindtze nogthans ook in de Zuidelyke deelen en in Switserland groeit zy op zeer veele plaatfen. T A- BERNEMONT geeft 'er een goede Afbeelding van, onder den naam van *Geel Sterrekruid*, dat ook *Liesch-* of *Breukkruid* heette. Evenwel mankeeren 'er de kanthaairtjes aan, welke ook in

(10) *Inula* Fol. subsessili ovato-oblongis &c. Conyza media Monsp. affinis multiflora. J. B. *Hist.* II. p. 1049.

(11) *Inula* Fol. sessil. ovalibus laevibus &c. Aster Conyzoides odoratus luteus. TOURNF. *Inst.* 483. Aster luteus latifolius glaber &c. PLUK. *Alm.* 37. T. 16. f. 1.

(12) *Inula* Fol. Lanceolatis recurvis serrato-scabris &c. GOUAN *Monsp.* 445. *Fl. Suec.* 696, 759. GORT. *Ingr.* 136. GMEL. *Sib.* II. p. 177. T. 77. Eubonium luteum primum. TAB. *Hist.* 716. mihl II. p. 59.

II, DEEL X, STUK,

IV. in de Afbeelding van GMELIN niet te vinden
AFDEEL. zyn, zo HALLER wel aanmerkt (*). De
XX.
HOOFD- Bloemen van deeze zyn breed geftraald en ge-
STUK. lyken veel naar die van 't gewoone Helenium
 of Alantswortelkruid.

XIII.
Inula
hirta.
 Ruige.

(13) Alant met ongesteelde Lancetvormige om-
 gekromde, eenigermaate Zaagtandig ruuwe
 Bladen; de Steng rondachtig en wat Haai-
 rig; de onderste Bloemen verhevener.

Deeze heeft de Bladen wederzyds ruig door
 rosse Haairtjes, gelykende voorts naar de voor-
 gaande zeer, maar de Kelk is als gebladerd,
 welk laatste ook in eene *Veroneefche Geele Aster*
 fchynt plaats te hebben. De Groeiplaats is in
 Beijeren, Vrankryk en Siberie.

XIV.
Mariana.
Mary-
landfe.

(14) Alant met ongesteelde Lancetvormige eeni-
 germaate Zaagtandige Haairige Bladen;
 byna eenbloemige iets Lymmerige Steeltjes,
 met smalle Blaadjes. Dee-

(*) *Helv. inchoat.* I. 32. N. 76. Zyn Ed. heeft billyk de
 aanhaaling der Plaat uit GMELIN, die niet 67 maar 77 moet
 zyn en welke in 't Werk zelf fout is, te regt gebragt.

(13) *Inula* Fol. sessilibus Lanceolatis recurvis &c. Aster
 luteus hirsuto Salicis folio. C. B. *Pin.* 266. Aster 3. Panno-
 nicus Clusii luteus, Fol. hirsuto. J. B. *Hist.* II. p. 1047.
 Confer. Aster Conyzoides odoratus luteus. *SEG. Ver.* II. p.
 211. & *PLUK.* T. 78. f. 4. *Item.* *CAM. Epit.* 907.

(14) *Inula* Fol. sessilibus Lanceolatis subferratis &c. Aster
 luteus Marianus &c. *PLUK. Mant.* 30. T. 340. f. 1. Aster
Carolin. pilosus &c. *MILL. Diff.* T. 56.

Deeze Noord-Amerikaanfche is geheel be- IV.
 zaaid met zachte witte Haartjes : de Bloemen AFDEEL.
 bepaalen Tuilswyze de Steng , maar derzelve XX.
 Steeltjes zyn bezet met gefteelde Kliertjes. HOOFD-
STUK.

(15) Alant met ongefteelde Lancetvormige om- XV.
 gekromde ruuwe Bladen ; de Bloemen eeni- Inula Ger-
 germaate gebondeld. manica.
Duitfche.

(16) Alant met ongefteelde Liniaale , gefpitste XVI.
 geribde glatte verfpreade Bladen ; de Steng Ensfolia.
 byna eenbloemig. Degen-
bladige.

(17) Alant met Liniaale Vleezige driepuntige XVII.
 Bladen. Crithmifo-
lia.
Driepun-
tige.

Van deeze drie is de eerfte in Duitfchland
 wry gemeen en valt ook in Siberie : de tweede
 in Neder - Oofftenryk ; de derde aan de Zeekus-
 ten van Engelaud , Vrankryk , Portugal en Span-
 je , zegt LINNÆUS. Deeze heeft de gefalte
 van de Zee-Venkel , ten minfte wat het Loof
 aan-

(15) *Inula* Fol. fesſilibus Lanceolatis recurvis scabris &c.
 After Foliis Lanceolatis &c. GMEL. II. p. 181. T. 78. f. 1.
 Conyzæ affinis Germanica. C. B. Pin. 266.

(16) *Inula* Fol. fesſilibus Linearibus acuminatis &c. After
 Montanus Saxatilis luteus &c. BOCC. Mus. I. p. 31. T. 18.
 After luteus Linariæ rigido glabro folio. C. B. Pin. 267.

(17) *Inula* Fol. Lin. Carn. tricuspidatis. GOUAN *Monsp.*
 445. After Flore terminali &c. H. Cliff. 409. R. Lugdb.
 168. Crithm. Maritimum Flore Asteris Attici. C. B. Pin.
 288. Crithmum Chrysanthemum. DOD, *Pempt.* 706. Litto-
 reum Chrysanth. LOB. *It.* 395.

Yy

IV. **afdeEL.** aangaat. Sommigen noemenze *Zee-Chrysanth*,
 XX. in Languedok *Limbardas* zegt **GOUAN**, die ver-
HOOFD-haalt, dat dezelve eens Mans langte hoog
STUK. groeije.

XVII. (18) Alant met byna Zaagtandige van onde-
*Inula Pro-*ren *Wollige Bladen*; de *Wortelbladen* ge-
*vincialis.*steeld *Eyrond*; de *Steng* oppereggt een-
 Proven- bloemig.
 caalfche.

XIX. (19) Alant met *Lancetvormige ruige effen-*
*Montana.*randige *Bladen*, *eenbloemige Stengen* en
 Bergmin- korte *geschubde Kelken*.
 nende.

Deeze zyn beiden *Wollig*, doch de laatste inzonderheid is als met een *Sneeuw wit Dons* bekleed, komende in gestalte de *Asters* zeer naby, inzonderheid door den *Kelk*, welke van dit Geslagt verschilt. Zy heeft de *Kelkschubben* *Eyrond* en aan de *Steng* drie of vier, zelden vyf *Blaadjes*. De hoogte van beiden is weinig meer dan een voet: de groeiplaats der eerste in *Provence*, der laatste by *Weenen*, *Montpellier* en in *Spanje*.

XX. (20) Alant met *Spatelvormige*, van onderen
*Aestruans.**Wollige Bladen*.
 Heerlan-
 dige. De

(18) *Inula Fol. subferratis subtus tomentosis &c. Jacobæa rotundifolia incana. C. B. Pin. 131. Prodr. 69.*

(19) *Inula Fol. Lanceolatis hirsutis integerrimis. GOUAN Monsp. 445. Aster Atticus luteus villosus magno Flore. C. B. Pin. 267. Aster angustifolius luteus. J. B. Hist. III p. 1046.*

(20) *Inula Fol. Spatulatis subtus tomentosis, †. Helen.*

De eenigste van dit Geslacht uit Zuid-Amerika afkomstig, Bladen byna als der Primula Veris hebbende. De Tongblommetjes aan den rand zyn zeer dun en fyn.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(21) Alant met afloopende langwerpige Bladen, die fyn getand zyn, en getropte byna ongesteelde endbloemen.

XXI.
Inula
Bifrons.
Tweebak-
kes.

Het Tonderkruid, dat den zelfden bynaam voert, wordt van sommigen geacht even 't zelfde te zyn als dit, maar ongestraald. Het onze, zegt de Ridder, heeft een Steng van een Voet hoog, die styf is en getuild, met een sterken Reuk als van Reinevaren. De Bloemen zyn geel en kort gestraald.

De drie volgende, allen smalbladig en Heesterachtig, waar onder twee Kaapsen, Blaauwe en Pynbladige bygenaamd, reeds beschreeven zynde *, kome ik tot de laatste.

(25) Alant met Lancetvormig - Liniaale effen-

* II. D.
VI. ST. bl.
109 - 111.
XXV.
Pætida.
Stinkende.

Virgæ Pastoris folio. VAILL. After Primulæ Veris foliis. PLUM. Sp. 10. Ic. 41. f. 2.

(21) *Inula* Fol. decurrent. oblongis denticulatis &c. *Conyza latifolia viscosa suaveolens*, Flore Aureo, e Gallo-Provincia. T. GARID. *Aix.* 125. T. 23. *Conyza praalta*, Caulis alato, odorata. BOCC. *Mus.* p. 168. T. 121.

(25) *Inula* Fol. Lanceolato - Linearibus integerrimis &c. *Solidago* Fol. Lanc. Lin. *H. Cliff.* 410. *Conyza Melitenensis retusifolii*. BOCC. *Sic.* 26. T. 13. *Pseudo - Helichrysum Meliense* &c. MORIS. *Hist.* III. p. 90.

Yy 2

IV:
AFDEEL.
XX.

HOOFD-

STUK.

Overtollige
Veelwyve-
ry.

randige Bladen, getakte Tuilen en zeer korte Bloemstraalen.

Het stinkend Kruiskruid komt deeze naby, die de gestalte van het Afschruid heeft, zegt LINNÆUS. Zy groeit op 't Eiland Maltha, en heeft groene Bladen met gele Bloemen.

A R N I C A. Valkruid.

Van de voorgaanden verschilt dit Geslagt, doordien de Straalblommetjes niet een enkelen Styl, maar vyf Meeldraadjes hebben zonder Knopjes. Het bevat de zeven volgende Soorten.

I.

Arnica.
Montana.
Gemeen.

(1) Valkruid *met Eyronde geheele Bladen, de Stengbladen gepaard.*

Door geheel Europa, als ook in verscheide deelen van Siberie, komt dit Kruid voor, dat naar de Groeiplaats aanmerkelyk verschilt. Het heeft

(1) *Arnica* Fol. Ovatis integris &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 958. *Veg.* XIII. p. 638. GORT. *Belg.* 244. GOUAN *Monsp.* 446. *Doronicum* Fol. Caulinis oppositis. *Mat. Med.* 395. *Fl. Suec.* 684, 760. OED. *Dan.* T. 63. GMEL. *Sib.* II. p. 153. Dor. Fol. oblongo-ovalibus. R. *Lugdb.* 160. Dor. *Plantag. folio alterum.* C. B. *Pin.* 185. *Chrysanthemum latifolium.* DOD. *Pempt.* 263. *Doronicum Alp. quartum.* CLUS. *Pann.* 520, 524. *Alisma.* MATTH. *Diosc.* 934. *Diuretica.* RENEALM. *Sp.* 118. β. Dor. Fol. Lanceolatis. R. *Lugdb.* 160. *Caltha Alpina.* TAB. *lc.* 336.

heeft op de Alpen smalle Lancetvormige Bladen, ^{IV.}
 terwyl het op vlakke vette Gronden het Loof ^{AFDEEL.}
 byna van de Groote Weegbree heeft. Dit zyn ^{XX.}
 nogthans Verscheidenheden, welke in de Tui- ^{HOOFD.}
 nen, daar men het teelt, stand houden. Dus ^{STUK.}
 schynt de laatste, welke TABERNEMONT ^{Polygamia}
Alpische Goudsbloem tytelt, van de gemeene, ^{superflua.}
 welke de Duitschers *Woudbloem* noemen, on-
 derscheiden te zyn.

Het heeft een Houtigen Wortel, met Vezels
 gehaaïd: de Wortelbladen Ovaalachtig of breed
 Lancetvormig, vyf- en drieribbig, bleek; niet
 meer dan één of twee paaren van smaller Bla-
 den aan de Steng, die gearmd is, van een Voet
 tot een Elle hoog, dikwils driebloemig aan den
 top. De Bloemen zyn hoog geel, wel twee
 Duimen breed met haaren krans, welke uit
 drietandige Tongblommetjes bestaat. Deeze zyn
 niet alleen met vyf onderscheidelyke Meeldraad-
 jes (*Stamina*), maar ook met vyf Meelknopjes
 (*Antheræ*), langer dan dezelve, voorzien (*).
 De Kelk heeft vyftien Lancetvormige Blaad-
 jes, een ruuw Zaad, met Pluis gekroond, be-
 vattende. De Bloemen volgen de Zon den ge-
 heelen Dag.

De geheele Plant is scherp en sterk van
 Reuk, doende niezen, waar van zy, zo men
 wil,

(*) LINN. *Flor. Suec.* II. p. 295.

IV. wil, den naam *Arnica* by verbastering van 't
 AFDEEL. Latyn, als ook den Lotharingfen naam (*) heeft.
 XX.
 HOOFD. Waaron menze by ons, daar zy op Hey-Vel-
 STUK. den in Gelderland en elders voorkomt, *Wolver-*
Overtollige
veelwyve-
 77. *ley* noeme, is duister. Meer zou men de be-
 naamingen van *St. Luciaan-* en *Valkruid* mogen
 afleiden van haare Eigenschappen. Zy is het on-
 derwerp geweest van veele Scheidkundige
 Proeven; door welken men bevonden heeft,
 dat de kragten meest in de vaste bittere deelen
 berusten. Zeer gemeen is dit Kruid, in Duitsch-
 land, zelfs onder 't Landvolk in gebruik, tegen
 alle inwendige Kwetzuuren, door vallen, stoo-
 ten, slaan, in Menschen of Beesten. Men pryst
 het ook tegen Borstkwaalen. De Afzettende
 kragt in de Waterloozing, daar RENE AULME
 zo hoog mede geloopt heeft, was reeds aan
 LOBEL bekend en zekerlyk door hem daar van
 ontleend. Men geeft het Extrakt in, of zet het
 Kruid op Bier, Wyn, Genever. Evenwel heb-
 ben sommigen nadeelige uitwerkingen daar van
 gezien. De Runders laaten het staan, doch de
 Bokken en Geiten eeten 'er van. Waarschynlyk
 zal het naar de sterkte van den genen, die 'er
 gebruik van maakt, moeten gewoogen zyn.
 Zelfs verbeeldt zig GMELIN, dat het Smal-
 bladige, als op drooger plaatsen groeijende,
 scherper van Sap zy, dan het Breedbladige. Dit
 hadt zyn Ed., in Siberie, aan Duitschers, de
 Ar-

(†) Tabac de Voges. *Journ. Oecon.* 1755, Dec.

Arnica gewoon, het eerstgemelde, welk alleen aldaar groeit, ingeevende, bevonden. Want in Aftrekzel, ter gifte als het Duitsche Valkruid, gebruikt, verwekte zy braaken, even als dat in grooter Gifte doet.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(2) Valkruid met effenrandige ovaale ruige Bladen; de Steng eenbloemig Wollig ongebladerd; den Kelk van grootte als de Straalkrans.

II.
Arnica
Piloselloi-
des.
Muisoorig.

Deeze Kaapfe gelykt zeer naar het Kruidje dat men Muizen-Oor noemt, hebbende de Bladen zeer ruig, doch niettemin groen, van onder en van boven. Het heeft een eenbloemig Stengetje, maar weinig langer dan de Bladen. Dus kan het de *Arnica Caffra*, van den Heer BURMANNUS *Gerbera* genaamd, niet zyn (*).

(3) Valkruid met overhoekse Zaagtandige Bladen.

III.
Scorpioi-
scorpioc-
nig.

In Oostenryk en Switserland, als ook in Languedok, komt op vogtige Bergvelden deeze voor, dieden Wortel krom heeft, aan de eene zy-

(2) *Arnica* Fol. integerrimis ellipticis villosis &c. *Am. Acad.* VI. Afr. 73. Aft. Æthiop. *Pilosella* facie, tomento copioso. *RAJ. Suppl.* 165. N. 95.

(*) *Flor. Cap. Prodr.* & *BURM. Afr.* T. 55. f. 2.

(3) *Arnica* Fol. alternis ferratis. *GOUAN Monsp.* 446. *JACQ. Vind.* 152. *Doronicum* Rad. *Scorpii brachiata.* C. B. *Pin.* 184. *LOB. Ic.* 649. β . *Doronicum Radice dulci.* C. B. *Pin.* 184.

Y y 4

II. DEEL. X. STUK.

IV. zyde veele Takjes uitgeevende: de Wortelbla-
 AFDEEL. den gefteeld, Eyrond, diep-Zaagtandig: aan
 XX. de Steng, welke een Span of een Voet hoog
 HOOFD- is, maar zeer weinigen. Deeze draagt ééne
 STUK. Bloem, groot en geel, met breede Kelkschub-
 Overtollige ben; de Blommetjes en Zaaden als in het ge-
 Veelwyse- woone Wolverley. Men heeft in den Wortel,
 zy. die fomtyds een zoet Sap heeft, ook een by-
 zondere kragt gezogt. Door Water wordt 'er
 eens zo veel, als door Wyngest, uit ge-
 trokken.

IV.
Arnica ma-
ritima.
 Zourwa-
 ters.

(4) Valkruid met Lancetvormige Bladen, de
 ondersten Zaagtandig, de Steng gebladerd
 en veelbloemig.

Aan de Oevers van Kamtschatka, op 't Bee-
 rings - Eiland en verder aan de Westelyke
 Kusten van Noord - Amerika, is deeze Soort
 zeer gemeen. Zy groeit Heesterig met een dik-
 ke Steng, hebbende Bladen byna als die van
 den gewoone Alants - Wortel. Dergelyke Bloem-
 en heeft zy insgelyks, wier Tongblommetjes
 met ongeknopte Meeldraadjes zyn voorzien en
 de Zaaden allen gepluisd, even als in de voor-
 gaande Soort.

V.
Crocea.
 Saffraan-
 k'eurig.

(5) Valkruid met Eyronde uitgegulpt getande
 van onderen Wollige Bladen. Dee-

(4) *Arnica Folijis Lanceolatis* &c. † *Aster L. potius Hele-*
nium Mar. Fruticosum &c. GMEL. *Sib.* II. p. 175.

(5) *Arnica Fol. ovatis repando-denticulatis* &c. *Gerbera*
 Fol.

Deeze Kaapfe is tot verfcheide Geflagten **IV.** betrokken geweest. 't Is een klein Plantje met **AFDEEL: XX.** groote Goud- of Saffraankleurige Bloemen, **HOOFD-** van gedaante als der voorigen. De Wortelbla- **STUK.** den zyn gefteeld, ovaal, glad, ftyf, Zaagswy- **Polygamia** ze getand met kleine puntjes: de Bloemsteel- **superflua.** tjes ongeveer een Span of half Voet hoog, met fmalle Schubbighe Blaadjes. In de aangehaalde evenwel, die de Heer J. BURMANNUS *Carlina* noemde, vertoonen zig deeze Schubbetjes aan de Steng niet. De Bladen zyn in fom- mige Planten Hartvormig.

(6) Valkruid met Vindeelige Bladen, die de Kwabbetjes rond hebben. **VI.** *Arnica* Gerbera. Vinde-

(7) Valkruid met gevinde Bladen, de Slippen **VI.** *Arnica* Gerbera. Vinde- **ligc.** **VII.** *Coronopia folia.* Hertschoor- **nige.** *Liniaal.*

Aan de Kaap der Goede Hope vallen ook deeze beiden, waar van gezegde Hoogleeraar de eerfte met Bladen als van het Asplenium,

20

Fol. planis dentatis &c. BURM. *Afr.* 157. T. 56. f. 2. Dens Leonis Enulæ folio. PET. *Mus.* 393. Dronici forte species pumila &c. PLUK. T. 343. f. 4. *Carlina* Fol. latis &c. BURM. *Afr.* 154. T. 55. Tusfilago Pyrolæ folio. VAILL.

(6) *Arnica* Fol. pinnatifidis, Lobis rotundatis, Gerbera Fol. ex Radice oblongis &c. BURM. *Afr.* T. 56. f. 1. Dronicum *Afr.* Fol. Asplenii. BUXB. *Cent.* V. p. 12. f. 24. Scolopendriæ f. Asplenii facie Planta *Æthiopica.* PLUK. *Alno.* 356. T. 313. f. 5.

(7) *Arnica* Fol. Pinnatis, Laciniis Linearibus. *Sp. Plant.* 4247.

Y y 5

IV. zo wel als de voorgaande, onder den naam van
 AFDEEL. *Gerbera*, die door den Ridder eerst gebruikt
 XX. was, uit het Kruidboek van den Heer WIT-
 HOOFD- SEN heeft afgebeeld en beschreeven. De laatst-
 STUK. gemelde vind ik niets van aangetekend, dan dat
 Overtollige *gemelde vind ik niets van aangetekend, dan dat*
 Veelwyve- *zy de andere zeer naby komt.*
 ry.

PL. LXVIII. Het Plantje, dat ik uit Japan bekomen heb,
 Fig. 3. hier in Fig. 3, op Plaat LXVIII, afgebeeld,
 schynt my tot de *Arnica Gerbera* te behooren.
 Immers het heeft een der Hoofd-Kenmerken,
 dat de Blommetjes van de Schyf driedeelig zyn;
 de ééne punt veel grooter, en ik bevind de
 rand-Blommetjes, gelyk 'er een by *a* is afge-
 beeld, drietandig; doch deeze zyn zo wel met
 Zaadpluis voorzien als de middel-Blommetjes,
b. Beide deeze Blommetjes zyn hier veel groo-
 ter dan natuurlyk voorgesteld, waar door zig
 de onvolmaaktheid der Meelknopjes in de Tong-
 blommetjes van dit Geslagt of wel van deeze
 Soort, en de onvolkomenheid van den Styl in
 de anderen, openbaart.

DORONICUM. Wolverley.

Dit Geslagt onderscheidt zig van de voori-
 gen, doordien de Kelkschubben op twee ryën
 geplaatst, van gelyke langte en langer dan de
 Schyf zyn: de Zaaden van de Straalkrans naakt
 en zonder Zaadpluis. Het bevat maar de drie
 volgende Soorten.

(I) *Wolverley met Hartvormige stompe Tandige Bladen; de Wortelbladen gesteeld; de Stengbladen omvattende.*

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Op de Alpen van Switserland, Oostenryk en der Zuidelyke deelen van Europa, groeit dit Kruid, dat van ouds *Pardalianches* is genaamd geweest, om dat het tot verstikking der Lui- paarden strekte. Ook werden 'er, wanneer men den Wortel in Vleesch mengde, andere Die- ren, gelyk Wolven en Zwynen, door gedood, waar van de Nederduitsche naam *Wolverley*, die mischien verkeerdelyk aan het Valkruid gegeven wordt, zal afkomstig zyn. Dewyl de Wortel naar een Scorpioen geleek, moest ket ook nadeelig voor dat Ongedierte zyn. *Doro- nicum*, van een heilzaamen aart, was een an- der Kruid. Hier over is een groote twist tus- sphen die vermaarde Mannen, MATTHIOLUS en GESNERUS, geweest, welke laatste, door de Proef daar van op zig zelf te neemen, zou gestorven zyn of in groot gevaar gebragt. Doch ik zal my daar in niet mengen (*).

I.
Doronicum
Pardalian-
ches.
Vermaard,

Het

(I) *Doronicum* Fol. Cordatis obtusis Denticulatis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 959. *Veg.* XIII. p. 639. *Mat. Med.* 394. MILL. *Diff.* T. 128. GOUAN *Monsp.* 446. H. *Cliff.* 411. R. *Lugd.* 159. *Doronicum maximum.* C. B. *Pin.* 185. CAM. *Epit.* 823. Doron. 3. CLUS. *Pann.* 521. LOB. *Ic.* 649. β. *Doronicum Radice Scorpil.* C. B. *Pin.* 184. *Dor. latifo- lium.* CLUS. *Hist.* II. p. 16. *Aconitum Pardalianches.* DOD. *Purg.* 305.

(*) Vid. HALL. *Helv. iuchtat.* I. p. 36, 37.

II. DEEL. X. STUK,

IV. Het Kruid geeft uit zynen Wortel lang ge-
 AfDEEL. steelde Hartvormige Bladen, waar tusfchen een
 XX. HOOFD- Steng opfchiet van een of twee Voeten hoog-
 STUK. te, die op 't end één groote geele Straalbloem
 heeft. Met veele Kelkfchubben is dezelve be-
 kleed, die spits en byna zo lang als de Tong-
 blommetjes zyn, welke aan 't end drie Tand-
 jes hebben, zynde het Zaad Eyrond en zond-
 der, dat der middel-Blommetjes met Zaadpluis.

II.
Doronicum
Plantagi-
neum.

Smalbla-
 dig.

(2) Wolverley met Eyronde, spitse, eeniger-
 maate getande Bladen en overhoekse Takken.

Grootelyks komen de Bladen van deeze klei-
 nere Soort met die der Smalbladige Weegbree
 overeen. Zy zyn zeer glad zegt GOUAN, die
 deeze Soort, in Languedok, by de andere vindt
 groeijen. Zy valt ook in Portugal en Spanje. De
 Steng is Takkig, zo wel als die van 't voor-
 gaande en ook meest eenbloemig.

III.
Bellidia-
strum.
 Madelie-
 vig.

(3) Wolverley met een naakte, geheel enkel-
 de, eenbloemige Steng.

By

(2) *Doronicum* Fol. ovatis acutis subdentatis, Ramis alter-
 nis. *H. Cliff. R. Lugdb.* 160. GOUAN *Monsp.* 446. *Doroni-*
cum Plantaginis folio. C. B. *Pin.* 184. Dor. minus *Offici-*
narum. DALECH. LOB. *lc.* 648. Dor. *Plantaginis folio Lufi-*
tanicum. TOURNE. *Inst.* 488.

(3) *Doronicum* Scapo nudo simplicissimo &c. *H. Cliff.* 500.
R. Lugdb. 160. GOUAN *Monsp.* 447. JACQ. *Vind.* 285. *Bel-*
lidiastrum Alpinum &c. MICH. *Gen.* 32. T. 29. *Bellis sylv.*
media Caule carens. C. B. *Pin.* 261. *Bellis media.* CAM.
Epit.

By verscheide Autheuren, zo oud ais nieuw, vindt men de Afbeelding van dit Kruidje, onder den naam van middelslag of groote Madelieven. Want naar de gewoone Veldbloemen van dien aart gelykt het zeer, hebbende slegts grooter Bladen en Stengetjes of Bloemsteeltjes. De Zaaden der Tongblommetjes van den omtrek zyn hier zo wel met Pluis voorzien, als die der Trechterblommetjes (*), welke het midden beslaan. Het komt met roode en witte Bloemen voor, en is zeer gemeen op de Alpen van Switserland, zelfs in de Valeijen, ja valt ook in Italie en Tirol op belommerde plaatfen.

IV.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

P E R D I C I U M. Patryskruid.

De zonderlinge figuur der Blommetjes, welke

Epit. 654. **CLUS.** *Pann.* 609. *Bellis major sylvestris*, **LOB.**
lc. 476. **β.** *Bellis Caule Pedali f. bipedali nudo &c.* **MENTZ.**
Pug. T. 8.

(*) *Semina Rarii in hac etiam papposa sunt*, zegt **LINNEUS**. Ik geloof dat de Heer **HALLER** dat woord *etiam*, 't welk dus te verstaan is, verkeerd begreepen heeft, (als of het op de andere Soorten zag,) wanneer hy den Ridder in deezen van zulk eene verwarring beschuldigt, dat die de Planten, welke naar zyn eigen bepaaling *Arnica* waren, *Doronicum* genoemd, en ééne Soort, zynde, wegens de naakte Zaaden, een echt *Doronicum*, tot een *Species* van de *Arnica* gemaakt had. De eerste Soort van *Doronicum*, by **LINNEUS** en dus ook alhier, heeft de rand-Zaaden ongepluisd; de tweede kon naauwlyks daar van afgezonderd worden, en de derde, schoon de Heer **JACQUIN** die zeer verschillend oordeelt, kwam ten opzigt van de Kelkblaadjes overeen.

II. DEEL, X. STUK.

IV. ke tweelippig zyn , onderscheidt dit Geslagt ,
 AFDEEL. dat den Grieksehen naam *Perdicion* , welke *Pa-*
 XX. *tryskruid* betekent , bekomen heeft.

HOOFD- Het bevatte drie Soorten , waar van ik de twee-
 STUK. de , als Heefterig zynde , reeds beschreeven
 heb , zo dat maar de volgende overblyven.

I.
Perdicion
semifloscu-
lare.

(1) *Patryskruid* , dat *Tongbloemig is* , met
eenbloemige , ongebladerde *Bloemsteelen*.

Tong-
 bloemig.

Dit Kaapse Kruidje heeft een Vezeligen Wor-
 tel , welke Blaadjes uitgeeft als die der Paarde-
 bloemen en de geheele gestalte zweemt 'er zo-
 danig naar , zelfs de Bloemen in grootte , dat
 men het onvoorziens daar toe betrekken zou ,
 maar de Kelk is als der Scorzoneeren en de
 Bloem gestraald , met half tweedeelige Blom-
 metjes , die de onderste Lip in tweeën , de bo-
 venste in drieën gesneden hebben. Het Zaad-
 pluis is ongeftamd en de Stoel naakt , gelyk in
 de voorigen.

III.
Brasilensf.
 Bra-
 liaansch.

(3) *Patryskruid met byna gestraalde Bloemen* ,
eenvoudige Kelken en Kruidige Stengen.

In Brasil groeit , volgens den Heer ARDUIN ,
 deeze Soort , die de Wortelbladen Lancetvor-
 mig-

(1) *Perdicion* Flore semiflosculofo , Scapo unifloro nudo.
Syst. Nat. XII. Gen. 960. *Veg.* XIII. p. 639. *Am. Acad.*
 VI. Afr. 72.

(3) *Perdicion* Flor. subradiatis , Calycibus simplicibus ,
 Caule Herbaceo. *Mant.* 115.

mig - Eyronde , met Tandjes uitgegulpt , ruig en kleverig heeft : de Bloemen aan den top naakt , in gedaante als die van het Berg - Valkruid , op eigen Steeltjes : de Kelk uit veele smaller Blaadjes bestaande , die stomp en egaal zyn , de Bloem geel : de Blommetjes op de Schyf en Straal tweelippig , tweeslagtig.

(4) Patryskruid met byna gestraalde Bloemen , de Steng laag - Heesterig , de Bladen Lancetvormig spits effenrandig.

IV.
Perdicium
levigatum
 Westindisch.

Dus geeft de Heer BERGIUS de bepaaling op van eene nieuwe Soort , uit de Westindiën door zekeren Chirurgyn mede gebragt en hem bezorgd , waar van zyn Ed. , in de Stockholmse Verhandelingen , de Afbeelding en beschryving mededeelt. De Steng daar van , zegt hy , is Heesterig en glad , met groenachtige Takjes en Bladen als gezegd is , wederzyds glad. Aan 't end der Takjes komen by elkander twee , drie of vyf Bloemen die gesteeeld zyn , met spitse gladde Blikjes. De Kelk is cylindrisch , veelbladig ; de Bloem geel , bestaande uit Blommetjes , die een buiten - Lip hebben , welke flauw drietandig is en de binnen - Lip in tweeën gedeeld ; des zy zig als driedeelig vertoonen. Dit heeft zo wel in de middelste als in de rand-
 Blom-

(4) *Perdicium* Flor. subradiatis , Caule Suffruticoso &c.
Stockb. Verhand. XXXIV. Band. 1772. p. 229. Tab. 7. A
Empator. Bermudense. FLUK, T. 243. f. 3 ?

IV. Blommetjes plaats. De deelen der Vruchtmaaking komen voorts met die der Samenteeligen overeen; de Zaaden zyn Rolrond, ruuw, met een ongestamd, Haairig, geelachtig Pluis, van langte als de Kelk. De Stoel is bezet met kleine Haairtjes.

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Het *Pardisium Capense*, dat de Heer N. L. BURMANNUS, uit het Kruidboek van OLDENLAND, opgeeft en beschryft, heeft in 't geheel geen betrekking tot dit Geslagt.

HELENIUM. Hond's-Oog.

Dit Geslagt heeft den Stoel wel in 't midden naakt, maar aan den rand Kaffig, en het Zaadpluis uit vyf Baardjes samengesteld. De Kelk is enkeld, veeldeelig: de Straalblommetjes zyn ten halve in drieën gespleeten.

I. Dus komt, als de eenigste Soort (1), een Kruid voor, 't welk *Helenia met afloopende Bladen* door den Ridder genoemd geweest, en als zodanig beschreeven was, zynde door TOURNEFORT *Zonnebloem met Wilgebladen* en een gevleugelde Steng getyteld. Anderen noemen 't *Chrysanthemum* en *Aster*, waar uit blykbaar is, dat

Helenium
Autumnale.
Herfstich.

(1) *Helenium*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 961. *Veg.* XIII. p. 639. *Helenia* Fol. decurrentibus. *H. Cliff.* 418. *Ups.* 266. *R. Lugdb.* 180. *GRON. Virg.* II. p. 126. *Chryf. Amer. perenne.* MORIS. III. S. 6. T. 6. f. 74. *Aster* Floridanus *Auteus* Caule Alato. *PLUK.* T. 372. f. 4. *Aster luteus Alatus.* *CORN. Canad.* 52. T. 63.

dat de Geslagnaam, hoe bedrieglyk ook, geen IV.
betrekking hebbe tot het Alantwortel-Kruid, AFDEEL.
voorheen beschreeven. Het is de Gevleugelde XX.
geele Aster van CORNUTUS, hebbende zyne HOOFD.
Groeiplaats in Noord - Amerika op vogtige plaat- STUK.
fen. *Polygamia
superflua.*

Zy gelykt naar de Kamille door haar Bloem,
die t'eenemaal Goudgeel is, met de Baardjes
agterover of nederwaards knikkende, zegt CLAY-
TON, en langwerpige onverdeelde gespittte Bladen,
flaauw Zaagtandig, tegens elkander over.
De geheele Plant heeft een aanmerkelyke bitterheid:
men achtze goed tegen anderendaagse Koortsen.
Waterige plaatsfen bemint zy en bloeit in de Herfst.
Daar komt eene andere Soort of Verscheidenheid van voor,
die laager is, met dikke, ruige Bladen, zagt op 't gevoel.

B E L L I S. Madelieve.

Hier is de Stoel Kegelvormig naakt; de Kelk half Kogelrond met gelyke Schubben: het Zaad Eyronachtig, zonder Pluis.

Twee Europische Soorten komen maar in dit Geslagt voor, die duidelyk onderscheiden zyn, naamelyk.

(1) Madelieve met een naakten Bloemsteel.

I.
Bellis
Dit perennis.
Overblyf.

(1) *Bellis Scapo nudo. Syst. Nat. XII. Gen. 962. Veg. vende.*
XIII. p. 640. GORT. *Belg.* 244. KRAM. *Austr.* 254. Bell.
Scap. nudo unifloro. *Mat. Med.* 405. *H. Cliff.* 418. *Ups.*

Z Z

265.

IV. Dit Plantje, dat men *Madelieven* noemt, is, zo wel in ons Land, als door geheel Europa zeer bekend, wordende in 't Fransch *Paquerette* of *Marquerite*, in 't Engelsch *Daisie*, in 't Sweedsch *Pytter*, in 't Hoogduitsch *Maijlieben* geheten. Men noemtze by ons ook *Mayzoetjes* en, dewyl zy veel op de Velden groeijen, *Veldbloempjes*, in Friesland *Fennebloemen*. Men wil dat zy haaren Latynschen naam van de schoonheid hebben zouden. 't Is zeker dat het fraaije Bloempjes zyn, inzonderheid de volbloemige van Roozen, Purper- en andere met wit gemengelde Kleuren, die in grootte der Bloemen de gewoone enkeldé der Velden veel te boven gaan. Deeze mogen derhalve wel *Maagdelieven* genoemd worden, als tot sieraad verstrekkende voor 't jonge Volk, onder 't gemeen. In aartigheid munten de zogenaamde Madelieven met Kindertjes op de kant, of Bloem uit Bloem opschietende, met Pypachtige Blometjes en andere Verscheidenheden, uit. Somsyds komt dit Plantje, in 't wilde, met gevulde voor en is ook met ongestraalde Bloemen gevonden. 't Bloeit byna het geheele Jaar, en de

Bloe-

265. *Fl. Suec.* 707, 761. *Bellis sylv. minor.* C. B. *Pin.*
 267. *Bellis sylv. DOD. Pempt.* 265. β . *Bell. Hort. Fl. pleno.*
 C. B. *Pin.* 261. *LOB. Ic.* 477. γ . *Fl. albo bullato.* *TOURNEF.*
Inst. 491. δ . *Hort. rubra, Flore multipl. fistuloso* T. *ibid.*
 8. *Bellis Hort. prolifera.* *LOB. Ic.* 477. *Vide WEINM. Pl.*
 N, 236, 237.

floemen gaan by nacht toe, op de Velden. Volgens **TOURNEFORT** zouden de Zaaden der Tongblommetjes eenig Pluis fchynen te hebben, die der Schyf- of middel-Blommetjes niet, 't welk nader onderzoek verdient (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

Het is een zagt, Zuurachtig, eenigszins famentrekkend Kruidje, welks Afkookzel groen wordt en door verdikking als een Zoutige Room. Men kan het onder ander Moes tot Vleeschfop gebruiken en het wordt onder de tegen-Schorbutifche Kruiden geteld. Van 't Vee echter wordt het niet, dan by gebrek van Gras, genuttigd. De Stahliaanen hebben zeer hoog geloopt met de kragt der Bloemen tegen Borstkwaalen en andere Ongemakken. Sommigen hebben 't Kruid als fcherp befchreeven, en de Wortel, inderdaad, heeft een aanmerkelyke fcherpheid, welke door 't droogen niet verdwynt. Buiten twyfel zal het op drooge of op vogtige Gronden, op Heijen of in Tuinen groeiende, zeer in hoedanigheid verfcillen. In 't Engelsch heeft men 't *Bruifewort* geheten, om dat de Blaadjes zeer goed zyn, te leggen op blaauwe Plekken en Kneuzingen. Dewyl het een Wondmiddel is, voert het den naam van *Consolida minor Pratenfis* in de Apotheeken (†).

(2)

(*) Zie **TOURNEF.** *Inst.* Tab. 280. **HALLER** haalt dit tot berifping van **LINNAEUS** aan; doch 't is wonder, daar hy het getal der Rand- of Tongblommetjes heeft gelieven te tellen in deeze Plant, dat hy zulks zelf ook niet onderzocht hebbe.

(†) **RUTII** *Mat. Med.* p. 60.

Zz 2

II. DEEL, X. STUK.

IV. (2) Madelieve met de Steng eenigermaate ge-
 AFDEEL. bladerd.
 XX.

HOOFD^e
 STUK.

II.
Bellis
 annuo.
 Jaarlykfe.

In Spanje, Italie, als ook in Languedok en Provence, valt dit Jaarlyks Kruidje, laager dan een Handpalm, hebbende Stengetjes van een half Voet of daar omtrent, draagende maar één Bloem, in 't midden groenachtig geel, en wit gestraald. Het komt dikwils aan den Zeekant van Languedok voor, met kleine Blaadjes, die wederzyds twee of drie Tandjes hebben, zo GOUAN aantekent.

B E L L I U M Madelon.

Dit Geslagt heeft ook een naakten Stoel en de Kelk bestaat uit gelyke Blaadjes: maar de Zaaden zyn Kegelachtig met een agtbladig Kaf-fig Kroontje en een gebaard Pluis. Hier toe heeft de Heer LINNÆUS de twee volgende Soorten, beiden Europische, betrokken.

I.
Bellium
Bellidioides.
 Madelieve-
 vig.

(1) Madelon met naakte Draadachtige Bloem-
 steeltjes.

Dit

(2) *Bellis* Caule subfolioso. Bell. Caule simpliciter subquadrifloro. GOUAN *Monsp.* 447. Bell. Hort. Pediculo folioso. C. B. *Pin.* 262. *Prodr.* 121. *Bellis* minima Prat. Caule folioso. BOCC. *Mus.* II. p. 96. T. 35. Bell. maritima Fol. Agerati. C. B. *Pin.* 261. *Prodr.* 121.

(1) *Bellium* Scapis nudis Filiformibus. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 1322. p. 640. *Mant.* 285. *Bellis* omnium minima. TRIUME. *Obs.* p. 82. T. *Bellis* maritima minima, Roris Solis folio, Cyrenaica. BOCC. *Mus.* 149. T. 107. *Bellis* Foliis parvis Flor. albis, Alpina. MENTZ, *Pug.* T. 8?

Dit Kruidje was voor heen tot de Madelieven t'huis gebragt. Op dorre plaatfen, omstreeks de Stad Rome, groeit het menigvuldig met Blaadjes naauwlyks een Nagel groot en Stengetjes van geen Vinger lang, de Bloemen byna als der andere Madelieven, doch enkeld, niet dubbeld, gelyk in dezelve, geftraald; hoewel het, even als die, reeds in 't vroege Voorjaar bloeit.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(2) Madelon met een gebladerd Stengetje.

II.
Bellium
minutum.
Zeer klein.

Dit is een van de allerkleinfte Plantjes, op Kandia en in de Levant aan Bronnen groeiende. Het heeft een Stengetje van maar een Duim hoog, Hairachtig dun en ftomp Eyrond Blaadjes: aan 't end twee eenbloemige Steeltjes of maar één, en de Kelk is van grootte als een Koolzaadje. Dit zou door 't Mikroskoop waar te neemen zyn, om de regte gefchapenheid van de Vruchtmaakende deelen te ontdekken.

T A G E T E S. Afrikaan.

Een naakte Stoel; het Zaadkuifje van vyf opgeregte Baardjes; de Kelk eenbladig, vyftandig, pypachtig en vier of vyf blyvende Straalblommetjes, onderscheiden dit Geflagt, het welk de bekende Bloemen van dien naam, en derzelve mede-Soorten, bevat; naamelyk

(I)

(2) *Bellium Caute foliofo. Mant. 286. Pectis minuta. Sp. Plant. 1250. Bellis Cretica Fontana omnium minima, TOURN. Cor. 37.*

Zz 3

II, DEEL, X. STUK,

IV. (1) Afrikaan met een byna geheel verdeelde uit-
 AFDEEL. gebreide Steng.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

I.
Tagetes
patula.
 Hutkende.

Deeze, die men *Fluweelbloem* noemt, is een kleine Soort van Afrikaanen, van de groote door 't Gewas genoegzaam verschillende. Het is in alle opzigten kleiner; de Stengen verdeelen zig digt by den Grond en hebben ondersteuning noodig of vallen neer. De Bloemsteelen zyn langer en de Kleur der Bloemen is hooger; de Reuk van 't Kruid sterker.

Van de Fluweelbloemen, die men in 't byzonder *Flos Tunetanus* of Tunisbloem noemt, worden in de Bloemhoven Verscheidenheden geteeld. Men heeftze 'er met dubbelde Bloemen; want de enkelde worden dikwils weggesmeeten. De Bloem is grooter, of kleiner, van Kleur enkel geel, of geel met bruin Karmozyn-roode Vlakken. Ook komen, zy gelyk de groote, die men Afrikaanen noemt, met enkel Pypblommetjes voor, enz. DILLENIUS beeldt 'er een aanmerkelyke Verscheidenheid van af, welke de Steng twee of drie Voeten hoog en overendstaande, de Bloemen vry groot en enkeld, doch met

(1) *Tagetes* Caule subdiviso patulo. *Syst. Nat.* XII. Gen. 964. *Veg.* XIII. p. 640. *H. Cliff.* 418. *Ups.* 267. *R. Lugdb.* 180. GOUAN *Monsp.* 447. *Tanacetum* Afric. s. *Flos Africanus* minor. C. B. *Pin.* 132. *Flos Africanus.* DOD. *Pempt.* 255. β . *Tagetes* Ind. minor multiplicato Florc. TOURNEF. *Inst.* 488. *Tagetes* minor Fl. fulvo maculato. DILL. *Elcib.* 273. T. 279. f. 361.

met lange rosse Vlakken op het geel getekend hadt, hebbende agt Straalblommetjes. Deeze is by de Bloemisten ook bekend.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(2) Afrikaan met een enkelde opstaande Steng en naakte eenbloemige Bloemsteelen.

II.
Tagetes
erecta.
Opstaande.

Deeze noemt men, in 't byzonder, *Afrikaan*; hoewel het gantsch onzeker is, of dezelve van Afrikaanschen oirsprong zy. De Keizerlyke Lyf-Arts DODONÉUS zegt wel, dat deeze Bloemen, toen Keizer KAREL de V. de Overwinning op die van Tunis behaald had, van daar in Europa overgebracht waren. Die Togt geschiedde in 't jaar 1535 en 't Werk van gezegden Kruidkenner kwam, door CLUSIUS uit het Hoogduitsch vertaald zynde, in 't Fransch uit, in den jaare 1557. FUCHSIUS hadt in den jaare 1542 reeds een goede Afbeelding van deeze Bloemplant gegeven, en dezelve *Tagetes Indica* genoemd, onder welken naam TOURNEFORT, naderhand, dit Geslacht geboekstaafd heeft. APULEJUS heeft, zegt hy, het woord *Tagetes* eerst gebruikt, om het Reine-

(2) *Tagetes* Caule simpl. erecto, Pedunculis nudis unifloris. H. Cliff. Ups. R. Lugdb. 180. GOUAN Monsp. 448. Tanagerum Afric. majus simplici Flore. C. B. Pin. 133. LOB. Ic. 714. Caryophyllus Indicus. CAM. Epiz. 406. β. Tag. maximus rectus, Fl. multiplicato. LOB. Ic. 713. γ. Tag. Mexic. Flore fistuloso. COL. Eephr. II. p. 47. T. 46. f. 1. δ. Tag. Mexic. alter polyanthos. COL. Eephr. 2. p. 48. T. 46.

Z Z 4

II. DEEL, X. STUK.

IV. nevaren, dat men thans *Tanacetum* noemt, te
 AFDEEL. betekenen (*). Zou men, nu, uit die benaa-
 XX. ming van FUCHSIUS mogen denken, dat
 HOOFD- dit Gewas van Amerikaanschen oorsprong zy:
 STUK. terwijl het zekerlyk in Mexiko of Nieuw Span-
 Overtollige je groeit? Of is het Zaad derwaards door de
 Veelwyve- Spanjaarden overgebracht en voortgeteeld. Of
 79. is het naderhand in de Oosterfche Landen ge-
 komen?

In de Natuurlyke Historie van Mexiko, door FRANCISCUS HERNANDEZ (†), vindt men de Fluweelbloemen zeer natuurlyk afgebeeld, die 'er *Mexikaansche Anjelieren* genoemd worden, en waar van hy zegt, dat zy allen Bladen hebben als die van 't Reinevaren en geele of uit den geelen Rosachtige Bloemen. Zeven voornaame Verscheidenheden waren daar van in Nieuw Spanje. De eerste en uitmuntendste hadt de Bloemen geel en zeer volbladig, als een witte Roos, wordende deswegen *Cempoal Xochitl* van de Mexikaanen geheten. Dit was de grootste Plant, met de uitgebreidste Bladen.

De

(*) Dit zo zynde, vervalt de gissing van VAILLANT, wanneer hy zegt, *Tugetes est peut-être le nom, que porte ce Genre de Plantes, dans le pays, dont nous font venus ses especes. Mem. de 1720. p. 408.*

(†) Deeze was Lyf-Arts van Koning PHILIPS den II., die in 't jaar 1555 Koning van Spanje wierdt, en is door denzelfen, in hoedanigheid als Opper-Arts van Mexiko, derwaards afgevaardigd, om de Natuurlyke Historie van dat Land te onderzoeken.

De tweede in grootte, zo van Blad als Bloem, veel daar by te kort schietende, voerde den naam van *Oquichtli Cocaxochitl* of Mannelyke, in vergelyking met de overigen, die wederom kleiner waren. Deze Bloem wordt by hem erkend vertoond, als bestaande uit zeven randblaadjes, met een Kroontje in 't midden. De derde en vierde waren byna even groot, maar de eene bont, de andere bleek, even als de vyfde en zesde die kleiner waren en de zevende de allerkleinste van Blad en Bloem, geel van Kleur. Hy voegt 'er by, „deze Soorten „komen uit Zaad overal, doch best in heete „Landen voort; hebbende reeds lang by de „Spanjaarden geblonken en ook andere Volken „met haare Bloemen verheugd.”

Uit dit laatste moet men voor vast besluiten, dat HERNANDEZ de Fluweelbloemen reeds in Europa gekend had, eer hy naar de nieuwe Wereld trok, en dus schynt my het denkbeeld van DODONÆUS niet te verachten, dat dezelve uit Afrika afkomstig zyn, ten minste de eigentlyke *Afrikaan*. Want deeze vondt FORSKAÖHL niet alleen in Egypte als een Tuin- of Akker-Plant, maar zy wierd ook op de Vlakten in Arabie geteeld, ja groeide 'er in 't wilde of kwam 'er van zelf voort (*). Dit was alleen de Opstaande (*Tagetes erecta*) en niet de Hurken-

(*) *Flor. Arab. p. CXX.*

IV. kende (*Tagetis patula*) of doorgaans zogenaam-
 AFDEEL. de Fluweelbloem, welke het, naar schyn der
 XX. Afbeelding en volgens de aanhaaling van LIN-
 HOOFD- NÆUS (*), is geweest, die HERNANDEZ
 STUK. als de eerste en ver de grootste Soort van Me-
 Overtollige xikaanſche Anjelieren voorſtelt, en de eenigſte
 Veelwyve- ry. waar van hy het geheele Gewas afbeeldt (†).

Zou men dan niet mogen denken, dat de Fluweelbloemen of kleine Afrikaanen uit West- indie; de grooten uit Afrika afkomstig zyn (‡). Immers dat deeze laatſten kleiner van Gewas, Blad en Bloem, waren dan de anderen, gelyk uit de aanhaalingen van LINNÆUS volgen moet (§), zal niemand ligt toefstemmen. Ook ſchikken, zo ik meen bevonden te hebben, de Afrikaanen zig gemakkelyker en zekerer tot Zaadwinning en Voortteeling dan de Fluweelbloemen, van welke men ook meer Verſcheidenheden in Kleur heeft. De Franſchen noemenze beiden *Oeillets d'Inde*, dat is Indiſche Anjelieren, en dus kon HERNANDEZ, ſchoon hy

(*) *In Horto Cliffortiano.*

(†) By BOERHAAVE, evenwel, is deeze eerste van HERNANDEZ de Groote Dubbelde Afrikaan. *Hort. Lugdb.* I. p. 124.

(‡) *Hæc Planta non ex Indiâ sed e Catalonia primùm allata eſt*, hadt BOERHAAVE in zyne Lesſen gezegd. *Hiſt. Plant.* p. 171.

(§) Want zyn Ed. haalt op de *Tagetes erecta* niet alleen de tweede, maar zelfs, volgens COLUMNA, de vierde Soort van HERNANDEZ, die nog kleiner is, aan; en ſtelt de Groei- plaats der Grooten Mexico, der kleinen Zuid- Amerika te zyn.

by de Afrikaanen maar in Europa hadt gezien, de Fluweelbloemen, als tot dezelve behoorende, aanmerken.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Sommigen hebben dit Kruid, wegens den zwaaren Reuk, als Vergiftig aangemerkt, doch dat de Geur der Bloemen niet onaangenaam noch nadeelig is, bewyst de teeling der Afrikaanen by geheele Akkeren, in de Diemermeer en elders by deeze Stad, ten gebruike der Jooden, die 'er, zonder hinder, hunne Loverhutten mede versieren. Dat een Kat, door het eeten der Bloemen met jonge Kaas gemengd, en Muizen door het eeten der Zaaden zouden gestorven zyn, verhaalt DODONÉUS. Ook was een Jongen, door het kaauwen der Bloemen, de Mond en Tong gezwollen. BOERHAAVE verbeeldde zig, dat 'er, ten dien opzigte, verschil in zy naar den Landaart en naar de Soorten (*). In Barbarie wordt dit Kruid, zeld' hy, tegen veele Ziekten met vrugt gebruikt (†). HERNANDEZ erkent wel, dat het scherp van Smaak zy en zwaar van Reuk, doch merkt het als een uitmuntend Genees- en Maagmiddel, ook als Zweetdryvende en Verstoppingen wegneemende, aan (‡).

*Polygamia
superflua.*

(3)

(*) De nona et decima constat, quod comedit hominem occidant. *Hist. Plant.* uts. Dit zyn de kleinste Fluweelbloemen.

(†) In Mauritania est Planta optima contra multos Morbos. *Ibid.*

(‡) *Hist. Nat. Mexic.* p. 154.

IV. (3) Afrikaan met een enkele rechte Steng en
 AFDEEL. XX. geschubde veelbloemige Bloemsteeltjes.

HOOFD-
 STUK.

III. *Tagetes*
minuta.
 Kleinbloemige.

Natuurlyk schynt deeze, die uit het Land omstreeks Buenos Ayres, in Zuid-Amerika, afkomstig was, één of twee Voeten hoogte te bereiken, maar, in de Tuinen gezaaid, gelyk menze in die van den Heer CLIFFORT gehad heeft, groeide zy veel hooger. In Potten kreeg DILLENIUS haar tot tien en elf en in de vrye Grond tot nog meer hoogte op. 't Schynt dat hier toe de Chilische van FEUILLÉE te betrekken zyn, welke die Autheur aanmerkt in Gewas niet van de gewoone Afrikaanen te verschillen, maar in de kleinte der Bloemen, welke niet boven een Kwartier Duims breed waren, met vyf, of ook maar met twee Tongblommetjes. De Indiaanen aten daar van, wanneer zy van 't Vischvangen t'huis kwamen, om zig te verwarmen. Die van DILLENIUS hadden twee, drie of vier, Straalblommetjes (*).

De

(3) *Tagetes* Caul'e simplici recto, Pedunc. Squamosis multifloris *H. Cliff.* 419. *Tagetes* multiflora, minuto Flore albicante. *DILL. Eth.* 374. T. 280. f. 362.

(*) Dit laatste zou nader overeenkomen met de bepaling van het getal der Straalblommetjes, welke LINNÆUS in dit Geslacht opgeeft, wanneer hy zegt *Radius quinqueflorus*. Immers in de Afrikaanen, zo wel als in de Fluweelbloemen, is dit getal dikwils van zeven of agt tot tien; gelyk men ook zien kan op de Platen, welke WEINMANN van de Verscheidenheden deezer heerlyke Bloemen geeft, N. 960-963.

De Kruidkenners denkbeelden, dat dit Kruid **IV.**
 de *Othonna* der Italiaanen of het *Lycopersicon* **AFDEEL.**
 van **GALENUS** zoude geweest zyn, gaa ik, **XX.**
 om de onzekerheid, voorby. Ook stap ik het **HOOFD-**
 voorheen beschreeven Geslagt van *Leysera*, daar **STUK.**
 ik ééne Soort van in Plaat gebragt heb (*), *Polygamia*
 thans over, en kome dus tot dat van. *superflua.*

Z I N N I A.

't Welk naar den Kruidkundigen Heer ZINN,
 te Gottingen, genoemd is: een thans in onze
 Nederlanden vry gemeene Zaay-Bloemplant,
 waar van men twee Soorten heeft.

De Kenmerken bestaan in een Kaffige Stoel;
 een Zaadkuifje van twee opstaande Baardjes;
 een Eyronnd - Cylindrische Kelk, die geschubd
 is, en blyvende onverdeelde Straalblommetjes.

(1) *Zinnia met ongesteelde Bloemen.*

Onder den naam van *Verbefina* met gepaar- **I.**
 de ruuwe Bladen, die Eyronnd, spits en effen- *Zinnia*
 ran- *pauciflora.*
 mige. *Minbloemige.*

(*) Zie myn II. DEELS VI. STUK, bladz. 112, Pl. XXXIII.

Fig. 1.

(1) *Zinnia* Flor. sesilibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 974.
Veg. XIII. p. 641. *Chrysogonum* Fol. sesilibus &c. *Sp. Plant.*
 I. p. 920. *Bidens* Calyce oblongo &c. *MILL. Dict.* T. 64.
Verbefina Fol. oppositis scabris &c. *Act. Petrop.* 1763. p.
 325. T. 13. *Rudbeckia* Fol. oppositis. ZINN. *Gott.* 409. T.
 I. *Lejica*, HILL. *Exot.* N. 29. *Crasina*. SÆPIN. *Disq.*
Acad.

II. DEEL; I, STUK,

IV. randig zyn, vindt men deeze in de Verhandelingen der Rus-Keizerlyke Akademie voorgesteld en afgebeeld. MILLER noemtze *Bidens* met een langwerpigen Kelk, en merkt aan, dat de Straalblommetjes niet afvallen. *Rudbeckia* hadt gedagte ZINNIUS haar getyeld.

ARDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Overtollige
Veelwyve-
ry.

't Is een Bloemgewas, dat veel naar de Afrikaanen gelykt, maar kleiner; de Steng regtopstaande hebbende, die omvat wordt door de Bladen, welke Hartvormig Eyrond zyn en glad, maar ruuw van rand. Op 't end heeft de Steng een gladden Cylindrischen Kelk en een flets geelachtige Bloem. Uit de Oxels der Bladen, om laag, komen Takken voort, die ook Bloem draagen, hooger dan de Steng zig verheffende.

II.
Zinnia
multiflora.
Veelbloemige.

(2) *Zinnia met gesteelde Bloemen.*

Deeze schynt geene Verscheidenheid van de voorgaande te kunnen zyn, nu men weet, dat de Zaden, onder den naam van *Goudsbloem van Brasíl*, overgezonden waren, terwyl de andere uit Peru afkomstig is. Deeze onderscheidt zig meest door haare hoogroode Bloemen, die van onderen groenachtig geel zyn. Voorts is zy ook kleiner van Gewas (*); zy heeft de Steng

(2) *Zinnia* Flor. pedunculatis. *Zinnia* multiflora. LINN. Dec. II. p. 23. T. 12. JACQ. Obs. II. p. 19. T. 40.

(*) Het onderscheid van den Grond moet daar in veel doen: de jonge Heer LINNÆUS zegt, dat deeze de helft

klei-

Steng rond, niet hoekig of gelleufd, maar ruighaairig: de Bladen niet omvattende; de Bloemen met lange naakte Steeltjes, ook veel meer in getal en minder groot, byna als die der Fluweelbloemen: de Kelkschubben niet rond, maar langwerpig: welk alles een groot verschil aanduidt. Na 't bloeijen worden de Bloemblaadjes, die een Goudglans hadden, droevig rood, van onderen groen, en eindelyk bruin, blyvende onder de aanryping van het Zaad, dat aan den Omtrek lang is en met een Bloemblaadje gekroond, in 't midden breeder, hebbende twee Tandjes of Baardjes, van ongelijke langte. De Heer JACQUIN heeft het getal der Straalblommetjes, in deeze Soort, van vyftien tot dertig waargenomen, dat ongemeen van de voorgaande, die 'er maar van vyf tot tien heeft (*), verschilt.

Zeer aartig en fraay staan deeze Bloemen, die, wanneer zy door de Tuinierkonst tot dubbelheid of vulling zullen gebragt zyn, (waar toe men, volgens de Waarneemingen van Doktor HILL op andere Planten, hope mag hebben)

kleiner is, dan de voorgaande; de Heer JACQUIN, dat zy de Steng twee, drie of vier Voeten hoog heeft: welke hoogte ik hier, op ver naa, de Geelbloemige nooit heb zien bereiken,

(*) Volgens *Gen. Plant.* Ed. VI. In de laatste Uitgaave van 't *Syst. Nat.* vindt men nog derzelve getal, in dit Geslagt, ook op vyf gesteld. *Radius quinqueflorus.* vid. *Elenchum.* p. 590.

IV. ben,) geen klein sieraad der Bloemhoven zullen
AFDEEL. uitmaaken.

XX.
HOOFD-
STUK.

P E C T I S. Kamkruid.

De Stoel is naakt; het Zaadkuifje Baardig; de Kelk vyfbladig Rolrond; 't getal der Straal- blommetjes wederom vyf, volgens den Ridder, in dit Geslagt, dat mooglyk van de Kamswy- ze Haairtjes der Bladen zynen naam heeft. Het bevat de drie volgende Amerikaansche Soorten, allen Jaarlykfe of Zaaiplanten, gelyk de voorigen.

I.
Pectis
ciliaris.
Kant-
haairig.
II.
Punctata.
Gestip-
peld.
III.
Linifolia.
Vlasc-
bladig.

(1) Kamkruid met *Liniaale kanthairige Bla- den.*

(2) Kamkruid met *Liniaale effenrandige van onderen gestippelde Bladen.*

(3) Kamkruid met *Liniaale effenrandige, we- derzyds gladdede Bladen.*

Dus

(1) *Pectis* Fol. Linearibus ciliatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 965. *Veg.* XIII. p. 641. *Am. Acad.* V. p. 407. Jacobza Fol. Salicis ad margines pilosis. *PLUM. Sp.* 10. *lc.* 151.

(2) *Pectis* Fol. Lin. integerr. subtus punctatis. *JACQ. Amer. Hist.* 216. T. 128. Chondrilla Fol. angustis et ad o- ras punctatis. *PLUM. Sp.* 10. *lc.* 86. f. 1.

(3) *Pectis* Fol. Lin. integerr. utrinque laevibus. *Am. Acad.* V. p. 407. Tagetes minor. *BROWN. Jam.* 319. Hieracium fruticosum, angust. Gramineis foliis, Capit. parvis. *SLOAN. Jam.* 123, *Hist.* I. p. 255. T. 149. f. 3.

Dus onderscheiden zig deeze Soorten, die allen in smalbladigheid overeenkomen, en, zo het toefchynt, kleine Plantjes zyn. Het eerste heeft de Steng naauwlyks een Span, het laatste welks Bladen smalst en Gras- of Vlaschachtig zyn, anderhalf Voet hoog. Van het *Gestippelde*, welk de Heer JACQUIN, by Karthagena in de Westindiën, gemeen vindt aan de kanten der Boschen, geeft zyn Ed. de volgende beschryving.

„ Het is een Jaarlyks, teder, opgeregt Kruid,
 „ van twee of drie Voeten hoogte, met gladde,
 „ gestrepte, gegaffelde Takjes, en Liniaale,
 „ wederzyds verdunde, gespitsde, effenrandige,
 „ van boven gladde Bladen, die van onderen
 „ gestippeld, aan den voet wederzyds gehaaid,
 „ tegenover elkander, byna ongesteeld, ander-
 „ half Duim lang zyn. De Bloemsteeltjes,
 „ eenbloemig, eenzaam, byna zo lang als de
 „ Bladen, komen in de mikken der Stengen
 „ en somtyds ook in de Oxels der Bladen voort.
 „ De Bloemen zyn zeer klein, vuilgeel, zonder
 „ Reuk. Zy hebben vyf Tongblommetjes en
 „ het Zaad, in kleine Hoofdjes vergaard, is
 „ met twee Borsteltjes gekroond. Wylen de
 Hoogleeraar J. BURMANNUS hadt deeze tot
 de *Knautia* betrokken gehad (*).

C H R Y -

(*) Deeze meermaals van my aangehaalde Heer, die den weg tot de kennis der Kaaple en Oostindische Planten door zyne Kruidkundige Werken gebaad, en buitendien, door

A a a her

IV. CHRYSANTHEMUM. Chrysanth.

AFDEEL.

XX.

HOOFD-
STUK.Overtollige
Veelwyde-
ry.

De byzondere Kenmerken van dit Geslacht bestaan in een naakte Stoel, het Zaadkuifje als een Zoompje; den Kelk half Kogelrond te hebben en met over elkander leggende Schubben bekleed, welke Vliezig gerand zyn.

't Getal der Soorten van Chrysanthen, die men in Wit- en Geelstraalige onderscheiden kan, is meer dan twintig, als volgt.

A. Wit gestraalde.

I.

Chrysan-
themum
Frutescens.
Heeste-
rige.

(1) Chrysanth, die Heestertig is, met Vleezige Lineale gevinde getande Bladen, aan de tippen driedeelig.

Het Volk, op de Kanarische Eilanden, noemt dit Gewas, dat den Smaak byna van Bertram of Peper heeft, *Magala*. Het schiet uit den Wortel Stengen van een Vinger dik en wit van Bast, een Elle hoog, met Bladen als gezegd is

en het voorthelpen van den Heer LINNÆUS en andere Kruidkundigen, als ook door zynen onvermoeiden arbeid en gemeenzaame Onderwyzingen in de Kruidtuin deezer Stad, de Geleerde Wereld zo veel dienst gedaan heeft, is kort voor dat ik dit schryf, den 22 *Jansary* deezer Jaars 1779, naamelyk, in de Ouderdom van by de 73 Jaaren, overleeden.

(1) *Chrysanthemum Fruticosum*, Fol. Carnosis &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 966. *Veg.* XIII. p. 641. *H. Claf.* 417. *R. Lugdb.* 174. *Leucanth. Canariense* Sap. *Pyrethri.* WALTER *Hort.* 31. T. 24. *Bupthalmum Can. Leucanthemum.* FLUKE *Aim.* 73. T. 272. f. 6.

en wit gestraalde Bloemen, waar op een plat-
 achtig Zaad volgt.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.

- (2) Chrysanth met Lancetvormige Bladen, die
 aan 't end Zaagtandig en wederzyds ge-
 spitst zyn.

II.
 Chrysan-
 themum fe-
 rotinum.
 Laarbloei-
 jende.

Dewyl dit Kruid laat bloeit, zou het mis-
 schien uit Noord - Amerika kunnen afkomstig
 zyn, zegt de Ridder. Zyn Ed. zal de Noorde-
 lyke deelen of Kanada bedoelen: want daar is
 reden voor; dewyl, wegens de overmaatige
 Koude van dat Land, de Zomer aldaar laater
 dan by ons zal invallen. Het zelfde zien wy
 in de Asters en dergelyken, van daar afkomstig,
 plaats hebben. Hoe 't zy, deeze heeft de breed-
 ste Bladen, zegt MORISON, van alle groote
 Madelieven; de Bloemen zyn ook groot, de
 Wortel kruipt ver in de Grond en het Kruid, dat
 Takkig is, bereikt byna eens Mans hoogte.

- (3) Chrysanth met alle Bladen Wigvormig
 langwerpig, Vleezig, ingesneeden.

III.
 Atratum.
 Zwartkel-
 kige.

- (4) Chrysanth met Wigvormige Vindeelige
 Bla-

IV.
 Alpinum.
 Alpisch.

(2) *Chrysanthemum* Fol. Lanceolatis &c. *H. Cliff.* 416. *R. Lugdb.* 174. *Bellis major* Rad. repente &c. *MORIS. Hist.* III. p. 29. S. 6. T. 9. f. II. *Bellis Americana* procerior foetida Ramosa &c. *PLUK. Alm.* 65. T. 17. f. 2.

(3) *Chrysanthemum* Fol. omnibus Cuneiformibus &c. *JACQ. Vind.* 151. *Bellis Alpina major* Folio rigido. *C. B. Pin.* 261. Item minor et Montana major Folio acuto. *Ibid.*

(4) *Chrysanthemum* Eol. Cuneiformibus pinnatifidis &c.

IV. *Bladen, de Slippen onverdeeld; en eenbloemige Stengen.*
 AFDEEL. XX.

HOOFD.

STUK. Op de Gebergten van Switserland en Oostenryk, als ook op die van Provence, komen deeze twee Soorten voor, welke in gestalte weinig overeenkomst hebben. De Steng der eerste is overhoeks bezet met styve getande Lancetvormige Bladen, die opwaards allengs verkleinen, terwyl de Wortelbladen Wigvormig, en gekwabd zyn aan de tip. Zy heeft een zwart gerande Bloemkelk, eenig op de Steng (*). De andere heeft ook eenbloemige Stengetjes, naauwlyks een Span hoog en byna naakt, voorkomende uit een trop van Vindeelige Wortelbladen. De Wortel is in deeze Houtig en scherp van Smaak. De Bloemen, die gelyk in de andere wit gestraald zyn, hebben de Kelkschubben zwart en rappig. Met de eerste is een Plantje, dat ik van de Kaap ontvangen heb, nagenoeg overeenkomstig. Zie 't zelve afgebeeld in Fig. 3, op PLAAT LXIX.

PL. LXIX.
 Fig. 3.

(5) Chry-

GER. *Prov.* 206. Chamæmelum Alpinum. C. B. *Pin.* 136. Leucanthemum Alpinum tenuifolium. CLUS. *Hist.* I. p. 335. *Pann.* 564. BARR. *Jc.* 458. f. 3. Pyrethrum Caule unifloro, Fol. glaucis palmatis. HALL. *Helv. inchoat.* p. 40. N. 96.

(*) Zeer veele Verscheidenheden van deeze Soort heeft de Heer HALLER opgetekend.

(5) Chrysanth met omvattende langwerpige IV.
 Bladen, die om laag diep en grof, om AFDEEL.
 hoog fyn getand zyn. XX.
 HOOFD-
 STUK.

Wegens de Bloemen wordt deeze, by de Au- v.
 theuren, Grootte Madelieven geheten, hoewel *Chrysan-*
 zy in Gewas daar mede geen de minste over- *themum*
 eenkomst heeft. De Heer HALLER verwacht *Leucan-*
 ze met de Zwartkelgige, betreffende deeze zo *themum.*
 wel als die tot zyne *Matricaria* met de Wor- *Omvatten-*
 telbladen Eyronnd gesteed, gekarteld; de Steng- *de.*
 bladen omvattende en getand (*). Een teken
 van overeenkomst stelt hy in de lange gekruis-
 te Tandens der Bladen, om de Steng; doch die
 hebben, behoudens zyne achtig, wel in dee-
 ze Grootte Madelieven der Autheuren, die men
 by ons ook Ganzebloemen noemt, plaats, doch
 worden niet gevonden in de gedagte Zwartkel-
 kige, welke zelfs geene omvattende Bladen
 heeft: immers zo men de Afbeeldingen van C.

B A U.

(5) *Chrysanthemum* Fol. amplexicaulibus oblongis, super-
 ne ferratis, inferne dentatis. *Mat. Med.* 404. GORT. *Belg.*
 245. KRAM. *Austr.* 255. *Fl. Suec.* 700, 763. GOUAN *Monsp.*
 448. R. *Lugd.* 174. Chrysanth. Fol. oblongis ferratis. *Fl.*
Lapp. 310. *Bellis sylv.* Caule folioso major. C. B. *Pin.*
 261. *Bellis majot.* CAM. *Epit.* 653. DOD. *Pempt.* 265. β .
Bellis montana Folio obtuso crenato. C. B. *Pin.* 261.
Prodr. 121. BARR. *lc.* 458. f. 2. γ . *Leucanthemum vulgare*
 Caule Villis canescente. *TOURNEF. Inst.* 492.

(*) *Matricaria* Fol. Rad. ovatis petiolatis crenatis, Cauli-
 nis amplexicaulibus dentatis. *Helv. inchoat.* l. p. 41. N. 98.

A a a 3

II. DEEL. X. STUK.

IV. BAUHINUS, door hem, zo wel als door den **AFDERL. XX.** Ridder aangehaald, beschouwt, zal men daar **HOOFD-** geen het minste blyk in vinden van die Tanden. **STUK.** De Bladen zegt hy in de beschryving, welke *Overtollige* zyn Broeder J. BAUHINUS overgenomen *veelwyve-* heeft; slegts, zyn ongesteeld. Op den Baldus- *ny.* Berg, in 't Veroneefche, hadt C. BAUHINUS de Styfbladige gevonden, en by Padua, op het Gebergte, die met spitse niet fryve Bladen; beiden betrokken tot de gedagte Soort. Zie hier hoe de geleerde SEGUIER de laatstgemelde, die op den Witten Berg by Verona groeide, beschryft (*).

„ De Steng is een Voet hoog, gestreept, met
 „ een yl Dons bezet. De Bladen staan over-
 „ hoeks en somtyds tegenover elkander, zynde
 „ langwerpig, by den Wortel lang gesteeld,
 „ aan de Steug geheel ongesteeld, met een
 „ dikke Rib in 't midden overlans, Zaagtan-
 „ dig, spits, inzonderheid de bovenste, met
 „ een korte Wolligheid bekleed, welke smal-
 „ ler worden, komende niet verder dan tot
 „ de halve hoogte der Steng. De Bloem is
 „ groot, van Kleur en figuur gelyk in het
 „ gemeene Leucanthemum,“ daar hy zekerlyk
 de Groote Madelieven door verstaat. Zou hy
 dan geen gewag gemaakt hebben van die kruis-
 lings

(*) *Plant. Veron. Suppl. I. Vol. III. Veron. 1754. p. 281.*
 ad titulum, *Leucanthemum Montanum majus folio acuto.*
TOURNF. *Inst. 492. Bellis montana major Folio acuto. C.*
B. Pin.

lings om de Steng fluitende Tandden der Bladen, welke deeze hebben, indien zy in die Veroneefche geweest waren? Zeker, de vermaarde HALLER heeft hier zyn bedilzugt niet min dan elders laten blyken (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

De tegenwoordige noemt zyn Ed. *Matricaria* met rondachtig getande stompe Bladen. Ik wil nu niet daar op staan blyven, wat aartigheid het in heeft, de *Chrysanthema* en *Leucanthema* van TOURNEFORT, zo wel als die van dit Geslagt by onzen Ridder, byna allen mede tot het Moederkruid te betrekken! Maar ik merk aan, dat de bepaaling, van *rondachtig getande stompe Bladen*, alleenlyk op de Wortelbladen kan zien, dewyl de Stengbladen spitse Tandjes hebben. Voorts is dit Kruid *Leucanthemum* gebynaamd, om de witte Bloemkrans of Straalen; waar door alleen TOURNEFORT deeze Planten van de Chrysanthen, in een byzonder Geslagt, onderscheidde, welk by LINNÆUS, hier, den eersten Rang uitmaakt. Deeze Soort, die

(* Zie tot bewys de zo even aangehaalde plaats van zyn laaste Werk, alwaar hy de *Bellis Alp. major Folio rigido* tot de Eerste, de *Bell. Mont. major Fol. acuto non rigido*, tot de Tweede, en de *Bellis major omnium fere Autharum* tot de Derde Verscheidenheid van zyne genoemde *Matricaria* maakt, zeggende tusfchen de derde en tweede, *separat LINNÉ, et Atratum vocat*, Sp. Plant. II. p. 1252, *sed habet notas conjunctionis evidentissimas, ut longos Dentes circa Caudem decussatos.*

Aaa 4.

II. DEEL. X. STUK.

IV. die in de meeste deelen van Europa, zelfs in
 AFDEEL. Lapland en Rusland, op drooge Velden en
 XX. in Zaaïjlanden groeit, mag ongeveer een Elle
 HOOFD- hoogte bereiken en gelykt in Gewas veel naar
 STUK. de Chrysanthen. Zy komt niet alleen met spitse, maar ook met stompe Bladen en met rui-
 ge Stengen voor. De Zaadjes zyn zwart, met
 witte Streepen, en hebben een geel Rolrond
 hol Kuifje. De Schyf der Bloemen, wegens
 wier grootte dit Kruid by de Duitschers wel
Kalfs-Oogen genoemd wordt, is geel. De witte
 Straalblommetjes zyn aan 't end als afge-
 sneeden en getand, dat geen plaats schynt te
 hebben in de voorgaande Soorten: immers zo
 veel ik uit de Afbeeldingen, zelfs die van BAR-
 RELIER, kan opmaaken.

Onder den naam van Groote Veld-Madelie-
 ven (*Bellis major pratensis*) tot onderscheiding
 van de gewoone Kleinen, is dit Kruid in de
 Apotheeken, op sommige plaatsen, bekend.
 Sommigen willen, dat het Afkookzel scherp
 zy, byna Peperig van Smaak, en dat hetzelfde
 inzonderheid voor verouderde Borstkwaalen
 dienstig zy, om de Etterloozing te bevorde-
 ren. Anderen pryzen het Aftrekzel der Bladen,
 of Bloemen, als Thee, tegen de Aamborstig-
 heid aan. Het wordt ook onder de Wondmid-
 delen geteld en deswegen *Consolida media* by
 LOBEL genoemd.

(6) Chry-

- (6) Chryfanth met de onderste Bladen Spatelswys' Lancetvormig Zaagtandig, de bovensten Liniaal. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze, die op drooge Grasvelden in de Gebergten groeit, wordt door den Heer GERARD ook geteld onder de Verscheidenheden der Groote Madelieven. GOUAN merkt aan, dat zy lange naakte eenbloemige Stengen heeft. VI.
Chrysan-
themum
Montanum.
Bergmin-
nende.

- (7) Chryfanth met Liniaale byna geheel effenrandige Bladen. VII.
Gramini-
folium.
Grasbla-
dige.

- (8) Chryfanth met de onderste Bladen gepalmd, de Blaadjes Liniaal Vindeelig. VIII.
Monspet-
liense.
Montpel-
lierft.

By Montpellier in Languedok komen deeze beiden voor, waar van de eerste de Bladen als van Gras en de andere als die der gewoone Chryfanthen heeft. Het zyn, zo wel als de voorgaanden, overblyvende Planten.

(9)

(6) *Chrysanthemum* Fol. imis Spathulatis &c. GOUAN *Monsp.* 448. GER. *Prov.* 206. Leuc. *Montanum minus.* TOURNF. *Inst.* 492. *Bellis Montana minor.* J. B. *Hist.* III. 115.

(7) *Chrysanthemum* Fol. Linearibus integerrimis. GOUAN *Monsp.* 448. *Bellis Montana Gramineis fol.* MAGN. *Monsp.* 291. *Hort.* 31. T. 31.

(8) *Chrysanthemum* Fol. imis palmatis &c. GOUAN *Monsp.* 448. *Leucanth. Mont. Fol. Chrysanthem.* TOURNF. *Inst.* 492.

A a a 5

IV. (9) Chrysanth met Eyronde langwerpige Zaag-
 AFDEEL: tandige geoorde Bladen.

XX.

HOOFD- Naar het welriekend *Reinevaren*, by ons
 STUK. Tuin- of Hof-Balsen, en ook wel *Balsen-*

IX. *Chrysan-*kruid genaamd (*), gelykt deeze, in de Le-
themum vant door TOURNEFORT waargenomene
Balsamita. Soort, zeer, en verschilt meest daar van, door
 Balsen- Soort, zeer, en verschilt meest daar van, door
 achtig. Gestraald te zyn. De Steng is wat hoekig en
 getakt: de Bladen zyn Lancetvormig Eyrond,
 stompachtig Zaagtandig, eenigermate Wollig,
 gesteed met een klein Oortje wederzyds: het
 heeft de Bloem der Zaay - Asteren.

X. (10) Chrysanth met gevinde veeldeelige Bladen
Indoram. en eene Takkige verspreide Steng.
 Reuke-
 loos.

Op Steenige plaatsen in Europa, als ook op
 Ysland, komt dit Onkruid voor, dat men van
 de Wilde Kamille, in de eerste opslag, niet
 ligt kan onderscheiden. Het heeft geen Kaffi-
 gen Stoel; de Kelk is platachtig met bruin ge-
 rande Schubben: de Bloemkrans niet omge-
 boogen, en de Bloemen zyn driemaal zo groot,
 zegt LINNÆUS. (11)

(9) *Chrysanthemum* Fol. Ovatis, oblongis ferratis Auricu-
 latis. *Leucanthemum* Orient. *Costi* *Horrensis* folio. TOURNEF.
Cor. 37. *Bellidioides Balsamita* majoris foliis et odore.
 VAILL. *Mem.*

(* *Costus* *Horrensis* of *Balsamita*. Zie hier voor.

(10) *Chrysanthemum* Fol. pinnatis multifidis &c. *Matri-*
caria inodora &c. *Fl. Suec.* II. N. 765. *Chamamelum* inq-
uorum f. *Cotula* non foetida. J. B. *Hist.* III. p. 120.

(11) Chryfanth met dubbeld gevinde Bladen, de Vinnen over elkander, en een geftrekte veelbloemige Steng.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD:
STUK.

Dit Italiaanfche Kruid heeft de Steng een Voet hoog, regtopftaande, en Bladen als die van het gewoone Duizendblad of Geruwe, maar agtmaal zo groot, van boven eenigszins gepukkeld, van onderen met yle witte Haairtjes en aan de tippen witachtig, zegt de Ridder.

XI.
Chrysan-
themum.
Achillea.
Geruwbla-
dige.

(12) Chryfanth met gevinde, Zaagtandig ingefneeden Bladen; de Steng veelbloemig.

XII.
Corymbi-
ferum.
Getuilde,

Als een Witbloemig Reinevaren, met grooter of kleiner Bloemen, komt deeze voor, die, fchoon reuk- en fmaakeloos, nogthans door HALLER onder den naam van Bertram voorgesteld is (*). Zy gelykt in Gewas naar het Reinevaren, maar de Bloemen zyn wit geftraald. Men vindt het in de Berg - Bosfchen van Duitfch-

(11) *Chrysanthemum* Fol. bipinnatis, Pinnis imbricatis, Caule striato multifloro. *Syst. Nat. Veg.* XIII. *Parthenium* Fol. tenuissimis, *Achillea caesuris*. *MICH. Gen.* 34. T. 29.

(12) *Chrysanthemum* Fol. Pinnatis inciso - serratis &c. *GOUAN Monsp.* 449. *R. Lugdb.* 174. N. 5. *Tanacetum mont. inodorum minori* *Flor. C. B. Pin.* 132. *Tanac. Leucanthemum.* *TABERN. Hist.* 379. β . *Tanacetum inod. Fl. majore.* *C. B. Pin.* 132. *Tanac. inodorum.* *DOD. Pempt.* 37. *LOB. Ic* 750.

(*) *Pyrethrum* Fol. pinnatis, Pinnis semipinnatis, acute Dentatis, *Flor. umbellatis.* *Helv. inchoat.* I. p. 40. N. 95.

IV. Duitſchland , Ooſtenryk , Switſerland en Provence.

AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

B. Geel geſtraalde.

XIII.
Chryſan-
themum In-
dicum.
Ooſtindi-
ſche.

(13) Chryſanth met enkele Eyronde , uitgeſneedene , hoekige , Zaagtandige ſpitſe Bladen.

Dit is een Plantgewas , uit China afkomſtig , doch op Java en elders in Ooſtindie veel geteeld wordende , onder den naam van *Chineefſche Mater* of *Moederkruid* , volgens RUMPHIUS , die aanmerkt , dat het in Reuk de Roomsche Kamillen gelykt ; wordende deswegen , als ook tot Sieraad , van het Maleiſche en Chineefſche Volk , zo Mans als Vrouwen , veel in 't Hoofdhaar gedragen . Zy zyn ook zeer grootſch op Ruikers van deeze Bloemen , inzonderheid wanneer dezelve groot zyn , Dikwils vindt menze op 't Porſelein geſchilderd . Ten opzigt van het Loof komen aanmerkelyke Verſcheidenheden in dit Kruid , naar de Groeiplaats , voor . Ik heb een ſchoonen Tak daar van uit Japan bekomen , wiens Bladen driekwabbig ingefneeden en getand zyn , veel naar die der Haagdoorn gelykende , de Bloemen van grootte als der

(13) *Chryſanthemum* Fol. ſimplicibus Ovatis &c. *Matricaria* *Sinenſis* &c. PLUK. *Amalib.* 142. T. 430. f. 3. RUMPH. *Amb.* V. p. 259. T. 91. f. 1. β. *Chryſanth.* *Maderasp.* PLUK. T. 160. f. 6. *Matricaria* *Sinenſis.* *Fl. Zeyl.* 421. BURM. *Fl. Ind.* 182.

der gewoone Maartel en dubbeld of volbladig,

IV.
AFDEEL.
XX.

(14) Chryfanth met enkele Wigvormige, eenigermaate gepalmde, veeldeelige stompe Bladen.

HOOFD-
STUK.
XIV.
Chrysan-
themum
Arcticum.
Noord-
sche.

Dit in de Noordoostelyke deelen van Asie en verder Oostwaards op 't Beerings - Eiland en in de Westelyke deelen van Noord - Amerika groeiend Kruid, geeft, uit een knobbeligen Wortel, slappe Stengetjes van een Span of een Voet hoog, met endbloemen van grootte als in de gewoone Chrysanthen.

(15) Chryfanth met gevinde Liniaale evenwydige, spitse effenrandige Bladen; de Bloemsteelen enkeld eenbloemig.

XV.
Pectinatum;
Gekamde.

In Italie en Spanje groeit deeze Soort, een klein Kruidje, met leggende Stengetjes en geelle Bloemen, op enkele Steeltjes. De Bladen vindt men by BARRELIER in de eerste, de Bloem en Gestalte in de laatste Afbeelding vertoond. Daar uit blykt de reden van den bynaam.

(16)

(14) *Chrysanthemum* Fol. simpl. Cuneiformibus &c. Pyrethrum Fol. longe petiolatis palmatis &c. GMEL. Sib. II. p. 203. T. 84.

(15) *Chrysanthemum* Fol. Pinnatis Linearibus parallelis &c. Chamæm. montan. BARR. Is. 457. Leucanth. fruticans. Is. 422: comparentur.

IV. (16) Chryfanth met omvattende Bladen, de
 AFDEEL. bovensten gefnipperd, de ondersten Zaags-
 XX. wyze getand.

HOOFD-
 STUK.

XVI.
 Chryfan-
 themum Se-
 getum.
 Koorn-
 landige.

Dit Kruid, naar de gewoone Tuin-Chry-
 fanthen gelykende, wordt by ons *Vokelaar* of
Geele Ganzenbloemen, geheten. Het komt op
 veele plaatsen van ons Land, in Zandige Bouw-
 landen, voor, hebbende somtyds de Bladen klein-
 ner, de Bloemen wit en geel bont, zo BOER-
 HAAVE aantekent. Dit zo gehate Onkruid,
 dat in Zandvelden van Duitschland gemeen is,
 hebben wy in Switserland nog niet gevonden,
 zegt HALLER. In de Boschen, Velden,
 Akkers van Provence, komt het voor. „ De
 „ Deenen mogen, volgens de Wet, geen zo-
 „ danig Onkruid op de Velden laten groeijen ;
 „ doch in Sweeden, daar het, omtrent het be-
 „ gin deezer Eeuw, met Koorn uit Jutland
 „ was overgebracht, worden 'er de Landen door
 „ versierd en de Reizigers vervrolykt door des-
 „ zelfs geele Bloemen, die uitmuntende Zon-
 „ nevolgers zyn”, zegt de Ridder. Dit zal
 zeker op woefte Velden zien : want zyn Ed.
 voegt 'er by, „ dat men het verdryft door in
 de

(16) *Chrysanthemum Foliis amplexicaulis* &c. GORT.
 Belg. 245. KRAM. Austr. 255. Fl. Succ. 699, 762. GOUAN
 Monsp. 449. R. Lugdb. 174. Chryfanth. Seg. vulgare glau-
 cum. MORIS. III. p. 15. S. 6. T. 4. f. 1. Chryfanth. Sege-
 rum. LOB. Ic. 552. Bellis lutea Fol. profunde incis. major.
 C. B. Pin. 262.

„ de Herfst te mesten , door om het tweede Jaar
 „ te oogsten , en den vyfden dag , na 't zaaijen ,
 „ op nieuws te eggen (*)” : welk ten opzigt
 van een Onkruid dat jaarlyks vergaat , en
 zig alleen door Zaad voortplant , iets byzonders
 schynt.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.

(17) *Chrysanth met Tongachtige stompe Zaag-*
tandige Bladen , de Kelkschubben egaal.

XVII.
Chrysan-
themum
Myconis.
 Rondbla-
 dige.

De Bladen zyn Tongachtig rond , in deeze
 Soort , die van zekeren MYCON den naam
 heeft. By C. BAUHINUS heet zy Geele Ma-
 delief met rondachtige Bladen. Zy gelykt an-
 ders naar de voorgaande zeer : maar de Bloem-
 steeltjes verdikken aan 't end niet ; zy heeft de
 Kelkschubben aan 't end rappig , de Bloem
 hoog geel en de Bloemkrans korter. De Groei-
 plaats is in de Velden van Portugal , Spanje en
 Italie.

(18) *Chrysanth met dubbeld gevinde Zaag-*
tan-

XVIII.
Italicum.
 Itali-
 aansche.

(*) *Expellitur Stercoratione Autumnali , Segete bisnii ,*
Occatione quinto die post Sementationem , novali. AHLEOF
Fl. Suec. II. p. 296.

(17) *Chrysanthemum.* Fol. Lingulatis obtusis serratis &c.
Chrysanth. Myconis. DALECH. *Hist.* 373. T. 873. *Chryf la-*
tifolium. J. B. *Hist.* III. p. 105. *Bellis lutea* Fol. subrotun-
 dis. C. B. *Pin.* 262.

(18) *Chrysanthemum* Fol. bipinnatis serratis &c. *Mant.*
 116. *Parthenium* Fol. tenuisf. *Achillea caesaris.* MICH. *Gen.*
 34. T. 29.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

XIX.
Chrysan-
themum
Millefolia-
rum.

Duizend-
bladige.

tandige Bladen, de Bloemstraalen van
langte als de Schyf en leggende Stengen.

(19) *Chrysanth met dubbeld gevinde getande
Bladen en leggende Stengen, de Bloem-
straalen korter dan de Schyf.*

Weinig verschillen deeze beiden, waar van
de eerste in Italie, de laatste in Siberie groeit.
Deeze heeft ook den Stoel geheel zonder Kaf-
jes, en behoort derhalve hier. Beiden gelyken
zeer naar het Duizendblad.

XX.
Bipinna-
rum.
Siberische.

(20) *Chrysanth met dubbeld gevinde, Zaag-
tandige Pluizige Bladen, de Bloemstraa-
len korter dan de Schyf.*

In kortheid der Straalblommetjes komt dee-
ze met de twee voorigen overeen, zo wel als
in het Loof, welk echter meer naar dat van
Reinevaren gelykt, want de verdeelingen zyn
breeder en wederzyds Wollig, doch van bo-
ven glanzig groen. Zy heeft insgelyks lange
Bloemsteeltjes met ééne Bloem, maar de
Bloemschyf is grooter. Het geheele Kruid heeft
een

(19) *Chrysanthemum* Fol. bipinnatis Dentatis &c. Antho-
mis Millefolia. *Sp. Plant.* 1263. *Achillæa* Fol. pinnatis &c.
MILL. *Ic.* 6. T. 9. *Pyr.* Fol. duplicato-pinnatis &c. GMEL.
Sib. II. p. 207. T. 86. f. 1, 2.

(20) *Chrysanthemum* Fol. bipinnatis Serratis Villosis &c.
Pyrethrum Fol. duplicato-pinnatis, Pinnulis incisis, Pe-
dunculis unifloris, GMEL. *Sib.* II. p. 205. T. 85. f. 1.

een sterken Geur van Averoon. Het groeit in IV.
 't wilde ongevaar een Voet hoog. AFDEEL.

(21) Chrysanth met Vindeelige ingesneeden HOOFD
 Bladen, die uitwaards verbreden. STUK.

XXI.
 Chrysan-
 themum Co-
 ronarium.
 Hoffie-
 rende.

In de Tuin Chrysanthen, dat Zaay-Bloemen
 zyn, tot sieraad der Bloemhoven, komen, als
 bekend is, Verscheidenheden voor, naar dat
 de Bloemen hooger of Zwavelgeel, of wit en
 geel bont zyn; want de zodanigen telt men
 evenwel onder de Chrysanthen. Ook vallen 'er
 met enkel Pypblommetjes, gelyk onder de A-
 frikaanen. De enkelde, als bekend is, worden
 weg gesmeeten, en men behoudt alleen die met
 gevulde Bloemen. In het Loof is naauwlyks
 verschil. De Bladen zyn wel fyner of grover,
 doch gelyken naar die van de Maartel of van
 het St. Jakobs-Kruid: dat is, zy zyn lang-
 werpig, wederzyds Vinswyze verdeeld, heb-
 bende die verdeelingen ingesneeden. Daar ko-
 men wel voor, die het Loof fyner gesnipperd
 hebben, doch dat de Bladen weezentlyk gevind
 zouden zyn, of met van elkander afgezonderde
 Vinnen (*), strookt niet met de Afbeeldingen

van

(21) *Chrysanthemum* Fol. Pinnatifidis incisus extrorsum la-
 tioribus. H. Cliff. 416. Ups. 263. R. Lugdb. 174. GOUAN
Monsp. 449. Chryf. Fol. Matricariae. C. B. Pin. 134. Chry-
 santh. Creticum. CLUS. Hist. 1. p. 334. MORIS. III. p. 16.
 S. 6. T. 4. f. 2, 3.

(*) Ik denk dat de verandering, ten opzigt van de be-
 paaling, *pinnatifidis* in *pinnatis*, welke men in *Syst. Nat.*

Bbb

222

IV. van dit Kruid, noch by BAUHINUS, noch
 AFDEEL. by MORISON, welke dezelve allerfynst
 XX. HOOFD- voorstellen (*): zo ook niet met die, welken
 STUK. WEYNMANN, op twee Platen, van de Ver-
 Overtollige scheidenheden deezes Kruids geeft. Ieder Ving-
 Vcelwyve- deeling behoudt ook de eigenschap van naar 't
 77. end breeder te worden in deeze *Chrysanthen*,
 die *Cretifche* genoemd worden, als van *Kandia*
 afkomstig zynde.

't Schynt, nogthans, dat 'er een aanmerke-
 lyke verandering ten deezen opzigte plaats heb-
 be, wanneer dit Kruid in 't wilde groeit. Im-
 mers de Heer HALLER, die zegt, dat het op
 twee Bergen in de Zuidelyke deelen van Swit-
 zerland gevonden zy, geeft het *omvattende ge-
 vind Bladen, met de Vinnen half gevind, spits
 getand en zeer breede Tongblommetjes* (†). Dat
 hy 'er deeze Soort door verftaa, blykt uit de
 aanhaalingen. Hy beschryft het als een gefleuf-
 de, gebladerde, Takkige Steng hebbende, twee
 Ellen hoog, die door getande Ooren der Bladen
 om.

aantref, een Drukfeil zal zyn, gelyk men 'er meer in
 heeft: want *Fol. pinnatis incis* betekent niets: het zou
 dan moeten zyn: *Fol. pinnatis Pinnis incis*, of *pinnato-
 incis* of *bipinnatis*: terwyl *Fol. pinnatifidis incis*, gelyk in
Sp. Plant. staat, zeer duidelyk en verftaanbaar en met de
 Natuur overeenkomstig is.

(*) *Chrysanth. Cret. Fol. viridibus profundius laciniatis*:
 MORIS. uts.

(†) *Fol. amplexicaulibus Pinnatis, Pinnis semipinnatis,
 acute dentatis, Semifosculis latissimis. Helv. inchoat. I. p. 42.*

omvat wordt, wier Vinnetjes fomtyds half, somtyds geheel gevind zyn, het uiterfte grootst: de Stengen boven eenbloemig: de Kelkblaadjes Eyronde, met fletse zoompjes (*); de Tongblommetjes zeer groot, zeer breed en kort, stomp drietandig, met de Schyf in de van zelf groeiende Plant geel (†). In Boheme, Moravie, Oostenryk hadt MATTHIOLUS dezelve veel vinden groeijen, zegt HALLER, doch twyfelt met reden, of die Autheur niet de Volkelaar of Geele Ganzenbloemen der Koornlanden bedoele, welke aldaar gemeen zyn. Zulks blykt nader uit de Afbeelding en beschryving der wilde Chrysanthen, by denzelven door CAMERARIUS, die zegt, dat dezelve, somtyds eens Mans langte overtreffen. Zouden niet onze Zaay-Chrysanthen daar van haare afkomst kunnen hebben.

Tot deeze Aanmerkingen gaf my een Tak aanleiding, welke, in Japan gevonden zynde, door den Heer THUNBERG *Chrysanthemum* Co-

(*) *Quod LINNÆUS vocat Scariosum esse*, zegt hy. Onze Ridder doet zulks, wanheer die Zoompjes uitsteeken en den Kelk weezentlyk *rappig* maaken, gelyk in 't *Gnaphalium*, *Xeranthemum* enz. Dus zegt hy van het *Chrys. Myconis*: *Calyx Squamis apice scariosis*; terwyl het algemeene Kenmerk van dit Geslacht is, de Kelkschubben Vliezig gerand te hebben.

(†) Hier op heeft hy deeze Aantekening: *Sudasæ Argentum vivum. Mus. Rust. Vol. I. N. 67. Vol. IV. N. 71.* Wat dit betekene is my tot nog toe duister.

Bbb 2

IV. *Coronarium* is getekend; hoewel hy, zo veel
 AFDEEL. ik kan zien, bezet is met volkomen gevinde
 XX. HOOFD. Bladen, die de Vinnen Vindeelig hebben en
 STUK. naauwlyks naar 't end verbreeden. De middel-
 Overvullige
 Veelwyve-
 77. Stengbloem is met eenbloemige gebladerde Steel-
 len omringd, die rappig gerande Kelken draagen;
 de Tongblommetjes vry groot en breed: anders
 zou dit Gewas my voorkomen veeleer tot de
 voorgaande Soort, daar het in Loof byna mede
 overeenstemt, te behooren.

XXII. (22) *Chrysanth met alle Blommetjes eenvormig*
Chrysan-
themum
Flosculo-
sum.
 tweeſlagtig.

Onge-
 ſtraalde. Deeze, wier Groeiplaats in Afrika en op 't
 Eiland Kandia gesteld wordt, is *Gedoornde Ma-*
delief getyeld, onder welken naam ALPINUS
 het Zaad ontvangen hadt van IMPERATUS,
 dat hem dit zeer fraaije Plantje voortbragt. 't Is
 een laag Heestertje, met Lancetvormige Bland-
 jes, op de kanten gedoornd en styf. De Steng,
 die Takkig is, heeft op 't end Goudgeele, ron-
 de Bloemhoofdjes, elk op een byzonder Steeltje.

Tot deeze Soort betreft de Ridder ook dat
 Kruid, in Barbarie gevonden, te vooren *Cotula*
grandis genaamd, hebbende een Steng van drie
 Voer-

(22) *Chrysanthemum* Flosc. omnibus uniformibus herma-
 phroditicis. *H. Cliff.* 417. *R. Lugdb.* 174. *GOUAN Monsp.*
 449. *Bellis spinosa Foliis Agestati.* *C. B. Pin.* 262. *MORIS,*
 III. S. 6. T. 9. f. 16. *Bellis spinosa.* *ALP. Exot.* 327. *T.*
 326. *β. Cotula grandis.* *Sp. Pl.* 1257. *Mant.* 473.

Voeten hoogte en op 't end derzelve een zeer groote geele Bloem. Want, de Blommetjes in vyven gedeeld zynde, behoort het niet tot het Geslacht van Koedille: zo dat deeze Soort in grootte aanmerkelyk verandere.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

De geele Ganzebloemen, voorgemeld, vallen in Egypte. Zy komen ook aan de Kaap der Goede Hope voor, volgens den Heer N. L. BURMANNUS, die insgelyks de laatst beschreevene Soort, als in Afrika groeiende, onder de Kaapfen optekent en daar by voegt een *Heybladige Chrysanth*, door wylen den ouden Heer in Plaat gebragt (*). Ik heb een vierde, die tot onze Derde Soort schynt te behooren, als gemeld is.

M A T R I C A R I A. Maartel.

Van het voorige onderscheidt zig dit Geslacht, dat ook een naakten Stoel en geen Zaadpluis, den Kelk half Kogelrond en uit Schubben samengesteld heeft; door de randen van den Kelk niet rappig te hebben, maar spits gepunt. Het bevat zes Soorten, als volgt.

(1) *Maartel met samengestelde vlakke Bladen*, I.
Matricaria Parthenium.

(*) *Leucanth. Fruticosum* Fol. linearibus confertis. BURM. Gemeene.
Afr. T. 58. f. 2.

(1) *Matricaria* Fol. compositis planis &c. *Syst. Nat. XII.*
Gen. 967. Veg. XIII. p. 643. Mat. Med. 400. GORT. Belg.

Bbb 3

246.

IV.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

de Blaadjes Eyrond ingesneeden; de Bloem-
steelen Takkig.

Overtollige
Veelwyve-
ry.

Dat Kruid, welk men in 't Latyn *Matricaria* en naar deezen naam in 't Fransch *Matricaire*, in 't Hoogduitsch *Mutterkraut*, by ons *Moederkruid* of *Mater*, en ook wel *Maartel* noemt, heeft wegens zyne eigenschap dien naam. De Engelschen noemen het, ik weet niet om wat reden, *Feverfew*. Het groeit in de middelste deelen van Europa, als ook by ons, in 't wilde; maar in de Tuinen komt het met gevulde Bloemen voor. Ook valt het met gekrulde Bladen en met ongestraalde Bloemen. De Heer HALLER houdt het in Switserland voor een uitheemsch Gewas, door den tyd genaturalizeerd en misfchien zou dit ook wel ten opzigt van onze Provinciën kunnen plaats hebben; doch van waar is het dan afkomstig? LOBEL noemt het *Moederkruid van ons Land*, en zegt dat het overal, op dorre plaatsen langs de Wegen, en op ruuwe kanten van de Hoven groeit, krygende in Engeland, door oeffening en verplanten, schoone dubbelde Bloemen (*).

De

246. KRAM. *Austr.* 256. GOUAN *Mensp.* 450. H. *Cliff.* 413.
R. *Lugdb.* 173. *Matricaria* vulg. f. *fativa*. C. B. *Pin.* 133.
Matricaria. DOD. *Pempt.* 35. *Matricaria nostras*. LOB. *Is.*
751.

(*) Dat de Engelschen ten tyde van LOBEL, en dus ruim twee Eeuwen geleeden, reeds middel geweeten hebben,

De Gestalte zal ik door beschryving weinig ophelderen. 't Zy genoeg gezegd, dat het de Stengen ongeveer drie Voeten hoog, Takkig, heeft, met ruuwe Bladen, die aan den Steel ingesneeden Vinblaadjes hebben: de Steng aan 't end een Tuil van wit gestraalde Bloemen. Het is van een sterken niet aangenaamen Reuk, en wordt van ouds her gehouden voor een kragtig afdryvend middel, ten opzigt van de Stonden; weshalve het *Parthenion* genoemd werdt by

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

om door *lubben, snyden, verplanten en ontydig kwellen*, gelyk hy zig uitdrukt, niet alleen de Kleuren der Bloemen te *verfraaijen*, en dezelve *twee of driemaal 's Jaars* te doen bloeijen, maar ook van enkele *dubbelde*, en, van dubbelde, *Bloemen met Kindertjes* te maaken, blykt uit zyne Plantbeschryving; maar zonderling is 't, dat hy zulks aan de Vrouwtjes toefchryft (Nederd. bl. 83.) Dit is derhalve niets nieuws, daar Doktor HILL, in zeker Werkje, zo veel ophef van maakt, gelyk ik gemeld heb, (I. STUK, bladz. 77.) Het één en andere gelukt best in sommigen der Samenteeligen (*Syngenesia*), gelyk de Madelieven, Goudsbloemen, enz. En, alzo de dubbelde of *Volbloemigen* onder dezelve niet, gelyk dikwils in anderen plaats heeft, onvrugbaar zyn, maar zeer goed Zaad geeven: gelyk in de Afrikaanen en Chrysanthen blykt: en ondertuschen die Dubbelheid meest daar in bestaat, dat de Trechterblommetjes Tongblommetjes worden, terwyl de Tongblommetjes der Straalbloemen meest maar alleen Vrouwelyk zyn; zo zou het naspooren van deeze verandering een niet onaartige Liefhebbery uitmaaken. In ander slag van Bloemen beweert Doktor HILL, dat de *dubbelheid* ontstaar, wanneer de Meeldraadjes, door overtollig Voedzel, Bloemblaadjes worden: weshalve dan ook die Bloemen, gelyk in Violetten, Hyacinthen enz. meest onvrugbaar zyn.

Bbb 4

IV. by de Grieken. Het is voor de Pynen der
 AANDEEL. Kraamvrouwen ook dienstig; waar van het moog-
 XX. lyk den eerstgemelden naam heeft. Tegen Gra-
 HOOFD. veelige en andere Verstoppingen, als mede
 STUK. tegen de Waterzugt, heeft men het met
 vrugt gebruikt: doch, dewyl het van een hee-
 ten aart is, moet men het niet ingeeven daar
 Ontsteeking plaats heeft, of gevreesd wordt.
 Uitwendig opgelegd, kan het koude Gezwellen
 als ook het Zog der Borsten doen verslaan.

II.
Matrica-
ria Mari-
tima.
 Zeekants,

(2) Maartel met den Stoel half-Kogelrond, de Bladen dubbeld gevind, eenigermaate Vleezig, van boven verhevenrond, van onderen gekield.

In Sweeden is deeze gevonden, die naar de overblyvende laag Zee-Kamille van RAY gelykt. Dezelve heeft de Bladen kort, dik, donkergroen, aan de bovenzijde rondachtig, aan de onderzijde met een scherpte in 't midden, aan den rand omgeboogen. De Bloemen zyn wit getraald, en hebben den Kelk Vleezig gerand: zo dat dit Kruid eigener behooren zou tot het voorige Geslagt.

III.
Suaevolens.
 Welrieken-
 de.

(3) Maartel met den Stoel Kegelachtig, de Straa-

(2) *Matricaria* Recept. hemisphaericis &c. Chamæmelum Maritimum perenne humilius &c. RAJ. *Angl.* III, p. 186. T. 7. f. 1. Cham. maritimum. *It. Westgoth.* 148.

(3) *Matricaria* Recept. Conicis &c. GORT. *Belg.* 246. *Fl. Suec.*

Straalen omgeboogen, de Kelkschubben aan den rand gelyk. IV.

AFDEEL.
XX.

(4) *Maartel met den Stoel Kegelachtig, de Straalen uitgebreid, de Kelkschubben aan den rand gelyk.* HOOPD-STUK.
IV.

Matricaria Chamomilla.
Kamille.

Deeze beiden komen als *Wilde Kamille* in Europa, en wel zeer veel in de Bouwlanden, of ook aan den Zeekant, voor. De gemeene naam van den Griekfchen *Chamæmelon*, wiens oifprong van den Reuk af te leiden is, met weinig verandering herkomstig, is in 't Franfch *Camomille*, in 't Engelsch *Cammomile*, in 't Hoogduitsch *Camillen* en by ons *Kamillen* of ook *Kermillen*, naar de uitspraak. In Sweeden geeft men, aan dit Kruid, in byzondere Landschappen een byzonderen naam. Die van Upland noemen het *Hwitört*, die van Medelpad *Gärdblomster*, die van Schonen *Commente-Blomster*, enz. Het wordt in 't Griekfch ook *Anthemis* of *Anthemion* geheten, wegens de menigvuldigheid van

Succ. 701, 766. GMEL. *Sib.* II. p. 200. *Chamæmelum tenue incisum* &c. *Cup. Cath. Suppl.* 17. *Anth. odorata*. LOB. *lc.* 770.

(4) *Matricaria* Rec. Con. Rad. patentibus &c. *Mat. Med.* 402. GORT. *Belg.* 246. *Fl. Succ.* 702, 764. GOUAN *Monsp.* 450. KRAM. *Austr.* 256. GMEL. *Sib.* II. p. 200. *Matric. Fol. supradecom.* Setaceis &c. R. *Lugd.* 173. *Chamæmelum* vulg. f. *Leucanth. Dioscoridis.* C. B. *Pin.* 135. *Anthemis* vulg. f. *Chamomilla.* LOB. *lc.* 770.

Bbb 5

IV. van Bloemen. Zo wel de eene als de andere
 AFDEEL Soort valt in Rusland en Siberie overvloedig.
 XX.
 HOOFD- Het weinige verschil in de bepaalingen geeft
 STUK. genoegzaam te kennen, dat deeze beiden zeer
 Overtollige
 Veelwyve-
 77. naa met elkander overeenkomen. Het onder-
 scheid der Zaa den, welke in de eerste, volgens
 VAILLANT, witachtig zouden zyn (*), heeft
 de Heer G M E L I N bevonden niets uit te doen;
 alzo die in de Welriekende ook wel zwartachtig
 of zwart gestreept voorkomen. De laatste is
 gantsch niet zonder Reuk, en daarom kan men
 ze altyd zo gemakkelyk niet onderscheiden.

Het Kruid is door zyne ongemeen fyne ver-
 deeling en door zyn gebruik zeer bekend, zo
 wel als de Bloemen, 't zy versc h of gedroogd
 zynde, tot een Middel verstrekkende tegen
 verscheide Kwaalen, inzonderheid Koortsen,
 Kolyk, Graveel en allerley Slymige Verstoppin-
 gen der Ingewanden. Men kan het Afkookzel
 of Aftrekzel inneemen; gelyk ook de Bloemen,
 uitwendig, in Pappen worden opgelegd of in Kly-
 steeren gebruikt; maar die van de *Edele* of
Roomsche Kamille, vervolgens te beschryven,
 zyn uitmuntender (†). ()

(*) *Matricaria Leucanthemos annua suaveolens*, Chamæ-
 meli folio. *Ovariis albicantibus*, noemt VAILLANT deeze, dat
 zekelyk *Witachtige Zaa den* beduidt. Hoe vreemd ook en hoe
 oneigen dit gebruik, van *Ovarium* voor *Ovum*, voorkome:
 moet men zulks de Franschen, die dikwils wat *extrava-*
gant in hunne denkbeelden zyn, niet kwaalyk neemen. Van
 de andere zegt hy, *Ovariis nigricantibus. Ovaria cur non*
Ovula et quid opus est Ovulis ubi Semina suppetunt: zegt ten
 dien opzigte DILLENIIUS. Vol. I. p. 138. Zie *Mem.* 1720. p. 370.

(†) Vide *Anthemis nobilis*, hier agter.

(5) Maartel met dubbeld gevinde Bladen en eenzaam Bloemsteelen. IV.
AFDEEL.
XX.

Deeze, die Loof als van het Duizendblad, met de Blaadjes Zilverkleurig en doorgaans gepaard heeft, is in de Levant door den vermaarden TOURNEFORT gevonden en in de Europeische Tuinen voortgeteeld. Zy bereikt ongeveer anderhalf Voet hoogte. HOOFD-
STUK.
V.
Matricaria Argentea.
Zilverkleurige.

(6) Maartel met Lancetvormige onverdeelde gladde scheeve Bladen. VI.
Asteroides.
Sterre-
bloemige.

Uit Zaad van Pensylvanie is deeze in de Upsalsche Tuin geteeld. Zy hadt een Steng van twee Voeten hoogte, met een styve Pluim van eenbloemige Steeltjes, ieder op 't end een plachtige geschubde Kelk hebbende, met een Bloem, in 't midden geel, aan den omtrek roodachtig wit: de Zaaden plat, met een vyftandig randje gekroond.

C O T U L A. Koedille.

Dit Geslagt heeft den Stoel byna naakt; het Zaad-

(5) *Matricaria* Fol. bipinnatis, Pedunc. solitariis. *H. Cliff.* 415. *R. Lugdb.* 173. *GOUAN Monsp.* 450. *Chamamelum Orleanum Millefolii folio.* *TOURNE. Cor.* 17.

(6) *Matricaria* Fol. Lanceolatis integris glabris obliquis. *Mant.* 116. *WILM. Phil. Trans.* 1765. p. 94. *Aster Amer.* Fl. albo, Folio Lactucz purpurez. *RAJ. Suppi.* 160.

IV. Zaadkuijfe is een Zoompje ; de Blommetjes
 AFDEEL. van de Schyf zyn vierdeelig ; de Straalblomme-
 XX. tjes (*) gebrekkelyk. Het bevat de negen vol-
 HOOFD- STUK. gende Soorten.

I.
Cotula An-
themoides.
 Kamilach-
 tige.

(1) Koedille met Vinswys veeldeelige verbree-
 de Bladen en ongestraalde Bloemen.

Naauwlyks een half Voet hoog valt dit Plan-
 tje, dat Bladen als van het Hertshoorn-Kruid
 of grove Kamille heeft, schynende dat gene te
 zyn, 't welk PLUKENET onder den naam van
 uitheemsch Chrysanthje voorgesteld hadt, zyn-
 de uit Zaad van 't Eiland St. Helena gesproo-
 ten. Het zelfde vindt men in Spanje en een
 dergelyk schynt ook in Egypte te groeijen. De
 Bloemen zyn Kogelrond, knikkende en geel van
 Kleur; de Kelk is niet geschubd.

(2)

(*) *Corollula Disci quadrifida*, *Radii fere nulla*, heeft
 LINNEUS. Ik weet niet wat dit anders zeggen wil: want
 schoon wel de twee eerste en andere Soorten geen Straal-
 krans hebben, is die nogthans in de meeste blykbaar. En in
Gen. Plant. wordt gezegd, dat 'er meer dan twintig Vrou-
 welyke Blommetjes in de omtrek deezer Bloemen zyn; doch
 die hebben geen Blaadje.

(1) *Cotula* Fol. pinnato-multifidis &c. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 968. *Veg.* XIII. p. 644. *H. Cliff.* 417. *R. Lugdb.* 173.
Ananthocyclus Chamomillæ folio. VAILL. *DILL. Elsb.* 26.
 T. 23. f. 25. Chrysanth. exot. perpusillum nudum foliis Co-
 ronopi. PLUK. *Alm.* 101. T. 274, f. 6. β. *Artemisia Niloti-*
ca. Sp. Plant. 1188.

(2) Koedille met Borstelig gevinde veeldeelige IV!
 Bladen en ongestraalde knikkende Bloemen. AFDEEL.
 XX.

In Spanje en de Zuidelyke deelen van Eu- HOOFD-
 ropa groeit deeze, die door haare Goudkleurige STUK.
 Bloemen uitmunt, zynde door VAILLANT II.
 aangemerkt als eene Verscheidenheid van de *Cotula*
 Roomfche Kamillen. Voorts komt dit Kruidje *Aurea.*
 de voorige Soort zeer naby. *Goud-*
kleurige.

(3) Koedille met Vindeelige vlakke, naakte III!
 gestippelde Bladen, een opstaande gestrek- *Striata.*
 te Steng en gestraalde Bloemen. Gestrekte.

Om dat de Straalblommetjes van dat Kaap-
 fe Plantje ook gebrekkelyk zyn, als naauwlyks
 Styl of Stempel hebbende, zo brengt de Rid-
 der hetzelve hier t'huis, niettegenstaande de
 Heer BERGIUS daar van een nieuw Geslagt
 gemaakt hadt, onder den naam van *Lidbec-*
kia, daar hy den bynaam van Gekamd aan
 geeft, dewyl de Bladen als Kamswyze verdeeld
 zyn. 't Is daar in zeer byzonder, dat zy de
 geheele onderfte Oppervlakte met uitgeholde
 Stippen of Putjes hebben. Dit Plantje, van de
 Kaap

(2) *Cotula* Fol. Pinnato-Setaceis multifidis &c. LOEFL.
Jin. 163. *Chamamelum Aureum peregr.* Cap. sine foliis. J.
B. Hist. III. p. 119.

(3) *Cotula* Fol. pinnatifidis planis nudis punctatis &c.
Mant. 287. *Syst. Nat.* XII. p. 734. *Lidbeckia pectinata.*
BERG. Cap. 306. T. 5. f. 9.

IV. Kaap afkomstig, was te vooren reeds door den
 AFDEEL. Hoogleeraar BURMANNUS aan den Ridder
 XX. medegedeeld. Het groeit omtrent een Voet
 HOOFD- hoog, de Bloemen zyn wit gestraald en vry
 STUK, groot.

IV. (4) Koedille met Lancetvormig Liniaale om-
 Copula Co- vattende Bladen die getand zyn; de Bloemen
 ronopifolia. ongestraald.
 Heris-
 hoornige.

Dat dit Kruidje, van de Kaap afkomstig; thans op overstroomde Landen in Oostvriesland, by Embden, groeijen zou, zo de Heer MOEHRING wil (*), is zonderling. Men vindt het ook in Deenemarken, volgens OEDERUS. De vermaarde VAILLANT maakte een Geslacht, waar aan hy, wegens 't ontbreken van de Straalkrans of van de Tongjes der Straalblometjes, den naam van *Ananthocyclus* gaf, en hier toe betreft hy deeze, zo wel als de eerste Soort. Dit laatste groeit niet hooger, en is een

(4) *Cotula* Fol. Lanceolato - Lin. &c. *H. Cliff.* 417. *Ups.* 266. *R. Lugdb.* 173. *Ananthocyclus* *Coronopi* folio. *V. DILL.* *Elth.* 27. *T.* 23. f. 26. *Chrysanth.* *Exot.* minus. *BREYN.* *Cent.* 156. *T.* 76. *Bellis annua* *Capite* aphylo luteo &c. *MORIS.* III. S. 6. *T.* 6. f. ult. *OED. Dan.* 341.

(*) *Eph. Nat. Cur.* 1742. Vol. VI. p. 298. Die Heer zou, om deeze reden, alle plaatselyke onderscheiding der Planten, in de Soortnaamen, willen verworpen hebben; dit misschien niet ondienstig ware. Beter worden zy, gelyk hier, door eenige hoedanigheid onderscheiden; doch dit valt altoos zo gemakkelyk niet.

een jaarlyks Kruidje, dat een flappen Reuk van Maartel of Kamille heeft. Het bloeit van 't begin van July tot den Herfst.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
V.
Cotula
Viscosa.
Lymerige.

(5) Koedille met Lierachtig gevinde Bladen en gestraalde Bloemen.

Te Vera Cruz groeit deeze, die door haare Lymerigheid uitmunt en sterk is van Reuk. Het is een leggend of hurkend Plantje, van een Span hoog, met Bladen byna als van het Kruiskruid; de Bloemen zitten op korte Steeltjes en hebben een klein Straalkransje.

(6) Koedille met het Bloemkasje van onderen Tolachtig uitgezet; de Bloemen gestraald.

VI.
Turbinata.
Tolkel-
kige.

In de Europifche Tuinen komt dit Kaapfe Zaay-Plantje voort, 't welk *Wollige Ethiopifche Kamille* van BREYN genoemd is en onder dien naam ook by MORISON, doch met een flegte navolging van het Loof, afgebeeld. BREYN vergelykt de Blaadjes niet in Wolligheid gelyk hy zegt, maar in grootte en figuur, by die der jonge Blaadjes van het Geele Duizend-

(5) *Cotula* Fol. Lyrato-Pinnatis, Flor. Radiatis. *H. Cliff.* 417. *Jacobæa* Amer. odorata *Viscosa* &c. HOUST. *Msf.*

(6) *Cotula* Receptaculis subtus inflatis turbinatis. *H. Cliff.* 417. *Ups.* 268. *R. Lugdb.* 173. *Chamæmelum* *Æthiopicum* Lanuginosum. BREYN. *Cent.* 148. T. 73. MORIS. III. S. 6. T. 12. f. 14. *Cotula* Afr. Calyce eleganti casio, *TOURNEF. Inf.* 495.

IV. zendblad; naar welken zy, in zyne Afbeelding,
 AFDEEL. ook gelyken, als zig enkeld gevind, met zeer
 XX. finale Vinblaadjes, vertoonende. MORISON
 HOOFD- maaktze breeder, Lancetvormig, geenszins met
 STUK. die der Roomfche Kamille of van het Herts-
 Overtollige hoornkruid, gelyk hy zelf zegt, en die op de
 Westwyve- zelfde Plaat, daar nevens, (Fig. 1 en 15,)
 ry. ten toon staan, ftrookende. De Bloemen zyn
 ook fober nageaapt uit de Afbeelding van BREYN,
 die dit Kruidje aldus befchryft.

„ Deeze geheel nieuwe Kamille, my door
 „ den Edelen Heer VAN BEVERNINGK pre-
 „ fent gedaan, is inderdaad zeer fraay en zeld-
 „ zaam. Zy groeit aan de Kaap byna op de
 „ zelfde manier als de Roomfche Kamille, doch
 „ met kleiner Wollige Bladen, welke in groot-
 „ te en figuur eenigszins naar de jonger Blaad-
 „ jes van het Geele Duizendblad gelyken. Uit
 „ de toppen der Takjes, tufchen de Bladen,
 „ komt een Steeltje, ongeveer een Handpalm
 „ lang, dun en glad, boven uitloopende in
 „ een glad geftreept Hoofdje, uit den groe-
 „ nen witachtig en als bedaauwd, met groote
 „ ftompe Tanden in den omtrek gekroond,
 „ en allengs verdikkende. Deszelfs midden
 „ beftaat een Bloem als der gemeene Kamille,
 „ de Schyf uit menigvuldige zeer kleine geele
 „ Pypjes famengefteld, en met zeer kleine
 „ witte Blaadjes, als die der knikkende Aftcr
 „ van COLUMNA, omringd hebbende, zeer
 „ fraay op 't Oog. Na 't bloeijen volgt een
 „ me.

menigte van zwarte Zaadjes kleiner dan **IV.**
 der Reukelooze Kamille." Hy erkent, dat de **AFDEEL.**
XX.
 Bloem aanmerkelyk van die van dat Kruid ver- **HOOFD.**
 schille, en, volgens zyne Afbeelding, zouden de **STUK.**
 Straalblommetjes korter zyn dan de Kelkpun-
 ten (*).

(7) Koedille met drievoudig gevindē Bladen, **VII.**
 die spitse slipjes hebben, een opstaande *Corula Tanacetifolia.*
 Stengen getuilde Bloemen, welke ongestraald **Reineva-**
 zyn. **renbladige**

Deeze Soort heeft naauwlyks Vrouwelyke
 Blommetjes en is, om dat de middel-Blomme-
 tjes vierdeelig zyn, hier t'huis gebragt. Hét is
 een jaarlyks Gewas, waar, toe volgens de laat-
 ste Aanmerkingen van LINNÆUS, het *Laag-*
Heesterige Reinevaren (†), dat 'er bevoorens
 toe betrokken was, niet behoort.

(8) Koedille met gepaarde, drieribbige, **Hart-** **VIII.**
VOR- *Verbesina.*
imige. *Hartvor-*

(* Dit schynt LINNÆUS ook te willen, wanneer hy zegt:
Corollæ Radius brevissimus ovatus, albus subtus ruber. Mant.
 473.

(7) *Corula* Fol. tripinnatis Lacinulis acutis, Caudē erecto,
 Flor. Flosculosis Corymbosis. *Mant.* 473.

(†) *Tanacetum Suffruticosum. Sp. Plant.* 1183.

(8) *Corula* Fol. oppositis trinerviis Cordatis crenatis &c.
Am. Acad. V. p. 407. *Tanacetum Herbaceum erectum &c.*
BROWN. Jam. 316. *Chrysanthemum Sylvaticum repens mi-*
nus, Chamædryos folio, Fl. luteo nudo &c. SLOAN. Jam.
 126. *Hist.* I. p. 262. *T.* 155. f. 2.

C C C

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

vormige gekartelde Bladen , en tweelingse
gesteelde gestraalde Bloemen.

Op Jamaika groeit dit Kruidje , dat door zyne Hartvormige gekartelde Bladen zeer van de andere Soorten verschilt (*). SLOANE vergeelykt het Loof by dat van Gamanderlyn , en zegt , dat het Snuitig Zaad geeft. Aan 't end der Stengen draagt het geele Bloemhoofdjes.

IX.
Cotula
Capensis.
Kaapfe.

(9) Koedille met gevinde , eenigermaate Vleezige , rondachtige Bladen , de onderste byna dubbeld gevind , de Bloemen gestraald.

Onder den bynaam van *Kaapfe* , die de afkomst aanduidt , stelt LINNÆUS hier deeze Soort voor , welke zyn Ed. te vooren *Kaapfe Maartel* getyeld hadt , hebbende zyn Ed. , ten laastfen , om dat de Schyfblommetjes vierdeelig zyn , dezelve in dit Geslagt geplaatst (†). Het Kruidje , zegt hy , gelykt zeer naar de Gemeene

ne

(*) *Generis vix Naturalis species*: zegt 'er de Ridder zelf van; *Mant.* 473 : waar uit blykt , hoe zeer zyn Ed. de Planten naar de Natuurlyke Orde , dat is naar de Gestalte enz. getragt heeft te schikken.

(9) *Cotula* Fol. pinnatis subcarnosis teretiusculis *Sec. Mant.* 287. *Matricaria Capensis.* *Mant.* 115. *Matric. Africana.* BERG. *Cap.* 296. *Chamzmelum Afr. annuum* , Petalis Fl. brevibus , magisque sparsis. RAJ. *Suppl.* 224. *Cham. Leucanth. crass. fol. e Cap.* Bonz *Spei.* FLUK. *Mant.* 45.

(†) *Simillima Matricaria Chamomilla* , sed Flosculi Disci quadrifidi ; ergo Genus *Cotula* intrabit. *Mant.* 287.

ne Kamille, hier voor beschreeven. Ook betreft zyn Ed. daar toe de *Afrikaansche Matricaria* van den Heer BERGIUS, die wederom een Plantje, welk SEBA uit Afrikaansch Zaad op gekreegen hadt en afgebeeld (†), hier t'huis brengt. Gedagte Heer, nogthans, zegt duide- lyk, dat de Schyfblommetjes, in hetzelfde, *vyf- deelig* zyn (‡). By SEBA wordt gezegd, dat de boorden der Buisachtige Bloempjes *in vier of vyf Tandjes* gekorven zyn. BERGIUS be- schryft de Bladen als glad, ongesteeld, dubbeld Vindeelig; de Vinnetjes Liniaal, evenwydig, de ondersten klein, de bovensten trapswys' lan- ger, Vindeelig en spits. SEBA zegt alleen, dat zy menigvuldig, fyn doorsneden, vrolyk groen, *zonder Reuk* of uitmuntende Smaak en, nog jong zynde, *Haairig* zyn; terwyl BERGIUS 'er den Geur van het gewoone Moederkruid aan geeft, en aanmerkt, dat de Plant, in ons Kli- maat uit Zaad geteeld, Kruidig is, maar Hee- sterig op de natuurlyke Groeiplaats.

De Hoogleeraar N. L. BURMANNUS geeft, behalve de *Kamillachtige, Hertshoornbladige en Tolkelkige*, onder de Kaapse Planten ook een *Vlaschbladige Cotula* op, die, volgens zyn Ed., ruige Liniaale Blaadjes en ongestraalde Bloemen heeft. Ik heb Plantjes van de Kaap ontvangen, die

(†) SEB. *Thes.* I. p. 24. T. 16. f. 2.

(‡) Corolla Disci hermaphrodita lutea, tubulosa, quin- quefida. BERG. *Cap.* 296.

IV. die ik eerst dagt de Tolkelkige te zyn; doch,
AFDEEL. by nader onderzoek, bevind ik dezelve, en
XX. ten opzigt van de Bloem en ten opzigt van het
HOED- Loof, aanmerkelyk te verschillen: terwyl zy,
STUK. wegens de gestraalde Bloem, niet tot het Herts-
Overtollige
Veebwyve-
 77. hoornige behooren kunnen en van het laatste,
 dat volgens BERGIUS een geschubden Kelk
 heeft, ook in andere opzigten afwyken; hoewel
 zy wederom daar mede overeenkomen, door-
 dien de Kelkschubben rappig gevlied zyn, en
 zeer, wat de Bloemen aangaat, strooken met
 het gene by SEBA is afgebeeld.

X. Ik geef de Afbeelding van dit Kaapse Kruidje
Pumila.
 Zeer
 kleine.
 Pl. LXIX.
 Fig. 4. in Fig. 4, op PL. LXIX, onder den bynaam
 van *Zeer kleine*: want de Steng bereikt, op ver-
 naa, geen Span hoogte, gelyk die van de voo-
 rige Kaapse, en komt by de hoogte der Tol-
 kelkige nog minder te pas, wanneer men 't ge-
 heele Kruid neemt. Uit een Worteltje, dat zig
 in Vezels scheidt, geeft het Hertshoornig zeer
 fyn verdeelde Blaadjes, die een Plantje maa-
 ken, welks Stengetje om laag bezet is met ge-
 vinde Blaadjes, van dergelyke fynte. Dit komt
 met geen der beide gemelde Soorten overeen.
 De Blaadjes en het Stengetje hebben een zeer
 fyne Haaitigheid. Boven verbreedt zig hetzel-
 ve, en maakt dus een Tolachtig voetstuk van
 de Bloem, als bestaande uit Sleufswyze Afdee-
 lingen, met Strookjes allengs verbreedende, tot
 dat zy de Blaadjes worden van den Kelk, wel-
 ke omgekeerd Hartvormig zyn. Zy hebben een
 bree-

breede Vliezige tip, buiten welke de Straal-^{IV.}
 blommetjes, met haar Tongetje, aanmerkelyk ^{AFDEEL.}
 uitfteeken. Gedagte Kelkblaadjes fchieten zy-^{XX.}
 delings een weinig over malkander, doch zyn ^{STUK.}
 van gelyke hoogte. Zy bevatten een menigte ^{Polygamia}
 van zeer kleine Blommetjes, die my fcheenen ^{superflua.}
 in vieren gedeeld te zyn, en de Straalblomme-
 tjes, wier getal ook redelyk groot is, hebben
 een Pypje, waar in ik naauwlyks Vrugtmaaken-
 de deelen kon befpeuren, zynde aan 't end
 rondachtig getipt. Van 't Zaad heb ik opge-
 merkt, dat hetzelve zig als in een Vliezig Kas-
 je beflooten vertoont, zonder Kaf of Pluis.
 Het onderftuk of de voet van den Kelk heeft
 nog blyken van dien blaauwachtig witten Waas-
 fem, welke de Tolkelkige Koedille verfiert: zo
 dat dit Kruidje naast aan die Soort zou komen.
 Mifchien is het, 'gelyk meer andere Kaapfe
 Planten waarfchynlyk maaken, uit een Over-
 spelige bevrugting gefprooten.

A N A C Y C L U S. Ringbloem.

De Bloemen in dit Geflagt een Ringetje om
 de Schyf hebbende, is daar van de naam ont-
 leend. De Blommetjes zyn door Kafjes van el-
 kanderd afgezonderd: het Zaadknijfe is uitge-
 rand en de Zaden hebben Vliezige zyden. Het
 bevat de vier volgende Soorten.

Ccc 3

(1) Ring-

IV. (1) Ringbloem met Limiaale, meer samenge-
 AFDEEL. XX. stelde Bladen, die vlakke gesneeden Slip-
 HOOFD- pen hebben.

I. Zo het vreemd is, dat de Zeer groote Asia-
Anacyclus tische Kamille (*) een zelfde Plant zy met de
Creticus. Zeer kleine Kandiasche Koedille; nog zonder-
 Kan- linger vind ik, dat dit Plantje bovendien aande
 diaasch. Kaap der Goede Hope groeije. BOERHAAVE, nogthans, merkt aan, dat zy zeer weinig
 verschillen en de Heer N. L. BURMANNUS hadtze in 't Kruidboek van OLDENLAND
 gevonden.

II. (2) Ringbloem met samengestelde Borstelige
Orientalis. spitse regte Bladen.
Levantisch.

Deeze, door den vermaarden TOURNEFORT ook in de Levant gevonden, is door den grooten BOERHAAVE, doch kleiner dan natuurlyk, in Afbeelding gebracht. De Stoel is naakt, volgens VAILLANT, zegt LINNÆUS:

(*) In *Indice Plantarum H. Lugdb. Batavi*, waar uit BOERHAAVE zelf dit genomen had, staat *Marinum* in plaats van *maximum*; welk laatste mischien een Drukfeil zal zyn.

(1) *Anacyclus* Fol. decompositis Linearibus &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 969. *Veg.* XII. p. 645. *H. Cliff.* 417. *R. Lugdb.* 171. *Cotula* Cretica minima, Chamæmeli folio, Capite inflexo. *TOURNEF. Inst. Cor.* 37. Chamæm. maximum Asiaticum nudum humifusum Folio crasso. *BOERH. Lugdb.* I. p. 110.

(2) *Anacyclus* Fol. compositis Setaceis &c. *H. Cliff.* 417. *R. Lugdb.* 171. Chamæmelum Orientale Fol. pinnatis. *TOURNEF. Cor.* 37. *BOERH. Lugdb.* I. p. T. 110.

NÆUS: zo moet zy dan niet tot deszelfs Geslacht van *Santolinoides* behooren, waar van hy den Stoel zegt Kaffig te zyn en waar toe die Kruidkenner de voorgige Soort t'huis brengt. Ik weet niet, waar hy van deeze spreekte. Beiden, ondertusfchen, gelyken door haare Bloemen naar de Santolina. MICHELIUS onderscheidtze, daar van, door de Kruidigheid en dat de Bladen zeer fyn verdeeld zyn, gelyk die der Kamille. De Heer SHERARD hadt de laatste van Smyrna gezonden. Hy betreft ze tot de Planten die een gebladerden Stoel hebben, waar door de zwaarigheid van den Ridder weggenomen schynt (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
superflua.*

(3) Ringbloem met dubbeld gevinde, Spil- rondachtige, gryze Bladen, die uitgeholde Stippen hebben.

III.
*Anacyclus
Aureus.
Goud-
kleurig.*

Van dergelyke Gestalte is deeze, die LOBEL Goudbloemige Kamille der Kruidkundigen noemt, groeiende in de Zuidelyke deelen van Europa en het Oosten. Zy schiet verscheide Stengetjes van een Span lang, zo wel ruigachtig grys als de Bladen. De Bloemen komen op een-

(*) MICH. *Nov. Gen. Plant.* p. 31. Recept. nudum, Vaill. ergo dubii Generis. Descriptio deficit. *Syst. Nat. Veg.* XIII.

(3) *Anacyclus* Fol. bipinnatis teretiusculis incanis &c. *Mant.* 287. Chamæmelum luteum Capite aphylo. C. B. *Pm.* 135. Chamæm. Aureum peregrinum &c. J. B. *Hist.* III. p. 119. Anthemis Chrysanthemum Herbariorum. LOB. *lc.* 771.

CCC 4

II. DEEL. X. STUK.

IV. eenzaame Steeltjes voort, hebbende de Schyf
 AFDEEL. half-Eirond, en vyfdeelige Blommetjes, met
 XX.
 HOOFD. Vrouwelyke, die ongebladerd zyn, omringd.
 STUK. De Stoel is Kegelvormig, met holle, Lancet-
 vormige, geele Kafjes bezet.

IV. (4) Ringbloem met meer samengestelde Li-
Anacyclus niaale Bladen, de Slippen verdeeld, rond-
Valentinus. achtig spits: de Bloemen ongestraald.
 spaansch.

Onder den naam van *Chrysanth van Valence* geeft CLUSIUS de Afbeelding van deeze Soort, een Kruid, dat hy nergens anders dan in dat gedeelte van Spanje, aan de Wegen groeiende, gevonden hadt. Deszelfs Steng wierdt zelden hooger dan een Voet, zynde Takkig, en over 't geheel met Bladen als die van 't Duizendblad bezet, Wollig en grys, zuurachtig van Smaak. Ieder Takje droeg een Goudgeete Bloem, veel Jaaren duurzaam en niet onaangenaam van Reuk (*). Het Kruid schynt de *Arthemis Valentina*, die volgt, naby te komen.

AN-

(4) *Anacyclus* Fol. decompositis linearibus; Lacinjis divisis teretiusculis acutis, Flor. Flosculosis. H. Cliff. 417. R. Lugdb. 171. *Chrysanthemum* Valeat. CLUS. Hist. I. p. 332. Rar. T. p. 369. Bupthalm. Lanuginosum Fol, Millefolii. C. B. Pin. 135. Chamemel. tenuifol. Fl. bullato Aureo. BARR. Rar. 1095. T. 450?

(*) Daar deeze, volgens 't getuigenis van CLUSIUS, de Bloemen ook Goudglanzig heeft, zo blykt de onnaauwkeurigheid der Soortnaamen, hoewel de goote LINNÆUS die doorgaans van anderen ontleend heeft: 't welk men, de

aan

ANTHEMIS. Kamille.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Offchoon reeds verscheide Soorten van *Ka-*
mille, gelyk de Reukelooze, de gemeene en
de Welriekende enz., onder de Chrysanthen en
het Moederkruid beschreeven zyn: verdient
nogthans dit Geslagt dien naam; alzo het de
voornaamsten behelst.

Polygamia
superflua.

Het heeft een Kaffigen Stoel; het Zaad ge-
heel van Kuifje of Pluis ontbloomt; den Kelk
half Kogelrond, byna gelyk van rand; en
meer dan vyf Straalblommetjes.

't Getal der Soorten, waar van de elf eer-
sten wit, de vyf laatsten geel gestraald zyn,
is zestien, als volgt.

A. Met de Straalkrans anders dan de Schyf
gekleurd, of wit.

(1) Kamille met de Bloemkafjes styf en stee-
kende.

I.
Anthemis
Cota.
Stekelige.

Onder den naam van *Jaarlykse Takkige Ka-*
mille, met grooter Bladen dan de gemeene
Stinkende, en met gedoornde Hoofdjes, was dee-
ze

aanhaalingen van deeze vier Soorten beschouwende, onder
anderen, duidelyk kan zien.

(1) *Anthemis* Flor. *Paleis rigidis pungentibus.* *Syst. Nat.*
XII. Gen. 970. *Veg.* XIII. p. 645. *R. Lugdb.* 172. *Anthe-*
mis Italica &c. *MICH. Gen.* 32. *Cham. annuum, Ramosum*
&c. *MOR. S.* 6. *T.* 8. f. 11. *TILL. Pis.* 38. *T.* 21. f. 2.
Bellis montana Tanaceti foliis &c. *PLUK. Alm.* 65. *T.* 17.
f. 5.

Ccc 5

IV; ze door TILLIUS afgebeeld (*), die ver-
 AFDEEL. haalt, dat zy in Toskanen, inzonderheid om-
 XX. streeks Florence, zeer gemeen is. MORISON
 HOOPD. hadt het Zaad van Venetie ontvangen en geeft
 STUK. één of anderhalf Voet hoogte aan dit Kruid,
 Overtollige één of anderhalf Voet hoogte aan dit Kruid,
 Veelwyve- dat van de Kamille weinig verschilt, maar, na
 77. t bloeijen, stekelige Hoofdjes heeft, van groot-
 te als een Pruim en derhalve allergrootst in dit
 Geslacht, zegt de Ridder (†).

II. (2) Kamille die overend staat, met gevinde
 Anthemis Bladen, wier Vinnetjes ruuw zyn door
 altissima, een omgeboogen Tandje aan den voet.
 Zeer
 hooge.

In Spanje, Italie en de Zuidelyke deelen van
 Vrankryk, komt deeze voor, die van J. BAU-
 HINUS *allerhoogste* genoemd wordt, of *zeer*
hooge, strekkende de Bloemsteng zig hooger
 dan het Koorn uit, waar in dit Onkruid groeit.
 Het heeft Bloemen als de groote witte Made-
 lieven, met gladde Kelken en de Zaadhoofd-
 jes ruig, doordien de Kafjes ieder in een styf
 Borsteltje uitloopen.

(3)

(*) Naamelyk op zyne Tab. 21. f. 2, gelyk in *Sp. Plant.*
 is gezegd. Ik weet niet wat TILL. *Pis. T. 19*, *rectius*, in
Syst. Nat. Ed. Veg. XIII. en *Mant. dit.* betekene?

(†) *Mant. p. 474.* welk slag van Pruimen zyn Ed. hier
 meene maakt een byster groot verschil.

(2) *Anthemis erecta*, Fol. pinnatis &c. *Mant. 474.* GOUAN
Monsp. 450. Chamamelo affine Bupth, Ital. *Segetum al-*
tissimum. J. E. *Hist. III. p. 120.*

- (3) Kamille met gevinde, Vleezige, naakte gestippelde Bladen, die kleine Tandjes hebben, een liggende Steng en Wollige Kelken. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFDE
STUK.
- (4) Kamille met Vindeelige stompe vlakke Bladen, ruige gebladerde Bloemsteelen en Wollige Kelken. III.
*Anthemis
Maritima.*
Zee-kants.
- (5) Kamille met enkele Tandswys' gesnipperde Bladen. IV.
Tomentosa.
Wollige.
- (6) Kamille met Tandswys' gevinde, effenrandige, Linaale Bladen, een Pluizige eenbloemige Steng; Eyronde Bloemblaadjes en verschroevde Kafjes. V.
Mixta.
Gemen-
gelde.
VI.
Alpina.
Alpische.
- (7) Kamille met Vindeelige gesnipperde Bladen en naakte eenigermaate Pluizige Bloemsteelen. VII.
Chia.
Grieksche.

Dee-

(3) *Anthemis* Fol. Pinnatis Denticulatis &c. **GOUAN** *Monsp.* 451. *Anthemis maritima annua odorata præcox.* **MICH. Gen.** 33. **TILL. Pis.** T. 21. f. 3. *Matricaria maritima.* **C. B. Pin.** 134. *Cham. marit.* **J. B. Hist.** III. p. 122.

(4) *Anthemis* Fol. pinnatifidis obrufis planis &c. **H. Cleff.** 415. **R. Lugdb.** 172. *Chamam. Coronopi folio tomentosum.* **MAILL. Cham. marit. incanum Folio Absynthii crasso.** **BOERH. Lugdb.** I. p. 110.

(5) *Anthemis* Fol. simpl. dentato Laciniatis. *Anth. maritima Lanuginosa annua.* **MICH. Gen.** 32. T. 30. f. 1. *Chamam. Lusit. latifolium &c.* **BREYN Cent.** 149. T. 74. **PLUK.** T. 17. f. 4.

(6) *Anthemis* Fol. dentato pinnatis integerr. Linearibus. **Am. Acad.** IV. p. 330. *Cham. Alp. Saxatile perenne &c.* **TILL. Pis.** 39. T. 21. f. 1. **SEG. Ver.** III. p. 282.

(7) *Anthemis* Fol. pinnatifidis Laciniatis &c. *Chamamelum Chium Vernum folio crassiflore,* **TOURNEF. Cor.** 37.

IV. Deeze allen naderen meer of min de volgende Soort. Men zou de drie eerste *Zeekants-* of *Zee-Kamille* noemen kunnen, als aan de Kusten der Zuidelyke deelen van Europa, en de *Wollige* aan die van Griekenland, gelyk de laatste op 't Eiland Skio waargenomen door den vermaarden *TOURNEFORT*. De Alpische komt op de Bergen van Tyrol en op den *Baldus-Berg* in 't *Veroneefche* voor. Het meeste verschil heeft in het Loof plaats, dat in de vierde en vyfde by de Bladen van het *Kruipend Hertshoorn* vergeleeken wordt. 't Gelykt 'er wel naa, in de Afbeelding van *MICHELIVS*, maar niet in die van *BREYN*, welke enkele *Tandswys'* gefnipperde Bladen heeft, gelyk de *Ridder* zegt. Men behoeft de een en andere maar met dat *Kruidje* te vergelyken, of zig de figuur van *Hertshoornen* voor te stellen. Ook meldt de *Ridder* van de vyfde uitdrukkelyk, dat de Bladen niet famengesteld maar gefnipperd zyn. In deeze is de *Straalkrans* der Bloemen wit en geel gemengeld, waar van de bynaam. De eerste, die in de *Velden* aan den *Tyber*, en verder omstreeks *Rome* naar den *Zeekant* overvloedig groeit, heeft den *Reuk* byna van het gemeene *Moederkruid*. De tweede, die *Wollig grys* is, en dikke Bladen als van *Alst* heeft, komt in de *Europifche Kruidhoven* voor. Dit en de *Gevleugelde* zyn *Jaarlykfe*: anderen, gelyk de volgende, overblyvende *Planten*,

(8) Kamille met Vinswys' samengestelde Linnæale spitse, eenigermaate Pluizige Bladen.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De *Edele* of *Roomfche Kamille* wordt dus door het Loof bepaald. De Ridder hadt dezelfde bevoorens Moederkruid met Kegelvormige Stoelen, neergeboogen Straalen, naakte Zaaden, de Kelkschubben aan den rand gelyk hebbende, getyteld. Uit de voorgaande bepalingen ziet men, hoe zy, in dat opzigt, met de Gemeene en Zoetruikende Kamille overeekome. De Bladen verschillen ook zeer weinig; dan in deeze schynen zy wat fyner verdeeld en niet zo glad te zyn: doch, by de anderen groeiende, verdwynt dat verschil byna. Nu het onderscheid der Zaaden niet meer gangbaar is, onder de Kamillen (*), schynt het voornaamste Kenmerk te bestaan in den sterker

VIII.
Anthemis
nobilis.
Edele.

(8) *Anthemis* Fol. pinnato - compositis Linearibus &c. **GOUAN** *Mensp.* 451. **KRAM.** *Austr.* 256. Anth. Fol. pinnato - decompositis &c. *H. Cliff.* 415. **R.** *Lugdb.* 172. *Matricaria* Recept. *Conicis* &c. *Mat. Med.* 401. *Fl. Suec.* 701. **DALIB.** *Par.* 262. Cham. nobile f. *Leucanthemum odoratum*. **C. B.** *Pin.* 135. Cham. odoratum. **DOD.** *Pempt.* 270. *Anthemis* f. *Leucanthemis odorata*. **LOB.** *lc.* 770. β . Cham. nobile *Flore multiplici*. **C. B.** *Pin.* 135. Cham. Rom. *Fl. multipl.* **CAM.** *Epit.* 646.

(*) Aan de Gemeene der Winkelen gaf de Ridder bevoorens *Randswys'* gekroonde, aan de Roomfche Kamille naakte Zaaden. Vid. *Mat. Med.* p. 141.

IV. ker en aangenaamer Reuk van deeze. Sommi-
 AFDEEL. gen hebbenze met de Gemeene of zoetruiken-
 XX. de verward. In Sweeden, immers, vindt men de
 HOOFD. Edele niet meer in 't wilde. Die KRAMER
 STUK. opgeeft in Neder-Oostenryk, overal, tusfchen
 Overtollige 't Koorn en aan de kanten der Akkeren te
 Veelwyve- groeijen, is volgens JACQUIN de Akker-Ka-
 77. mille, welke op deeze volgt. De fchrandere
 TOURNEFORT hadt de Edele Kamille om-
 freeks Parys niet gevonden; daar DALIBARD
 dezelve thans aantekent. In de Noordelyke
 deelen van Provence kwam zy den Heer G-
 ERARD evenwel voor, zo wel als den Heer
 GMELIN in Siberie. Ook groeit zy van zelf,
 by Rome en elders in Italie, maar, of het een
 Inboorling van Switserland zy, twyfelde de
 Heer HALLER, niettegenftaande zy aldaar ge-
 vonden ware. Dus wordt dit Kruid door hem
 befchreeven (*).

„ De Stengen, die op den Grond neerleggen,
 „ zyn Takkig, van een Voet of meer langte.
 „ De Bladen vertoonen zig, door een Ver-
 „ grootglas, eenigermaate ruig en grys, vlak,
 „ uit een breede omvattende Scheede, gevind,
 „ met een breede sterke Rib, de Vinnen van
 „ een gefneeden, waar van de eerften kleiner,
 „ de overigen byna egaal zyn, zelf ook gevind,
 „ met de Slippen twee- en driedeelig. Ieder
 „ Bloem

(*) *Halvet, incheat. I. p. 44.*

„ Bloem zit aan 't end van zyn Takje. De IV.
 „ Steeltjes zyn ruig. De Kelk is uit den groenen AFDEEL.
 „ witachtig, met den rand breed Zilverkleurig. XX.
 „ De Tongblommetjes zyn wit, drietandig. Het HOOFD-
 „ Zaad is uit den Eyronden Kegelvormig, naakt. STUK.
 „ *Polygamia*
 Hy voegt 'er by, dat dit Kruid fomtyds met ge- *superflua.*
 vulde of half gevulde, en ook met ongestraalde
 Bloemen voorkome; ja men vindt 'er, die in 't
 geheel geen Bloemen draagt (*).

De Roomfche Kamille munt uit in aangenaam-
 heid van Reuk en in kragten, hoewel zy min-
 der in gebruik is dan de Gemeene of Inland-
 fche, reeds befchreeven. De Olie, die men
 uit de Bloemen derzelve deffilleert, wordt ge-
 zegd niet blaauw te zyn. Zy is, evenwel, van
 niet minder kragt, tot Windbreeking en Ver-
 fterking, waarin dit Kruid veele anderen over-
 treft. Het Afkookzel der Bloemen is bitter en
 Kruidriger dan der gemeene Kamille-Bloemen,
 en zo verzagtende niet: des men die in Kly-
 fteeren verkiest. In Wyn gekookt, en uitwendig
 in Stoovingen of Pappen opgelegd, zyn zy
 van ongemeenen dienst tegen Kolyk en Maag-
 pynen; om Gezwellen te doen verflaan; om
 Kneuzingen voor Verfterving te bewaaren,
 enz.

(9) Ka-

(*) *Chamamelum nobile* f. *Leucanthemum odoratius nunquam florens*. BOERN. *Legd.* I, p. 110.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(9) Kamille met Kegelachtige Stoelen, Borstelige Kaffjes en Kroonswys' gerande Zaaden.

IX.
Anthemis
Arvensis.
Wilde.

(10) Kamille met Kegelachtige Stoelen, Borstelige Kaffjes en naakte Zaaden.

X.
Cotula.
Stinkende.

Van deeze twee zou het verschil, volgens de bepaaling, alleen in de Zaaden bestaan. Men noemt de eerste by ons *Wilde Kamille* of *Reukelooze*, terwyl de andere den naam van *Stinkende Kamille* voert. Beiden vallen zy in ons Wereldsdeel, doch de eerste, zo de Ridder aanmerkt, voornaamelyk in Sweeden, op de Akkers; de andere in de Krain, en voorts op Steenachtige plaatfen. De een en andere komt by ons langs de Wegen en de Stinkende veel hier by de Stad, om Utrecht en elders, inzonderheid in bedykte Meiren van Noordholland, op Kleygronden, voor. Zy wordt ook *Paddebloem* genoemd en *Koedille*; in 't Engelsch *Dogs-Fennel*, dat is Hondsvenkel, in 't Hoogduitsch *Hundsdill*, in 't Fransch *Espargoutte*. Somtyds
kō-

(9) *Anthemis* Recept. Conicis, Paleis Setaceis &c. GOUAN *Monsp.* 451. GORT. *Belg.* 247. *Fl. Suec.* 704, 768. DALIB. *Par.* 263. *Chamæmelum inodorum.* C. B. *Pin.* 135.

(10) *Anthemis* Recept. Conicis &c. GOUAN *Monsp.* 451. GORT. *Belg.* 247. *Fl. Suec.* 703, 767. *Mat. Med.* 403. *Anthemis* Fol. pinnato-decompositis &c. R. *Lugdb.* 172. *Chamæmelum foetid.* f. *Cotula foetida.* J. B. *Hist.* III. p. 36. *Cotula alba.* DOD. *Pempt.* 758. *Cotula foetida* *Officinarum.* LON. *Is.* 773.

komen deszelfs Bloemen als met kleine Blommetjes gevuld voor. In gestalte gelykt het naar de andere. De Stinkende levert, dat zeker is, door Destillatie een blaauwe Olie uit, doch de gemeene Kamille een geele Olie, zo men onlangs door Proeven, te Berlyn, zou bevonden hebben (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
*Polygamia
superflua.*

Dit Kruid is niet buiten gebruik in de Geneeskunde. In het doen bedaaren der Stuip-trekkingen, het wegneemen van Opstying en het afzetten der Stonden, wordt het kragtiger gezegd te zyn, dan de gemeene Kamille. Het dient in Stoovingen, Pappen, Baadingen en Voetwaschingen, door zyn Damp, dien het door 't kookken in Water niet verliest. Het Afkookzel is sterk Zweetdryvende, en zou tegen de Jicht dienstig zyn bevonden. Men pryst het in Borstkwaalen, en den Beesten wordt het tegen de Kuch ingegeven. Ook kan men dit Kruid en de Bloemen, by gebrek, in plaats van de Kamille gebruiken; doch het is scherp, ontvellende dikwils de Vingers der Kinderen, die het uitplukken, met een Stank voor de Byën on-verdraaglyk. Hierom wryven 'er de Byënhou-ders zig de Handen mede, wanneer zy de Korven besnoeijen willen, om de woede van die In-fekten te beteugelen. Ook zou het de Vloojien verdryven, zo men wil.

(11)

(*) RUTTY, *Mat. Med.* p. 110, 146.

Ddd

IV.
AFDEEL.
XX.

(11) Kamille met enkele eenbloemige liggende Stengen en Vinswys' veeldeelige Bladen.

HOOFD-
STUK.

XI.
Anthemis
Pyre-
thrum.
Bertram.

In Arabie, Syrie, in Italie en de Zuidelyke deelen van Vrankryk, ja ook in sommige van Duitschland, groeit dit Kruid in 't wilde, dat men in 't Latyn *Pyrethrum* noemt, wegens den heeten Smaak der Wortelen, waar van waarfchynlyk het Duitfche *Bertram* komt, in 't Engelfch ook gebruikelyk, in 't Boheemfch *Pel- tram*; doch noemen het de Franfchen *Pied d'Alexandre* of fomtyds *Pyrethre*. By ons geeft men 'er, wegens de hoedanigheid, ook de naamen van *Vuur-Tand* en *Kwyl-Wortel* aan. De Gestalte van hetzelfde komt met die der Kamille, doch het Loof meer met dat der Wilde Wortelen overeen. De Bloemen zyn groot, in 't midden geel, met de Straalen wit als gewoonlyk, maar in deeze van onderen paarfchachtig.

Men twyfelt of het wel het *Pyrethron* der Ouden zy, waar aan niettemin dergelyke fcherpte en hoedanigheid werdt toegefchreeven. De kragt zit in de Wortel, die gedroogd in de Winkels gehouden wordt, zynde zeer heet en fcherp, wanneer menze kaauwt, en dan kwylen doende, 't welk fomtyds tot wegneeminge der

(11) *Anthemis* Caul. simpl. unifloris &c. *Mat. Med.* 369. *GOUAN Mousp.* 451. *Bupthalmum* Caul. simpl. unifl. *H. Cliff.* 414. *R. Lugdb.* 170. *Pyretrum* Flore *Bellidis.* C. B. *Pin.* 148. *Pyrethrum.* *DOD. Pempt.* 347. *Pyr. Officin.* *Salivar.* *LOB.* 16. 774. *MILL.* *Fig. T.* 38.

der Kiespyn strekt. Andere Zinkingen worden 'er ook wel door genezen, en tegen de belemmering der Spraak, door verlamming van de Tong, kan die Wortel, op gelyke manier gebruikt, van dienst zyn. SHAW zegt, dat men deeze Wortelen versch, in grootē menigte, brengt in de Turksche Hoofdsteden, alwaar zy dan met Suiker gekonfyt worden, om zig daar van te bedienen tegen Borstkwaalen en Kiespyn. Volgens zyne beschryving schynt het dit zelfde Kruid te zyn, daar hy dien Wortel van afkomstig rekent (*).

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

B. Met de Straalkrans van Kleur als de Schyf, of geel.

(12) Kamille met een Takkige Steng, ruig-achtige drievoudig gevinde Borstelige Bladen, en Haairige gesteelde Kelken.

XII.
*Anthemis
Valentina.*
Borstel:

Veel^{ge}.

(*) Chamæmelum specioso Flore, Radice longâ fervida. SHAW. *Afric. App.* p. 106. Anderen willen, dat de Wortels van een Kroontjes-Kruid, *Pyrethrum umbelliferum*. C. B. *Pin.* *Pyrethrum alterum*. LOB. *Ic.* 775, van dergelyke eigenschap zyn: LEMERY: en 't is aanmerkelyk, dat DIOSCORIDES 'er Kroontjes als der Dille, die volkomen rond zyn, aan toeschryft. *Libr.* III. *Cap.* 71. By GEOFFROY komen de Wortels der Heesterige *Chrysanth*, hier voor, als een mede-Soort van het Bertram op 't tapyt.

(12) *Anthemis* Caule Ramoso, Fol. pubescentibus &c. GORT. *Belg.* 247. *H. Cliff.* 414. GOUAN *Monsp.* 451. *Bupthalmum Cotula folio*. C. B. *Pin.* 134. *Cotula Fl. luteo Radiato*. TOURNEF. *Inst.* 495. *Bupthalmum Cret. Cotula facie*. BREYN. *Cent.* 150. T. 75. *β. Bupthalmum Fl. luteo subras purp.*

Ddd 2

G.

IV. Veel moet deeze Soort naar de voorgaande
 AFDEEL. gelyken, alzo de Ridder bevoorens die Kan-
 XX. diafche Plant van BREYN, hier aangehaald,
 HOOFD- tot het Bertram t'huis gebragt had. Dezelve,
 STUK. ook, heeft de Bloemen geel en wit, terwyl die
 Overvullige der overige aangehaalden geheel geel en van on-
 Veelwyver- deren paarsch zyu. De Steng, bovendien, is
 ry. purperachtig. Voorts gelykt deeze naar het
 Spaansche Ringbloem, hier voor beschreeven.
 Zy groeit op de Muuren der Stad Kampen,
 volgens den Heer DE GORTER.

XIII.
Anthemis
repanda.
 Uitge-
 gulpte.

(13) Kamille met enkelde, Eyrond-Lancet-
 vormige, Gulpswys' gekartelde Bladen.

XIV.
Americana.
 Westin-
 dische.

(14) Kamille met driemaal drievoudige Bladen,
 de end-Steeltjes langer dan het Takje.

Byzonder is het Loof in deeze, en zeer
 van dat der Kamille verschillende. De eerste
 valt in Spanje en Portugal. Zy heeft een en-
 keld Stengetje, van een Voet hoog, met Blaad-
 jes byna als der Grootte Madelieven, op 't end
 een

C. B. Pin. 134. CAM. Epit. 652. γ . Chamamelum foeti-
 dum marinum. J. B. Hist. III. p. 121.

(13) *Anthemis* Fol. simplicibus Ovato Lanceolatis &c.
 Chrysanth. Lusit. Agerati folio. TOURNE. Inst. 492. Chry-
 santh. parvum, f. Bellis lutea parva latifolia. J. B. Hist. III.
 p. 105.

(14) *Anthemis* Fol. triternatis, Pedunc. terminal. Ramo lon-
 gioribus. H. Cliff. 414 Chrysanth. Palustre minimum repens
 Apii folio. SLOAN. Jam. 126. Hist. I. p. 263. T. 155. f. 3.

een ronde Bloem , en draagt vierhoekig Zaad , IV.
 met vier Schubbetjes gekroond. De andere, die AFDEEL.
 in de Westindiën groeit , heeft als het Loof XX.
 van Peterfelie. Dit is een zeer klein kruipend HOOFD.
 Plantje , op vogtige plaatfen voorkomende. STUK.

(15) Kamille met dubbeld gevinde Zaagtandi- XV.
 ge , van onderen Wollige Bladen , en eene Anthemis
 getuilde Steng. T. in Floria.
Kleurende.

Deeze Soort , in Loof meer gelykende naar de voorgigen , heeft Bladen als die van 't Reine-waren , en is , wegens de Bloemen , onder de Kruiden die men *Koe-Oog* noemt geteld geweest. Zy heeft de Steng Takkig , een Elle hoog , met stevige groene Bladen , van onderen grys , aan 't end gekroond met eene Tuil van Bloemen , byna als het Moederkruid. Tusschen de Blommetjes zyn gebaarde Kafjes. Het Zaad aan den rand is krom , dat van 't midden vierhoekig , zonder Kroontje.

Den Reuk en kragten byna van de Kamille heeft dit Kruid , dat by het Borstelige in de Zuidelyke deelen van Vrankryk groeit , komende

(15) *Anthemis* Føl. bipinnatis Serratis &c. GORT. Belg. 247. GOUAN *Monip.* 452. Bupthalmum Caule Ramoso &c. H. Cliff. 414. R. Lugdb. 171. Fl. Succ. 658, 769. Bupthalmum Tanaceti minoris foliis. C. B. Pin. 134. LOES. Prusf. 47. T. 9. β. Buphth. Alp. Flore candido. TRIUMF. Obs. 79. T. 90. Bellis Alp. Parth. foliis elatior. PLUK. Alm. 66. T. 17. f. 6.

Ddd 3

II. DEL. X. STUK.

IV. de ook in Switzerland en Duitschland; by ons
 AFDEEL. op oude Muuren der Stad Utrecht en elders
 XX. voor. Het Poeijer is tegen de Geelzugt en an-
 HOOFD- dere Kwaalen gepreezen. In Sweeden, daar het
 STUK. Overtollige
 Veeswyve- *Letblomster* genoemd wordt en veel groeit op
 27. opene Kley-Velden, maakt men 'er een groot
 gebruik van, om een geele Kleur te geeven aan
 de Wol; waar van de bynaam.

Gemeenlyk valt het met Bloemen die geheel
 geel zyn, maar de vermaarde TRIUMFETTI
 heeft een Kruid waargenomen, dat de Straal-
 krans wit heeft, naar binnen toe geel, komen-
 de anderszins volmaakt daar mede overeen: zo
 dat men het als eene Verscheidenheid kan aan-
 merken.

XVI.
Anthemis
Arabica.
 Arabische.

(16) *Kamille met een meer samengestelde Steng
 en Takdraagende Kelken.*

Allerzonderlingst mag men, in deeze beide
 opzigten, dit Arabisch Kruid, welk de Ridder
 uit den Cliffortsen Tuin met eene zeer fraaije
 Afbeelding verwaardigd heeft, noemen. De
 verdeelingen van de Steng verdeelen zig weder-
 om, en maaken t'elkens nieuwe Takjes, voort-
 komende uit de Kelken der Bloemen, die dus
 „ als

(16) *Anthemis* Caule decomposito, Calycibus Ramiferis. *H.*
Cliff. 413. *T.* 24. *H. Ups.* 264. *R. Lugdb.* 170. *Asteriscus*
annuus trianthophorus *Crassas Arabibus dictus.* *SHAW.* *Afr.*
58. *T.* 36. *f.* 58.

als in de Mikken der Takjes zitten. „ De Bla- IV.
 „ den, zegt SHAW, gelyken naar die der Ka- AFDEEL
 „ mille : de Kelk bestaat uit verscheide dunne XX.
 „ Schubben, van kleur wit, naar 't groene HOOFD-
 „ trekkende. Deszelfs kleine Bloemen zyn uit- STUK.
 „ gehold en meer gespleeten naar de randen *Polygamia*
 „ dan naar 't midden. Het heeft een aangena- *superflua.*
 „ men Reuk.” LINNÆUS beschryft het, by de
 gedagte Afbeelding, omstandiger en naauwkeuri-
 ger, zeggende dat het een Geneeskragtigen Reuk
 heeft van Kamille of van versch Bier (*).

Van deeze Arabische maakt FORSKAÖHL
 geen gewag, maar by Kairo in Egypte vindt
 hy vier nieuwe Soorten van dit Geslagt; ten
 ware de *Arvensis* daar onder mogt begreepen
 zyn.

Volgens den Heer N. L. BURMANNUS zou
 de tweede Soort aan de Kaap der Goede Hope
 voorkomen, waar by zyn Ed., onder den by-
 naam van *Afra*, eene voegt, met langwerpige
 getande Bladen, een Heesterige Steng en lange,
 gebladerde, eenbloemige Bloemsteelen. De
Leucantha is thans tot het Geslagt van *Osmites*
 verhuisd (†).

Aangezien in ons Wereldsdeel, en zelfs in
 ons Land, veele Soorten van Kamille voorko-
 men, die thans in verscheide Geslagten verdeeld
 zyn,

(*) *Odor medicatus Chamomillæ vel Cerevisiæ recentis.*
Hort. Cliff. p. 414.

(†) Zie myn II. D. VI. STUK, blad. 122.

IV. zal ik hier, om dezelveu beter te kunnen
 AFDEEL. vergelyken, een Lystje daar van plaatsen.
 XX.

HOOFD- STUK.	Edele Kamille.	<i>Anthemis nobilis.</i>	bl. 781
Overzollige Veelwyve- ry.	Welriekende.	<i>Matricaria suaveolens.</i>	bl. 769
	Reukelooze.	<i>Chrysanth. inodorum.</i>	bl. 746
	Wilde.	<i>Anthemis Arvensis.</i>	bl. 784
	Gemeene	<i>Matricaria Chamomilla.</i>	bl. 761
	Stinkende.	<i>Anthemis Cotula.</i>	bl. 784

A C H I L L E A. Duizendblad.

Tot dit Geslagt behooren die Kruiden, welken in 't Latyn *Millefolium*, dat is Duizendblad, genoemd worden. De byzondere Kenmerken zyn; een Kaffige Stoel, geen Zaadkuifje, een Eyronde geschubde Kelk, en weinig meer dan vier Straalblommetjes. Door dit laatste wordt het van 't voorgaande genoegzaam onderscheiden. 't Getal der Soorten is twintig, waar van de agt eersten geele, de overigen wit gestraalde Bloemen hebben, als volgt.

A. Met geele Bloemen.

I.
Achillea
Santolina.
 Levantsch.

(1) Duizendblad met Borstelige getande Bladen, de Tandjes byna onverdeeld, Elsvormig, omgeboogen.

Naar

(1) *Achillea* Fol. *Setaceis dentatis* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 271. *Veg.* XIII. p. 646. *H. Cliff.* 412. *Achillea lutea tomentosa Santolinæ folio.* VAILL. *Mem.* 1720. *Prarmica Orient. Santolinæ folio, Fl. majore.* TOURNEF. *Cor.* 37.

Naar het Kruid, dat men Santolina noemt, **IV.**
 gelykt deeze, die in de Levant gevonden is, **AFDEEL.**
 door het Loof, en naar de Parmica door haare **XX.**
 Gestalte. **HOOFD.**
STUK.

(2) Duizendblad met Lancetvormige stompe **II.**
 spits Zaagtandige Bladen. *Achillea*
Ageratum.
Balsamiek.

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk, als ook in Toskanen, is dit Kruidje wild waargenomen, dat by ons en elders in de Tuinen geteeld wordt, onder den naam van *Klein Balsemkruid*. Het Grootte is hier voor, onder den naam van *Welriekend Reinevaren*, te boek gesteld. Dit Kleine is in de Apotheeken bekend geweest, daar men 't *Ageratum* tytelde, wordende, 't zy dan te regt of onregte, voor het Kruid van dien naam, by **DIOSCORIDES**, gehouden. **LOBEL** noemtze *Klein Balsemkruid van de Nederlanders en Engelschen*; om dat het door beiden zo sterk geteeld werdt, groeiende in zyn tyd reeds zo weelig in Engeland, als ware het aldaar een inlandsch Kruid. „ Dit *Ageratum*, van zelf gegroeid zynde (zegt hy) „ gebruiken de Geneeskundigen, zo te Montpellier als te Venetie, in de *Syr. Epithymi*,
 en

(2) *Achillea* Fol. Lanceolatis obtusis &c. *Mat. Med.* 399.
H. Cliff. 413. *R. Lugdb.* 176. *GOUAN Monsp.* 452. *MILL. Dict.* T. 10. *Parmica lutea suaveolens.* *TOURNE. Inst.* 452.
Ageratum Fol. ferratis. *C. B. Pin* 221. *Balsamita minor.* *DOD. Pempt.* 295. *Ageratum Septentr. & Anglicum.* *LOB. Is.* 489.
Eupator. Mesuz Officinarum. *DAL. Pharm.*

Ddd 5

IV. „ en de Samenstellingen van MESUE, voor
 AFDEEL. „ opregt *Eupatorium*, maar in de Medicynen
 XX. „ der Grieken neemen zy daar voor onze Agri-
 HOOFD- „ monie.” De Engelschen noemen het *Madlein*
 STUK. „ of *Maudin*, mischien wegens den zeer aange-
 Overvullige „ naamen, doch bedwelmenden Reuk. Het groeit
 Veelwyver „ wel een Elle hoog, met dunne Stengen, die
 ry. „ getakt en sterk gebladerd zyn, uitlopende in
 „ een zeer fraay geel Bloemkroontje. Somtyds
 „ komt het ook met witachtige Bloemen voor.

III. (3) Duizendblad met *Liniaale getande stom-*
Achillea „ *pe vlakke Bladen; de Tandjes gekarteld*
Falcata. „ *hebbende.*
 Krombla- „
 dig. „

In de Levant groeit deeze, die Bladen als de *Santolina*, doorgaans Zeisfenvormig krom en ruuw, met Zwavelgeele Bloemen heeft.

IV. (4) Duizendblad met *gevinde ruige Bladen,*
Tomentosa. „ *de Vinnen Liniaal met Tandjes.*
 Wollig. „

Een fraay Bloemplantje onzer Tuinen, dat wat

(3) *Achillea* Fol. *Linearibus dentatis obtusis planis &c. H. Cliff. 412. R. Lugdb. 176. Achillea incana Santolina: foliis &c. VAILL. 1720.*

(4) *Achillea* Fol. *Pinn. hirsutis &c. Achill. Fol. Linearibus pinnatifidis pubesc. H. Cliff. 413. Ups. 265. R. Lugdb. 175. Millef. toment. luteum. C. B. Pin. 140. Stratiotes millefolia flavo Flore. CLUS. Hist. I. p. 330. Stratiotes lutea. Hisp. p. 371. Millefol. minus f. Strat. chiliophyllos. DOD. Pempt. 101. Millef. luteum. LOB. Ic. 748.*

wat hooger of laager, ook wat smaller of gro-
 ver van Blaadjes, doch altoos Wollig voor-
 komt, en met zyne Goudgeele Bloemkroontjes
 praalt. Natuurlyk groeit het in de Zuidelyke
 deelen van Europa. In Neder-Wallis valt het
 overvloedig aan de Wegen en in de Wyngaar-
 den, omtrent een Voet hoog. Het heeft een
 Kruidrigeren Reuk.

IV.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 TUK.
*Polygamia
 superflua.*

(5) Duizendblad met gevinde Bladen, de Vin-
 blaadjes Lancetvormig, ingefneeden, Zaag-
 tandig, van onderen Woldraagende.

V.
*Achillea
 Pubescens.
 Ruigachtig.*

(6) Duizendblad met gevinde meervoudig sa-
 mengesteelde Bladen, de Slippen Linaal en
 afstandig.

VI.
*Abrotani-
 folia.
 Averoon-
 bladig.*

(7) Duizendblad met dubbeld gevinde Wollige
 Bladen, de Vinblaadjes Eyrond onver-
 deeld.

VII.
*Bipinnata.
 Meervin-
 nig.*

Deeze zyn door den vermaarden TOURNE-
 FORT op zyn Levantschen Reistogt ontdekt,
 en uit Zaad geteeld in de Europische Tuinen.
 De eerste bereikt omtrent anderhalf Voet hoog-
 te,

(5) *Achillea* Fol. pinnatis, Foliolis Lanceolatis &c. *H. Cliff.* 413. *R. Lugdb.* 175. *GOUAN Monsp.* 452. *Parmica Or.* Fol. *Tanaceti incanis*, &c. *TOURNE. Cor.* 37.

(6) *Achillea* Fol. pinnatis supradecompositis &c. *R. Lugdb.* 175. *Millefolium Or.* altissimum luteum. *TOURNE. Cor.* 37.

(7) *Achillea* Fol. bipinnatis tomentosis, Fol. ovatis integris. *H. Cliff.* 413. *R. Lugdb.* 176.

IV. te, de tweede valt hooger. Het zyn overbly-
 AFDEEL vende Planten,
 XX.

HOOP-
 STUK.

VIII.
Achillea
Aegyptia-
ca.

Egyptisch.

(8) Duizendblad met gevinde Bladen, de Vin-
 blaadjes stomp Lancetvormig, Zaagswyze
 getand.

Geen zekerheid schynt 'er te zyn voor de af-
 komst van deeze uit Egypte, niettegenstaande
 men zig wys gemaakt had, dat het Severzaad
 daar van zou komen, zegt LOBEL. Men vindt
 het Kruid in de Tuinen, en door gedagten Kruid-
 kenner, die hetzelfde op een Eiland in de Griek-
 sche Archipel vondt, is het afgebeeld en be-
 schreeven. 't Gelykt in Gewas en Loof zeer
 naar de Ptarmica, doch heeft de Bloemen in
 ronde Bolletjes vergaard, die het Kruid aan-
 merkelyk versieren. De Zaadjes waren platach-
 tig, smal, bruin, met een witachtig randje;
 dus van het Severzaad verschillende (*).

By FORSKAÖHL vind ik niets aangaande
 deeze Plant, ten ware het zyne *Kwabbladige*
Achillea mogt zyn. Bovendien vondt hy in E-
 gypte de *Krombladige*, voorgemeld, *Bactran* ge-
 naamd

(8) *Achillea* Fol. pinnatis, Foliolis obtuse lanceolatis &c.
H. Cliff. 413. *R. Lugdb.* 175. *Ptarmica* incana Pinnulis
 cristatis. *TOURNEF. It. I.* p. 228. T. 87. *Abfynthium* Santoni-
 cum *Aegyptiacum.* *C. B. Pin.* 139. *Abs. Aegypt.* *DOD. Pempt.*
 25. *LOB. Ic.* 756.

(*) Ik heb te vooren reeds op die Soort van *Artemisia*,
 welke *Santonica* gebynaamd is, van dat Zaad gesproken.

naamd by de Arabieren. By Alexandrie groeide IV: dezelve in 't wilde, alwaar het Extrakt der ^{AFDEEL} ^{XX.} Steelen, Bladen en Bloemen, met Brande-^{HOOFD} wyn, een Geneesmiddel tegen de Hypochondrie ^{STUK} uitleverde (*).

- (9) Duizendblad met gebondelde Liniaale IX. *Achillea*
Afchgraauwe Bladen, een Heesterige Steng Fascicula-
en getuilde Bloemen. ta.
 Gebondeld.

In plaats van de Negende, die den bynaam van *Reukelooze* hadt, door den Ridder thans voor een Soort van *Athanasia* verklaard en tot de *Jaarlykse* betrokken (†); breng ik hier een ander Afrikaansch of liever Kaapsch Kruidje, het welk de Hoogleeraar N. L. BURMANNUS opgegeven en dus bepaald heeft.

B. Met wit gestraalde Bloemen.

- (10) Duizendblad met gevinde vlakke, insneedig Zaagtandige Bladen, de uitersten X. *Macro-*
 grooter en samengevoegd. *phylla.*
 Grootbladig.

De

(*) *Flor. Egypt.* p. LV.

(9) *Achillea* Fol. Fasciculatis Linearibus cinereis &c. *Flor. Cap. Prodr.* p. 27.

(†) Zie myn II. D. VI. STUK, bladz. 40.

(10) *Achillea* Fol. pinnatis planis inciso-serratis &c. *Dracunculus Alpinus* Fol. Scabiofæ. C. B. *Pin.* 98. *Prodr.* 39. *Parmica Alp.* *Matricariæ folio* TRIUMF. *Obs.* 83. T. BOCC. *Mus.* II. p. 150. T. 110. BARR. *Rar.* 1119. T. 991.

II. DEEL. X. STUK.

IV. De Bladen van deeze Soort, die op de Al-
 AFDEEL. pen van Switserland en Italic groeit, verschil-
 XX. len zeer van die der anderen. Zy worden door
 HOOFD- sommigen by die van 't Schurftkruid, door an-
 STUK. deren by die van 't Moederkruid vergeleeken,
 Overtollige
 Veelwyve-
 ty. maar eigentlyk komen zy met geen van beiden
 overeen, en gelyken meer naar die der Agrimo-
 nie. Het Kruid heeft de Steng een Elle of drie
 Voeten hoog, opschietende uit een bos Bladen,
 als gezegd is, omtrent een Handbreed lang,
 dun, glad en groen. De Bloemen maaken een
 losfen Tuil op den top der Steng, hebbende
 Eyrondachtige Kelken, die dicht geschubd zyn.
 Het getal der Tongblommetjes, aan 't end
 drietandig, is van vyf tot agt; de middel-
 Blommetjes zyn vyfdeelig en de Bloem is byna
 geheel wit. 't Gewas heeft een aangenaamen
 Reuk.

XI.
Achillea
inpatiens.
 Onlyd-
 zam.

(II) Duizendblad met gevinde Bladen, de
 Vinblaadjes afstandig, Liniaal-Lancet-
 vormig, aan den voet opwaards gespitst.

Door geheel Siberie groeit deeze, een Plant
 van een Elle hoogte, die naar de Parmica
 zeer gelykt en fraaije witte Bloemen heeft, van
 de grootsten in dit Geslagt, zo GMELIN aan-
 merkt. Het Loof is zeer glad; maar de reden
 van den bynaam vind ik niet.

(12)

(II) *Achillea* Fol. pinnatis, Pinnis distantibus Sec. R.
 Lugdb. 176. GMEL. Sib. II. p. 197. T. 83. f. 1.

(12) Duizendblad met gesnipperde, vlakke stompe, Wollige Bladen. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Onder den naam van Kroontjesdraagende Alpische of *Berg-Alsem* geeft CLUSIUS de Afbeelding van deeze, die het Loof, inderdaad, zeer bitter heeft. De Stengetjes waren slegts een Span hoog en kwamen voort uit de Spleeten van hangende Rotfen, die hy op den Weg naar den Sneeuw - Alp aantrof. Het Kruid groeit ook op andere plaatsen in de Oostenrykse en Krainse Gebergten, wordende van de Jaagers *Weisfrauch* geheten. De bynaam is van zekeren Apotheker van Bellune, in 't Venetiaansche Gebied, die daar over een byzonder Werkje geschreeven heeft, afgeleid. Men vindt het ook in Switzerland. XII.
Achillea
Clavenna.
Bitter.

(13) Duizendblad met Lancetvormige spitse scherp Zaagswys getande Bladen. XIII.
Ptarmica
Veld-
Dragon.

Door

(12) *Achillea* Fol. Laciniatis planis obtusis &c. GOUAN *Monsp.* 452. Absinth. Alpinum umbelliferum, C. B. *Pin.* 139. CLUS. *Hist.* I. p. 340. *Pann.* 555. T. 553. *Dracunculus* Argenteus. MORIS. *Hist.* III. p. 40. S. 6. T. 10. f. 5.

(13) *Achillea* Fol. Lanceolatis acuminatis &c. GOUAN *Monsp.* 453. *Achillea* Fol. integr. minut. serratis. *Mat. Med.* 393. GORT. *Belg.* 248. *H. Cliff.* 412. R. *Lugd.* 176. *Fl. Sues.* 706, 771. GMEL. *Sib.* II. p. 196. *Dracunculus* Pratenfis serrato folio. C. B. *Pin.* 98. *Ptarmica* vulgaris item *Flore pleno.* CLUS. *Hist.* II. p. 12. *Draco* sylv. f. *Ptarmica.* DOD. *Pempt.* 710. *Ptarmica* Folio Draconis f. *Sternutamentoria.* LOB. *Icon.* 455.

IV. Door geheel Europa groeit op vogtige Velden hier en daar, zo wel als in onze Nederlanden, dit Kruid 't welk den naam van *Ptarmica* of Nieskruid voert, als naar zulk Kruid by de Ouden gelykende, doch dat van *Dioscorides* verschilt aanmerkelyk, dewyl die Autheur 'er Olyfbladen aan geeft. Het Loof van onze *Veld-Dragon* gelykt veel naar dat van de *Tuin-Dragon*, en hier van heeft de Plant, by ons, den naam, wordende in Engeland *Sneezwort* of *Goose-Tongue*, dat is Ganzen-Tong, geheten, ook *Bastard-Pellitory*, dat is Basterd-Bertram, wegens de schertheid. Het Kruid, naamelyk, is scherp en Kruidrig van Reuk, doende niezen, en, als men 't kaaugt, kwylen: weshalve het tegen Slymerige Keel-Verstoppingen van *BOERHAAVE* aangepreezen werdt. Het is een aange-naam Voedzel voor het Vee, en komt in de Tuinen ook met dubbelde of gevulde Bloemen voor. In Rusland en Siberie groeit het overal, zo wel als op de Eilanden beoosten Kamtschatka en in de Westelyke deelen van Noord-Amerika.

XIV.
Achillea
Alpina
Alpisch.

(14) Duizendblad met Lancetvormige Zaagswys getande Bladen, de Tandjes zeer fyn Zaagtandig.

(15)

(14) *Achillea* Fol. Lanceolatis Dentato-ferratis &c. *H. Cliff.* 413. *R. Lugdb.* 176. *Ptarmica Alpina* &c. *TOURN.* *Inst.* 497. *HERM. Lugdb.* 694.

(15) Duizendblad met de Vinnetjes der Bladen Kamachtig en byna geheel; de Bloemsteeltjes Pluizig. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(16) Duizendblad met gevinde getande zeer ruige Bladen, de Bloemen in Kroontjes gekropt. XV.
Achillea
Atrata.
Zwart-
achtig.

Deeze drie zyn Alpifche Plantjes, de eerste in Siberie, de anderen in verscheide deelen van Oostenryk, Switserland en Italie, voorkomende. Men kanze als middelslachtig, tusfchen de Veld- Dragon en het gewoone Duizendblad, aanmerken. De tweede wordt van de Jaagers, in onderscheiding van het Bittere, voorgemeld, *Unser Frauen Schwartrauch* geheten, om dat de randpunten der Kelken zwart zyn. De *Iva Moschata* van GESNERUS, die onder 't Bergvolk tot Zweetdryving vermaard is en zeer sterk van Reuk, fchynt hier te behooren. Immers de twee laatsten worden beiden daar toe, gedroogd zynde, onder den naam van *Genipum* in Switserland verkogt. De Stengetjes van deeze Planten zyn maar een Voet, een Span, of een Handbreed hoog. XVI.
Nana.
Dwergjes.

(17)

(15) *Achillea* Folior. Pinnul. Pectinatis integrisculis &c. JACQ. *Vind.* 157. *Matricaria* Alp. *Chamaemeli* foliis. C. B. *Pin.* 134. *Parthenium* Alpinum. CLUS. *Pann.* 561. T. 560.

(16) *Achillea* Fol. Pinn. Dent. hirsutissimis &c. Achill. Fol. Pinnatis Lanugine obductis &c. HALL. *Helv.* 713. ALL. *Pedemont.* III. T. 2. f. 3. Mill. *Alp. incanum.* MORIS. III. S. 6. T. 11. f. 11. BOCC. *Mus.* II. p. 166. T. 20.

Lee

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK,

(17) Duizendblad met dubbeld gevinde eenigermate Haairige Bladen; de Slippen Linaal getand; de Oortjes kruislings.

XVII.
Achillea
magna.
Groot.

(18) Duizendblad met dubbeld gevinde, Haairlooze Bladen; de Slippen Linaal getand; de Stengen om hoog gefleufd.

XVIII.
Millefo-
lium.
Gemeen.

Het Gemeene Duizendblad, ook Gerwe, of Haazen-Gerwe genaamd, voert in 't Franfch den naam van *Millefeuille* of *l'Herbe au Charpentier*. Men noemt het, in 't Engelsch, *Yarrow* of *Milfoil*, en in 't Hoogduitsch *Tausendblatt* of *Schaafs-Garbe*. *Stratiotes* en *Achillea* zyn oude benamingen van dit Kruid. Het komt overal aan de Wegen, zo by ons als door geheel Europa, tot in Lapland, Yland en Rusland voor; ja het is ook door gantsch Siberie gemeen en STELLERUS heeft het zelfs in de de Westelyke deelen van Noord-Amerika aangetroffen: zo dat het, dewyl men 't ook in Virginie vindt, waarschynlyk de geheele gemaatigde

(17) *Achillea* Fol. bipinn. subpilosis &c. *Millefol. maximum Umbellâ albâ.* C. B. *Pin.* 140. *Prodr.* 72.

(18) *Achillea* Fol. bipinn. nudis &c. *Mat. Med.* 397. GORT. *Belg.* 248. *Fl. Suec.* 705, 770. KRAM. *Austr.* 257. H. *Cliff.* R. *Lugdb.* &c. GRON. *Virg.* II. 127. *Achillea* Fol. pinnatopinnatis. *Fl. Lapp.* 311. *Millefol. vulgare album.* C. B. *Pin.* 140. β *Millef. purpureum majus.* C. B. *Pin.* 140. *Millefolium* f. *Achillea*, alb. & purpureis Flor. DOD. *Pempt.* 100. LOB. *Is.* 747.

tigde Lugtfreek des Aardbodems , ten Noor-
den, zal beflaan. Die Soort, welke *Groot* geby-
naamd wordt, is eens zo groot van Gewas als
het Gemeene , en groeit in de Zuidelyke dee-
len van Europa.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

Het Duizendblad wordt, in de Tuinen, on-
gevaar een Elle hoog; doch in 't wilde blyft
het doorgaans laager. De Steng is gemeenlyk ,
zo wel als de Bladen, ruig, door Witachtige
Haairtjes , maar het komt ook byna geheel
groen en glad voor. De Kleur der Bloemen
verschilt, zynde gemeenlyk wit, doch ook
paarsch of Roozekleur, en dewyl die Kleur in
de Planten stand houdt, welke ook in 't Loof
eenigszins verschillen, zo moet men 't als eene
Verscheidenheid aanmerken.

De Velden en Wildernissen worden door dit
Kruid aanmerkelyk versierd; en het is ook in
de Geneeskunde niet onbekend. Het heeft eene
Bedwelmende en Pynstillende hoedanigheid ,
dienstig om de sterke Uitloozingen te bedwin-
gen, 't Is echter niet in algemeen, en meest by
de Stahliaanen (*), of ook by 't Gemeene Volk
in gebruik. Door het tusfchen Steenen te kneu-
zen krygt men 'er een Pap van, die een zeer
goed Middel is tot heeling van Wonden. Door
het by Gistend Bier te doen, wordt hetzelfde
on-

(*) *Stablius* vix aliò Tonico Medicamento & Stomachico
frequentius usus est; in Febris inermittentibus, Morbo
Hypochondriaco, Phthisi, aliisque Malis, F. HOFFMANN.
HALL. *Helv. inchoat.* I. 46.

IV. ongemeen sterk en koppig. De Rusfen haalen dit Kruid met Koornwyn verscheide maalen over, en bekomen dus een Sterken Drank, naar hunne natuur en smaak, die blaauw zou zyn, zo STELLERUS wil: doch, dewyl de Olie van Duizendblad niet altoos blaauw is, kan men zulks niet verzekeren (*).

XIX.
Achillea
nobilis.
Edel.

(19) Duizendblad met dubbeld gevinde Bladen, de ondersten vlak en kaal, de bovensten stomp en Wollig: met verhevenronde zeer digte Bloemtuilen.

Deeze, in Duitschland en de Zuidelyke deelen van Europa groeiende, heet *Edel Duizendblad* by TRAGUS, die het wel heeft afgebeeld; en dus genoemd, om dat het hem veel zeldzaamer voorkwam, fyner van Loof en Reuk. In sommige deelen van Switserland is het vry gemeen, verschillende weezentlyk van het andere. Het groeit wel zo hoog, doch heeft de Vinblaadjes meer verdeeld en niet, gelyk in

’t

(*) GMEL. *Sib.* II. p. 200. De Heer HALLER brengt dit tot bewys van die *blaauwheid* by: *Helv. inchoas.* I. p. 46: doch, het gene GMELIN daar van zegt, nalcezende; zal men bekennen, dat zyn Ed. zulks maar ter loops ingezien hebbe; want GMELIN twyfelt ’er zelf aan. Het schynt veel van de Groeiplaats af te hangen. NEUMANN hadt de blaauwe Olie voornaamelyk uit de Bloemen bekomen.

(19) *Achillea* Fol. bipinn. inf. nudis planis &c. Millefol. nobile. TRAG. *Hist.* 476. Tanacetum minus album odore Camphoræ. C. B. *Pin.* 132.

't zelve, met Stippen; doch naar boven zyn de IV. Bladen fmaller en maar half gevind. De Bloe-^{AFDEEL.}men komen in digte ronde Kroontjes voor, en^{XX.} vertoonen zig dikwils als waren zy ongestraald.^{HOOFDSTUK.}
HALLER oordeelt, dat men deeze in de Geneeskunde behoorde te verkiezen.

(20) Duizendblad met dubbeld gevinde, O-^{XX.}vaale, byna naakte Bladen, en getopte^{Achillea} digte Bloemtuilen.^{odorata.}
wettie-
kende.

Dit Kruidje, ook in de Zuidelyke deelen van Europa, naauwlyks een half Voet hoog, voorkomende, wordt door LINNÆUS als een byzondere Soort voorgesteld, en door GOUAN met de voorgaande vermengd. HALLER, zo wel als de Heer GERARD, acht het slegts eene Verscheidenheid van het Alpische of mischjen van het *Dwergjes-Duizendblad* te zyn, dat hier voor beschreeven is. Hem waren, naar de Groeiplaats, allerley trappen van minder of meer Wolligheid, grysheid en fynheid der Bladen, ontmoet.

(21) Duizendblad met *Liniaale* Bladen; de^{XXI.} Vin-^{Cretica.}diaafsch.^{Kan-}

(20) *Achillea* Fol. bipinnatis ovalibus nudiusculis &c. GOUAN *Monsp.* 453. Millefol. minimum crispum Flore albo, Hisp. BARR. *Rar.* 1116. T. 992. Millef. odoratum minus Monspelienfium. MAGN. *Monsp.* 177. GER. *Prov.* 192. HALL. *Helv. insboat.* I. p. 46.

(21) *Achillea* Fol. Linearibus, Pinnis subrotundis &c.

E e e 3 Mil-

IV: *Vinnetjes rondachtig agterwaards over el-*
 AFDEEL. *kander; de Steng Wollig.*
 XX.

HOOFD-
 STUK.

*Overtollige
 Peelwyve-
 sy.*

Dit Kandiaafche heeft de Gestalte van het gemeene Duizendblad. De Steng is Wollig; de Bladen zyn Liniaal, eenigermaate Wollig, agterwaards over elkander leggende: de Vinblaadjes Niervormig; de Bloemen wit. Dit achte C. BAUHINUS het echte Duizendblad van DIOSCORIDES te zyn, wordende op Kandia zelfs *Myriophyllon* geheten.

TRIDAX. Drieslip.

De Stoel is in dit Geslagt Kaffig, gelyk in de voorgaanden, maar het Zaad heeft een Kuifje, dat veelstraalig is, zonder Stammetje. De Kelk is Schubbig, Rolrond: de Straalblommetjes zyn diep verdeeld in drie Slippen, 't welk 'er, mischien, den naam aan geeft.

I.
Tridax
procum-
bens.
 Legend.

Maar ééne Soort komt in hetzelfde voor, die uit Vera Cruz afkomstig was (1). Men heeft dezelve in de Cliffortse Tuin gehad, een Plantje zynde van naauwlyks een Voet hoog, met leggende Rankjes, die uit de Knoopjes Wortel schooten, vervolgens zig opregtende, Draadachtig, met Leedjes, wat stekelig. De
 Blaadjes

Millef. incanum Creticum. C. B. *Pin.* 140. *Prodr.* 72.
 Millef. Creticum. J. B. *Hist.* III. p. 139.

(1) *Tridax. Syst. Nat.* XII. Gen. 972. *Veg.* XIII. p. 647.
H. Cliff. 418. After Americanus procumbens, Fol. laciniatis et hirsutis. HOUST. *Mss.*

Blaadjes waren breed Lancetvormig, wederzyds IV.
 spits, gepaard, met eenige Kerfjes, het agter- AFDEEL.
 ste zeer groot. Een eenbloemig Steeltje droeg XX.
 een geel gestraalde Bloem, naar een Aster ge- HOOFD-
 lykende en voorts als gezegd is. STUK.

*Polygamia
 Superflua.*

't Geslagt van *Amellus* onder de Heesters be-
 schreeven hebbende, komen wy tot dat van

E C L I P T A. Taanbloem.

Een naam van RUMPHIUS ontleend, die de eerste Soort *Eclipsis-Plant* noemt, dewyl de Bloemen, elk op zig zelve, als eene Zon-Eclips, die men *Taaning* noemt, voorstellen. Het heeft een Kaffigen Stool, en geen Zaadkuifje; waar door het van de *Cotula* verschilt, met welke het anders overeen zou komen, wegens zyne vierdeelige Blommetjes op de Schyf, die strekken om het van de *Verbefina* te onderscheiden. De twee volgende Oostindische Kruiden zyn 'er toe betrokken.

(1) Taanbloem met een opstaande Steng, de Bladen aan den Voet neergeboogen, onge- I.
 steeld. *Eclipta*
erecta.
 Opstaand.
 In

(1) *Eclipta* Caule erecto, Fol. basi deflexis sessilibus. *Syst. Nat.* XIII. Gen. 1321. p. 647. *Mant.* 286. *Verbesina* alba. *Sp. Plant.* 1272. *Mant.* 475. *Eupatoriophalacron* Balsaminæ sceminæ folio. DILL. *Elth.* 138. T. 113. f. 137. *Scabiosa* Conyzoïdes Amer. latifolia. PLUK. *Alm.* T. 109. f. 1. *Eclipta*, RUMPH. *Amb.* VI. T. 18. f. 1.

E e e 4

IV. In de beide Indiën komt dit Kruid voor, en zo wel in Virginie als te Suriname is het gevonden. Het verschilt van de Eupatorium en Bidens, daar het in Gestalte naar zweemt, door ongepluisde Zaaden en van de Santolina, zo door gepaarde Bladen te hebben, als doordien de Bloemen niet uit den top alleen groeijen en dat de Hoofdjes gestraald zyn. Dit laatste is echter nauwlyks merkbaar, wegens de witheid der Blommetjes en de ongemeene kleinheid der genen die den omtrek beslaan. Hierom was het *Witte Verbesina* van den Ridder geheten. Of PLANER het deswegen *Mehlblume* getyeld hebbe, is my duister (*). De langdraadige naam, dien 'er VAILLANT aan geeft, door DILLENIUS overgenomen, en Kaal Boelkens - Kruid betekenende, wegens de kaalheid der Zaaden, is zeker ver gezogt. BOERHAAVE schynt het mer den naam van *Surinaamse Santolina*, die gepaarde Bladen van Chamænerion, een minder Schubbigen Kelk, witte Bloemen en hoekig genaveld Zaad heeft, bedoeld en taamelyk beschreeven te hebben.

De eigentlyke reden, dat dit Kruid een getaande Zon zou affchetzen, wordt door RUMPHIUS niet duidelyk verklaard. Hy spreekt van een groen Heuveltje in 't midden der Bloem, met zeer kleine witte Blommetjes omringd; maar als de Blommetjes afgevallen zyn, zegt hy,

(*) LINN. *Gatt. der Pflanzen*, Gottha. 1775.

hy, wordt dat Heuveltje zwart. Voorts meldt hy, dat de gewreeven Bladen een zwart Sap geeven, en derhalve gebruiken het de Indiaanen tot zwartmaking van het Haar. De gedroogde Plant, zegt hy, wordt ook zwart, 't welk ik in myne Exemplaaren daar van, uit Oostindie ontvangen, waarneem.

(2) Taanbloem met een leggende Steng, de Bladen eenigermate gegolfd en een weinig gestield.

IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
II.
Eclipta
prostrata.
Leggend,

Volgens den schranderen DILLENIIUS, die deeze, uit Zaad van Kormandel, ook in de Ekhamse Tuin by Londen geteeld heeft, was dezelve van Gewas wat kleiner, Takkiger, en hadt de buitenste Stengetjes, zo wel als de Takjes, op den Grond leggende of neergeboogen; de Bladen korter, donkerer of niet glanzig, zynde over 't geheel ruiger. De Steeltjes der Bloemen, die zeer kort waren, bleeven zodanig tot aan de rypwording der Zaaden toe, daar zy in de andere na 't bloeijen langer wierden, gelyk RUMPHIUS ook opgemerkt heeft. Voorts waren de Bloemen wit en kwamen twee

aan

(2) *Eclipta* Caule prostrato, Fol. subundulatis subpetiolatis. *Mant.* 286. *Verbesina prostrata.* *Sp. Plant.* 286. *Mant.* 475. *Eupatoriophalacron Menthae Arvensis folio.* *VAILL. Mem.* 1720. *DILL. uts. f.* 138. *Chrysanth. Maderaspatanum* &c. *PLUK. Alm.* 100. *T.* 118. *f.* 5.

E e e 5

II. DEEL. X. STUK.

IV. aan twee uit de Oxels der Bladen voort, gelyk
 AFDEEL. ook dikwils plaats heeft in de eerste.

XX. HOOFD- Dat het een verschillende Soort zy, zou men
 STUK. uit de korthed der Bloemsteeltjes, opmaaken (*).

Overvullige
 Veelwyse-
 79. Wat de Bladen aangaat, die in deeze laatste,
 als naar de Akker-Munje gelykende, veel bree-
 der zouden moeten zyn, dit bevind ik in de
 mynen, van Java en Japan ontvangen, wee-
 zentlyk hurkende Kruidjes zynde, zodanig niet,
 en de Bloemhoofdjes derzelve zyn op ver naa
 zo kort niet gesteld, als volgens de aangehaal-
 de Afbeeldingen: weshalve ik denk, dat dee-
 ze een Verscheidenheid zou kunnen zyn van de
 voorgaande Soort. Door den Heer N. L. BUR-
 MANNUS, immers, wordt het *Breedbladige In-*
dische Bidens van GARCIN tot dezelve t'huis
 gebragt (†).

S I-

(*) Niet uit die der Bladen. LINNÆUS zal zulks uit DIL-
 LENIUS beslooten hebben, die van de Bloemhoofdjes zegt,
Pediculis semper brevibus infidentibus. Hy spreekt van die ge-
 steldheid der Bladen niet, welke men niet minder in de
 andere zou kunnen vinden, en dus maakt die bepaaling
 geen weezentlyke onderscheiding. Of *Semina mutica, qua-*
drifariam muricata (in *Spec. Plant.*) eene verstaanbaare uit-
 drukking zy, laat ik daar. Ongedoornde Zaaden, die vier-
 voudig gespirst zyn, luidt inderdaad wat vreemd en tegen-
 strydig DILLENIUS spreekt van de Zaaden der laatste niet,
 doch van die der eerste zegt hy, dat dezelve platachtig vier-
 hoekig zyn, naar die van het *Bidens* gelykende, doch onge-
 haard. In de bepaaling der Geslagts-Kenmerken wordt van
 den Ridder zelf gezegd, *Semina mutica*, zonder iets meer
 daar by.

(†) *Verbena alba*. *Fl. Ind.* p. 184. DILLENIUS oordeelt,
 dat

S I G E S B E C K I A. Geitenbek.

IV.

AFDEEL.

XX.

HOOFD.

By het uitgeeven der Planten van den Clif-
fortschen Tuin , hadt de Groote LINNÆUSSTUK.
deezzen Geslagnaam , ter eere van Doctor SIE-^{Polygamia}
GESBECK , Opziender van den Petersburgen ^{superflua.}
Hortus Medicus , ontworpen. Hy hadt hem zelf
Profesfor der Kruidkunde getyteld , daar doch
niets door denzelven , dan een Lyst der Plan-
ten , zo inlands als uitheemsch , waar mede de
Peterburgse Tuin in 't jaar 1736 verrykt was ,
in 't licht gegeven ware. Misschien hadt SIE-
GESBECK deezzen Lyst aan den Ridder gezonden ,
die bedenkelyk zulks niet gedaan zou hebben , in-
dien hy geweten hadt , dat omtrent dien tyd
een zo scherpe en spottende beoordeeling van
zyn Samenstel , door deezzen Heer , uitgegeven
werde , welke door den Heer GLEDITSCH
zeer grondig en kragtdaadig is wederlegd (*) :
doch niet minder vinnig en onbescheiden , door
gc-

dat MORISON de Bladen der eerste , ten onregte , een *Vinger lang en breed* genoemd heeft ; 't welk nothans nagenoeg met zyn eigen Afbeelding strookt , en blykt , wanneer men 'er den Vinger op legt. Zyn Ed. hadt MORISON , derhalve , zo 't schynt , niet wel begreepen.

(*) M. JOH. GOTTLIEB GLEDITSCH &c. *Consideratio Epicrifeos Siegesbeckiana in Linnæi Syst. Plant. Sexuale* &c. Berolini. 1740. Octavo. Dat van SIEGESBECK was in 't zelfde Jaar 1737 , toen de *Hortus Clifortianus* uitkwam , te Petersburg in 't licht gegeven. Men vindt het in 't Vertoog van GLEDITSCH woordelyk.

IV. gedagten SIEGESBECK, wedersproken (*).
 AFDEEL. De spyt, welke onze Ridder hier over gehad
 XX. mag hebben, is genoegzaam verzagt en zyne
 HOOFD- Eer gewroken, doordien de Akademie der Wee-
 STUK. tenschappen van Petersburg aan zyn Ed. Ver-
 Overtollige toog, over het bewyzen van de Sexen, of Man-
 Veelwyve- nelyke en Vrouwelyke deelen en Bevrugting
 77. der Planten, in 't jaar 1760 den Prys toe-
 wees (†).

De Kenmerken van het Geslacht, waar van ik spreek, zyn, een Kaffige Stoel en ongepluisde Zaaden: een vyfbladige, eigene, uitgebreide buiten-Kelk en een gehalveerde Straalkrans.

Twee Soorten bevat hetzelfde, waar van de eene behoort tot de Ooftelyke, de andere tot de Westelyke Wereldsdeelen.

I. (1) Geitenbek met zittende Bladsteelen, de
 Sigesbeckia buiten-Kelken Liniaal, grooter en uitge-
 Orientalis. breid.
 Oostersche.

Won-

(*) *Vaniloquentia Botanica Specimen* &c. Petropoli. 1741. Quarto.

(†) CAROLI LINNÆI, Equitis de Stellâ Polari &c. *Disquisitionis de Quæstione ab Ac. Imp. Sc. Petr. propositâ: Sexum Plantarum Argumentis et Experimentis novis vel corroborare vel impugnare* &c. Petrop. 1760.

(1) *Sigesbeckia Petiolis fessilibus* &c. *Syst. Nat.* XII. Gen. 973. *Veg.* XIII. p. 648. *Sigesbeckia. Hort. Cliff.* 412. T. 23. *H. Ups.* 267. *Bidenti similis Fol. latisfimis serratis.* BUXB. *Cent.* III. p. 29. T. 52. *Cichorio affinis Lapiana Sinica, Menthastris foliis* &c. PLUK. *Amalth.* 58. T. 380. f. 2. BURM. *Fl. Ind.* p. 183.

Wonderlyk, inderdaad, is deeze Plant, die in China *Hi-him-tfaw* genoemd wordt, volgens **PLUKENET**, en door den Ridder uit de Clif-fortse Tuin, niet alleen naauwkeurig afgebeeld, maar ook aldus omftandig beschreeven. „ De „ Wortel jaarlyks. De Steng twee of drie „ Voeten hoog, opftaande. De Bladen Eyronde, „ wederzyds gefpitst, in Steelen uitloopende, „ gepaard, drieribbig, geaderd, Zaagtandig „ Takkig uit ieder bovenmik van de Steng, „ korter dan dezelve. Een endelings en zyde- „ lingse Bloemfteelen, uit de bovenfte Takken „ eenzaam gearmd, draagen een ros-geele „ Bloem, van figuur als een Spinnekop, met „ een uitgebreid kransje van vyf ftekelige ge- „ haarde Straalen, omgeven, wier Haairtjes „ ieder op 't end een Lymerig knopje hebben. „ Wanneer men de rype Zaaden afplukt, be- „ weegen zy zig in de Hand, wegens de Ly- „ merigheid en om dat de famengedrukte Haair- „ tjes zig allengs weder opregten”.

Dit laafte zal waarschynlyk op de Zaadhuisjes zien en niet op de Zaaden zelf, welke langwerpig, vierhoekig, boven wat dikker en naakt zyn. Gedagte Lymerigheid der Kelken maakt, zo **PLUKENET** aanmerkt, dat zy aan 't Papier kleeven, waar men de Plant oplegt. Gemakke-lyk laat zy zig uit Zaad in de Europifche Tuinen voortteelen. Dezelve is den Heer **FORSKAOHL** in Arabie voorgekomen en groeit, volgens den Ridder, in Medie, by de Dorpen.

IV. Op Java valt zy ook, van waar ik Exemplaa-
 AFDEEL. ren daar van bekomen heb, uit welken ik niet
 XX. kan zien, dat zy veel naar de Lamfana, noch
 HOOFD. ook naar het Bidens, gelyke.
 STUK.

II. (2) Geitenbek met afloopende Bladsteelen, en
Sigesbeckia naakte Kelken.
Occidentalis.

Wester-
 sche.
 De Bladen, die wederzyds langs de Steng, als het Smeer aan een Kaars, afloopen, maaken, dat dezelve zig gevleugeld vertoont. Zy is gestrekt; de Bladen, tegenover elkander, zyn Lancetvormig Eyrond drieribbig met Zaagswyze Tandjes bezet, van onderen Wollig. Aan den top draagt dit Kruid gearmde Bloemsteeltjes, volgens LINNÆUS, die twyfelt, of het ook tot een ander Geslagt, en wel tot de *Milleria*, behooren mogte. De Kelk, zegt hy, is langwerpig, de Stoel naakt: de Bloemkrans bestaat uit één Straalblommetje, met het Tongetje aan de tip tweedeelig: de Zaaden hebben wederzyds een Kuifje van twee Kafjes. Volgens CLAYTON staan op de Schyf veele tweeslagtige Blommetjes, en dat van den Omtrek is Vrouwelyk, brengende beiden Zaad voort: weshalve deeze Plant niet tot de *Polygamia necessaria* behoort.

V E R-

(2) *Sigesbeckia Petiolis decurrentibus* &c. GRON. *Virg.* II. 128. *Verbesina* Fol. Ovatis, Petiolatis &c. *Virg.* I. p. 179. *Eupatoriophalacron* Folio trinervi *Scrophularia*, Caule alato. VAILL. *Mem.* 1720.

V E R B E S I N A. Dubbelkelk.

IV;
AFDEEL;
XX.

In dit Geslagt, dat den Kelk van twee ryën Hoofdstuk
Blaadjes heeft, is de Stoel kaffig en het Zaad-
pluis bestaat uit Baardjes; de Straalkrans onge-
vaar uit vyf Blommetjes.

Na de uitmonstering van twee Soorten, die
tot het Geslagt van *Spilanthus* en van twee,
die tot dat van *Eclipta* betrokken zyn, bevat
hetzelve maar de agt volgende.

(1) Dubbelkelk met overhoekse afloopende ge-
golfde stompe Bladen.

I.
Verbesina
alata.
Geveleu-
geld.

De vermaarde COMMELYN heeft een zeer
fraaije Afbeelding uitgegeven van dit Gewas,
dat in de Europische Tuinen uit Zaad van Ku-
rasfau is geteeld en 'er een overblyvende Plant
uitmaakt, die in de Zuidelyke deelen van Eu-
ropa zelfs buiten blyft. LINNÆUS merkt aan,
dat hetzelve in Gestalte meest verschilt van de
overigen, zo dat het misfchien een eigen Ge-
slagt zou kunnen uitmaaken. Eenigen hebben
het tot de *Chrysanthen*, anderen tot het *Bidens*
betrokken; gelyk TOURNEFORT, by wien
het Indisch Tweetand, met Bladen van Haviks-
kruid

(1) *Verbesina* Fol. alternis decurrentibus &c. *Syst. Nat.*
XII. Gen. 975. *Veg.* XIII. p. 648, *H Cliff.* 411. *Ups.* 262.
GOUAN *Monsp.* 454. R. *Lugdb.* 158. *Cannabina* Ind. Fol. in-
regris, alato Caule. MAGN. *Hort.* T. p. 40. *Chrysanth.*
Americanum, Caule alato &c. COMM. *Hort.* I. p. 5. T. 3.
FLUK. *Alm.* 100. T. 84. f. 3.

II, DEEL, X. STUK,

IV. kruid en een Gevlugelde Steng, heet. Die
 AFDEEL. Steng onderscheidt hetzelfde allermeest, als bo-
 XX.
 HOOFD. vendien rood zynde. COMMELYN zegt, dat
 STUK. dezelve anderhalve Span of hooger opschiet;
 Overzollige VOLCKKAMER geeft 'er de hoogte van een of
 Veelwyve- twee Ellen aan (*). GOUAN zegt: „ het heeft
 „ de Steng een Voet lang, donker rood; de
 „ Bladen Eyronnd; de Bloemsteelen zeer lang
 „ en ruigachtig; de Kelkschubben gelyk en Li-
 „ niaal; de Bloemen Saffraankleurig; de Zaaden
 „ met twee Tandjes, waar van het eene lap-
 „ ger is en Haakig krom.” De Bloemen zyn
 zeer kort gestraald, maar volgens de Afbeeldin-
 gen schynt het getal der Straalblommetjes veel
 grooter te zyn dan vyf (†).

II.
Verbesina
Chinensis.
 Chineesch.

(2) Dubbelkelk met overhoekse gesteelde, Ey-
 rond - Lancetvormige, Zaagtandige Bladen.

In China groeit, volgens OSBECK, deeze,
 die Heesterig is, de Steng enkeld rond hebben-
 de, eenigermaate Wollig, met enkele Takken;
 de Bladen langwerpig Eyronnd, eenigermaate
 Wollig, stompachtig, gesteelde, Zaagtandig:
 de

(*) Ad bicubitalem asurgit elegantior hæc Planta altitudi-
 nem. *Nor.* p. 106. Hoe ik zyn *Cubitus* moet neemen, voor
 een half of geheele Elle, blykt my thans niet zeker.

(†) Zie onder anderen die by WEINMANN, Plaat 379,
 alwaar het getal der Straalblommetjes, in de zichtbaare helft,
 wel agt is getekend.

(2) *Verbesina* Fol. alternis Petiolatis Ovato - Lanceolatis
 Serratis, *BURM. Fl. Ind.* p. 183.

de Bloemen endelings , eenzaam op Steeltjes: **IV;**
 de Kelk half Kogelrond, Schubbig, Wollig; de **AFDEEL,**
 Bloem geel , met veele Lancetvormige Straal- **XX.**
 blommetjes: de Schyfblommetjes menigvuldig, **HOOFD-**
 met Kafjes 'er tusfchen : de Zaaften met een **STUK.**
 randje en vier gladde Borfteltjes of Haairtjes, *Polygamia*
 gekroond. *superflua*

(3) Dubbelkelk met overhoekse Lancetvormige **III.**
 gefteelde Bladen; de Bloemen Tuilswyze. *Verbefina*
Virginiana
 Virgi-
 nifch.

Deeze Virginifche komt de Parmica naby,
 doch is laager , met breede , gefpitte , zagte
 groene Bladen. Zy heeft de Steng naauwlyks
 gevleugeld , de Bloemen wit , het Zaad twee-
 tandig , wordende *White Stickweed* van de En-
 gelfchen geheten.

(4) Dubbelkelk met gepaarde Eyronde , drie- **IV.**
 ribbige gladde gefteelde Bladen , en drie- *Lavenia.*
 hoornige Zaaften. *Ceylonfche*

Voor deeze Ceylonfche Soort gebruikt LIN-
 NÆUS redelyker den bynaam van *Lavenia* , ge-
 lyk het volgens Dr. SHERARD heet , dan dien
 pe-

(3) *Verbefina* Fol. alternis Lanceolatis petiolatis , Flor.
 Corymbosis. GRON. *Virg.* II. p. 128.

(4) *Verbefina* Fol. oppositis oblongo-ovatis &c. *Fl. Zeyl.*
 310. Eupatoriophalacron Scrophularia Aquaticæ foliis oppo-
 fitis. BURM. *Zeyl.* 94. T. 42. *Fl. Ind.* 183. Pu-Tumba, *Herz.*
Mal. X. p. 125. T. 63.

Fff

IV. pedanten en naauwlyks in ééne adem uitspreek-
 AFDEEL baaren naam, *Eupatoriophalacron*, door VAIL-
 XX. baaren naam, *Eupatoriophalacron*, door VAIL-
 HOOFD LANT gefmeed. De Plant heeft Bladen als die
 STUK. van 't Water-Speenkruid, glad en dun, van
 boven groen; van onderen blaauwachtig met
 groote witte Aders en in 't midden een zeer
 dikke Rib. De Bloemen, die wit zyn, komen
 twee aan twee op lange Steeltjes voort.

V. (5) Dubbelkelk met gepaarde, langwerpige
Verbesina Eyronde, drieribbige gespits-
biflora. ge Bladen, en tweelingse tweebloemige
 Tweebloe- Steeltjes.
 mig.

Tot deze Soort, die in Oostindie valt, be-
 trekt LINNÆUS zo wel het Taanbloem van
 RUMPHIUS, als tot de eerste Soort van E-
 clipta hier voor beschreeven: doch dat zal waar-
 schynlyk een misflag zyn, alzo de Afbeelding
 geen het minste blyk van tweebloemige, veel
 min van tweelingse tweebloemige Steeltjes uit-
 levert (*). Komt 'er derhalve een voor met
 zodanige Bloemsteeltjes, dan zal men het tot
 deze Soort kunnen betrekken.

(6)

(5) *Verbesina* Fol. oppositis oblongo-ovatis triplinerviis
 &c. *Eclipta*. RUMPH. *Amb.* VI. p. 43. T. 18. f. 1. *Vallia-*
manga-nari. Hort. Mal. X. p. 79. T. 40.

(*) Tab. 13. f. 1, gelyk men het in *Syst. Nat. Veg.* XIII.
 vindt, is zekerlyk font: als uit de *Mant.* p. 475, nog
 nader blykt.

- (6) Dubbelkelk met gepaarde Bladen, die IV.
 Lancetvormig en stompachtig zyn, met AFDEEL.
 lange eenbloemige Steeltjes en enkele Kel- XX.
 ken. HOOFD-
 STUK.

Of deeze de eenigste Soort ware, die enkel- VI.
 de Kelken heeft, in dit Geslagt, twyfelik zeer. *Verbesina*
 Zy heeft de Zaaden met een zeer kort viertan- *Calendu-*
 dig Randje gekroond, en daarom kan zy niet *lancea.*
 tot het Kaale Boelkenskruid van VAILLANT *Gouds-*
 behooren, 't welk de Zaaden gantsch onge- *bloemach-*
 kroond of kaalkoppig heeft (*). Dit Kruid valt *tig.*
 op Ceylon, en wordt 'er *Kirindia* genoemd,
 als ook aan de Kust van Malabar.

- (7) Dubbelkelk met gepaarde, Eyronde Zaag- VII.
 tandige Bladen, langwerpige ongesteelde *Nodiflora.*
 Kelken; aan de Stengen de Bloemsteelen *Knoop-*
 zydelings. *bloemig.*

(8) Dub.

(6) *Verbesina* Fol. oppos. lanceolatis obtusiusculis &c.
Fl. Zeyl. 311. *Pee-Cajoni. Hort. Mal.* X. p. 83. T. 42.
EURM. Fl. Ind. 184.

(*) Les Ovaires ont la tête nue. *Mem.* 1720. p. 419.
 LINNÆUS gebruikt de voorzigtigheid van deeze Zaaden te
 noemen *submutica*: terwyl hy die van het Leggend Taan-
 bloem, viervoudig gespits zynde (*pag. preced. Sp. Plant.*),
mutica geheten hadt.

(7) *Verbesina* Fol. oppositis Ovatis serratis &c. *Am Acad.*
 IV. p. 290. *Bidens nodiflora* Folio Terrahit. DILL. *Elzb.* 53.
 T. 45. f. 53. *Chrysanth. Conyzoides nodiflorum* &c. SLOAN,
Jam. 126. *Hist.* 1. p. 262. T. 154.

Fff 2

IV. (8) Dubbelkelk met gepaarde, Eyronde, Zaag-
 AFDEEL. tandige gesteelde Bladen, en eene Heeste-
 XX. rige Steng.
 HOOFD-
 STUK.

VIII. Van deze komt de eerste op de Westin-
Verbesina dische Eilanden, de andere in Zuid-Amerika
Fruticosa. voor. Het Loof verschilt zo zeer niet in dezel-
 Heesterig. ven, noch ook de Bloemen, maar de Zaaden
 zyn in de eerste breed en tweetandig of met
 twee lange punten gebaard; even als de Zaa-
 den der middel-Blommetjes in de laatste: ter-
 wyl die der Rand-Blommetjes ongedoornd zyn,
 aan de kanten Tandswyze gehaaid.

B U P H T H A L M U M. Koe-Oog.

De Plant, die gemeenlyk deezen naam voer-
 de, is reeds onder de Kamillen beschreeven.
 Het tegenwoordige Geslacht voert een Kaffigen
 Stoel, zo wel als die, het Zaad heeft een klein
 Zoompje van boven, en is op de zyden ge-
 rand, inzonderheid dat des Omtreks (*). De
 tweeslagtige Blommetjes hebben een onverdeel-
 den Stempel.

Tien Soorten zyn 'er in begreepen, waar
 van

(8) *Verbesina* Fol. oppositis Ovatis ferratis &c. *Bidens* Fol.
Ovatis ferratis &c. *H. Cliff.* 399. *Bidens Frutescens* llicis
 folio Flore luteo. PLUM, *Sp.* 10. *lc.* 52.

(*) Zie het verschil en de figuur deezer Zaaden, uit de
 eerstvolgende Soort; BERKHEY, Tab. V. Fig. 36, 37;
 38, 39.

van de zes eerften tot den *Asteriscus*, de zes anderen tot de *Asteroides*, van den vermaarden **TOURNEFORT**, behooren. Hier uit kan men eenigszins de gedaante der Bloemen, in 't algemeen, opmaaken. De twee eerften, als Heftiger of Boomachtig zynde, heb ik reeds voorheen befchreeven (*): des nu volgt.

- (3) Koe-Oog met spits gebladerde Kelken en Lancetvormige, de Steng omvattende Bladen, die geheel effenrandig zyn, overhoeks. IV.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Polygamia
superflua.*

In de Zuidelyke deelen van Vrankryk, Spanje, Italie en de Levant, groeit deeze aan de kanten der Landeryën en op de Akkers. Zy heeft een ftevig gewold Stengetje van byna een half Voet hoogte, met ruige Bladen. De Krans der Bloemen bestaat uit zeer fyne Straalblommetjes, niet op eene enkele ry, maar meervoudig. De onderfte Kelkblaadjes zyn breeder, uitftekende, drieribbig, ftyf.

- (4) Koe-Oog met ftomp gebladerde, ongefteel- IV.
Aquaticum.
Waterig,

(*) *Nat. Hift.* II. D. VI. STUK, bl. 118.

(3) *Buphthalmum* Cal. acuta foliolis &c. *H. Cliff.* 414. R. *Lugd.* 170. N. 1. *GOUAN Monsp.* 455. *Aster luteus* Fol. ad Florem rigidis. C. B. *Pin.* 266. *Asteriscus* Fol. ad Fl. rigidis. *TOURNEF.* *Inst.* 497. Tab. 283. *Aster legitimus* *Ciulii* alter. *BARR.* *lc.* 551.

(4) *Buphthalmum* Cal. obtuse foliolis &c. *H. Cliff. Ups.* R. *Lugd.* N. 2. *GOUAN Monsp.* &c. *Asteriscus annuus* Lu-

Fff 3

6.

IV.
AFDEEL.
XX.

steelde, Oxel Kelken; de Bladen overhoeks, langwerpig, stomp; de Steng Kruidig.

HOOFD-
STUK.

*Overtollige
Veelwyue-
ry.*

Deeze komt, in de Zuidelyke deelen van Europa, aan de Wateren en op vogtige Gronden voor. In de Europische Tuinen is zy een Jaarlykfe Zaay-Plant, gelyk de voorgaande, hebbende de Bladen smaller, doch de Bloemen ook geel van Kleur. Zy heeft een Kruidrigen Geur, en wordt veel in Portugal gevonden.

V.
*Euphthalmum ma-
ritimum.*
Zeekants.

(5) *Koe-Oog met stomp gebladerde gesteelde Kelken; de Bladen Spatelvormig overhoeks; de Steng Kruidig.*

Niet minder geurig is deeze, die aan de Oevers der Middellandsche Zee, op Bergachtige Gronden, voorkomt en Houtig is, maakende een overblyvende Plant in de Europische Tuinen uit. Zy heeft den Stempel der tweeslagtige Blommetjes, zo wel als der Vrouwelyken, tweedeelig, volgens W I L L I C H.

VI.
Durum.
Hard.

(6) *Koe-Oog met overhoekse Lancetvormige*

fitanicus odoratus. SFB. *Thes.* I. p. 47. T. 29. f. 7. Chrysanth. Conyzoides Lufit. BREYN *Cent.* 157. T. 77. BARR. *lc.* 552.

(5) *Euphthalmum* Cal. obtuse Foliosis pedunculatis &c. *H. Cliff. Ups. R. Lugdb. N.* 3. GER. *Prov.* 210. Aster supinus lignosus Siculus Conyzz odore. BOCC. *Mus.* II. p. 161. T. 129. Ast. sup. luteus Masfiliot. BARR. *lc.* 1155. Aster luteus supinus. C. B. *Pin.* 267.

(6) *Euphthalmum* Fol. altern. Lanceolatis &c. Asteriscus Afer,

effenrandige Bladen: de Steng laag-Heesterig. IV.
AFDEEL.
XX.

Aan de Kaap der Goede Hope valt deeze, als ook de volgende en zelfs de drie voorgaande Soorten hadt de Heer N. L. BURMANNUS in 't Kruidboek van OLDENLAND aange-
*Polygamia
superflua.*
troffen.

(7) Koe-Oog met overhoekse, Lancetvormige eenigermaate Zaagtandige ruige Bladen, naakte Kelken en Kruidige Stengen. VII.
Buphtalmum Salicifolium.
Wilgbladig.

(8) Koe-Oog met overhoekse Lancetvormige fyn getande gladde Bladen, naakte Kelken en Kruidige Stengen. VIII.
Grandiflorum.
Grootbloemig.

Zeer naby komen deeze beide Soorten, die in Oostenryk, Italie en Switserland, op de Gebergten groeijen, zo in het Loof, als in de Ge-

Afer, imo Calyce non folioso. VAILL. *Mem.* Chrysanth. Afr. Asteris facie &c. PLUK. *Alm.* 101. T. 21. f. 3.

(7) *Buphtalmum* Fol. alternis Lanceolatis &c. H. *Cliff.* R. *Lugdb.* N. 4. &c. &c. Aster luteus major Foliis Succisæ. C. B. *Pin.* 266. Aster tertius Austriacus. CLUS. *Hist.* II. p. 13. Asteroides hirsuta. MICH. *Flor.* 12. T. 3, 4. Conyza minor altera. THAL. *Herc.* 21. f. 2.

(8) *Buphtalmum* Fol. alt. Lanceol. &c. H. *Cliff.* Ups. R. *Lugdb.* N. 5. Asteroides Alpina Salicis folio. TOURNEF. *Cor.* 50. MICH. *Flor.* 12. T. 5. Aster luteus angustifolius. C. B. *Pin.* 266. Chrysanth. perenne minus &c. MORIS. III. S. 6. T. 7. f. 52. Aster Pannon, primus. CLUS. *Pann.* p. 526, 7.

IV. Gestalte en verschillen , zo wel als de voor-
 AFDEEL. gaande Kaapse , van de voorgien zeer in aan-
 XX. zien , alzo zy geen uitsteekende Kelkpunten heb-
 HOOFD- ben. „ Het Zaadkuifje is een Haairig randje
 STUK. „ en de Kelk gelyk ; zyn zy dan ook liever
 Overcollige
 Veelwyve-
 rye. „ *Inula* met byna naakte Zaaden,” vraagt de
 Ridder. De Kaffige Stoel , dien dat Geslagt
 naakt heeft , dunkt my , moest zulks gemak-
 kelyk ontscheiden. De Kelk is hier slegts dub-
 beld , gelyk in de *Verbesina* , of uit twee , drie ,
 ryen Schubbetjes samengesteld , gelyk HALLER
 zegt , die aanmerkt , dat het Gewas in
 Switserland veel ruiger is , dan in Oostenryk :
 welk het verschil der Soorten mischien zou
 kunnen zyn. Hy spreekt van de zyne dus (*).

„ De Steng is regt , een Elle hoog en ruig ,
 „ met eenbloemige Takken , hebbende de Bla-
 „ den ook Ovaalachtig , doch smaller , en ins-
 „ gelyks ruig : de Bloemen aanzienlyk en vry
 „ groot. De Tongblommetjes zyn drieribbig ,
 „ drietandig , menigvuldig” (†).

Deeze verbeeldt zig de Heer HALLER de
 Geele Aster der Italiaanen te zyn , door wier
 Sap , rondom de Wond gestreeken , een Hond
 verscheide Adderbeeten , zonder nadeel , hadt uit-
 gestaan (‡). (9)

(* *Helv. inchoat.* I. p. 50. Hoc Titulo. Bupthalmum
 Fol. imis petiolatis ovatis , superioribus amplexicaulibus Lan-
 ceolatis , hirsutis , rariter dentatis.

(†) Zie derzelver figuur. BERKEHY. Tab. III. f. 26.

(‡) VALISN. Tom. I. p. 359. Die Proef echter zegt weinig ,
 dewyl hyaan de vierde Beet stierf. SEQUIER *Veron.* II. p. 232.

- (9) Koe-Oog met overhoekse omvattende Ey. IV.
 ronde naakte Zaagtandige eenigszins kant- AFDEEL.
 haarige Bladen; de Steng eenbloemig. XX.
 HOOFD-
 STUK.

Op de Gebergten van Brixia groeit deeze , IX.
 die overhoekse Bladen van een half Voet lang *Buphthalmum spe-*
 en een Handpalm breed heeft : maar , volgens *siosifinum.*
 ZOEGA , is het een Soort van *Silphium* , zegt Zeer
 LINNÆUS. Zyn Ed. geeft de beschryving op , fierlyk.
 van het Kruid , als de Steng twee Voeten
 hoog hebbende , met Hartvormige Bladen over-
 hoeks , Netswyze geaderd , met driekantige
 Steelen , en vervolgens die der Bloem en Vrugt-
 maakende deelen , zo als dezelve door gedag-
 ten Heer waargenomen zyn (*). 't Schynt of
 onze Ridder eer denke , dat het tot de *Leysera*
paleacea , die ik voorheen beschreeven heb en
 afgebeeld , behoore (†).

- (10) Koe-Oog met gepaarde , Eyronde , Zaag- X.
 tandige drieribbige Bladen , gebladerde Kel- *Helianthoi-*
 den. des.
 ken en eene Kruidige Steng. Zonne-
 bloemig.

Vol-

(9) *Buphthalmum* Fol. altern. amplexicaulibus &c. Buph-
 thalm. Caule erecto unifloro. ARB. Sp. I. p. 26. T. 12.
 Asteroides Or. Petasitidis folio fl. maximo. TOURNF.
 Cor. 51.

(*) *Mant.* p. 517.

(†) *Veg.* XIII. p. 649. Zie deeze *Nat. Historie.* II. D.
 VI. STUK, bladz. 115, Pl. XXXIII. Fig. 1.

(10) *Buphthalmum* Cal. foliolis, Foliis oppositis ovatis ser-
 ratis &c. H. Ups. 264. *Helianthus* &c. GRON. *Virg.* 127.

Ggg

Co

IV. Volgens de beschrijving van deeze, uit de
 AFDEEL. Upsalsche Akademie - Tuin, is het een over-
 XX. blyvende Plant, uit Virginie of Kanada her-
 HOOFD- komstig, met een ronde Steng, van vier of vyf
 STUK. komstig, met een ronde Steng, van vier of vyf
 Overtollige Voeten hoogte, die regt op staat, en aan de
 Veeiswyve- Knieljes zig verbreedt. De Bladen zyn gespitst
 77. Eyronnd, drieribbig, geaderd, verhevenronnd
 en glad, Zaagtandig, gesteeld, gepaard, aan
 den voet langs het eigen Steeltje afloopende,
 doch aan de eene zyde breeder. Uit de Oxels
 schieten Takken, tegen elkander over, en daar
 tusfchen een lange, gladde, eenbloemige Steel.
 De Kelk is met stompe Blaadjes gebladerd. De
 Bloemstralen zyn breed, aan de tippen stomp,
 drietandig en tweeflagtig (*).

Kaapfche. De vyf eerste hier beschreevene Soorten, zyn
 volgens gezegden Heer BURMANNUS aan de
 Kaap der Goede Hope gevonden, doch eeni-
 gen kunnen aldaar uit Europifch Zaad geteeld
 zyn. Aangaande het zogenaamde *Harde*, dat
 een Heestertje is, en het *Violetbladige* van BREYN,
 zyn

Corona Solis Caroliniana &c. MART. Cent. 20. T. 20. Chry-
 santh. Scrophulariæ folio, Amer. PLUK. T. 22. f. 1. Chry-
 santh. Virg. MORIS. Hist. III. S. 6. T. 3. f. 69. Corona
 Solis altissima Virgæ Aureæ foliis. TOURNÉ. Inst. 490.

(*) Dit komt my zonderling voor, alzo dan deeze Zon-
 nebloemige tot de Egaale Veelwyvery behooren zou. In *Sp.*
Plant. wordt slegts gezegd, dat de Straalblommetjes Stam-
 pers hebben, waar door, en door de stompere Keikbladen,
 deeze Plant van het Geslacht der Zonnebloemen, naar wel-
 ken zy zeer geleet, onderscheiden werdt.

zyn wy verzekerd ; zo wel als aangaande het *Kaapsche*, zogenaamd, dat thans het Geslagt van *Oedera* uitmaakt reeds door my beschreeven (*). Voorts heeft zyn Ed. nog ééne Soort, welke hy *Dunbladig Koe-Oog* noemt, met eene Heesterige Steng, Liniaale Blaadjes en gewolde Kelken (†).

Den Heer FORSKAOHL kwamen van dit Geslagt twee nieuwe Soorten voor. De eerste, by Hadie in Arabie groeiende, *Takkig* van hem gebynaamd, hadt een stekelige Steng met gepaarde, ongesteelde, Lancetvormige getande Bladen, en stomp gebladerde eenzaame endkelken. De andere, by Kairo in Egypte gevonden, noemt hy *Sterk ruikend Koe-Oog*. Dezelve hadt de Steng anderhalf Voet hoog en droeg de Bloemen op korte Steeltjes, zynde de Stempels in allen dubbeld, de Kelkschubben byna zo lang als de Bloem, en het Zaadkuifje Vliezig (‡).

Voorts maakt de laatstgemelde Soort een kwaamen overgang tot de Zonnebloemen, die in de Rang der Vrugtelooze Veelwyvery staan te volgen. De overvloed van Stoffe, immers, heeft my genoodzaakt hier af te breeken, en de overigen van de Klasse der Samenteelinge, welke tot andere Rangen behooren, doch ver het

min-

(* Nat. Hist. II. D. VI. STUK, bladz. 151.

(†) Flor. Cap. Prodr. p. 27, 28.

(‡) Flora Egypt. — Arabica. p. 151.

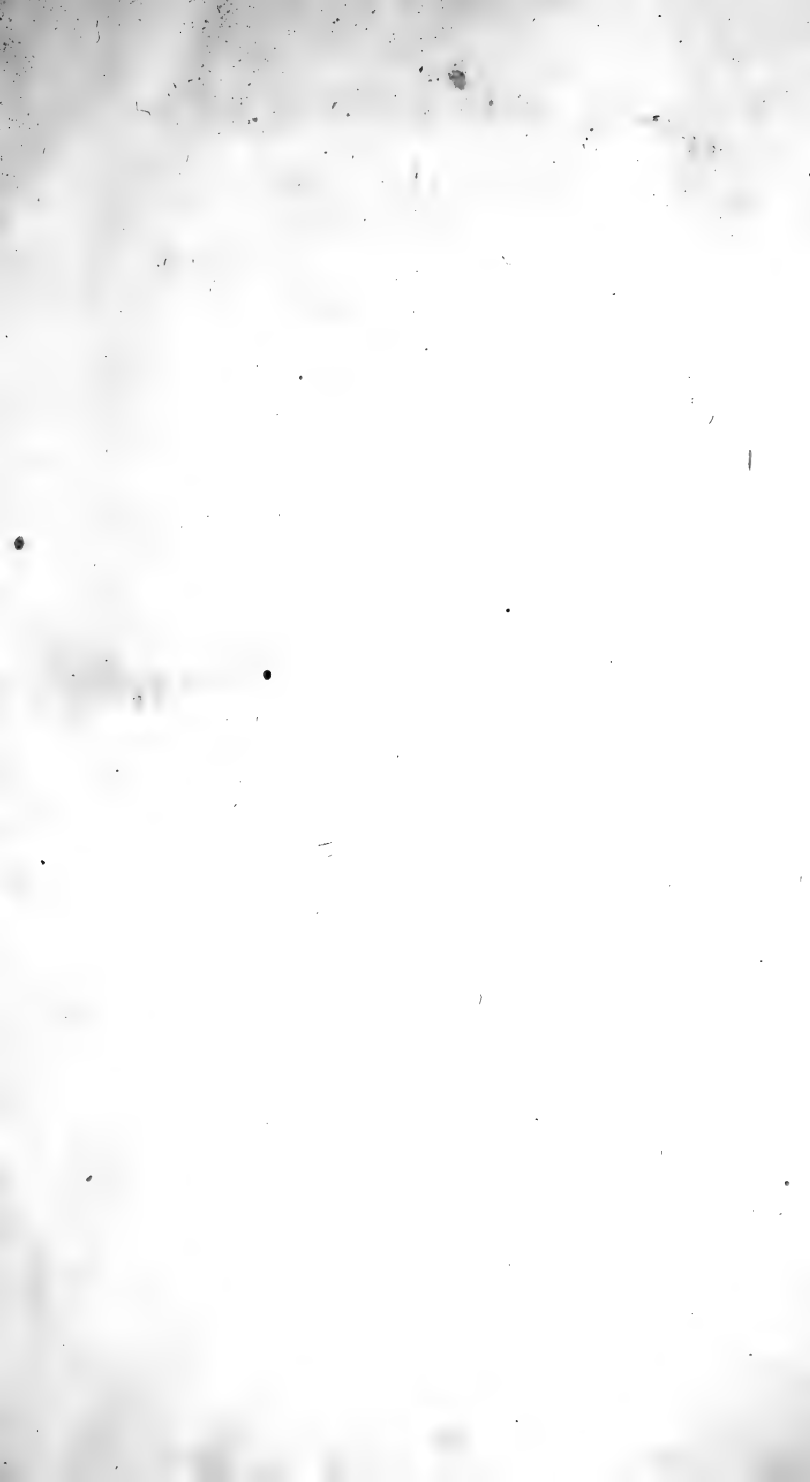
IV. minste deel derzelve uitmaaken, te beschry-
AFDEEL. ven in het volgende Stuk deezer Natuurlyke
XX. **HOOFD-** Historie, waar mede ik de Afdeeling der Krui-
STUK. den zal besluiten en dat niettemin veel klei-
 ner zyn zal dan de voorgaanden.

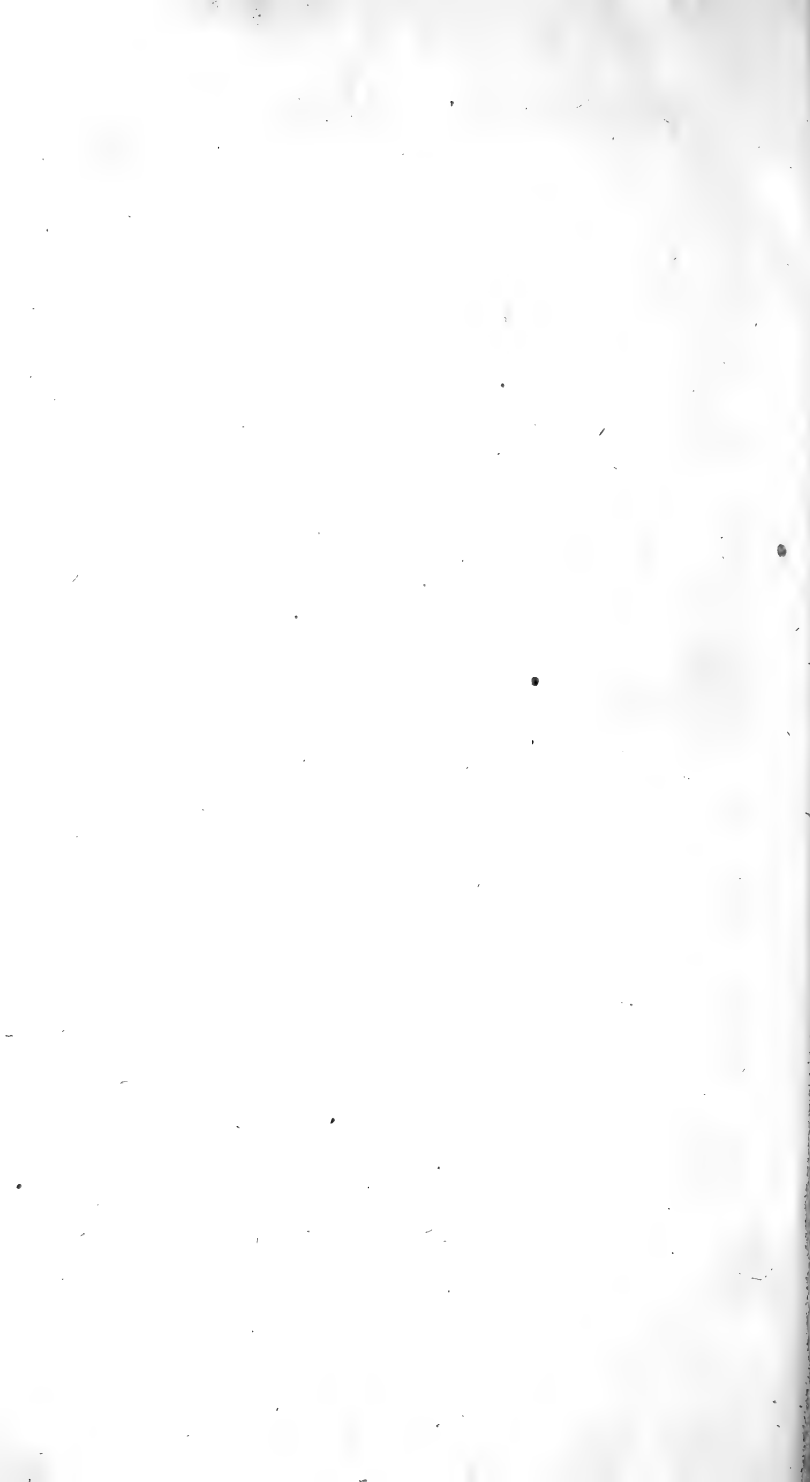
D R U K F E I L E N.

Bladz. 14. Reg. 1. Lees Hoogleeraar
 — 25. Op de kant — Bohemicum
 — 298. Reg. 18. — Wortel
 — 365. Reg. 6. Voor na Lees op
 — 492. Reg. 18. — niet — met
 — 568. laafst. Reg. — Geslagten — Soorten
 — 601. Reg. 13 - 15. Doe uit. De Bloemen
 zyn in — Wollig zyn.

De Platen zyn dus ingevoegd.

PLAAT LXI.	tegenover	Bladz.	7
..... LXII.	—	—	89
..... LXIII.	—	—	135
..... LXIV.	—	—	153
..... LXV.	—	—	197
..... LXVI.	—	—	381
..... LXVII.	—	—	517
..... LXVIII.	—	—	593
..... LXIX.	—	—	617

Ephe

